The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

Accession Number

Press Mark

TORTI, F.

661010
53

AVIA PERVIA
FRANCISCUS TORTI MUTINEN. PHIL. & MED. DOCT.
F.M. Francia incid. Bonon.

R. f. 19

SOCIETAS LOND. MED.

FRANCISCI TORTI

Philoſophiae, & Medicinae Doctoris Mutinenſis;

IN PATRIO LYCEO

Profeſſoris Primarii;

SERENISS.MI RAYNALDI I.

MUTINAE, REGII, MIRANDULAE &c. DUCIS

MEDICI;

A Conſiliis QUATUORVIRORUM Publicae Valetudinis;

& Societatis Regiae Londinenſis Sodalis:

THERAPEUTICE SPECIALIS

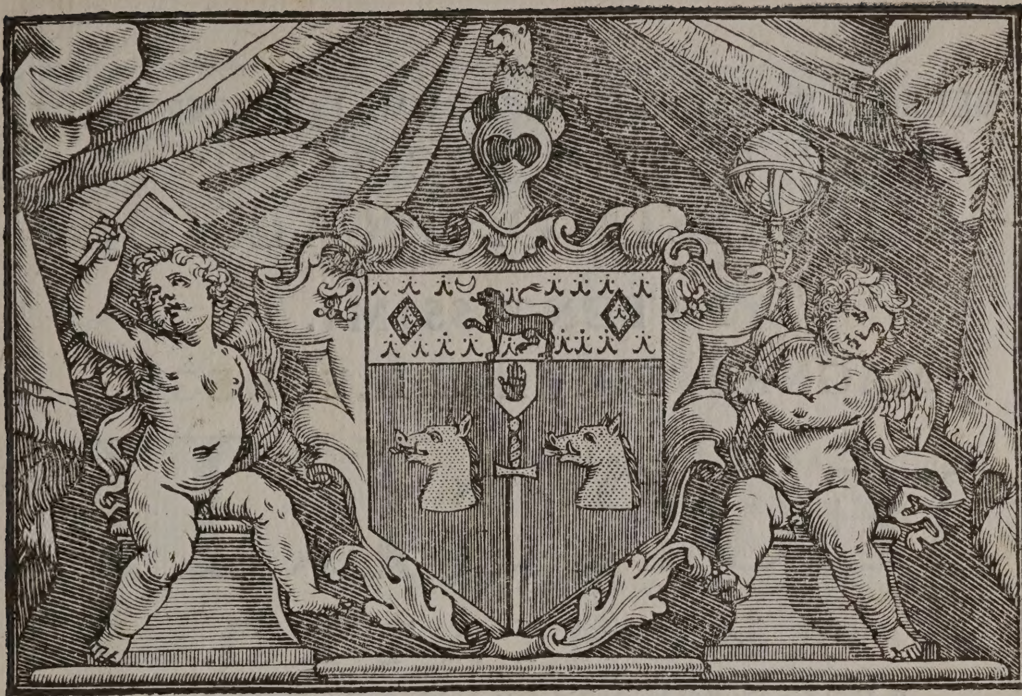
Ad Febres Periodicas Perniciosas.

EDITIO ALTERA AUCTIOR.

MUTINAE, MDCCXXX.

Typis Bartholomæi Soliani Impreſſoris Ducalis. *Superiorum Permiſſu.*

VIRO. CELEBERRIMO.

AEQUEAC. DOCTISSIMO.

RERUM. NATURALIUM. SOLLERTISSIMO.
SCRUTATORI. ET. CONQUISITORI. INCLYTO.
FAUTORI. BONARUM. ARTIUM.
MUNIFICENTISSIMO.

ILLUSTRISSIMO. DOMINO.

HANS. SLOANE.

BARONETTO.

COL-

COLLEGI. REGALIS. MEDICORUM. LONDINENSIUM.
ET. REGIAE. SOCIETATIS.
AMPLISSIMO. PRAESIDI.

POTENTISSIMI.

MAGNAE. BRITANNIAE. REGIS.

GEORGI. II.

ARCHIATRO.

REGIAE. SCIENTIARUM. ACADEMIAE.
PARISIENSIS. ET. BEROLINENSIS. SOCIO.
SUIS. SCRIPTIS. AETERNUM. VICTURO.

OPUS. HOC.

EXIMIAE. IN. ARTE. MEDICA. UTILITATIS.
AB. AUCTORE.
REGIAE. LONDINENSIS. SOCIETATIS. SODALI.
NOVISSIME. AUCTUM.

OBSEQUENTISSIMUS. VOVET. ET. DICAT.

TYPOGRAPHUS.

AUCTOR
LECTORI SUO.

Habe iterum, ac ea denuo, qua primo uſus es, excipe humanitate Specialem hanc Therapeuticen meam, Lector benevole. Cum ſuum de illa rurſus edenda conſilium mihi aperiret Bibliopola, eidem mox ſciſcitanti, num quicquam haberem, quod adderem; me plura potius habere quæ delerem, reſpondi: quippequi ſupervacanea prænoſcebam, tædioque poſthac futura legentibus tot, quæ ad vendicandam ab effœtis Humoriſtarum oppoſitionibus febrifugam, innoxiamque virtutem Peruviani Corticis modo nemini ſuſpectam, aut dubiam, prolixius olim ſum perſequutus: neque meliorem ſortem probabiliter obventuram Theoreticis quoque meis, quotquot ſunt, ibidem aggeſtis, mihique ipſi (ut ſum faſsus vel tum cum protuli) parum acceptis; quorum ſupellex verſicolor, & ruditer conſarcinata, merx quædam eſt jam obſoleſcere incipiens, ut proinde in recentioris, ac ſpecioſioris concurſu paucos hodie apta ſit ad ſe licitatores allicere, ac ferme nullos emptores. His de cauſſis, atque ut ſimul qui ſeveriorum oculis, non minus quam humaniorum rurſum exponendus eſt Liber, non ſuperinducta quidem ulla venuſtatis, ſed quadam ſaltem depoſita vetuſtatis ſpecie in novam lucem prodiret, quicquid in eo

extra nudæ praxeos pomeria vagatur, videturque quodammodo ſuperfluere, illud omne reſecare optaſſem, ac penitus amovere. Aſt tantum inde molis ſine pari ad pondus ſupplemento detrahi minime paſſus eſt idem Bibliopola, Librum, ut ajebat, mutilum iiſdem Typis detrectans recudere, quibus olim cuderat integrum, maxime cum memetipſum æque detrectantem audiret nova condere, quæ veteribus ſubſtituerem, ſelectioris ordinis ſuccedanea. Qualem ergo Scriptionem meam, quantacunque illa fuit, antea tuliſti, talem & modo, quin & nonnullis hic illic appoſitis additamentis paullo auctiorem, æquum eſt ut pariter feras. Sed & aliud quippiam tibi ultra ferendum ſupereſt: exigit ſiquidem abs te condecens inſtitutio tua, quiſquis indiges plenius inſtitui, omnemque tum uſum admittendum, tum abuſum vitandum Peruviani Febrifugi *perfecte callere, exigit inquam, non modo ut Tractatum hunc, etſi ſublimibus meditationibus caſſum, vel ex aſſe integro, vel ſaltem quatenus circa praxim verſatur (verſatur autem & ſparſim ubi agit aliud) non renuas attente pervolvere; ſed & inſuper exigit, ut meas quoque non graveris expendere* Reſponſiones Jatro-apologeticas *ad criticam, quæ illis membratim inſerta viſitur,* Diſſertationem Cl. Ramazzini, *de uſu recto Chinæ Chinæ nimis ſtricte, de Abuſu nimis late ſentientis. Neque vero laborem iſtiuſmodi te pigeat ſuſcipere, cujus poſtmodum ſuſcepti te, ut reor, non pœnitebit. Haud equidem vana ulla me tangit elati animi affectio, cujus ſtimulis actus mea perlegi tam ſollicite inculcem, quaſi hucuſque idem hoc Opus, minus forte quam par fuerit, minuſve ſaltem quam mea tuliſſent vota, de Medica Republica benemerens fuerit habitum, vel re ipſa neglectum; cum potius ex adverſo ſupra expectationem quoque meam illud noverim plenis ſtatim ulnis ab ingenuis omnibus*

exce-

exceptum humaniter, viderimque ſubinde ad metam univerſalis approbationis feliciter vela faciens, etſi ventis tunc undique adverſis medico pelago recens commiſſum; ſed tantum me movet rationalis metus, ne quanta forſitan opus erat ad circumſpectam Methodum capeſſendam, habita fuerit a plurimis illius ratio. Arriſit quippe magis, fervidæ præſertim Juventuti (cujus auſis nequivit ſæpe non reſpondere, ſaltem prima fronte, felix eventus) arriſit, inquam, magis ea pars, quæ admirandam, & ex ſe innocuam Chinæ Chinæ virtutem late complectitur, quam ea, quæ animadverſiones, & cautiones omnes pro uſu illius recto, tempeſtivo, & tuto particulatim indigitat, ſimulque noxas, quas Pharmacum hoc, ſuapte cæteroqui natura ſaluberrimum, & innocens, inconſulte vero, ac intempeſtive adhibitum, nonnunquam valet inferre. Ædepol putaſſem nunquam, id me vivente eventurum, quod ſeris tantum nepotibus Lib. tertio *ad calcem* cap. 5. *fueram vaticinatus; nempe, Remedio huic olim rejecto, atque proſcripto, mox vero cunctis ſenſim placituro, ſuam ipſam tandem obfuturam eſſe, deprehenſa cum fuerit, efficaciam, atque in deſpectionem abiturum uſum illius, quippe promiſcuum nimis, & ultra leges artis intemperantem. Sane quicunque incedit hac via, non plus ſapit, quam ſapiat quævis è trivio lippiens Anicula, emergitque interim a tumultuaria, & inconſulta hujuſmodi praxi, modo præpropere, modo præpoſtere, adeoque ſæpe inutiliter, aut præter rem, nonnunquam & damnoſe exercita, egregii remedii immane proluvium, cui poſthac, ni male conjicio, vix ſuffectura eſt tota Quitenſis Regio. Ut huic diſpendio parum laudabili, atque in dies creſcenti ſufflamen aliquod, priuſquam ultima fata ſubeam, pro viribus coner imponere, te monitum velim, prudens Lector, ut poſtquam Methodum ad ſanandas copioſa, & ce-*

leri Peruviani Corticis *oblatione Febres Periodicas vere* Perniciosas, *& plane lethales, etiam cum mors præ foribus eſt (dummodo poſtridie tantum Ægri cubiculum ingreſſura) poſtquam, inquam, Methodum illam exacte perſpexeris, & curationem illarum dignoveris in iis circumſtantiis, ut loqui mos eſt, omnino* Coactam, *ad ea etiam, quæ de adminiſtratione ejuſdem Remedii in aliis quoque febribus toto Tractatu abunde proſtant, animum diligenter advertas, & præcipue ad cautiones, quibus eodem utendum pluries indicavi ad iſtarum quoque rationale, ac prudens regimen; quod ſane ſecundum varia præſertim illarum tempora, & ſecundum variam ipſarum naturam, diverſaſque habitudines, varie admodum debet inſtitui. Harum porro cautionum non pauca ſpecimina me prodidiſſe ſcio, tum olim* Lib. prim. cap. 3., 8., & 10., & Lib. quarto cap. 5., *tum nuper in hac poſtrema editione* Lib. 5. cap. ult.. *Verum hæc omnia incaſſum, Amice Lector, niſi ſimul naturam, ſpecies, & differentias febrium curandarum probe dignoſcas, & ab invicem per ſua ſigna diſcrimines: item niſi particularia earum tempora, in nonnullis breviora, in aliis longiora futura prænoſcas, & ad normam præexiſtentis Fluidorum apparatus per ſua ſtadia metiaris: tandemque niſi Symptomatum pondus æqua lance, juſta videlicet, ac prudenti æſtimatione perpendas. In hoc Studio tibi primus impendendus labor; tum vero rectam, & rationalem, non mere empiricam,* Peruviani Corticis *adminiſtrationem ex hujus Operis lectione percipies; ſin minus, de tuo profectu actum eſt. Vale.*

ELEN.

ELENCHUS

Librorum, & Capitum.

LIBER PRIMUS

Præſtantiam, ac vim Peruviani Corticis adverſus Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, illius pariter tutelam, uſumque methodicum in iiſdem Intermittentibus, ſaltem vulgatioribus, aliaque hujuſcemodi comprehendens.

CAPUT PRIMUM. *Hiſtoria primum invecti apud Mutinenſes* Chinæ Chinæ *uſus. Innocuum illa, præſtanſque Febrifugum. Recurſus Febrium poſt eam parcius aſſumptam contingens, exadverſo perperam allegatus. Pro uſu illius, præter Experientiam, & Rationem, Auctoritas multiplex.* Pag. 1.

CAP. II. *Pervicax Antipathia, qua nonnulli abborrent ab uſu* Peruviani Corticis, *illumque proſcribunt. Ratio recurſui Febrium tempeſtive occurrendi.* 14.

CAP. III. *Princeps oppoſitio in* Chinæ Chinæ *uſum ex carentia ſenſibilis evacuationis poſt eandem aſſumptam petita, diluitur: Experimenta quædam, tentata ad explorandam illius vim Febrifugam, exponuntur.* 24.

CAP. IV. *Ad placita Humoriſtarum, & Galenicorum accommodata evacuationum prædictarum ſenſibilium carentia.* 41.

CAP. V. *Perpenſis circa Febrium Intermittentium Cauſſas placitis Neotericorum profitentium Fluidorum Syſtema, decernitur, ab aſſumpta* Chinâ Chinâ *nullam ſenſibilem evacuationem fieri debere. Idem multo magis aſſeritur in Solidorum Syſtemate, de quo, & de nonnullis eidem cohærentibus pauca obiter.* 52.

CAP. VI. *Theoremata ex diverſarum Opinionum examine, aliaque Cogitata circa Intermittentium originem. Inde uſus* Chinæ Chinæ *ſtabilitur, abſque ulla neceſſitate inſignis evacuationis.* 69.

CAP. VII. *Uſus methodicus* Chinæ Chinæ *in vulgaribus Intermittentibus diuturnioribus, variæque illam præſcribendi formulæ.* 91.

CAP. VIII. *Diligentior inveſtigatio, an liceat in principio quoque earundem Vulgarium Intermittentium* Chinam Chinam *exhibere.* 102.

CAP. IX. *An* Chinæ Chinæ *oblationem præcedere debeat Purgatio, aut Venæ ſectio.* 115.

CAP.

CAP. X. *Doctrina præcedens de* Cortice, *modo propinando*, & *modo non*, *in principiis Intermittentium*, *variis confirmatur Curationum Hiſtoriis*. 123.

LIBER SECUNDUS

Febrium Pernicioſarum Intermittentium (ſaltem ab ortu) deſcriptionem, & curationem continens, ex aliorum Auctorum obſervatione, additis Scholiis materiam hanc magis illuſtrantibus.

CAPUT PRIMUM. *Malignus mos*, & *prava in univerſum Febrium hujuſmodi Pernicioſarum Natura indicatur. Accurati circa hanc materiam Auctores perpauci. Vis* Peruviani Corticis *adverſus eas eximia*. 147.

CAP. II. *De Tertiana Pernicioſa*, ex Ludovico Mercato, *Scholiis aliquot inſuper adjectis*. 152.

CAP. III. *Prima Tertianæ Pernicioſæ differentia*, *ex eodem* Mercato, *additis*, *ut ſupra*, *Scholiis*. 157.

CAP. IV. *De Tertiana Pernicioſa ob tenuis humoris putredinem*, *ex* Ludovico Mercato, *cum iiſdem pariter Scholiis*. 163.

CAP. V. *De Tertiana Pernicioſa ex prava humorum natura*, *ex eodem* Mercato, *cum Scholiis*, *ut ſupra*. 169.

CAP. VI *De Tertiana Pernicioſa ex miſcella craſſorum humorum cum ſeroſis*, & *tenuibus*, *ex* Ludovico Mercato, *adjunctis itidem Scholiis*. 173.

CAP. VII. *De Pernicioſa Tertiana ob aliquod accidens*, *quod ſuccreſcit*, *ex eodem* Mercato, *cum iiſdem Scholiis*. 180.

CAP. VIII. *Prava rurſus Pernicioſarum Febrium Intermittentium natura innuitur*, *ex deſcriptione* Richardi Morton, *adjunctis pariter ad claritatem fuſioribus Scholiis*. 184.

LIBER TERTIUS.

Continens Febrium omnium Pernicioſarum, tum plane Intermittentium, tum etiam Subcontinuarum deſcriptionem ex propriâ obſervatione, illarumque Curationem, mediâ peculiari Methodo Chinam Chinam in iiſdem adminiſtrandi.

CAPUT PRIMUM. *Febrium omnium Pernicioſarum Periodicarum Natura*, *Differentiæ*, *Diagnoſis*, *atque Prognoſis*, *ſingillatim exponuntur*. 199.

CAP. II. *Periodicarum Febrium pernicioſus character generaliter expenditur in ſua Cauſſa. Varia illarum pravitas*, & *acto diverſa in triplicem noſtri Corporis regionem. Earundem* Chinâ Chinâ *curandarum Idea quædam practica generalis*. 216.

CAP.

CAP. III. *Methodus exhibendi valide, atque feliciter* Peruvianum Corticem; *adverſus ſingulas recenſitas Febrium Pernicioſarum ſpecies, etiam in caſibus ferme deploratis.* 234.

CAP. IV. *Dilucidatur Methodus expoſita, examinatur, & defenditur a male feriatorum dicteriis. Porro circumſtantiæ, in quibus ea locum habet, & in quibus non, indicantur.* 251.

CAP. V. *Evitare Cenſuram Vulgi difficile, ſi aliquando Æger hac Methodo curatus occumbat. Recenſentur ideo fideliter Caſus omnes lethales, in quibus culpatus eſt inſons* Cortex, *etſi non oblatus, ut & ii, in quibus vere oblatus non profuit, iique inſimul, in quibus nec profuit, nec poterat prodeſſe.* 267.

CAP. VI. *Hiſtoria peculiaris, quæ primam occaſionem inventioni Methodi traditæ auſpicatiſſime præbuit.* 280.

LIBER QUARTUS

Curationes inſignes quamplurimas exhibens omnium ſpecierum Febrium Pernicioſarum, aliâs recenſitarum, Methodo jam deſcriptâ abſolutas, una cum gravi circa hanc materiam Praxeos Problemate.

CAPUT PRIMUM. *Hiſtoriæ inſignes Intermittentium Pernicioſarum, in primam præcipue Corporis Regionem ſævientium noſtra methodo jugulatarum. Harum ſpecies ſunt,* Primô *Cholerica, & Dyſenterica,* Secundô *Subcruenta, & Atrabilaris,* Tertiô *Cardiaca.* 293.

CAP. II. *Hiſtoriæ mirabiles Pernicioſarum Periodicarum agentium lethaliter in ſecundam præſertim Corporis Regionem, curatarum eadem Methodo. Harum differentiæ ſunt,* Primô *Diaphoretica,* Secundô *Syncopalis,* Tertiô *Algida,* Quartô *Subcontinua Malignans.* 311.

CAP. III. *Hiſtoriæ memorabiles Intermittentium Pernicioſarum, agentium ferociter in tertiam primario corporis regionem, eodem quoque ritu ſanatarum. Harum ſpecies* unica *eſt Lethargica.* 344.

CAP. IV. *Aliæ inſignes Hiſtoriæ, ab Amicis communicatæ, variarum ſpecierum Febrium Pernicioſarum, curatarum ope* Chinæ Chinæ *noſtra Methodo adminiſtratæ.* 364.

CAP. V. *Utrum, quando Pernicioſæ ſecundi Ordinis, ſive octavæ Speciei, nempe Subcontinuæ malignantes, continuitatem eſſentialem, & acutam affectant citiſſime, hoc eſt, in ipſo ſtatim principio, expediat illico, aut liceat* Corticem *adminiſtrare,* Fe*briſque curſum intercipere. Id, etſi probabiliter ſæpe liceat, non tamen indiſcriminatim videtur ſemper licere.* 397.

CAP. VI. *Exempla nonnulla felicia citæ oblationis* Chinæ Chinæ *in principio Periodicarum Pernicioſarum, greſſu celerrimo ad Con-*

tinuas

tinuas eſſentialiter; atque Malignas vergentium. Ea tamen nonniſi cautam circa hoc, circumſpectamque fiduciam prudenti Medico videntur præbere. 422.

LIBER QUINTUS

Febrium omnium Continuarum, necnon aliorum quorundam Morborum, præſertim recurrentium, examen continens, docenſque, in quibuſnam earum, corumve poſſit eſſe proficuus Cortex: item, quænam illius utilitas ad Prægnantium, ac Puerperarum Febres, & quæ vis ejuſdem in Clyſteribus, ac Epicarpiis adhibiti.

CAPUT PRIMUM. *Generalis præmittitur Febrium diviſio materiæ de qua agitur congruenter aptabilis.* 437.

CAP. II. Peruvianus Cortex *inutiliter exhibetur in Febribus Continuis Continentibus, ſeu non Remittentibus, tam ſimplicibus (ut vocant) quam Putridis, atque his quidem, tum Symptomaticis, tum Eſſentialibus, tum Solitariis, tum Comitatis, ſive Malignæ fuerint, ſive Acutæ ſimpliciter.* Mortoni *Praxis in hoc caſtigatior detegitur, ac vulgo ſit credita; non tamen plane recipitur.* 447.

CAP. III. *Explicatur adhuc* Mortonus: *mox ſtatuitur*, Chinam Chinam *utilem eſſe in Febribus Continuis per ſubingreſſum Paroxyſmorum*, Subintrantibus *appellatis, non ita in ſimpliciter Remittentibus, quarum peculiaris natura deſcribitur, In Remittentibus autem periodice, ſive Proportionatis, quæ generali Continuarum nomine ſolent donari, diſtinguitur. Diſſenſus & hic aliquis a Praxi* Mortoni. 458.

CAP. IV. *Allata nuperrime diſtinctio de* Cortice *in quibuſdam Proportionatis utili, & in quibuſdam inutili, illuſtratur quoad hanc poſtremam partem (de prima enim jam ſatis alias) nonnullis exemplis.* 472.

CAP. V. *Proficuus aſſeritur* Peruvianus Cortex, primô *ad Febres Complicatas vulgatiores, puta* Hemitritæos *&c.*, ſecundô *ad Lentas, præſertim Puerorum*, Hecticas *abuſive dictas. Confirmatur exemplis poſtrema hæc aſſertio. Demum ad Febres ſingulas indigitandas, quibus utilis eſt* Chinâ Chinâ, *& quibus non, univerſalis earum Categoria, & varia inſimul metamorphoſis*, Corticem *modo admittens, & modo reſpuens, iconice exprimitur, ac explicatur.* 482.

CAP. VI. *Enodantur nonnulla Quæſita variis titulis comprehenſa circa uſum etiam ulteriorem* Peruviani Corticis: *Et* Primô *Quæritur, an ille conveniat aliis Morbis, præſertim periodicis,*

cis, præter Febres; nec niſi cunctanter creditur, ſpectatis exemplis. 501.

Quæritur Secundô, *An, ubi* Cortex *vere indicatur, liceat ratione Subjecti illum adminiſtrare citra periculum Mulieribus* Gravidis, Puerperis, Abortum paſſis. *aut* Menſtruas *purgationes actu patientibus: & incunctanter aſſeritur, experientia duce.* 525.

Quæritur Tertiô, *An ex eo, quod* Chinâ Chinâ *ſit Remedium ſuapte natura innocens, liceat eam tentandi gratia indiſcriminatim uſurpare in quibuslibet Febribus, & Morbis, iis etiam, in quibus communiter deprehendi ſolet inutilis: & negatur.* 530.

Quæritur Quartô, *An* Cortex Peruvianus *per Clyſteres injectus, aut Carpis appoſitus, quicquam curationi Febrium conferre valeat. Primus modus, utut imbecillus, non plane rejicitur. Secundus nil prope præbet fiduciæ, languida illinc, hinc inani reſpondente experientia.* 540.

Multa

MUlta in Modo *rei* , *&* Circumſtantiis *ejus nova ſunt* , *quæ in* Genere *ipſo nova non ſunt* : *qui autem ad obſervandum adjiciet animum*, *ei etiam in rebus* , *quæ vulgares videntur* , *multa obſervatu digna occurrent* .

BACONUS Lib. 4. de Augm. Scientiarum, & ſpeciatim Medicinæ Cap. 2.

THERA-

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER PRIMUS

Præſtantiam, ac vim Peruviani Corticis adverſus Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, illius pariter tutelam, uſumque methodicum in iiſdem Intermittentibus, ſaltem vulgatioribus, aliaque hujuſcemodi comprehendens.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoria primum invecti apud Mutinenſes Chinæ Chinæ *uſus. Innocuum illa, præſtanſque Febrifugum Recurſus Febrium poſt eam parcius aſſumptam contingens, ex adverſo perperam allegatus. Pro uſu illius, præter Experientiam, & Rationem, Auctoritas multiplex.*

QUam olim ſponte impolitam edidi, talem etiamnum recudi ſum paſſus, nonnullis tantum hic illic additamentis appoſitis, peculiarem Methodum a ſeptem jam luſtris mihi perſpectam, exhibendi Peruvianum Corticem, vulgo *China China*, vel *China Chinæ*, aliis Gallico more *Quinquina*, ſeu *Kinkina* appellatum, pro curandis Malignis quibuſdam febribus ſubdolis æque ac exitialibus, adverſus quas, poſtquam etiam hominis vitam in extremum diſcrimen adduxerint, eximiis illum pollere viribus, animadverſum antea non fuerat apud Noſtrates. Priuſquam tamen rem propius

aggrediar operæ pretium me facturum puto, ſi ad ſternendam mihi planiorem viam, nonnulla communiorem Febrifugi hujus uſum in *Benignis* tantum, & diuturnis Intermittentibus reſpicientia præmittam. Licet autem hæc, & plura iſtiuſmodi, quæ toto ferme hoc primo Libro perſequi lubet, ſupervacanea forte cuipiam videri poſſint, ea tamen, ſi probe ſpectentur, ad intentum facere, atque ad innuendam congruam, ut decet, completamque egregii hujuſce medicaminis adminiſtrationem non parum conducere, poterit, ut reor, haud difficulter dignoſci. Etenim, vindicato ab oppoſitionibus fieri ſolitis tam ſalubri remedio, nec non inquiſitâ proportione, quam poteſt habere cum Febrium expugnandarum cauſſis multifariam conſideratis, ſenſim ducemur ad tutam, & rationalem Methodum eodem utendi in iiſdem Intermittentibus, ſaltem *benignioribus* (quod gradum faciet ad Methodum quoque, quam pro *Malignarum* curatione ſpopondi, ſuo loco pandendam) & ad ſeligendas e vulgatioribus utiliores ipſum præſcribendi formulas, dignoſcendamque infimul opportunitatem tempeſtivæ oblationis illius.

Non tamen ideo hîc eſt in animo hiſtoriam ſive originis, ſive inventionis, ſive translationis Chinæ Chinæ in Europam a primordio repetere; Id enim cum ſollertiſſimus Vir *Sebaſtianus Badus* jam luculenter præſtiterit peculiari Libro Anno 1663. Genuæ impreſſo, geneſim univerſam remedii, tunc Orbi noſtro naſcentis, legere poteſt curioſus quilibet, tum apud eundem, tum apud alios, qui vel mediate poſtmodum, vel immediate Facti ſeriem decerpſerunt a Bado. Neque pariter mihi mens eſt ineffabilem ſaluberrimi hujuſce pharmaci virtutem febrifugam, ac operandi modum, ſicut nec abditas Febrium Intermittentium cauſſas, per eandem depreſſas, ex profeſſo, atque intimius ad unguem uſque rimari; arduum ſiquidem opus hoc cum omnes hactenus incaſſum tentarint, non minus inaniter & ipſe tentarem. Sat fuerit ſuo loco, ubi nodus iſte plane intactus relinqui non poterit, tenuia quædam abſtruſæ utriuſque rei ſpecimina, ſive generaliores quaſdam conſiderationes tantum non oſcitanter proferre. Impræſentiarum vero liceat hiſtoriam omnem Chinæ Chinæ ab ingreſſu, atque progreſſu illius intra Urbem dumtaxat noſtram, pro exercitâ a me in rebus Medicis praxi, obiter auſpicari, ne vel a notione intra ſpatium temporis valde modicum acquiſitâ, vel a parciore, quam par ſit, ſucceſſuum numero animadverſiones meas ſumpſiſſe credar.

Ex quo innotuit Europæ Cortex Peruvianus [cujus Planta integra prope *Loxam*, ſeu *Lojam* humili proceritate abunde ſuc-

ſuccreſcens, ab Incolis *Gannaperide*, ſeu *Guananepide*, *Chinanepide*, vel *Guananegide* dicitur] ex quo inquam *Liber* iſtius Arboris innotuit Europæis regionibus, Hiſpaniæ videlicet primum, mox Italiæ, operâ quidem, & pietate Eminentiſſimi Card. de Lugo, aliorumque Patrum Inclytæ Societatis Jeſu, de utroque Orbe plurimis certe nominibus, ſed inſuper ob hoc ipſum de noſtro optime meritæ, ſtatim excellentia novi Febrifugi, certo, ac multiplici apud Exteros experimento comprobata, ſedulitatem allexit Præſtantiſſimi Viri *Antonii Fraſſoni*, Præceptoris quondam mei dilectiſſimi, ut illud pro bono publico, & pro breviori, certiorique Ægrorum curatione in uſum deduceret. Et ſane recenſendus ille inter primos Corticis receptores, cujus rei teſtimonium exhibet idem Cl. *Badus* in citato Libro, cui titulus—*Anaſtaſis Corticis Peruviæ*, ubi Epiſtolam *Fraſſoni* ipſius inſerit ſibi inſcriptam ſub Anno 1656., in qua idem *Fraſſonus* refert, ſe ante annos aliquot de Cortice felix periculum feciſſe in pluribus, ac ſignate in ſplendido Viro D. Comite Alexandro Eminentiſſimi Card Facchenetti fratre. Cum ergo circa Annum 1649. translatum fuerit e Regione *Quitenſi* in Heſperiam Remedium, nemo neget, quin inter primos, qui illud admiſerint, vere ſit connumerandus *Fraſſonus*.

Cœpit ille uti Chinâ Chinâ (quam etiam *Gentianam Indicam*, *Antiquartium Peruvianum*, *Pulverem Comitiſſæ*, *Pulverem Card. de Lugo*, *vel Jeſuiticum pulverem* vocitarunt nonnulli) poſt adminiſtrata præſidia univerſalia, & particularia, in Quartanis ultro provectis, quo tempore tum Ægri, tum Medici tœdio affecti ad remedia quælibet Empirica, atque etiam anilia ſolent confugere. Cumque illi curationes ex voto ſuccederent, ad Tertianas quoque Spurias, ut ajunt, tum ſimplices, tum duplices, benignas tamen, ſeu ſaltem non perniciales, nec non ad alias quaſcumque Febres Intermittentes (diuturniores ſcilicet) curandas, pari ſucceſſu tranſitum fecit, fretus auctoritate *Badi* ante memorati, aliorumque ævi ſui Illuſtrium Medicorum, quorum teſtimoniis quampluribus, iiſque graviſſimis, *Badus* ipſe Opus ſuum pro tutelâ Peruviani Corticis roboravit. Reluctabantur interim, &, quoad vixit idem *Fraſſonus*, ſemper obſtrepuere omnes ferè Civitatis Medici, adeo ut ad evitandum ſeverum eorumdem tribunal, profugus, & exul Cortex non auſus fuerit in Pharmacopœas introire, ſed quaſi clam intra Clauſtra quarumdam Monialium fuerit coactus ſeſe recipere, unde poſtea illum petebat Vir Sollertiſſimus, ut Ægris ſibi commiſſis ſubminiſtraret.

Dabat autem adultis initio Paroxyſmi, quemadmodum tunc ſolenne erat, ex præſcripto Romanæ Schedulæ, *drachmas duas*

Corticis in ſubtiliſſimum pulverem redacti, doſim vero exiliorem natu minoribus, habitâ ætatis ratione, ſive deinde in forma hauſtus, ut plurimum quidem in Vino, modo tenuiore, modo generoſiore, ad *uncias quinque*, plus minus, factâ, vel etiam omiſsâ præviâ infuſione (quod perinde eſt) ſive in formâ boli, ſive alio conſimili artis ritu, ſuperepoto pariter Vini momento. Hac methodo a primo adventu Corticis, ut dictum eſt, in Italiam, uſque ad annum 1677 (quo tempore ad Praxim ſub Ipſo addiſcendam me contuli) Febres omnes Intermittentes longiuſculas ſupprimebat, iiſdemque non raro, ut mos eſt, redivivis, repetito ſemel, aut bis Febrifugo, finem imponebat. Quod millies ac millies ſine ullo unquam ſiniſtro eventu ſibi contigiſſe, mihi pluries aſſeruit Vir ille fide digniſſimus, ac omni exceptione major: Et egomet poſtmodum, teſtis de viſu, id ipſum illi perpetuo accidiſſe deprehendi uſque ad annum 1680. (nec enim quiſpiam, niſi plane vitilitigator, adverſetur ob ſingularem caſum, de quo infra *Cap.* x. *Hiſt.* XIII.) quo nempe anno diem ſuum obiit, lacrymabili ſane jacturâ, Vir Experientiſſimus, ac de Urbe noſtrâ admodum benemeritus, qui vel moriens & in hoc profuit, quod eo extincto, extinctæ cum eodem, vel ſaltem ſopitæ fuerint Noſtratium fere omnium, qui tunc aderant, Medicorum in Corticem inimicitiæ; pluresenim ex iis ChinæChinæ antea oſores, ac hoſtes, eâdem paullo poſt, ſemotis cavillationibus, uti cœperunt. Quæ ſors nonnullis quoque aliis peculiaribus obtigit poſt ejus obitum *Fraſſoni* remediis, dum viveret, improbatis; ea namque communibus ſenſim ſuffragiis fuere ſubinde adeo recepta, ut ipſo etiamnum *Fraſſoni* nomine inſignita circumferantur. Atque hiſce incidenter occurrentibus liceat amantiſſimi *Præceptoris* Manibus parentaſſe.

Ab eo autem tempore cœpit adeo clareſcere in dies hujuſce fama Febrifugi, ut jam noſtro ævo nil notius ſit in Medicina, nil certius, quam Febres Intermittentes ChinâChinâ depelli. Communis iſte mos eſt omnibus ferme Europæ Nationibus, quod innumera undique ſcripta luculenter teſtantur. Hinc eſt, quod ex tam liberali illius impendio detur anſa pravis hominibus, iniquum de corio humano lucrum facientibus, eandem adulterandi, de quo paſſim jure merito [quandoquidem verum ſit] conqueruntur Auctores, ut proinde alicubi in publicis Noſocomiis in locum genuini Corticis jam prope deficientis, ſuffectus fuerit pulvis ex Nucibus, aut ex Corticibus Cupreſſi, & Malorum aureorum dulcium, item ex radicibus arboris Perſicæ, Fraxini, Gentianæ, & hujuſmodi, referente præ aliis Eru-

ditiſſimo

ditiſſimo *Luca Tozzi*: quibus remediis ter exhibitis, ait quandoque tolli Febres, quæ cæteroqui unicâ tantum oblatione Cortici Peruviano ſemper cedere conſueverunt.

Enimvero ſuccedanea quævis, ſive naturalia illa ſint, ſive artificialia, nimium diſtant viribus ab hoc Cortice, ut qui inter omnia hucuſque nota, Febrifugum præſtantiſſimum eſt, ac ſumme Innocens. Præſtans equidem præ omnibus, quia præ omnibus infallibiliter, & celerrime Febres omnes Intermittentes abigit, dummodo nulla partis alicujus ſolidæ læſio organica ſit morbi fomes. Inde fit, ut propinatis ſemel cuilibet Quartanario, aut Tertianario *drachmis duabus* Corticis, more maxime vulgari, in principio, vel declinatione Febrilis Acceſſus, poſſit Medicus abſque ullâ hæſitatione ſpondere, ultimum fore paroxyſmum illum, nec rediturum alterum. Quid citius? quid certius? Veritatem hujus aſſerti, ſi quis, cui notum non ſit quod notum eſt omnibus, habeat ſuſpectam, provoco ad experimentum; nec alium Teſtem, aut Judicem volo, niſi qui contra hucuſque ſenſerit. Ad me quod attinet, teſtari poſſum de experientiâ quinquaginta circiter annorum, quo temporis tractu ſemel tantum, vel bis, quod memor ſim, in caſu Febris Quartanæ [abſque ullo tamen Ægri detrimento] expectationem meam fefellit Cortex, ſiquidem ille genuinus fuerit, quod nihilominus credere non recuſo. Sed quid tum? Quandoque per accidens materiam combuſtibilem non comburit ignis: numquid propterea non erit idoneus ad comburendam, cum millies combuſſerit? Quod vero innocuus, & inſons ille ſit, experientia pariter mihi ſatis demonſtraſſe videtur. Quidquid enim aliis contigerit, cum non tenear de facto alieno, loquor de proprio, teſtorque coram Deo, & hominibus [quod & plures teſtantur de ſuis Ægrotis graviſſimi Scriptores] nullum unquam ex meis Ægrotantibus periiſſe, quod ſciam, ob uſum Corticis, neque in morbum graviorem, ſed in leviorem fere ſemper, etiam cum reciderit, incidiſſe; idque pariter mecum perpetuo animadverterunt quotquot ſub me Praxim Medicam exercuere, & propriâ dein experientiâ ſejunctim noverunt. Si quid vero unquam incommodi accidiſſe fortuito viſum ſit, ut in nonnullis hiſtoriis referem; id certe non culpâ remedii tunc contigit, ſuapte naturâ inſontis; ſed ob intempeſtivam ſuppreſſionem febrium plane ſalubrium, & depurativarum; culpâ videlicet Medici, remedium febrifugum, ubi progreſſus febrium ſtabat remedii loco, incaute offerentis. Quod de ſubſtantia Corticis ſemper innoxia a me deprehenſâ tam fidenter aſſero, haud ita facile proferre poſſem de ullo alio Medicamento uſitatiore, præſertim in lineâ

Solventium, quorum tamen tanta eſſe ſolet apud Oſores Corticis æſtimatio.

Si qua nihilominus alicunde quærenda ſit, ac opponenda Cortici criminatio, ea petenda eſt a *Recidivis* [utor hoc vocabulo ad ſenſum Artis, aliiſque utar in progreſſu minus excultis] poſt fugatas ab eodem Febres identidem recurrentibus. Neque hîc ego inficias ibo, ut inficiantur quamplurimi, omnem culpam in errata convaleſcentium, nec ſemper immerito, refundentes, quin ultro fatebor, exhibito ſemel, ac unicâ tantum doſi, Peruviano Cortice, Febrem ſæpeſæpius redire. Niſi hoc unum obſtaret, Arborem Vitæ in Chinâ Chinâ ſuperſtitem divinâ Clementiâ crediderim. Adhuc tamen fidenter reſpondeo (plura circa hoc alibi prolaturus) primò, quod non ſemper recidunt Ægri ab aſſumpto Cortice, ut experientiâ conſtat, ſi præſertim rite, ac per repetitas juſto ordine vices exhibeatur. Secundò, quod ex oppoſito ſæpiſſime recidunt ter, quater, & quinquies, etſi Corticem nunquam aſſumpſerint, ſed aliâ methodo medicâ fuerint curati, unde poſſet contra talem methodum retorqueri eadem cenſura. Sed revera ſolutis etiam ſponte, nullius omnino remedii interventu, ſed ſolius Naturæ ope, quandoque Febribus, in eaſdem denuo, citra ullius culpam, relabuntur Ægri. Quid tunc dicendum? Loquamur ingenue. recidunt Ægri ſumpto, & non ſumpto Cortice, frequenter Autumno, quâ tempeſtate contumaciores ſunt Febres. Recidunt raro ſumpto, & non ſumpto Cortice, tempore Veris, & in principio Æſtatis, quibus tempeſtatibus quælibet methodus felix eſt, cum Febres tunc temporis etiam ſuo Marte cito ſolvantur. *Non igitur Medicamentum* (inquit egregie *Mortonus* hæc omnia complexus in reſponſione ſuâ ad objectionem a Recidivis petitam) *ſed Febris indoles in culpa eſt, ſi a perenni humorum fonte enutriatur, necnon ab aëre, aut alio accidente externo. Sive enim natura, ſive arte quavis ſanetur, ad revireſcentiam valde proclivis eſt. Multa enim experientia fretus* [perpendantur quæſo verba hæc digna conſideratione Practicorum, immo & eorum aſſenſu] *fidenter affirmare audeo, Febrem a Corticis uſu fugatam, & demum recidivantem, licet quacumque alia methodo, vel Febrifugo, vel viribus naturæ ſubacta fuiſſet, nihilo ſecius redituram fuiſſe.* Neque minus nervoſe ſimilia protulerat ante Mortonum *Reſtaurandus* in Præfatione Tractatus ſui, cui titulus—*Hippocrates De uſu ChinæChinæ — Quid enim iniquius* [inquit ille] *quam a ChinaChina extorquere, ut nequaquam ab ea aſſumpta revertantur Febres? Numne ſæpeſæpius animadvertitur illarum reditus, poſtquam fuerint curatæ, ab aſſumptis catharticis, aliiſque remediis? Præterea, an China*

China

China tenetur probibere, ne qui reduce fruitur valetudine, errata in diæta committat, ne cauſſæ externæ, & animi pathemata Febrim exulem revocent? &c. Nonne quid ſimile accidere videmus ab efficacia Solſtitii hyberni, ſi quando eo tempore Febris aliqua remiſit: namque unus, vel alter paroxyſmus in Vere redivivus eſt, ni prius revocata fuerit, præſertim per cathartica? Sed interim in medium prodeat remedium pari efficacia Febres profligans, qua China China. Nullum certe ſuppetit. Dico tertiò, quod quando contingit ab aſſumpto Febrifugo recidiva, non ſemper accidit vitio ipſius Febrifugi, fermentum febrile imbecilliter, aut imperfecte ſubigentis, ſed ſæpe etiam, ſi non ſemper, culpâ convaleſcentium ſibi nimis fidentium. Quartò, quod quoties recidunt, etſi Febris nonnunquam de ſimplici poſſit fieri duplex, ſemper debilior, ac debilior illa eſt; idque fere perpetuum obſervavi, ut idcirco raro vocetur Medicus pro tali curandâ recidivâ, adeo levis illa eſt, & ſponte evaneſcens. Quintò denique, quod per repetitam, & opportunam Corticis oblationem poteſt eadem recidiva non modo ſemper curari cum venerit, ſed, quod magis eſt [dummodo congruum id cenſeatur] etiam priuſquam adveniat, penitus, ut in progreſſu videbimus, præcaveri. Propterea cum ſit utplurimum in poteſtate noſtrâ malum iſtud pro libito avertere, ferè nonniſi volentes afficere poteſt hujuſmodi objectio.

Solutâ, ut reor, hiſce reſponſionibus potiore difficultate, cui & alibi valide occurram, non eſt cur hîc inutiliter tempus teram in refellendo, quod Nebulones quidam ſcurriliter blaterant ad territandum popellum, nempe quod Corticem potantes, intra annum, vel, quod magis ridiculum eſt, intra ſeptem annos moriantur, ſopito videlicet, & poſtea ferocius recrudeſcente eodem, vel alio pejore morbo: item quod China Chinæ pinguibus obſit, & tantum graciles ſanet, aliaque hujuſmodi prorſus exſibilanda. Nam præterquamquod nullus Medicus, quod ſciam, quibuslibet adhibitis in Curatione remediis, cuiquam per annum, multoque minus per ſeptennium, ſanationem ratam facit (quaſi teneatur ad tempus de manutenendâ Ægri ſalute, ut Faber Murarius de conſiſtentiâ Domus conſtructæ) facillimum inſuper eſt, experientiâ ipsâ impoſtores iſtos mendacii convincere. Plures etenim [quos ob digniorem cauſſam alias ſum relaturus] ac præterea plus centum alios, & pingues, & macilentos, per Corticem curatos a decem, & quindecim retro annis, hucuſque tamen incolumes, poſſem adducere: quin memetipſum, qui anno 1696. epotis uno hauſtu ſex drachmis illius, a morte imminente illico evaſi, & etiamnum

 vivo,

vivo, & etiamnum ſcribo. Aſt hanc Zizaniam nullius ponderis ab ullo, qui Medici nomen mereatur, ſatam, vix adducor, ut credam.

Sed præter experientiam, quæ ſola ſufficit ad oſtendendum Corticis uſum prorſus innocuum, id ipſum etiam, vel nudâ ratione ſpectatâ, evincitur ex eo, quod nullam vere, quâ poſſit nocere, vim in ſe contineat Cortex, ſive de primis illius, ut ajunt, qualitatibus, ſive de ſecundis, ſive etiam de occultis ſit ſermo. *Calidus* enim *ex. gr.* & *ſiccus* eſt? Calidiora ſunt, atque ſicciora Zinziber, Piper, Semen Sinapi, Mithridatium, Theriaca &c. *Amarus* eſt? Amariora ſunt Abſynthium, Ruta, Gentiana, Chamedrys, Fumaria, Centaurium minus &c. *Stipticus* nonnihil eſt? Stipticiora ſunt Nucum putamina, Nuces Cupreſſus, Verbena, Aurantiorum Cortices &c., quæ ſunt uſitatiora, nec prorſus contemnenda Febrifuga, intercedente tamen inter illa, & Corticem hoc uno diſcrimine, quod illa, etſi utplurimum calidiora, ac proinde magis ſuſpecta, Febrim vix unquam tollant, & Cortex ſemper. Quoad occultas vero facultates, nullam in eo reperire datum eſt, niſi antifebrilem. Neque enim ullam *Narcoſim* præſefert, cum nullum ſoporem, quin potius vigilantiam, & mentis alacritatem, etiam copioſe aſſumptus, inducat; unde, ſecundum plurimos, Opii conſortium facile admittit, quod ſecus fieri deberet, ſi Cortex ipſe eâdem polleret narcoticâ facultate, quâ Opium; rationabilis quippe ſubeſſet de nimio ſopore incutiendo ſuſpicio. Inſuper ſi China China (ut clare demonſtrabimus in hiſtoriis) ſoporoſas Febres, atque *Lethargicas* momento temporis ſolvit, & cum illis ſubmovet ſoporem adjunctum, ſatis patenter conſtat, illam vi potius pollere contrariâ; tantum abeſt, ut Cauſſam Febrilem hypnotico veluti vinculo obſtringat, præſertim ad tot hebdomadas, quot ſunt induciæ inter morbum, & recidivam, quotieſcumque iſta contingat, cum, ne per horam quidem, nodum hujuſmodi narcoticum injiciat ſpiritibus. Quod ſi contendatur, illam exercere narcoſim, & quidem diuturniorem, adverſus ſolum Fermentum febrile, hæc, ut patet, dici nequit vera narcoſis, ſed potius abſorptio, illaqueatio, aut retuſio fermenti, vel quid his analogum, in quo facile conveniemus, quippe in re ſemper innocuâ. Ad hæc, nullas Cortex intra viſcera, vel intra fluida excitat turbas, nullum cit vomitum, ſeceſſum nullum [quod illi perperam vitio vertitur] non ſudores prolicit per vim expreſſos, non urinas immodicas, non ullam aliam ſenſibilem, ſaltem utplurimum, promovet evacuationem, quarum tamen aliquam ſi quando [quod haud infrequenter accidit]

dit] habeat adjunctam, placida illa eſt, modica, Ægro facilis, ac ſaluberrima. Uno verbo, China China citra omnem moleſtiam, excepto deglutitionis incommodo, materiam febrilem, quæcumque illa ſit, undecumque procedat, quocumque tendat, aut ubicumque moretur, materiam inquam febrilem directe petit, corripit, intercipit, aut ſubigit, eodemque temporis momento celebrem illam, ut ajunt, humorum coctionem, diu, ſæpe tamen fruſtra, quæſitam, & a plurimis pro dextero uſu cujuſcumque Febrifugi requiri creditam, quotieſcumque non præextiterit, ipſa facit, vel ſaltem ut fiat efficit, correcto fermento Febrili, vel ſublato illius affluxu, quæ concoctio ſtatim in Urinis alterâ ipsâ die ab illius aſſumptione manifeſtatur, eſtque phænomenon perpetuum, ſicuti ſummâ dignum obſervatione, ita & facillime obſervabile; Ut propterea in hac re, quæ non de *conjectura*, ſed de *facto* eſt, & cuilibet obviâ, diutius immorari non liceat.

Quod ſi quiſpiam de arcanâ iſtâ Corticis facultate, de quâ tamen plura in progreſſu, adhuc ulteriora quærat, ut eâ fidentius utatur, is quærat potius ab expertis, quid illa præſtare conſueverit, quemadmodum de Febrifugis, ſive Alexipyretis hujuſmodi faciendum monet Doctiſſimus *Mercurialis* — *De præſidiis* [inquit] *operantibus arcana qualitate minime loquendum eſt; ſiquidem, ut ſcribit Galenus, medicamenta hæc cum ſola experientia ſint inventa, cogimur fidem iis adhibere, qui longa, & debita experientia teſtantur ſeſe ipſa cum fructu uſurpaſſe*. Quid autem dicant, qui millies uſurparunt, jam proxime diſquirendum. Sex idcirco in medium prodeant, univerſalem totius Reipublicæ Medicæ approbationem ſecum trahentes, Teſtes eximii, experti, ac omni exceptione majores, videlicet laudatus *Badus*, *Reſtaurandus*, *Monginot*, *D'Acquin*, *Sydenham*, & *Morton*, qui omnes præ cæteris mihi dehinc in hac materiâ ſemper erunt Anteſignani.

Badus Corticis innocentiam teſtatus — *Sancte* [inquit] *id juro coram Deo meo; Nec niſi aliunde damna reſciſcam, profecto ego neſcio quid unquam, uſpiamve attulerit detrimenti: Scio immo ſemper egregiam operam navaſſe, & reportatis trophæis inclytum, & manubiis admirandum fuiſſe, & glorioſum* Hæc ille non minus ingenue, quam cum ibidem fatetur Corticem *ter*, *quaterve illum feſelliſſe, in quibuſdam ſcilicet Tertianariis, quibus tamen copulati alii morbi, Gallicis potiſſimum, & Tabidis*, quod eſt extra activitatem illius. Auctoritas unius *Badi* fœcunda eſt inſuper plurimis Celeberrimorum Virorum teſtimoniis ab eodem adductis, quos inter eminet Doctiſſimus *Conygius*, ſive *Honoratus Fa-*

bri-

bri. Hic Auctor, paullo poſt primum Corticis adventum in Europam, peculiari Libro ſuo teſtatus eſt, *Romæ*, ubi moram trahebat, *intra annum aliquot hominum millia pulverem Peruvianum adbibuiſſe, & non modo innoxium, ſed ſaluberrimum quoque fuiſſe probatum*. Noſtris temporibus, eadem Orbis jam pene univerſi aſſertio eſt.

Reſtaurandus poſt plurima enucleata Peruviani Corticis præclara facinora — *Id vero* [inquit] *addidero, me nunquam hoc remedium citra ſucceſſum exbibuiſſe, hoc eſt ejus ope ſemper curatas fuiſſe Febres: ac maximam partem me ad ejus uſum confugiſſe in illarum pertinacia, aut cum ſymptomata verenda comitarentur*. Clarius vero ipſam ſecuritatem remedii antecedenter teſtatus — *Ad illud auxilium* [dixerat] *citra ullum periculi metum confugiendum eſt, nec permittendum, ut vivi comburantur Ægri, ac diſcerpantur*.

Primarius pariter Regis Chriſtianiſſimi Medicus Cl. *D'Acquin* de remedio Anglico, cujus baſis China China eſt, ſic ſcriptum reliquit — *Nulli unquam remedio potiori jure ſpecifici remedii nomen, quam prædicto adſcriptum eſt; nec enim hactenus ullum nobis innotuit, quod Febres pari celeritate, & ſecuritate profligaverit. Revera Quinquina, quæ illius eſt baſis &c.* Et inferius ad oſtendendam innocuam operationem remedii — *Locus non eſt* [ſubdit] *ut credam ab illius uſu imminere diſcrimen aliquod: œconomiæ naturali nullam vim infert, cum, non ſecus ac cætera remedia amara temperata, nihil noxium corpori humano inurere valeat*.

Monginotius quoque de præſtantiâ Corticis verba faciens, remedium hoc talis eſſe indolis aſſeverat, ut — *Nullum hactenus* [ſunt ejus verba] *præſtantius fuerit a natura productum*; ac de eodem in aliis quoque morbis, in quibus nondum uſurpatum eſt, periculum eſſe faciendum incunctanter inſinuat — *Quandoquidem* [ait] *extra omnem damni aleam uſurpari poteſt medicamentum qualitatis noxiæ omnino expers*.

Sydenham autem hæc habet de Cortice — *Vere affirmare poſſum, non obſtante tam vulgi, quam perpaucorum e doctis præjudicio, me nihil mali Ægris accidiſſe ab ejus uſu vidiſſe unquam, vel cum ratione ſuſpicari potuiſſe*. Paullo vero poſt — *Et profecto, ſi tam effectorum durationem, quam Corticis hujus innocentiam, exploratam haberem, principem illi locum inter omnia, quotquot ſunt remedia, deferre nullus dubitarem, cum non tantum in hoc morbo inſignium eſſe virium deprehendatur, ſed & in Uteri, & Ventriculi etiam affectibus: Tantum abeſt, ut de ejus inſalubritate merito quis conqueratur*. Addamus & acrem hujuſce Magni Viri querelam in *Diſſertatione Epiſtolari* ad *Cole*, petentem eos præcipue [ſi qui tunc fuerint in eâ regione] qui Corticee pro ſe, & domeſticis ſuis uteban-

utebantur, & interim eos pigebat [quod & per extenſum confirmat *Mortonus* teſtis de auditu] eos, inquam, pigebat idem remedium aliis Ægrotantibus præſcribere, quin & ipſum Corticem ibidem innoteſcere. Quam querimoniam prodit his verbis Vir iſte Clariſſimus — *Quamvis vero in Febrium Intermittentium curatione egregia præſtet, ne dicam miracula, dictus Cortex, atque eodem tum ipſi nos libenter utamur, tum Uxoribus, Liberiſque uſurpandum imperemus, quoties res poſtulet* [en teſtimonium innocentiæ remedii] *ſunt tamen quibus haud minus jam diſplicet, quod tam certo, ſubitoque morbos expugnet, quam olim diſplicebat, quod non niſi nuper his terrarum oris innotuerat.*

Mortonus denique — *Me quod attinet* [inquit] *ego fidenter dico, idque poſtquam jam ad* 25. *annos quotidiano uſu ejus vires explorando expertus ſum, me nunquam noviſſe aliquid mali ab uſu Corticis cuiquam eveniſſe, præter ſurditatem aliqualem* (quod tamen ego, hiſce noſtris in regionibus ſaltem, non ſum expertus] *quam ſponte illico a morbo evicto, vel pulveris omiſſione ceſſare ſemper obſervavi. Me hujus remedii nunquam pœnituit, nunquam aliquem Cachecticum, Tabidum, aut quocumque alio morbo affectum, multo minus quaſi toxico interfectum novi. Atque ter tantum* [ut olim innui] *optato eventu, in Febre Intermittente ope ejus ſananda, deſtitutus ſum.* Alibi quoque hæc eadem nervoſius repetit his verbis — *Ego ſane, qui jam ad quatuor luſtra, & quod excurrit, hoc Polychreſtum remedium fere quotidie præſcripſi, vix aliquid incommodi Ægrotantibus ortum inde obſervavi (quidquid clamoſe, atque falſo oggerant male feriati quidam, atque Ignorantes) quin etiam non niſi ter uti ſincero animo prius aſſerui, in Febribus Intermittentibus ſpem meam fruſtratus eſt. Utinam idem dicere licuiſſet de quoquam alio, quantumvis celebri remedio, in cæteris humani Corporis affectibus debellandis decantato.* Quibus aſſertionibus nondum contentus, ſed univerſali inſuper approbatione munitus, in hæc alibi tandem prorumpit — *Suffragio jam Profeſſorum pene univerſali in cenſum medicaminum ſalubrium, & maxime efficacium adoptatus eſt Cortex. Nec de ſuo jure apud Doctos, & probos Viros decedet ante conſummationem ſeculorum, ut ut ex aſtutia, malitia, temeritate, aut ignorantia non deſinant aliqui huc uſque obſtrepere, & oggannire.*

Demonſtratâ jam ſatis ſecundum experientiam, rationem; & auctoritatem, præſtantiâ Peruvianæ Corticis, nocendi neſciæ, ſupereſſet adhuc ex mente citati *Mercurialis* hanc ipſam experientiam ulterioribus, præter adducta, graviſſimorum Auctorum Chinâ Chinâ utentium Teſtimoniis confirmare. Sed cum ex unâ parte pluſquam quinquaginta Illuſtrium Medicorum atteſta-

teſtationes, ut dictum eſt, circa hoc olim protulerit *Badus*; quibus modo univerſa ſubſcribit Reſpublica Medica, ſive Italiam reſpicias, ſive Galliam, ſive Angliam, ſive Germaniam, ſive Hiſpaniam, ſive aliam quamvis [ut verbo tandem dicam] Mundi, ſaltem politioris, Regionem: ex aliâ vero parte, cum ego Tractatum hunc, animadverſiones tantummodo meas, præſertim practicas, continentem, quovis tum philologico, tum affectatæ auctoritatis ornatu deſtitutum ut, & toto ſemper margine lævigatum velim, ideo ab enumeratione Scriptorum Chinam Chinam totis ulnis amplexantium [quorum ſeries numeroſa late ultra plurium exiſtimationem extenderetur] lubens abſtineo, eoſdem doctis Viris ſatis ſuperque notos jam ſciens, aliis vero, ſi velint, inventu faciles. Non enim apud *Garamantas*, & *Indos* hujuſmodi notitiam quærere eſt opus, quandoquidem nullus ab inventione Remedii fuit hucuſque, qui de Febribus ſcribens, ſiluerit de Cortice. Sed & eandem notitiam, ſi non integram, ſaltem luculentam, atque præcipuam colligere quiſque poterit ex Notis Clariſſimi *Nigriſoli* Profeſſoris Ferrarienſis in editione per eundem repetitâ Opuſculorum *De Blegny*, *Monginot*, *Reſtaurandi*, & *Sponii*, ex Zodiaco *Medico Gallico* excerptorum, & ab eo in unum congeſtorum in Libro, cui titulus — *Febris ChinaChina expugnata* — ubi, præter non vulgarem ipſius eruditionem, ſolidam inſuper praxim in uſu talis remedii, & obſervationes ſumme veras, ac utiles, meiſque [experientiâ utrinque teſte] omnino conſonas, deprehendere eſt: ut propterea Virum iſtum inter Saniores, & magis expertos hujuſce Remedii Patronos jure merito lubeat referre.

Id unum monitos velim Oſores Corticis, ut priuſquam eundem damnent, quid de ipſo ſcriptum ſit, quid ab expertis aſſertum, legere non recuſent: neque enim æqui Judicis munere fungi poteſt, qui antequam judicium ferat, integram Rei cauſſam, aut defenſionem renuit audire. Huic, quæſo, quem facile pro Tribunali ſedentes exercere queunt, ne parcant labori, ut labori crurum non parcunt ad ſupervacue palpandos Ægros, quibus ſæpenumero acceptior eſt ſanatione blandimentis caſsâ, officioſa jugulatio.

Liberum hunc loquendi modum, quem in decurſu quoque identidem offendet Lector, & a quo cæteroqui cavere mihi religio eſt, ne quis mihi vitio plane vertat, is attendat velim, procedere hoc ipſum, non ex dicacitate, aut malitiâ, ſed ex ipſius neceſſitate materiæ, ad Apologeticam nonnihil vergentis; quippe crimen iſtud (ſi vera hæc pandere crimen reputatur,) familiare eſt Auctoribus omnibus, quotquot ſunt, qui de hoc

Reme-

Remedio ſcripſerunt experti, & non tantummodo per conjectuas, aut ex aliorum relatu: ii namque, ut obvium eſt cernere, temperare nequeunt a laudibus, neque a tutelâ fervidiore tanti medicaminis, ſicut nec ab amarâ, & acri querelâ, neminem tamen ſpecialiter impetente, quod ei tot futiles objectiones, tot ſomnia, totque figmenta frequenter opponantur: ſignum evidens, quod hujuſmodi Scriptores referentes ex intimâ conſcientiâ, quæ vera ſunt, & experta ſibi, ſine querimoniâ, & indignatione quadam ferre nequeunt vanas, & aperte falſas hujuſmodi Hominum inexpertorum, fallacique ideâ præoccupatorum cavillationes, dato etiam quod nonnulli Corticis Patroni, in illius uſu minus temperantes, abundent aliquo exceſſu credulitatis, orto nihilominus ex admirabili, & innocuâ, quam pluries deprehenderunt, illius virtute.

Ob eandem cauſſam, veniam aliquam me aſſequuturum facile credam, etſi trita nimis interdum inculcem circa uſum hujuſce Remedii, quæ cæteroqui puderet efferre in doctorum conſpectu, quorum oculis vulgaria quædam fortaſſe vileſcent: ſed qui luſtrabit Hiſtorias meas, in iiſque, non modo inexpertorum incredulitatem, & tergiverſantium diffidentiam, ſed & identidem Adverſantium animoſitatem, mucidarumque rationum, ac doctrinarum oppoſitionem animadvertet, parcet inſimul impugnationi minus conquiſitæ, triviali, & Minervæ Repugnantium accommodatæ. Quo pacto enim, quæſo, dabitur mihi, uſum validum, & liberalem Chinæ Chinæ in Febribus quibuſdam exitialibus ſuadere iis, qui vel in benignis illam abdicant, atque proſcribunt, ex indelebili inanium principiorum præventione, niſi illis, datâ etiam eorumdem rancidorum principiorum poſitione [quæ refellere nimis tœdioſum foret, ac tandem inutile] oſtendam innocentiam Remedii junctam infallibilitati felicis eventus?

Sunt namque & hodie [pudet ferè hoc in propatulo ponere, licet ita ſentientes nec pudeat, nec pigeat palam profiteri] ſunt, inquam, vel apud nos, qui contra totius Orbis experientiam, atque conſenſum, damnant Peruvianum Corticem, æque ac ſi Arſenicum foret, aut Sublimatum; neque uſque adhuc ſibi ſuadere poſſunt, illum Febres Intermittentes fugare, vel id innoxie ſaltem præſtare, neque norunt (etſi plura norint altioris indaginis) quâ doſi præciſe ad ipſas abigendas vulgo uſurpetur: adeo ſcilicet exoſum illis eſt nomen Corticis, & gravis ipſa cogitatio de eodem; creſcitque in dies illorum averſatio eâ proportione, quâ creſcit ex præclaris operibus fama Remedii. Quod autem in hac Regione contingit, Viris cæteroqui doctiſ-

ſimis,

ſimis, eruditiſſimis, & ingenuis Profeſſoribus abunde refertâ, puto rationabiliter contingere poſſe & in aliis. Liceat itaque minus doctos ad modulum captus eorum erudire, ſalvâ integrâ Eruditorum exiſtimatione : etenim [ut alias ſum proteſtatus] Tyronibus ſcribo, iiſque tantum, qui Tyronibus æquiparari merentur, non maturis, doctiſque Profeſſoribus, quibus peculiarem tantummodo ChinæChinæ adminiſtrationem in arduis quibuſdam Caſibus, meamque ſimul experientiam in hiſtoriis expreſſam, fidenter exhibeo, ut eam fugaci ſaltem, humanoque intuitu, donare non dedignentur. Cætera, ſi lubet, ad luſum percurrant, & jocum.

CAPUT II.

Pervicax Antipathia, qua nonnulli abhorrent ab uſu Peruviani Corticis, *illumque proſcribunt Ratio recurſui Febrium tempeſtive occurrendi.*

SUnt igitur hodie nonnulli (perpauci licet) præjudiciis vetuſtioris Pathologiæ nondum exuti, qui reluctantibus inſimul experimento, ratione, atque Orbe toto, adhuc male ſentiunt de Cortice, &, quod turpius eſt, crimen iſtud tangit præcipue nos Italos, cum tamen omnem ferme, quam intra totius Europæ confinia nactus eſt famam, ab Italis Scriptoribus primum traxerit Cortex; ut proinde ſtupidus exclamet Auctor quidam Anonymus [*Helvetius* creditur] in Libello gallice conſcripto, cui titulus—*Les admirables Qualitez du KinKina*—nobiſque exprobret, quod in Italiâ, unde antiquiorem, melioremque deduxit China China nominis ſui propagationem, ibi pauciores, quam alibi, inveniat patronos, cum in Galliâ, ubi ſerius apparuit, tantam exiſtimationem, etiam propter Italorum teſtimonia, ſit aſſecuta. Illius ideo verba huc referre non piget—*C'eſt une choſe aſſez ſurprenante, que le KinKina, qui fait aujourd huy tant de bruit en France, par la gueriſon d'un nombre infini de perſonnes, auſquelles il a rendu la ſanté, trouve ſi peu de partiſans en Italie, où il commença a paroître, il y a aprês de quarante ans, ſous le nom de la poudre du Cardinal de Lugo Eſpagnol, & qu'on n'y peut encore croire qu'il ſoit un remede ſpecifique pour toutes ſortes de fièvres.* Quæ quidem querela juſtiſſima eſt, dummodo plurimum reſtringatur, neque credulitatem

noſtram

noſtram extenſam velit ad omnes æqualiter Febrium, etiam Continuarum, ſpecies, in quam exceptionem alibi conſentire videtur idem Auctor; quandoquidem, Febres Intermittentes [& quæcumque, ſubdo ego, ab initio tales fuere, necdum omnino a ſuâ naturâ deſciverunt] eſſe verum objectum actionis Peruvianæ Corticis, aſſeverat, dum inquit — *Les plus admirables effets de ce Fèbrifuge paroiſſent dans toutes les fièvres intermittentes, qui en ſont le veritable objet.* Quod vero etiam in iſtis perpetuo ablegetur a quibuſdam idem remedium, ſane, ſi non in Fatum quoddam, non in aliud, quam in ingenitam quandam eorum antipathiam poteſt refundi; Sed & hanc ipſam ſatis mirari nequeo, quoties hæc, quæ cogitanti occurrunt ſæpius, mecum ipſe revolvo.

A primâ Medicinæ origine ad hæc uſque tempora, maxima fuit Medicorum ſolicitudo, longo ſeculorum tractu inceſſanter exculta, ut Febrifugum aliquod invenirent, ad ſiſtendos Febrium Intermittentium Paroxyſmos. Nil intentatum reliquit illorum ſollertia, triplex regnum Naturæ, Animale ſcilicet, Vegetabile, ac Minerale, ſuſquedeque volventium, ut vel aliquid naturale ad hoc aptum detegerent, vel artis adminiculo redderent tale. Uſque eo devenit Artis tentamen audax, ut ad Dracones, ut vocant, mitigatos, hoc eſt ad ipſa venena præparata, & nonnihil retuſa, experiunda confugerit. Hinc Antimonium, & Mercurius [quæ, ut notum eſt, nocentiora ſæpius ſunt præparata, quam cruda] Arſenicum ipſum, Vitriolum, Scammonium, Colocynthis, & hujuſce farinæ ſexcenta alia, paullo ante acceſſionem exhibita, crebro in uſu fuere. Ex his, & ſimilibus fabrefacta ſunt Febrifuga *Riverii*, *Muſcoſchii*, & *De Clos*, Hercules *Bovii*, Arcanum duplicatum *Mynſichti*, pulvis *Algorethi*, *Cornacchini*, & id genus alia, nomen veri Febrifugi nequaquam merentia, quorum omnium valde periculoſorum, ut & aliorum mitioris ordinis, ſed plane inutilium, ſi vellem Catalogum texere, Tractatus iſte in amplum volumen excreſceret.

De prioribus ergo tantum, ſcilicet de energeticis loquendo, ſi ea bis, ter, vel quater fuiſſent exhibita, fama erat, quod periodus febrilis tandem inhibebatur. Interim vomitus immanes, enormes ſeceſſus, tormina, cruciatus, anxietates Ægrum torquebant, quandoque non ſine vitæ diſcrimine, &, quod pejus eſt, ſæpeſæpius [dato quod nonnunquam res ex voto ceſſerit] Febris pari paſſu, ſi non etiam pejore, progrediebatur, cum inſigni interim virium jacturâ, & vitalis œconomiæ detrimento. Proponebantur nihilominus, atque ultro propinabantur, etſi ſpem pluries fefellerint, conſtanter, & abſque ullâ trepida-

tione

tione aliis Ægrotantibus, quibus poſtmodum ſi febris de more inexpugnata proceſſiſſet, ſat erat dixiſſe, eos ſaltem a pravis humoribus eſſe purgatos [verius dictum foret melioribus deſtitutos] quos niſi Febrifugum illud adeo ſtrenue, licet cum aliquo incommodo, evacuaſſet, maligna, lethaliſque illis Ægritudo imminebat. Sed tandem a Medicis ſanioribus, ac ingenuis, immo vel ab Ægrotantibus ipſis cognitâ proprio ſumptu fallaciâ, ab hujuſmodi remediis feriari cœperunt.

Cum vero hanc ipſam auxiliorum penuriam male ferrent utrique, Clinici vero eandem ſupplere pro virili contenderent, idcirco, incaſſum licet, *In varias abiere vias*, quas inter peculiari mentione digna videtur Methodus propinandi paucis ante acceſſiones horis medicamentum conflatum ex diaphoreticis calidioribus, ſudore inſimul externis adminiculis provocato, mox offerendi horâ paroxyſmi Catharticum, miſturâ quadam ſpirituosâ, & diaphoreticâ ſolutum, vi quorum remediorum, in medio Febris impetu, omnes illæ oppoſitæ ſimul coinciderent operationes, ut nimirum Æger jam algens ſudare, & e lecto ſurgere ad alvum deponendam cogeretur; ſicque Paroxyſmi progreſſus confunderetur, atque interturbaretur. Cujus animoſæ methodi, quæ paucos habuit ſequaces, auctor fuit Celeberrimus Practicus Londinenſis *Thomas Sydenham* ad curandas Tertianas Intermittentes, priuſquam in iiſdem vires Corticis, quas in Quartanâ tantum noverat, experiretur. Perſpectâ namque paullo poſt integrâ illius virtute, de eodem tam bene ſenſit, ut purgationibus, cæteriſque evacuationibus plane poſthabitis, nullum aliud remedium illi æquiparandum duxerit, quoad tutum uſum, ac effectus promptitudinem, ut nuper vidimus.

Irreparabili itaque deprehenſo utilium Febrifugorum, vel Methodi cujuſpiam certæ, tutæque defectu, factum eſt, ut magna pars Medicorum, arti conſuetæ, pluſquam par ſit, fortaſſe fidentium, Quartanas Febres, & Tertianas diuturniores, crebris, ac uſualibus purgationibus, ſanguinis miſſionibus pluries repetitis, julapiis, juſculis, pulveribus ad nihilum, niſi ad Ægri nauſeam, tœdiumque facientibus, pertinaci uſu curare tentaverit: quibus demum nil proficientibus, ad ſimplicia vegetabilia, Febrifuga reputata, ut Centaurium minus, Camedrym, Gentianam &c., item ad alia Specifica, ſic dicta, carpis appoſita, vel digitis alligata, ad Amuleta de collo ſuſpenſa, tandemque ad puerilia, & plane ridicula confugere cogebatur. Quod ſi beneficio temporis in horum remediorum adminiſtratione inaniter conſumpti, ſponte naturæ non convaleſcebat Æger, ad aëris, tempeſtatis, vel regionis mutationem relegabatur.

Altera

Altera vero pars Medicorum magis ſincera, & Arti fidens tantummodo quantum decet, vel Febres contumaciores nullo pacto attingebat, vel adminiſtratis potioribus remediis, & tentatis rationabilioribus, prçſcriptoque congruo victus regimine, eaſdem aliquantulum enervatas ſoli demum naturæ curandas, prçmiſſo tantum ingenuo de diuturnitate prognoſtico, relinquebat.

Affulſit interea beneficum lumen cœcutientibus, detecto Peruviano Cortice, in quo vis illa Febrifuga, tot diu quçſita laboribus, eminenter emicuit. Sed (mirum dictu) reperitur ex voto Remedium omnis omnino pravitatis expers, Febres momento temporis fugans, nullos in Corpore tumultus excitans, nullam penitus moleſtiam pariens, ac ſi nihil ſumpſiſſet Æger, & ſtatim repertum rejicitur, immo cçteris jamdudum rejectis, noxiis, ac inutilibus, quaſi deterius foret, poſtponitur. Numquid forte illud audax quidam Chymjater ex Antimonio, vel ex Mercurio ſublimatis eleganti periculo fabrefecit? Minime gentium. Non alium Opificem habuit China China, quam Deum, & a ſolo Deo omnem, quam nacta eſt, febrifugam virtutem recepit. Anne ergo Deus illâ utitur in humanum genus ſpecie juvaminis in ultionem Peccatorum? Cur illi tantam vim indidit, ut eâ demum deluderemur, ut eâ nos perderet? Abſit hçc a nobis ingrati animi blaſphemia. Si reliquis Plantis, & earum cuilibet injunxit Creator virtutem ſuam, quâ poſtmodum a nobis detectâ, ſi ſalubris appareat, fidenter utimur, quare virtute Corticis febrifugâ eidem impreſsa, & a nobis evidenter detectâ, pari fiduciâ non erit utendum? Aſt quid dixi, Medicos fidenter uti conſuetos, herbis, & rebus, quarum virtutem perſpectam habeant? Quin iis utuntur utplurimum in fide Parentum, de quarum naturâ, & viribus, nullam, niſi confuſam, incertamque habent notitiam. Illis tantummodo, velut egregiis utuntur, quia ſemper utuntur inutiliter; Cortice vero, cujus virtus perſpicua eſt, & incomparabilis, quandoquidem cum fructu adhibetur, uti piaculum eſt.

Viguit perpetuo (liceat paulülum digredi, & ſerio ridere, ſiquidem quandoque

—— ridentem dicere verum
Quid vetat?) ——

viguit, inquam, perpetuo immortalis, & cavilloſa garrulitas inter Pharmacopolas non modo, verum & inter Medicos quoſdam Pharmacopolarum more philoſophantes, acriterque diſputantes, an res quamplurimæ refrigerent, an calefaciant. Vetus Theorema eſt, Acida omnia refrigerare, Amara calefacere. Dubitatur

tur tamen, an Acetum, aut Spiritus Vitrioli in linea Acidorum refrigeret, & an Cichorium, in lineâ licet Amarorum, ullo pacto calefaciat. Recentior modo diſſenſus eſt inter Neotericos, an voluptuoſæ quædam nuper in Orbem noſtrum, mox & in uſum Medicum invectæ Potiones, quicquam ſanitati, generaliter loquendo, conferant, an detrahant, ut potus Chocolatæ, Thè, Coffèe, ſimiliave

Pocula, ab Odriſio multum laudata Tyranno.

Laudant promiſcue inter Medicos ii, quorum palato nova hæc, & exotica arrident: improbant, qui iiſdem minime oblectantur, *Juris* antiqui ſequaces. Laudo Ego, quia ſaltem ſorbillantibus antea Vini ſpiritum, potiones hujuſmodi in illius locum ſuffectæ, gravius delinquendi anſam præcidunt. Pariter diviſa ſunt vota, an Camphora, ut ſemen extinguere credita, frigefaciat intenſe, an, ut facillime inflammabilis, impenſe calefaciat. Idem pari contentione quæri ſolet de Opio, de Vipera, ac de mille aliis rebus maximi ponderis in praxi, quarum ſcilicet uſus præpoſterus inſigniter poteſt obeſſe, ut oblatio *v. gr.* Purgantium in principio, aut fine morborum, præſertim acutorum, nunquam ſatis damnata, ſed nondum ſatis ab uſu ſepoſita, & hujuſmodi. Medicus ergo quilibet, pro captu ingenii ſui, prædictis omnibus utitur, unus quidem ad calefaciendum, alter vero ad refrigerandum &c. Sed veritas una eſt: Cichorium, Acetum, Spiritus Vitrioli, Camphora, Opium, Vipera, vel refrigerant, vel non refrigerant. Alter de duobus Medicis infallibiliter errat, Æger vero pœnas luit:

Delirant Reges, plectuntur Achivi;

Neuter tamen culpatur, etiamſi error, qui in alterutro eſt certus, ſit in materia quandoque gravi, ut in Opio ſtupefaciente [neque enim ſemper in ſolo calore, vel frigore, vel in ſolo Cichorio, aut Aceto conſiſtit, quod parum referret] neuter, inquam, culpatur, quia in materiâ incertâ, ſuâ quiſque ductus ratione, & ſuâ fultus auctoritate, conſcius licet de oppoſitâ opinione, & de errandi probabilitate, operatur. Culpabitur forte tamquam de crimine, ſi Chinam Chinæ offerat, quia virtus illius certiſſima eſt, & indubia, nec poteſt controverti, an febrem tollat, nec ne. Dixi, errorem ſæpe contingere in materia gravi, quia ſæpe in materia gravi graviſſimæ ſunt controverſiæ, & nihilominus lubricæ determinationes. Quænam, quæſo, non vigent Quæſtiones circa generalem uſum *Phlebotomiæ*, quæ a pluribus doctis Medicis, noſtri etiam ſeculi, fere perpetuo ablegatur? Quænam non leguntur diſſidia circa uſum illius particularem in Variolis, Morbillis, Peticulis, & hujuſmodi?

Quæ-

Quænam lites non ſunt, ut nuper ajebam, circa uſum *Purgantium* in Acutis, & in illorum principiis ? Hoc non obſtante, quotidie præſcribitur fidenter utrumque, aut alterutrum, cum ſcientiâ contrariæ ſententiæ (quæ, ſi vera foret, proh quantum noxia foret noſtra præſcriptio!) licet pro alterutra parte, quantumvis probabiliore, nulla conſtans ſtet, aut indubia experientia, ut in uſu Corticis certo febrifugi, & nihilominus adhuc pro ſuſpecto habiti.

Procedamus ulterius. Non modo in rebus incertis hallucinantur aliquot ſaltem Medici, ſed ultro errant [donetur veritati hæc libertas, parum fortaſſe cauta, quippe nimis ingenua] errant, inquam, etiam ſcienter, ſi modo velint animadvertere, ſe nonnullis uti rebus, quibus vel invalidam, vel nullam ineſſe virtutem, pro obtinendo fine, in quem uſurpantur, mille antea experimentis [quidquid in contrarium ſcripſerint vafri quidam, vel nimium creduli] luce clarius deprehenderunt. An graviter peccent, ſive ob imperitiam id fiat, ſive ob ſocordiam, palatum ſimul, & crumenam Ægrorum, quandoque pauperum, male multando, videant Theologi. Ego ſane remedium, quod pro me ipſo non uſurparem, alteri nunquam præſcribam. Non hîc præciſe loquor de tot Confectionibus Cardiacis, de tot pretioſis Medicamentis inutilibus, quibus abutuntur nonnulli, fortaſſe Corticem improbantes, ac illiuſmodi Medicamenta inertia Cortici activo perperam, & fruſtraneâ impensâ anteponentes, quos proinde incurrere in Legem *Repetundarum* autumat *Badus*. Neque ſermo mihi eſt de celeberrimo Lapide Bezoartico a Medicis potius Ægrorum ſudores fruſtra expectantibus, quam ab Ægris ipſis ſudores eliciente, cujus nihilominus [etſi ſpem millies fruſtraverit] tam creber, tamque inanis eſt uſus, abſque eo quod, illo etiam nil operante, quidquam metuant, qui præſcripſerint; ſed de abuſu loquor magis vulgari, minus forſan notato, & maxime univerſali.

Atque, ut cum aſſumptâ hactenus comparatione procedam, nonne illi iidem Medici, quibus tantum eſt curæ, ne tractu temporis noceat Cortex, quem cæteroqui vident ſtatim prodeſſe, præbent pro curandâ *verb. gr.* Scabie, poſt repetitas ſupervacaneas purgationes, & phlebotomias, tantum ſucci Cichorii crudi, quantum vix Uter caperet, tantum Seri lactis, quantum vix Labrum, tantum pulveris ex teſtaceis, quantum vix admitteret Bulga, licet poſt longam experientiam certo didicerint, hujuſmodi remediis vix unquam Scabiem ſanari, quam cæteroqui ſanant Viperata intus, & Sulphur extus, tempore idoneo, & cum regimine adhibita? Neque tamen, ex tam co-

pioſâ ſucci illius ingurgitatione, ullam metuunt cruditatem in ſtomacho; cum ex adverſo illud idem Cichorium in Acetariis, Oleo, Sale, & modico Aceto correctum, ac conditum, a paſtibus religioſe proſcribant: neque ullam a tantâ ſeri aceſcibilis, aut corruptibilis illuvie læſionem, ullamve a tot pulveribus terreis, cruſtâ quadam Ventriculum, ac inteſtina obducentibus, obſtructionem reformidant, cum cæteroqui ſciant terrea hujuſmodi ingeſta Chloroſim, & malum habitum inducere, præbeantque incunctanter, licet de non curandâ intra annum hiſce remediis Scabie moralem habeant certitudinem. Non eſt tamen, quod plane improbem enarrata remedia, quibus, defectu meliorum, utor & ipſe, moderamine tamen, atque fiduciâ viribus eorum ſatis perſpectis correſpondente; ſed dico, ridiculum eſſe, quod illis tam fidenter utamur, Chinâ Chinâ vero tam trepidanter, cum illinc irritus utplurimum, hinc fauſtus ſemper ſuccedat eventus.

Dicam amplius. Nedum remediis, quorum virtus incerta eſt, & iis, de quibus certum eſt, quod non ſanant, utuntur Medici, Corticem tanto horrore metuentes, ſed & inſuper aliis, quorum noxa præſens certiſſima eſt, incertiſſimum vero futurum levamen. Exemplo ſint Cucurbitulæ, remedium pro Ruſticis, ac Bajulis ob aſſuetudinem, & Veſſicantia pro Cappuccinis ob amorem Crucis, quemadmodum dicere conſueverat, cum viveret, noſtræ nunquam memoriæ moriturus *Malpighius*: quorum Epiſpaſticorum acrimonia dolorifica ex Cantharidibus, Euphorbio &c. præter partes externas, ad internas uſque, dyſuriâ teſte, progreditur; & tamen de illorum juvamine res adeo controverſa eſt, ut ab innumeris Auctoribus, tum Antiquis, tum Recentioribus, velut abſolute, ac perpetuo noxia damnentur. Hæc, inquam, quæ Sanis febrem inducere apta ſunt, Febricitantibus graviter decumbentibus affiguntur ab iis identidem Medicis [quos tamen non ob id ſemper damno] qui leviter Febricitantibus renuunt præſcribere Corticem, cujus juvamen præſens certum eſt; incommodum vero, quod ex Febrium ſuppreſſione ominantur, ſomniatum, & ab expertis millies nunquam deprehenſum.

Hujuſmodi equidem terriculamenta imaginaria circa uſum Corticis, facile condonarim *Chifletio*, *Plempio*, *Serponto*, *Magneno*, *Paravicino*, *Caſato &c* ſicuti nimiam forte circumſpectionem ſuam cenſeo condonandam *Jo: Forti*, ſuam, ut ut leviſſimam, cunctationem *Villiſio*, ſuam cautelam *Malpighio*, omnemque tandem trepidationem aliis quibuſcumque Magnis Viris, qui vel tempore tantum primi adventus, & naſcentis uſus hujuſce

juſce Febrifugi floruerunt, vel ſaltem nondum plenam experimentorum illius notionem habuere. Æquum enim tunc erat novitatem remedii examinare, diſcutere, ac de inuſitato eventu, fauſto licet, nonnihil dubitare: nec ipſe quidem tunc egiſſem aliter, donec prima paucorum experimenta longior tandem uſus comprobaſſet. At poſtquam diuturnâ, & crebrâ Medentum experientiâ, votoque unanimi recepta eſt, ceu utilis, ac innocens illius operatio, nec conſenſu minus univerſali rejecta eſt Scholarum Humoriſtarum doctrina, cui præcipue innitebantur quotquot inventa fuere contra Corticem Machinamenta, nullus profecto amplius trepidationi, aut hæſitantiæ locus poteſt ſupereſſe, niſi larvata ſub ſpecie panici timoris lateat pervicacia.

Atque his poſitis equidem fateor, me intelligere non poſſe, cur China Chinæ improbetur, niſi forte eo ſolum nomine improbetur, quod proſit; reliqua vero approbentur, eo quod non proſint. Memet explico. Adeo aſſueti ſunt Medici uti remediis, quorum Virtus creditur potius, atque ſupponitur, quam dignoſcitur, ut de hoc, cujus virtutem in omni ſexu, ætate, temperamento, ac climate ſenſibiliter tangunt, præ admiratione metuant [quaſi foret aliquid in Natura præſtigioſum] ne quid mali, vel doli ſubſit. Revera qui Chinam Chinæ pro fugandis Febribus Intermittentibus reſpuunt, utuntur conſtanter, etſi ſemper fruſtra, Abſynthio, Centaurio, Camædrio, Gentianâ, Fraxini Cortice, & hujuſmodi, quærentes ſanationem a plantis, quæ nequeunt illam præſtare, & ab eâ, quæ præſtare valet, nanciſci nolentes. At Bone Deus! Cortex Fraxini pro Febrifugo proponitur ab Antiquis, a quibus Peruvianus Cortex proponi nequibat, utpote nondum notus. Cortex Peruvianus, detectus poſtmodum, proponitur a Neotericis. Uterque eſt *Liber* Arboris a Deo datæ; Uterque dicitur Febres fugare, & quidem uterque ſine ullâ ſenſibili evacuatione. Cortex tamen Fraxini, dum exhibetur, ſemper, aut fere ſemper, exhibetur incaſſum; Cortex vero Peruvianus nunquam, aut fere nunquam. Quid? Ille laudatur adhuc, & uſurpatur; Iſte damnatur adhuc, atque rejicitur. Quænam quæſo cœcitas eſt iſthæc? Forſitan ſi in Fraxini Cortice parem Medentes virtuti noſtri Corticis reperirent virtutem, illam pariter haberent ſuſpectam, adeoque fallant eos remedia neceſſe eſt, ut illis adhibeant fidem.

Si vero Chinæ Chinæ eandem denegent, quia illius aſſumptio, Febre depulsâ, relinquat homines in recidivam pronos, preter ea, quæ ſuperius dixi, addo fidenter, quod etiamſi ſoli Chinæ Chinæ imputare velimus recidivas, quæ a tot aliis occa-

ſionibus pendere poſſunt, & frequenter pendent, adhuc tamen non poſſet eadem culpari, niſi ob imperfectam Morbi judicationem, nequaquam vero ob noxam; Quod equidem incommodum, quâcumque aliâ etiam Methodo ſanentur Ægri, ſæpiſſime ſolet contingere, immo etiamſi ſanentur ſponte, nulloque remedio prorſus adhibito. Duplici autem modo poſſumus his recidivis occurrere, ut alias tetigi, ſcilicet vel eas ocyſſime iterum curando, quoties redierint [quemadmodum in omnibus aliis Recidivis independenter a Cortice contingentibus conamur facere] vel eaſdem in totum, ſi velimus, præcavendo, quorum tamen neutrum tam facile vulgari medendi Methodo valemus aſſequi. Appoſui conditionem — *Si velimus* — tam levis enim eſt ſæpeſæpius acceſſionum recurſus, ut nonnunquam expediat febrilis fermenti reliquias ipſi effervefcentiæ Febrili duobus, vel tribus acceſſibus diſſipandas relinquere, quo demum non rite ſuccedente, ad artis miniſterium fas eſt denuo confugere.

Pro curandâ itaque Febre iterum recurrente, quemadmodum Cortice non utentibus mos eſt iterum atque iterum eaſdem phlebotomias, & purgationes, eoſdem Syrupos, & pulveres, cum quibus morbus antea fuerat imperfecte judicatus, repetere, cum eventus etiam diuturnioris incertitudine, cur non poterit eâdem de cauſsâ, præmiſsâ etiam, quotieſcumque redierit febris, ſi cui lubeat, aliquâ ventris expiatione, iterum atque iterum repeti oblatio Corticis, uſque ad perfectam judicationem, cum certitudine, & promptitudine eventus? Sane in pluribus Morbis, ut Dyſenteriâ, Colicâ, Nephritide, aliiſque doloribus præſcribuntur remedia Narcotica, eaque identidem repetuntur, ad impetrandas tantum inducias, cum certitudine recrudeſcentiæ fortioris, cauſsâque morbi non modo ſuperſtite, ſed & ſæpius ob id ipſum contumaciore redditâ; Cur ergo tutius non poterit adhiberi Cortex in eundem, vel potiorem finem, eodem jure, quo cum diſcrimine in aliis morbis uſurpantur Narcotica?

Pro inhibendo autem etiam penitus, priuſquam ingruat, Febris recurſu, in promptu eſt modus, iſque tutiſſimus, facillimus, atque utplurimum certus, repetendo ſcilicet, Febre ſtatim fugatâ, & per plures poſtmodum dies continuando, immo, poſt aliquod temporis intervallum, iterum ad aliquot dies renovando lentum uſum ejuſdem Corticis, ſive mavis Extracti illius, juxta præparationem, quam *Charas* inſtituit, per quam ſpoliato [ſi Auctori ſit adhibenda fides] partibus inutilibus, & febrifugarum activitatem remorantibus, aut infringentibus, remedio, adeo efficax illud redditur, ut, eo congruenter aſ-

ſumpto,

ſumpto, omnis omnino recidivæ tollatur occaſio; quâ de re idem, ſi placet, conſulatur Auctor. Poteſtne leviore incommodo, minore impendio redimi hoc infortunium? Qui Cortice non utuntur in Febribus, nonne præſcribunt Syrupos ad Septimanas, & Menſes, ut ſenſim per viam alterationis, ut ajunt, Morbum expugnent? Nonne paſſim in Febre quâvis periodicâ lentiore, Apozematis per Epicraſim purgantibus per hebdomadas pariter Ægrum fatigant, & ſæpius incaſſum? Nonne in aliis caſibus extra febres uſurpant decocta aliorum Lignorum, & Corticum, eademque protrahunt ad quadraginta, & ſexaginta dies, immo illa quotannis repetunt, ut in curatione Luis Venereæ, poſt plures prophylaxes iterum atque iterum facile reviviſcentis? Cur ergo Cortex Peruvianus, qui tam ſtrenuum Alterans, tamve ſpecificum Abſorbens eſt, ut quam cito febrile Fermentum componat, ac tandem domet, non debebit, aut poterit, pro totali Febris eradicatione, ad aliquot dies, ut alia omnia alterantia, repetitis vicibus uſurpari? Sane *judicio noſtro* (inquit egregie *Baconus*) *opinio fuerit magis blanda, quam vera, ſi quis exiſtimet, Medicamentum aliquod tam potens, aut felix fieri poſſe, ut uſus ejus ſimplex curationi alicui grandiori ſufficiat*, ſubditque paullo poſt. *Quæ in natura eximie poſſunt, ac pollent, ſunt, Ordo, Proſecutio, Series, & Viciſſitudo artificioſa*. Quâ igitur ratione Cortex debebit ſanare perpetuo, dum ſemel tantum offertur? Anne cætera febrifuga vegetabilia offeruntur ſemel? Offeratur ut reliqua, & ſanabit longe certius, ac reliqua. Numquid illi ſoli onus incumbit, unâ, vel alterâ oblatione tollendi febres, & inhibendi recidivas, cum aliis remediis conceſſum ſit per menſes Ægrum torquere, angere, & expectationem deludere? Diſcant ergo prius Corticem exhibere qui damnant; rite experiantur, & damnent.

CAPUT III.

Princeps oppoſitio in Chinæ Chinæ *uſum, ex carentia ſenſibilis evacuationis poſt eandem aſſumptam petita, diluitur: Experimenta quædam tentata ad explorandam illius vim Febrifugam exponuntur.*

UNA ſupereſt tollenda difficultas plurimi habita, & obtrudi ſolita contra uſum Peruvianæ Corticis, in cujus objectionis examine pauliſper immorari neceſſe eſt. Id autem duplici ratione, quia nempe hujuſmodi objectio multa, & varia ſimul complectitur, & quia omnia, quæ ex illius ſolutione reſultant, ac facere poſſunt pro uſu innocuo Chinæ Chinæ, generaliter loquendo, multo magis facere potuerunt pro eodem, loquendo in particulari, nempe in caſibus, in quibus nullum aliud Aſyllum ſuppetit, quod eſt intentum meum, in cujus gratiam cuncta, quæ dicta ſunt, & plura, quæ mox dicentur, placet præmittere.

Opponitur itaque, quod ab aſſumpto Cortice nulla ſequatur ſenſibilis evacuatio, adeoque cauſſa Febris, illiuſve fermentum figatur, & intus detineatur pro recidivâ, vel alio pejore morbo inde imminente.

Vulgatiſſima hæc oppoſitio gratis ſupponens ab uſu Chinæ Chinæ intus coërcitas jugulatarum Intermittentium Cauſſas, æque gratis ſupponit, eas pro curatione ſemper indicare evacuationem, non vero ſolam abſorptionem, aut correctionem ſui. Fundatur inſuper illa in abſonâ ſatis illatione, quandoquidem ab incertiſſimis Febrium cauſſis (de quibus nil certius habemus, quam quod ſunt incertæ) ad impugnandam certiſſimam Corticis operationem procedit: oppoſitis enim plane greſſibus eſt incedendum, ab infallibili videlicet, ac uniformi ejuſdem actione, in varias Febrium ſpecies ſine manifeſtis evacuationibus exercitâ, ad rimandam occultam, & molis ſępius inconſpicuæ, earumdem cauſſam, ſemper æqualiter expugnatam; ne ſcilicet ab ignoto ad confundendum notum, ſed ut a noto ad detegendum ignotum ordinatâ methodo convertamur. Hanc methodum philoſophandi, in hac ſpeciatim re, diſcere nos non pudeat a Celeberrimo *Jo: Alphunſo Borello*, Matheſeos Profeſſore, qui de Febris, & de fermenti, ſeu Cauſſæ febrilis extinctione verba faciens, & ab hoc opere ſenſi-

ſenſibiliores evacuationes excludens, ſuum aſſertum ex actione Peruviani Corticis confirmat his verbis — *Hinc deduci poſſe videtur, quod Febres nunquam, aut raro curari queunt ob copioſas humorum purgationes, & ejectiones, cum fermentum febrile exiguæ molis eſſe ſoleat; quod evincitur ex curatione Febrium cum rigore advenientium a Cortice febrifuga, ab India nuper advecta, quæ abſque ulla ejectione, aut per alvum, aut per ſudores, vel per urinas, Febrem tollit.*

Non tamen univerſaliter certum eſt quod *Borellus* primis hujuſce remedii temporibus facile conceſſit, & quod nimium ſupponitur ab Opponentibus, nempe quod nulla unquam poſt epotam Chinam Chinæ ſequatur evacuatio ſenſibilis, cum nonnunquam aliquæ per ſudores, per urinas, & per ſeceſſum obſerventur, ut indicabo in hiſtoriis, inſignes evacuationes, licet (quod ingenue fateor) utplurimum non ſuccedant. Sed ſi non ſuccedunt inſignes, nonne adſunt evacuationes conſuetæ, poſt debellatas per Corticem Febres inſigniter mutatæ, quæ poſſunt ſufficere? Nonne alvi fæces ſunt manifeſtâ Corticis tinctura infectæ? Nonne Urina ſemper copioſior nonnihil redditur, croceo utplurimum, vel alio quovis morboſo colore in citrinum converſo, & craſsâ, vel tenui conſiſtentiâ in mediocrem, cum ſignis coctionis, ſtatim mutatâ? Numquid ſub iſtis ſolis evacuationibus, etſi conſuetis, latere non poterit Fermentum febrile, vel portio ſaltem illius activior a Cortice abſorpta, vel quomodolibet ſecreta, ac inde cum reliquis quotidie excernibilibus more ſolito foras detruſa? De evacuatione, ſeu diſſipatione inſenſili, quæ haud improbabiliter cum Cl. *D' Aquin*, & aliis poſſet in medium afferri, ne verbum quidem hîc facio, ne videar latibula quærere, ac diverticula. Iſtam tamen non adeſſe, vix ullus impugnator probare poſſet.

Sed demus, quod uti ſæpe non adeſt ſenſibilis copioſa; ita nunquam adſit ulla, vel ſenſibilis, vel inſenſibilis evacuatio. Demus inſuper, quod Cauſſa Febrium debilitata tantummodo, non debellata intus remaneat, ſitque veluti portio fermenti reſtitans quaſi ſopita, ut iterum reviviſcat. Quid tum? Anne ſemina Peponum aſſervata gignent Cucurbitas? Sic & ſemina Tertianæ, vel Quartanæ reſidua, ſi per incuriam, dimiſſo curationis progreſſu, ſibi ſinantur, ad ſummum Tertianam iterum, vel Quartanam reproducent. Neque enim, ſi res examinetur, quicquam deterius ſuccedere conſueviſſe demonſtrant ipſæ, quæ nonnunquam ſubſequi ſolent, Recidivæ conſimiles, ut ut Hydropes, Cachexias, Apoplexias, & mille

& mille alia infortunia, poſt ſeculum adventura, inde præſagiant, reclamante licet quotidianâ experientiâ, nonnulli Vaniloqui.

Vaniloquos appello hujuſmodi Homines, qui hæc, & ſimilia effutiunt de Cortice, tanquam de re ab intrinſeco noxiâ, nec niſi pravos effectus, poſtquam febriles paroxyſmos inhibuit, producere aptâ. Non tamen ideo plane negaverim, ex illius quoque (non ſecus ac ex cujuſvis alterius ſelecti medicaminis, cibive ipſius) incongruâ, aut intempeſtivâ oblatione, innoppurtunâque inde ſecutâ febrium ſuppreſſione, ſuboriri forſitan nonnunquam poſſe quidpiam incommodi, ut *Cap.* 8. *&* 10 *hujuſce Libri*, *& Cap.* 5. *Lib* 4. ſerio perpendemus. Neque enim ſemper hoc remedio, quantumvis egregio, indiſcriminatim, & abſque methodo, ſeu cœcâ quadam libidine Febres illico quomodolibet ſupprimendi, quovis earum tempore, & in quavis circumſtantiâ forſitan uti licet: ſed tantummodo ad certas leges, & regulas toto hoc Tractatu in hunc finem deſcriptas, extra quas, ſi illud prorſus empirice præſcriptum, videlicet præter tempus, & ordinem ſibi debitum, optato, & bono careat ſucceſſu, id illi minime vitio vertendum, ſed inconſultæ, aut intempeſtivæ oblationi, ut ſuis locis peculiariter adnotabimus.

Cæterum, ut redeamus in viam, per hoc etiam quod depulsâ tempore idoneo per uſum Corticis febre, aliquod forſan illius ſemen intus remaneat, nil aliud tandem probatur, etſi totum, quod opponitur, concedatur, niſi quod, vel ante oblationem Corticis debeat prius Corpus exacte purgari, quod fidentibus purgationi permittitur, vel ad ſummum, quod a Cortice ſemel tantum exhibito, nec ſatis prius purgato corpore, immineat ejuſdem morbi recidiva, quod nequaquam negatur. Hæc ipſa vero quam levis in tali caſu regulariter eſſe ſoleat, & ſuâ radice mitior, quam cito iterum curari valeat, impetratis interim languenti robori induciis, quam facile denique poſſit etiam penitus præcaveri, & portio reliqua Fermenti febrilis, ſeu cauſſæ morbificæ radicitus averruncari, jam ſatis, ut reor, præcedenti Capite demonſtravimus.

Quoniam vero de Cauſsâ iſtâ Febrium Intermittentium eliminandâ tanta eſt anxietas, liceat de eâdem, quæcumque illa ſit (de quo fuſius infra) generaliter quærere, an ſermo ſit de cauſsâ, ut ajunt, Conjunctâ, quæ ſcilicet paroxyſmum præſentem actu producit, an de Antecedente, quæ futuros eſt productura, &, vel ſecundum paucos univerſæ maſſæ ſanguineæ intime confuſa eſt, vel ſecundum plures alicubi

latet

latet in corpore veluti in ſuâ Fodinâ, ut ſtatis periodis affundatur ſanguini, illumque in motum efferveſcentiæ febrilis ad tempus cieat, ut ab eo poſtmodum mediâ tali efferveſcentiâ illum deſpumante ſegregetur, & hac ipsâ arte foras per conſequens eliminetur. Si itaque de cauſsâ Conjunctâ protrudendâ ſit ſermo, cum acceſſio quælibet ſit particularis judicatio, cui regulariter ſponte naturæ ſubſequitur particularis aliqua, ſive inſenſilis, ſive ſenſilis evacuatio, aut criſis, per ſudores utplurimum, vel per urinas (unde paroxyſmus actu ſolvitur) non eſt cur a Chinâ Chinâ id optemus, quod jam nobis Natura ipſa fermentationis, aut ebullitionis miniſterio ſponte largitur. Si vero loquamur de cauſsâ Antecedente, cum iſta, ut verbo Antiquorum utar, nec ſit, nec poſſit eſſe in ſuo Foco concocta (ſive dicatur minus probabiliter in ſanguine diſperſa, illique citra tumultum confuſa, ſive probabilius in alio loco diſtincto congeſta, concluſa, nec adhuc excarcerationi, aut excretioni matura) cum, inquam, non ſit concocta intra quamcumque, ut ajunt, Mineram, nec queat concoqui, uſquequo non ſubjacet fermentationi ſanguinis: item cum non lædat, niſi quatenus cum illo ebullit, aut efferveſcit, nec, niſi quatenus ebullit, aut efferveſcit, queat ſegregari, hinc eſt, quod nulla utilis exigi poſſit citra fermentationem, aut efferveſcentiam febrilem ejuſdem evacuatio.

Porro ea ipſa medicamenta arte parata, evacuantia per ſeceſſum, per vomitum, aut etiam per ſudores, quæ, perperam licet, Febrifugi nomine ſolent audire, paullo ante paroxyſmum exhibita, ſi plus expellant, quam ſit pro illo paroxyſmo congeſtum, atque excretioni jam ſponte diſpoſitum, tantum abeſt, ut proſint, quin potius abſolute noceant, & morbum augeant (ſintque hodie idcirco fere obſoleta) agitando videlicet, confundendo, irritando, ac perturbando quod quieſcens adhuc, & inconſpicuum, ut verbo *Hippocratis* utar, nondum lædebat. Id ipſum, quod a medicamentis materiæ incoctæ vim inferentibus dictum eſt fieri, quotidie pariter obſervamus (quæ nobis eſt regula infallibilis a Natura conſtituta, ne crudos adhuc ſuccos exagitemus) in ſpontaneis illis excretionibus, quæ per vomitum, & per ſeceſſum in Acceſſionum principio, & per ſudorem, vel per urinam in fine, copiâ nonnihil exuberante contingunt. Ab illis namque profuſis evacuationibus, non modo in principio, ſed in ipſo etiam paroxyſmorum fine ſubortis, nonniſi longos morbos, aut difficulter ſolubiles, omnes, quotquot ſunt, Practici experientiâ ducti ominantur.

Cum

Cum ergo qui Febres Intermittentes curare aggreditur, nil aliud poſſit intendere, niſi ſubmovere paroxyſmos, & ad coctionem [verbo iterum uſitato ſit venia] cauſſam perducere: & cum poſtremum iſtud per viam evacuationis, ut notum eſt, nequeat obtineri, reliquum eſt tantummodo, ut, ſublatis per Chinam Chinæ acceſſionibus, ipſa demum antecedens cauſsa, quæcumque ſit, ad inteſtinam ſecretionem, & inde ſecuturam ſpontaneam excretionem paulatim diſponatur, per viam alterationis, in ipſa quoque minerâ, ut ajunt, vel foco ſuo, ne lædat, cum ſanguini advenerit; quod ab eâdem Chinâ Chinâ diutius uſurpatâ haud infirme præſtari, dummodo congrua ſervetur proportio inter vim, aut copiam peccantis materiæ, & remedii doſim, cuilibet in hac palæſtra, vel mediocriter exercitato quotidie fit obvium.

Si ergo Febrifugum, ſive Alexipyretum iſtud de genere alterantium eſt, vel, ſi mavis, medicamentorum agentium, ut ajebant Antiqui, a totâ ſubſtantiâ, & ex ſpecificâ proprietate, cur ab eo quærimus evacuationem, quam a nullo alio quærimus, aut quærere poſſumus Alterante, a nullo alio Specifico, a nullo denique alio ſimplici Febrifugo etiam imperfectius agente? Quid, quæſo, evacuant celeberrima illa Febrifuga unanimi tot ſeculorum conſenſu ex claſſe vegetabilium petita, & alias memorata, Centaurium nempe, Imperatoria, Camædrys, Pentaphyllus, Gentiana &c. quid earundem Plantarum ſales, quid Theriaca ante acceſſiones exhibita, quid cor Leporis comeſtum, quid Animalcula de collo ſuſpenſa, quid tot alia carpis appoſita, a quibus nihilominus citra ullam evacuationem ſubita paroxyſmorum faſcinatio, fruſtra licet, ſperatur? Cur igitur uni Cortici Peruvianæ imputatur febrilium Acceſſionum ſuppreſſio cum nullâ ſenſibili evacuatione conjunctâ, quando cętera quoque Febrifuga non modo ſolventia non ſunt, aut ullo pacto ſenſibiliter vacuantia, ſed maximâ etiam ex parte adſtrictoria, & ſtiptica, ut vidimus?

Minus inveriſimiliter forſitan nonnulli, cenſentes cum *Frider. Hoffmanno* fieri a Chinâ Chinâ pręcipitationem quandam Materiæ febrilis, objiciunt poſtea carentiam ſucceſſivæ evacuationis illius: qui equidem operandi modus, ſcilicet per pręcipitationem, ab ipſis Antiquis fuit tributus Febrifugis quoque ſuis ſpecificis, inter quæ numerabatur *Pulvis e Cochlearum teſtis a Crollio* deſcriptus, *e Conchis Margaritiferis, ſeu matre perlarum calcinata, ex oculis Cancrorum &c* Quæ Medicamenta *præcipitatione quadam vim illam efferveſcendi, & paroxyſmum excitandi ab humoribus tollere poſſe (ut Cereviſiæ aceſcenti creta injecta adimitur*

tur

tur aciditas) vel ipſe explicare conatus eſt verbis modo relatis, ſuo tempore, *Daniel Sennertus*, quem nec latuit *efferveſcentia Acidi, & Alchali*, nec *Fermenti Febrilis* nomenclatura.

Sed neque iſta fortaſſe pręcipitatio (quæ phyſice explicata, ut abſorptioni ſuccedanea, contemnenda non eſt) neque, inquam, ipſa inducit neceſſitatem inſignis, atque conſpicuæ evacuationis. Etenim, ſi hujuſmodi pręcipitatio ſupponatur fieri intra Sanguinem, ea non poterit attingere materiam antecedentem, quæ probabiliter nondum ſanguini confuſa eſt, nec cum eo efferveſcit, ſed ſolummodo illam portiunculam, quæ eidem pro uno tantum paroxyſmo eſt mixta, ſiquidem partitis tantum vicibus cenſenda eſt fieri hęc qualiſcumque affuſio novi fermenti; & ſic non alia requiritur euacuatio, pręter illam ordinariam, quam Acceſſio quęlibet, dum ſolvitur, ſecum ferre ſolet, & quæ revera contingit. Si vero talis pręcipitatio, ad hoc ut tollere poſſit materiam plurium paroxyſmorum, qui per Chinam Chinæ inhibentur, ſupponatur contingere in ipsâ [ut vocant] Minerâ, ſeu Foco extra Sanguinem, quatenus materia Febrilis ibidem veluti congeſta, ob immediatum remedii illuc pertingentis contactum, cum eodem remedio efferveſcat, inde uniatur, ac poſtmodum præcipitetur, quandocumque etiam hoc fieret, quod non abſolute negatur, id ipſum abſque alia tunc factâ ſenſibili evacuatione; ſaltem ſupra conſuetas [intra quas, ut vidimus, latere poteſt hoſtis depulſus] id ipſum, inquam, plane ſufficeret. Neque enim quidquam amplius ab Arte, vel a Natura extorquemus per viam alterationis, atque coctionis in ſuccis febriliter efferveſcentibus [immo & in non efferveſcentibus, ut in Acido Venereo per uſitatas decoctiones abſorpto, & ſucceſſive pręcipitato] dum defęcationem eorum promovemus, mediâ ſecretione particularum ſubſidentium, & præcipitatarum, quæ reſpectu totius fluidi ſunt molis admodum exiguæ, illarum poſtea excretionem ſerius nonnihil, ſed tutius a Natura expectantes, quam Arte tentantes, ſępeſępius quò Natura ipſa vergat incerti. Quod idem prorſus faciendum eſt, curatis per Chinam Chinæ Febribus, ne materia Febrilis [ſi ita etiam lubeat] præcipitata, nec adhuc excreta, intempeſtive iterum commota exaltetur potius, quam educatur, ut luculenter teſtatur experientia.

Multo minus [ut & hoc obiter tangam] aſſentiri poſſum cenſentibus, quod eadem China China Febrilem cauſſam, in totâ ſuâ latitudine ſumptam, pręciſe figendo, ſuccos nempe efferveſcentes una cum Fermento febrili, ipſumque ſimul cruorem conſtipando, vel ex oppoſito eoſdem nimium ſtrictos, aut

ad ſtagnandum diſpoſitos præciſe rarefaciendo, vel dilatando, ſuum munus abſolvat, in quo nobiſcum quoque ſentit *Villiſius* clare inquiens — *Annotetur, quod hoc remedium, non quemadmodum vulgaria febrifuga ſanguinem figendo, aut etiam fundendo, acceſſiones febriles ſiſtit*. Nam, præterquamquod non eſt cur China China dicatur cauſſam Febris potius figere, quam ſolvere cum *Conygio*, vel eandem retundendo tantum, aut aliter ſubigendo, enervare, ac tandem devincere, male inſuper infertur ex eo, quod illa Fermentum febrile abſorbeat, aut præcipitet, & hoc nomine, ſi ſic lubeat, etiam figat (quod in hoc ſenſu eſt totum id, quod exquiritur ab arte) male, inquam, infertur, quod alios etiam figat, aut vitioſe conſtipet humores, ipſumque cruorem, qui ejuſdem extranei fermenti accidentale, & inſons ſubjectum eſt. Novi etenim per experientiam, quod, ſi uni Febricitanti pulſus ſit magnus, & plurimum elatus, ac effervéſcentia febrilis æqualiter expanſa, cum vaporoſo undique calore, alteri vero ſit parvus, atque omnino depreſſus in ipſo etiam febris vigore, quæ proinde ſepultam habeat effervefcentiam, & calorem abſconditum, utrique nihilominus propinata China China pulſum in naturalem mediocritatem, fugatâ æqualiter febre, illico reſtituit, illi quidem arteriam nimis elatam veluti deprimendo, ac fluidum contentum conſtipando, iſti vero illam nimis depreſſam elevando, contentumque Cruorem veluti rarefaciendo: ut ſileam, quod illa tam Febres (uti videbimus ſuo loco) quæ ſunt de genere Colliquativo, quam quæ ſunt de genere Coagulativo, indiſcriminatim ſanat. Qui duo effectus oppoſiti nequeunt directe preſtari ab unâ, & eâdem Chinâ Chinæ uniformiter agente, niſi quatenus illa abſorbendo Cauſſam febrilem, quæ pro diversâ fluidorum diſpoſitione modo unum, modo alterum effectum producit, eoſdem pariter, licet oppoſitos, indirecte, & alternatim producit effectus.

Hinc eſt, quod illa nihil intra corpus noſtrum ſenſibiliter innovando, preter expulſionem febris, ejuſque ſymptomatum, ſicuti nullas ſenſibiles excitare ſolet, ita nec ullas ſoleat cohibere evacuationes *criticas* inchoatas, ſive per ſeceſſum illæ ſint, ſive per aliam quamlibet viam: ſupprimat vero *ſymptomaticas* tantum, & a Febribus demum ſublatis antea pendentes, ſupprimatque preciſe per hoc, quod Febrem illarum productricem deleat, non quia illas vi quadam adſtrictoriâ cohibeat. Ob id Gravidis non modo, ſed & Puerperis, vel Menſtruas purgationes patientibus tuto exhibetur; neque tamen Menſtrua, vel Lochia naturaliter fluentia ſiſtit, aut nimium promovet, ut videbimus in hiſtoriis — *Quo pacto ergo* [inquit *Mortonus*]

tonus] *pharmacum, quod in* Puerperio *ſalubriter miniſtratur inter* Obſtruentia *numerari poteſt? Veteres iſti Philoſophaſtri, qui Ætiologiam omnium morborum ex humoribus, & manifeſtis qualitatibus petendam eſſe duxerunt, ubi ſine aliqua evacuatione ſenſibili, febriles fermentationes illico a juſta doſi* Corticis *exhibita, ſopitas viderunt, inde experientia reclamante, & rei ipſius natura, neſcio quam omnipotentem* Conſtringendi, & Obſtruendi *facultatem Pharmaco huic ineſſe commenti ſunt. At ſane* Cortex *febriles fermentationes neque facultate obſtruente, neque deobſtruente ſiſtit, verum vi ſua* Alexipharmacâ, *qua eximie præpollet. Quocirca non eſt, quod quiſquam hiſce terriculamentis, inſomniis, & deliramentis Philoſophicis ab uſu Polychreſti hujus Pharmaci terreatur.*

Quoniam vero hęc ſuſpicio, aut opinio, quod China China ſuum munus cohibendi febres exerceat per hoc, quod figat illarum cauſsam, admodum communis eſt in ore Medicorum quorumdam, non ſecus ac in ore Vulgi, ut propterea hinc recidivas graviores, & mille mala ominentur, lubet idcirco opinionem iſtam nonnihil examinare, & (ſemotis etiam plurium Auctorum tali ſententiæ ex diametro oppoſitorum validis rationibus, quas referre ſuperſedeo) illam blandiuſcule excipere in bono ſenſu, non in eo videlicet, in quo intelligitur ab opponentibus, ſed in eo, in quo congruenter poteſt intelligi, & in quo veroſimiliter puto eam eſſe veram, & admittendam, utpote effectus Chinæ Chinæ ſatis naturaliter explicantem.

Recolligendo itaque hîc, quæ ſparſim dicta, & dicenda ſunt, extra dubium eſt, Chinam Chinam non agere in fluida, ut ea in univerſum figat, neque hoc ab ullo aſſeri poſſe; ſed ad ſummum, quod figat Cauſſam febrilem fluida ipſa perturbantem, & effervefcere facientem. Non figi ſanguinem, alioſque ſuccos utiles, oſtendit perfectio actionum naturalium, vitalium, ac animalium ſtatim a febre depulsâ ope Corticis. Oſtendit idem, ut modo dicebam, criticarum evacuationum cujuſcumque generis inchoatarum continuatus progreſſus a Chinâ Chinâ aſſumptâ, pulſus ſolutus, ac liber, cum prius depreſſus eſſet, atque concluſus, evaneſcentia fixationum ipſarum, ſeu tumorum Lienis, aut Hepatis a febribus productorum; & mille alia, quæ circulationem perfectam, & inculpatam fluiditatem ſuccorum evidenter patefaciunt, non modo conſervatam aſſumpto Cortice, ſi antecedenter adfuit, verum & reſtitutam, ſi defuit.

Ad ſolam itaque cauſſam, ſeu materiam febrilem, humores noſtros, ante mixtionem talis materiæ cęteroqui bene ſe habentes, agitantem, perturbantem, & effervefcere facientem,

tota

tota contrahitur decantata fixatio. Sed ecquis certo novit materiam illam, quæ Fermenti febrilis nomen ſortitur, non eſſe aliquid in ſanguine, vel alio quolibet ſucco nimis exaltatum, aut a vinculo mixtionis ſolutum, quod figi idcirco debeat, ac deprimi? Hoc ſane a probabilitate non multum abludit. Verum, quoniam ignotâ naturâ talis fermenti, nequit circa hoc quidquam prçciſe determinari, fas ſit pro nunc indeterminate tantum, ſed ſimul valde veroſimiliter ſic ratiocinari.

Hæc Cauſſa febrilis nobis incognita, ubicumque deliteſcat, & quantacumque ſit, non erit, ſaltem utplurimum, molis, aut quantitatis inſignis, immo, ſepoſitis jam, atque exſibillatis humoribus imaginariis Antiquorum, fas eſt credere cum Doctiſſimo *Borello*, quod ſit ſuccus, vel humor quidam molis ſçpius exiguæ, quem fortaſſe cochlear unum caperet per intervalla ſanguini affuſus, illumque in motum febrilem concitare aptus. Qui enim quandoque exeunt copioſe per vomitum, aut per ſeceſſum, humores, præſertim in Tertianarum principio, non ſunt veræ febrium Cauſſæ, illis enim exeuntibus febris vel ſolveretur, vel ſaltem miteſceret, cum tamen contra potius augeatur, ac exacerbetur; ſed ſunt effectus Cauſſæ febrilis, molis, ut ajebam, exiguæ, ut ut tumultum illum, & immaturas excretiones inducentis. Certe quicumque perfecte ſanus, & bonis humoribus ſcatens comedat ova piſcis Barbi, vel Fungos noxios, vel Emeticum vehemens, aut Catharticum, paullo poſt copioſiſſimos per vomitum, & per ſeceſſum effundet humores. An propterea exigua non fuit moles Cauſſæ ſuſcitantis tantam evacuationem humorum minime peccantium, ſed a violentâ irritatione expreſſorum, & ab aſſumpto tantum pravo cibo, vel pharmaco corruptorum? Ad vitiandam magnam molem fluidi ſani, ſufficit immixta exigua moles fluidi vitioſi. Una Vini mucidi, acidi, aut inclinantis pinta potis eſt inficere, aut corrumpere dolium integrum Vini meraci. Portiuncula ſpiritus Vitrioli injecta in phialam olei Therebintinæ totum liquorem efferveſcere facit. Cur & totum ſanguinem non poterit inficere, ac in efferveſcentiam ciere immixtus illi paucus liquor febrilis?

Hoc rationabiliter poſito, ſupponamus hujuſmodi ſuccum febrilem (quem præ activitate magnâ in parvitate molis nomine Fermenti donarunt Auctores) a Chinâ Chinâ vere defigi, ſed ſimul examinemus quo pacto vere defigi poſſit. Non profecto per veram narcoſim, ut vidimus, ut patet experientiâ, & ut patere cuique poteſt ratione. Non ergo aliâ viâ, niſi per modum illaqueationis, & vinculi, ſeu per coalitum, &

coapta-

coaptationem particularum Fermenti cum particulis Febrifugi, hoc eſt per ingreſſum illarum intra poros iſtius, eo pacto, quo Acida Alchalinorum poroſitates ſubeunt, ut *Lemeryo* placet: uno verbo, per abſorptionem fermenti factam a Cortice illud *com-bibente*, *abſorbente*, atque hoc pacto a reliquis humoribus, quos inquinabat, vel inquinaturus erat, *ſeparante*, & in hoc tantum-modo ſenſu, ſi loqui ſic lubeat, *figente*.

Sed hoc eſt unice quod quęritur a Medico, hęc eſt intentio primaria, quam adimplere ſtudemus cęteris omnibus Febrifugis ſpecificis in curatione Febrium Intermittentium, omnibus Ale-xipharmacis in curatione Malignarum, omnibus Antidotis in correctione Venenorum, omnibus Chalybeatis in refermenta-tione ſuccorum ſtagnantium, omnibus Antivenereis, Antiepi-lepticis, & Antiſcorbuticis in medelâ talium affectionum, om-nibus denique generaliter Alchalicis in abſorptione quorumvis Acidorum. Iſtiuſmodi ergo fixatio, ſeu potius ſeparatio, & ſpe-cifica caſtigatio febrilis fermenti tantum abeſt, ut prava ſit, quin potius ſit omne id, quod ab Arte poteſt exquiri, ut no-tum eſt, pro curatione ipſarum Febrium. Et ſicuti in Morbis antedictis non ſumus ſoliciti de ſucceſſivâ evacuatione Cauſſæ peccantis abſorptæ, moliſque pariter perexiguæ, ſed illam com-mittimus Naturæ, eandem Cauſſam ſic abſorptam, vel perfe-cte ſubigenti, vel per conſuetás ut plurimum excretiones, ſive ſenſibiliter, ſive inſenſibiliter evacuanti, ita pariter non eſt cur major ſit in caſu depulſarum febrium noſtra ſolicitudo, maxi-me cum quotidie videamus febres graviſſimas, & periculoſiſſi-mas ſponte ſine ullâ ſenſibili evacuatione per viam coctionis, ut ajunt, ab ipsâ Naturâ integre, ac perfecte ſanatas.

Et ſicuti etiam quandoque contingit in prędictis Morbis, ut tractu temporis illorum Cauſſa, etſi antecedenter abſorpta, per accidens reviviſcat, vel quod vitio Viſcerum, aut fluido-rum univerſali iterum regeneretur, ſicque Cloroſis, Scorbutus, Lues Celtica, & hujuſmodi ſępius repullulaſcant, quo fit, ut eodem Chalybe, Cochleariâ, Guajaco &c. rurſus curentur, abſ-que eo quod iſtis medicamentis imputetur vitium de *fixata*, *nec evacuata* Cauſsâ illorum productrice, deque inde ſecuturis recidivis, aliiſve morbis deterioribus: ita etiamſi fermentum febrile ſemel abſorptum aliquando reviviſcat, ac veluti a Cor-tice illaqueante iterum diſſocietur, ac ſejungatur, vitio vel naturæ diutius illud foventis, nec prompte ſubigentis, aut expellentis, vel alimentorum fermenteſcibilium ingeſtorum, vel aëris, vel tempeſtatis &c. quæ omnia illud rurſus exaltare va-lent [ut ope ſolius aëris vim emeticam iterum reſumit Stibium

C diapho-

diaphoreticum] aut ſi vitio Viſcerum, fluidorumque univerſali idem fermentum denuo reproducatur, non propterea culpandus eſt Cortex de *fixata*, ac veluti in Viſceribus ſequeſtro poſitâ, ſine ullâ retuſione, Cauſsâ febrili, vel de eâdem inſimul *non evacuata*, vel de cruore *conſtipato* pariter, atque *fixato*, ut perperam intelligunt, blaterantque nonnulli opponentes. Atque hic, meo judicio, eſt probabilior modus agendi Peruvianæ Corticis, ſeu generalior, ac craſſior, congruentior tamen illius explicatio. Non enim ſuppetit animus perſcrutandi penitius modum plane admirabilem, quo prçciſe Febrifugum iſtud agit in fluida, vel in reconditas Febrium Intermittentium Cauſſas, cum me imparem agnoſcam intimæ explicationi ſenſibiliori, qualem noſtri ſeculi eruditio, & ſolida ejuſdem, non verbalis, philoſophandi conſuetudo exigeret.

Haud inficior, me aliquando tentaſſe experimentum aliquod, vi cujus poſſem ChinæChinæ actionem in varia fluida a longe ſaltem ſubolfacere, ſed incaſſum; neque enim quicquam ſupra id, quod retuli, licuit deducere. Dicam tamen quod contigit. Illam ſuperinjeci diverſis liquoribus, modo ſejunctis, modo conjunctis, puta ſuccis Limonum, ac Aurantiorum, Aceto, Aquæ, tum dulci, tum ſalſæ, Oleo, Bili bovinæ, Lymphæ caninæ, Urinæ humanæ, Salivæ &c. Parum autem, ac fere nihil alterari ab immixto Cortice talium liquorum ſapores dignovere, qui guſtaverunt, niſi quantum adjuncta illius amarities, atque ſtypticitas ferebat, perinde ac quodlibet aliud Amarum, & ſtypticum, minime tamen febrifugum, iiſdem confuſum, tuliſſet. Pariter ſapor Corticis, poſtquam liquores illos abſorpſit, iterum exſiccati non magis alteratus eſt, quam par fuerit, habito ad liquorum abſorptorum ſapores adjunctos reſpectu; quod cuilibet ſimiliter Amaro, & ſtyptico non febrifugo illis immixto contigiſſet.

Sed quia non ſatis actum videbatur, explorando quid ageret Cortex immixtus fluidis Brutorum Animalium, quæ Febribus Intermittentibus non videntur obnoxia, ut Homines (fortaſſe ob maximam victus illorum diverſitatem, quæ maximam quoque diverſitatem ſuccorum procul dubio producit) placuit ideo eandem Corticis commixtionem inſtituere cum aliquot ſuccis humanis prçter jam dictos & prçcipue cum Sanguine, ac Bile. Quoad primum, videlicet Sanguinem, nihil animadverſione dignum datum fuit intueri, neque verum id reperire, quod ab aliquibus traditur, ChinamChinam nempe ſanguini recenter educto commixtam, illius coagulationem impedire. Haud diffiteor, quod diviſo intra quatuor vitrea vaſa

ſani

ſani hominis ſanguine per unam phlebotomiam extracto, tardiuſcule concrevit portio, cui Cortex Peruvianus inerat, quam duæ portiones, quibus ille non inerat : Sed hoc ipſum procedere a ruptione fibrarum factâ per agitationem ſanguinis, requiſitam ad commixtionem illius cum Cortice, nec non ab ipsâ pulvereâ materiâ (idem enim prçſtitiſſet alius quivis pulvis injectus) quæ fibrarum earundem diſtractionem, propter ſui intermixtionem producit, me ſatis certum reddidit idem phçnomenon, quod in aliâ portione ſanguinis æque obſervavi, in quâ videlicet Mali arboris corticem pulveratum immiſeram, queque tardius etiam concrevit, & concreta flaccidior apparuit ac portio, quæ Chinam Chinam admiſerat. Ob id etiam tenacius adhçrebant parietibus Vaſorum portiones ſanguinis impermixti, quam portiones utroque pulvere ſcatentes.

Quoad ſecundum vero, nempe quoad Bilem humanam, idem quodammodo mihi ſum viſus obſervaſſe, ac in bubulâ, hoc uno excepto, quod abſorptio bilis humanæ Cyſticæ, nequaquam morboſæ, inſtituta per infuſionem Corticis, & deſcenſus iſtius intra eam, longe lentior, & obſervatu difficilior apparuit, ac intra bubulam, quia longe craſſior, opacior, ac denſior eſt bilis humana cyſtica [ſaltem quæ fuit ad manus, & quam alias etiam licuit inſpicere] quam bubula pariter cyſtica. Quod igitur obſervabilius mihi viſum eſt in Cortice reſpective ad bilem bovinam [humanâ pro nunc ſepoſitâ] & reſpectu habito ad alios liquores eâdem bile tenuiores, fuit modus, quo inçqualiter diverſos liquores iſtos abſorbebat ipſe Cortex in pulverem redactus. Cum enim ille acida omnia, item aquam, & dulcem, & ſalitam, urinam &c ægre admodum abſorberet, bilem tamen celeriter combibebat, adeo ut in reliquis illis liquoribus bile minus craſſis, minuſque ponderoſis, ſiquidem bilis eadem illis immixta ſubſidebat, pulvis Chinæ Chinæ, ut mos eſt, diu innataret, cum in bile craſſiore, atque graviore mergeretur, ac fundum peteret, celeritate non multum abſimili, licet non tantâ, ac ſubſidebat in oleo omnibus illis fluidis longe leviore. Eadem vero China China impoſita bili cum aceto mixtæ, immo etiam mixtæ cum aceto ſimul & ſalivâ [quæ duo fluida a bile ſejuncta ægre combibebantur a Cortice] viſa eſt celerius adhuc, vel ſaltem æqualiter mixturam illam abſorbere; ac ſolitariam bilem. Sed iſtæ qualeſcumque obſervatiunculæ vix aliquid eſtatu dignum ſuggerunt, pro explicatione etiam remotâ, operationis admirandæ Peruviani Corticis in Febrium Cauſſas, tum quia idem ſpectaculum modo parum abſimili, licet non plane eodem, obſerva-

 batur

batur in corticibus pulveratis aliarum plurium Arborum, & Fruticum, aquæ, aceto &c. diu innatantibus, in bile vero celeriter ſubſidentibus [levi tantum inter illorum, & Chinæ Chinæ deſcenſum intercedente diſcrimine] tum quia parum refert obſervare quid China China operetur intra bilem qualemcumque, cum nos lateat quinam ſit, vel eſſe poſſit ad cauſſam Intermittentium conſtituendam bilis concurſus. Interim tentamen meum, etſi irritum, fas ſit curioſioribus retuliſſe.

Si quid autem ex his licet arguere, illud eſt fortaſſis, quod China China (& ad illius normam aliarum proportionaliter Arborum cortices) intra ſuas poroſitates facilius admittat minimas humoris billioſi particulas, illaſque promptius combibat, & abſorbeat, quam particulas minimas aquæ, aceti &c. quod conſtare videtur ex faciliori illius intra bilem ponderoſiorem, atque craſſiorem deſcenſu, quam intra aquam minus ponderoſam bile, minuſque craſſam. Suppono etenim, ſeu potius ex re ipsâ deduco, nudam Corticis, ut & aliorum lignorum materiam, ſemotis omnibus intercluſis poroſitatibus, eſſe ſpecifice graviorem tum aquâ, tum bile ſuis adhuc poris, ſi quos habet, ſcatente, omnemque intra eadem fluida innatandi vim, quam ſuapte naturâ habent omnia fere ligna (quæ proinde ſpecificam gravitatem, talium fluidorum gravitate minorem, datâ ſcilicet paritate molis, habere dicuntur) procedere ex multitudine, atque amplitudine eorumdem pororum intra ipſa ligna copioſiſſime latitantium; ſive hujuſmodi poros vacuos dicamus, ſive aëre, aliâve ſubtiliore materiâ repletos, quod parum refert: adeoque quo laxior eſt lignorum compages, illa eo facilius emergunt, difficilius vero, quo ſtrictiorem habent texturam, ut in Ilice, aliiſque lignis denſioribus obſervare eſt, ſi mergantur, fundum petentibus. Hoc ſuppoſito, dicendum eſt, quod Chinæ Chinæ pulvis poroſus impoſitus tum bili, tum aquæ, in utroque liquore ideo ſenſim mergatur, & fundum petat, inquantum intra illius poroſitates tantum bilis, & tantum aquæ ſubintrat (præſtante id potiſſimum circumambientis aëris preſſione) quantum ſufficit ad tollendam levitatem, non quidem abſolutam, quam nulla obtinent corpora, ſed reſpectivam, quam ſcilicet nudis ejuſdem Chinæ Chinæ particulis adjungebant interſperſa ſpatiola, ſive inania, ſive aëre tantum referta, aliâve quâvis materiâ leviore, tum bile, tum aquâ ſubingredientibus. Et licet gravitas adjuncta particularum ſubintrantium non ſit major gravitate ſpecificâ ſuorum liquorum, quibus impoſita eſt China China, ſed æqualis: cum tamen ſit major gravitate

mate-

materiæ intra Corticis poros prçexiſtentis, & ab iiſdem excluſæ, adeoque juncta nudæ Corticis materiæ, quæ aquâ, & bile gravior eſt, componat novam gravitatem, mole nequaquam adauctâ, majorem ſpecificâ gravitate ſubjectorum fluidorum, hinc eſt, quod in utroque liquore China China deſcendit, atque ſubmergitur, ut in aqua mergitur Navis per ingreſſum ipſius aquæ intra cavitatem illius. Cum itaque facilius, atque celerius id fiat in bile, licet graviore, ac fiat in aquâ, licet minus gravi, concludendum eſt omnino, quod facilius, & citius abſorbeatur a Cortice bilis, quam aqua, adeoque quod pori Corticis habeant figuram magis diſpoſitam, & aptam ad ſuſcipiendas minimas bilis, quam aquæ particulas.

Quçnam vero individualiter ſit iſta proportio, quam habent particulæ bilem conſtituentes, magis ac habeant particulæ componentes aquam, acetum &c. cum poris Peruviano Cortici inexiſtentibus, arduum eſt definire, ignotâ nobis genuinâ talium particularum, ut & pororum hujuſmodi particulas admittentium, figurâ. Prçſcindendo tamen ab hac ſpecificâ determinatione, videtur iſta major facilitas poſſe refundi in illam, quam bilis (prçſertim bubula, in qua experimentum clarius emicuit) manifeſte prçſefert unguinoſæ oleoſitatis ſpeciem, quç analogam quodammodo Bilis, & Olei ſtructuram videtur indicare, licet Olei, & Bilis tam diverſum ſit pondus, ut olim mihi hçc, & ſimilia curioſe inquirenti, non injucundum ſpectaculum licuerit obſervare. Immiſſis intra vitreum tubum æquis circiter portionibus primò Bilis humanæ craſſioris, denſioris, fuſcoque, ut dictum eſt, colore prçditæ: ſecundò Bilis Bovinæ longe minus craſſæ, minuſque fuſcæ: tertiò Aquæ: quartò tandem Olei, omnes illi liquores ſedem ſibi a primordio, ordineque antedicto aſſignatam retinuere. Concuſſo poſtmodum, & moto ſuſquedeque Tubo, ac proinde confuſis omnibus, quilibet liquor paulatim ſuam ſedem ſponte repetiit, ibique ſubſtitit, humanâ ſcilicet bile immediate ſupra Tubi fundum, bile bubulâ ſupra humanam, Aquâ ſupra bilem bubulam, & Oleo ſupra Aquam locum tenente. Cum ergo, ut ſupra retuli, fere æque facile mergatur Cortex intra Bilem longe graviorem Oleo, ac mergatur intra Oleum ipſum: mergatur vero difficillime intra Aquam, Oleo quidem graviorem, ſed leviorem Bile, ſatis patet id prçciſe non pendere a majori, vel minori gravitate illorum fluidorum comparative ad gravitatem Corticis, ſed a faciliori, vel difficiliori ingreſſu particularum cujuſcumque fluidi intra poros illius, unde facilius redditur augmentum ponderis ejuſdem Corticis,

ac proinde etiam facilior illius ſubmerſio in Bile graviore, quam in Aquâ minus gravi. Itaque, cum ſubmerſio hujuſmodi fere æque facilis ſit in Bile, ac in Oleo, Bilis autem, & Olei plurimum analoga ſit ſtructura, licet utriuſque fluidi plurimum diverſa ſit gravitas, hinc eſt, quod Bilis poteſt habere majorem proportionem cum poris Corticis, ut eos ſubintret, ac habeat Aqua; & conſequenter hujuſmodi proportio poteſt haud irrationabiliter refundi in quaſi oleagineam Bilis ſtructuram poris Corticis fere æque facile aptabilem, ac ſit iiſdem aptabilis ſtructura Olei.

Hanc Bilis, & Olei ſimilitudinem in ſtructurâ plurimi ſuadent effectus utrimque ſimiles. Sic licet fatear cum *Gliſſonio*, Bilem non minus quam Aquam extinguere ignem, neque flammam facile concipere, æque tamen certo expertus aſſero cum *Ettmullero*, & aliis, eam, ſi vehementiori igne urgeatur, abſumptâ aqueâ humiditate, plurimum unguinis exhibere, inflammabilis olei adinſtar. Pariter ab Oleo, & a Bile alvus redditur lubrica, & ab utroque liquore ſolvuntur colores. Denique ſicuti gutta olei ſupra pannum *v. gr.* laneum decidua, illum ſtatim pervadit; ita gutta bilis eundem penetrat, ſed paullo ſegnius, gutta vero aquæ heret globuli ad inſtar in ejuſdem panni ſuperficie, nec illum pervadit; unde quod levius eſt in hoc caſu citius penetrat, penetrat paululum tardiuſcule quod gravius, nullo pacto penetrat quod medio modo ſe habet inter utrumque in genere gravitatis. Non ergo varia precíſe liquorum gravitas, ſed varia partium illos componentium figura, variaque illarum in caſu noſtro cum poris Chinæ Chinæ proportio faciliorem, vel difficiliorem reddit illorum abſorptionem, & conſequenter ſubmerſionem ejuſdem Chinæ Chinæ, quæ proinde fere æque facile mergitur in bile, etſi graviore, ac mergatur in oleo leviore, minime vero facile in Aquâ, Aceto &c. licet liquores iſti ſint ut graviores oleo, ita bile leviores. Symboleitas autem nonnullarum partium bilis cum oleo ſicuti fortaſſe ſufficit ad hoc, ut bilis admixta Aceto, Salivæ &c. reddat liquores illos, utpote ſibi arcte implicatos, facilius aptabiles poris Corticis, cum ceteroqui ſejuncti a bile ægre admittantur ab eodem: ita ex adverſo non ſufficit ad tribuendam bili nec levitatem, nec promptam inflammabilitatem olei, propter conſortium aliarum partium conjunctarum, & illam integrantium, puta terreſtrium, aquearum &c. quæ id tandem efficiunt, ut bilis, quantumvis quoad apparentiam plurimum, & quoad ſubſtantiam non parum oleaginea, nullatenus tamen ſit Oleum, ſed Bilis.

Quod

Quod de bile, & oleo conſtat per experientiam, poteſt fortaſſe per conjecturam credi de Fermento febrili, ſive ad illud conſtituendum bilis concurrat, ſive aliud fluidum oleoſæ forſitan naturæ particeps. Poteſt enim contingere, quod tale fermentum æque facile, & forte facilius abſorbeatur a Cortice, ſaltem quoad particulas magis noxias, & febrilis tumultus reas, ac ab eo abſorbetur ipſa bilis, effętâ poſtmodum, ac enervi remanente ejuſdem fermenti ſic retuſi portione ſuperſtite: ſicuti contra poteſt minus feliciter exerceri talis actio in idem febrile fermentum ab aliis Corticibus, atque pulveribus Febres infirmius pellentibus, quemadmodum illi idem pulveres bilem ipſam, oleumque nonnihil diverſimode abſorbent, ac illam abſorbeat Cortex noſter, etſi in illâ non longe abſimiliter ſubmergantur, atque pręcipitentur. Ratio autem tam inſignis diverſitatis inter actionem Peruviani Corticis, & actionem aliorum Corticum, non admodum inſigni diverſitate bilem ipſam abſorbentium, videtur aliquo modo elici poſſe ex ipsâ partium Chinam Chinam componentium analyſi, & notabili ejuſdem ab aliis Corticibus diverſitate: ſiquidem (admiſſo quod afferunt Artifices fide digni) China China, pręter alias peculiares ſuæ texturæ pręrogativas, habet hanc inſuper, ut quadruplum circiter Salis contineat, exhibeatque comparative ad aliarum Arborum Cortices. In quâ fortaſſis etiam Salis copiâ, ſimul ac peculiari configuratione, ea poteſt eminenter contineri Virtus febrifuga, quæ in aliis Corticibus minori Salis, etiam debilioris, quantitate pręditis, infirmior eſt, ad hoc, ut febrile fermentum ab iiſdem ſalibus retundi poſſit, atque dulceſcere.

Et hac occaſione nequeo plane ſubſcribere doctiſſimo *Fabri* ex inclyta Societate Jeſu Viro Celeberrimo, qui ſub nomine *Antymi Conygii* Chinam Chinam propugnaturus, inquit, illam componi ex minimis talem determinatam figuram habentibus, quæ poroſitates Fermenti febrilis per vim, & cunei adinſtar pervadens, ac ipſum triturans (non abſimili ritu, ac ferrum ſolvit Aqua Stygia) reddit illud, & impotens ut lędat, & diſpoſitum ut excernatur. Potius enim ob rationes dictas crediderim, fluidas fermenti particulas ingredi (ſaltem ſenſibilius) poros Corticis, ſicque a Cortice abſorptas illaqueari, & infringi, quam particulas Corticis ingredi poros fermenti, eâ pręſertim vi, quæ valeat illius texturam nervoſe ſolvere, licet ingreſſum etiam reciprocum particularum Corticis in poroſitates fermenti nequaquam rejiciam, cum non minus a Cortice, quoad maximam licet ſui partem pręcipita-

to, ſaporem aliquem mutuentur fluida, ac humectationem pariter, & ſaporem a fluidis Cortex infuſus. Utcumque, ſive abſorptum dicatur, ſive diſtractum febrile fermentum, facile poſtea eſt intelligere, quomodo, ſi opus ſit, poſſit illud foras protrudi: id ſiquidem nullo negotio fieri poterit, ut alias diximus, per ordinarias Naturæ vias, per alvum ſcilicet, per urinam, per ſudorem, aut per inſenſilem tranſpirationem, non quidem criticâ, copioſâ, & repentinâ ſemper evacuatione (id enim paucula ſępe illius moles non exigit) ſed modicâ, & ſenſim, ſub velamine ſcilicet conſuetarum excretionum, non quantitate notabiliter adauctâ, ſed qualitate tantum mutatâ, licet vix dignoſcibili, mox prodeuntium.

Et in hoc ſolo ſenſu concedere non renuo, aliquam quandoque exigi poſſe, & probabiliter etiam ſępe contingere, cauſſæ morbificæ evacuationem ab aſſumpto Cortice; hanc ipſam tamen abſolute neceſſariam eſſe, non æque concederem. Poſſe enim, per ſolam variationem texturæ partium, liquores plurimos a ſuâ Craſi deſciſcere, & per novam earundem partium coaptationem in priſtinum reſtitui, abſque eo quod ab illis quicquam dematur, aut ſenſibiliter ſeparetur, ſatis oſtendunt Vina æſtate morbida facta, & fugientia, autumno vero nonnunquam ſponte redeuntia; idemque confirmat Urina a ſolo frigore corruptionem patiens, per calorem vero iterum clareſcens, ac reſtituta, & alia id genus, mutatâ ſcilicet in iis ſolâ particularum componentium texturâ, & ſitu. Quod idem, datâ proportione, ſucco, aut humori febrili, per contactum intimum Chinæ Chinæ poſſe quandoque accidere, citra ullam omnino illius evacuationem, non eſt cur abſolute negemus.

Huic opinioni non parum videtur favere *Borellus* alias citatus, qui pro Febrium curatione ſolam ſalium fermenti febrilis retuſionem, edulcationem, & contemperationem requirit, mediante commixtione ſalium diverſæ naturæ, qualia ſunt, quæ in Chinâ Chinâ deliteſcunt. *Potius igitur* : inquit : *eo quod ſalium ſeparatio ab humoribus, & expulſio fruſtra ſperatur* (& hîc notetur inſperata ſalium morboſorum extractio, & eductio) *prædicti ſales contemperari, & dulcorari poſſunt, vel admiſcendo fluida Menſtrua appropriata, vel adhibendo Salia contraria, ut experimur in Aqua forti, quæ acredine ſalina Vitrioli, & Aluminis componitur adeo valida, ut poſſit argentum corrodere, & diſſolvere in Athomos minutiſſimas. Huic vero Aquæ forti ſi addantur Sales ammoniaci multo magis acres, quam ſint Vitriolum, & Alumen; nedum vim majorem corrodendi non acquirit, ſed e*

contra

contra eam vim, quam habebat, amittit; adeo enim retunditur, & debilitatur, ut nequeat amplius argentum corrodere. Similiter miſtura Salis nitri, & Sulphuris accenſibilis eſt, & addito Sale ammoniaco, accendi nequit. Alibi poſtea Sal prunellæ ex eiſdem Nitro, & Sulphure combuſtis compoſitum, inflammationes tollit, & fuſionem ſuccorum coagulatorum promovet. Sal quoque, & pulvis Cornu Cervi, & Cancrorum, acredinem acidiſſimam retundunt, & tollunt: & ipſum acetum diſtillatum plumbo affuſum, dulcedinem Sacchàro ſimilem acquirit. Ex his ergo, & ex aliis exemplis, quæ adduci poſſunt, conſtat acredinem ſalinam fermenti febrilis retundi, dulcificari, & deſtrui omnino poſſe ab aliis Salibus admiſtis contrariæ naturæ. Sed jam ſatis conceſſimus hiſce minutulis diſquiſitionibus, ex quibus nihilominus obvium eſt conjicere non modo quam difficilis, & dubia ſit explicatio ulterior modi individualis [de genericis enim notionibus quilibet novit loqui] quo Alexipyretum iſtud agat in cauſſam febrilem: verum etiam quam parum conſiſtens ſit Eorum opinio, qui ut a Cortice reportatam de Febribus credant victoriam, opima evacuationum ſpolia oſtentanda requirunt.

CAPUT IV.

Ad placita Humoriſtarum, & Galenicorum accommodata evacuationum prædictarum ſenſibilium carentia.

RESTITANTE adhuc intra caligines mirabili agendi modo Peruvianæ Corticis, iterum monuiſſe non erit inutile, quod, quemadmodum nulla, ut vidimus, poteſt adduci congrua explicatio actionis illius, niſi dilucida habeatur cognitio Cauſſarum Febres Intermittentes materialiter, ac efficienter producentium, ita ſine eâdem dilucidâ cognitione, nulla contra illam poteſt adduci nervoſa oppoſitio. Cum vero omnes, quotquot circa Intermittentium naturam, & cauſſas circumferuntur, hypotheſes (ſi candide velimus fateri) nondum ſcopum attigerint, quęlibet objectio proinde contra certam operationem Corticis perpetuo laborat ſuppoſitione quapiam fundatâ ſupra hypotheſim aliquam ſaltem incertam, immo probabiliter falſam. Sic difficultas, quæ tanti fit de carentiâ evacuationis poſt aſſumptum Corticem, ſupponit, quod cauſſa Febrium ſit aliquid, quod debeat abſolute *ſenſibiliter* eliminari,

minari, non ſolummodo temperari, aut retundi, non aliquid ſtagnans, quod tantum egeat moveri, non aliquid fixum, quod expetat exaltari, non quicquam exaltatum, quod exigat deprimi, non quid intempeſtive influens, quod debeat inhiberi, non quid obſtructum, quod indicet reſerari &c. quæ tamen omnes, & ſimiles hypotheſes, nullius ſenſibilis evacuationis neceſſitatem inferentes, ſuâ nequaquam carent probabilitate. Sane cauſſas aliorum plurium Morborum periodice recurrentium, ut Aſthmatis, Arthritidis, Epilepſiæ, & hujuſmodi, præmiſſis [ut loqui conſuetum eſt] univerſalibus, non evacuatione ſemper ſenſibili, ſed alterantibus, temperantibus, edulcantibus, decoctis exſiccantibus &c. radicitus extirpare pro viribus artis conamur, penſum poſtea evacuationis materiæ diſpoſitæ uni Naturæ liquentes.

Exemplo ſit inter vulgaria, ſed maxime proficua medicamenta, Aqua Stibiata *Pomponacii*, ex Antimonio crudo, lapide Pumice, Salſa parillâ, & Viſco Querno infuſis, atque decoctis confecta, quæ ad morbos innumeros, eoſque graviſſimos, tum venereos, tum alterius analogæ, contumaciſque naturæ curandos, quam feliciſſime ſolet uſurpari. Nonne illa, licet quandoque notabiles excretiones habeat adjunctas, ſępius tamen abſque ullâ inſigni evacuatione, immo fęcibus, & urinis, aquæ epotæ quoad quantitatem vix correſpondentibus, humorem Iſchiadicum *v. gr.* abſumit, ulcera ſanat, ſcabiem puſtuloſam emendat, cachexiam tollit &c. refloreſcente quam cito vivido faciei colore, & matureſcente ſimul fructu optimæ renutritionis? Et tamen ſępius, ut dixi, vel nil excernitur, vel, ſi quid excernitur, id fit non raro per modicam ſucci alicujus pravâ qualitate peccantis quantitatem, qui ſub conſuetis evacuationibus, quoad apparentiam vix immutatis, deliteſcens, cum reliquâ excrementorum turbâ indiſcriminatim foras abigitur.

Nollem itaque ſuſpicari, allatam objectionem adhuc inniti mucidæ ſuppoſitioni a Scholis jamdudum exſibilatæ, ac exploſæ, de celebri quaternario Humorum, tum alibilium, ut vocabant, tum excrementitiorum numero, quibus putreſcentibus attribuebantur Febrium Cauſſæ, Bilioſum ſcilicet humorem Tertianæ aſſignando, Pituitoſum Quotidianæ, Melancholicum Quartanæ &c quod figmentum anteactis ſeculis vix condonandum. Sat ſit eos humores admittere, quos cernimus, & quibus humectamur, non quos per metaphyſicas abſtractiones imaginabantur Antiqui. Sunt autem iſti, Chylus, Sanguis ipſe, & ab eo ſecreti liquores, iique, ſive in uſus digniores reſervati, ſive ut inutiles foras protruſi, ſive poſt longa itinera in eundem

reduces,

reduces, quorum generum diverſorum ſunt Latex nerveus, ſeu mavis ſpirituum animalium continuatum ſyntagma, Serum ipſius ſanguinis, Lympha eundem Cruorem duplici flumine perluens, Pinguedo, cæterique peculiares ſucci, ut Pancreaticus, Salivaris, Stomachicus, Biliofus, aliique complures, tum a Conglobatis, tum a Conglomeratis Glandulis prodeuntes, quorum Catalogus hujus loci non eſt, & quorum nihilominus compoſitio, ac integralis conſtructio ab innumeris Salibus pendet, ex quorum variâ combinatione, tum ſaporis alteratio, tum motus eorum inordinatio, tum denique actionum, & naturalis œconomiæ lęſio paulatim emergit. In his ergo humoribus alteratis, & in vitiatâ illorum craſi, ſeu mavis ſtructurâ, compage, & motu quęrendæ ſunt Febrium Cauſſæ, non in fictitiis, & imaginariis.

Talia quidem commenta etiamnum amplectentes, abſit, ut aggrediar refellere; Nam, prӕterquamquod hodie ſine ſtomacho nequit audiri hujuſmodi controverſia, illud prӕterea certum eſt, quod prorſus incaſſum hanc Provinciam adornandam ſuſciperem. Neque enim ſperare fas eſſet, quod hujuſce Tractatus vel lectioni vacare vellent, vel rudi admonitione reſipiſcere, qui tot graviſſimorum Scriptorum Opera, ex quibus propriæ hallucinationis medelam addiſcerent, vel legere neglexerunt, vel iiſdem præoccupato jam animo inſpectis, nondum reſipuere. Sane iſtos, omnia per conſequens Artis Medicæ recentiora incrementa, quantumvis certa, quantumvis utilia, cœco quodam, ac irrationabili inſtinctu reſpuentes, haud leviter peccare crediderim, ut qui plurimos Antiquorum errores craſſos, atque palpabiles, quibus nonnunquam curationes morborum innixæ ſunt, adhuc retinent, adhuc ſectantur: cum tamen ubique proſtent apud Neotericos tot Experimenta, & Dogmata inconcuſſa, ex quibus hujuſmodi errorum correctio, ſaniorque proinde medendi methodus, a verioribus *Hippocratis* prӕſertim, immo & ipſius *Galeni* placitis nequaquam aliena, ſtatim emergeret. Scrutetur Medicus neceſſe eſt, & examinet quidquid, ſaltem cum plauſu, & cum aliquâ non contemnendæ novitatis famâ, ſcriptum eſt hinc illinc, facitque ad majus complementum Artis, quod Priſci Medicinæ Patres integre prӕſtare non potuerunt, licet innumera æternum venerabilia prӕſtiterint, plura fortaſſe daturi, quam ii, a quibus nihilominus corriguntur, ſi diutius vixiſſent Si quid autem certum, ac evidens, ſive ex Antiquis, ſive ex Recentioribus noverit quiſpiam depromere, id alacriter ſeligat; ſi quid vero in alterutris, vel in utriſque rationi, aut experientiæ minus conſo-

num

num repererit, id totum animoſe reſpuat; prius tamen expendat, ac trutinet, antequam judicet. Niſi hoc pacto ſe gerat Medicus, vereor, ne ſibi, ac conſcientiæ ſuæ inexcuſabili defectu deſit; neque enim id peragit, quod ab eo ſtricte conſuevit exigere quiſquis ſe illi committit, ut nempe recte pro viribus penſitet quidquid bonæ valetudini conſervandæ, vel reſtituendæ conducit. Talis autem omiſſio, ut patet, eſt de re admodum gravi, tum ratione ſubjecti, tum ratione rei ipſius, cum ex vi talis omiſſionis Medicus quandoque terat iter, oculo ipſo judice, omnino fallax, a quo tamen, ſi quæ Scriptis undique tradita ſunt probe calleret, procul dubio deflecteret. Sed hęc Tyronibus tantum. Jam vero claudamus hos rivos,

—— *ſat prata biberunt.*

Quandocumque igitur veteri Doctrinæ de Humoribus ſuperſtructa ſit objectio Corticem culpans de ſenſibilis evacuationis defectu in Febrium expulſione, licet hoc nomine audienda non ſit, lubet tamen, datâ etiam tali hypotheſi, reſpondere, quod Febrium, ut & aliorum plurium Morborum ſolutio dupliciter, ut ajunt ipſi Humoriſtæ, ſolet contingere, ſcilicet, vel per *Criſim*, cui de more adjuncta eſt aliqua evidens evacuatio, vel per *Pepaſmum*, per quem abſque ullâ evacuatione ſolvitur Morbus. Atque poſtremus iſte modus eſt admodum frequens, & conſiſtit ſecundum *Galenum* in quâdam vel *maturatione*, *vel deductione in mediocrem temperiem*, quam idem Galenus *Coctionem* vocat, ſeu *Pepſim*, eamque docet, ut modo dicebam, *in ſola ſuccorum alteratione* conſiſtere. Hujuſce doctrinæ ſemina prius jecit in *lib de Affect.* Magnus *Hippocrates*, eamque inſuper remediis antifebrilibus, nil evacuantibus, adaptavit, dicens — *Ea vim habere in his Febribus* [loquitur de Tertianis, ac de Quartanis] *ut pota corpus conſervent in conſueta caliditate*, *ac frigiditate*, *& neque præter naturam calefiat*, *neque frigefiat*. Quid obſtat ergo, quo minus dicatur China Chinæ iſtam ſuccorum moderationem, iſtam deductionem in mediocrem temperiem, iſtam corporis in conſuetâ caliditate, ac frigiditate, quam diebus a paroxyſmo vacuis ſortitur, conſervationem inducere, ſeu mavis illam bilem, vel melancholiam, in quibus putreſcentibus cauſſa Febrium ſomniatur, a putredine vindicare?

Forte obſtat celeritas illa, quâ momento temporis jugulatur Febris, cum cęteroqui *Pepaſmus* lentiorem conſueſcat habere progreſſum? At cur vitio vertere volumus Peruvianæ Cortici ipſam celeritatem, & energiam operandi, humoreſque tumultuantes cito compeſcendi, quam in omnibus aliis ſpecificis

adeo

adeo querimus, & commendamus? Denique, ſi nimia illi virtus obeſt, in promptu eſt remedium. Cortex ſanat æque, ſi lubeat, illico, ac per longiuſculas moras. Una doſis Paroxyſmos ſiſtit, & pluries paulatim repetita eoſdem precavet: eadem vero diminute ab initio, ac ſenſim exhibita, diutius nonnihil humorum coctionem, & morbi ſolutionem protrahit. Sic qui metuit Torrenti e directo aggerem opponere, eodem oblique, ac ſenſim oppoſito impetum illius infringit, ut curſum paulatim deflectat. En ergo, quo pacto per Chinam Chinæ lentam humorum alterationem, preparationem, ac *Pepſim* aſſequi poſſumus. Huc forte reſpiciens acerrimus Humoriſta, & ipſius Circulationis Sanguinis injurius oſor *Reſtaurandus*, etſi *bilem* a reliquis humoribus *ſecretam* pro Febrium Cauſſam conetur ſtatuminare, attamen loco evacuationis [quam experientiâ ductus, ut mox videbimus, maxime improbat, Chinam Chinam ideo impurgatis Ægris preſcribens] loco, inquam, evacuationis, id potius a Peruviano Cortice querit, & aſſequi ſemper gloriatur, nempe, ut *talis humor*, ex vi remedii, *maſſam iterum ſubeat, qua ſeceſſum fecerat, unde temperetur, ac nutritioni aptus evadat, non ſecus ac Aqua Deſerti* (ſunt illius verba) *in Mara dulcis facta fuit a ligno, quod Moyſes injecit ex mandato Dei ad alendos Iſraëlitas*. Hec Auctor ille de ChinâChinæ experientiſſimus, qui idcirco illius uſum *Hippocratis* doctrinæ ſumme conſonum demonſtrare contendit Tractatu peculiari in hunc finem edito.

Hanc ipſam ſuccorum attemperationem abſque ſenſibili evacuatione multo magis admittit, atque tuetur in Chinâ Chinâ *Monginotius*, qui licet immunis a prejudiciis Humoriſtarum datâ nihilominus eorum ſuppoſitione, ait — *Sæpe fieri, ut pauca ſubſit materia evacuanda, id quod illi ſupponunt, ac deferventе humorum æſtu, maximam illorum partem contemperari, & ad idoneum ſtatum a natura deduci, quæ in rectum uſum remedium adaptavit*, — affertque in confirmationem exempla eorum, qui *paroxyſmos experti vehementiſſimos, nullis uſi remediis, nullaque manifeſta naturali, aut artificiali humorum excluſione, febre tamen ſubito defunguntur, nullo inde ſecuto verendo ſymptomate*. Cui proinde textui appoſitas haſce notas ſubdit Cl. *Nigriſolus in lib.* alias citato. *Nonne pepaſmo mitificantur humores? Nonne, juxta D. Præceptoris effata, libro de Veteri Medicina, concentratione, & permixtione meliora, ac mitiora omnia fiunt in Homine? Cur etiam Acidum febrile ſuperſtes in ſanguine mitificari ſimiliter, ac dulcificari concentratione non poterit?* Idem quoque dixerat Cl. *D'Aquin*, qui dans pariter per modum conceſſionis, aliquid reſtitare in

corpore,

corpore, & vaſis poſt depulſas ope Corticis febres, ſubjunxit. *At vero, etſi reliquiæ quædam in corpore deliteſcerent, illæ hujus* (nempe Corticis) *ope temperantur, ac Naturæ gratiam recipiunt, vel ſaltem per reiteratas, & continuas digeſtiones concoquuntur, maturantur, & diſcutiuntur.*

Quod ſi nihilominus hujuſmodi temperationi, ſive coctioni ſuccedentem quis optet evacuationem, is ſciat, eam non poſſe cum fructu, quantum novi, per artem tentari, ſed neceſſe eſſe, quod illam moliatur, atque perficiat Natura. Quorſum enim vergendum eſt, ut cauſſa morbifica expellatur? An per vomitum, vel per ſeceſſum? At, ſi Fermentum febrile ſæpeſæpius emeticum eſt, atque catharticum, ut experientia teſtatur, & ob id ipſum contumacius: item, ſi fugatis per Corticem Febribus, quodlibet Catharticum, vel Leniens, utut leve, febrem revocat, quo jure ſperanda eſt expulſio cauſſæ morbificæ a medicamentis eidem Cauſſæ analogis, & morbum eundem prius depulſum certo certius revocantibus? Deinde, ſi humor peculiaris, qui Febres Intermittentes gignere creditur, ſtabularetur intra cavitates Inteſtinorum immediate, aut Stomachi, quaſi iiſdem vel innatans, vel adhærens, unde purus, & impermixtus citra opus ſecretionis poſſet educi; atque inſuper a tali ſuppoſitione non multum abluderet experientia, in tali profecto caſu aliquis rationabilior, primo aſpectu Purgantibus, vel Emeticis locus eſſe poſſet: quemadmodum iiſdem, ſaltem levioribus, locus eſt, illiſque identidem utimur ad educendum noxium, venenatumve cibum ingeſtum, priuſquam ille Lactearum valvulas prętergrediatur. Sed jam clare dignoſcimus rem aliter ſe habere, hoc eſt, vel Fermentum febrile in talibus cavitatibus vere non eſſe, vel ſaltem ab iis per hujuſmodi medicamenta, & tentamina de more nequaquam educi: conſtat enim experientiâ, neque a Naturâ per repetitas vomitiones, aut alvi dejectiones in paroxyſmis Febrium ſæpiſſime contingentes, neque ab Arte cunctâ hæc provocante, Febrium cauſſam vel tantillum ſubmoveri; quinimmo ſæpeſæpius fortiorem, & contumaciorem reddi. Cum itaque probabiliter hinc deducamus, vel idem Fermentum longe altiores radices habere, ſaltem quoad ſcaturiginem ſuam, licet adhuc occultam, vel illud alteratione potius, atque attemperatione ſolâ demulcendum eſſe, quam irritâ expulſione tentandum, non eſt ideo, cur hujuſmodi fidamus evacuationibus, eaſve a China Chinâ per ſolam alterationem febrifugâ pertinaciter velimus exquirere.

Dicant

Dicant ingenue, ſi velint, ipſimet, qui opponunt, quot Quartanas, quot Tertianas *Autumnales* (de *Vernis* enim non loquor, qualibet Methodo, etiam minus rectâ, ſicut multo melius ſi ſibi relinquantur, cito ſolubilibus) per repetitas purgationes ſanaverint; vel, ſi renuant ipſi fateri, dicant tot Scriptores, a crebro Catharticorum uſu ſpirituum diſſolutionem, ſuccorum perturbationem, ac viſcerum enervationem, loco ſanationis ſuccedere clamitantes. Inter hos unus audiatur iterum *Monginotius*, qui Purgantium effectus cum effectibus Chinæ Chinæ conferens, hęc habet — *Ab bis* : loquitur de Purgantibus : *atteri vires, robur Ventriculi, aliarumque partium infringi, concoctiones imperfecte obiri, hinc perennem pravorum humorum generationem* [inquit generationem, non extirpationem] *ſubſequi, experientia patet. Quamobrem febres ab illis potius ſæpenumero foventur, quam abolentur, cum ex oppoſito, ſi in uſum ducatur hoc remedium*, videlicet Cortex, *ſæpe uno ictu declinantur accidentia ab aliorum uſu plerumque metuenda*. Super quo textu dignæ ſunt, ut per extenſum luſtrentur ſolidæ, doctęque animadverſiones citati *Nigriſoli*.

An ergo per urinam tandem, vel per ſudorem ſolicitanda erit humoris peccantis expulſio? At per iſtas vias ſoli humores, qui ſunt in ſanguine, atque in coctione ſubacti ſolent excerni. Quo pacto ergo materia antecedens [conjuncta enim quolibet paroxyſmo ſubigitur, & expellitur] quæ vel ſanguini citra ullam ſecretionem confuſa eſt, vel probabilius eidem nondum immixta, ſed adhuc extra illum degens in loco particulari, poterit per glandulas renales, vel per cutaneas evacuari? Sed fruſtra eſt, quod diutius de poſtremis hiſce excretionibus verba faciam, pro quibus obtinendis, quandocumque etiam poſſent prodeſſe, Ars eſt remediorum inops, & effectuum incerta. Tota fiducia, jam ſcio, repoſita eſt in Catharticis, quæ tamen, quantum obſervare licuit, vix aliud unquam Ægrotantibus pręſtare novi, quam quod illis pręſtaret Fungorum noxiorum eſus. An & iſtos pro Intermittentium medelâ loco Peruvianæ Corticis malimus pręſcribere? Claudamus hoc Caput textibus duorum, vel trium Auctorum ſatis appoſitis, quos etſi prolixiores, contra quod propoſueram, non piget tranſcribere.

Nemo miretur [inquit *Morton* de Intermittentibus verba faciens] *veteres Medicos futilem, atque inanem operam navaſſe huic morbo debellando: Senſibus enim magis quam par eſt confiſi, humores in receptaculis neſcio quibus ſtagnantes fomitem morbi fuiſſe ſomniarunt, indeque toto cœlo errantes, utramque curationis paginam longo apparatu medicaminum* Deobſtruentium, *&* Evacuantium

tium *impleverunt*, *idque methodice*, *licet abſque certa aliqua indicatione a natura rei ipſius deſumpta*, *ſed in propriis ipſorum Muſæis excogitata. Cumque morbificum hunc fomitem penitus eradicari impoſſibile crederent*, *abſque ſenſibili humorum evacuatione*, *copia medicaminum* Incidentium *humores præparabant*, *ut Remediis evacuantibus magis obſequentes fierent. At hos ipſos Medicos appello*, *noverint ne unquam*, *niſi fortuito*, *hac methodo*, *utut diutius protracta*, *quemquam perfecte ſanatum? Me quod attinet*, *ego ſimplicem* Tertianam, *eamque admodum benignam*, & *legitimam inde non raro in* Hemitritęam, *vel* Quartanam *mutatam eſſe*, *cum* Hydropiſi, *aliiſque duris ſymptomatis ſociatam obſervaſſe memini*, *Natura hiſce Venæ ſectionibus*, & *purgationibus incaſſum laceſſita. Hujus malæ*, & *infelicis praxeos* [*quæ per multa ſecula cum magno Ægrotantium incommodo inter noſtræ Artis profeſſores invaluit*) πρῶτον ψεῦδος *eſt falſa Ætiologia*: *Non enim*, *niſi ex accidenti*, *ut in* Plethorâ, Cachexiâ *inſigni* &c. (*de quibus poſthac dicetur*) *ulla omnino evacuatio indicatur*; *Verum utplurimum iſtæ evacuationes*, *Naturam inaniter laceſſendo*, *veræ curationi multum officiunt*, *ſaltem copiam Antidoti* (videlicet Chinæ Chinæ) *admodum ingratæ multo majorem neceſſario requiri faciunt*. Hęc Ille philoſophicâ libertate, nimiâne, an nimium veridicâ?

Neque ab eodem diſſentit Experientiſſimus *Sydenham*, qui licet poſt ſolutas (& quidem ſine ope Corticis) Autumnales, & diuturnas Intermittentes, aliquam purgationem admittat per epicraſim inſtitutam, *morbo tamen*: quod palam inculcat: *penitus depulſo*, *eo nimirum tempore*, *quo*, ut ait, *non tantum paroxyſmi perceptibiles*, *ſed etiam alteratio iſta*, *qualis qualis ea fuerit*, *quæ diebus illis*, *in quos Paroxyſmus incidere debuerat*, *perſentiſcitur*, *omnino evanuerit*, *atque unus inſuper menſis fuerit elapſus*: eandem tamen purgationem, durante vel inſenſibiliter febrium motu, prorſus abdicat. Eâ ſiquidem tunc temporis inſtitutâ — *Id tantum*, inquit, *lucri a purgatione fecerimus*, *ut morbus contumacior evadat*, ſubditque *Quotidiana id nos docent eorum exempla*, *qui in morbi* παρακμῇ, *ut Theoriæ iſti morem gerant*, *quæ in tollendis obſtructionibus*, & *evacuando humore melancholico*: loquitur enim pręcipue de Quartanâ: *qui mali fons*, & *origo vulgo habetur*, *curationis ſpem omnem ponit*, *repetitis purgationibus miſere plectuntur*; *quibus ſane quicquid id demum eſt humorum*, *quod a corpore divellitur*, *atque eliminatur*, *compertiſſimum eſt nobis*, *Febrem altiores exinde radices agere*, & *pertinacius ſtationem ſuam tueri*, *quam ſi non fuerit proritata. Quapropter religio mihi eſt Catharticum propinare* &c. additque tandem, quod, etſi poſt elapſos a fine morbi duos, vel tres menſes, potionem aliquam identidem *ex lenitivis*
vulga-

vulgaribus conſueſcat prçſcribere, ſingulis tamen vicibus hauſtulum aliquem paregoricum horâ ſomni aſſumendum, finitâ jam medicamenti operatione, ſucceſſive porrigit, *ut nempe*, inquit, *Paroxyſmo ſe de novo ingerendi* [etiam poſt tam inſigne ſpatium temporis] *anſam præſcindamus, quam aliter forte arriperet ex occaſione tumultus, atque orgaſmi, quos vel mitiſſima excitant Cathartica.*

Idipſum confirmat alias citatus *Reſtaurandus* Monſpelienſis Univerſitatis Profeſſor, qui licet, uti Galenicorum principiis imbutus, Cauſſam Febrilem reponat, ut diximus, in *bile* a reliquis humoribus *ſecreta*, & intra venas *accenſa*, adeoque licet in ipſius peccantis, & ſecretæ bilis purgationem videatur eſſe debere propenſus, nihilominus ſolâ ductus obſervatione experimentali candide inquit — *Experientia quotidiana conſtat, ſi Febris Intermittens deſinat, nulla prægreſſa purgatione (id quod ſæpenumero contingit, præſertim in Febribus tertianis) convaleſcenti autem Catharticum datum fuerit, eadem die febrem reſurgere.* Quia vero locum aliquem ipſi nonnunquam purgationi reſervare vellet, en, dum aliquod quçrit latibulum, quo ſe condat, en, inquam, quomodo ineluctabili convictus experientiâ, eidem purgationi ipſam rurſus anteponat omiſſionem purgationis hoc alio textu — *Nec tamen purgationem improbaverim, ſi modo ejus indicans, Cacochymia, adfuerit, ac Febris character nullus omnino ſuperſit* [obſerventur, quçſo, hæ conditiones]. *Porro id ut ſecurius ſuccedat, concedendum eſt aliquod temporis ſpatium prætevire, immo die uno, vel altero ante uſum Cathartici, & die ſubſequente, utile eſt infuſionem ChinæChinæ aſſumpſiſſe in aqua frigida factam, quod niſi factum fuerit, poſtliminio redit febris: quare ſatius ſit abſtinuiſſe, quam periculo Ægrum expoſuiſſe : ſatis fuerint phlebotomia, enemata refrigerantia, & proba diæta, quæ illis præferenda.* Videant ergo, qui tantum fidunt Solventibus in Febrium curatione, quid teſtentur ab experientia coacti Auctores ipſi a purgatione minus alieni, in ipsâ Febrium Intermittentium (ex quibus illatio fiat a fortiori de eo, quod dicendum eſt in Acutis) diuturniorum medelâ. Quâ igitur ratione accuſatur Cortex, Intermittentes hujuſmodi fugans, eo quod non pollet purganti, aut aliâ inſigniter evacuante virtute, cui Febrium earundem poſſit adſcribi ſanatio?

Revera quo pacto ſanitas Hominis febricitantis, ſanguinemque proinde (quæcumque hujuſce rei ſit cauſſa) immodice tumultuantem habentis, poterit obtineri ab ullo remedio vim purgandi, majoreſque idcirco tumultus excitandi poſſidente? Mucet jam, fœtetque in Scholis commentitius putre-

 ſcentium

ſcentium humorum, & in Latrinas ablegandorum, Quatuorviratus, cujus auctoritate jam penitus collabeſcente, corruit pariter, quæ illi famulabatur, Purgatio. Satis norunt omnes, Cathartica, etiam *Minorativa* dicta, immo & quæ *Lenientia* vulgo appellantur, omnia ſecundum magis & minus acria eſſe, & irritantia, mediamque quodammodo rationem habere inter Alimentum, & Venenum, pluſque accedere ad iſtius, quam ad illius naturam; & propterea id, quod ab illis expellitur, de more excerni per expreſſionem violentam, & immaturam ſuccorum ſępius utilium, fere ac ſi veneficum poculum quis ſive ſanus, ſive febricitans aſſumpſiſſet, unde noxa plurima, levamen nullum poteſt emergere. Norunt pariter pharmaca iſta *corruptiva* ingeſta, quæ primam vim ſuam in fibras Solidorum exercent, ſecundum aliquam ſaltem portionem ſui, neceſſario Lacteas ingredi, & maſſam ſanguineam ſubire, cum illis non minus, ac aliis eſculentis pateat indeſinenter hujuſmodi aditus. Quinam autem inde tumultus, quęnam confuſio, & agitatio ſanguinis, nemo non videt. Neque enim imaginaria illa ſympatica attractio, quæ ipſi hodie denegatur Magneti, poteſt amplius ſuſtineri, præſertim cum tormina, teneſmi, convulſiones, & alia hujuſmodi, quæ difficilem non raro purgationem comitantur, manifeſte ſuadeant oppoſitum. Norunt tandem, quod ad utiles, *conferentes*, & *facile tollerabiles* inſtituendas evacuationes, neceſſaria eſt pręvia inteſtina ſecretio, maturitas, atque concoctio. Harum nullam (ſiquidem differant inter ſe) nullum poteſt efficere, niſi ea pręextiterit, ſolvens medicamentum. Si præextiterit, nullo negotio, vel levi adjuta clyſmatis uſu, quæ ſecretionem fecit, faciet & expulſionem Natura. Uſus in contrarium ſiquis fuit, præſertim vero in *Acutis*, ut abuſus delendus & abolendus.

Non hęc ſane docuit, niſi per vim trahatur ad id, quod vere non docuit, Magnus *Hippocrates*, immo auſim dicere, nec *Galenus* ipſe, qui licet Aphoriſmum primæ Sectionis *Hippocratis* vigeſimum quartum exponens, purgationem quodammodo admittat in Acutorum principiis (in ſolo tamen caſu *materiæ turgentis*) dum verba nihilominus tanti Præceptoris perpendit, videlicet * *In Acutis paſſionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum* * - *Per hæc verba*, inquit, *quantum hujuſcemodi vereatur purgationes, manifeſtat Hippocrates*. *Neque enim*: ſubdit idem Galenus: *minimum periculum eſt in Morbo acuto uti purgante medicamento, cum omnia id genus medicamenta ſint potentia calida*,

da ; Febris vero , quatenus febris eſt, & ſui ratione , non calefacientibus , atque exſiccantibus , ſed potius contrariis , hoc eſt humectantibus , & refrigerantibus egeat . Non igitur ob igneam febris caliditatem purgationem adhibemus (hanc enim ſcimus ſui ratione nocituram) ſed propter humores illam efficientes . Quare majorem oportet ex noxiorum humorum evacuatione fieri utilitatem , quam id , quod neceſſario conſequitur ex purgantibus medicamentis , detrimentum . Ut autem iſta ſubſequi poſſit utilitas major , quam noxa , tot tantaſque ſubjungit *Galenus* cautiones , ut fere impoſſibilis ſit caſus , in quo liceat , juxta hujuſmodi regulas, inſtituere Purgationem . Cum itaque *detrimentum* , & *periculum* ex Purgatione in Febribus , tanquam duo mala certa , fateatur *Galenus* , ſtetque etiam in Febribus non Acutis : quæ tamen facile in Acutas migrare poſſunt , ac ſolent : firma ea ratio , præter tot alias longe potiores, quod Purgantia omnia, ut calida , Febri cuilibet , ut calidæ , & igneæ , male congruant; addo ego, quod non in Fluida immediate , ut perperam cenſet imperitorum vulgus , ſed in Solida , ſeu fibras agant : & cum ex aliâ parte ceſſet noſtro hoc ſeculo ratiocinatio oppoſita de humoribus putreſcentibus evacuandis , ut ceſſavere tot alia non minus erronea , non aliud ſupereſt dicendum , niſi , quod mens *Hippocratis* , & ipſius *Galeni* [qui ſuis quoque temporibus Purgationem vix trepidanter admittebant , in conſpectu majoris, quod falſo imaginabantur, mali] niſi , inquam , quod mens eorum ſit , quoties malum illud, quod timetur , timeri non debeat , toties ab omni purgatione , in Febribus quoque non Acutis , eſſe abſtinendum , vel ſaltem eâ , quotieſcumque aliunde indicetur , nonniſi ſummâ cautione , atque circumſpectione nobis utendum.

CAPUT V.

Perpenſis circa Febrium Intermittentium Cauſſas placitis Neotericorum profitentium Fluidorum Syſtema, decernitur, ab aſſumpta Chinâ Chinâ *nullam ſenſibilem evacuationem fieri debere. Idem multo magis aſſeritur in Solidorum Syſtemate, de quo, & de nonnullis eidem cohærentibus pauca obiter.*

QUAMADMODUM, ut nuperrime vidimus, nulla, ſecundum principia Humoriſtarum, expectanda eſt, vel expetenda inſignis evacuatio poſt Corticem exhibitum, ad hoc, ut per eum Febres credantur cum ratione ſublatæ, ita nec ulla talis exigi debet ad normam aliarum Theſium, ſaltem magis famigeratarum, quæ circa Febrium Intermittentium cauſſam, & earum geneſim frequentius reſonant in Recentiorum Scholis. Has ideo quoque ſententias, ſaltem plurimas, curſim recenſere operæ pretium eſt, ut ad modulum earumdem Corticis actionem ſucceſſive metiamur.

Primò igitur, ſi cum *Williſio* hujuſmodi cauſsâ refundatur in diatheſim, vel acrem, vel acidam Sanguinis, ſuccum nutritium, ſeu Chymum non rite ſubigentis, ſed in materiam periodice, citius quidem, aut tardius, fermenteſcibilem convertentis, ſat erit, quod China Chinæ abſque ullâ excretione talem diatheſim emendet, cruoremque in nativam *craſim* quaſi dulcorando reducat, ſive ut eidem Auctori placet, in novam quamdam fermentationem compellat.

Si ſecundò cum *Sylvio* Succus Pancreaticus, ob moram in ductibus Pancreatis lateralibus obſtructis nimium aceſcens, obice demum perforato, intra tenue Inteſtinum, vitioſe cum bile illuc confluente efferveſcat, cruorique per viam Chyli periodice inſtillatus paroxyſmos Febriles producat, ſufficiet, quod China China, poſthabitis evacuationibus, eidem ſucco Pancreatico nimiam adimat aciditatem, vel motum ei naturalem reddat, viſcidam forſitan pituitam in ductibus Pancreatis lateralibus incidendo, ad hoc, ut idem ſuccus libere fluens, ac blande cum bile efferveſcens, blandam quoque, & naturalem in ſanguine foveat fermentationem.

Si denique cum *Borello* Intermittentium cauſſa ex nervoſo potius, quam ex arterioſo genere petita, reponatur in glandulis obſtructis ad apices nervorum appenſis, unde ſucco ner-

veo, a

veo, a materia aliquâ viſcidâ ibidem detento, aciditas, vel alia quævis acrimonia accedat, vi cujus idem fermenteſcer s, Cerebro prius, mox & fibris Cordis motricibus irritationem communicet, & excandeſcentiam febrilem ſucceſſive producat, illud a Cortice præſtandum erit tantummodo, quod Auctor ipſe pro curatione Febrium expoſcit, nempe quod reſerentur Glandulæ, attenuatâ craſsâ materiâ obſtruente, & temperetur, ſeu diluatur fermentum, ut a Naturâ ipsâ vel per ſudores, vel per inſenſilem, ut idem innuit, tranſpirationem, penitus diſſipetur.

Tres iſtæ ſunt potiores circa hanc materiam Sententiæ, quarum prima cauſſam Febris agnoſcit intra ipſum Sanguinem, altera extra illum in ſuccis aliquot eidem refundendis, tertia denique in latice nervoſo ab eodem diſſito. Sed præter illas, ſunt aliæ complures, quæ iiſdem, veluti Matribus, videntur ſubordinari, & quarum, utpote non nihil diverſarum, aliqua obiter habenda eſt ratio, ut illis quoque operationem Corticis ordinariam demonſtremus congruere.

Sic opinioni *Borelli*, ut ordine inverſo ſuas unicuique conſentaneas referamus, affines ſunt Hypotheſes *Mundii*, & *Cole*, Febrium Intermittentium cauſſas in nervoſo pariter Syſtemate, diversâ licet nonnihil viâ, quærentium; ſed actum agere pergam, ſi hujuſmodi placitis accommodare coner actionem Corticis citra ullam evacuationem Febres fugantis, cum ipſe *Cole* peculiari Capite — *De Corticis Peruviani, circa Febres Intermittentes ſiſtendas, facultate*, hanc quoque circumſtantiam minutim examinando, rem totam plane confecerit, immo ab ipsâ evacuationum ſenſibilium carentiâ hypotheſim ſuam confirmare ſategerit, ut ideo ſupervacaneum ſit hîc idem repetere.

Sylvianæ autem hypotheſi, cujus exemplar retroactis ſeculis velut in nube, delineare viſus eſt Perſpicaciſſimus inter Humoriſtas *Fernelius*, cum in Meſenterio, Pancreate, reliquiſque imi ventris viſceribus, eorumque peculiari ſucco Intermittentium Focum agnoverit, quodammodo divinando, utpote veris Anatomes luminibus deſtitutus (nondum enim ductum Pancreatis *Virſungus* detexerat, ſicut nec Lacteas inferiores *Aſellius*, multoque minus Thoracicam *Pecquetus*, laticemve Lymphaticum *Rudbechius*, *Bartholinus*, aut alius quiſpiam) Sylvianæ inquam hypotheſi, cui ſubſcribit *Graaf*, & alii, conſonant, immo & eandem ampliando, magis illuſtrant opiniones *Nigriſoli*, & *Tozzi*, quorum primus in glandulis omnibus ſuccos ſuos ſanguini, ſive mediate, ſive immediate ſuggerentibus, Febrium Intermittentium Mineram reponit: Alter

vero in ſuccis pariter omnibus aſtruit, ad tenuia inteſtina confluentibus, iiſque vitiatis, ac incongrue miſtis, quin & in aliis fluidis, qui a glandulis lumbaribus, ac meſentericis prodeunt, & chylo, atque allabenti lymphæ commiſcentur; tandemque concludit Febrium fermenta, non modo ab his, quæ dictæ ſunt partibus, ſed ab innumeris pene aliis ſuggeri poſſe. Hujuſmodi autem ſententiis quam bene quadret operatio Corticis ſine evacuatione contingens, vel exinde patet, quod idem *Nigriſolus* uſque contendat, per actionem remedii febrile fermentum, abſque eo quod per vim illud extrahere tentemus, tum in ipſo ſanguine, quatenus jam eidem acceſſerit, tum in ſuo ipſo Foco, extra, vel ultra ſanguinem extingui, ſive nempe fermentum illud in Ventriculo, & Inteſtinis, ſive in Glandulis remotioribus hoſpitetur.

Hypotheſi vero Villiſianæ, quæ plures habuit plaudentes, quam aſſeclas, haud parum conformis videtur opinio *Sydenhamii*, qui totam ponit in ſanguine, ſeu in illius particulis non probe aſſimilatis, Febrium Intermittentium, ut & Continuarum cauſſam, licet non mutuatis a Chymo recenti, ſed ab ipsâ Minerâ ſanguineâ pro novâ acceſſione ſuppetiis. Eidem quoque quadantenus videtur accedere ea, quam protulit *Jones*, quatenus & ipſe, ſi non puri Sanguinis dyſcraſiam, ſaltem particularum aliquot intra ipſum degentium, & ægre cum ipſo circulantium pravam habitudinem, nec non improportionem Chymi, partiumve illius crudiorum, nec bene ſubactarum, ſed aceſcentium, & cum ſulphureis Sanguinis tumultuantium, pro cauſsâ Intermittentium accuſat: mutuato tamen ex aliâ parte modulo ſuæ opinionis ab Antiquis, eandem cauſſam in Corporis habitu collocantibus, quatenus & ille ſupradictum febrile Fermentum in eodem Corporis habitu, ſive in arteriarum extremitatibus hærere, atque aceſcere ſtatuit; illincque poſtea partibus ſenſilibus primam vellicationem inferre, ut dein febrilem commotionem Sanguini imprimat univerſo. Ad eandem Villiſianam propius adhuc accedit opinio *Sponii*, qui ex improportionatâ itidem Chyli cum Sanguine miſturâ, & fermentatione, Febrium cauſſam deducit, licet radicem talis improportionis non in ipſo Sanguine collocet, ut *Villis*, ſed in Chylo, propter aciditatem eidem impreſſam a ſucco Glandularum tunicæ Pannoſæ Ventriculi, atque Inteſtinorum, nec non a latice Salivari, & Pancreatico (circa quod cum *Sylvio* coincidit) intra quas Glandulas primariam Fermento febrili ſedem aſſignat. In quibus ſane Sententiis pro Febrium curatione, nil aliud a Chinâ Chinæ expeten-

petendum erit, niſi, ſi de primâ ſit ſermo, ut, ſemotis evacuationibus, vel ſanguini univerſo robur addat, unde facilius particulas minus aſſimilatas poſſit ille ſubigere, vel ut eaſdem haud ſatis ſubactas ad talem recipiendam actionem, ſive coctionem diſponat. Si vero ſermo ſit de ſecundâ, ſat erit, ſi Chyloſim juvet, ac particulas ejuſdem Chyli crudiores, & ad motum ſegniores, quæ in extremis hærent, atque aceſcunt arteriis, ab acore contracto vindicet, & pari cum aliis velocitate circulationi reſtituat. Si denique ſermo ſit de tertiâ opinione, ſufficiet, quod China Chinæ eandem Chyli aciditatem retundat, vel impediat, correcto Glandularum Ventriculi, & Inteſtinorum fermento, ob nimium pariter acorem peccante. Quæ omnia ſine ſenſibili evacuatione obtineri facile poſſunt, ut fuſius videre eſt apud eoſdem Auctores, Peruviani Corticis etiam Patronos.

A vitiatâ pariter digeſtione, ſive id fiat culpâ aſſumptorum, ſive Fermenti digeſtivi, remotiorem Intermittentium cauſſam in Stomacho fabricari putat *Ettmullerus*, qui poſtea ſenſim in Sylvianam Sententiam deſcendere non refragatur, licet nec eam voto ſatisfacientem exiſtimet, ut qui ordinatos Febrium recurſus inexplicabiles cenſet, illorumque rationem ſe prorſus neſcire, ingenuâ, & magno Viro dignâ confeſſione fatetur. Si ergo prima tantum ex allatis Cauſſa ſpectetur, ſuas in curatione Febrium partes ſatis abſolvet China Chinæ, ſi abſque ullâ evacuatione digeſtionem ſimpliciter corrigat, & fermentum ipſum Stomachi digeſtivum reſtauret. Quod ſi ſpectentur cauſſæ magis propinquæ ad mentem *Sylvii*, de his jam ſupra facta eſt mentio, quantum opus eſt, & difficultas ſublata.

Huic ſententiæ affinis eſt alia, quam tradit *Monginotius*, Fermentum febrile acidum adſtruens, a pravo Chylo, vel alimentis aſſumptis ſuppeditatum: ex quâ ſuppoſitione poſtea deducit, Chinam Chinæ directe pravum ejuſmodi fermentum in Febribus alterare, alienam illi naturam imprimere, illudve deſtruere, & in nihilum redigere, ac etiam inſenſibiliter, ſi non ſenſibiliter, e corpore eliminare.

Ita quoque *D' Acquin*, aliud acidum febrile ſtatuens in ſanguineis particulis, ab ipſis acquiſitum in Venâ Portæ, intra quam, velut intra amnem, lentius excurrant, in ſolo ſale fixo Chinæ Chinæ verum ejuſmodi acidi correctivum agnoſcit, nullâ poſtmodum inde quæſitâ ſenſibili evacuatione: quam quoque multo minus in ſuo Syſtemate exigit *Blegnyus*, quippe qui autumat Peruvianum Corticem ſtypticitate, & ad-

 ſtrictio-

ſtrictione ſuâ, ſanguini juſtam particularum cohæſionem, quâdam veluti conſtipatione, redintegrare.

Sed & ex præcipuis ſaltem hactenus allatis opinionibus, earumque veluti combinatione, ac commixtione, ſuam peculiarem condidit Cl. *Sacchus*, fermenti Febrilis radices conſtituens in obſtructione tali Viſcerum imi Ventris, factâ ab humore viſcido, & lento, quæ valeat Sanguini per obſtructam partem tranſitum ad tempus impedire, donec, ſuperato obice a niſu ipſius cruoris, propter ſui occluſionem efferveſcentis, idem viciſſim recurrat, & ſuperetur impedimentum, & in hoc quoque caſu totum Corticis Peruviani penſum erit, vel craſſum illum humorem vaſa obſtruentem, & impulſui ſanguinis validiori cedere ſolitum, immediate attenuare, atque diſſolvere, vel ipſi cruori tantam volatilitatem, & penetrationem injungere, quanta par eſt ad perterebrandum, ſuperandum, vel omnino tollendum illud obſtaculum.

Sententiam quodammodo huic oppoſitam viſus eſt prius protuliſſe *Barbette*, inquantum, non in alicubi præpeditâ, ut *Sacchus*, ſed in auctâ per omnes Corporis partes ſanguinis circulatione, Febrium eſſentiam generaliter conſtituit. Sed ex aliâ parte, cum Intermittentium cauſſam fundet in pravâ Chyli crudioris, Bilis, & Succi Pancreatici miſturâ, & inde ortâ ejuſdem bilis regurgitatione per Cavam ad Cor, patet, eum non longe diſtare a *Sylvii* placitis; adeoque ſat eſſe, ſi China Chinæ tollat improportionem, quam ii ſucci inter ſe habent, ut dictum eſt: quapropter neque in iſtâ, ſicut neque in ſuperiore ſententiâ, ullâ evacuatione eſt opus ad amovendam cauſſam febris.

Multo minus eâdem eſt opus in ſententiâ *Dolæi*; licet enim in quâcumque parte Corporis ſolidâ, etiam in digito, Febrium Intermittentium fomitem exiſtere poſſe contendat, ordinariâ tamen lege, ab obſtructione ductuum Chyliferorum, & ſtagnatione ipſius Chyli, eaſdem Intermittentes oriri decernit. Quo caſu in promptu eſt dicere, ſat eſſe, quod China Chinæ in expugnatione Febrium, abſque eo quod quidquam ſenſibiliter excernat, ductuum Chyliferorum obſtructiones ſimpliciter aperiat, & eidem Chylo, ne in poſterum ſtagnet, occaſionem tollat; ut propterea vanum ſit, & amethodicum, velle ad fugandam ſimul Febrem, & evacuandam cauſſam illius, eidem Chinæ Chinæ, quam cęteroqui ſumme commendat hic Auctor, purgans aliquod admiſcere, ut ipſe nonnunquam, vim illius infringendo potius, quâm roborando, commiſcet; ſiquidem experientia teſtatur, per repeti-

tam

tam Chinæ Chinæ ſolventibus aſſociatæ oblationem, vel nullatenus Febres depelli, niſi per accidens actio diuturna febrifugi prævaleat viribus enervantis adjuncti, vel ſeriorem ſaltem, debilioremque ſubſequi curationem, niſi ea per ſimplicem tandem impermixti Corticis exhibitionem abſolvatur, ut præmiſſis ſejunctim de more purgationibus ſolet contingere. Neque tamen in mitioribus Intermittentibus hujuſmodi methodum plane improbarem, ſi quid boni a Solventibus Solitariis cęteroqui obſervaſſem. Utcumque ſit, ubi Morbi benignitas det inducias, quilibet ad modulum ſuæ credulitatis poteſt hac in re ſequi methodum, quæ ſibi magis arrideat; non ſic in caſu arduo, ac præcipiti febrium Perniciosarum, de quibus *Libro Tertio* ſumus acturi.

Nullius denique ſenſibilis evacuationis neceſſitatem a Chinâ Chinâ excitandæ infert ingenioſa ſententia Famigeratiſſimi *Bellini*, ut quæ lentorem alicujus viſcidi, ſive ingeniti, ſive adventitii ſanguinem inquinantis, pro cauſſa Intermittentium ſtatuit: hoc ſiquidem pariter caſu ſufficiet, ut eadem China China ſolâ vi ſuâ abſterſivâ lentorem illum, ſeu viſcidum lenteſcens incidat, abſtergat, & ultro urgeat, illudque ſic fluxile redditum motui ſanguinis univerſali, ac æquabili ſenſim reſtituat, nullâ ſenſibili factâ ſupra ordinarias illius evacuatione.

Omnium vero expeditiſſimam, & operationi Corticis facillime adaptabilem, ſed intellectui diſcendi cupido minus acceptabilem hypotheſim prodidit Experientiſſimus *Morton*, Vir longe felicior in uſu remedii, quâm in explicandâ illius actione, vel abditâ Febrium expugnatarum cauſsâ. Putat hic (præeuntibus quodammodo *Bado*, *Protoſpatario*, & *Joſepho Donzello*) Chinam Chinæ eſſe veram Antidotum, adeoque ſine ullâ ſenſibili evacuatione Fermentum febrile corrigere, ſeu mavis extinguere: quo nomine ſpecioſo occultam vere, ac admirandam illius virtutem deſignare contendit. Ab Antidoto, de quo nequit reddi ratio præter experientiam, progreditur ad ſtatuendum, febrile Fermentum eſſe verum ſui generis Venenum, ſeu, ut inquit, *Deleterium quid in Spirituum Syſtemate deliteſcens, quod fermenti adinſtar eos adoriens, atque œſtro primum exagitans, deinde humoribus, ſecundo quaſi momento, varias mutationes, atque qualitates morboſas, nobis ſenſibiles impertit*. Quâ explicatione, obſcuriore adhuc re ipsâ explicatâ, vix ulla pariter poteſt reddi ratio eſſentiæ ipſarum Febrium, vel periodorum, vel cauſſarum earumdem. Subjectum autem talis Veneni, ut dictum eſt, ſolos Spiritus eſſe aſſeverat, & hanc ipſam aſſertionem lætatur in uno *Protoſpatario* ſe reperiſſe,

quin

quin & in eandem ſententiam conatur alicubi *Badum* trahere, eo quod nomine Antidoti utentem videat, licet plane adverſantem in re videre potuerit, quin & aſſerta *Protoſpatarii* ſic opinantis expreſſe refellentem. Revera tamen in hac parte *Protoſpatarium* ipſum *Campanella* præceſſit, Cauſſam videlicet cujuſcumque Febris primam, & antecedentem eſſe quærendam, non in humoribus, inquiens, ſed in ſpiritibus accendentibus, & agitantibus humores.

Quod vero iidem ſpiritus miaſmate quopiam venefico inficiantur in Febribus Intermittentibus, etiam *benignis*, ſingularis, quod ſciam, eſt opinio *Mortoni*, atque, ſi lubeat, etiam *Protoſpatarii* [ſiquidem Iſte nomen *miaſmatis* pro vero Veneno, & non pro quacumque ſpirituum, minime quidem vitalium, ſed Mixto cuilibet nullatenus etiam viventi, inexiſtentium excandeſcentiâ, morboſam maſſæ ſanguineæ fermentationem ſuſcitare aptâ, uſurparit, quemadmodum, ex dicto ipſius *Protoſpatarii*, *Donzellus* explicat] ni velimus Illis adjungere eundem quoque *Joſephum Donzellum*, *Protoſpatario* quodammodo ſubſcribentem, necnon etiam *Talbotium*, qui, referente *Anonymo* quodam alias citato, dicere conſueverat, Corticem Peruvianum operari adverſus Febrem, ut Antidota adverſus Venena — *Ayant reconnu*, ſunt illius verba, *par les experiences innombrables, qu'il avoit faites en Angleterre, & en France, qu'il operoit*, videlicet China China, *ſur les Fièvres ainſi que font les Antidotes contre les Venins, lorſqu'ils ſont donnez à temps*: quod quidem verum eſt, quoad effectum clarum in ſe, ſed obſcurum in cauſſa, & productionis modo. *Mortonus* tamen, dato quod obſcurius, aut infirmius [ut & alii eundem prgreſſi] Febrium cauſſam expoſuerit, ſatis tamen viriliter ſupra eos utiliſſimam illarum curationem, per uſum animoſiorem, atque methodicum Peruviani Corticis, indigitavit, ut ſuo loco videbimus. Pro nunc ex iſtâ Hypotheſi, non ſecus ac ex cęteris omnibus hucuſque recenſitis, ſufficiat colligere cum illius Auctoribus, nullam requiri pro Fermenti, aut Miaſmatis, ut vocant, febrilis extinctione evacuationem, quemadmodum in omnium Antidotorum, & communium Alexipharmacorum uſu, pro edomando malignarum Febrium veneno, ſicut & in adminiſtratione reliquorum Febrifugorum vegetabilium, quæ dicuntur ſpecifica, pro eodem vincendo Intermittentium fermento, qualecumque illud ſit, quotidie ſuccedit.

Nec aliter quidem poteſt evenire; nec aliter quoque poteſt Medicus ſe gerere in praxi. Etenim, ſi ulli unquam Specifico Febrifugo locus eſt [loquor de quovis communiter recepto]

ſemper

ſemper adverſus eum militare poterit ratio, quod Cauſſam Febris non evacuet, ſed intus detineat. Licet enim plures præmiſſæ fuerint purgationes, alięve evacuationes artificialiter inſtitutæ: quando tamen poſt eas omnes Febris perſeverat, itaut pro ſui depulſione aliquo Specifico indigeat, ſemper ſtat, quod Cauſſa Febris perſeverantis perſeveret & ipſa, & conſequenter, quod a Specifico illo nil evacuante non expellatur, ſed intus detineatur. Si ergo aliquando non tenet hujuſmodi ratio, quando ſcilicet alia præſcribuntur ſpecifica, ſive id dicatur non officere, eo quia ſufficienter jam purgatus ſit Patiens [cum tamen haud ita purgatus ſit, quin adhuc febricitet, cauſsâ videlicet Febris nondum eductâ] ſive ob aliam quamvis emendicatam excuſationem, quare ſub iiſdem excuſationibus eadem ratio ſeponi non poterit, ut citra culpam Peruvianum Specificum efficaciſſimum poſſit exhiberi, quemadmodum alia citra culpam quotidie exhibentur imbecilliora, & inania ſæpe Specifica? Satius ergo ſit, evacuationes nil proficientes dimittere, utpote parum congruentes cum experientiâ, & minime cum allatis opinionibus vulgatiorum hujuſce materiæ Scriptorum.

Vulgatiores conſulto dixi poſt Galenicam ſectam, quos nuper retuli de hac materiâ Scriptores; cæteros, utut doctiſſimos, ſed vel minus notos, vel minus acceptos, libenter prætergreſſus. Non ideo cum Paracelſiſtis, aut Helmontianis hîc mihi res eſt; quorum tamen Ideis apprime congrueret actio Corticis ſine ſenſibili evacuatione exercita, ſive illa dicatur Sulphur, & Nitrum peccans corrigere, ſive Archæi indignationem compeſcere, ſive alio ſimili modo turbas febriles componere. Eos namque præciſe ſelegi, qui ab exoletâ Humoriſtarum ſcholâ deflectentes, uſque tamen in perturbatâ, vel aſſidue ex principiis intrinſecis, vel periodice extranei cujuſpiam laticis affluentis culpâ, particularum ſanguinem integrantium diſpoſitione, ac texturâ, & in vitiato proinde multifariam earundem motu, ſolidis ſecundario tantum affectis, Febres omnes, quas eſſentiales vocant, & conjunctam illarum Cauſſam, ſeu Fermentum ipſum febrile mecum reponunt. Supervacaneum quippe credidi, pro eadem actione Corticis nil nos cogentis excernere, in noviſſimo *Solidorum*, ut vocant, *Syſtemate* Apologiam texere; tum quia hujuſmodi remedium unanimi conſenſu amplexantur in Febribus antedicti Syſtematis Conditores primi, eorumque ſequaces; tum quia revera ſufficit in eorum ſententia, quod Cortex, abſque eo quod quicquam ſenſibiliter deturbet e corpore, congruas vaſorum Oſcillationes, vel mediate, vel immediate reſtituat, eiſque adnexum fluidorum æquilibrium, & harmonicam circulationem.

Neque

Neque vero miretur quiſpiam, qui me a vacuis quibuſcumque vocabulis, rem minime declarantibus, cæteroqui alienum ſciens, in deſignanda tamen Intermittentium cauſſa, metaphorico *Fermenti* nomine etiamnum utentem videt: quo certe nomine nil hodie magis exoſum Mechanicis, iis præſertim, qui antedictum *Solidorum* Syſtema profitentur, cujuſmodi ſunt famigeratiſſimi viri, *Pitcarnius*, & *Boerhaavius*, necnon doctiſſimus *Hecquetus*, mihi plurimis humanitatis, ac benevolentiæ ſuæ argumentis ſemper colendus, aliique non pauci, tum Tranſalpini, tum Ciſalpini Scriptores, quibus omnibus pręclaro ſuorum Theorematum lumine præivit [ipſis quidem non diffitentibus] celeberrimus Italus noſter *Laurentius Bellinus*. Ne inquam præmature nimis quiſpiam miretur de ſervatâ hucuſque a me, & in poſterum etiam ſervandâ *Fermenti* nomenclaturâ; ſciatque idcirco, malle me inſcitiam meam ingenue prodere, dum vocem *Fermenti*, quidpiam mihi reapſe ignotum connotantis, uſurpo, quam Provinciam novam ſuſcipere, cui plene adminiſtrandæ ſim impar; non quidem quod Syſtema hujuſmodi planum non ſit, & captu facile vel iis ipſis, qui Geometricen vix a limine ſalutarunt; ſed quia per illud, etiam uſquequaque adoptatum, nondum ſatis doceor, ut explicandis ſufficiam *ordinatis* Intermittentium *periodis*; quo ſane defectu laborat & iſtud ſyſtema non minus quam cætera. Cum ergo per illud reddi ſatis nequeat, aut explicari ratio periodi, conſequens eſt, ut neque ſatis explicari queat ratio Cauſſæ, quæ cum obſcura, & inexplicata remaneat, æque poteſt appellari *Fermenti* nomine, ac quovis alio, dummodo eo nomine cauſſam eandem nos indicare tantum, non explicare fateamur. Inſuper cum Cauſſa hujuſmodi, ſeu primum principium motus febrilis, quodcumque illud ſit, a Fluidis primario affectis de more, ut ſupra, petendum putem, non autem a Solidis, niſi forſan in Symptomaticis febribus; idcirco Syſtemati *Fluidorum* inhærere ſatius duxi, quam *Solidorum*, etſi hoc ipſum [quotieſcumque per illud peculiari quoque fluidorum texturæ quidpiam activitatis tribuatur, ut a Scriptoribus Medico-mechanicis potius, quam Mechanico-medicis, ſolet attribui] laude non modicâ dignum cenſeam, illique in ſenſibili explicatione rerum vere ſenſibiliter explicabilium, quoad plurima libenter aſſentiar.

Caveat nihilominus [ſiquidem in hanc meſſem datum ſit quaſi furtim, & curſim obrepere] caveat, inquam, qui Artem vere Medicam ſatagit exercere, ne ad lectulum Ægrotantis accedat Mathematicus nimium, ſeu Mathematicus magis,

quam

quam Medicus, ni forte ſibi glorioſius putet, meliorem in medicinâ faciendâ Mathematicum dici, quam Medicum. Rationalis equidem Medicinæ Profeſſorem omnis eſſe Matheſeos expertem, nedum indecorum cenſeo; ſed & hominem ejuſmodi, niſi acri admodum polleat ingenio, facile dixerim ad rite capeſſendas omnes phyſico-mechanicas Artis notiones haud ſufficienter diſpoſitum. Alium tamen interim universâ inſtructum Matheſi, ſive junior ille ſit, ſive in virili etiam conſtitutus ætate, monitum velim, ne niſi poſt exercitam aſſidue quadragenariam in rebus medicis praxim, crebramque, ac ſedulam inſtitutam ſine præoccupatione obſervationem, rationali Medicinæ Matheſin applicet; ſiquidem unâ tantum ex his conditionibus deficiente, res nullatenus ex voto ſuccedet. Hinc fit, ut paſſim præ Medico plus mathematicis, quam medicis diſciplinis imbuto, excellat rudior; ſed in operibus Artis magis verſatus, diagnoſimque, prognoſim, & curationem morborum per triviales indicationes, ex ipſa rei naturâ, & obſervatione depromptas, præ illo felicius abſolvat, etſi eorundem cauſſas, & productionis modum ad regulás geometricas nequeat explanare: quod ex adverſo ingenioſiſſime præſtabit bonus Geometra. Hic ipſe tamen, utut elegantiorem reddere ſit aptior rationem eorum, quæ evenere poſtquam evenerint, & quæ profuere, aut obfuere, poſtquam profuerint, aut obfuerint; incertiſſimam nihilominus fateatur neceſſe eſt præcognitionem a priori, & præordinationem eorum, quæ ſunt eventura, profutura, vel obfutura: quo facile eveniet, ut forte medelam morbi [utinam ſatis cogniti] per indicationes a remotiſſimis ſuæ Matheſeos fontibus conquiſitas tentet abſolvere, ad quas tandem implendas, vel media deficient, vel ſi preſto ſint, ſæpeſæpius aberrabunt a ſcopo. Ob id ipſum (ſi exemplo rem liceat illuſtrare) in ſanandis infirmis cujuſpiam Torrentis aggeribus, vel dirigendis tortuoſis ejuſdem fluctibus, præ Viro Mathematicis diſciplinis imbuto nonnunquam præſtat rudis Homuncio omni jejunus Matheſi, ſed ad ripas fluminis natus, & diutinus illius loci incola, qui nempe ſollertem obſervationem adhibuerit ad cuncta, quæ fiunt varie tumeſcentibus, & varie detumeſcentibus aquis. Id equidem (fateor) non accidit ob ineptitudinem principiorum Viri Mathematici; hæc enim in ſe ipſis vera ſunt, & infallibilia; ſed ob applicationem eorum haud ſatis appoſite inſtitutam, ſeu mavis ob implexam, nec ſatis dignoſcibilem rei, cui applicantur, materiam, & ob diverſas, incertaſque circumſtantias concurrentes in facto: neque enim Mathematicus, quantumvis peritiſſimus, miſtos, reflexos, repercuſſos, &

inter-

interciſos aquarum fluentium motus, ac impetus, fluctuſve ipſos interiores diverſis lineis ſe decuſſantes, & interſecantes, poteſt ad leges mechanicas exacte metiri, ſicut nec reſiſtentias lateralis ſoli hîc illîc varias, multoque minus inæquales hîc illîc alvei inclinationes; propter quas circumſtantias haud ſatis patentes, factumque ipſum occulte variantes, Torrens ipſe per artem nonnunquam coactus recta progredi, veteremque alveum deſerere, haud longo temporis tractu per abſconditas, ac ferme imperſcrutabiles, ſed veras Hydroſtaticæ leges, obliquo, ac tortuoſo curſu ſponte redit ad conſuetum iter, argillâ, & ſabulo illud idem Incile ſenſim opplens, ac obſtruens, quod planum, rectum, declive, & amplum illi non multo ante Mathematica aperuerat induſtria; quem ſane eventum expectationi contrarium a rudi homine per ſolam experientiam docto tempeſtive præviſum, conſtanterque prænunciatum ipſemet non ſemel vidi, nec ſine meâ admiratione, alienoque dedecore ipsâ re comprobatum. Propterea tamen nequaquam inficiabor, quin datâ utrinque paritate obſervationis per diutinam experientiam comparatæ, rudi quovis Homine, utut experto, rem longe melius ſit confecturus bonus Geometra.

Idem datâ proportione dicas de re Clinicâ; plura quippe ſunt in Phyſiologicis etiam ſenſibilioribus, quin & in ipſo architectonico humani corporis ædificio, nedum Mathematicis omnibus, verum & Anatomicis ipſis etiamnum incomperta, & ex compertis obſcura non pauca; plurima in Pathologicis circa morbos, eorumque ſymptomata, & cauſſas ferme incomprehenſibilia; innumera in Semejoticis, iis præſertim, quæ ex *Hippocratis* obſervatione præſagia reſpiciunt, admirabilia potius, quam perſcrutabilia; infinita propemodum in Therapeuticis, nempe in Remediorum Inventione, & Compoſitione incerta, ſive materiam eorum conſideres, ſive uſum ipſum, propter circumſtantias etiam identidem diverſas, ancipitem: circa quæ profecto omnia expertiſſimus Mathematicus ſine conſummatâ in rebus medicis praxi, non poteſt quin ingenioſe nugetur. Cuncta hæc ergo prius experiatur, expendatque exacte prudens Medicus Matheſi inſtructus; dein ſobrie, temperanter, & caute, quantum fert Artis incertitudo, & obſervatio phænomenorum illius, Rationali Medicinæ Matheſin applicet.

Certe animadverſiones iſtiuſmodi ex diuturna Naturæ, Artiſque obſervatione prognatæ, impulere me non parum, ut Syſtemati fluidorum ſemper adhærerem in praxi: ubi enim contendatur, quod in hydraulico-pneumaticâ humani corporis machinâ, cui præter vectes, Trochleas, Funes, Tubos, Fiſtulas,

Incer-

Incernicula, Cola, & organa hujuſmodi, inſunt inſuper diverſi generis fluida, quibus intercluditur ſpiritus ſumme activus, capaxque tribuere illis omnibus momentum, & vim ad exercendas functiones ſuas idoneam, ubi inquam contendatur, quod in Machinâ ſic conformatâ eadem Solida primario ex ſe ipſis ſe ipſa moveant, ac exerceant, & ab ipſo exordio ſe movere cœperint, ac exercere, ſintque ea tantummodo, quæ fluida urgeant, triturent, ac pinſitent; neque quicquam fere aliud præſtent fluida ipſa, niſi ſuum eſſe fluxile, & fluxile quidem a ſolâ Solidorum vi quaqua verſus motum, & actum, plura pro certis in hac Hypotheſi ſupponere neceſſe eſt, quæ talia fortaſſe non ſunt; quæque tamen niſi pro certis aſſumantur, Matheſis nequit per Medicinam univerſam tam late ſpatiari, ut eam architectonice regat, efficiatque, ut conjecturalis hæc Ars, quæ ſimplici eſt ut plurimum probabilitate, & nonnunquam divinatione contenta, ſepoſitis, neglectiſve humilioribus conjecturis, quas longus uſus ad cujuſpiam certitudinis gradum evexit, valeat pari paſſu cum Matheſi procedere, illive arcte ſemper inhærere, aut ancillari quaſi pediſequa: etenim ſi vinculum hujuſmodi nimium ſit, ac ferme individuum, res facile inauſpicato finietur prope lectulum Ægrotantis, etſi in exortu ſuo ſpeciem prætulerit magiſtrali e Cathedrâ auſpicatiſſimam. Ubi vero Solidorum motus a liquido Fluidorum elatere dicatur emanare, & ab eodem primitus emanaſſe, ita ut eadem fluida non mere paſſive ſe habeant, meliuſve, aut infirmius operentur præciſe per hoc, quod magis, vel minus fluxilia ſint, ſed radicitus, & principaliter per hoc, quod talem, vel talem ſortiantur texturam, intimamque compagem, latior Rei medicæ campus patet, tam pro intelligendis ordinariis, quam pro corrigendis extraordinariis Naturæ phænomenis. Licet enim ſecundum congruam, vel incongruam ſanguinis, aliorumque laticum fluxibilitatem, & ſecundum proportionatum, vel improportionatum eorundem motum, exerceantur immediate ſecundum Naturam, vel præter Naturam ſolidorum actiones; attamen proportio, vel improportio iſthæc a juſtâ, vel alteratâ Craſi, ſeu mavis determinatâ compage, ac texturâ ipſorum Fluidorum radicitus pendet; ad quorum proinde alterationem, ac reſtitutionem in priſtinum ſtatum, ſi ab eodem deflexerint, tota convertitur Medicinæ intentio, & opera, cum non niſi mediâ Fluidorum correctione poſſint medelam ſuſcipere ipſæmet Solidorum alteratorum fibræ. Quâ dubio procul in re feliciter peragendâ, opus eſt ut Matheſis Arti medicæ quodammodo famulari non renuat, ut revera quadantenus decet, nec niſi uſque ad certos progrediatur limites, ſubſiſtens

deinde.

deinde nonnihil, ac locum conjecturis concedens, ubi progreſſui vere ſcientifico, ipſique adeo Matheſi non eſt, ut ſic dicam, commenſurabilis proteiformis materia.

Non tamen ideo ſibi quiſquam perſuadeat, me nullam in ipſis Fluidis, & naturalibus eorum motibus mechanicen admittere, quin potius eam elegantiſſimam in iiſdem ſuppono, ſed nobis inexplicabilem, ob varias, & multiplices particularum fluida noſtra, præcipue vero ſanguinem, naturaliter componentium, & mole, figurâ, ac pondere differentium, combinationes, multoque magis ob diverſos, & miſtos earundem motus in unum æquabilem conſpirantes. Longe minus ad regulas mechanicas explicabilis eſt vitiata in febribus, ac interrupta earundem particularum diſpoſitio, ac textura: cum enim tunc ſanguis præcipue, ob errores in rebus, quas nonnaturales vocant, & ob præpeditas ſubinde ſecretiones, confundi incipiat, ac tumultuari, ſimulque alicubi lenteſcere, vel torpeſcere, alicubi exorbitare, & inflari, dubio procul præpoſteri hujuſmodi motus certis regulis noſtræ Mechanices non ſunt determinate explicabiles, ſed indeterminate ſolummodo, ac generaliter, quippe non a Solidis primario affectis, ſed a Fluidis inteſtino tumultu commotis pendentes, a Fluidis, inquam, ipſorum tunc Solidorum vim vi propriâ ſuperantibus, ac in uſum ab officio ſuo ſępius alienum cogentibus. Cęterum in ſtatu naturali mechanicam ſanguinis, & ſuccorum prçcipue alibilium, diſpoſitionem, occultam licet, talis elegantiæ, ordinis, ac dignitatis reputo, ut in uno *vitalium Fluidorum* Mechanemate intimo, nobis abſcondito, latere credam principium illius Mechanices, quæ ſolis adſcribitur Solidis, inquantum ſcilicet ſolis *vitalibus* Fluidis æthere, & aëre turgidis, radicitus ſaltem, & primitus ineſſe reor Principium illud Viventibus omnibus inſitum, quod negari æque, ac explicari non poteſt, & ab Hippocrate dicitur *Impetum faciens*; quodque per participationem intimam a Fluidis derivatur in Solida, ut in ſolidas Molendini rotas derivatur motus ab aqua jugiter influente: qui ſane Molendini motus æque diceretur illius rotis communicatus ab eadem aquâ, aliunde licet perenne adveniente, ſi Molendinum talibus organis inſtructum foret, quæ valerent vi ſibi ab aqua motrice, principaliter ſaltem, impreſsâ, eandem aquam ultro pellere eo niſu, qui potis eſſet illam reduci greſſu in ipſum Molendinum artificioſâ circulatione referre. Machinæ humani Corporis Hydraulico-pneumaticæ, cui fert ſuppetias aſſiduas inſpiratus aër, & afluens Chylus, haud longe diſpar eſt ratio: eandem ſiquidem vim, quam ratione

ſuæ

ſuæ gravitatis, majus ſemper in deſcenſu momentum adeptæ, pro movendis ſolidis Molendini partibus habet aqua, per apertos, ac liberos canales excurrens, eam ipſam habet ſanguis inteſtino ſpiritu pollens, ac intra canales undique clauſos coërcitus, aſſiduoque torrentis inſequentis appulſu ultra venarum valvulas, regreſſum vetantes, adactus, ut medio ſpiritu in nervos transfuſo, ipſi demum Cordi eundem ſanguinem impulſuro, quam a principio vim dare cœpit, indeſinenter pergat ſuppeditare. Ad normam itaque collationis hujus, aliarumve elegantiorum, quas ſubminiſtrare poſſent tot hydraulica, & pneumatica ſimul, quæ paſſim viſuntur in aquis artificioſe ludentibus, ingenioſa ſpectacula, quibus quoque continuatus, hinc flatus immiſſi, illinc aquæ ſubeuntis influxus, eam quodammodo diuturnitatem poſſet impertiri, quam machinæ noſtri corporis impertiunt hinc indeſinens aëris, illinc repetita alimentorum ingeſtio; ad normam inquam craſſiorum hujuſmodi artefactorum facile dixerim, debitâ proportione hinc inde habitâ, omnem vim ſuam motricem, ſuumque intimum elaterem a ſolis Fluidis vivifico ſpiritu imbutis mutuari (animâ quidem immortali, nunc jubente, nunc etiam inſciâ, etſi jugiter informante) Fibras ipſas oſcillantium Vaſorum, & contractilitate ab ipſis fluidis medullitus receptâ, fluida eadem ulterius urgentium; non autem fluida (ſi recte conjicio) in circulum acta mere paſſive ſe habere, ut a ſolis Solidis, tanquam a Motoribus ſibi prorſus extrinſecis, primam originem ſui motus agnoſcant.

Haud equidem diffiteor, mutuam dari inter Solida, & Fluida actionem, & reactionem, & a juſtâ proportione impulſus, & reſiſtentiæ inter utraque, emergere congruam naturalium actionum habitudinem, ab æquilibrio virium, & potentiarum hujuſmodi reſultantem, ut ab earundem virium improportione reſultant actiones morboſæ, ac læſæ; nihilominus, quamvis ad eas concurrant mutuo tum Solida, tum Fluida, atque idcirco non tam facile videatur in ſimultaneo hoc, & utrinque neceſſario concurſu decernere, cui debeantur primæ; ferme non dubito, quin intra corpoream Animalium machinam principium motus ſit petendum a fluidis primò actuantibus ſolida, a quibus deindè ſic actis *diuturnitatem* ſui motus ipſa fluida recognoſcant, & ſic deinceps viciſſitudinario utrinque ſubſidio: intelligendo ſemper nomine *Fluidi* quidquid actu fluit, vel aptum eſt fluere; cum cæteroqui me non lateat, prima ipſorum fluidorum componentia ſolida eſſe; quod tamen veræ fluidorum denominationi nil detrahit, quemadmodum nil officit veræ Solidorum appellationi, quod Solida ex fluidis ſic

compoſitis fuerint a principio ſuo coagmentata : notum eſt quippe, Solidiores quaſque humani Corporis partes ab exordio fuiſſe in Embryone molliſſimas, mucoſas, & fluxiles; cumque in adulto nutriantur illæ, & conſerventur aſſidue in ſuo vigore a fluidis, ex illis quoque credendum eſt fuiſſe conflatas, primamque ſuam vim ſyſtalticam, & occillatoriam a Fluidis recepiſſe, eandemque ab illis per influxum perennem jugiter mutuari, animâ ſemper, quandiu corpori jugatur, mechanicos illius motus, ſaltem quos ipſa imperat, modo ineffabili per ſpiritus exercente. Hunc ergo ordinem in movendâ univerſaliter humani Corporis machinâ libenter dixerim a Naturâ aſſumptum, & conſtanter ſervatum a prima ipsâ humani cujuſcumque Fœtus conformatione uſque ad interitum illius, ſive deinde prima hæc conformatio dicatur fuiſſe coæva Mundo a principio creationis illius, & nova tantummodo quotidie nobis apparens per ſolam *evolutionem*, ſive *explicationem* partium jam conſtructarum, latentium in Ovo muliebri, latente pariter cum Prædeceſſoribus omnibus, & cum totâ Poſteritate naſciturâ æque ac non naſciturâ in primæ Parentis Ovo, ſpecie integrâ etiam poſſibili turgido, ut poſt *Malebranchium* opinantur Neoterici non pauci, iique doctiſſimi; ſive revera in quocumque humano conceptu fabrefiat de novo ſtructura ejuſdem corporis, magiſterio quidem haud plane explicabili, ſed tamen mechanico, & vero, ut ego libentius opinor, utque magis cohęrenter fert, quod nuper innui, Fluidorum Syſtema, cui ſuperſtructam volui Therapeuticen hanc meam ad Febres Intermittentes, ut & aliam compendiariam, quam præ manibus habeo ad Continuas; ſiquidem hanc ad umbilicum perducere ſinant Vires, quæque pluries ab opere manum dimovit lubrica nimium, & labilis valetudo.

Cæterum etſi vulgato *Fluidorum* potius, quam *Solidorum* Syſtemati adhęream, iterum fateri non renuo, plura in poſtremo quoque reperiri, tum laudabilia, tum ingenuorum aſſenſum promerentia : uſquequo enim poſſumus ſenſibiliter, & mechanice progredi, dubio procul faciendum, dummodo caveamus, ne Machinam aliter ac ea eſt, conſtructam, vel motam nobis fingamus, eamque ideo noſtris aptemus regulis, non regulas ipſi Machinæ, ut omnino oporteret. Sic exempli gratiâ dum in eo Syſtemate ablegantur *Fermenta* [quæ re, & uſu vere ſint talia] ab opere naturalium ſecretionum, quotieſcumque ſine hujuſmodi fermentis, per ſolam ſecernentium organorum, & liquidorum ſecernendorum diſpoſitionem, eędem ſecretiones commode queant explicari, profecto hęc opinio alteri anteferenda, quippe magis conſona ſimplicitati Naturæ. Quod ſi forte hujuſcemodi

ſcemodi ſecretionum opus magiſterio, vel analyſi fieret veluti chymicâ, cui præter diſpoſitionem inſtrumentorum, ſuis, ut ſic dicam, opus eſſet igniculis reſolutoriis, ſaltem occultis, eo caſu parum differret a Fermentiſtarum Hypotheſi mechanica hæc explicatio; ſiquidem ipſi fermento piſtorio ſuos igniculos, ipſiſque igniculis peculiarem ſuam mechanicen ineſſe nullus dubito, quæ videlicet panis maſſam, ejuſque particulas ſibi arctius invicem adhærentes a nimio contactu liberat, atque diſponit, quo facilius in ſtomacho ſubigantur, & vertantur in Chylum.

Atque in hoc quidem opere, quod digeſtionis eſt, non ſecretionis, eſto quod minus recte uſurpetur *Fermenti* nomen, cui melius ſubſtituitur vox *Menſtrui*; attamen quidpiam aliud ad hoc munus peragendum requiri præter Ventriculi, & Viſcerum circumprementium motum, cibos triturantem, pinſitantem, & comminuentem, rationi conſentaneum videtur. Certe ſola Saliva in maſticationis actu cibos ſolidos vix dentibus contritos ita diſſolvit, ut eos non æque diſſolveret, inerti quopiam liquore madidos, piſtillum ullum in ullo mortario; quamobrem Salivam ſaltem, & probaliter alios Latices ſalivæ congeneres in ventriculum influos, & Menſtrui cujuſdam gerentes munus, eandem diſſolutionem principaliter efficere, & promovere crediderim, ut Leguminum coctionem faciliorem reddit non tam leguminum eorundem in Lebete ferventium, ac ſuſdeque actorum tumultuaria agitatio, quam prævia eorum maceratio in lixivio dulci: quidpiam namque lixivio analogum ineſſe Salivæ, aliiſque ſuccis exiſtentibus in ventriculo, & inteſtinis, præſertim tenuibus, pro ciborum chylificatione, perſuaſum habeo; vixque quicquam ad hoc præſtare autumo actionem viſcerum circumprementium; quam tamen minime inficior, conferre nonnihil ad ulteriorem Chyli jam elaborati attenuationem, primaſque tenere in adjuvandâ, & promovendâ protuſione illius in proximas lacteas. Vix enim adduci poſſum, ut credam, prædicta Legumina integra cum corticibus deglutita ab Animalibus pennatis, ne dicam lapillos, & Limaces, ipſumque adeo Ferrum, poſſe per ſimplicem Ventriculi, & adjacentium viſcerum compreſſionem, ac motum in Chylum redigi abſque Menſtrui alicujus concurſu, quod actione ſuâ in cunei morem exercitâ, intimam earum rerum ſolutionem efficiat, ſaltem ut ſolutionem colorum efficit bilis, quæ craſſiora ipſius Chyli recrementa naturaliter ſolet fluxiliora reddere. Hujuſmodi *Menſtrui* ſublato ſubſidio, difficile eſt, intra ventriculum debitam Chylificationem fieri, quantacunque vis extrinſecus premens per potentias mechanicas, in cor-

pore noſtro cæteroqui validiſſimas, ac admirabiles, ſuperpoſitis muſculis, & circumpoſitis viſceribus tribuatur. Pari ratione difficulter crediderim, ab eadem *mollium Solidorum* actione, & motu, poſſe peragi in Ventriculo hominis diſſolutionem, & Chylificationem Ovi gallinacei ad duritiem cocti, & detracto tantum putamine, ac inveſtiente, quippe aſperiore, pelliculâ, integri deglutiti (quod ab Helluonibus nonnullis joci gratiâ non ſemel peractum vidi) niſi diſſolvens aliquod *Menſtruum* in potiorem cauſſam hujuſmodi effectus vocetur. Cujus profecto rei conjecturam augent retrimenta ipſa, & fæces per alvum excretæ, nihilque propemodum de manſo cibo referentes, tam in Volucribus, & Quadrupedibus, quam in Hominibus. Idipſum, inversâ regulâ, videntur confirmare alimenta, quæ in Lienteriâ, & Cœliacâ paſſione, immo & in nonnullis quandoque febribus inconcocta redduntur, etſi motus molarius Ventriculi, & actio pinſitantium Viſcerum, ac prementium muſculorum in ſuo vigore maneant, vixque, quoad ſolida, trahi poſſit in partem culpæ, fibrarum Pyloro inſervientium laxitas quædam; niſi ab omnimodâ illarum paralyſi velimus harum ægritudinum cauſſam gratis emendicare. Cuncta tamen hæc, & quotquot ex antedictis Phyſiologiam reſpiciunt, nolim ita Lector accipiat, ut me illis plane acquieſcentem putet: non enim tam facile mihi prætereunda eſt plurium illuſtrium Virorum, & Geometrarum aliter ſentientium auctoritas; in quorum tamen caſtra me nondum ſinunt deſcendere, donec melius erudiar, non modo aliorum plurium in Phyſicis, & Mathematicis haud minus illuſtrium Virorum mihi faventium auctoritates; verum & plurimæ, neſcio an rationes naturales dicam, an præocupationes intellectus mei, quas aliquando forſan in medium proferam, dummodo vita, & otium ſuppetat, eaſque vel refellam ipſe, ſi a probabilitate alienas agnoverim, vel, ſi judicii tantum ancipitis, ſanioribus expendendas, & ne hiſcens quidem, caſtigandas dabo. Jam vero de his ſatis, quæ hujus loci non ſunt, niſi quatenus *Fermenti* nomen a me in Febribus metaphorice uſurpatum, & cæteroqui ubi non bene ſonat, aut ubi ſuperfluit, rejectum, longiuſculæ huic digreſſioni occaſionem præbuit.

CAPUT VI.

Theoremata ex diverſarum Opinionum examine, aliaque Cogitata circa Intermittentium originem. Inde uſus Chinæ Chinæ *ſtabilitur abſque ulla neceſſitate inſignis evacuationis.*

EX collatione vulgatiorum Opinionum hactenus allatarum idem dicendum de ſimilibus, quæ poſſent afferri: quarum unicuique quædam plus minus ineſt veritatis portiuncula, licet earum nulla rem integre complectatur, crediderim, erui poſſe Generalia quædam Aſſerta ſat probabilia, quæ Peruviani Corticis uſui plurimum conferre, illiuſque actioni apprime reſpondere videntur: Hæc autem, ſpectatis phœnomenis, quæ Febres omnes Intermittentes, & ſingulas earum ſpecies, a principio ad finem comitari ſolent, ſunt, quæ ſequuntur.

Primò, quemadmodum Febrium Continuarum Continentium radix ſtationem ſuam agere videtur in ſanguine potius, quam in quolibet alio fluido, ita Fermentum Intermittentium conſideratum, ac ſumptum, ut ſcholaſtice loquar, in ſuo eſſe completo, ut proxime aptum ad excitandam Febrem, non vero reſpectu habito ad remotam materiam illius, videtur pariter eſſe aliquid, quod ſanguini potius vel accedat, vel inſit, quam alteri ſucco, *v. gr.* Nerveo, quandoquidem talis ſuccus (bonâ veniâ Opinantium aliter) eſt potius terminus, *ad quem* quandoque progreditur prava Febrium diſpoſitio, quam terminus, *a quo* proxime ſoleant, ut reor, ipſæmet exordium capere.

Secundò, quemadmodum in Continuis memorata radix in ſanguine pullulat ab intrinſeco, ſeu ab ipſius particulis conſtitutivis, ſed incongruis, olimque ſub alterius amici laticis larva, puta chyli, lymphæ, aëris &c introductis, ac poſt diutinam tantum moram fermenteſcentibus: ita in Intermittentibus fermentum illud ſanguini probabiliter advenit immediate ab extrinſeco, velut aliquid extraneum, quod ſtatim lædit, per totum nempe tempus tam Exhorreſcentiæ, quam Efferveſcentiæ febrilis, donec per tempus deſpumationis ſubigatur, ac ſecernatur.

Tertiò, ſicuti in illis, videlicet Continuis, materia febrilis ſenſim, ac ſenſim, lentâque aggregatione congeritur in ſanguine (cum quo ſecundum minima integraliter coit, cir-

 cula-

culaturque, etſi ſegnius) illique tam arcte miſcetur, ut non ſecutâ, per conſuetas cribrorum naturalium filtrationes, debitâ ejuſdem materiæ ſecretione, tandem ob illius heterogeneitatem haud diutius ſociabilem, ſuſcitetur febrilis efferveſcentia, quâ mediante ſenſim pariter, lentoque progreſſu eadem materia ab ipſo ſanguine ſubigatur, & intra tempus deſpumationi neceſſarium ſecernatur: ita ex oppoſito in iſtis, videlicet Intermittentibus, Fermentum febrile videtur eſſe aliquid, quod alicubi aggeſtum, affatim potius, ſucceſſivi torrentis adinſtar, ſanguini adveniat, illique quolibet paroxyſmo per commixtionem minus intimam veluti confundatur, quam quod paulatim tempore intermiſſionis aliunde ſtillans, ibidem ad turgentiam colligatur viciſſim, & viciſſim pariter diſſipetur. Adeoque principium paroxyſmi potius haberi crediderim *ab extra*, in actu primi ingreſſus materiæ febrilis in ſanguinem, quam *ab intra*, in actu turgeſcentiæ ejuſdem materiæ, ſenſim antecedenter aggeſtæ, etſi ab extrinſeco, ut dictum eſt, pariter procedentis.

Quartò, cum in ſanguinem latex nullus conſpicuus ſoleat introduci, qui non deferatur per viam Ductuum Lacteorum, vel Lymphaticorum ſeſe tandem mutuo concurſu exonerantium in Subclaviam, non per alia Vaſa, niſi per iſta poſſumus, ratione aliquâ præeunte, aſſerere, quod Fermentum febrile devehatur in ipſum ſanguinem, & conſequenter quod vel intra aliqua ex iſtis Vaſis, Glanduliſve, quas ipſa Vaſa pervadunt, congeratur, ibidemque ad tempus ſtagnet, & ad tempus ab iiſdem excarceretur, vel quod cum illis [etſi extra ſitum] aliquo ſaltem modo communicet, ut per intervalla poſſit in eadem inſinuari. Etenim [ne vel hoc intactum relinquam] introductionem lentam, rariuſculam, & indeterminatam rei cujuſpiam exoticæ in torrentem ſanguineum derivatæ ab interſtitiis, ſi ſint, extremarum arteriarum, atque venarum, & ab iiſdem venis potius, quam a lymphaticis cum ſanguine refluo abſorptæ, de nihilo eſſe ferme crediderim, quantum ſit pro aſſignandâ planâ, ut requiritur, ac regulari fermenti febres Intermittentes gignentis ſemitâ, & ſcaturigine, ac pro celeri explicandâ, ut opus eſt, illius irruptione, etſi hac forte viâ Pus *v. gr.* Ulceris alicujus abſorptum, & ſanguini affuſum, accidentalis, ac vagæ cujuſpiam febris cauſſam eſſe poſſe, minime inficier. Semotâ ergo poſtremâ hac Fermenti febrilis in ſanguinem refluum, Venis mediantibus, introductione, remanet,quod illud per Vaſa tantum Lactea, vel Lymphatica, uno ex duobus recenſitis modis introducatur; nempe, vel quia intra eadem

dem Vaſa, Glandulaſque interpoſitas ſtabuletur, vel quia cum illis, etſi extra eadem poſitum, aliquo modo communicet.

Si itaque fermentum iſtud ſe habeat primo modo, ſitque ſitum *ad intra*, nullus aptior locus collectioni illius, etiam temporaneæ, neque magis obſtructionum facile ſolubilium, & renovabilium capax intra totum tractum Lymphaticorum, & Lacteorum reperitur, quam Glandulæ in Meſenterio ſitæ, ubi Chyli, & Lymphæ fit inæqualis concurſus, & mutua commixtio. Neque ullum foret Theatrum magis accommodatum ad explicandam ſcenam ſymptomatum, non modo horroris, rigoris, & frigoris, ſed & reliquorum omnium, quæ in Tertianis prçſertim, exercetur in Regione Gaſtricâ, Epigaſtricâ, Hypogaſtricâ, Lumbari, atque Dorſali: ſi nempe concluſum in Meſentericis Glandulis idem Fermentum, primò vim faciens, ut ſuâ acrimoniâ, ſuoque niſu viam ſibi paret, poſtmodum ſic furens, excluſum, & per propinqua loca, Canalemque tandem Thoracicum excurrens, ac ſucceſſive in ſanguinem repens, conſideretur.

Si vero ſit ſitum *ad extra*, ita ut cum iiſdem Vaſis communicet, eademque ſtato tempore ſubeat, non alibi poſſumus Fodinam, ſeu Focum illius conſtituere, niſi in locis, unde repleri incipiunt, oſculiſque ſuis hiant eadem Lactea, vel Lymphatica. Et ſic vel reſpectu priorum ab Inteſtinis exordium ducentium, dicendum erit, coacervari in Ventriculo, & Inteſtinis ipſis, vel in illa ſaltem confluere Fermentum febrile, ſive immediate ab eorum Glandulis ſtillans, ſive mediate a propinquis partibus, puta Pancreate, aut Folliculo fellis ſubminiſtratum: vel reſpectu poſteriorum credendum erit, ipſum latitare in partibus omnibus, artubus extremis, atque viſceribus, unde oriuntur lymphatica. Atque in utroque caſu eadem æque facile, ac ſuperius diximus, explicarentur ſymptomata. Si enim loquamur de primo, cum parum diſtent a Meſenterio Inteſtina, idem idcirco, quin immo magis extenſum in tali ſuppoſitione eſſet iter Fermenti febrilis per Lacteas tum primi, tum ſecundi ordinis. Si vero loquamur de ſecundo caſu, facilius adhuc explicarentur horror, rigor, ac frigus Intermittentium per confluxum fermenti ab omnibus, extremiſque partibus, & glandulis conglobatis univerſi corporis: reliqua autem ſymptomata fere æque facile; quatenus tandem eoſdem Ductus (hyjolymphicos, ſeu Lacteas ſecundi ordinis, Receptaculum nempe Lumbare, Lacteamque Thoracicam pari paſſu [maximâ ſaltem ex parte] ſubiret idem fermentum. Sola periodus, ſeu viciſſitudinaria iſta concluſio, & excluſio, intromiſſio, & ex-

tromiſſio, generatio, & extinctio Fermenti febrilis nodum maximum præſefert, ac difficulter ſolubilem.

Quintò, licet ex omnibus locis in antecedenti Theoremate recenſitis, & conſideratis ut talibus, ut in iis probabiliter deliteſcere poſſit Fermentum febrile, nullus a me determinate approbetur, nec ullus pariter determinate excludatur; dico tamen, durum nonnihil videri, quod materia febrilis, vel in Inteſtinis, tanquam in ſuâ ſede cumuletur, vel per ipſa in Lacteas primi ordinis excurrat in acceſſionum principio, per modum laticis tranſeuntis, ſive a Pancreate, ſive a Veſſicâ felleâ, ſive ab aliâ quavis, ſi qua eſt, parte peculiariter cum Inteſtinis communicante, ſuppeditati.

Hanc dubitationem ſuggerit crebra experientia, quâ videmus, nunquam, aut fere nunquam, ut alibi dictum eſt, ſive diſtante, ſive inſtante, ſive invadente Febrium Intermittentium paroxyſmo, materiam febrilem egredi, vel educi per copioſas, & repetitas vomitiones, ac dejectiones, ſive a Naturâ, ſive ab Arte inſtitutas: quod ſecus ſemper, aut fere ſemper fieri deberet, ſi talis matetia in cavitatibus Inteſtinorum intermiſſionis tempore cumularetur, ibidemque pacifice otiaretur (quod pariter arduum intellectu, nempe quod ibi ſubſideat quovis tempore, nec irritet, ſurſumve, aut deorſum exeat, niſi fingamus in Inteſtino cœco *v. gr.* recondi) vel ſi in eadem Inteſtina, inſtante acceſſione, per Ductum Pancreaticum, aut Choledocum antecedenter obſtructos, mox reſeratos, irrumperet ſuccus febrilis. Et hæc ratio non a fallacibus ſpeculationibus, ſed ab experimento petita, una eſt ex fortioribus, propter quas etiam in hiſce febribus tam religioſe abſtineo a purgantibus, & emeticis: quæ tamen, fateor, ſi in ullis unquam febribus poſſunt convenire, in Intermittentibus potiſſimum, nudâ quadam, & ſuperficiali ſpectatâ ratione, convenire videntur; illiſque ſicuti olim in gratiam talis indicationis inaniter ſum uſus, & blandioribus etiamnum [raro licet, & cautius, aliiſque ſolum motus indicationibus] utor, ita ſemper uterer, niſi oppoſitum mea, & aliena infelicior me docuiſſet experientia.

Sed & alterum experimentum dat anſam huic dubitationi, nempe quod intra cavitates Inteſtinorum nec ſtabuletur, nec forte percurrat ab aliis procedens partibus Fermentum febrile, cęteroqui per Lacteas ſecundi ſaltem ordinis, & per Lymphaticas, in cruorem delatum. Iſtud autem petitum eſt ab uſu Peruviani Corticis, qui, quocumque modo agat, & Fermentum febrile corrigat, illud profecto melius, & facilius corrigeret quatuor, aut quinque horis ante febrilem acceſſum exhibitus

[quo

[quo tempore corriperet omni ſuâ vi idem fermentum proxime ingreſſurum in Lacteas] quam aliis temporibus a paroxyſmo diſtantibus, quod tamen ſecus contingit: conſtat enim experientiâ, Chinam Chinam exigere pro ſuâ operatione tempus utplurimum horarum vigintiquatuor, ante adventum paroxyſmi inhibendi. Cum ergo China China etiam valide adminiſtrata, neque inſtante, neque invadente, bene vero diſtante, ut ſupra, paroxyſmo, ſuam exerat operationem, neque agat in materiam futuræ acceſſionis, niſi poſt horas longe plures, ac exigat correctio rei exiſtentisin cavitatibus Ventriculi, autInteſtinorum, ſignum eſt, ab illâ non corripi eandem materiam intra Inteſtina, ſed ab eâ quęri in locis penitioribus, hoc eſt ſaltem intra Ductus Chyliferos ſecundi generis, vel altius; & conſequenter, quod in illis potius, vel alibi, quam in cavitatibus Ventriculi, & Inteſtinorum lateat Fermentum febrile.

Hac in re ſi paritate aliquâ uti liceat, ſubit obſervare, quod ſi in Ventriculo, & Inteſtinis, ſive ad modicum, ſive ad breve aliquod tempus moraretur ſuccus febrilis benignarum Intermittentium (de malignis enim alibi) vitioſus quidem, ſed non venenatus, adeoque ſolum quadantenus, & cum detractione, ſuſcitaturus turbas, quas ſuſcitare ſolet Chylus aliquis veneno extrinſecus propinato infectus, idem quadantenus in Curatione illi accidere deberet, quod iſti. Sicuti itaque Venenum aſſumptum, quamdiu eſt intra cavitatem Ventriculi, & inteſtinorum [niſi ſit ſumme deleterium] obſequitur utplurimum vomitoriis, etiam mitioribus, & oleoſis, ſicuti & mollioribus laxantibus alvum, eoque ſic educto, ſtatim ſolvitur omnis moleſtia; ſecus vero, ſi ultra primarum Lactearum valvulas ſit intruſum, adeoque irrevocabile: ita Fermentum febrile benignarum Intermittentium, pravum quidem, ſed non venenoſum, quamdiu in illis cavitatibus degeret, & non ultra [quod profecto, inſtante ſaltem acceſſione, infallibiliter certum foret ob imminentem ingreſſum in Lacteas] deberet obſequi Emeticis, atque Catharticis, ſive mitioribus, ſive fortioribus, & extrahi e corpore, & ſic imminens ſaltem Acceſſus inhiberi. Pariter, ſicuti Venenum propinatum longe felicius, ac citius corrigitur a ſuâ ſpecificâ Antidoto ſtatim ab epoto Veneno, vel paullo ante ipſum epotum aſſumptâ, quamdiu ſcilicet eadem Antidotus immediato contactu intra Ventriculum, & Inteſtina poteſt illud infringere, quam ſi in penitiores Chyli vias idem ſeſe inſinuarit: ita materia febrilis imminentis paroxyſmi, noxia ſaltem, ni venenata, longe fortius, ac melius corrigi deberet a ſpecifico Febrifugo Pe-

ruvia-

ruviano, ſi iſtud exhiberetur tempore illo, quo in dictis jam cavitatibus eadem materia eſt integre cumulata, & Lacteas ingreſſura, adeoque parata ad ſuſcipiendam immediato contactu illius actionem, quam ſi alio tempore propinaretur, dum eadem materia in Pancreatico, vel Choledoco ductu adhuc obſtructis, intime reconderetur, & forte in ipſis Pancreatis, aut Hepatis glandulis, tanquam in ſuâ ſcaturigine, eſſet quærenda. Et tamen, ut diximus, aliter evenit, meliuſque inhibetur quo magis diſtat, quam quo propinquior eſt paroxyſmus.

Non eſt tamen ideo, quod excludam Ventriculum, Inteſtina, & Lacteas primi ordinis ab omni ſuſpicione, quod præbeant vel ſedem, vel ſemitam materiæ febrili in ſanguinem deferendæ, quia nempe neque per purgationes, neque per vomitiones, aut ſpontaneas, aut artificiales illa educatur: cum me non lateat, etiam venena in Ventriculo exiſtentia neque per vomitum ab iiſdem excitatum, neque per ſolventia, aut emetica propinata *ſemper* extrahi, aut impediri, ne migrent in lacteas; immo ab iiſdem, ſi fortiora ſint, & acrioris naturæ, ipſum Venenum acui, & deterius reddi. Quare potius ex hoc deducitur, quod febrilis quoque materia, etiam in primis latitans viis [cum ex ſe ipsâ ſæpe emetica, atque cathartica ſit, etiam cum benigna eſt] tantum abeſt, ut ab emeticis, & catharticis educatur, quin potius, tamquam a ſimilibus, ad nocendum adjuvetur: &, ſiquidem per eas vias ſit educenda, potius tentandum id ſit blandioribus remediis, ut oleo amygdalarum, ſero lactis, & hujuſmodi, quam irritantibus, ut in venenorum eductione facere conſueſcimus: potius, inquam, infertur hoc, quam quod ullo pacto ibi non lateat talis materia.

Sed adhuc poſito abſolute, quod eadem ibi hoſpitetur, ſive per modum permanentis, ſive per modum tranſeuntis, immo poſito, quod illa mediis ſolventibus, aut vomitoriis, educi non modo poſſit, ſed & revera educatur, datoque per conſequens, quod materia illa, quæ in exordio acceſſionis per vomitum exit, quæque, ſolutâ acceſſione, poſtridie per catharticum educitur, non ſit aliquid diverſum a materiâ febrili, per vim expreſſum, & a quolibet ſano homine, cui emeticum, vel catharticum (ſæpius cum damno) propinetur, facile educibile, ſed ſit ipſa materia febrilis acceſſionem proximam productura: cum tamen eandem acceſſionem vere non tollat, aut remoretur, quin potius intendat, ac augeat, ſignum eſt ſaltem, quod loco materiæ eductæ nova jugiter ex perenni aliquo fonte ſuccreſcit [ut demonſtrat irrita quævis,

etiam

etiam epicratica, purgatio] nova pariter gignens incommoda. Quamobrem his ſtantibus cuique non prçoccupato ſat obviis, inferendum videtur, ſuccum febrilem, etiamſi in Ventriculo, & Inteſtinis ſedem teneat, nec poſſe radicitus a remotiore aliquâ ſcaturigine ſuâ, Inteſtinalem ipſam mineram inſtaurante, nec debere, etiamſi poſſet, educi. Eſt enim ille probabiliter ſuccus quidam naturalis, ſuumque circulum, & peculiariter, & cum univerſaliore ſanguinis circulo, junctis invicem fluminibus, agens, qui tantum per accidens a ſuâ craſi deſciſcit, & deſciſcit totus [ſive acida, ſive alîus generis ſit illius dyſcraſia, & ſive ex intrinſecorum principiorum vitio, ſive ex heterogenearum, & alienigenarum particularum intimâ commixtione illa procedat] adeoque non evacuari, non agitari, non exaſperari; ſed leniri, corrigi, & alterari tantum indiget, ſive per viam abſorptionis, ſive alio quolibet attemperationis modo, ut ſtrenue a Chinâ Chinâ fieri videmus, quotieſcumque conſtans eſt illius uſus, nec maxime refractaria [quod in quibuslibet morbis nonnunquam contingit] totius ſucci peccantis, viſcerumque illum perperam elaborantium, dyſcraſia. Poſito itaque, ut redeamus in viam, non repugnare abſolute, quod fermentum febrile in ipſo quoque Ventriculo, & Inteſtinis ſtabuletur: omnes propterea, quotquot ſunt, primas vias comprehendemus inter loca, quæ probabiliter ſedem, aut ſemitam prębent eidem fermento febrili in ſanguinem ingreſſuro. Interim conjecturas, quæ favent illius ingreſſui per lymphaticas, & per lacteas ſecundi potius, quam primi generis, retuliſſe non pœnitet.

Sextò, cum intra Vaſa Chylifera, Chylo-lymphica [quo nomine Lacteas ſecundi ordinis donare lubet] atque Lymphatica, & intra Glandulas iiſdem Vaſis interpoſitas, atque utriſque communicationem prębentes, non alii latices admittantur, quam Lympha, & Chylus (forſan & adeps) dein cum Chylo conjuncti, quin & ab eodem disjuncti, Succus Bilioſus, Pancreaticus, Salivaris, & quotquot a Glandulis Inteſtinalibus, quas *Peyerianas* vocitant, proficiſcuntur: in iſtis porro ſuccis, vel omnibus, vel quibuſdam prçternaturaliter alteratis, aceſcentibus, ſtagnantibus, fermenteſcentibus, aut alio quovis pacto vitiatis, periodice autem, ac regulariter [typo ſcilicet variis febribus correſpondente] influentibus, proxima Intermittentium materia videtur probabiliter debere conſtitui. Quod ſi verum foret, quod ſupra ſuſpicati ſumus, nempe fermentum febrile, ne per modum quidem tranſeuntis, perluere cavitates Inteſtinorum, atque Ventriculi, in tali caſu vix ullus locus eſſet imputandi cauſſam febris aliis ſuccis, quam Chylo, & Lymphæ,

iiſque

iiſque intra penitiora tantum vaſa vitiatis. Alios nihilominus ſuccos modo recenſitos plurimum conferre ad vitiandum ipſum Chylum, & Lympham, & conſequenter ad acuendum ipſum febrile fermentum, quin & ad multiplicanda, atque inſigniter intendenda febrilia ſymptomata ultro crediderim.

Cum vero ſucci fermentum conſtituentes, quicumque ſint, non videantur poſſe ad tempus inhiberi, ne influant in ſanguinem, niſi per interpoſitam obſtructionem, neque in libertatem priſtinam pluries vindicari, niſi per ejuſdem obſtructionis temporaneam ſublationem, aut apertionem; hinc eſt, quod vitium peculiare iſtorum fluidorum, & præ reliquis aliis magis certum, videatur eſſe *Stagnatio* eorundem, eaque *temporanea*, eſto quod poſtrema hæc qualitas, aut conditio adjuncta, quæ regularem ipſius ſtagnationis periodum includit, difficillime ſit explicabilis.

Septimò denique, ex ſententiis omnibus diverſorum Auctorum Capite antecedente relatis, deducitur quidem veluti corrollarium quoddam, Mineram Intermittentium, ſeu congeſtionem febrilis fermenti latere in aliquâ ex tribus hiſce Regionibus, nempe vel *citra* ſanguinem, vel *intra* ſanguinem, vel *ultra* ſanguinem; ſed ex Propoſitionibus a nobis hucuſque præmiſſis potius videtur, in alterâ ex duabus tantum regionibus enumeratis eandem Fodinam eſſe conſtituendam, videlicet, vel *citra* ſanguinem, vel *ultra* ſanguinem, non autem *in ipſo* ſanguine; licet poſtremum iſtud, ut minus veriſimile tantum, nequaquam vero ut abſolute falſum, hîc excludatur.

Ex unâ itaque parte, vel intra totum tractum Vaſorum Lacteorum, & Chylo-lymphaticorum in ſanguinem tendentium, ſed alicubi forte obſtructorum, ſive in loco aliquo prope Lactearum oſcula conſito, & cum iiſdem communicante, hujuſmodi Minera ſtatuenda erit: vel ex aliâ parte, in puris Lymphaticis, ab arterioſo, quin & nervoſo probabiliter genere jam inebriatis, atque in ipſum denuo ſanguinem refluis, ſive in eorum remotâ ſcaturigine, glanduliſve longe diſſitis, erit quærenda. Si tamen poſtremum iſtud ſeligatur, id ſaltem oportet admittere, quod, etſi a principio tam longinquo derivetur febrilis materia, maximâ nihilominus ex parte, in memorata jam Chylo-lymphica influat, citra ſanguinem poſita, ut iiſdem mediis in ipſum tandem ſanguinem aſportetur, in quem cęteroqui minore dumtaxat ex parte, a membris ſuperioribus immediate poteſt influere. Ultra hos limites progredi non audeo; licet me non lateat, quantum ad rectum uſum Peruviani Corticis, & ad definiendam litem inſtituendarum, vel omittendarum

darum, vel omittendarum evacuationum, pro Febrium Intermittentium curatione, conferre poſſit ultima inquiſitio Cauſſarum febres hujuſmodi producentium. Immo fateor, me quondam hac de cauſâ, prçviis iiſdem Theorematis, quæ ſupra expoſui, altiorem hujuſce rei tentaſſe indaginem, Icario tamen auſu, nec ſorte multum abſimili. Utcumque, incertos, aëreoſque, ut ſic dicam, mentis volatus, in medio demum itinere collabeſcentes, qualitercumque referre non piget.

Illuſit itaque mihi aliquando phantaſma quoddam, quo, mecum ipſe conſiderans, ab ulcere, vel abſceſſu glandularum Meſenterii Febres lentas, & continuas fieri, quæ prius glandulis iiſdem tumentibus tantum, & obſtructis intermittentes fuere: item animadvertens, quod tuberculo in pede ſuborto, & tumefactâ ſubinde glandulâ in Inguine, diaria febris exoritur, quæ dubio procul periodica fieret, ſi periodice recurreret ejuſdem glandulæ tumor: ad conſimilia poſtmodum conficienda ratiocinia circa Febrium Intermittentium Cauſſas, per analogiſmum quemdam tranſitum feci, hęc, quæ mox ſubdam, commentus. Si aliqua viſcida, & glutinoſa materia ex ipſis Chyli, & Lymphæ particulis crudioribus, & improportionatis genita, intra loculos earundem glandularum Meſenterii ita *laxe* condenſaretur, ut illac tranſitum omnem, vel fere omnem, tum Chylo, tum Lymphæ impediret quidem ad tempus aliquod, ſed tamen, accedente majore fluidorum momento, liberiorem progreſſum eiſdem concederet, non ita, ut ab illis fluidis penitus ablueretur (id namque non ſineret illius viſciditas, niſi repetito pluries eodem opere) ſed ita, ut ſimpliciter perforaretur, tranſitum ſcilicet pleniori torrenti concedens, eundemque negans exiliori rivulo, aut ſtillicidio: ſi, inquam, poſitio hujuſmodi, quam in Pancreate olim *Sylvius* adſtruxit, ad glandulas aliquas Meſenterii inſigniores poſſet transferri, profecto longe facilior, & clarior foret hîc, quam ibi, tum ſymptomatum omnium etiam infrequentiorum, tum ipſorum etiam Circuituum explicandorum ratio.

Enimvero quod glandulæ omnes, quæ Chylum a vaſis ſuis *deferentibus*, ideſt a Lacteis primi generis, & Lympham a ſolitariis Lymphaticis recipiunt, ut liquorem utrumque ſimul miſtum, quin & in iis adauctum, per Lacteas ſecundi generis, ſeu per vaſa Chylo-lymphica *efferentia*, ultro promoveant ad Receptaculum commune, & inde ad Canalem Thoracicum, facile poſſint infarciri, & obſtrui quadam veluti mucoſitate, glutine, aut pulte, inficiabitur nemo, qui utriuſque laticis inæqualitatem tum abſolutam, tum reſpectivam animadvertat:

Chylus

Chylus ſiquidem ex diverſis, & diſparatis eduliis confectus, & ex pluribus ſuccis Inteſtinalibus illum integrantibus coagmentatus, lentorem facile contrahit, atque craſſitiem, quæ illum intra ſua vaſa, & ſucceſſive intra glandulas Meſentericas ſtagnantem poteſt efficere: Lympha vero mille ob cauſſas vel craſſior, vel acidior reddita, non modo eundem effectum producere potis eſt, ſed & a Chylo productum augere, adjungendo ſcilicet eidem Chylo concretionem ulteriorem, eo pacto, quo ulteriorem craſſitiem aptus eſt adjungere Lymphæ idemmet Chylus: unde non modo ſibi ſuccus quilibet, ſed & alter alteri, motum intra glandulæ loculos valet præpedire, viſciditatemque, ac ſtagnationem mutuam, ubi ſimul coëunt, impertiri. Adde tandem, ab ipſis ſuccis, Bilioſo, Pancreatico (fortaſſis etiam Adipoſo) & glandularum Inteſtinalium, ſolitarie quoque aliquando influentibus per Chyli vias, eandem, ſi aliquo peccent lentore, aliâve ad ſimul concreſcendum diſpoſitione, in glandulis Meſentericis obſtructionem poſſe produci.

Quod vero hujuſmodi obſtructioni, aut infarctui aliquæ peculiariter ex illis Glandulis, & quidem officio inſigniores, ac notatu dignæ, ſint magis obnoxiæ reliquis, magiſque diſpoſitæ, ſive ob intimæ ſtructuræ compoſitionem, ſive ob aptitudinem ſitus, ſive ob exercitii majorem, vel minorem uſum, ſive ob ſuccorum affluentium copiam pleniorem, aut parciorem, ſive aliam quamvis ob cauſſam, facile concedet, qui obſervarit, Strumas frequentius oriri in Collo, quam in Inguine, Obſtructiones in glandulis Lienis potius, quam Hepatis, Inflammationem Pleuræ faciliorem eſſe, quam Peritonæi, Paraplegiam ſæpius in ſiniſtrâ, quam in dexterâ Corporis parte contingere, & ſimilia, quorum ratio mechanica non eſt hujus loci.

Quod denique Æſtate potius, & Autumno, quam aliis temporibus, ut facilis eſt Febrium Intermittentium generatio, ita facilis ſit hujuſmodi Glandularum infarctus, & obſtructio, ſuadent coctiones ſtomachi imbecilliores, ob enervata univerſaliter fermenta Chylificationis, & diſpoſitio ſuccorum aceſcibilium, quales ſunt Chylus, & Lympha, ad ulteriorem acorem contrahendum, ut illum facile per eas tempeſtates contrahunt Vina. Adde & hîc concurſum aliorum ſuccorum Inteſtinalium, aptiorum tunc temporis (etiam ratione ambientis externi, in nativâ temperie inæqualiter excedentis) ad augendam in iiſdem Glandulis Chyli, & Lymphæ improportionem, unde & facilior in utroque latice ad vitioſas ibidem fermentationes excitandas, & ſucceſſivas præcipitationes, hinc & ad obſtructiones gignendas diſpoſitio.

Pro

Pro glutinoſæ autem obſtructionis hujuſmodi *alterna* recluſione, atque occluſione, obvium eſt animadvertere, idipſum ſæpiuſcule (irregulariter licet) obſervari in Ictero ab obſtructis bilariis ductibus procedente, ubi ſcilicet concluſæ bili aliquis nonnunquam reſeratur aditus, atque iterum clauditur; perforatâ videlicet quandoque obſtructione ab ejuſdem bilis impulſu, eâdemque obſtructione iterum coaleſcente, quod fæces modo flavæ, modo cinereæ, colorque faciei, & oculorum, modo minus, modo magis citrinus ſatis patefaciunt. Periodicæ vero, ut ſic dicam, occluſionis, & recluſionis ipſius lymphæ a ſuis Vaſis, & Glandulis, ſpecimen aliquod nobis exhibent nonnulli Coryzâ, vel Rheumate laborantes, qui e naribus affatim, & e pectore inſignem Lymphæ copiam emungunt, vel expuunt, quaſi illam intra capſulam aliquam coacervatam haberent, idque ſtatis horis, puta matutinis, aut veſpertinis: ut ſileam ſimilia fieri conſtanti ritu non modo in vaſis, & glandulis infarctis, ſed & in amplis quoque cavitatibus. Sic, etſi in plurimis inæqualis admodum ſit modus, quantitas, & hora aſſumendi alimenti, tamen in iiſdem regularis admodum eſt hora alvum deponendi, ſive quotidie, ſive alternis diebus, item hora eſuriendi, ſitiendi, mingendi &c. intantum, ut & dormientes ob idipſum expergiſcantur, licet idipſum non exigat ulla neceſſitas, ſed quædam potius Naturæ conſuetudo, ad certas tamen quamvis occultas Mechanices leges exercita. Sic pariter menſtruam Mulierum excretionem integro Lunæ ſpatio, quaſi alicubi congeſtam, parum gnari ſuſpicimus; eandem vero (quod magis eſt) quolibet menſe per os inſtitutam, & apud alios legimus, & in duabus Fœminis ipſe vidi, quarum altera Phthyſi tandem confecta obiit. Admodum ergo mirum forte non erit in caſu noſtro, quod aperiatur, & viciſſim claudatur mollior, recenſque obſtructio Glandulæ meſentericæ, Ductuſve chylolymphici, quando hoc idem, vel ſimile phænomenon in aliis caſibus obſervamus; ſicut nec adeo mirum erit, quod hoc ad regulam quandam fiat, quotieſcumque hujuſce regulæ mechanicum artificium, vel mechanici artificii probabilitas aliqua conſtare poſſit, ut infra.

His præmiſſis, ponamus, dicebam tunc [modo vero dico, fingamus] aliquam ex memoratis Glandulis meſentericis inſignioribus ita infarctam eſſe viſcido illo, quod diximus, glutine, ut omnem, vel fere omnem Chylo, & Lymphæ illac fluentibus ultra ſe Ciſternam verſus, progreſſum inhibeat. In hoc caſu totum Vas Lacteum [ſive autem unum

ſit,

ſit, ſive multiplex, parum refert] quod ab Inteſtinis ad glandulam protrahitur, Chylo ſtagnante replebitur; pariterque Lymphaticum *inferens* integrum, quod in eandem infe-ritur, ab exortu ſuo uſque ad eundem terminum, lymphâ ſuâ ſimiliter ſtagnante, utpote exitum non inveniente, ſenſim repleri neceſſe erit.

Cum autem Chylus iſte ſic ſtagnans aſſidue non urgeatur ab alio Chylo, quippe inæqualiter, & per interruptas vices influente, & cum influit habente alios ductus patentes, per quos nullo negotio poteſt inſinuari, nullum idcirco patitur conatum (excepto eo levi, quem poteſt recipere a compreſſione Viſcerum propinquorum, & a Valvulis, tunc tamen feriantibus, Vaſis obſtructi) nullum, inquam, patitur conatum, vi cujus poſſit ultro promoveri ad ſuperandum obicem in glandulâ exiſtentem. Neceſſe eſt ergo, totam vim ad hoc opus requiſitam exerceri ab humore lymphatico, tum fluidiore, tum valentius, atque velocius, ratione validioris impellentis, tum etiam perenne influente. Hoc facile intelligetur, ſi conſideremus, quod Vas hujuſmodi lymphaticum, ut ſupra obturatum, naturaliter quidem ſemper irrigatur liquore ſuo, ſed non ita, ut patiatur repletionem, aut diſtenſionem notabilem, qualem patietur, ſi per injectam ligaturam ſtranguletur, aut obſtruatur. Itaque ſi Vas iſtud tale quidpiam quodammodo patiatur intra glandulam [quantum ſit pro intercipiendo illius liquore] quale patitur ab injecto extrinſecus vinculo, neceſſe erit, quod paulatim totum Vas, ſcilicet interſtitium omne, quod intercipitur a primo illius exortu, uſque ad inſertionem in glandulam, lymphâ indeſinenter influente diſtendatur uſque ad turgentiam inſignem ejuſdem Vaſis, ſeu uſquequo capax illud eſt diſtenſionis: cum rivuli, ſi qui ſint, per anaſtomoſim, vel aliter cum eodem Vaſe communicantes non poſſint ſupplere omnem defectum cauſſâ obſtructionis illius reſultantem. Et quoniam, repleto Vaſe, ceſſat quidem introductio liquoris in illud, ſed non ceſſat, quin potius augetur circa primam illius originem conatus primi impellentis [arteriarum videlicet, ac ſi lubeat, etiam nervorum ibi ſeſe exonerantium] aſſiduam lymphæ ſecretionem, & introductionem in idem lymphaticum molientis, adeoque ſecretam antecedenter, & in ipſo præexiſtentem lympham urgentis, ac indeſinenter prementis, accedente etiam aliquatenus valvularum officio, & circumſitorum muſculorum motu: hinc eſt, quod multiplicato per repetitas vices hujuſmodi potentiarum niſu, brevi cedat mucoſum obſtaculum in

glandulâ

glandulâ lenteſcens adhuc, nec ſatis ſolidum, tranſitumque idcirco prementi, atque acrimoniâ quoque ſuâ perterebranti liquori concedat, uſquequo durat illius impetus, atque vis perforans, & non ultra.

Cum itaque regularis, & continua ſit ſecretio lymphæ ab arteriis (dicamus & nervis) fieri ſolita, item determinata, plus minus quantitas liquoris ſecerni ſoliti, & determinata pariter capacitas Vaſis liquorem excipientis, ſequitur per conſequens, quotieſcumque fiat, renoveturque hujuſmodi ſumma diſtenſio, determinatum quoque, & fere æquale ſemper eſſe debere tempus, quod requiritur tum ad ſumme diſtendendum, replendumque ipſum Vas, tum etiam ad ſuperandam reſiſtentiam obſtaculi extrema illius infarcientis: ſumendo hoc tempus determinatum in aliquâ latitudine, prout ſcilicet magis, vel minus viſcida eſt materia obſtruens, & conſequenter prout citius, aut celerius communicatur extremo liquori glandulam intime attingenti vis, atque preſſio in primâ Vaſis origine indeſinenter exercita, ubi videlicet impeditam ob incapacitatem Vaſis incaſſum moliuntur arteriæ lymphæ ſecretionem, conamine ſemper fortiore, quo diutius repetito, & fruſtra tentato.

Iſtud autem tempus determinatum intercedens a puncto tranſitus inhibiti ipſius lymphæ uſque ad tempus ſummæ repletionis, ſeu ad tempus ſuperati obicis, quod idem eſt ac dicere totum tempus morboſæ collectionis lymphæ fermentum febrile principaliter conſtituentis, uſque ad tempus excluſionis illius e ſuo carcere, longius, aut brevius eſſe debebit, prout major, vel minor erit capacitas ipſius Vaſis, ſpectato diametro, & longitudine illius, & prout magis, vel minus reſiſtens erit viſcida materia Glandulæ impacta, quæ liquorem in extremo Vaſe remorabitur.

Poteſt autem contingere, quod inter plurimas Glandulas, quæ huic vitio peculiariter ſunt obnoxiæ, aliquæ (& quidem numeroſiores) appendantur tali lymphatico, pro cujus extremâ plenitudine, & ſucceſſivâ contenti liquoris excarceratione mechanice, ut ſupra, faciendâ, requiratur ſpatium temporis 48. circiter horis circumſcriptum, aliæ vero [minus quidem frequentes] Vas aliud poſſideant, ſive longius protenſum, remotiuſque derivatum, ſive recipiens parcius lymphæ ſecretæ ſtillicidium in ſuo principio, cui ideo pro eodem opere, ſummæ videlicet repletionis, &, quod magis eſt, ſucceſſivæ recluſionis, ob majorem primi impellentis diſtantiam, vel ob illius minorem niſum forte difficilioris, neceſſarium ſit intervallum horarum circiter 72. & aliæ denique ſint [nec ipſæ quidem numero

F plurimæ]

plurimæ] quarum Vas ad idem opus non exigat plus quam horas 24. Et ſic periodus Tertianæ febris cęteris frequentioris, Quartanæ minus frequentis, & Quotidianæ pariter rarioris, poterit haud difficulter intelligi. Quod ſi duæ Glandulæ ſuſtinentes obſtructionem horarum 48. ſeorſim ſucceſſive obſtruantur, ita ut una hodie, altera cras idem vitium capiat, Tertiana duplex duplicem habens Focum emerget. Si duæ, aut tres Glandulæ ex iis, quæ ſuſtinent ſuum, ut ſic dicam, infarctum ad horas 72. diverſis ſucceſſive diebus infarctum ſimilem ſuſcipiant, Quartana duplex, aut triplex orietur; & hâc proportione fient Hemitritęi, alięque Febres Complicatæ. Non tamen abſolute negaverim, pro variâ glutinis obſtruentis viſciditate, & conſiſtentiâ, itemque pro variâ humoris gluten ipſum perterebrantis acie, diverſas Febrium Intermittentium ſpecies ab unâ forſan, & eâdem inſigniore Glandulâ obſtructâ poſſe pendere, ſicut & varias forſan ejuſdem ſpeciei, aut generis Febrium differentias.

Hęc Idea, qualiſcumque ſit, primam Febris generationem complectens, circuitum pariter illius ob oculos ponet, ſi perpendamus, quod ſuperato per vim, ut ſupra diximus, obice, extremum Vaſis intra Glandulam obturante, liquor quidem excarceratus per viam recenter apertam facile dilabitur, nec ſinit iterum gluten illud coaleſcere, quouſque durat illius impetus, quin potius ipſi Chylo intra Lacteum ſimiliter occluſum ſtagnanti aditum reſerat per eandem Glandulam, ut eum ſecum rapiat, & per Chylo-lymphicos *efferentes* Ductus cum eodem ad Ciſternam properet, & dein in ſanguinem delabatur: attamen cum brevis, & temporaneus ſit hujuſmodi torrentis etiam lentioris affluxus, neceſſe eſt, quod conniventibus denuo iiſdem Vaſis, Lacteo videlicet, atque Lymphatico, idem mucus tum ipſi Glandulæ, tum Vaſis lymphatici antecedenter obſtructi oris extremis adhęrens, ad novam concretionem diſponatur, ceſſante, ut dictum eſt, impetu illum perforante ſolum, non abluente, vel abſtergente, & ſuccedente, loco torrentis lymphatici jam jam exhauſti, lento tantum, ac enervi lymphæ recenter ſecretæ ſtillicidio, novam perforati antea glutinis concretionem nequaquam impedire, aut ſuperare valente. Et quoniam idem vitium nativum, vel craſſitiei, vel acoris in lymphâ a primitivis ſuis cauſſis adhuc fovetur, ſicut fovetur in Chylo (pręſertim tempore morbi) eadem ac antea prava diſpoſitio, multoque magis in fermentis, & ſuccis ipſum Chylum actuantibus, & ex parte integrantibus : hinc eſt, quod conceſſo per vim tranſitu liquori urgenti, & perforanti, paullo

poſt

poſt idem facile recurrat impedimentum, & vitium, remanente ſcilicet in parte obſtructâ portione adhuc maximâ Cauſſæ conjunctæ, integroque etiamnum ſuperſtite in fluidis Cauſſæ antecedentis vigore. Cum itaque ſtato tempore, ut ſupra, eandem fieri collectionem, & ſucceſſivam effuſionem febrilis Fermenti neceſſe ſit, ſtato quoque tempore renovari opus erit febrilem Circuitum. Hujuſce rei rude quoddam ſpecimen in Ictericis, in Rheumate affectis &c. paſſim obſervari jam ſupra notavimus.

Quo pacto vero lympha aliquo modo jam peccans, poſtmodum diu detenta, item Chylus tot ſuccis fermenteſcibilibus (quales ſunt in primis Bilis, & ſuccus Pancreatis) imbutus, diutius ſtagnans: quantulacumque ſit illius portio: adeoque, dum ſtagnat, ferme corruptus, poſſint, dum Chylo-lymphica pervadunt, Receptaculum commune, & Canalem Thoracicum, incommoda omnia producere, quæ Febrem incipientem comitari ſolent, qualia ſunt Horror, Rigor, Frigus, Dolor dorſi, & lumborum, Vomitus bilioſi, alvi Fluxus &c. quilibet ex ſe facile poteſt conjicere.

In ſanguinem vero ſuâpte etiam fortaſſe naturâ tunc male conſtitutum, delata hæc omnia, quomodo in eo effervescentiam febrilem excitare valeant, tandiu duraturam, quandiu ſuccus febrilis ſubigatur, & redigatur ad Naturæ leges, extraneis jam ſalibus ſpoliatus, per diaphoreſim, diureſim, aut aliâ quavis viâ excernibilibus, optime novit quilibet ex pauxillâ puris portione, ab ulceribus etiam externis in ſanguinem abſorptâ, Febres quandam quoque periodi ſpeciem habentes identidem ſuſcitari obſervavit. Sed de his adhuc aliquid Capite octavo.

Hæc, & alia plurima, Sylvianam quodammodo hypotheſim a Pancreaticis ad Meſentericas Glandulas transferentia, menti quondam meæ obverſabantur, quibus modo, cum nimiam compoſitionem ſapere, nec ſatis ſimplicitati Naturæ etiam errantis, reſpondere videantur, nequaquam acquieſco; ſed illa, ut manca tantum, & imperfecta profero. Sat ſit eadem adumbraſſe, ut, ſi rudem aliquam, ac indigeſtam veritatis ſpeciem in illis quiſpiam reperiat, ulteriori culturâ ad meliorem frugem reducat.

Poſſet equidem fortaſſis adhuc ambigere nonnemo, ut alias tetigi, an Febrile Intermittentium Fermentum ſit quid *exoticum* a partibus, vel quibuſdam, vel omnibus proficiſcens, *& a Venis* cum ſanguine refluo potius, quam a *lymphaticis* abſorptum, atque ad corporis interiora delatum: quod,

 licet

licet ægre crediderim, aliquo tamen pacto congrueret cum iis, quæ dixi, & mox dicturus ſum de probabili quoque illius ſede in aliis Glandulis, etiam circa corporis ambitum, & viſcera conſitis, cum diſcrepantiâ tantum circa vias, per quas inde transferatur in ſanguinem. Poſſet quoque ſuſpicari quiſpiam alius, an Fermentum hujuſmodi ſit ſuccus quidam peculiaris nobis adhuc *ignotus*, qui vel per ſemitas ordinarias Chyli, & lymphæ *per vim*, *ac præter naturam* intrudatur, vel per *occultas*, & *nondum patentes* [quandoquidem ſunt, ut reor, in corpore noſtro ſucci adhuc ignoti, & ignotæ viæ] ut exinde pariter deferatur in ſanguinem. Sed hoc eſſet explicare ignotum per ignotius. Quamobrem, ſepoſitis iis, quæ nondum patent, ſi revera illius natura, & exiſtentia *in ſuccis*, *& locis notis* ſit quærenda, præter ea, quæ ſupra retulimus, non plane quoque diſpliceret materiam febrilem: cujus germanam indolem deſignare arduum quammaxime ſemper erit: ab univerſo corporis ambitu in centrum ejuſdem per vaſa lymphatica derivare, hoc eſt a Glandulis conglobatis, ſive omnibus, ſive ſaltem aliquibus univerſi corporis, & viſcerum illius, unde prima lymphaticorum origo: ut per hujuſmodi ſemitas, ab eâdem corporis, & viſcerum periphæriâ, in ipſum ſanguinem, quaſi in centrum, ſimultaneo quopiam, & periodico confluxu, difficulter tamen explicabili, adduceretur, immediate quidem reſpective ad lymphatica ſuperiora, mediate vero per Ductus omnes Chylo-lymphicos, reſpective ad inferiora, & media. Sic ſaltem congrua haberi poſſet explicatio illarum Febrium mitioris indolis, quæ cum rigore, & frigore, ſine ullo alio inteſtino tumultu ſolent invadere, & univerſali demum ſudore facile ſolvi. Sed, ſi cui non ſatisfaceret pro explicandis Symptomatis Tertianarum in infimo Ventre maxime obſervabilibus ea, quæ poſſet adduci, irritatio facta a fermento febrili in Ciſternâ Chyli, aliiſque Lacteis ſecundi ordinis, is ad ſalvandos enormes vomitus, motumque Ventriculi inverſum, & Inteſtinorum antiperiſtalticum explanandum, a Lacteis primi ordinis, & a ſuccis omnibus inteſtinalibus illac fluentibus, præſertim vero a bilioſo, adjumentum quærat.

Si vero de explicandis perſpicue hujuſmodi ſymptomatis in primâ paroxyſmorum invaſione fere perpetuis, & circa infimi Ventris confinia valde conſpicuis, ſit minus ſolicitus, influxum ſucci febrilis in ſanguinem, quem nos acervatim fieri poſuimus, ipſe paulatim factum [ceteroqui non improbabiliter] ſtatuat, ſuccumque ipſum febrilem a quavis affectâ corporis glan-

glandulâ, modo hac, modo illâ, modo unâ, modo pluribus, cum Auctoribus non paucis derivet, ſtillicidio quidem aſſiduo, ſed cruoris excandeſcentiam periodicam, noxięque materiæ ſenſim congeſtæ expulſivam non inferente, niſi donec ſuccus peccans fuerit intra cruorem ipſum ad turgentiam collectus. Quod quidem pro diverſitate loci, ſeu Glandulæ ſuppeditantis, & pro variâ liquoris, pari poſtmodum proportione in ſanguinem influentis, quantitate, modo per breviora, modo per longiora, ſemper tamen ab invicem æquidiſtantia, temporis intervalla, repetitis ſubinde vicibus, poſſe contingere, haud arduum erit intellectu.

Pro reddendâ autem ratione ſaltem aliquâ ſymptomatum in infimo pręſertim Ventre, lociſque propinquis invadente paroxyſmo apparentium, poterit is fortaſſe dicere, ſanguinem tunc pręter naturam fermenteſcere incipientem, in primo illo conatu ita turgeſcere intra ſua vaſa, ut valeat obſiſtere novo ſucco febrili, ſive per Lacteam thoracicam, ſive per ſolitaria lymphatica perenne affluenti, prohibendo ſcilicet, ne tunc temporis ſuccus iſte recenter adveniens ſuperare poſſit obſtantem valvulam, ad oſtium Canalis thoracici in Subclaviam tendentis appoſitam, vel aliam quamcumque excipiendo lymphaticorum tributo deſtinatam, atque ab eodem fermenteſcente, & contranitente cruore compreſſam. Sic Padus tumens, furens, & ad latera premens nec Gabelli, nec Scultennæ conſuetum facile admittit vectigal, ſed illud repercutit. Sicuti autem minora illa flumina intra aggeres ſuos repulſa, & detenta, plurimas in circumſitis locis excitant turbas, ita & ſuccus febrilis ſic repercuſſus, & intra occluſum Canalem Thoracicum, Chylique Lacunam, vel intra quęvis ſolitaria lymphatica per vim coërcitus, cum neque ultro propter inhibitum illius progreſſum, ut ſupra diximus, neque retro propter inferiorem portionem ſurſum urgentem, & propter obſtaculum valvularum regreſſum prohibentium, viam ſibi parare queat, interimque a ſtagnatione ſuâ ulteriorem acrimoniam adipiſcatur, potis erit ſuſcitare in pręcordiis, ſtomacho, & alibi, angores, vomitus, irritationes, aliaque incommoda, quæ in iiſdem locis tunc temporis obſervantur. Enimvero tumultus non longe minores, immo illis non parum analogos ob eandem fortaſſe rationem, nonnunquam excitare ibidem ſolet ſimplex Chylus, ſi quando ex cibo paullo ante Acceſſionem exhibito contingat intempeſtiva protruſio illius in Sanguinem, fermenteſcere, ut ſupra, atque tumeſcere incipientem, ipſique propterea Chylo, quo minus libere poſſit ingredi, aditum pręcludentem. In univerſâ hac

rerum ſerie, atque congerie, Veteribus ipſis, cęteroqui caligantibus, non prorſus ignotâ, tota ratio Intermittentium poſita videtur; & hanc perſequi fortaſſe non foret inutile, ſi omnium humorum peculiarem motum, ſtatumque tempus Circuitus particularis eorundem diſtinctius noſceremus: inde namque explicandæ quoque periodi modus forſitan aliquis plauſibilior eluceſceret. Sed hîc eſt Scopulus, ad quem infeliciter allidunt omnium Opinantium Naves in hoc Mari vela facientium.

Retentâ itaque pro nunc hypotheſi probabiliore, & univerſaliore, ſcilicet, quod humor febrilem effervеſcentiam periodice inducens, ſit ſuccus aliquis per accidens tantum vitiatus, & vel pręviâ ſtagnatione per intervalla *ſtatim* ſanguini affuſus, vel congeſtione *paulatim* aliunde ſuppeditatâ, per intervalla pariter in eodem turgeſcens, qui propterea ſuam ſedem, aut ſemitam habeat, vel citra ipſum ſanguinem, hoc eſt circa pylorum, inteſtina, & lacteas utriuſque generis (ut omnia primæ regionis loca indiſcriminatim comprehendamus) vel ultra eundem ſanguinem, hoc eſt in Glandulis, Vaſiſque lymphaticis, haud difficile erit conjicere, quomodo China China poſſit [quod eſt intentum noſtrum] materiam febrilem, vel alterare, ac emendare in ipſo ſuo Foco, vel intercipere, atque corripere in medio itinere, priuſquam in ſanguinem deferatur, nullâ ſenſibili pręter conſuetas factâ illius evacuatione.

In primo ſiquidem caſu, cum China China diutius immoretur intra cavitates Ventriculi, & Inteſtinorum: quod ſegnior ramentorum illius excretio, & fæcum tinctura ſatis patefacit: item, cum ductibus omnibus Chyliferis ſecundum minimas ſui particulas adhæreat, eoſque lentius pervadat, poterit nullo negotio febrilem laticem ibidem conditum infringere, combibere, retundere, & ad naturalem craſim reducere, vias ipſas, Glandulaſque Chylo-lymphicas abſtergere, ac reſerare, aliaque hujuſmodi diuturno uſu præſtare, quæ materiam, & occaſionem febrilem, nec non *ipſius* quandoque *occaſionis initium*, ut verbo *Hippocratis* utar, ſine ullâ excretione admodum ſenſibiliter adauctâ, valeant ſubmovere.

In ſecundo vero caſu, ubi Fermentum febrile ſupponatur radicari ultra ſanguinem, videlicet in glanduloſo, lymphaticoque Syſtemate, cum iſtud e ſuâ, ut ajunt, Minerâ dupliciter poſſit in ſanguinem influere, nempe, vel mediate (& quidem magis abunde) per Chyli vias ſecundarias, vel immediate (& parcius) per ipſa lymphatica, ſtatim in eundem ſanguinem ſe exonerantia, dupliciter quoque poterit ſuſcipere extra ipſum ſanguinem actionem Corticis, & ab eo debitam altera-

tionem

tionem recipere, uno nempe loco intra Receptaculum chyli, cæteroſque illius ductus lymphæ communes in ſanguinem tendentes, in quibus idoneam pariter, ut in primo caſu, poteſt recipere a Cortice alterationem: & ſiquidem Minera ipſa remotior non plane attingatur, correctâ tamen aſſidue per continuationem remedii novâ fermenti illuc affluentis portione, a glandulis etiam longinquis ſubminiſtratâ, ipſa demum corrigi poteſt, aut exhauriri remota ſcaturigo. Altero vero loco correctionem ſuam poteſt a Cortice ſortiri febrile fermentum ultra ſanguinem ſtabulans, videlicet in ipſis glandulis, viſcerum, & corporis ambitum, aliumve quemvis locum occupantibus, unde lymphaticorum origo, vel propagatio: quandoquidem ad extremam hujuſmodi glanduloſam provinciam poteſt pertingere ipſa tenuior ſubſtantia, tinctura, & actio Corticis, mediantibus arteriis in glandulas deſinentibus, quæ arteriæ ipſum forſitan febrile fermentum [non excluſo, ſi cui lubeat nervorum miniſterio] iiſdem glandulis antea ſubminiſtrarunt. Facile namque concipere poſſumus, non modo, quod materia lymphatica in ſanguine (majore ſaltem ex parte) reſidens, quæ febrilis quoque fermenti glandulis imprimendi materia futura eſt, per Corticem alteretur, atque demulceatur: verum etiam poſſumus intelligere: quod mihi quidem magis arridet: quomodo eædem minimæ Corticis particulæ, ſub chyloſo vehiculo etiamnum integræ, ſuâque virtute pollentes, ſanguinem tranſmeent, illo intacto, videlicet eum notabiliter non immutando, ſuamque vim integram ſoli fermento imprimant ultra ipſum ſanguinem, ſive in glandulis, ſive ubivis exiſtenti, atque ibidem per eas abſorpto. Quod ſi etiam ipſi ſanguini taliter impreſſam quis velit Corticis virtutem, ut illum balſamico quopiam robore muniat adverſus fermentum ab extrinſeco undelibet adventurum, is, licet me plane conſentientem non habeat, actioni tamen Corticis citra ſenſibilem evacuationem febrifugæ plane favebit. Et hęc quo ad virtutem Corticis agentem contra fermentum, ſuum Focum, ſive, ut ajunt, ſuam Mineram agnoſcens, vel citra, vel ultra Provinciam ſanguineam.

Quotieſcumque vero intra ipſum cruorem immediate *orta* ſimul, atque *congeſta* ad turgentiam credatur, quouſque efferveſcat, febrilis Intermittentium materia [etſi hoc minus veriſimile reputem] adhuc facilior erit explicatio actionis Chinæ Chinæ in ipſum cruorem, nullâ ſenſibili evacuatione ſubſequente; ſive id fiat per hoc tantummodo, quod illa Fermentum febrile combibat, ac abſorbeat, ſive illud juxta *Conygium*

F 4 diſgre-

diſgreget, atque diſpergat, ut Aquæ ſalſæ retundit aciem Aqua dulcis affuſa (quo pacto non inepte fortaſſis explicaretur diſpoſitio cruoris ad remorbeſcendum, quatenus ſcilicet eadem facile renovetur, ni impediatur per continuationem Remedii, ſalium febrilium coacervatio, priorque unio) ſive alio quovis modo ejuſdem fermenti energiam reprimat; quæ res, cum multifariam poſſit contingere, difficile eſt definire quo pacto præciſe contingat, interque varias probabilitates veritatem, quæ una eſt, exacte ſeligere.

Cum tamen aliquo ex prædictis modis ſe habere fermentum febrile certum videatur, æque certum per conſequens eſt, aliquo ex iiſdem modis haberi correctionem illius a Peruviano Cortice. Cumque vitioſus latex, qui tale fermentum conſtituit, vel in ſe continet, debeat redigi ad naturæ leges, vel per effervefcentiam febrilem [reſtitante plurimâ illius portione utili, ſecretâ vero inutili] vel per alterationem medicamentoſam, quæ ipſam portionem inutilem magnâ ex parte rectificet per ſolam contrariarum qualitatum alterationem, ſeu per vim occultam, provenientem a totâ ſubſtantiâ, ut ajebant Antiqui, ſive denique, ut ſenſibilius loquamur, per variationem texturæ particularum minimarum febrile fermentum componentium, habitam quomodolibet a commixtione particularum minimarum Corticis; hinc eſt, quod nullâ, vel paucâ evacuatione ſit opus. Etenim, quandocumque etiam ad correctionem fermenti aliqua requiratur particularum ejus abſorptio, præcipitatio, & excretio, bene poſſunt hæc omnia integre haberi a Chinâ Chinâ; cum enim malitia fermenti febrilis conſiſtat in paucâ mole (quod bene novit, qui novit, quam pauca ſint magnorum etiam morborum ſemina) poteſt ultro excerni, quod excernendum eſt per illas evacuationes, modo ſudoris modici, modo alvinæ dejectionis, modo (quod frequentius eſt) urinæ notabiliter adauctæ, & immutatæ, quæ poſt depulſas ope Corticis febres quotidie obſervantur. Sane poſtrema hęc evacuatio, lotii ſcilicet ſenſibiliter aucti, atque concocti, evidens eſt, ac perpetua, ſanguiniſque deferveſcentiam, atque defęcationem aperte teſtatur; non quidem fortaſſe quia China China agat immediate intra ipſum ſanguinem, ſed quia agit intra Ductus Chylo-lymphicos, quorum latices dum corrigit, & primam ſic coctionem juvat, mediate ſaltem juvat & alteram, quemadmodum videmus ex ſolâ fermenti ſtomachici correctione debitam ſtatim urinarum coctionem ſubſequi. Quod eo facilius in hoc caſu ſuccedit, quoniam, impeditâ per Chinam Chinam novâ ſanguinis conſpurcatione,

ille

ille facilius ſe ſe expedit ab inquinamentis antea ſuſceptis, unde urinarum concoctio, earumque uberior proventus emergit. Quid ergo de aliis copioſis excretionibus, quæ ſecundum *Hippocratem — non multitudine ſunt æſtimandæ* — ſumus ſoliciti, cum, quid illæ per Artem inſtitutæ conferre poſſint ad curationem Intermittentium, plane ignoremus?

Propterea: iterum repeto: nunquam mirari deſinam, quomodo in tantâ rerum, & opinionum caligine circa Intermittentium cauſſas, earumque ſedem, quomodo, inquam, Virtus Febrifuga Corticis per experientiam clara, tuta, certa, & evidens, quibuſdam ſuſpecta reddatur, eo quia nihil inſigniter evacuando, doctrinæ Febrium, cauſſarumque earundem non ſatis videatur quadrare. Hoc ſane nonniſi ex defectu experientiæ poteſt procedere, & ex defectu fidei erga experientiam alienam, ne dicam etiam ex carentiâ peritiæ in adminiſtratione remedii, ſi quando illud, vel unicâ tantum vice, vel bis ad ſummum, vel pluries quidem, ſed parcius quam par ſit, præſcribant, vel ſi exhibeant admixtum Catharticis, ad evacuandam, ut opinantur, ſimul & ſemel materiam morbificam, vel ſi eadem Cathartica propinent poſtridie, aut paucis elapſis diebus ab exhibito Cortice: ſignum evidens infirmioris experientiæ, tum in illis, tum in Auctoribus omnibus, qui talem Methodum docent, utpote quâ nil certius ad revocandam febrem, ut alias diximus, utque luculenter teſtatur *Reſtaurandus* his verbis — *Si nonnulli Chinam Chinam uſurpantes, ejus ope febres non expugnant, id illorum imperitiæ adſcribendum eſt. Hodie Chinam Chinam exhibent, poſtridie purgans porrigunt. Qua die illa data eſt, febris deſinit; purgans autem de novo paroxyſmum accerſit: adeo ſibi invicem adverſantur. Ego illam abſque ſucceſſu nunquam exhibui. Si cæteri Medici voto exciderint, procul dubio id illorum culpa contingit.* Si non hanc culpam, ſaltem cautelam abſtinendi a quocumque ſolvente vel levi poſt uſum Corticis, faſſus eſt *Sydenham* ipſe, purgationi quondam addictus, in poſtremis ſuis Epiſtolis clarâ iſtâ proteſtatione — *Advertendum autem, quod, cum de Febribus Intermittentibus olim agens, Ægrum ſublato morbo ſedulo purgatum iri admonuerim, hoc intelligi velim de iis ſolum febribus* (rectius forſan de nullis) *quæ, vel ſponte ſua vel alio, ſive medicamento, ſive methodo, præter Corticem Peruvianum, erant debellatæ. Etenim curatio, cum huic remedio, de quo jam loquor, innitatur, purgatione nec eget, nec eandem plane fert. Ita potenter dictus Cortex ſine ope Catharticorum non ſolum paroxyſmis, ſed & dyſcraſiæ, quam corpori iidem infixerunt, ſubvenit. Vitandæ itaque ante omnia evacuationes qualeſcumque, cum vel blan-*

diſſima

diſſima catharſis, *quinimmo Enema e lacte ſaccharato* [hæc autem cautela eſt nimia] *in morbi diſcrimen certiſſime*, *forte in morbum ipſum*, *denuo Ægrum conjiciet*.

Quod ſi nihilominus quiſpiam contenderet, ſuccum febrilem Lacteas alicubi ſubeuntem non eſſe liquorem per accidens tantummodo vitiatum, ſolitumque in ſtatu naturali illac ceteroqui confluere, cujus proinde craſis ſolum indigeat alterari, illiuſque elaboratio, ſecretio, aut motus redigi ad Naturæ leges; ſed potius vellet, illum eſſe aliquid plane præternaturale, vel mere excrementitium, inſuperque tale, quod omnino debeat, ac poſſit affatim e corpore, & *elective* ut ajunt, educi, etſi illius extractionem e Minerâ irritam experiantur quotquot Catharticis, vel aliter evacuantibus medicamentis, Quartanarum *v. gr.* (idem dic datâ proportione de Tertianis, ac Quotidianis) curationem tentant: in hoc caſu, unicuique mordicus ita ſentienti, relinquendo in primis Methodum ſuam poſitam in manu conſilii ſui, luberet tandem palpum obtrudere, & ad dirimendam litem cum eodem mitius deinceps agere. Quamobrem in rejectam hucuſque ſententiam per modum conceſſionis quodammodo deſcendendo, Antagoniſtam hujuſmodi, ſi quis forte eſſet, ſic alloquerer. Eſtne purgandum? Eja, purgemus. Mittendus etiam eſt ſanguis? Mittamus. Omnifariam evacuandum adhuc eſt? Evacuemus, extenuemus, excarnificemus [non ſic forſan ſupra corium ſuum luderet Antagoniſta] At poſt tot lanienas, ſaltem incaſſum, ni cum detrimento patratas, quando tandem Rutam, Serpillum, Verbenam, Chamædrym, quando Mithridatium, aut Theriacam, aliaque Febrifuga Specifica, invalida tamen, & inertia comparative ad Corticem, præſcribimus, quando carpis Burſam Paſtoris, vel Auriculam Muris contuſam, quando telas Aranearum, vel Ovi pelliculas digitis admovemus, quando denique Animalcula inſontia Ægrorum collo ſuſpendi jubemus, & alias hujuſmodi, vel aniles, vel dolorificas nugas, ante Chinæ Chinæ adventum jam familiares [quarum tamen nullæ materiam febrilem evacuant] uſurpamus, tunc ſaltem, niſi citius, exhibeamus Corticem, ut ſollemne erat vel ipſis meticuloſis Auctoribus, qui tantum ſuperficie tenus Chinam Chinam noverunt Orbi noſtro primum naſcentem: exhibeamus, inquam, tunc Corticem, ſi non alio titulo, certe ob remediorum inopiam; quoniam non ſine pudore fateri cogimur, ad conterendas, ni ſponte ſolvantur, diuturnas Intermittentes, ſi Corticem demamus, Artem prope deficere.

CA-

CAPUT VII.

Uſus methodicus Chinæ Chinæ *in vulgaribus Intermittentibus diuturnioribus, variæque illam præſcribendi formulæ.*

STATUTO in antecedentibus Peruviani Corticis uſu, tanquam innocuo, utili, & nonnunquam neceſſario ad profligandas Febres Intermittentes, conſequens eſt, ut vulgatiores, ſelectioreſque illum præſcribendi formulas methodice proſequamur, in gratiam ſaltem Candidatorum Artis: cum cæteroqui ſatis notæ ſint, proſtentque ubique variæ, ac multiplices eundem præparandi, ac propinandi Regulæ.

Atque, ut a primævâ Praxi meâ exordium ducam, ipſe quidem, ſtatim ac per obitum Præceptoris evaſi mei juris in Arte Medicâ, Methodum, quam dediceram, prçciſe prout didiceram, & prout a Romanâ Schedâ docebar, ſæpiſſime in uſum deduxi. Itaque, prçmiſſis omnibus ex Arte prçmittendis, pro certâ ſubinde Febrium adhuc vigentium curatione, doſim integram *duarum drachmarum* Corticis, ex Vino, ut mos erat, exhibebam horâ ingruentis Paroxyſmi, & quidem die vehementioris inſultus, ſi Febris *v. gr.* Tertiana, duplex erat; quippe obſervaram, quod ſi die minoris Cortex fuiſſet exhibitus, correſpondens tantum Paroxyſmus, levior videlicet, inhibebatur, graviore ſuperſtite, ac Tertianâ duplici in ſimplicem mutatâ: ſi vero die gravioris acceſſus propinatus fuerat, minor quidem immediate ſubſequebatur paroxyſmus, gravior autem correſpondens, non modo ſupprimebatur, ſed & poſt illum alter minor; nec ullus alius deinceps viſebatur. Quod ſi eadem Tertiana, aliave Febris Intermittens ſimplex erat, nulla animadverſioni huic erat occaſio.

Quia vero, fugatis Febribus, frequentes Recidivas, quæ ſuboriri conſueverant, ægre ferebam, eaſdem quodammodo mihi reputans indecoras, de iiſdem quoque prçcavendis, ſerio, ac ſolicite intra memetipſum cogitare cœpi. Quamobrem ad repellendum pro viribus Febrium reditum, per octo circiter ſubſequentes dies, omni mane *Semidrachmam* pulveris exhibebam per modum alterantis cujuſpiam, ratus, me probabiliter intra paucos dies conſecuturum a Cortice illam humorum, ut aiebant, præparationem, quam alias per plures menſes a centum Julapiis, & juſculis fruſtra quæſieram; immo, quo

quo certior fierem de prohibendâ recidivâ, elapſis iterum quindecim, plus minus, diebus, ut ut optime convaleſceret Æger, per alios ſaltem ſex dies *ſcrupulum unum* ejuſdem Corticis ſingulo mane ſumi jubebam, quâ repetitione, juxta exigentiam caſuum, quandoque etiam pluries inſtitutâ ante reditum Febris omnem fomitem, ac omne fermentum pro recidivâ ſuperſtes non raro penitus tollebam. Et hac methodo etiamnum utor, ſi quando Febres Intermittentes longiuſculas per Chinam Chinam curare aggredior.

Non abſimili admodum viâ incedunt hodie cautiores quamplurimi, qui ad tollendam ſenſim, nec uno quaſi ictu comprimendam febrilem effervescentiam, ipſum Corticem exhibent a principio per modum levioris alterantis, imminutâ ſcilicet ſemper, ac parcâ doſi [puta ad *Semidrachmam*, vel circiter) idque ſemel tantum in die, tempore, quo Acceſſio deferbuit, vel omnino ceſſavit, ſive in formâ ſolidâ, ſive in aquâ etiam aliquâ ſtillatitiâ, puta Card. b., Scorzoneræ &c. potius, quam in Vino; quam doſim ſemper æqualiter ad plures, & plures dies protrahunt, uſquequo nempe Febris extincta ſit, ac ultra etiam, ut præcaveatur regreſſus. Atque hanc quoque methodum in naturis, palatiſve delicatulis, & *in debiliorum Febrium diuturnitate* haud infrequenter & ipſe teneo.

Sed ſi cauſſa Febrium valida ſit, uberior, & contumax, ob metum vero imminentium ſymptomatum, vel ob aliam juſtam rationem congruum videatur, Febrem longas admodum moras non admittentem, ſupprimere, tunc ſatius eſt prius exhibere doſim integram *duarum drachmarum*, poſtea ſenſim imminutâ doſi procedere; ſic namque citius, & infallibilius effectum conſequimur. Neque enim *ſex ſcrupuli v. gr.* pulveris, per ſex ſucceſſivos dies aſſumpti, æquivalent activitati, licet æquivaleant ponderi duarum drachmarum uno hauſtu aſſumptarum; quod, ut maxime verum eſt, ita & maxime notandum in praxi. Hinc eſt, quod unus Medicus, cum *drachmis ſex*, vel cum *unc. j* Chinæ Chinæ, quamlibet Febrem Intermittentem diuturniorem ſanet, & recidivam etiam præcaveat: alter vero cum *unc. iij.* vel *iiij.* vix, ac ne vix quidem, id aſſequatur; ſi videlicet primus *drachmas duas* primâ vice porrigat (quibus ſolis Febrem immediate ſupprimit) dein poſt unam, vel alteram diem, *drachmam unam* iterum propinet, ac ſequenti die alteram ſimiliter *drachmam*, demumque interpoſito octo circiter dierum ſpatio, *ſemidrachmam* quotidie per alios octo dies continuos exhibeat, quâ methodo omnis fere ſemper inhibetur recidiva: alter vero *tres*

uncias

uncias integras ad *ſcrupulum unum* quotidie (prope inutiliter) impendat. Sane una tantum libra aquæ affatim effuſa par eſt extinguendo ignitorum carbonum cumulo; duæ vero libræ guttatim, & longiuſculis intervallis ſtillantes tractu temporis difficile idem pręſtant. Sic purgatio per epicraſim inſtituta, quamquam perſępe tutior ſit, ac utilior purgatione mediocriter validâ, non eſt tamen citior, aut certior, quoad obtinendum finem evacuationis. Idem dicendum prorſus de Doſi congruâ, & integrâ Chinæ Chinæ, quoad effectum certiorem pellendi Febres, cęteris paribus.

Practicæ hujus veritatis ope decerni quoque poſſe videtur de uſu liberaliori, prudenti tamen, omnium ferme Alterantium. Horum ſane doſes noſtris temporibus ſunt adeo diminutæ, & in dies diminuuntur, propter neſcio quandam ſcrupuloſitatem magnorum etiam Virorum, minus tamen Practicæ addictorum, ut ſępius fortaſſe cunctationi huic imputari poſſit felicium ſucceſſuum carentia frequentior, & fraudatio expectationis noſtræ, quam jure merito nobis indidit longa Patrum experientia, & auctoritas, ſed nimia noſtri ſeculi in uſu practico fefellit cautela. Ad hanc ſuperſtitioſam, ut ita dicam, medendi rationem referri quoque poteſt auſteritas nonnullorum Vini uſum pro Chinæ Chinæ infuſione, ac aſſumptione reprobantium, cum tamen illud, pro complendo hoc opere, cęteris quibuſcumque liquoribus ſine ullâ ſuſpicione pręferri poſſit. Neque enim ab illo, etſi nonnunquàm generoſiore, per infuſum tamen Corticem aliquo modo enervato, quicquam detrimenti unquam eveniſſe dignovi, ſicuti nec intereſſe, album ne illud ſit, an rubellum, auſterum, an dulce &c. ut proinde liceat innoxie uti eodem vel in Febribus plurimum intenſis, teſte experientiâ, & *Sydenhamii* auctoritate, quem inter cęteros lubet ſeligere — *Neque enim* (inquit ille) *mihi unquam contigit, ut viderem, Vinum, in quo propinatur Cortex (quod jure quis poſſit ſuſpicari) febricitanti obfuiſſe; e contra vero calor, ſitis, cæteraque Febris ſymptomata utplurimum, poſt aſſumptam hujus remedii quantitatem ſufficientem, mox evaneſcent, Vino haud obſtanti.*

Aliis itidem imitatoribus Methodi, quam ſub Arcani nomine tanti vendidit in Galliâ *Talbotius* Anglus, in uſu eſt ſolam Corticis percolatam infuſionem ex Vino, rejectâ ipſius Corticis ſubſtantiâ (ne videlicet ſtomachum gravet) ad *unc. v.*, vel *vj.* propinare, idque aſſidue repetere, interpoſito quatuor ſcilicet horarum intervallo, incipiendo a remiſſione cujuslibet paroxyſmi (nequaquam vero a principio) uſque ad alterius adventum, & ſic primo ad plures, & plures dies, deinde

mane

mane tantum, & ſero, tandemque ſemel tantum in die, ad plures uſque hebdomadas ſenſim procedendo, Febre etiam ſublatâ.

Sed, ut verum fatear, licet hanc prȩparationem abſolute non improbem, ſuâ quippe prȩſtantiâ nequaquam carentem, ea tamen minus arridet, non quidem ratione temporis exhibendi Febrifugi, quod potius cum aliis commendo, cum tutius ſit hoſtem fugientem, Febrim nempe, inſequi a tergo, quam venientem aggredi a fronte: ſed primò, quia debilis admodum eſt hujuſmodi modus, & tardioris effectus, immo etiam incerti; ſecundò, quia ſic fieri ſolet inutilis conſumptio remedii prȩſtantiſſimi, ac in urgentiſſimos caſus ſolicite potius ſervandi, cum pro tali infuſione neceſſaria ſit magna quantitas Chinæ Chinæ, ad uncias nempe ſex, vel octo, ut ipſi fatentur Auctores Galli, pro uno tantum Ægro perfecte ſanando. Accedit, quod hujuſmodi infuſio, partitis etiam vicibus inſtituta, nonniſi in pluribus Vini libris, longâ poſtmodum morâ vapeſcentis, poteſt inſtitui: ſiquidem cuilibet unciæ Chinæ Chinæ, una ſaltem Vini Pinta Pariſienſis, continens *uncias xxxij*, immo, ſecundum *Lemeryum*, duæ Pintæ ſolent affundi. Quod ſane impendium Corticis ad exceſſum uſque producitur pro morbo vulgari, qui cum exiguâ cȩteroqui Corticis, & liquoris mole curari potuiſſet. Et revera ſolo Cortice tali infuſioni ſuperſtite, rejectoque jam ut effœto, ac inutili, plures Ægrotantes pauperes ſanatos novi, cum tamen pro uno ditiore vix tota, quanta erat, infuſio ſuffecerit. Tanta eſt ſubſtantiæ Corticis etiam per infuſionem præcedentem enervati activitas, & tam debilis eſt activitas ſimplicis infuſionis illius, etiamſi vegeti. Hanc nihilominus Methodum amplexa eſt Gallia fere univerſa, poſtquam eâ uſi ſunt omnes Regii ſanguinis Principes, & Sacra ipſa Regis Perſona, cui tamen vere profuit ipſa Corticis epoti ſubſtantia. Edita proinde eſt, ac promulgata eadem Methodus cum approbatione Aulicorum Medicorum, ſcilicet Clariſſimorum *D'Acquin*, *Fagon*, *Le Bel*, & *Du Cheſne*, accedente univerſali aliorum totius Regni Medicorum uſu.

Laudabilior tamen meo judicio eſt mos eorum, qui factâ dilutiori, ut ſupra, infuſione unciarum duarum, vel trium Chinæ Chinæ, eandem non *percolatam*, ſed nonnihil *turbidam*, eâdem pariter, ut ſupra, doſi, iiſdemque temporibus, cum non abſimilibus intervallis prȩbent; quâ demum prope abſumptâ, reliquæ portioni Chinæ Chinæ in fundo ſubſidentis, novum Vinum, quin etiam tantillum novi Corticis [ut & factitabat *Talbotius*] affundunt uſque ad veteris, & novi pulveris abſumptio-

ſumptionem: ſic enim citius, & certius ſortiuntur intentum. Sed neque hoc plane ſatisfacit, quatenus pro occaſione nimis levi nimium pariter fit Chinæ Chinæ proluvium, nimiſque diu vexantur Ægri nauſeosâ, & frequenter repetitâ ingrati medicaminis oblatione. Si ferat nihilominus Ægri ſtomachus, nec eum pigeat expenſæ ſupervacaneæ, hujuſmodi methodum improbare non audeo.

Sunt aliæ plures Chinâ Chinâ utendi formulæ, ſingulæ ſuo robore prǫditæ: ex eâ ſiquidem parantur Tincturæ admodum efficaces, Extracta pariter non parum activa (plus minus tamen pro ratione menſtrui, ac modi eadem conficiendi) quæ ſicuti ſimplicem Corticis ſubſtantiam ſuperant quadam jucunditate ſaporis, efficiuntque ideo, ut aſſumantur facilius, ita ambigo, nec ſine cauſsâ, an æquent virtute, ac energiâ operandi, ut quandoque opus eſſet, prǫſertim ſi hujuſmodi artefacta diutius aſſerventur, immo niſi ſint valde recentia. Quod ſi auctoritati Famigeratiſſimi *Malpighii*, & aliorum in hoc velimus ſubſcribere, ſane tincturæ potius, quam ſubſtantiæ, quippe ligneæ, ac proinde gravioris, ſicut & adminiſtrationis paulatim potius, quam cumulatim inſtitutæ, uſum tutiorem reputabimus. Ego vero ſolicitus de certitudine, & promptitudine eventus, ubi prǫſertim aliqua urgeat neceſſitas, circa primum caput, meum adhuc votum ſuſpendo, etſi ſatis felicem ſǫpiuſcule (haud diffiteor) Extracti pariter, ac Tincturæ experientiam nactus. *Mortonus* tamen in adminiſtrando Cortice exercitatiſſimus, dum Tincturam ſuam ſatis elegantem, neque cum Vini ſpiritu: qui aliorum mos eſt: extractam commendat, eidem nihilominus aliquot drachmas pulveris in ſubſtantiâ prǫmittit pro fundamento Curationis. De Doſi autem, quod ſecundum eſt, quid ſentiam, jam dixi ſuperius; nec majorem requiri quantitatem in Caſibus *vulgarium* Intermittentium, ac tunc edixerim, reor, ut ut idem *Mortonus* doſim augere ſoleat, non alio nomine, niſi quia ſpurium, & effœtum Corticem genuino, & integro copioſe mixtum, noſtris temporibus ſuſpicatur. *In Schedula Romana*, inquit ille, *doſis drach. ij præciſe adultis præſcripta erat; Jam autem quia Cortex adulterinus eſt, coacti ſumus ſaltem unc j., nonnunquam duas, vel tres ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſimus Drachmas duas vix jam ſufficere Infantium, ac puerulorum Febribus fugandis, cuilibet in Medicina exercitato notum eſt.* Sic ille. Hujuſmodi autem fraudem in Cortice apud nos Ego, ut verum fatear, nondum deprehendi, eundem nimirum effectum, ac primis temporibus, a conſuetâ doſi etiamnum reportans.

Pariter

Pariter cum Conſervis Roſarum, Abſynthii, Violarum &c. admixta China Chinæ, ſpeciei Opiatæ, vel Electuarii utiliter exhibetur; item, quod commodius eſt, cum Syrupo de Abſynth., de Cortice Citri &c. vel cum ſolutione Tragacanthi, in formam boli redigitur, vel cum ſaccharo, & idoneo liquore coquitur ad conſiſtentiam Syrupi. Sic ego ſępius tincturâ ejuſdem forti in Julapium redactâ pueros, quibus amarum ingratum eſt, ni fallantur ſpecie dulcedinis, curare conſuevi. En mea illius deſcriptio.

℞ *Chinæ Chinæ in tenuiſſimum pollinem redactæ unc. j. Irroretur Vini ſpiritu quouſque humeſcat tota, mox infundatur in unc. xvj. Vini albi generoſi. Digeratur in B. M. tepido per biduum, vel triduum, agitando Vas pluries in die, dein facta per linteum valde rarum colatura, cum forti expreſſione (ut portio ſaltem tenuior ſubſtantiæ Corticis trajiciatur) adde Sacchari albi clarif. unc. viij. Et in Vaſe fictili coquatur lento igne ad conſiſtentiam Syr. Doſis unc. j. unc. j. ſs. unc. ij., & ultra, ſi lubeat.* Julapium iſtud eo efficacius erit, quo turbidius, & ſubſtantiâ Corticis magis imprœgnatum, ſecus vero, quo magis perſpicuum. Poterit autem in tali caſu, vel ſi adultis ſit pręſcribendum, acui, & roborari additione ſubſtantiæ Corticis ad *ſcrup j.* vel ad *drach. ſs.* pro qualibet unciâ, quæ commixtio tempore oblationis valde utilis eſſe poteſt, nec multum incommoda.

Omnibus hiſce modis, quorum unicuique ſua vis ineſt, exhibitus debitâ, & continuatâ doſi, tum in Paroxyſmo, ut olim, tum extra Paroxyſmum, ut modo, & quidem partitis vicibus, Peruvianus Cortex, in tenuiſſimum pollinem [quod ungue notandum eſt] probe redactus, Febres omnes Intermittentes fugat, modo citius, modo tardiuſcule, prout magis, vel minus valida, copioſa, aut frequens fuerit illius oblatio. Harum tamen Formularum nulla ex relatis promptiorem ſortitur effectum, quam ea, quæ primum fuit inventa, exhibendo videlicet *drachmas duas* Chinæ Chinæ per aliquot horas (quod tamen minime neceſſarium) in Vino antecedenter infuſæ, invadente Paroxyſmo, vel, ſi mavis, eodem declinante: ſiquidem in principio acceſſionis metus eſt, ne vomitu tunc temporis facili rejiciatur; illo enim paroxyſmo tranſacto, certo certius non redit alter. Et ſi conſtanter, ac opportune repetatur remedium modo ad *drachmam*, modo ad *ſemidrachmam* ad plures dies, ſemelque tantum, vel bis in die, prout opus videbitur, videlicet priuſquam ſemiconfoſſus hoſtis vires reſumat, præcavetur etiam recidiva. De reliquo non eſt, cur ſimus admodum ſoliciti de eleganti illius præparatione,

ratione, niſi id fiat guſtus gratiâ, vel ob difficultatem aſſumptionis ex parte Ægrorum; tunc enim Tincturas tantum, vel Extracta, aliaſve Remedii contractiones, per infuſionem, decoctionem, expreſſionem &c. cogimur anteponere ſubſtantiæ illius. Extra hujuſmodi occaſionem abſque ullo fuco exhibeatur Cortex; quandoquidem, quocumque modo offeratur, noſtram ſemper expectationem implet, eo fortior, quo ſimplicior.

In hanc rem audiatur *Mortonus*, qui de Chinæ Chinæ Tincturis, Extractis &c. verba faciens, concludit — *Audeo palam affirmare, multa, ac diuturna experientia fretus, Chinam Chinam ſimplicem, & in Subſtantia exhibitam [modo in pollinem, ſeu Alcohol arte prius redacta fuerit &c.] certius, ac compendioſius vires ſuas exercere, atque finem optatum attingere, quam ſi multa arte, aut igne torqueatur, ac nativis viribus ſpoliata, more pompoſiſſimo, exhibeatur; adeo ut in iſtis præparationibus oleum, & opera perdatur. Neque cuiquam auctor ero, ut nugas hujuſmodi captando, atque reapſe nihil efficiendo, temporis pretioſiſſimi jacturam faciat.* Alibi pariter idem inculcat, ſic inquiens — *Febres ſane Subſtantia Corticis citius, ac certius, quam quacumque ſpecioſiſſima ejus Tinctura, Extracto, vel Elixire fugari, atque fugatas ad recidivationem minus aptas eſſe, certo certius conſtat.* Quod idem paucioribus his dixerat *Blegnyus* — *Porro, me judice, ſimpliciſſimæ præparationes, & quæ minus artificium redolent, omnibus præferendæ ſunt.*

Neque tamen primos Chinæ Chinæ Fautores latuere iſtæ, quæ recentiores vulgo reputantur, illam præparandi formulæ; ſiquidem de ipſis expreſſam mentionem facit laudatus *Badus*, qui non modo Extracta, & Tincturas (quas inter celebris eſt, quam profert ex deſcriptione *Jo: Gregorii a Glantz* Medici Cæſarei) ſed etiam Sales, & Spiritus ejuſdem, immo & Aquam ſtillatitiam, vel tunc fabrefactam indigitat, de cujus tamen viribus nollem inexpertus quicquam ſpondere.

Sed tanto luxuriantium prçparationum apparatu nondum contenta oſtentatio Medica cogitavit adhuc de adjungenda huic Achilli, qui ſibi ſolus ſufficit, aliorum Medicaminum inutilium (utinam non contrariorum) ſocietate, ſi non titulo expugnandæ Febris, ſaltem leniendorum ſymptomatum: quo nomine Laudanum opiatum, ubi prçſertim ſymptomatica diarrhæa, vomituſve frequens febribus adjungatur, communiter (nec tamen male) ſolet Cortici commiſceri. At licet injuriâ cæteroqui annectatur Chinæ Chinæ conſortium cujuſcumque remedii (ubi enim ea convenit, convenit ſola) cum omnia Febrium Symptomata quantumvis gravia, devi-

ctis per Corticem Febribus, tollantur penitus; attamen, ſi cui lubeat eadem addere, non ſine plurium Scriptorum auctoritate, addat, licet utplurimum ſupervacue.

Id unice admittere nequeo, etſi eorum nonnulli facile admittant, aut ſuadeant, nempe quod Cortici ulla Cathartica, utut levia, admiſceantur, vel poſt eam oblatam propinentur; per ſolos enim Clyſteres repetitos ſatius eſt negotium abſolvere. Uſu namque ſatis didici [quod & a Scriptoribus magis expertis eſt animadverſum] ea ipſa familiaria Remedia, quæ vix, ac ne vix quidem, naturam alimenti tranſcendunt, ſuntque convaleſcentibus uſui ordinario ad alvum lubricam ſervandam, ea inquam ipſa, poſt aſſumptum Corticem Febres iterum ſuſcitare. Quamobrem eâ certitudine, quâ Febris per Chinam Chinam expellitur, eâdem pariter per Cathartica revocatur. Quod diutinâ obſervatione adeo conſtans reperi, ac adeo perpetuum reputo, ut olim Quartanario cuidam bimeſtri, per Corticem curato, & adhuc nihilominus querulo, quod plura mala ex iſtiuſmodi curatione metueret, quam ex Febre non ſatis diu [ut ajebat] geſtatâ, impatiens reſponderim, quod ſi tanti Febrim ſuam faceret, ut, eâ ſublatâ, re meliore per me ſpoliatum ſe crederet, paratus eram illico Febrim ipſam illi medio Cathartico reſtituere. Melius conſultus renuit, & vixit incolumis.

Quoad modum diętandi Ægros tempore Febrifugi oblati, ego (quidquid aliis placeat) eandem ſervari jubeo victus rationem, qualem pro ratione Febris ante Corticis uſum præſcripſeram, ſervato congruo ſemper intervallo inter cibum, atque remedium, quemadmodum in aliis quoque caſibus mos eſt, ut ſcilicet purior, quantum fieri poteſt, ac impermixta deferatur quô tendit ſubſtantia remedii. Neque ex hac praxi ullum unquam incommodum in ſtomacho Ægrotantium, quale deſcribitur ab iis, qui ventriculum jejunum nolunt, ſed cibis refertum, ut melius Corticem ferat, contigiſſe memini. Forſitan id illis accidit, qui quartâ quaque horâ plures uncias infuſionis Chinæ Chinæ ſtomachum inundantis, aſſumunt. Non ſic certe in præſcriptione mihi familiari. Ingurgitationem idcirco, ac frequentem Ciborum præſertim ſolidorum oblationem, quæ nonnullis arridet, in hac ſaltem Regione laudare nequeo.

Intra hos cancellos vulgo ſubſiſtit uſus frequentior Peruviani Corticis, tum quo ad doſim, tempus, & modum offerendi remedii, tum quo ad Febres, quæ pro ſcopo activitatis illius communiter deſignantur. Innumeras equidem alias Chinæ Chinæ

næ Chinæ preparationes, atque illius ante infuſionem previas irrorationes, commixtiones &c. ex plurimis Auctoribus huc afferre poſſem longiori ordine, ſed crambem millies recoctam abnuo recoquere; nonnullas tamen ex iis, quæ præſtantiores creduntur, in gratiam Tyronum tantummodo minime gravabor tranſcribere. Interim, antequam pergam, mihi generaliter dixiſſe ſufficiat, *drachmas duas* genuini pulveris, ſive ſolitarii, ſive aliis Febrifugis aſſociati, & quomodolibet, unâ vice, tempore idoneo exhibiti ſive in formâ liquidâ, ſive ſolidâ, ſive in Aquis ſtillatitiis, ſive in Vino [quod Ego, præſertim ſi tenuius ſit, ceteris liquoribus antepono] quamlibet Intermittentem fugare: eundem vero pulverem pro arbitrio, & pro morbi exigentiâ, parciore doſi ad plures dies ſimiliter exhibitum, ac ſubinde etiam repetitum, ejuſdem Febris reditum utplurimum prohibere. Ne tamen ſicco pede aliorum præſcriptiones tranſigere videar, vel negligere elegantiores, ut ſpopondi, nonnullorum formulas hîc apponam.

Sydenham in *Obſervationibus Medicis* ſimpliciorem hanc habet. ℞ *Peruviani Cort. ſub. pul. unc. j. Conſ. Roſ. rubr. unc. ij. M. Capiat Æger quantitatem nucis moſch. majoris, mane & ſero quotidie, diebus a genuino paroxyſmo vacuis, donec totam confectionem abſumpſerit. Repetatur porro ad tres alias vices, interjectis ſemper diebus quatuordecim.* In Epiſtolis poſtmodum ab eodem conſcriptis, poſtquam experientiâ profecerat, unciam unam pariter ejuſdem Corticis Syrupo Caryoph., aut de Roſis ſiccis commixtam, vel duabus Vini libris infuſam exhibet, duodecim partitis vicibus, ſingulo quadrihorio, tempore intermiſſionis; eâ ſcilicet proportione, ut intra duos tantum dies tota quantitas abſumatur, atque octo tantum interjectis diebus, remedium repetit, idque ter, vel quater renovat ad arcendas recidivas.

Idem Auctor pro Infantibus ſequens [ut inquit] Julapium ſolet conficere. ℞ *Aq. Ceraſ. nigr. Vini Rhenani an. unc. ij. Corticis Peruviani ſubt. pul. drach. iij. Syr. Caryoph. drach. j. M. f. Julapium. Capiat cochleare unum, alterumve, pro ratione ætatis, quarta quaque hora, donec paroxyſmi non amplius diſcrucient, inſtillando alternis doſibus (ſi diarrhæa adfuerit) Laudani liquidi gut. j. vel ij.* Limpidam autem ex diligenti percolatione infuſionem Corticis, quam pro delicatulis preſcribit, nullius fere roboris eſſe, plurimâ fretus experientiâ pro certo habeo. Claris hujuſmodi infuſionibus, exiguâ Corticis virtute imbutis, anteponerem potius Vinum *Monginotii* [cujus tamen nullum mihi fuit unquam experimentum in praxi] paratum tempore vindemiarum

rum ex Chinâ Chinâ immixtâ, in pulverem redactâ, illiuſque probabiliter viribus mediâ fermentatione validiuſcule imprœgnatum.

Mortonus autem Corticis ſtrenuus adminiſtrator illum exhibet per octo, decem, vel duodecim vices ad *drach. j.* ſingulo trihorio, vel quadrihorio, tempore abſentis paroxyſmi, modo in formâ potus, modo in formâ boli, vel pillularum. Quæ quidem doſis ſic repetita, quemadmodum excedere ſolet exigentiam Intermittentium *benigniorum*, ita nonnunquam non æquat, ut ſuo loco videbimus, exigentiam quarumdam *Perniciosſarum*, utut Methodos aliorum efficaciâ ſuperet. Formulæ autem illius ſunt ſequentes. ℞ *Aq Card. b. unc. ij. Aq. Epid. Syr. Caryoph. an. drach. ij. Chinæ Chinæ elect. ſubt. pul. drach. j. M. f. hauſtus, qui abſente paroxyſmo illico propinetur, repetaturque tertia, vel quarta quaque hora ad viij, x, vel xij. vices.* Vel

℞ *Cort. Peruviani elect. in ſubtiliſs. pollinem redacti drach j Syr. Caryoph. q. ſ. M. f. bolus ſumendus ut ſupra.* Vel

℞ *Pul. Peruviani ſubtiliſs triti unc. j. vel unc. j. ſs. Syr. e Rub. Idæ q. ſ. Balſami Peruv. ſcrup. j. vel drach. ſs. M. f. Elect., de quo ſumat Æger quantitatem nucis moſch. tertia, vel quarta quaque hora extra paroxyſmum.* Vel

℞ *Pul. febrifug. elect. & ſubtil. triti unc. j. vel unc. j ſs. Mucilag. Gum. Tragacanthi Aq. Plantag. extract. q. ſ. M. f. Pill. mediocres deaur., quarum viij. x. vel xij. quarta quaque hora intermiſſionis deglutiat.*

Pro iis autem, qui ægre ferunt ſubſtantiam Corticis, poſt doſim aliquot drachmarum illius pro fundamento curationis prius propinatarum hac tincturâ utitur ad perficiendam curationem. ℞ *Cort. Peruviani craſſe pul. unc. iij. Coque leniter in Aquæ fontis lib j. ad medietatis conſumptionem: deinde f. Colatura, atque reliquias Decocti, eadem Aq. quantitate recens affuſa, coque, & cola iterum, hoc modo repetendo operationem ad tertiam vicem, vel donec tota Corticis amarities fuerit extracta. Denuo omnes colaturas commiſce, & adde Aq. Epidem. Syr. Caryoph. an. unc. iv. vel v. M. f. Apozema, ſive Tinctura, de qua ſumat Æger unc. iiij, v, vj. quarta quaque hora extra paroxyſmum, vel ſæpius ad libitum.*

Ex *Zodiaco Medico-Gallico* pręter *Remedium Anglicum*, ſeu pręparationem *Talbotii*, de quâ infra, & alias pręparationes aliorum, habemus ſpecialiter hanc Opiatam non inelegantem. ℞ *Quinquinæ pul. Fol. aut Flor. Centaurii min. ſub. pul. Theriaces an. part. æqual. Confice ex his Opiatam, de qua ſumat Æger bis in die drach. j. ſs. ſex dierum ſpatio, ſuperbibendo hauſtum Vini rubelli optimi, & Aq. Plantag., vel Bugloſſi.* Eandem, meo judicio,

cio, efficaciorem [quippe Chinæ Chinæ plus admittentem] reddit *Cl. Nigriſolus* immutans hoc pacto. ℞. *Chinæ Chinæ pul. unc. ſs. Fel. Centaur. min pul. Mithridat. opt. an. drach. ij. M. & cum Syr. de Abſynthio, vel de Cort. Citri, vel Aurantiorum f. pill.* (non preſcribit molem, aut pondus ſingularum, ſed facile eſt id cuique determinare) *quarum ſex, vel ſaltem quatuor aſſumat Æger quotidie, ſuperhauſto cyatho Vini generoſi, vel Aq. Card. b., aut Sonchi &c. continuando uſum talis Opiatæ per aliquot dies, etiam ſublata Febre, ad recidivæ præcautionem.*

Ex eodem denique *Zodiaco*, & ex ipſo *Nigriſolo* innuere ſolum juvat, minime vero tranſcribere celebrem preparationem *Talbotii*, utpote ſatis notam, ſcitu facilem, relatu operoſam, & a vulgari infuſione parum diſcrepantem. Me tamen vade, ea per ſe imbecillis eſt; quidquid enim roboris eidem ineſt, illud a crebrâ tantummodo, & diuturnâ ejuſdem oblatione procedit. Cæterum excellentia, quæ illi a nonnullis tribuitur, eo quia virtutem nudam Corticis in ſe contineat extractam a craſſiore ſubſtantiâ, quæ proinde rejicitur : ſed perperam : ut effœta, tanta revera haud eſt, quanta creditur : & plane verſute id factum ad velandum remedium cognitu nimis facile, ut ſcilicet pro arcano poſſet venditari. Id unum expedit animadvertere, quod quotieſcumque ſimplici infuſione uti velimus, idque ſinat morbi benignitas, opus eſt doſim ſaltem duplicare, & macerationem duorum, vel trium dierum premittere, ac ſepiuſcule vas liquoris concutere : ut ſic liquore, quantum fieri poteſt, imprœgnato, probabilem ſortiamur effectum ab infuſione duplicatæ doſis, quem a ſubſtantiâ dimidiæ certum conſequeremur. Qui magis elaboratas expetit hujuſce Remedii preparationes, illiuſve Tincturas, Extracta &c. adeat *Badum*, *Sturmium*, *Rolfinchium*, *Lemeryum*, *Donzellum*, *Dolæum*, *Monginotium*, *Talbotium* modo memoratum, ſeu potius *Blegnyum* pandentem arcana *Talbotii*, *Helvetium*, *Charas*, & alios, quorum plurimos etiam reperiet in uno Antidotario Mediolanenſi acervatim citatos.

Similiter cum Confectionibus Cardiacis, ut de Hyacintho, Alchermes &c. ſolet a nonnullis ſimpliciore apparatu, & retentâ illius ſubſtantiâ, miſceri Cortex, ſupervacaneâ quidem impensâ, ſed eventu nihilominus æquali, dummodo illius ſit doſis, uſuſque ſufficiens, cujuſmodi exempla paſſim videre eſt apud Auctores fere omnes Cortice utentes. Mixturis autem hujuſcemodi, preſertim vero Opiatis amaricantibus paullo ſupra relatis, uti poſſunt ii precipue, quibus occaſio eſt Corticem velandi, vel quia Ægrotantes panico terrore perculſi renuant aſ-

 ſumere,

ſumere, vel quia ipſi erubeſcant palam offerre, eo quod alias incaute nimis, aut ſtudiis propriis ducti, illum damnaverint: odor enim, & ſapor Theriaces ſatis notus, ſimulque amarities Centaurii ſaporem Chinæ Chinæ celabunt, ac obruent. Quod reliquum eſt, ut ingenue loquamur, cum quidquid illi commiſcetur [etſi ſimpliciter bonum] eâdem ſit imperfectius, non eſt cur moles remedii augeatur adjuncto aliquo imbecilliore, quod a ſolâ Chinâ Chinâ efficaciam fere totam debet mutuari. Satis appoſite in hanc rem ajebat Doctiſſimus *Sydenham* — *Qui aliquid Corticis adjiciunt, præter vehiculum eidem in ventriculum tranſmittendo neceſſarium, aut ex ignorantia peccant, ut mihi videtur, aut dolo malo, a quo Vir probus ex animo abhorrebit.*

Extenſionem vero Remedii iſtius ad alias Febres expugnandas, puta Continuas, Malignas &c. a nonnullis propoſitam, vel uſurpatam: item ejuſdem injectionem per Clyſteres ab *Hadriano Helvetio* deſcriptam, & a me quoque aliquando inſtitutam, varioſque illius uſus ad alias Ægritudines, hîc loci, ubi de uſu tantum vulgari ejuſdem in Intermittentibus agitur, examinare ſuperſedeo, cum ex profeſſo de his omnibus ſuo loco ſim plura dicturus.

CAPUT VIII.

Diligentior inveſtigatio, an liceat in principio quoque earundem Vulgarium Intermittentium Chinam Chinam *exhibere.*

QUæ diximus hactenus de tutâ, citâ, ac certâ actione Peruvianæ Corticis in diuturniore Febrium Intermittentium *progreſſu* exhibitæ, & quæ de Cauſſis ipſarum Intermittentium ſuperficie tenus tetigimus, omnem locum videntur ſurripere propoſitæ quęſtioni, an ſcilicet illam etiam in *principio* earundem liceat offerre; quandoquidem omnibus temporibus: & quo citius, eo melius: morbum ſemper tolli debere, ſi poſſibile ſit, extra dubium videtur. Sed non eſt plane ita; Aliud namque quęrendum eſt prius, quod magis refert, nempe an vere hujuſmodi Febres ab initio liceat ſupprimere (quod & circa uſum ſuorum Alexipyretorum adnotarunt Antiqui) pręſcindendo, an id mediante Cortice, vel alio quovis Febrifugo tentare expediat: nam quotieſcumque id facere

cere congruum cenſeatur, nil profecto melius Cortice in hunc finem occurret. Sed non eſt res parvi momenti decernere, an congruat tempori.

Pro hujuſce nodi ſolutione lubet aliquâ ex parte conve-nire cum *Sydenhamio* admonente — *Curandum eſſe ante omnia, ne præmature nimis hic Cortex ingeratur, ante ſcilicet quam mor-bus ſuo ſe marte aliquantiſper protriverit, niſi collabeſcentes, & jam fractæ Ægri vires* [virium autem collapſus in morbi principio nequit contingere, niſi ob ingraveſcentiam Symptomatum, quam ideo ſatius fuiſſet exprimere] *eundem temporius ſuggerendum eſſe dictaverint* — Sed quia ratio illius innititur ſuppoſitioni, quod cauſſa Intermittentium, æque ac Continuarum tota deliteſcat in ſanguine, alia idcirco nobis, hâc de re diverſimode ſentien-tibus terenda eſt via, ut nihilominus, etſi diſcordes in ratio-cinio, fere coincidamus in Praxi. Jamque in hanc rem prꝑſto eſt quꝑdam *Avicennæ*, aliorumque plurium Scriptorum diſtin-ctio ipſi quoque *Sydenhamio* accepta, quâ uti ſolebant pro re-gulâ practicâ curandi Febres, inſignem aliquam cutaneam eru-ptionem, *v. gr.* Variolarum, vel Morbillorum ſecum ferentes, quas ſi vere pro *Depurativis* [ſic dictis] ſeu *Perfectivis* habe-bant, neque ſanguinis miſſionem, neque ullam aliam opus il-lud interturbare valentem, celebrabant operationem : ſed totum negotium committebant Naturæ ſanguinis depurationem ſuo tempore mediâ ejuſdem ebullitione maturanti. Si vero *Cor-ruptivas* : talis erat illarum nomenclatura : reputabant ejuſmo-di Febres, illas totis viribus artis ſtatim aggredi, moderari, ac tandem expugnare conabantur. Hꝑc eadem itaque ſit nobis norma, & diſtinctio in reſolutione allati Problematis; ſi nempe Febris Intermittens *Depurativa* ſanguinis, aliorumve ſuccorum rationabiliter cenſeatur, ea uti expers periculi, & facile tole-rabilis, vel nonnihil diutius, vel etiam omnino ſinenda eſt, vel vulgaribus tantum remediis, cum circumſpectione tamen, tra-ctanda. At ſi ejuſdem ſanguinis, vel viſceris alicujus lꝑſiva, ac veluti *Corruptiva* videatur, tunc ab ipſo *exordio* per Corticem ſupprimi poterit.

Pro hujuſmodi autem diſtinctionis ulteriori explicatione, & practicâ utriuſque caſus dignotione, huc iterum revocan-da ſunt in gratiam Tyronum, quæ de Febribus adnotavimus Capite præcedenti : ex duobus ſiquidem, vel tribus Theore-matis generalibus ibidem relatis tota pendet ſolutio Proble-matis, & varia, rationaliſque adminiſtratio remedii.

Suppono itaque ex jam dictis, Febres tam Continuas (eas ſaltem, quas putridas appellarunt Antiqui) quam Inter-

mittentes in hoc convenire, quod illarum ſcena intra ſanguinem peragatur: idque vel perpetuo, vel ſaltem utplurimum, ob rei alicujus non exacte miſcibilis, aut in probum cruorem convertibilis, copiâ vero, aut activitate ſupra modum luxuriantis, heterogeneitatem. Suppono pariter, eaſdem Continuas, & Intermittentes in eo ipſo, in quo diximus convenire, ab invicem diſcriminari per hoc, quod illud incongruum, nec probe miſcibile, quod Continuas parit, illarumque Fermentum appellari poteſt, ſit aliquid ipſum ſanguinem integraliter conſtituens cum ipſo ſpecie cruoris aſſidue, licet forte imperfectius, circulum agens, & cum Chylo, lymphâ, aëre &c. longo temporis tractu inſenſibiliter aggeſtum; ſed nec unquam poſt diutinos labores eidem cruori aſſimilatum, vel aſſimilabile, neque per repetitas circulationes in naturalibus viſcerum Cribris ſecretum, aut expulſum. Quare facto ſenſim determinato illius cumulo, qui non amplius a reliqua utili ſanguinis maſsâ dilui, ferri, aut abſcondi queat, eam neceſſe eſt, levi qualibet accedente occaſione, inſurgere luctam, & inteſtinam diſcordiam, quæ Febrilem effervefcentiam, aut ebullitionem conſtituit. Hujuſmodi autem effervefcentia plurium dierum curriculo pari paſſu procedens, nec interruptâ, ſed æquali vigens duratione, unius acceſſionis adinſtar [aliquam tamen etiam obſcuram exacerbationem non excludentis] vel integram ſanguinis depurationem ab inteſtino inquinamento, vel ejuſdem integram pariter conſpurcationem, corruptionem, aut inflammatoriam ſtagnationem aſciſcit, unde diſpar exitus aut ſalutis, aut mortis.

Intermittentium vero Fermentum, ut reor, eſt aliquid, quod ſanguini confuſum potius, quam mixtum, eundem cruorem nequaquam vere conſtituit, neque adhuc in eo ſpecie liquoris aſſimilabilis delitefcit, ſed illi accedit omnino ab extrinſeco, velut aliquid ab eodem plane diverſum, quod periodice aliunde ſuggeritur, tanquam e Fodinâ peculiari, a ſanguine diſſitâ, ut eandem ebullitionis (periodicæ tamen, non aſſiduæ ut ſupra) ſcenam intra ipſum cruorem exerceat. Sed & hic idem ſucci extranei ingreſſus in ſanguinem, ſeu illius intra iſtum confuſio dupliciter poteſt contingere, nempe, vel quatenus intra breve temporis intervallum [quantum videlicet intercedit inter unum & alterum paroxyſmum] ſuccus hujuſmodi paulatim congeratur, & intra idem intermiſſionis tempus ſenſim ad turgentiam, mox & effervefcentiam pertingat, vel quatenus affatim, & unico appulſu: ſucceſſive tamen ad breve aliquot temporis ſpatium continuato; cruorem invadat, illum-

illumque ſtatim perturbet, ac in febrilem efferveſcentiam cieat. Circa hoc haud diffiteor, quod licet primo modo facilior reddatur propoſitæ quęſtionis ſolutio, & explicatio actionis Corticis non tam in correctionem ſucci vitioſi affluentis, quam in ſubſidium, & adjumentum cruoris recipientis; ſecundus tamen modus, ut jam diximus, magis arridet, tanquam phœnomenis Intermittentium omnibus, pręcipue vero quæ in invaſione contingunt, explanandis, magis conſentaneus.

Crediderim itaque haud improbabiliter, in exordio paroxyſmi Febrium Intermittentium ſuccum febriferum Lacteas ſtatim Venas, ſive omnes, ſive ſecundi tantum ordinis, undelibet ille iiſdem acceſſerit, pervadere, eo quidem pacto, quo Chylus per eaſdem delabitur: in quo itinere mirum non eſt, ſi peregrinus humor ille eaſdem excitet turbas angoris ſtomachi, vomitus, & alvi fluxus, quas etiam excitare ſolet Chylus ipſe ex re aliquâ pravâ, ne dicam venenatâ, aut confectus, aut ſaltem infectus, ut proinde analogiâ quadam venenoſus quoque aliquando dici poſſit ſuccus ille Chyli venenoſi vices quodammodo gerens, ut alibi dicemus. Quo forſan nomine excuſandus foret alias citatus *Mortonus*, ſi Venenum ſuum Febrile hoc pacto intelligeret, ſed revera ſe aliter explicare videtur. Ad ipſum vero cruorem jam jam pertingens in axillari latex antedictus, a ſcaturigine ſuâ fervidiore longe dimotus, non modo ratione naturæ ſuæ, tunc cum ſanguine non ſociabilis, ſed forſan ratione ſuæ actualis frigiditatis (reſpective ſcilicet ad naturalem fervorem ſanguinis ob partium heterogeneitatem aſſidue fermenteſcentis) facile eſt intelligere, quo pacto poſtquam rigorem, & horrorem excitavit in regione Lumbari, in Dorſo, & Scapulis, utpote locis, per quæ excurrunt lacteæ inſigniores, & Canalis ipſe Thoracicus tali tunc ſucco ſcatens, facile inquam eſt intelligere, quo pacto idem Febrilis latex ſanguinem ipſum, cui pleno gurgite infunditur, quodammodo frigefaciat, ſaltem uſquequo moram trahit citra Cor, intra Axillarem & Cavam, ſuumque illi motum tam fermentativum, quam circularem interturbet, ac ad tempus retardet. Indicio ſunt pulſus arteriarum depreſſus, ac ferme abolitus, extremorum perfrigeratio, labia pallida, facies univerſa inſigniter immutata, & hujuſmodi. Sed & conjecturam hanc auget vulgata liquorum artificialium in Vaſa ſanguifera Viventium Brutorum per Syringam injectio, ex qua eadem ſuboriri ſymptomata, cuique obvium eſt experiri. Tandiu autem durat hęc Scena, quandiu durat extranei ſucci intra cruorem ingreſſus: quo abſoluto, ac ſubinde acquiſitâ ab eodem Succo intra utrumque ſucceſſive

Cordis

Cordis ſinum intimiori quadam cum ſanguine commixtione, majorique calore, ac ad effervеſcendum diſpoſitione, factâque idcirco primum tumultuariâ utriuſque ſucci confuſione, mox luctâ, ſenſim quod intruſum eſt, ab ipſo prępollente ſanguine quodam quaſi attritu comminuitur. Demum ſuſcitatâ per mechanicam neceſſitatem cuique ſenſato ſat notam, ſucci utriuſque ebullitione, ordinata ſubſequitur partium miſcibilium ſocietas, & immiſcibilium ſecretio; unde paroxyſmus mediâ heterogenei facile ſeparabilis [quippe confuſi potius, quam mixti] excluſione, vel ſubactione qualicumque, omnimode ſolvitur.

In hoc opere viciſſitudinario per repetitos novi Succi febrilis acceſſus exercito, illud Lampadi noſtræ vitali, ſanguine, velut oleoſo pabulo, ſuſtentatæ (ſi metaphorice ſaltem, ni phyſice ſic loqui liceat) illud, inquam videtur accidere, quod veræ lucernæ accideret, ſi per intervalla, & regulato ſtillicidio ſupra ellychnium ea parte, quæ oleum inter & flammam mediat, aquæ guttula una, vel altera concideret. Aqua etenim recenter affluens, oleoque intra ellychnium præexiſtenti confuſa, ſtatim ac ad flammam, quæ debet ali [ita cum vulgo potius, quam cum Philoſophis loquor, ut expeditius me explicem] pertingit, flammulam eandem ſubinde langueſcere cogit, ac prope emori. Sed paullo poſt reſumptis viribus ipſa flamma oleoſis particulis adjuta certamen init, & excitato crepitu tandiu durat lucta, quandiu prępollentes olei particulæ, illiſque inhęrentes igneæ, aqueas peſſundant, ſubigunt, ac explodunt.

Hęc collectanea potius hinc inde excerpta, quam mea ſeu ex aliorum opinionibus reſultantia, & per tranſennam tantum oculis eruditorum oblata, ſerio meditantibus, non longe forte diſtare a probabilitate reperientur. Quidquid tamen ſit, ea probare mei nunc inſtituti non eſt; Sat erit, ſi aſſenſum aliquem ab ingenuis aſſequar in re abſconditâ, cujus principium verax nos latet. Id ſolum fidenter audeam proferre, nempe, per iſtam ſucci febrilis coacervationem extra ſanguinem, & dein ſubitaneam (ſucceſſivam tamen, ut ſupra) eidem affuſionem, dummodo ea non aliunde repugnet, longe melius explicari, ut modo innuebam, Intermittentium phœnomena, quam per lentam, & paulatim factam congeſtionem intra ipſum ſanguinem, ſive hęc dicatur abſoluta plane ante febres, plenoque acervo in ſingulas poſtmodum Acceſſiones dividendo, ſive tempore ipſarum Febrium, partitis tantum portionibus, quolibet intervallo repetitis, aut reproductis, non quidem ab extrinſeco, ſed ab ipſo ſanguine, velut ex radice, prodeuntibus; Quod pariter

mihi

mihi dari, ſi licet, citra probationem peto. Probari autem maxime poſſet ex ipsâ Peruvianæ Corticis actione, quæ impedit preciſe febriles Intermittentium acceſſus, antequam fiant, & ſolas Paroxyſmorum ſeſe mutuo excipientium periodicas renovationes, in Febribus Subintrantibus, ſeu per ſubingreſſum Continuis, nequaquam vero ſuffocat ipſam, quâ Cortex offertur [ſi ſit inchoata, vel imminens] earundem Intermittentium acceſſionem, neque tollit Febres eſſentialiter Continuas, ſicut neque illam accidentalem, quæ Continuis per ſubingreſſum quandoque ſupereſt, ſublatâ periodo, continuitatem. Hęc enim, quæ uni jam ſanguini inhęret, non tollitur per Corticem, ut per eum tollitur ſtatim periodus, ſed ſponte abſumitur inſenſibiliter, inquantum nulla amplius ab extrinſeco accedit copia auxiliaria novi Fermenti febrilis, quæ ſuppetias ferat, utpote per Corticem impedita.

Ex hoc patet, Chinam Chinæ aſſumptam forſitan relinquere ſanguinem in eo ſtatu, in quo eundem reperit, ut dicebamus Capite antecedenti, illique tantum occaſionem prębere, ut a materiâ heterogeneâ propriis viribus ſe ipſum expediat, mediante pręconceptâ effervefcentiâ. Quod quidem opus, ut ab eodem ſanguine citra impedimentum peragi poſſit, ipſa China China occurrit Fermento febrili adventuro, & ne vel influat, vel ſaltem nonniſi correctum, valide obſiſtit; atque ita non in Febrem [quæ non corrigitur facta, ſed pręcavetur ne fiat] neque in ſanguinem directe agit, ſed in ſolam cauſſam Febris aliunde illuc tendentem. Et hęc obſervatio non eſt parvi momenti in praxi; ſiquidem ducit nos in cognitionem, quod ſymptomata Febrium, quantumvis gravia, dummodo ab iiſdem Febribus producta, atque pendentia, nullo indigent poſt ſublatas Febres directo remedio; ſed ſufficit, ut per Corticem pugnemus adhuc adverſus cauſſam Febrilem, ut eædem certius avertantur Febres, a quibus produci ſolent, atque foveri talia ſymptomata, contra quæ cęteroqui, quoties pendeant ab alio vitio ſanguinis non periodice febrili, vel facta ſint idiopathica, nil valet Cortex.

Iſtæ, & aliæ non abſimiles obſervationes practicæ me trahunt in ſententiam, quod hujuſmodi remedium parum agat in ſanguinem, repurgando illum a febrili miaſmate præconcepto, aut eundem firmando contra miaſma ſenſim acceſſurum intermiſſionis tempore; ſed potius agat immediate in ipſum Fermentum febrile, priuſquam ſanguini immiſceatur: ſive poſtea illius influxum dicatur avertere, aut quomodolibet impedire, ſive illud [influxu non impedito, ut probabilius videtur] corrigere,

rigere, ac emendare. Quod dictum intelligo, etiamſi fermentum non modo in primis viis ſtabuletur, vel ad eas quomodolibet pertingat, verum etiam ſi degat in glandulis remotis, & in ipſo corporis habitu, quo dubio procul China China, ejuſve tinctura, a fluidis noſtris extracta poteſt pertingere, tanquam ad Mineram, prætergrediendo ſanguinem, atque intra illum tranſitorie vagando, altius tendens, ſi altior ſit Minera fermenti: prætergrediendo, inquam, ipſum ſanguinem habentem in ſe [ſi quidem in ſe tunc habeat] miaſmata febrilia diſgregata, & diſperſa tantum, atque confuſa, agendo vero contactu immediato in nudum fermentum, ubicumque illud lateat. Intra iſtas conjecturas lubens ſubſiſto, nec ulterius tranſcendere ſuppetit animus, eaſque expono uti tantum probabiles: neque tamen ullam ipſarum adopto.

Sed ſi res ita ſe habet, dicet quiſpiam, allata nuper diſtinctio Febrium Intermittentium in *Depuratorias* & *Corruptivas* [in cujus diſtinctionis gratiam cuncta hæc fuere præmiſſa] corruit omnino; ſiquidem nunquam ut depurativa cruoris conſiderari poterit ulla Febris Intermittens, quæ ſuum Focum non habet in Sanguine: neque is proinde dici poterit unquam peccare, niſi quatenus periodice conſpurcatur a ſucco febrili, a quo cęteroqui per ſe ipſum immunis eſt: adeoque Febris Intermittens ſemper erit Corruptiva, nunquam vero Depurativa ſanguinis, niſi ex ſuppoſitione, quod eadem ipſum antecedenter infecerit. Quapropter una corruet ipſa Praxis ex adductâ diſtinctione reſultans, quo ad uſum Peruviani Corticis, qui proinde nullâ potius inrerpoſitâ morâ, ut ſentiunt Auctores quamplurimi, ſtatim ab initio pręſcribendus erit, prohibendo ſcilicet, quam primum fieri poteſt, ne ſanguis inficiatur. Vanum eſt enim velle illum, qui per ſe purus eſt, depurari per Febrem; quod idem eſt ac expectare, quod impurus fiat, ut poſtmodum depuretur.

Si hoc ductus ratiocinio controverſam exhibitionem Corticis in principio Intermittentium benigniorum indiſcriminatim ſuaderem, non aliud profecto agerem, niſi quod ante me Graviſſimi Scriptores egere, & quod Practici Celeberrimi adhuc agunt, & agi debere non ſine ſolidâ ratione contendunt: poteſt enim revera bene fieri utrumque, etſi forſan non æque bene. Quia tamen ego in hâc materiâ forte ſum delicatior, & cautior, ac ſibi quiſquam perſuadeat, ideo non tam facile, ut vulgo creditur, in hanc ſententiam delabor. Dico itaque, ſanguinem vere in Intermittentibus per ſe non peccare, nec, quantum eſt ex hoc Capite, depuratione indigere, cum

ſe ha-

ſe habeat mere paſſive, ad recipiendam conſpurcationem ab extrinſeco. Adhuc tamen, ſi non indiget depurari ſanguis, indiget depurari Corpus univerſum a vitioſo ſucco ſanguinem inficiente, vel indiget idem ſuccus depurari ab iis, quæ præternaturaliter ipſum alterant, inficiunt, & vitioſum, ſeu ſtagnantem reddunt. Cum autem experientiâ conſtet, raro per naturales, & fere nunquam per artificiales evacuationes ante ipſam Corticis oblationem in principio inſtitutas, Corpus a tali ſucco, ſeu Fermento febrili radicitus expurgari: inſuper, cum talis ſucci congrua alteratio, correctio, vel purificatio per Chinam Chinæ quomodolibet obtenta [detur ſemper locus veritati, maxime vero cum agitur de hominum vitâ] relinquat nos incertos de modo genuino, quo ejuſmodi attemperationem conſequamur, ſpectatâ quoque incertitudine opinionum circa ipſas Intermittentium Cauſſas, quæ opiniones omnes, & ſingulæ, non plus quam par ſit faciendæ ſunt in praxi, cum ſecuritate ſemper ubicumque liceat inſtituendâ: propterea non ſine aliquâ præmeditatione, aut limitatione decernendus eſt in principio hujuſmodi Febrium uſus Corticis, ne forſan ſupra explicatam depurationem aliquo modo impediat, aut remoretur, eamve ſaltem nimis imbecilliter præſtet. Adde, quod cum Febrifugum iſtum, etſi optimum inter cętera, totam tamen radicem, vel ſcaturiginem haud ſemper perfecte tollat, aut attingat [quod crebriores Recidivæ oblationi pręmaturæ Corticis, ubi cauſſa Febrium valida ſit, pertinaciter ſuccedentes nonnumquam videntur teſtari] nec alius proinde ſuppetat modus ſuccum illum certo abſumendi, vel corrigendi, quam ſinere, ut partitis vicibus, atque portionibus transferatur in ſanguinem, ut ibidem ope Febrilis effervefcentiæ, partim aſſimiletur cruori: ſi ſit quid capax: partim vero, vel etiam in totum: ſiquidem ſit quid omnino diſſymbolum: foras eliminetur: idcirco etiam pro ſupprimendis univerſaliter hiſce Febribus in earundem principio per pręcocem Corticis oblationem, haud ita facile, aut indiſcriminatim calculum meum appono.

Sed & alia circa hoc ipſum adhuc occurrunt animadverſione digna, priuſquam propoſitum quęſitum integre reſolvatur. Nam ex unâ parte, non modo ex curſu Febrium aliquandiu ſibi relicto, nec ſtatim prępedito, id commodum ſequitur, quod hac viâ per repetitas ſucci febrilis aſportationes in ſanguinem, & per repetitas pariter utriuſque laticis ebullitiones idem ſuccus ſecundum partem ſaltem vitiatam per vices ſenſim abſumatur, unde ſpontanea plerumque Inter-

mitten-

mittentium ſolutio; ſed hac eâdem occaſione poteſt inſuper contingere, quod idem ſanguis aliis ingenitis impuritatibus ſcatens, licet nondum lędentibus, mediâ efferveſcentiâ febrili iiſdem quoque paulatim repurgetur, atque hoc etiam nomine Febrem ſinere tantiſper expediat, nec ſtatim ſupprimere. Ex aliâ vero parte poteſt æque contingere, quod idem ſanguis, per ſe forſitan non bene diſpoſitus, ab influente inſuper vitioſo ſucco ultro inficiatur, ac labem majorem contrahat, impotens eo magis hoſtem advenientem integre ſuperare. Sive poteſt contingere, quod, etſi ſit probe diſpoſitus, ab energiâ tamen, copiâ, vel pravitate ſucci affluentis adeo obruatur, ut nequeat ab eodem ſe penitus expedire, ſed aliquid ſubinde non ſubactum remaneat, quod vel acceſſiones protrahere, vel Febrem continuam inducere ſit potis. Sive denique contingere poteſt, quod, licet benignioris naturæ, faciliorіſque ſubactionis ſit ſuccus febrilis, ſanguis item ſat validæ conſtitutionis ad ipſum ſubigendum; adhuc tamen, ſi diutius protrahatur Febrium duratio, tandem idem cruor per crebras, & diutinas deflagrationes paulatim enervetur, ac vappidus fiat: unde, vel eodem in Viſceribus minus volatiliſato gignantur obſtructiones, vel in minerâ ipsâ febrili facilior reddatur novi ſucci morboſi generatio, ejuſdemque (factâ ſcilicet circulari noxâ) pro novâ ſemper periodi repetitione proventus. Atque ita pro diversâ habitudine tum cruoris, tum extranei fermenti, Febris Intermittens modo Depurativa dici poterit, modo Corruptiva. Quod maxime verum reperitur in praxi; quandoquidem non raro Intermittentes diuturnæ, velut ignis Naturæ purgator (ut ajebat *Hofſmanus*) a pluribus aliis morbis ſanant, & ad longum tempus ab iiſdem pręcavent: ut ideo quandoque ſit optabilis hujuſmodi occaſio, quæ cujuſpiam quaſi lixivii loco ſordes omnes univerſaliter abluat, quas nulla forſan medica prophylaxis valeret abluere. Nonnunquam vero ex oppoſito eędem Intermittentes, puta Quartanæ, vel etiam Tertianæ longiores ſanguinem adeo, & viſcera infarciunt, ac lędunt, ut ex earum vel diuturnitate, vel pravitate, pravus item habitus, cachexia, aut hydrops haud infrequenter ſuboriatur.

Quamobrem, ut totum tandem negotium ad praxim contraham, ea Febris Intermittens Depuratoria cenſenda erit, ordine habito tam ad univerſum Corpus, quam ad ipſum cruorem, ſaltem datâ occaſione, ac eo, quo explicuimus modo, quæ tantumdem ſucci febrilis qualibet acceſſione maturat, & expellit, quantum fuit introductum in ſanguinem, nullis pravis reſtitantibus ejuſdem reliquiis; immo aliis, ſi quæ

inibi

inibi præextiterint, cum eodem depulſis. Itaque in tali Febre genuina ſit neceſſe eſt, & plane inculpabilis intermiſſio, vividus Naturæ vigor, & facilis ſymptomatum tolerantia: eademque ſymptomata, etiamſi alicujus ſint intenſionis, non tamen modum excedant, habito reſpectu morbi, temporis particularis ejuſdem (alia ſiquidem debet eſſe intenſio ſymptomatum in principio, alia in augmento, & ſtatu) ſubjecti ægrotantis, regionis, & tempeſtatis. Item ſint vel ſigna, vel ſaltem rudimenta coctionis, excretiones moderatæ, & congruæ, morbo itidem reſpondentes, aliaque Practicis ſufficienter nota. Et in tali caſu, licet Chinæ Chinæ uſum non improbem, immo forte proficuum fore minime inficier, attamen tutior mihi videtur via uſu illius aliquantiſper ſuperſedere, tum ob rationes ſuperius allatas, tum etiam quia, ſi quando ex ſuppreſſione Febrium vix inchoatarum contingat, aliquam Fermenti febrilis reliquiam in ſuo foco non integre extingui, ſitque inde poſſibilis: quod incertum eſt adhuc: alicujus alterius morbi generatio, in quem commutentur Febres premature ſuppreſſæ (quemadmodum ex intempeſtivâ ſuppreſſione Scabiei nonnunquam depurativæ, Ulceris antiqui, Fiſtulæ, Fonticuli &c. gravior quandoque pullulat morbus) ſatius fuiſſet, illas prius tuliſſe pauliſper, in nullum tutiorem morbum commutabiles, vel eas vulgari tantum, cautâ tamen, & prudenti methodo tractaſſe, vel denique ipſi Naturæ induſtrioſæ morborum medicatrici prorſus curandas reliquiſſe. Induſtrioſam morborum medicatricem cum *Hippocrate* Naturam voco; ſed propterea nollem [& hoc ſemel monuiſſe ſufficiat] *Naturæ* nomine intelligi quandam veluti Rectricem imaginariam, quæ corpus architectonice gubernet, ſed mechanicam ipſam noſtri corporis diſpoſitionem a ſummo Opifice conditam, cum Solidorum, & Fluidorum viciſſitudinario ad invicem motu reciprocantium proportione tali, ut eâ mediante (animâ vero immortali eminenter agente) motiones omnes, coctiones, ſecretiones, excretiones &c. organis Hydraulico-pneumaticis, aliiſque ad regulas preſertim ſtaticas, abſolvantur.

Corruptiva vero dicenda erit ea Intermittens, quæ oppoſito modo ſe habebit, ac ſupra deſcripſimus: videlicet, quæ ſuccum febrilem haud integre ſubigit, aut expellit, ſed potius eidem alias adjungit a ſe ipsâ commotas impuritates, cujuſque ideo ſymptomata graviora ſunt, quam par ſit pro ratione morbi, ceteroqui cum facilitate, & utilitate ſolubilis. Quod quidem ex duplici capite poteſt procedere, nempe vel ex pravitate quadam Cauſſæ febrilis, vel ex ipſarum Febrium nimiâ diuturnitate.

nitate. In primo caſu vitium rurſus ſe poteſt tenere, vel principaliter ex parte Succi febrilis, ſive copiâ, ſive qualitate, ſive inęquali, & irregulari (etiam intra eandem acceſſionem) influxu peccantis, vel minus principaliter ex parte ipſius Sanguinis antea etiam male diſpoſiti, vel ex parte utriuſque. Quomodocumque autem hęc fiant, quæ pluribus ſane modis fieri poſſe videntur, certum eſt ſaltem, hinc emergere identidem ſuſpectam paroxyſmorum extenſionem, quæ ad continuitatem gradum facit, pariterque acceſſionum inęqualitatem, immodicam intenſionem, irregularemque in ipsâ acceſſionis declinatione, nedum in principio, recrudeſcentiam: item ſępenumero emergere ſymptomata gravia, ut ſtagnationes fluidorum intra viſcera, deliria, comatoſos affectus, & hujuſmodi, quæ adhuc magis metuenda ſunt, ſi cum ſignis cruditatis appareant. In ſecundo vero caſu vitium fere omne ſe tenere videtur ex parte ipſarum Febrium, quæ licet benignæ ſint, in ſymptomatis moderatæ, & a miti cauſsâ [contumaci tamen] pendentes, tantam nihilominus ſortiuntur longitudinem durationis, ut ſanguis ex toties repetitâ effervefcentiâ, & ut ita dicam, luctâ defatigatus, exhauſtus, ac ſpiritibus depauperatus, tum piger in circulo, tum torpidus in fermentatione, tum refractarius in ſecretionibus, tum viſcidus alicubi, tum alicubi ſeroſior, & fibrarum inops evadat; indeque mille trahat morborum ſemina, niſi aliquæ ſaltem eidem impetrentur induciæ, ut tantiſper reſurgat, fortius dein, ſi opus ſit, pugnaturus. Et in utroque caſu, quolibet corruptivæ Intermittentis tempore (ipſo non excluſo, ubi hęc poſſint coire, morbi principio) expedit Corticem exhibere, & Febrem ſupprimere modis omnibus, & formulis luculenter jam recenſitis.

Quia vero & in hoc aliquis poteſt utiliter haberi delectus, e re fore putarim, ſi præ ſolâ Febrium diuturnitate pręſcribenda ſit China Chinæ (& hoc ſit ultra Quæſitum de oblatione in principio) eam epicratice, ac imminutâ doſi propinare, ut ſcilicet vel in hoc imitemur Naturam, lento quodam gradu in eodem opere pro viribus abſolvendo procedentem. Si vero præ gravitate ſymptomatum ſit uſurpanda, id fiat magis viriliter, eâ ſcilicet proportione, quæ ipſi exigentiæ reſpondeat, quemadmodum ſumus dicturi tum alibi, tum maxime *Capite* 5. *Libri* 4., ubi Quęſtionem eandem de ancipiti oblatione Corticis in *principio quarundam Intermittentium Pernicioſarum* potiore jure inſtituemus. Prout enim citius, vel tardius opus eſt Febres ſupprimere, plus etiam, vel minus Corticis eſt offerendum, idque crebrius repetendum, vel rarius: quandoquidem in noſtrâ omnino

nino poteſtate eſt Febrem ſiſtere eo pręciſe, quo volumus tempore, ſi in Cortice exhibendo ſimus verſati, dummodo congruens detur, breve licet, temporis ſpatium, ut fuſius pariter alibi dicturi ſumus. Fateor equidem, quod cum character Febris Corruptivæ ſupra deſcriptus raro benignis Intermittentibus accidat, vel poſſit accidere in illarum principiis, quoniam neque diuturnitas combinari poteſt, ut patet, cum illarum principio, neque pariter cum eo ferocia ſymptomatum, ut quæ in Intermittentibus non Perniciofis nonniſi poſt plures periodos poteſt apparere, tollentes jam rationem principii ab iiſdem Intermittentibus, ſi Quartanam excipias, cujus principium videlicet, late ſatis extenſum, hujuſmodi characteris eſt capax: fateor, inquam, quod penes me vix locum habere ſolet in earundem *Intermittentium benignarum principio* Chinæ Chinæ uſus. Immo ultro lubens edico [licet tanta, tantiſque rationibus de virtute, ac pręſtantiâ ejuſdem hucuſque prędicaverim] me fere nunquam in illis etſi diuturnioribus conſueviſſe Corticem exhibere, niſi vel ſupervenientia gravia ſymptomata, vel Ægrorum tędio affectorum preces me cogant. Mihi namque ſollemne eſt, ſaltem per totum Ver, & per primam Æſtatem [quibus tempeſtatibus benigniores utplurimum ſunt, & *depurativæ*, etiam cum diuturniores ſunt Febres] quaſi perpetuo feriari ab exhibitione ejuſdem Corticis, quem in uſus longe digniores amplâ manu profuſurus reſervo.

Neque etiam diffiteor, eſſe quandoque, rariſſime licet, quaſdam pervicaces Intermittentes, quibus curandis pręſertim ab initio ſit impar Cortex, quibuſque alia idcirco medela conveniat. In iis etenim, etſi Fermentum febrile per Corticem copioſe, vel diutius aſſumptum abſorbeatur, remanere tamen poteſt in Viſceribus ferax, & fixa radix aſſidue reproductiva novi fermenti conſimilis, vel materiæ illius ſaltem remotæ, quæ potius Toti prǫſpiciendum eſſe ſuadeat per alia remedia, quam ipſi Fermento per ſola febrifuga. Memini ſiquidem, me obſervaſſe nonnunquam Febres hujuſmodi Intermittentes benignas, adeo refractarias, ut eâ facilitate, quâ pluries redibant ante uſum Corticis, eâdem quoque recurrerent, etiam dum actu ille ad prophylaxim aſſumebatur, etſi ope illius fuerint antea pluries depulſæ. Hujuſce naturæ fuit Tertiana modo ſimplex, modo duplex, quæ Nobilem Virum, Patritiumque Lucenſem, Pręfectum Aulæ Sereniſſimorum Principum Mutinæ, *Dominum Marchionem Nicolaum Luchеſinum* corripuit. Hic anno 1709. dum Corrigii decumberet, cujus Urbis Gubernatoris munere tunc fungebatur, circa morbi initia (nec tamen prima) morem, ut

 inquit

inquit, Patriæ ſuæ ſecutus, Corticem ſumpſit ſuo marte, vix conſcio Medico. Sed poſtmodum totâ Æſtate, Autumnoque anni illius, mox Hyeme, ac Vere anni ſubſequentis forſan duodecies recidit, duos identidem, vel tres, quatuor, vel quinque Tertianæ pariter nunc ſimplicis, nunc duplicis paroxyſmos patiens: ad nihilum valente, pro impediendâ Recidivâ, repetitâ Soli mutatione, vel diuturno uſu Corticis, modo meo, modo aliorum Medicorum conſilio, modo proprio marte, modo Amicorum ſuaſu, & quidem diverſis formulis, ac Methodis etiam Tranſalpinis, aſſumpti; qui tamen Cortex pro iiſdem Febribus qualibet vice ablegandis conſuetum munus egregie prçſtabat. Sed & ſponte quoque pluries abiit Febris, abiitque pariter aliis ſine Cortice curata remediis; redibat tamen æque ſponte ſoluta, ac aliis remediis depulſa. Et ſicuti Cortex ad prçſervationem aſſumptus eam minime arcebat, ita nec cçteræ prophylaxes ſedulo inſtitutæ illam remorabantur tantillum, ſive ſermo ſit de Purgantibus epicraticis, ſive de deobſtruentibus, atque omnifariam alterantibus Remediis, ſive etiam de iis, quæ loco Febrifugorum habentur.

Licet autem hçc monſtra raro contingant, neque rarius contingere ſoleant ubi Febres abſque Cortice curatæ ſunt, nihilominus me quodammodo retrahunt, efficiuntque quo minus Febres iſtas, ubi nulla ſuadeat neceſſitas, vel notabilis earum diuturnitas, per hujuſmodi remedium curare aggrediar. Unde ſubit mirari, quomodo Obtrectatorum Corticis adeo me tangat magiſtralis Scutica, ut non ſemel contigerit, quoſdam Ægrotantes ab iiſdem aliquando deceptos, ne dicam ſeductos, priuſquam ſe mihi committerent, voluiſſe mecum paciſci, ne Corticem [quaſi in hoc ſim nimius] illis unquam prçſcriberem, mori potius ſine illo, quam ope illius ſanari, ut ajebant, contenti. Quod ſane eo magis ridiculum mihi viſum eſt, quo certior ſum, inter Medicos Cortice utentes neminem in Curatione *Benignarum* Intermittentium, quas ſçpe pro *Depurativis* habeo, me parciorem eſſe, magiſve ſobrium circa uſum illius.

CAPUT

CAPUT IX.

An Chinæ Chinæ *oblationem præcedere debeat Purgatio, aut Venæ ſectio.*

REMANET adhuc alia ſolvenda quęſtio, quæ Scriptorum vota diviſit, an ſcilicet quocumque Febris Intermittentis tempore offeratur Cortex, debeat prius Corpus purgari.

Si hac quoque vice vellemus, ut maximo jure poſſemus, ſubſcribere *Sydenhamio*, in promptu eſſet reſolutio Problematis, dicendo nempe cum ipſo, quod—*Neque Catharſi, multo minus Venæ ſectione ſubducenda eſt materiæ febrilis pars aliqua, quo liberius Cortex ſuo fungatur munere: Cum enim* [inquit ipſe] *ab utraque labefactetur quadantenus œconomia Corporis, eo promptius, certiuſque recrudeſcent Paroxyſmi, evaneſcente ſemel pulveris vi*; quod & paullo inferius confirmat ſubdens—*Quod ſi Medicamenta purgantia ſubinde adhibeas (adhiberi ſcilicet ſolent eo prætextu, ut obſtructiones expediantur, atque humores in primis viis ſtabulantes exturbentur) vel ſi, quod præcipuum eſt, in conſtitutione epidemica venæ ſectio celebretur, fiet, ut morbus in longiſſimum tempus procurrat, atque interim, ut Ægri mille ſymptomatis, iiſque periculoſiſſimis exponantur*—Hæc Sydenham.

Sed ut illius, aliorumque ſepoſitâ auctoritate, dicam paucis quod ſentio, & mitius agam, quam credar, reſpondeo, facile eſſe ex alibi dictis colligere, me quidem a purgantibus in hoc quoque caſu parum, vel nihil commodi unquam ſperare, immo potius profiteri, ſi non abſolute debere cum *Sydenhamio*, poſſe ſaltem pręſcribi in Intermittentibus Chinam Chinæ non modo impune, ſed cum ratione, & cum felici ſucceſſu, ut ſum non ſemel expertus, cum idoneum tempus adfuerit, nullâ purgatione pręmiſsâ; nihilominus ex aliâ parte ad evitandam calumniam, & ad aliquam Corporis expiationem, dummodo cautam, quin & ad meliorem forſan diſpoſitionem pro ſuſcipiendâ Febrifugi actione, poſſe prius alvum leniri, & venam ſecari; immo utrumque pręſidium de more congruere nequaquam diffitebor, quippe hoc ipſum mihi quoque ferme ſollemne eſt.

Haud equidem tanti facio cautelam iſtam, quin ſępeſępius vel alterutrum, vel utrumque ex dictis pręſidiis æque bene omitti poſſe ſim certus, maxime cum neutrum, & pręſertim

purgatio, de quâ principaliter procedit quęſtio, nec ratione Febris, nec ratione cauſſæ indicetur; immo & ratione Febris, ſi ſit plurimum intenſa, & ratione cauſſæ, ſi ſit facile agitabilis, potius prohibeatur, eoque fortaſſe magis, quoniam curatio, ut ſupponimus, eſt Cortice peragenda: ſiquidem, ut adnotat *Reſtaurandus — Revera huic medicamento nihil magis repugnat, quam cathartica: quamobrem* (ſubdit) *id remedium in uſum duxi majori emolumento impurgatis meis Ægris, præmiſſa ſolum phlebotomia, injectis clyſteribus, exhibitiſque juſculis refrigerantibus* — Sed purgationem circumſpectam, & levem, quæ ſępius etiam uno, vel altero Clyſtere injecto [& quidem tutius] poteſt ſuppleri, non rejicio, quin & admitto; ſed ſolum admitto, inquantum ea exigatur ab aliis peculiaribus corporis ægrotantis diſpoſitionibus, neque ab ipsâ Febre prohibeatur; non vero inquantum directe indicetur a Febre, vel a cauſsâ immediatâ ejuſdem Febris. Huc forſan reſpiciens *Hippocrates de Affectionibus* in curatione Tertianæ, & Quartanæ Febris incipientium, non legem imponit de inſtituendâ univerſaliter ante uſum Specificorum ſui temporis purgatione, ſed conditionaliter loquitur in utroque caſu, ſuadetque pharmacum dari tantummodo — *ſiquidem Æger impurgatus ſinuerit — ſiquidem videbitur tibi non purgatus eſſe* — ſignum evidens, purgationem in prędictis Febribus & abſolute, & ante uſum Specificorum omitti poſſe, eamque, ubi opportuna cenſeatur, ſolummodo inſtituendam eſſe occaſione aliarum præexiſtentium corporis diſpoſitionum, quæ Febrium hujuſmodi curationem per Antifebrilia abſolvendam [ubi vere illæ adfuerint] poſſent remorari.

Quia tamen non pari ſemper paſſu, ſive in quibuſvis Corporibus, ſive in quibuſvis Anni temporibus incedendum eſt, priuſquam de eâdem purgatione, vel ſanguinis miſſione inſtituendâ ſpecialius judicium feratur, iterum cum *Sydenhamio* diſtinguere oportet [quod non parvi eſt in praxi momenti] inter Febres Intermittentes, Vernas, Æſtivas, & Autumnales; de Hybernis enim non loquor, quippe quod tali tempeſtate incipiant fere nullæ, vixque ullæ ſoleant occurrere, niſi earum aliqua, ut Quartana, Æſtate, vel Autumno orta, in Hyemem protrahatur. Alius ergo eſt ſtatus ſanguinis, & fluidorum Vere, alius Æſtate, & alius Autumno, quemadmodum diverſus eſt ſtatus liquoris cujuſpiam, qui fermentatur, qui fervet, & qui deferbuit. Vere ſiquidem ſucci omnes corporis noſtri, non ſecus ac ſucci Vegetabilium, ſpiritu turgent per Hyemem compreſſo, & vivifico Anni juveneſcentis, Soliſve calore perfuſi, quaquaverſum alacriter expanduntur, ſunt-

que

que ideo facile in fermentationes depurativas, & utiles ſecretiones proni. Æſtate vero iidem ſucci nimio fervore acti facile fuſiones patiuntur, diſſipantur, ac ſenſibili, & inſenſibili tranſpiratione evaporant. Autumno denique ex pregreſsâ Æſtatis deflagratione ſpirituum inopes, & enerves redditi, vappeſcunt ut Vina, aut acorem contrahunt, unde in lentores, ſtagnationes, concretiones, atque, his quodammodo oppoſitas, diſſolutiones, ac corruptiones (aucto ſcilicet ad exceſſum ipſius concretionis gradu) haud difficulter aguntur.

His ſtantibus, ſi pro Febris Intermittentis curatione Verno tempore Chinâ Chinæ uti contingat (raro tamen tunc ob Febrium brevitatem, facilemque earum ſolutionem hujuſmodi occaſio ſolet contingere) ſuaſor ſum, ut tali tempeſtate, quæ *Hippocrati* quoque pro inſtituendâ, ubi conveniat, purgatione, & Venæ ſectione, videtur accommoda, levis aliqua præmittatur corporis expiatio, & concurrente vel modicâ plenitudine, ætate congruâ &c. etiam ſanginis miſſio. Neque vere obſtat uſui circumſpecto Solventium ante oblationem Chinæ Chinæ ea, quæ inter hanc, & illa intercedit diſſymboleitas ſupra allata ex *Reſtaurando*; & propterea ut fatear, non æque cavendum ab iiſdem Solventibus ante, ac poſt exhibitum Corticem: quandoquidem in primo caſu non impeditur, ut uſus ſatis me docuit, futura illius actio, ſicuti in ſecundo deletur pregreſſa. Sint tamen ex uſu ad majorem cautelam Solventia tantum mitiora, *v. gr.* Caſſia ſola ad *unciam* circiter, vel cum *drachma una*, aut alterâ Cremoris Tartari admixtâ, ſive Cremor ipſe Tartari ad *unciam* pariter, ſive Syrupus aureus ad *uncias tres*, vel *quatuor*, cui ſuperbibatur ſerum lactis, vel aqua Nuceriana ad *libras tres*, vel *quatuor*, ſive aliud ſimile diluens, & ſine ullâ quantum fieri poteſt irritatione, alvum leniens medicamentum.

Si autem Chinâ Chinæ utendum ſit Æſtivo tempore, tunc in purgandis Corporibus, & ſanguine mittendo cautius eſt incedendum; ſiquidem cum alvus tunc temporis ſoleat utplurimum eſſe lubrica, bile ſcilicet magis fluxili, & validius illam vellicante, ſat erit pro eâdem alvo abluendâ potius, quam ſolicitandâ, Serum Lactis ſimpliciter ad libras aliquot abſque ullo, vel ſaltem cum leviſſimo vehiculo (puta pauco Cremore Tartari) propinare, vel Oleum amygdalarum dulcium ſine igne recenter expreſſum, & tantillo juris dilutum, ad *uncias quatuor* circiter, maxime ſi notabilis ſuccorum acrimonia Ventriculi, & Inteſtinorum tunicas vellicet, cum inani, & ſiccâ, vel etiam humidâ vomituritione. Phlebotomia pari-

ter, vel parca ſit, vel etiam omittatur, diebus prȩſertim canicularibus, niſi fervor quidam ſanguinis, ejuſve quaſi turgentia, Ætas vegeta, plenus habitus, & vaſorum diſtenſio id plane ſuadeant; experientiâ etenim clare comperimus, ſæpe tali tempeſtate, eâdem ipsâ phlebotomiæ, aut purgationis die, febrem ex ſimplici duplicem fieri, quod tamen etiam haud raro ſponte contingere, etſi nil tale Medicus præſcripſerit, nequaquam inficiabor.

Denique, ſi Autumno pro curatione Intermittentium, prȩſcribendus ſit Peruvianus Cortex [minori, generaliter loquendo, adhibitâ religione in purgando, quam in ſanguine mittendo, prȩſertim ſi Febris curanda Quartana fuerit, quarum Febrium feracior eſt illa tempeſtas] ipſum Cremorem Tartari ad *unciam unam*, vel Electuarium lenitivum, vel Caſſiam, eâdem doſi (admixto etiam, ſi lubeat, tantillo Rhabarbari) vel quid antedictis analogum, pro alvo leniendâ, ex uſu eſſe poſſe cenſuerim, ſuperepoto juris potius tenuioris, vel hordeacei, ſi aëris temperies ad frigidiorem inclinet, quam Seri, largiore hauſtu. Sanguinis vero miſſionem parcâ ſemper manu, & nonniſi validis ſuadentibus indicationibus [quæ in Intermittentibus tunc maxime vix poſſunt adeſſe, niſi ingraveſcant ſymptomata] eſſe inſtituendam, ex jam deſcriptâ ipſius ſanguinis diatheſi videtur ſatis conſtare.

Exinde patet, quod quo minor eſt Febrium, atque Symptomatum intenſio, eo liberalior eſſe poteſt Solventium moderatorum uſus; & contra parcior, quo major eſt & Febrium, & Symptomatum vigor. Hinc in febribus Lentis, & Chronicis, vel ad Chronicas ſaltem tendentibus [Intermittentibus tamen] tutior cenſenda eſt levis purgatio, etiam epicratice inſtituta, ante oblationem Corticis, quam in aliis nonnihil fortioribus, in quibus, ut dictum eſt, pro ratione majoris, aut minoris intenſionis ipſarum, nec non Symptomatum earundem, plus, vel minus indulgendum eſt purgationi ab aliis caſuum ſingularium circumſtantiis indicatæ, dummodo Febris ipſa intenſa nimis non omnino prohibeat; quo caſu prorſus eſt abſtinendum ab omni Solvente, & tota Inteſtinorum expiatio Clyſteribus abſolvenda.

Neque inconſulte conditionem iſtam rurſus appoſui in uſu Solventium, nempe illa poſſe adhiberi, ſi ab aliis circumſtantiis exigantur, nec prohibeantur a Febre. Præter enim id, quod pluries tetigimus, & præter noxam, quam ſuâpte naturâ certo ſcimus ſemper inferre Purgantia etiam mitiora, niſi ſummâ cum cautione uſurpentur [non hîc loquor de morbis acutis,

acutis, in quibus Cane pejus, & Angue vitanda eſſe, clamat Auctoritas, Ratio, & Experientia] præter, inquam, hæc, & alia innumera, quæ hujus loci non ſunt, poſſum teſtari fortuito quidem experimento, ſed non fortuitâ animadverſione, me Æſtate, & Autumno Anni ſpecialiter 1707. peculiari ſolertiâ in id totum fuiſſe, ut obſervarem quid præſtarent in Intermittentibus, quarum ferax fuit annus ille, evacuationes tum ſpontaneæ, tum artificiales. Id quod ſine ullo Ægrotantium diſcrimine licuit experiri, cum magna pars eorum ab aliis primitus Medicis curaretur, ut Cortici averſis, ita purgationi facile indulgentibus: pars alia, etſi mihi uni commiſſa, illum potare renuerit: & alia denique me parum proclivem ad eum prẹſcribendum invenerit. Iſtis autem Ægrotantibus vel ſine Cortice, vel eo ſolum tardius aſſumpto curatis, cum plurimæ, etiam ſponte ſuâ, obtingerint dejectiones, hac arreptâ occaſione potui melius memetipſum examinare, num ex vi alicujus prẹjudicatæ opinionis, plus quam par eſſet, a Solventium uſu diſtraherer. Ut rem paucis perſtringam, & Caput claudam, aliquem tantummodo caſum ſubnectam obiter.

I. Domina *Barbara Cattanea*, Sereniſſimæ Duciſſæ Mutinæ glorioſæ recordationis Cubicularia primaria, duplici Tertianâ laborabat circa initia ſua ſatis forti. Hanc cum Doctiſſimus Amicus, atque Collega, Sereniſſimique pariter Ducis Medicus, *D. ... vinius*, & Ego inſimul curaremus, eamque a principio ad finem morbi aſſumptioni Chinæ Chinæ, ut pluries (modeſte quidem) edixit, repugnantem agnoſceremus, ab illius propterea oblatione toto morbi decurſu abſtinuimus. Riguit illa, ſudavit, & alſit, ac prẹterea: quod unice notari velim: contumaci, copioſâque diarrhæâ ſpontaneâ ad plures hebdomadas vexata fuit. Febris tamen, vix moderato primorum acceſſuum impetu, uſque perſeverabat. Suppreſſa eſt diarrhæa; at Febris nihilominus pari paſſu proceſſit. Rediit denuo eadem diarrhæa ad tempus non breve; Febris vero interim adhuc eadem. Iterum diarrhæa ſuppreſſa eſt omnino, & Febris minime immutata: nil proficientibus videlicet repetitis Venæ ſectionibus, nec juſculis alterantibus, nec Febrifugis amaris vulgaribus, nec aliis quibuſcumque remediis, quorum enumeratio nimia hîc eſſet. Tandem cum Febris videretur declinationi propinquior, remiſsâ ſcilicet vi, ſed perſeverante jugiter contumaciâ, prẹſcriptum eſt a Collegâ [neque enim ſemper conveniebamus] Apozema ſolvens ad plures dies, Ægra, ut reor, inſtante, meque mox non diſſentiente, quippe qui Doctiſſimo Collegæ potius, quam mihi fidens, poſſe credidi ad iſtius quoque

H 4 expe-

experimenti incudem ſoliditatem meæ opinionis examinari. Sed cum exinde potius augeri Febrem, quam imminui dignoſceremus, dimiſſo Apozemate, curationem Naturæ commiſimus, & Tempori. Revera a ſolo tempore emerſit medela morbi. Febris namque primâ die Septembris orta, omnibus evacuationibus irritis, ultra Brumale Solſtitium perſeveravit, tandemque ſponte, ac poſt feriationem omnimodam a remediis paulatim evanuit.

II. *Monialis quædam Carmelita Excalceata*, habitus gracilioris, valetudinaria, & Tertianis æſtivis obnoxia eodem pariter anno ex ſimplici Tertianâ decubuit. Quadam intermiſſionis die Serum Vaccinum depuratum ad libras aliquot bibendum præſcripſi: ex quo tot bilioſæ dejectiones cum tolerantiâ ſubſecutæ ſunt, ut idem remedium alterâ intermiſſionis die propinare non dubitaverim. Dejectiones adhuc plures, & faciles; idemque contigit aliis vicibus, repetito Sero. Febris de Tertianâ ſimplici facta eſt duplex; ſed acceſſiones mitiores ambæ, ac veluti ex diviſione unius fortioris reſultantes. Alternis idcirco diebus [de aliis remediis nullam mentionem facio, cum non ſit opus] idem Serum offero, & ſemper cum pari ſucceſſu dejectionum copioſarum, ſumme bilioſarum, ſpumoſarum, & facile excretarum; Febres tamen ſemper æquales. Subſtiti ab uſu Seri ad aliquod tempus; ſed Febres non ſubſtitere. Cum vero alvus non flueret, Serum rurſus, Ægrâ poſcente, alternis diebus potari permiſi. Sumpſit forſan vigeſies toto morbi decurſu. Mirum quot, & quanta dejecerit ſine fructu. Stupidus fere, eo quod nunquam Serum ſimplex, ut aſſolet in progreſſu, ſed ſemper dejectionibus acerrimis [non tamen plane humoralibus] infectum redderet, uſum illius nihilominus interdixi. Poſt aliquot dies Febris adeo immutata eſt, ut prope evaneſcere viſa ſit: recruduit tamen paullo poſt. Iterum ad aliquot dies Serum exhibitum pari exitu. Tandem perſeverante pertinaciter Febre, dimiſſis evacuationibus, Peruviano Cortice particulatim aſſumpto, eodemque in recidivâ, quæ poſt menſem contigit, repetito, curata eſt.

III. Unus ex tenerioribus Ephœbis Sereniſs. Ducis noſtri *D. Marchio Joachimus Salviati* Florentinus, ſimplici Tertianâ Intermittente correptus, materiam porraceam plane humoralem, olei adinſtar, adeo copioſe per vomitum excernebat (reſpondente paullo poſt non abſimiliter alvo) ut vix credibile videatur, habitâ ætatis ratione; vomitus ſiquidem ſolus quatuor librarum pondus facile ſuperabat. Perſeveravit ſic per plures acceſſiones Febris ſemper intenſa, ſed plane intermit-

tens,

tens, & copioſo ſemper ſudore ſoluta. Tractu temporis imminutæ ſunt excretiones, ſed durantibus Febribus per artem ſunt evocatæ. Exhibitum ſcilicet eſt aliquoties Oleum Amygdalarum, Serum Vaccinum modo ſimplex, modo Syr. roſ. aur. aſſociatum, unde faciles, & copioſæ dejectiones, ſed irritæ. Poſt menſem Febris dedit inducias; at paullo poſt revixit ferox, ut prius iiſdemque copioſis comitata vomitibus. Iterum purgatus eſt Æger, præſcriptaque ſunt, præter Juſcula alterantia [non omiſsâ ſuo tempore Venæ ſectione] ſalia etiam Vegetabilium Febrifugorum, quoniam Æger ob ſaporem Corticis ingratum erat ei omnimode averſus, quidquid ex Patriâ ſuâ identidem audiret adverſus repugnantiam hanc puerilem. Procedebat nihilominus Febris, inſtituteque inſuper per repetitam Rhabarbari infuſionem epicraticæ purgationi nequaquam cedebat. Uno verbo, ſepties ſaltem recidit, ſemperque graviter, Febre modo ſimplicis, modo duplicis Tertianæ typum ſervante: & ſepeſepius cum videretur imminui tam quoad intenſionem, quam quoad extenſionem, ſtatim nullâ occaſione recrudeſcebat ferocior, & primis perpetuo conjuncta vomitibus. Poſt duos tandem menſes cepit Æger tedio victus, nec ullis ſublevatus evacuationibus, Corticem aſſumere per modum alterantis cum levamine notabili, ſed non prout expectaveram. Aucta eſt idcirco nonnihil doſis Corticis; ſed eodem pariter tempore aucta eſt Febris, ut conſueverat ſtatim ac cœperat imminui. Suſpicatus ſum de effœtâ ſubſtantiâ Remedii, de cujus infirmâ qualitate aliquod antecedens indicium habueram. Eo itaque rejecto, ſubſtitutus eſt melior Cortex, exhibituſque doſi modicâ tunc, cum Febres incrementum ſuum validius capiebant Statim uno ictu ſuppreſſæ ſunt, & cum illis ſymptomaticæ excretiones: continuatoque leviter. ac repetito per aliquot dies remedio perfecte ſanatus eſt Æger, unam tantum poſt menſem Febrem paſſus, quæ intra horas quadraginta ſudore ſponte ſoluta nullo ulteriore indiguit Corticis auxilio, aliove remediorum apparatu.

IV. *D. Viennam Mellinam*, canoram Scultennæ noſtri Sirenem, ultra bimeſtre ſpatium Tertianâ duplici affectam nulla purgatio (prout illi ſpondebat, quoties preſcriberet, Medicus ſenior, & oſor Corticis) unquam ſanavit. Hanc ſine aliâ evacuatione illico ſanavit oblatus Cortex, & recidivam leviorem repetitus ſuſtulit.

V. *Tres filiolos D. Comitis Sorræ* Tertianâ duplici intermittente per æſtatem correptos Syrupo de Cichorio cum Rhabarbaro quotidie utentes, & quotidie pariter copioſe alvum exonerantes,

rantes, exactâ ſemper victus ratione ſervatâ, tumidos tamen, & inflatos per tres menſes, & ultra aſſidue decumbentes vidi, donec Hyemale Solſtitium opem aliquam, Vernale vero Æquinoctium (nonniſi tamen poſt plures, ac plures recidivas) integram valetudinem attulerit.

VI. Idem omnino *tribus aliis* contigit *filiis D.* quondam *Joſeph Galliani de Coccapanis*, Mutinenſis Patritii, quorum neque Febribus, neque inflationi ventris quicquam profuit diuturna, leviſque purgatio, ſicut nec torminoſa, quæ uni eorum contigit diarrhęa ſpontanea. Hos omnes procul dubio, tranſactâ aliquot tantum dierum epicraticâ purgatione, citius, & certius ſanaſſet Cortex. At minime ſolus ipſe Curæ incumbebam [illos enim majore aſſiduitate inviſebat de more *D. Candrinus*) neque in Febribus exitus cęteroqui ſalutaris, neque in ſubjectis puerilibus facile illas ferentibus, magna erat in me ipſo ad eum proponendum proclivitas.

Plurimos caſus haud abſimiles Ægrotantium ab aliis prę ſertim Medicis purgationi liberalius indulgentibus curatorum, ad quos inviſendos accerſitus fui, quoſque nullæ purgationes, ſed ſolus tandem Cortex liberavit, non afferam, ne longior ſim. Paucos inter tot, qui poſſent adduci, retuliſſe ſufficiat, ut quam parum conferant purgationes, etiam benignius inſtitutæ, in Intermittentibus [iis ſaltem, quibus altiores radices ſunt] palam fiat: ut ideo parum interſit, etiamſi illæ non ſemper religioſe pręmittantur oblationi Corticis, pręcipue ſi non ob morbi diuturnitatem, ſed ob ſupervenientiam ſymptomatum [quæ duo in praxi ſunt valde diſtinguenda] offeratur remedium. Sed jam illius adminiſtrandi ſors varia tam in principio, quam in progreſſu vulgarium Intermittentium, ad leges ſcilicet, & normam cautionum tum in hoc, tum maxime in pręcedenti Capite expoſitarum, ex ſequentibus Hiſtoriis clarius apparebit.

CAPUT

CAPUT X.

Doctrina præcedens de Cortice *modo propinando, & modo non in principiis Intermittentium, variis confirmatur Curationum Hiſtoriis.*

Etsi ad Febrium *Corruptivarum* categoriam revocaverimus eas etiam Intermittentes, quæ ſolâ *diuturnitate* noſtri Corporis œconomiam notabiliter pervertunt, earum tamen curationes per Chinam Chinæ feliciter abſolutas non lubet referre; cum hujuſmodi caſuum tanta ſuppetat copia, ut quilibet Medicus in uſu hujuſce remedii vel mediocriter verſatus centenas facile Hiſtorias iſtius generis poſſit congerere. Ea propter nonnullas tantummodo in medium proferam, in quibus aliquid occurrat ad rem noſtram notatu dignum, quod nimirum reſpiciat vel oblationem Corticis in Intermittentium benigniorum *principiis* vario cum ſucceſſu adminiſtratam, vel eandem uſurpatam tantum in illarum *progreſſu* ob ſupervenientiam graviorum ſymptomatum; eorum tamen, quæ remotum ſolummodo periculum a longe minantur, non quæ proximum, & prçceps afferunt; quandoquidem de hiſce poſtremis ſpecialior ſuo loco habenda eſt conſideratio. Ut ergo ab iis exordiar Caſibus, in quibus prçcox contigit exhibitio Corticis, nullo prçvio examine, an Febris curanda *Depurativa* fuerit, an *Corruptiva*, progrediendo poſtmodum ad eos, in quibus Corticis oblatio fuit maturior [Febribus ſcilicet jam ad *Corruptivas* vergentibus] in promptu ſunt qui ſequuntur.

I. *D. Flaminia*, Uxor Clariſſimi quondam Viri, *D. Nicolai poſtea Comitis de Sanctis*, a Secretis, & Status Conſiliarii Sereniſs. Ducis noſtri, dum Lauretum pergeret, in medio circiter itinere ſub die ipsâ Æquinoctii Autumnalis anni 1704. correpta eſt ſimplici Quartanâ Intermittente, adeo quidem levi, ut cum veſpertinis tantum horis recurreret, Ægra ſomnum placidum traheret per noctem, & mane vegetior ſurgeret, ac ante morbum: idque ſibi perpetuo accidiſſe quandiu viguit Quartana, pluries aſſeruit. Poſt paucos dies ab invaſione Febris in Patriam redux, in medio pariter itinere, mihi unde illa diſceſſerat proficiſcenti occurrens, narrat quæ ſibi contigerant. Suaſor ſum, ut bene ſe regat in itinere, remedia poſtea, ſi opus fuerit, adminiſtraturus in Patriâ, cum illuc appulerim. His auditis, iter proſequitur; cumque aliâ de cauſâ Bononiæ per duos,

duos, vel tres dies moram trahere cogeretur, juſſu vigilantiſſimi Conjugis eximios aliquot inclyti illius Archilycæi Profeſſores conſuluit, qui habito forſan gracilioris conſtitutionis, ætatiſque paululum inclinantis reſpectu, vi quorum imparem diuturno morbo ferendo fortaſſis Ægram ſunt ſuſpicati, Extractum quoddam Chinæ Chinæ (ut mihi relatum fuit) ſatis blandum, partitis, & parcis doſibus aſſumendum ſtatim præſcripſere. Annuit iis libenter amantiſſimus Conjux, qui mirandas quondam noverat, me pręſcribente, in lethali ægritudine Filii ſui unici Corticis vires: illiuſque proinde Extracti ſufficientem quantitatem Ægra ſecum detulit Mutinam, ubi cœptum Bononiæ uſum proſecuta eſt cum notabili paroxyſmorum imminutione. Mihi interim in Patriam reſtituto narrantur quæ acta ſunt, Ægrâ tamen ſubmurmurante, ſe quodammodo gravius habere, & quandam veluti majorem laſſitudinem percipere poſt imminutas acceſſiones, ac antea. Culpatur tamen iter; aſt ego ſubdo, quod libenter illi adſtitiſſem, cum Profeſſores Bononienſes conſuluit, ut nonnullas animadverſiones meas circa Ægræ ſtatum ex notione rerum jamdudum pręgreſſarum petitas, iiſdem minime conſciis potuiſſem exponere, executurus poſtea quidquid illis placuiſſet, re clarius intellectâ. Dixiſſem nempe, illam ex gravibus pręgreſſis animi pathematis [occaſione pręſertim graviſſimarum ægritudinum Conjugis, & Filii] etſi nunquam complete ægrotantem, valetudinariam tamen perpetuo fuiſſe, ac in Cachexiam, vel pectoris hydropem, quandoque proclivem, ſuadente id diuturnâ, modicâ licet pedum, ac tibiarum intumeſcentiâ, ſcabiei cujuſdam retroceſſione &c., quibus pravis diſpoſitionibus adhuc latentibus in unâ lance poſitis, & levibus Quartanæ adeo mitis acceſſibus in alterâ, cenſuiſſem Viros illos doctiſſimos, rem totam Naturæ concredituros fuiſſe, ut ego dubio procul inſtitiſſem, reſervato uſu Corticis in caſu tantummodo gravioris recrudeſcentiæ. Ad hęc inſtabat amantiſſimus Conjux, progreſſum remedii ſuſpendi, ſi mihi de rebus pręgreſſis optime conſcio illius uſus non arrideret. Huic tamen reſpondi, me quidem dubitare, an feliciorem partem elegerint Magni illi Viri; ſed non proinde mihi conſtare de oppoſito, neque conjecturas meas eſſe tanti ponderis, ut eorum placita infirmare valerent: meque ſolum optaſſe, poſſe illas tunc iiſdem exponere, eſto forte ſuper illis idem quoque potuerit cum ratione decerni, quod decretum jam fuerat. Tandem omnem hęſitationem reſecui concludens hęc omnia fortaſſe locum habere potuiſſe re integrâ, non cum jam remedium magnâ ex parte Febres ſuſtulerat: neque ideo ſuſpiciones meas,

forſitan

forſitan vanas, effectum jam prope completum debere, aut opportune poſſe impedire. Et revera, paucis vix elapſis diebus, Febris in totum evanuit. Paullo poſt laſſitudo cœpit ad articulos determinari, & ſenſim in arthritidem univerſalem, ac dolorificam, cui nunquam Ægra obnoxia fuerat, commutari. Quid multis? Duravit ad longum tempus arthritica affectio non ſine aliquâ pulſus perturbatione. Invocabatur tamquam Numen aliquod denuo Quartana Febris, ut accederet, quemadmodum colebatur antiquitus, ut procul abeſſet. Acceſſit, & nonnihil levaminis attulit; non tamen affectionem ſuſtulit: immo Ægra & Febre, & arthriticis cruciatibus longâ viciſſitudine alternatim torquebatur. Poſt plures tamen, & plures menſes, repetitis ſudoribus, in acceſſionum declinatione, medio etiam diaphoreticorum uſu, promotis, tandem convaluit; reſtitante ſolum diuturnâ in partibus affectis imbecillitate, de quâ etiamnum, humidioribus prę́ſertim tempeſtatibus, quandoque conqueritur.

Ex hujuſmodi caſu poſſet forte illuſtrari Theoria conſtituentium cauſſas Intermittentium in Nervoſo ſyſtemate. Sed, ſi illum ad leges in antecedentibus ſancitas fas ſit revocare, dicendum erit, ob inhibitum influxum fermenti Quartanarii (quodcumque ſit illud) in ſanguinem, vel ſaltem eodem, priuſquam influat correcto, atque retuſo, ceſſaſſe quidem febrilem effervеſcentiam, per quam depurabatur ſanguis, non modo a ſupradicto affluente fermento, ſed & datâ occaſione, ab aliis quoque impuritatibus non febrilibus intra illum prę́exiſtentibus; veruntamen remanſiſſe ſuperſtitem in eodem cruore, velut in Mari, ſedatâ licet procellâ adhuc turbato, motum quemdam, vel diſpoſitionem irrequietam ad facile fermenteſcendum, illi impreſſam a prę́greſsâ effervеſcentiâ, ſeu ab humore, qui effervеſcentiam hujuſmodi ſuſcitavit. Hinc particulæ ſanguinis ſuopte jam ingenio non bene diſpoſitæ fluctuantes adhuc, atque tumultuantes, neque ſibi placide cohę́rentes amplius, ut cohę́rebant in ſtatu ſano, loco febrilis ebullitionis clandeſtinam, & occultam potius iniere fermentationem, ac inde imperfectam ſecretionem, vi cujus impuritates ejuſdem Cruoris antecedenter aggeſtæ decubuere ad articulos, necnon etiam ad univerſalem corporis habitum, quaſi Rheumatiſmi adinſtar. Et hoc caſu locum habere videtur, quod non ſemel ſe obſervaſſe refert *Sydenham* [ſubdens tamen hoc eſſe unicum incommodum, quod a Cortice allatum noverit unquam] nempe, quod qui pluries Chinam Chinam aſſumpſerint, Rheumatiſmo fiant ad breve tempus nonnunquam obnoxii: quod tamen mihi,

hi, ut verum fatear, alias nunquam videre contigit, hoc, & ſequenti caſu excepto, ubi quoque uſus Chinæ Chinæ diutinus, aut exuberans non fuit, ſed fortaſſe potius immaturus.

Itaque a poſteriori videtur conſtare, quod ſatius fuiſſet, vel Febrem, quæ *depurativa* erat, ſinere, quouſque talis manſiſſet, nec Corticem exhibere, vel ſaltem priuſquam exhiberetur, ſanguinem ab inquinamentis ſuis mundare, ſive remediis diaphoreticis occaſione deferveſcentiæ febrilis facile in actum reducibilibus, ſive diureticis, aliiſve ſimilibus, præmiſsâ etiam blandiori ventris expiatione, quin & parcâ forſitan (quam Ægra facillime, non obſtantibus iis quæ diximus, ferre conſueverat) ſanguinis detractione: ut ſic purus, & fluxilis, quantum fieri potuiſſet, redditus idem Cruor, inhibitæ poſtmodum Febris commodo tutius, atque tranquillius perfrui valuiſſet.

II. Haud longe abſimiliter contigit *D. Pegault* Obſtetrici olim Aulicæ, habitu corporis valde obeſo prēditæ, atque a toto tempore ſuæ manſionis in Italiâ [quippe, quæ Pariſienſis erat] variis ægritudinibus obnoxiæ, fluxui ſcilicet immodico ſanguinis ab utero, efflorescentiæ cuidam cutaneæ acerrimæ per ſingulas Æſtates, aliiſque diverſis incommodis, quæ robuſtam licet, ſæpius perturbare conſueverunt. Hæc anno 1709. dum appropinquaret, immo immineret partus Sereniſſimæ Duciſſæ Mutinæ, correpta eſt Tertianâ ſimplici Intermittente ſatis validâ, & non modicæ diuturnitatis ſigna prēbente ob copioſos vomitus, & alvi dejectiones, profuſoſque in ipſo Febris augmento ſine levamine ſudores. Quapropter, cum ei admodum curæ eſſet excipere partum Dominæ tum ſuæ, tum meæ, rogavit me, ut Febrim quam cito vellem ſupprimere ſaltem, ſi penitus extinguere datum non eſſet.. Tertio itaque vix elapſo paroxyſmo, prēmiſsâque diebus antecedentibus phlebotomiâ, & Clyſterum adminiſtratione, Corticem propinavi, cujus uſu opportune continuato, impetratæ ſunt induciæ Febri, quantum exigebat opus illud, quod propterea ad ultimum uſque terminum feliciter perduxit. Poſt menſem circiter recidit, & curata eſt methodice, purgata ſcilicet, aliiſque conſuetis omnibus adjuta remediis. Sed neque plane profecit hēc methodus: ſiquidem alias recidit, nec ſemel; quamobrem novâ Corticis oblatione, quam efficaciter imploravit, iterum eſt ſanata. Sed (quod adnotavit *Sydenham*, ut ſupra diximus, & quod forſan Tranſalpinæ magis, quam Ciſalpinæ genti eſt familiare) non multo poſt vagos in regione præſertim lumbari paſſa eſt dolores, a Rheumatiſmo non longe abſimiles: ac demum, iiſdem flexuræ genuum pertinaciter infixis, non ſine incommodo deſcenſum

ſcala-

ſcalarum, & ſtationem ipſam ad aliquod tempus valuit exercere, nec niſi ſerius in priſtinum reſtitui. Illud inſuper de illâ notandum, quod quotieſcumque ſumebat Corticem [ſumpſit autem pluries, ac pluries per modum alterantis] toties illi alvus copioſe fluebat, ferme ac ſi ſolvens aliquod ea ſumpſiſſet, quod & aliquando ſe obſervaſſe *Mortonus* aſſerit, & *Sydenhamius* — *ob peculiarem*, ut inquit, *quorundam corporum temperiem, atque idioſyncraſiam* — iique proinde Auctores in tali caſu Laudanum miſcent cum Cortice; neque tamen per hoc admodum feliciter ea curabatur, ut retuli : iiſque diebus, quibus feriabatur ab aſſumptione Corticis [ut pluries mihi placuit experiri] illis iiſdem alvus in ſtatum naturalem redibat. Quod ſane in ullâ aliâ perſonâ mihi nequaquam contigit obſervare; cum in Italis Ægris aliquam potius alvi ſtipticitatem, quam lubricitatem, utpote — *operationem tam ſuæ naturæ* (eodem *Sydenhamio* judice) *quam morbo plane contrariam* — conſueſcat inducere.

Atque hi duo caſus reſpiciunt oblationem Corticis haud ſatis felicem in Intermittentium principio, ubi ſanguis depurari indigeat non modo a fermento febrili, verum & ab aliis inquinamentis in eo præexiſtentibus : nunc duos alios ſubdam longe minus felices, & notatu dignos, quos mihi nuper tantum, ſexdecim videlicet annis a prima hujuſce Tractatus editione mihi contigit obſervare, commonſtrantes eandem oblationem ne ſemper quidem tutam in ipſo febrium intermittentium, plane tamen depurativarum progreſſu

III. Eſtate Anni 1728. dum Ruri agerem, Nobilis quidam Adoleſcens a Villâ meâ mille paſſus diſtans corripiebatur leviſſimâ intermittente Tertianâ, primum ſimplici, mox duplici, ſed quæ intra paucas horas copioſo ſudore integre ſolvebatur, remanente per totum tempus intermedium omnimodâ actionum alacritate. Perſeverante jugiter hujuſmodi ſtatu, nil prorſus faciendum duxi, ſed totum negotium Naturæ relinquendum ad excoquenda per ignem febrilem tam blandum quęcumque fluidorum vitia, quæ ob pręgreſſos errores, pręſertim in potu, inſolatione, & nimio corporis exercitio commiſſos, potuiſſent in ægrotante latere. Jamque vigeſimus tertius pręterierat acceſſus, cum ab importunis precibus Adoleſcentis alias a me rejectis tandem commotus, illi morem gerendum cenſui, Peruvianum ſcilicet Corticem doſi ſaltem paulatinâ eidem pręſcribens, pręcipue cum ille clam domum meam ob idipſum pedibus veniſſet, mihique aſſeveraſſet, ſed falſo, nullo amplius, aut ferme nullo ſudore paroxyſmos leviſſimos, nec ultra tres,

vel

vel quatuor horas protractos, ſolvi conſueviſſe. Prҿſcripſi ergo *tres drachmas* Corticis in ſex partes diviſas, & intra ſex pariter dies omni mane ſumendas. Aſſumpſit ille, & circa tertiam, vel quartam diem febris evanuit. Cumque vero duas alias portiones ſuperſtites duobus diebus ſubſequentibus ad prҿcautionem potaſſet, primâ poſt abſolutum medicamen die, ex improviſo correptus eſt paroxyſmo, quem Oppidanus Chirurgus epilepticum reputavit, cui tamen morbo Adoleſcens ille nunquam antea fuerat obnoxius. Nunciatâ mihi per eundem Chirurgum eventus ſerie, ſtatim venam ſecari juſſi; quæ tamen operatio, nonniſi poſt horas quinque, vel ſex fuit celebrata: ab ea vero motus convulſivi, ſeu jactationes Corporis cœpere quidem, ut fuit relatum, illico imminui, ſed eos excepit profundus ſopor, vi cujus Æger ferme exanimis videbatur: quâ de re novam iterum venæ ſectionem prҿcepi, & perſeverante jugiter ſopore, ac oppreſſione mentis, veſſicantia quoque brachiis, & cruribus affigenda propoſui. Hҿc tamen omnia cum incaſſum acta intellexerim, mane ſequenti Ægrum mihi inviſendum omnino credidi; quem cum deprehendiſſem obmuteſcentem, ac veluti obdormientem, ſed nonnullos nihilominus motus, quos per evulſionem capillorum ipſe excitaveram, facile edentem, eoſque tunc obſervaſſem ſopiti potius, atque ſubdeliri, quam Epileptici hominis proprios, ſecuritatem omnimodam Matri ſum pollicitus, ut revera contigit, etſi nonniſi poſt horas 38. per novæ, ac unicæ febriculæ ſupervenientiam ab ejuſmodi paroxyſmo integre liber evaſerit. Evaſit tamen, neque amplius uſque adhuc quidquam ſimile, vel ullum aliud incommodum paſſus eſt, optimam quippe, ac firmam valetudinem Deo dante aſſequutus. Una remanſerat adverſus Corticem Parentum querela, quam tamen ego ſtatim ſuſtuli, aſſeverans febrifugum ex ſe inſons fuiſſe, ac ſtrenue ſuo munere functum; me potius haud ſatis cautum in conceſſione mea, & ſubdolo Adoleſcentis relatui nimis credulum ingenue confeſſus.

IV. Inclinante Autumno ejuſdem Anni Urbi reſtitutus in conſilium vocabar pro Aulico Equite noſtro florentis ætatis, qui dum Viennæ Auſtriacæ hyberno tempore moram traheret, levi Tertianâ duplici intermittente, & copioſo ſudore ſolvi conſuetâ, fuit ibidem correptus. Eam tamen ad decimam ſextam uſque diem protractam cum diutius ferre ob impatientiam detrectaret, Medicus, etſi quodammodo invitus, fervidis petitionibus illius tandem indulgens, Chinam Chinam frequenti hauſtu, per brevia videlicet intervalla potandam præbuit;

quo

quo factum eſt, ut ſequenti die febris nullatenus apparuerit, ſed ejus loco ſucceſſerit perturbatio quędam Ventris infimi, tremor Viſcerum, evaporatio ad caput, & dein manuum, ac digitorum convulſiva contractio; itaut affectio iſthęc ab Epileptica parum abludere viſa eſſet, niſi mentis, & ſenſuum omnium uſus integer aliud ſuaſiſſet. Injecto ſtatim Clyſtere, ſedata ſunt omnia; noctu tamen bis, aut ter, etſi levior rediit inſultus, qui poſtmodum irregulariter ſe ſe exerere non deſiit. Progreſſu temporis ſupervenere iterum febres, quæ per ſexaginta dies, & ultra, modò Tertianæ, modo Quartanæ typum referebant, modo nonniſi erraticarum more invadebant; iiſque etiam vigentibus recurrebat identidem inſultus ipſe, quamvis debilior. Febribus tandem per amara depulſis, remanſit nihilominus larva quędam tranſitoria ejuſdem inſultus, quæ a primariis Urbis illius Medicis pro merâ hypochondriacâ affectione fuit habita conſenſu unanimi. Cum tamen ea poſt epotas etiam quaſdam Thermales aquas recurrere, quamvis imbecillius, nequaquam ceſſaſſet, reditus ad nativum aërem pro medela fuit Ægrotanti præſcriptus. In Italiam itaque reduci meo ſuaſu ſecta eſt vena prope hyemale ſolſtitium, non neglectis familiaribus quibuſdam remediis, quæ Medicus illius ordinarius præſcripſerat, quibus extenuata quidem remanſit hujuſmodi affectio, non tamen plane ſublata; illius namque eradicationem ad Vernum Æquinoctium differre fuit opus, martialibus tandem remediis abſolvendam.

Hi duo itaque Caſus ſatis clare videntur oſtendere, non quod Cortex in ſe, vel ex ſe ſit unquam noxius, quemadmodum quiſpiam male feriatus poſſet opponere. Cortex enim hiſce Caſibus febrim intercipiens non aliud præſtitit, niſi quod debebat, & quod ſolet etiam tunc cum pereuntis hominis vitam ab imminente vindicat morte; ſed ſolum videntur oſtendere, quod Medicus debeat ſummâ cautelâ procedere in ſuprimendis quocunque vero ſpecifico febrifugo [ſi quid aliud ſit pręter Corticem] Febribus depuratoriis, non modo in earum principio, verum etiam in earundem progreſſu, quando nulla id exigunt ſymptomata, ſed potius oppoſitum ſuadet facilis Ægrotantis tolerantia: poteſt enim nonnunquam contingere, raro licet, quod non modo ſaburra in ſangpine pręexiſtens, & latens; ſed & ipſum fermentum febrile a Febrifugo abſorptum non integre ſubigatur a Natura, itaut poſſit vel inſenſibiliter diſſipari, vel per urinæ vias, uti frequentius mos eſt, vel per alias æquivalentes excerni; ſed feratur per Metaſtaſim infrequentem quidem, ſed tamen poſſibilem,

ut in duobus hiſce caſibus, ad caput, vel alio, ibique non contemnenda producat phœnomena, quamvis millies in ſimilibus Caſibus id non acciderit. Quamobrem Medicos monitos velim, ne febrium omnino depurativarum, & plane ſalutarium, etſi nonnihil provectarum, ullo vero febrifugo ſuppreſſionem etiam paulatinam tam fidenter, ut ſępe aſſolet, tentent, niſi earum diuturnitas ſenſibilia quępiam gignat incommoda, quorum ratione Febres hujuſmodi ob ſolam diuturnitatem ſuam videantur jam Naturam nonnihil corruptivam adipiſci: quod non prius quam ultra quadrageſimam diem ſolet de more contingere. Interim tamen ſicut nimiam fidentiam in animoſioribus per exempla iſthęc temperandam credidi, ita ne nimiam trepidationem pavidioribus incutiam, ad feliciora exempla oblationis Chinæ Chinæ in ipſo Intermittentium principio progredior.

V. *Matrem meam*, tunc prope octogenariam, adhuc tamen robuſtam pro ratione ætatis, & ſanguine ſatis vegeto etiamnum refertam, querulam licet, menſe Novembris anni 1706. Quartana Febris adorta eſt. Tribus elapſis acceſſionibus mediocris intenſionis, cum non ſatis fiderem virium nonnihil proſtratarum robori, in tam provectâ ætate facile reſolubili, & cum nihil incongruum intra illius ſanguinem præexiſtens agnoſcerem, quod occaſione febrilis incendii indigeret abſumi; ſed contra metuerem potius ejuſdem cruoris conſpurcationem a Fermento febrili (quod tractu temporis non ſemper perfecte ſubigi ſolet) vel ſaltem enervationem ipſius ſanguinis a modici etiam temporis luctâ, ſeu effervefcentiâ, ad ejuſdem fermenti ſubactionem requiſitâ; idcirco ab ipſo initio ſuflamen aliquod paroxyſmis imponendum duxi, ne nimium excurrerent. Quapropter ſtatim Corticem ad *ſcrup.j.* quotidie mane propinavi, per modum ſcilicet levioris alterantis, ratus me forte intra decem, vel duodecim dies febriles acceſſus ad ſummam extenuationem, vel ad totalem abolitionem paulatim deducturum. Sed mea me fefellit opinio; ſiquidem tertiâ die aſſumpti remedii, quâ die quarta acceſſio expectabatur, vix ea ſenſibilis fuit: quare continuato ad duos alios tantum dies, eadem quoque doſi, eodem medicamine, Febris penitus abiit contra expectationem meam. Subſtiti proinde ab uſu Corticis expectans poſt aliquot dies reditum Febris, quam nonnihil ſinere decreveram; ſed ea non amplius reverſa eſt. Immo, cum poſt aliquod tempus occaſione cujuſdam errati in victu, vomitum nocturnum paſſa eſſet Ægra, cui ſe adjunxit incaleſcentia febrilis, hæc nihilominus pari velocitate ſponte abiit, ac advenerat. Neque ab eo tem-

tempore uſque ad ejus obitum ullum inſultum febrilem experta eſt Genitrix mea, quæ Deo favente deinceps vixit incolumis.

VI. *D. Margaritam de Marcheſiis* 76. annos natam, & alioqui ſanam, Hyeme Anni 1708. Febris Quartana corripuit. Tribus elapſis paroxyſmis, Filius Chirurgus domum meam petit, conſilium capturus an Corticem Matri debeat offerre, nec ne. Abſente me ab Urbe, Juniorem Medicum, quem tunc inſtituebam in Praxi, allocutus eſt, votum illius ſaltem excerpturus. Cautus Adoleſcens ſe præbet ancipitem; ſubdit tamen ſibi notum eſſe, quod Matrem meam in principio Quartanæ eo remedio feliciter ipſe curaverim. Hâc notitiâ contentus Chirurgus, nec quicquam ultra quęrens, ſtatim primâ die vacuâ, poſt tertium paroxyſmum exhibet Matri ſuæ *drach j.* Corticis: alterâ die pariter vacuâ, alteram ſimiliter Corticis *drachmam*, & die quarti futuri paroxyſmi *drach. ij.*; quibus epotis, idem quartus paroxyſmus minime apparuit, nec ullus alius deinceps: immo nec recidiva, nec ullum amplius (quod unice notandum occurrit) ex ſuppreſsâ cito Quartanâ ſucceſſit incommodum, ſed integra plane, conſtans, & inculpata valetudo.

VII. *Filiolus* bimus, unicuſque *D. Petri Joannis de Pedronis*, cęteroqui vividus, ac probe valens, Febre Quartanâ duplici ex improviſo corripitur, quæ illum intra paucos dies plurimum extenuat, angit, atque debilitat. Huic præmiſſis aliquoties intermiſſionis tempore nonnullis cochlearibus *Syr. de Cichorio* cum *Rhabarbaro*, qui alvum vix tantillum ſubduxit, exhibitum eſt ſtatim Extractum Peruviani Corticis, pauco *Syr.* ex Corticibus Citri edulcatum, paucâque ſimiliter aquâ ex ejuſdem Floribus aromatizatum: quo per aliquot dies exhibito, ſublata penitus eſt Febris, cui ſucceſſit nullo interturbata incommodo perfecta ſanitas.

Ex tribus hiſce poſtremis exemplis cum pateat ex adverſo adhibitum eſſe feliciter in ipſo Intermittentium principio Peruvianum Corticem, videtur inferri poſſe, quod ubi nil purgandum in ſanguine pręexiſtit, ſed ſolum peccat in ipſo fermentum febrile adveniens ab extra, capax tamen tractu temporis, ſi paulatim reſtitet, febrim naturæ ancipitis in corruptivam convertere, non abs re ſit eodem nonnunquam in ipſo pariter principio, caute tamen, ac prudenter uti. Modo tranſitum faciamus ad alias recenſendas hiſtorias itidem felices citæ oblationis Chinæ Chinæ in febribus corruptivam naturam nondum quidem adeptis, ſed tamen ad eam acquirendam non longe diſpoſitis.

VIII. *Amita mea Monialis* 78. annum agens, inſultum apoplecticum ante tres circiter annos paſſa, atque ex eo hebes jam, immemor, ac ferme ſtupida reddita, anno demum 1708. capitur Tertianâ duplici ſuâpte naturâ Intermittente, cum paroxyſmis tamen ſeſe invicem excipientibus. Vix elapſis primis diebus, quibus prȩſidia medica conſueta, & poſſibilia uſurpata fuerant, eo devenit ſtupiditatis, ut nec cibum capere, nec urinam reddere, neque aliud quidpiam ſciens, aut volens, exercere potis eſſet, durante acceſſione, prȩſertim potiore, vel ſaltem nonniſi circa extremam declinationem ejuſdem, cui poſtea fere immediate ſubſequebatur altera cum rigore paullo minore. In hoc ſtatu dixi Monialibus aſſidentibus (quoniam Ægrotans eo paſſu ad obitum tendebat intra paucos dies, non tam ratione Febris, quam ratione adjunctorum) non aliunde quicquam ſpei ſupereſſe, niſi forſitan ex tentamine Chinæ Chinæ, ſi eam aliquâ horâ minoris ſtupiditatis deglutire valeret: cujus tamen remedii adminiſtrationem, utpote in tali ſtatu difficilem, & probabiliter inanem, earum arbitrio relinquebam, ut ſolum ſi luberet, tentarent. Faciles ſe prȩbuere Moniales: & quoniam intra Clauſtra Pharmacopolium uſuale habent, ſtatim attulere remedium, quod ſummâ caritate, & induſtriâ adminiſtratum fuit, & quaſi vi illatâ, ab Ægrâ deglutitum ad *ſemidrachmam*. Veſpere repetitum eſt eâdem doſi, & facilius hauſtum, quoniam declinabat jam fortior acceſſio. Mane ſequenti oblatum eſt ad *drachmam unam* (ſemper enim facilius potabat) & veſperi ad *ſemidrachmam* cum debito intervallo, & congruâ ab alimento diſtantiâ. Alterâ die, propinato ad *ſemidrachmam* pariter mane, & ſero eodem remedio, vix tantillum Febris apparuit, quæ brevi poſtmodum, continuato pauliſper medicaminis uſu, diſparuit omnino. Hoc autem mihi nequaquam mirum. Illud potius miratus ſum, & etiamnum miror, quod ſolutâ Febre, ſtatim Ægrotans adeo vegeta, prompta, & memor evaſerit, ut vix talis fuerit ante inſultum apoplecticum, nedum ante Febrem. An vero phænomenon iſtud plane mirandum Cortici adſcribendum ſit, an acerbo & continuo tumentium hæmorrhoidum dolori [quod ſymptoma ſublatæ pariter Febri ſtatim ſupervênit] anceps hȩreo. Eventum tamen non abſimilem ab uſu Corticis refert de ſuo Avunculo *Morton*, *Hiſtoria* 26. *De Proteiformi Febr. Intermitt. genio*. Perſeveravit ad aliquot hebdomadas, paucas tamen, Ægra in hoc ſtatu, ſolo hȩmorrhoidum dolore vexata, & adjunctâ alvi ſtipticitate, Clyſterum uſum ægre admittente. Tandem ſive propter hoc, ſive ob intermiſſum prȩmature nimis, nec diu conti-

tinua-

tinuatum, aut repetitum Corticis uſum [metu ſcilicet, ne ab illius actione emerſerit in hoc uno caſu hæmorrhoidum tumor, ac dolor] Febris rediit, & cum eâ mentis, ac ſenſuum torpor conſuetus, quin etiam major. Aberam forte tunc ab Urbe, neque Ægram inviſi, niſi poſt tertiam diem, quo tempore vix percipiebat, quæ circa eam fierent, aut dicerentur, meque ipſum vix dignoſcebat. Quintâ die cum eſſet nonnihil vegeta, ſibi, ut ajebat, brevi moriturae inſtitit miniſtrari Sacramenta Eccleſiæ, quibus integre munita, redeunte ſtatim acceſſione, quæ vehementer invaſit, fere lethargica facta eſt, & deglutiendi impotens: ac propterea de Chinâ Chinâ propinandâ ne cogitandi quidem fuit locus; quamobrem nullo perturbata remediorum incommodo, ſeptimâ circiter die animam Deo reddidit. Ex hoc caſu, ſi non aliud in rem noſtram, ſaltem efficaciam remedii in ſubjecto conſtitutionis jam deſcriptæ, veterum affectionum temporaneam correctionem, & vitæ ipſius, laborioſæ licet, protractionem ab adminiſtrato, neceſſitate cogente, circa initia remedio, ſubit animadvertere.

IX. *Aliam Monialem* ex ordine Carmelitarum Excalceatarum, annos 76. natam, habitu corporis a multis jam annis cachectico, & ſquallore faciei cadavericum prope æmulante refertam, ſuffuſione oculi utriuſque fere obcœcatam, antiquoque inſuper, & continuo aſthmate laborantem, ita ut unum, vel alterum greſſum movere non poſſet, quin anhelitu graviſſimo ipſam loquelam prępediente corriperetur, Autumno anni 1707. invaſit Tertiana duplex Intermittens, nec admodum fortis. Roganti, ut pręmiſſo leniente leviſſimo, phlebotomiam jamdiu intermiſſam, antiquitus vero pro minuendâ ſpirandi difficultate, ſibi [etſi ex tunc etiam cachecticæ] familiarem æque ac proficuam permitterem, annui limitatâ ad tres, vel quatuor uncias ſanguinis detractione: ex quâ facillime toleratâ nullum ſive commodum, ſive incommodum ſubſequi dignoſcere potui. Proceſſit Febris de more nonnihil intenſior in augmento morbi. Cumque in quinto Paroxyſmo, quintâque pariter die non parum ſomniculoſa videretur, licet quo ad alia non plus gravaretur, quam par eſſet: perſpectis, quæ illi aliunde imminebant periculis, ſi Febris vel tantillum ingraveſceret, vel modice protraheretur, pręſcripſi *ſcrup. j.* Extracti Chinæ Chinæ quotidie mane aſſumendum: quo bis tantum adhibito ſeptimâ die vix umbra Febris ſe prodidit. Continuato deinceps, Febre licet jam extinctâ, ad alios tres dies eodem remedio, Ægra integre convaluit, & [quod magis refert] ſine ullâ penitus recidivâ.

X. *Alia pariter Monialis*, degens in Cœnobio S. Claræ ſenex gracilis, & valetudinaria, inclinante Æſtate anni 1709. corripitur Quartanâ ſimplici intermittente. Hęc ante quatuor circiter menſes paſſa erat inſultum levis Apoplexiæ, ſtatim ſolutum per decubitum materiæ ad nervos partis ſiniſtræ [unde ejuſdem partis ſtupor univerſalis] nec non ad nervos opticos, & linguæ motorios, unde hęſitatio ſermonis in iſtâ, in oculis vero feneſtratorum objectorum reprçſentatio, & tandem ſtabilis caligatio. Superveniente Quartanâ crediderim, auctoritate *Hippocratis*, materiam in nervos tum deturbatam, tum influere valentem, poſſe attenuari digeri, atque reſolvi; ſed fortaſſis ætas, & debilis conſtitutionis languor obſtiterunt. Quamobrem, licet Febris primis inſultibus non admodum gravis videretur; cum tamen paullopoſt ſumpſerit incrementum, & robur. metum aliquem incuſſit tum Ægræ, tum mihi, ne ſcilicet Ea ſuâpte naturâ debilis pluribus acceſſibus valeret diu ſufficere. Eapropter cum potius debilitari, quam refici partes affectas, & pręcipue viſionem, quotidie noſcerem: in ipſo etiam morbi *principio*, videlicet circa quintum [ni fallor] Paroxyſmum, vel eo vix tranſacto, cœpi Corticem offerre ad *drach. ſs.* ſingulo mane. Subſtitit Febris etſi valida poſt ſex circiter oblationes, nihilominus continuatum eſt remedium uſque ad dies 14.; poſtea, quiete duarum plus minus hebdomadarum interpoſitâ, iterum exhibitum eſt ad *drach. j.* quotidie per tres dies. Immo ad majorem pręcautionem altero ſimili intervallo poſito, circa Æquinoctium Autumnale rurſus exhibita eſt quotidie *drach. j.* Corticis per alios tres dies; unde ſtabilis ſanatio, & pręſervatio abſque ullo alio incommodo; immo potius cum levamine, & alacritate ad motum, ſolâ oculorum caligatione ſuperſtite: a quâ nihilominus nequaquam impedita eſt, quin ſola, & ſine adminiculis etiam poſt biennium quaquaverſum vagaretur, & conſueta munia mediocriter exerceret.

Atque Caſus iſtos circa oblationem Corticis bono ſucceſſu inſtitutam in principio Intermittentium, *corruptivam* nondum naturam vere adeptarum, ſed tamen in eandem proclivium, retuliſſe ſufficiat. Modo nonnullos alios circa eandem oblationem præ urgentiâ ſymptomatum adminiſtratam, Febre ſcilicet in deterius labente, recenſeamus.

XI. Honeſtus Juvenis *Franciſcus Degoli*, ſtructurâ corporis universâ ad Tabem apprime diſpoſitâ donatus, cujuſque Frater jam tabidus, & Mater peripneumonica obierant, correptus eſt Anno 1699. circa medium Auguſtum Quartanâ ſimplici, quæ paullo poſt duplex eſt facta, illique adjuncta Tuſſis impor-

importuna noctu, & interdiu pręcipue vero toto acceſſionis etiam declinantis tempore Ægrotantem concutiens, cum plurimo ſputo materiæ ſpumoſæ inſipidæ. Hunc a principio hortatus ſum, ut Febres ferret, opem poſtea idoneo tempore laturus, & citius etiam, ſi Tuſſis admodum increbreſceret. Tulit ille tacitus Quartanam duplicem per duos Menſes, tuſſimque contumaciſſimam, & moleſtiſſimam, quâ ad maraſmum uſque deductus eſt, cum tantâ ſputi ſpumoſi copiâ, ut quanta fuerit, vix credi poſſit. Deerat a ſputo omnis purulentia; non omnis tamen deerat intermiſſionis (qualiſcumque) die febrilis incaleſcentia; cętera Tabidum conſumptum referebat. Rurſus accitus Ego, ac prędicta omnia conſiderans, ſtatim, paucis pręmiſſis, exhibui Corticem ad *drachmas duas* in Vino, ingruente Paroxyſmo graviore, & confeſtim utraque jugulata eſt Quartana, tuſſiſque inde manifeſte imminuta, ipſumque adeo ſputum. Per octo dies aſſumpſit *ſemidrachmam* ejuſdem pulveris, & interim ſedata eſt Tuſſis, Febre jam ante depulsâ. Hinc ad duos Menſes abfuit æque Febris ac Tuſſis; ſed circa brumale Solſtitium utraque reverſa eſt, & utraque repetito pulvere iterum fugata. Quia tamen Quartana modo duplex, modo ſimplex, levior licet, irregulariter nonnunquam redibat, & cum eâdem Tuſſis acerrima, ſputumque ſuſpectum, ideo Æger coactus fuit pluries idem Remedium parcâ doſi haurire, donec prope Solſtitium Æſtivum Anni 1700. a Febre, Tuſſi, & Macie, cui in dies ſuccedebat proba nutritio, perfecte ſeſe extricavit, nullum amplius morbum ab eo tempore paſſus ad Annum uſque 1727., quo tempore e vivis ſublatus eſt.

XII. *D. Carolo Antonio de Agnanis* Sacerdoti, Tertiana ſimplex Intermittens, quæ illum die 26. Julii 1707. adorta eſt, poſt ſeptem leviores circuitus duplex eſt facta, æque tamen adhuc intermittens, ac levis. Curata eſt methodice; ſed loco levaminis, potius paulatim exacerbata eſt Febris, quæ eouſque proceſſit, ut rigoribus, tremoribus, ac concuſſionibus intolerabilibus in invaſione Ægrum vexaret, ſuccedente dein plurimâ in ſomnum proclivitate, cum torpore mentis ſat gravi, & poſtmodum delirio: quæ tamen omnia ſymptomata copioſus tandem ſudor una cum Febre ſolvebat. Inſtabat Mater, ut Chinam Chinam pręſcriberem, Natum imparem oneri morboſo credens. Renuebam tunc ego, ut qui vigeſimam ſaltem diem jam prope imminentem expectare decreveram; vires enim erant ferendo. Tranſactâ vigeſimâ, Febris fit fortior, illiuſque ſimul ingraveſcunt ſymptomata; inſuper urina craſſa

eſt, pauca, & impenſe rubra. Renovantur querelæ de Cortice non adhuc propinato. Cunctabundus hærebam, videns morbum in ſummo vigore, quem proinde tunc veluti ſuffocare minime audebam, certus (ut opinabar) de recidivâ longiore, cum tamen Febris adhuc intermittens ſecuritatem cum diuturnitate polliceretur. Augebatur interim nonnihil qualibet acceſſione ſopor, atque delirium. Et licet ſolveretur utrumque, ſolutâ Febre; cum tamen relinqueret aliquod veſtigium ſui, inſtante viriliter Matre (mihi dubio procul infortunia, quæ accidiſſent, exprobraturâ) Corticem præſcripſi ad *ſemidrachmam* tantum mane ante Febrem, & ſero declinante Febre. Sed cum poſtremus acceſſus iiſdem non modo ſymptomatis, ſed & ultra morem gravioribus fuerit comitatus, ſequenti die doſim duplicavi, ut & die tertiâ. Statim Febris abiit; Urinæ factæ ſunt concoctæ, & omnia tranquilla Sumpſit Corticem iterum ad *drachmam ſemis*, ſemel tantum in die ad modicum tempus: quo elapſo, Rus adiit, ubi paullo poſt, ſpontaneâ diarrhæâ ſuperveniente, perfecte convaluit, duos, vel tres tantummodo Tertianæ paroxyſmos poſt Æquinoctium Vernum anni 1708. iterum paſſus.

XIII. Generoſum Virum, Supremum Domeſticæ Ducalis Rei Præfectum, *D. Comitem Ludovicum de Marſciano*, Quartanæ prope bimeſtris, ni fallor, quâ tenebatur (contigit id anno 1696.) ad nauſeam uſque tædebat. Curabat illum de more *D. Davinius*, meque tunc propter ægritudinem impedito, & ceteroqui in conſilium vocari ſolito, ſocius illi jungebatur in curatione Vir Scriptis ſuis, & multifariâ eruditione Clariſſimus, ac Orbi notus, *D. Bernardinus Ramazzinus*, Comprofeſſor quondam meus, ſummopere colendus in Lycæo Mutinenſi, poſtea ſuſpiciendus in Patavino, ubi Primariam merito occupavit Pract. Med. Cathedram. In morbi progreſſu accitus ſum & Ego, ut qui meam jam cœperam circumferre convaleſcentiam. Nobis itaque omnibus in conſilium vocatis, ſuum Æger de ſumendo Cortice deſiderium ardens expoſuit. Jam Lien illi cœperat nonnihil intumeſcere, ac propterea ne ultro, ut mos eſt, durantibus Febribus intumeſceret, inſtabat eaſdem illico ſupprimi. Me autem præ ceteris mirabatur cunctantem, quem faciliorem ſibi perſuaſerat, quippe tunc a morbo graviſſimo Corticis ope convaleſcentem. Ponderato ſymptomate, & iis omnibus, quæ contra uſum Corticis adduci potuiſſent [quatenus metuendum foret, ne plus ob ſuppreſſam hoc pacto Febrem augeretur lienis tumor, quam ſi illius curatio vel omitteretur, vel remediis conſuetis abſolveretur]

decre-

decretum fuit, paucis prçmiſſis, eſſe annuendum votis Ægri, qui propterea ſtatim ſumpto Remedio, eodemque modis jam dictis continuato, tum a Febre, tum a Splenis tumore abſque ullâ recidivâ liberatus eſt: niſi forte Moroſus quiſpiam recidivam morbi illius appellare velit lethalem Ejuſdem ægritudinem poſt ſeptennium a causâ evidenti productam, Febrem videlicet acutam, ex ſuppreſsâ cutaneâ quadam habituali affectione oriundam, & intra 14. dies per abſceſſum ad anum imperfecte judicatam; quo demum abſceſſu prius in Gangrænam converſo, mox difficulter curato, translatoque interim Ægro in aërem paluſtrem, Febris erratica ſubſecuta eſt, quæ tractu temporis lienis tumorem aſcivit, dein Icterum, mox Hydropem, & mortem.

XIV. Gracilis *Uxor D. Franciſci Guicciardi* Cantoris egregii anno 1708. duplici Tertianâ Intermittente laborans, intra paucos dies, acceſſionibus ſeſe mutuo excipientibus, eo devenit, ut jam verſaretur in non levi diſcrimine, teſtante id pulſu exili, motibuſque manuum, & linguæ tremulis; cum ſubſultibus tendinum, & hujuſmodi gravibus ſymptomatis, ratione quorum Viatico Euchariſtico fuit munita. In Conſilium vocor; & quoniam reliqua remedia ex arte prçſcripta fuerant, & Febris adhuc motum ſenſibilem ſuæ invaſionis ſervabat, priuſquam iſte obliteraretur, ſtatim Corticem Peruvianum propoſui. Obſtabat, vel videbatur obſtare inſignis, & amplus lienis tumor tempore morbi, brevi licet, genitus, qui *D. Floranum* Medicum curantem, Doctum, ætateque magis provectum, nonnihil hæſitantem reddebat. Cunctantem nihilominus hortatus ſum, ne in gravi periculo præſentaneum, quod ſpondebam, Corticis auxilium omitteret ob ſuſpicionem augendi lienis tumorem, quem tractu temporis poſtea Ægrâ ſuperſtite curare poterat, niſi, ſublatâ per Corticem Febre, ſponte evaneſceret: quod pluries mihi contigiſſe aſſeverabam. Annuit ille; & oblatis in remiſſione Febris *duabus drachmis* Chinæ Chinæ, & *drachma una* quotidie per duos ſequentes dies, Febris omnimode depulſa eſt. Præſcribitur tamen ad majorem cautelam alia *ſemuncia* in octo partes dividenda, quâ ad impediendam recidivam aſſumptâ, prçter illius expectationem Splenis tumor evaneſcit in totum: & ſic eodem fere tempore a Febre ſimul, & a tumore lienis curata eſt abſque ullâ penitus recidivâ. Plures Caſus iſtiuſmodi, nempe de Febribus Intermittentibus, prçſertim Quartanis, tumore Viſcerum infimi Ventris comitatis, & per Corticem una cum tali ſymptomate ſanatis, afferre poſſem, quos tamen, utpote triviales, & paſſim obvios, ſatius eſt ſilentio prætermittere.

XV.

XV. Non æque tamen ſilentio prætercam (ne ſcilicet meæ unquam deſim ingenuitati) Caſum ſingularem inter tot felices minus fauſtum, qui non mihi quidem, ſed meo quondam Præceptori contigit, dum viveret; quamquam nec illum inter meos connumerem, neque Cortici imputandum credam, ut ei fortaſſe imputarunt muſſitantes quidam Cynici illius temporis. Referam tamen, ut alii judicent.

Meus itaque colendæ ſemper memoriæ Prçceptor, *Fraſſonus*, Nobili cuidam Viro Quartanâ Febre per menſem circiter detento, & ſupra modum vexato, cum notabili anhelitus difficultate, atque œdematoſo pedum tumore, ante Febrem exortis, & cum eâ in dies creſcentibus, Chinam Chinam exhibuit, & Febrem ſuſtulit. Poſt aliquot alios ſucceſſive dies tumor œdematoſus ſuâpte naturâ in incrementum pronus major eſt factus ad tibias, & crura ſenſim procedens Ventre non immuni; atque ita, increbreſcente anhelitus difficultate, intra paucos tandem menſes a ſerosâ colluvie univerſaliter obrutus Æger Fato ceſſit, Hydropicus Abdominis ſimul, & Pectoris.

Si Caſum hunc juſtâ lance obiter penſitare velimus, pro Corticis indemnitate ſubit animadvertere, non modo ante illius oblationem, verum & ante Febrem inchoata jam eſſe utriuſque Hydropis rudimenta, cui Cauſſæ quoque prægreſſæ [quas modo recenſere non vacat] plurimum contulerunt: unde ex præexiſtente diſpoſitione in actum jam partim deducta potius quam ex ſuppreſſione Febrium, quibus non ſolum vigentibus, ſed & ante eas, ab aliâ cauſsâ ortum duxerat, Hydrops ille accerſendus videtur, quemadmodum egregie diſtinguit *Raymundus Reſtaurandus* — *Vel enim* (inquit ipſe) *Hydropem præcedunt Febres, præſertim Quartanæ, ſicuti Celſus adnotavit, vel hæ ſubſequuntur Hydropem. Poſterioribus his inutiliter exhibetur China Chinæ; quandoquidem ſunt productum cauſſæ, utplurimum curationem reſpuentis. Id remedium aliquando a me uſurpatum eſt in gratiam Ægrorum illud efflagitantium, ſolatium aliquod illis quæſituro: deſinebat revera Febris, ſed paucis poſt diebus revertens, vel ſaltem Hydropi nihil detrahens, utplurimum lethali* — Quod & confirmat propriâ experientiâ Cl. *Nigriſolus* in Scholio ad hunc Textum — *Non eadem eſt ratio* (ſequitur Reſtaurandus, celebris licet Humoriſta) *ſi Febres antecedunt Hydropem: nam non admodum difficulter curantur, nam ſæpenumero Hydrops recedit, dummodo omnia convenienter accedant, præſertim in catharticorum uſu, quæ eadem die Febres revocantia, hoc pacto Hydropi augmentum, & fomentum præbent*.

Sed etiam prçter hoc, quod maxime verum obſervatur in Praxi, certum eſt ex adverſo, & omnibus notum, plurimos

ex Quartanis per Chinam Chinam nequaquam depulſis ſponte ſuâ in Hydropem labi. Immo Æſtate anni ſpecialiter 1707. non paucos vidi in Urbe noſtrâ ex Tertianis ſimplicibus, atque duplicibus, quibus Cortex adminiſtratus non fuerat, intra paucos dies tumidos factos, ac veluti Anaſarcâ [rectius pectoris Hydrope] correptos obiiſſe, inter quos Puerula *D. Comitis Sorræ*, tres circiter annos nata, Parentum ſuorum antea deliciæ, mox luctus. Contra, eodem tempore Germanus quidam ex ignobiliore famulatu Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ, Quartanâ triplici laborans, cum univerſali Corporis, præcipue vero Abdominis intumeſcentiâ, itaut jam Hydropicus conclamaretur, curatus eſt a *D. Clerici*, me tunc abſente, vocato, per Chinam Chinæ: per quam fugatis Febribus, fere ſponte, vel ſaltem pauciſſimis, atque leviſſimis adminiculantibus remediis, Hydrops ille, plus quam incipiens, utpote Febrium vel ſoboles, vel comes prorſus evanuit. Immo, dum hæc actu conſcriberem, Quartanarium *Sacerdotem Eccleſiæ S Viti Rectorem* Chinâ Chinâ ipſe curavi, cui Quartana ſimplex in duplicem converſa pedum, tibiarum, crurum, nec non ipſius abdominis intumeſcentiam intulerat, cum reſpiratione difficili, & ad quemcumque corporis motum valde anhelosâ. Huic ergo, ſublatis ope Chinæ Chinæ Febribus [ſimplici tantum leniente præmiſſo] partes omnes antea turgidæ, ſponte, ac brevi detumuerunt, & reſpiratio in ſtatum omnino naturalem rediit, itaut libere ambulare, ac ipſi venationi indulgere facile potuerit. Et licet mox recidivam ſit paſſus quoad Febres, non tamen ullam paſſus eſt intumeſcentiam, aut anhelitus difficultatem; unde nullo negotio, poſt modicum temporis repetito remedii uſu, prorſus convaluit.

Si ergo ex unâ parte ſine uſu Chinæ Chinæ Quartanæ Febres ſępius Hydropem accerſunt: ex aliâ vero parte, ſi ope illius evaneſcit cum Quartanis Hydrops inde productus, ut modo retuli, cur in caſu unico, ubi, fugatis per eandem Febribus, proceſſit ultro jam inchoatus Hydrops, adſcribendus erit ille ipſi Chinæ Chinæ, non vero antecedenti diſpoſitioni poſt depulſas Febres adhuc ſuperſtiti? Exempla Febricitantium, quibus Hydrops adjungebatur, curatorum ope Chinæ Chinæ, ſunt adeo in Praxi obvia, adeoque familiaris eſt hujuſmodi curatio utentibus Peruviano Cortice, ut minime hęſitarit idem *Reſtaurandus* peculiare Caput inſcribere — *De Hydropis ſuccedentis Febribus Curatione ope Chinæ Chinæ*; ubi plures adducit hiſtorias hujuſce generis notatu digniſſimas. Idem vide apud *Monginotium*, *Joneſium*, *Blegnyum*, *D'Acquin*, *Badum*, *Glantzium*, & alios; quod Lectori lubet indicare, ne unum tantum

tum uni Caſui videar opponere, cum proſtent mille favorabiles.

His ſtantibus, decernat modo pro libito quicumque vult ſuper eodem Caſu infauſto ſuperius allato, intra annos triginta unico, quantum novi, videatque, an tanta illum teneat fiducia, ut Corticem propterea velut abſolute noxium valeat damnare. Ad me quod attinet, crediderim, illum non ſuffeciſſe quidem curationi Hydropis a Febre nequaquam pendentis, ut ſuffecit curationi ipſius Febris; minime vero putarim ulli eorum obfuiſſe: cujus rei exemplum non abſimile afferam ipſe *Lib.* 3. *Cap.* 5. *Hiſt.* 5. Quod ſi vere obfuiſſe contendatur, id ſaltem præcipitanter non imputetur Remedio ſuâpte naturâ inſonti, ſed inopportunæ forſitan, aut prematuræ illius oblationi. Hanc ob cauſſam conſtitutæ a nobis ſunt, quæ in antecedentibus exſtant, pro congruo illius uſu Regulæ, ac Exceptiones: quibus cum hoc Caſu collatis ſatis patet, ſuſpectam de inani eventu quo ad ſublationem Hydropis eſſe potuiſſe ab initio oblationem Febrifugi. Quandoquidem, etſi vere Depurativa non erat Febris adjuncta, itaut Corticem abſolute reſpueret, neque tamen erat vere Corruptiva, itaut plane eundem admitteret, quippe Hydropem illum ante ipſam ſponte ortum nequaquam producens. Notum eſt autem, quodvis Remedium, utut innocuum, ſæpe non prodeſſe, & nonnunquam etiam obeſſe, ſi minus tempeſtive adminiſtretur — *Sed hoc eſt peccatum temporis* (inquit *Badus*) *non eſt Medicinæ peccatum.*

XVI. Eo ipſo tempore, quo curabam *D. Comitem Nogarolam* a Quartanâ ſimplici in *Pernicialem* conversâ, inſignemque illius curationem ſpecialiter deſcribendam *Cap.* 6. *Lib.* 3., trahebam feliciſſime mediâ validâ methodo tunc primo a me excogitatâ offerendi Chinam Chinam in caſibus hujuſmodi, eodem quoque tempore habebam præ manibus *D. Geminianum Levizzanum*, Virum Patricium, decumbentem ex Tertianâ Intermittente primo ſimplici, mox duplici, tandemque naturam *ſubcontinuam*, & *corruptricem* adeptâ. Circa morbi initia, cum errata in victu prægreſſa, & repletionem Ventriculi fateretur Æger, oblatum eſt vacuâ die, nempe 13. menſis Septembris anni 1695. Elect. lenitivum ad *unc. j.*, mox alterâ die vacuâ correſpondente celebrata eſt phlebotomia, & in progreſſu adminiſtrata ſunt ex arte conſueta remedia. Cum hæc nihil proficerent, ſed Febris quotidie magis invaleſceret, vocatus eſt in conſilium *D. Ramazzinus*, cujus ſuaſu exhibitus eſt 23. Septembris die inter reliqua Cardiaca Lapis Bezoarticus, & die 25. affixa ſunt femoribus veſſicantia, ob motus artuum convulſivos, gravemque totius nervoſi ſyſtematis affectionem. Quia

vero

vero morbus in deterius labebatur, & qualibet acceſſione pulſus fiebat humilior, ac abolitioni proximus, algorque feralis artus omnes univerſaliter detinebat ad plures & plures horas: ideo metuentes ambo, ne unâ, vel alterâ acceſſione ſuperveniente Æger occumberet, de antevertendo totis viribus paroxyſmo eramus ſoliciti; idque ſperabamus quidem unanimiter a Chinâ Chinâ, ſed cum hoc diſcrimine, quod *D. Ramazzinus* ei non ſatis fideret in tali caſu ad exitium tendente (eſto quod periodi adhuc non obſcure ſe proderent) Ego vero certam illi fiduciam adhiberem, eo quod inſignes ejus vires in caſu longe graviore, & morti proximo, nempe in memorato *Comite Nogarola* actu experirer. Cum autem die 27. illius menſis Corticem exhibuiſſem eidem *Comiti*, & mane diei 28. eum jam morti ereptum, ut referam ſuo loco, inveniſſem, eâdem die 28. Septembris enarrans *D Ramazzino* caſum, & exitum felicem, omnem ab eo heſitantiam ſubmovi circa oblationem Chinæ Chinæ in hoc quoque caſu magis vulgari, etſi graviſſimo. Quamobrem eâ ipsâ die 28. quâ mirus effectus Corticis die pręgreſsâ oblati *D. Comiti Nogarolæ* jam per Urbem celebrabatur, illum obtulimus D. quoque *Levizzano*, ſed methodo tantum vulgari, ut vulgaris adhuc quodammodo dici poterat [quantumvis graviſſima, ſed tamen inducias aliquas adhuc prębens] morbi conditio. Oblatus ergo eſt Cortex ad *drachmas* tantum *duas* juxta morem; quoniam ſufficiens erat a futuro paroxyſmo diſtantia, ut vis remedii juſtâ doſi exhibiti in actum deduceretur. Repetitus eſt dein illius uſus die ejuſdem menſis 30. ad *drach j.* & per quinque dies ſic continuatus: unde celer, & integra Febris quondam *benignæ*, mox naturam *corruptivam* ſenſim adeptæ, ſolutio.

XVII. *D. Carolo Tamburino* pręclaro, & egregiæ indolis Adoleſcenti, poſtea Caſſinenſi Monacho, Quartanâ correpto, in tertio Paroxyſmo ſupervênit ex improviſo cœcitas fere omnimoda cum dilatatione pupillæ utriuſque oculi. Symptoma hoc viſus abolitionem minitans uno, vel altero repetito Febris acceſſu *D. Candrinum* illi aſſidentem impulit, ut de Febre graviſſimi hujuſmodi affectus productrice ſupprimendâ cogitaret. Super hac re tamen me privatim conſuluit, & annuentem habuit; dein conſilio inito cum *D. Ramazzino* (ſic exigente Ægrotante) ſancitum fuit inter ipſos, Corticem nullâ morâ interpoſitâ eſſe propinandum: quo facto, ſtatim ſubſtitit Febris, nec amplius rediit, viſuſque ſenſim cępit in priſtinum ſtatum reduci, mediantibus etiam aliis remediis materiæ jam parti infixæ diſcuſſionem promoventibus; quod egregie præſtitum fuit, remanente tantummodo eâ viſus imbecillitate, quæ pro

acutio-

acutiore, ac minutiore obtutu, opem Specillorum expoſcit.

XVIII. Pro Coronide caſum hunc addam, qui meo quondam *Præceptori* pariter contigit, & qui ſignate adnotetur velim, cum ſuper hoc uno fundata primo fuerit Praxis mea circa uſum meliorem Corticis, translatum ſcilicet, atque promotum ad curandas Febres Exitiales, de quibus tum Libro ſequenti, tum prçſertim tertio. Caſus autem fuit hujuſmodi.

Patricius quondam Vir *D. Octavius Maſellus* quinquagenarius, habituſque Corporis ſummopere obeſi, corripitur Febre Quartanâ ſimplici Intermittente circa annum 1678. Poſt aliquot Paroxyſmos incipiunt acceſſiones fieri aliquantulum fortiores, & in ſuâ duratione protrahi. Obſervantur tractu temporis in vigore febrilis effervеſcentiæ aliqui motus tremuli, & ſubſultus tendinum, lingua fit ſcabra, urinæ imminutæ, ac craſſæ, menſque non omnino conſtans: ſolutâ tamen acceſſione, ſolvuntur omnia. Quia vero quolibet Paroxyſmo gradatim intenduntur eadem ſymptomata, & paroxyſmi iidem majorem extenſionem acquirunt, de propinando celeriter Cortice, priuſquam Febris reddatur Continua, decernit *Experientiſſimus Fraſſonus* curans. Et quoniam eundem Ægrotantem amicitiæ ergo inviſere ſolebat alter Medicus majoris auctoritatis, & gradus, licet nec majoris eruditionis, nec æqualis experientiæ, huic quoque communicari *Fraſſoni* conſilium, congruum viſum eſt aſſidentibus. Horruit hic, iis auditis, mala innumera Ægro ominatus, ſi China China oblata fuiſſet, cui potius remedia Cardiaca, & Bezoartica ſubſtituenda eſſe clamabat, repetitâ inſimul, quæ paullo ante luculenter celebrata fuerat, Venæ ſectione, hirudinum quoque, & cucurbitularum appoſitione inſtitutâ, & aliis hujuſmodi. Hæc *Fraſſono* relata impedimento fuere, ne Corticem offerret; proteſtabatur tamen, quod cuncta male ceſſura erant Amico Ægrotanti, neglecto uſu Corticis opportuno. Differri in alteram ſaltem acceſſionem hujuſmodi remedium inſtabant Conſanguinei Ægrotantis. Periculum eſſe in morâ, reſpondebat *Fraſſonus*: ſe tamen nolle, altero Medico non approbante, immo palam improbante, Corticem exhibere. Interim non obſtantibus, quotquot prçſcriberentur, Cardiacis, aliiſque prçſidiis, novus de more Paroxyſmus acceſſit, iiſdem, ſed longe intenſioribus ſtipatus ſymptomatis, quibus inſuper ſingultus frequens, atque importunus addebatur. Neque evanuere brevi, ut antea, eadem ſymptomata, ſed tantum imminuta fuere cum proportione aliquâ ad decrementum Febris: quæ tamen protrahi cœpit uſque ad alterum paroxyſmum, remiſſionem tantummodo modicam paſſa loco conſuetæ intermiſſionis. Intra duas, vel tres acceſ-

ſiones

ſiones mortem futuram non ſine lacrymis ominabatur *Fraſſonus*, omiſſionem culpans ex unâ parte, & ex aliâ gratias Deo reddens, eo quod ſors veluti quædam obſtiterit oblationi Corticis, quem fortaſſis inaniter, & cum calumniæ periculo tentatum (quandoquidem tentatus foret) ex iis, quæ ſubſequuta erant, ſuſpicabatur. Clamabat contra alter Medicus, optimum conſilium fuiſſe, abſtinuiſſe a Cortice, quippe remedio ſemper quidem ſuſpecto, maxime vero in hac Febre, occultam prius, mox remediorum methodicorum ope develatam, malignitatem prę ſeferente. Clariſſimus interim J. C., Philologus eximius, & Mathematicus Sereniſſimi Ducis, D. quondam *Jo: Baptiſta Boccabadatus*, Amicus Ægrotantis amantiſſimus, *Fraſſonum* privatim interpellavit, ſuaſitque, ut Corticem vellet exhibere, poſthabitis, alterius Medici in Curam nequaquam vocati ſophiſmatis, quotieſcumque eo remedio Ægrum ſanari poſſe haud improbabiliter crederet, quem cęteroqui ad exitium properantem, ipſe clare dignoſcebat: ſubdens inſuper, equum non eſſe, ut propter Medicas cavillationes, vel politicas cautelas, vel vana officia periret homo, intentato remedio probabiliter profuturo. Ad hęc reſpondebat *Fraſſonus*, occaſionem ſuâpte naturâ pręcipitem jam lapſam eſſe, Febrem jam, nedum Continuam (etſi remittentem) ſed & malignam eſſe redditam, & conſequenter Cortice inexpugnabilem. Interroganti vero, num ſaltem ſine damno poſſet remedium tentari, ultro reſpondebat, ſe credere Corticem in hoc caſu æque inſontem, ac invalidum: nolle tamen proinde dubio tentamine illum Ægrotanti pręſcribere, *nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem brevi ſors ipſius erat peremptura*. Si res ſic habet, ſubjunxit alter: offeram ipſe; nec refert, ſi Virum mihi amiciſſimum, cęteroqui moriturum jugulaſſe dicar, quem interea forte ſervare per remedium tutum in periculo certo, & in occaſione ancipiti, extra ſpem non eſt. Hoc dicto, abiit ſtatim, *Drachmas duas* pulveris Chinæ Chinæ a Monialibus emptas ſecum detulit, eaſque ex Vino, ut mos erat, Ægro potandas dedit ingruente paroxyſmo: quo non ſine magno diſcrimine tandem tranſacto, novus non rediit. Inſcius rei geſtæ alter Medicus triumphum canebat, reportatam de morbo victoriam Cardiacis adſcribens. *Fraſſonus* vero totius ſucceſſus conſcius jam factus, dolo laudabili, eundem Corticem adhuc pręſcribebat ad *ſemidrachmam* ſingulo mane in formâ boli, ſub nomine Confectionis Alchermes, & de Hyacintho. Hac piâ fraude citra aliud pharmacum Æger a reliquiis febrilibus, a motibus convulſivis, ſingultu &c. intra paucos dies feliciter evaſit, nullam omnino dein recidivam paſſus.

Hujus

Hujus eventus menti meæ tunc valide impreſſi crebra poſtmodum reminiſcentia quemadmodum mihi occaſionem prębuit olim excogitandi Methodum efficaciorem Chinâ Chinâ utendi pro Febrium Pernicioſarum tum Intermittentium, tum Subcontinuarum medelâ, ut nuper innui: ita poſtea fidentius animum addidit pro faciliore, vulgarique illius uſu in quibuslibet Intermittentibus non plane quidem *Pernicioſis*, ſed ob adjuncta in progreſſu gravia ſymptomata naturam *valde corruptricem* nactis. Sic nuper [ut unum, alterumve hujuſmodi exemplum curſim ſubnectam] tenellam Virginem, Neptem ipſius Præceptoris mei *Fraſſoni*, Tertianâ duplici primum Intermittente, mox Subcontinuâ cum prędexiſtente Chloroſi, ac Cachexiâ detentam, dum tranſactâ decimaſeptimâ morbi die Febris in Acutam jam ſenſim degenerantis indicia ſe proderent cum notabili periodorum obſcuratione, China China bis in die parcâ doſi propinata ſatis laudabiliter curavit: Chloroſi quidem pro tunc ſuperſtite, ſed & eâ quoque propriis remediis opportuniori demum tempore ſublatâ. Aliam denique (ne longior ſim) Adoleſcentulam, Infectoris cujuſdam filiam antiquâ item Chloroſi, tuſſi moleſtiſſimâ, diuturnaque ſimul Tertianâ duplici Subcontinuâ, quæ acuta palam ſymptomata tandem aſciverat, laborantem unde illi vel Vitæ periculum proxime imminebat, vel tranſmutatio Febris in habitualem [id quod macies inſignis cum calore ad tactum acerrimo, tuſſis contumax, & ſymptomatica indeſinens ſudatiuncula ſatis indicabant] exhibitus in his circumſtantiis Cortex, idemque ad diutinum tempus continuatus, ac repetitus, perfecte ſanavit.

Atque has tandem Hiſtorias, quarum ferme quęlibet rationalem, & cautam Chinæ Chinæ adminiſtrationem oſtendit in Febribus Intermittentibus, ſuapte quidem naturâ *benignis*, ſed quopiam ſui progreſſus tempore ob ſuperventum graviorum ſymptomatum naturam *corruptricem* adeptis, placuit recenſere: immo & aliquam ex iis inſerere, in quibus Febris neque Perfectiva quidem, ſed neque ex ſe plane Corruptiva, alicui morbo etiam inſanabili prędorto, vel ſaltem pręconcepto, ſupervênit, qualem *num.* XV. ſupra retulimus. Quæ ſane omnia non alio nomine hîc fuimus complexi, niſi ut multifariæ oblationis Peruviani Febrifugi in quibuslibet Intermittentibus non Pernicioſis, ut & in quibuſvis illarum circumſtantiis, & quolibet pariter ipſarum tempore inſtitutæ, exemplum aliquod proſtaret modo magis, modo minus felix, ad illuſtranda ſecundum praxim, confirmandaque cuncta, quæ antea ſtatuimus, & ad complementum integrum primi hujuſce Libri: cui propterea, omnibus jam, quæ in eo proponere contigit, abſolutis, Deo dante, finem imponimus.

FRAN-

FRANCISCI TORTI
THERAPEUTICES
SPECIALIS
LIBER SECUNDUS.

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER SECUNDUS

Febrium Pernicioſarum Intermittentium (ſaltem ab ortu) deſcriptionem , & curationem continens , ex aliorum Auctorum obſervatione , additis Scholiis materiam hanc magis illuſtrantibus .

CAPUT PRIMUM.

Malignus mos, & prava in univerſum Febrium hujuſmodi Pernicioſarum Natura indicatur. Accurati circa hanc materiam Auctores perpauci. Vis Peruviani Corticis *adverſus eas eximia.*

JAm vero poſtquam latiuſcule ſpatiati ſumus, fas eſt paululum vela contrahere , & recta deinceps terminum petere , in quem ab exordio , totoque pariter primi Libri decurſu ſaltem indirecte collimavimus. Etſi autem, quæ hactenus tradidi , reputem talia , ut cum ſubſequentibus , licet longe certioribus , non male cohæreant, quippe nec in ſemetipſis vana, nec in praxi abſona, vel contemnenda : ſi cui tamen ea non prorſus arrideant , liberum ſit ei ſentire quod velit in rebus identidem tam incertis, ac dubiis, me quidem hîc loci minime reluctante . Quamobrem mutatâ in totum priore ſcenâ, fingere ſaltem non renuo , fallaces fuiſſe uſque adhuc omnes ratiocinationes meas . Atque

hac fictione ſuppoſitâ, do lubenter cuicumque (nec piget) Chinam Chinæ in benignis Intermittentibus, etſi fuerint diuturnioris, aut difficilioris judicationis, non adeo liberaliter eſſe uſurpandam : do, quod ignoto nobis modo intimiore operationis illius, quaſi agentis incantamenti adinſtar, detur anſa ſuſpicandi, quod cauſsa Febris intus detineatur, quod Febris ipſa conſopiatur potius, quam ſanetur, poſt repetitam quandoque pluries, ac pluries remedii oblationem nihilominus reverſura. Hęc, inquam, omnia do cuicumque contra Febrifugum iſtud pertinacem etiamnum antipathiam foventi; immo fateor, quod hęc ipſa qualiſcumque nonnullorum conſtans averſatio, quantumvis vana, non poteſt, quin mihimetipſi, oppoſitum licet palpanti, ſed de imbecillitate meâ, ut par eſt, demiſſe ſentienti, quidpiam vel demat, vel ſaltem enervet fiduciæ meæ: ut propterea Peruvianum Corticem rariuſcule in iiſdem Intermittentibus *benignis*, quæ ſcilicet non raro *depuratoriæ* ſunt, niſi aliqua inde emergens urgeat neceſſitas, conſueſcam pręſcribere, ut alias edixi. Quod forte haud facile crediidiſſet quiſquam ex iis, qui me pro hujuſmodi remedio in antecedentibus quaſi declamantem [neque tamen dicti me pœnitet] ac veluti pro aris, & focis dimicantem legerit.

Revera minime ex animi proclivitate ingenitâ erga illud, remedium iſtud tueor, vel opiniones meas, vel dicta mea, quæ parvi facio; ſed miſeros tantum Ægrotantes ſtudeo tueri ab exitio, cęteroqui nonnunquam irreparabili, quomodocumque illos & prompte, & certo tueri valeam. Neque enim refert in præcipiti caſu, & inſtante morte quærere, utrum tollatur omnino, an ſolum conſopiatur, vel figatur Cauſſa Febris, ſicuti neque, an Curatio ſit quodammodo Palliativa, & an metus ſit Recidivæ. Qui enim jam prope moritur, quoquo modo ſanari queat, ſanetur ſaltem ad tempus, ut iterum poſſit ægrotare, ut in poſterum, dummodo ſerius, poſſit occumbere. Hoc unum ſi ſponderem, non quid minimum ſane ſponderem. Quid ſi integram, favente Deo, incolumitatem pollicear? Cum ergo iſtam & firmam, & tutam opportuno Peruviani Corticis uſu in quibuſdam Caſibus, etiam ferme deploratis, obtineri poſſe plurimo uſu compererim : ideo, poſthabitis Theoriis omnibus, quæ fallaces eſſe poſſunt, & fortaſſe utplurimum ſunt, certam tantummodo ſanationem in certo periculo oſtendam ; quod eſt potiſſimum totius noſtri Tractatus argumentum.

Contingit itaque aliquoties, ut Intermittens Febris quęlibet, maxime vero Tertiana tum Æſtiva, tum Autumnalis, tantam pręſeferat pravitatem, eamque primis paroxyſmis adeo occultam,

cultam, adeo latentem, ut quantumvis Medicus [niſi admodum cautus ſit, & expertus] nil tale metuat, illa tamen inopinato tertiâ, quartâ, vel quintâ acceſſione Ægrum tollat de medio, omnibus artis conatibus plane irritis, excepto Peruviano Cortice: cui uni, ſi valide uſurpetur, indita fuit a Deo facultas, hominem in extremo periculo conſtitutum pręſentaneo auxilio ab Orci faucibus eripiendi, dummodo ad vigintiquatuor horas circiter victurus ſit, quatenus ſcilicet per totidem diſtet a novâ acceſſione ipſum proxime interempturâ. Priuſquam tamen certam Methodum prodam ducendi in uſum ſtrenuum iſtud Medicamentum in hujuſmodi caſibus, in quibus poſſe illud proficere, ne per ſomnium quidem ante me (abſit a verbo veritatis jactantia) cogitaverat quiſquam apud nos, neceſſe eſt, caſus ipſos, ſeu Febres illas peculiares, atque exitioſas, in quibus ſpecialiter convenit, exacte deſcribere: maxime cum iſtiuſmodi Febres conſtituant intra genus Intermittentium ſpeciem ſuam determinatam, in varias etiam differentias, ſeu ſubalternas ſpecies diviſibilem. Neque enim illæ, licet non admodum frequentes ſint comparative ad Intermittentes benignas, ſunt adeo infrequentes, ut quolibet anno aliquas ſaltem earum cuilibet Medico Ægros plurimos inviſenti non contingat obſervare; immo audeam aſſerere, illas in quibuſdam conſtitutionibus præſertim fervidioribus, & prope dies in primis caniculares, necnon etiam ultra Autumnale Æquinoctium adeo familiariter nonnunquam graſſari, ut neſcio quid, fere dixerim, Epidemici redolere videantur. Atque ideo non parum forte pręſtitero, neque Monſtri cujuſpiam in Medicinâ perrari jugulationem tradidero, ſed morbi ferociſſimi, & paſſim obvii, ſuamque, ut dictum eſt, ſpeciem apud Medicos ſaltem accuratiores obtinentis, ſi Febrium harum prius Naturam, aut morem deſcribam, ut poſſint dignoſci; mox Methodum exhibendi in iiſdem Peruvianum Corticem proferam, ut poſſint expugnari.

Ne tamen videar affectare novitatem, ubi ea vere non eſt, palam profiteor, in ore Medicorum identidem ſubaudiri illarum nomenclaturam, eaſque vulgo *Pernicioſas* appellari. Sed id fere tantum dici conſuevit, cum jam hominem interfecêre: quaſi Medicus eo caſu non ultra teneatur pro ſui tutelâ, niſi de aperiendo poſt obitum Ægrotantis nomine Morbi inopinato lethalis facti, ſitque ſatis, ſi re infeliciter geſtâ ſtupidus exclamet, ac terrefactus — *Quis unquam credidiſſet?* Neque plane reprehenſibilis hucuſque fuit hujuſmodi excuſatio: cum retroactis temporibus vix tantillum luminis proſtaret Me-

dicis pro tempeſtivâ fraudulenti hujuſce Morbi dignotione, aut curatione. Etenim nulla fere apud Auctores (exceptis infra recenſendis) facta reperitur niſi per tranſennam mentio Intermittentium *Pernicioſarum*: & ſiquidem reperitur; nulla tamen peculiaris earundem preſcribitur cura, ſed oſcitanter pretermittitur: dum ex adverſo *Benignarum* ſolâ periodo ſe prodentium, & ſepteno utplurimum circuitu ſponte ceſſantium, graphica traditur deſcriptio, & copioſiſſimus inſtituitur pro ipſarum curatione remediorum apparatus.

Unus inter Antiquos excipitur, ut qui utrumque egregie preſtitit, *Ludovicus Mercatus*, Vir celeberrimus ſuorum temporum, & duorum Hiſpaniæ Regum, Philippi Secundi, & Tertii Protomedicus, qui Tertianarum Intermittentium Pernicioſarum deſcriptionem æque ac curationem diſtinctam pro viribus Artis illius ſeculi incomparabili ſedulitate complexus eſt. Illius deinde animadverſiones Diagnoſticas tantum, atque Prognoſticas in fide Auctoris potius, quam ex propriâ obſervatione retulit, ac in epilogum ſatis luculenter contraxit *Daniel Sennertus*, omiſsâ tamen multifariâ primi Auctoris curatione, ſingulis Pernicioſarum ſpeciebus, aut differentiis ab ipſo conſtitutis, accommodata. Et quaſi nil de hac re poſſit ipſe teſtari, priuſquam ſenſa *Mercati* referre aggrediatur, hanc veluti proteſtationem partes tantummodo relatoris agens premittit — *Verum, licet Tertianas Febres Intermittentes omnium Putridarum breviſſimas, & ſecuriſſimas eſſe vulgo tradatur: quia tamen Ludovicus Mercatus* lib. de febr. 6. *experientia ſibi compertum ſcribit, etiam tertianas nonnunquam periculo non carere, & febres etiam Intermittentes inopinato Ægros non paucos perdidiſſe, breviter complecti libet, quæ ille adnotavit* — Reliqua vide apud eundem *Sennertum* ſuo loco. Alii quoque Auctores [quod & alibi ſum dicturus] Pernicioſas Intermittentes dari ſcripſerunt, aut docuerunt exemplis, ſed obiter; nemo autem, quod ſciam, Spartam hanc, ut *Mercatus*, adornandam ſuſcepit.

Inter Recentiores vero *Richardus Morton* Practicus Londinenſis feliciſſimus Intermittentis Pernicioſæ deſcriptionem ſub aliorum potius Morborum nomine, quam ſub nomine ipſius Febris [cujus tamen iidem morbi ſive veri, ſive crediti, ſunt mera ſymptomata] aggreſſus eſt: & quod magis refert, illius Curationem ope Chinæ Chinæ (mihi quoque, antequam ipſe ſua ederet ſcripta, Urbe meâ teſte compertam) auſpicato attigit, & experientiâ multiplici confirmavit; licet apud nos, neſcio quo Fato, perexiguam, ac fere nullam viſus ſit fidem obtinuiſſe; forte quia, vel quæ protulit de ſuo Veneno Fe-

brili,

brili, & de actione Peruvianæ Antidoti in illud, communiter parum arriſerint, vel quia larva illa Proteiformis, quam ipſe Febribus Intermittentibus impoſuit [eaſdem ſub aliorum morborum ſpecie, omni ſuppreſsâ Febris ſignaturâ, latere aſſeverans] illas adeo velarit, ut potius Morbos illos, quam Febres velle curare per Chinam Chinam ſit creditus. Quod equidem, ſicuti in his terminis falſum eſſet, ita ſic intellectum pro falſo forte reputatum eſt; licet Auctor omni laude, omnique fide digniſſimus, ſi attente legatur, vere aliter ſentiat.

Cum itaque contra Methodo clariſſimâ in Pernicioſarum Intermittentium deſcriptione procedat *Mercatus*, Illi propterea, utpote Primo Obſervatori, concedenda eſt in præeundo dignitas ordinis. Et quoniam tam dilucide ſcripſit, ut non facile fas ſit æquali claritate, ac ordine idem præſtare, liceat potius, quam vel id intentare, vel Lectorem illuc relegare cum incommodo, liceat, inquam, quæ ipſe exaravit, tranſcribere ad literam, prout jacent in Codice meo, & brevibus tantummodo Scholiis appoſitis, a veteris Doctrinæ Zizaniâ tantillum purgare. His abſolutis, *Mortoni* poſtmodum ſenſa lubet adjicere in ſubſequentibus, ad hoc, ut Lector commode poſſit utramque deſcriptionem ob oculos poſitam, cum utilitate ſimul conferre: ut demum, tantis toto ſecundo hoc Libro præmiſſis luminibus, clarius quæ ex obſervatione meâ, & diutinâ praxi, ipſe tandem ſum prolaturus in tertio, valeant intelligi, credi, & in communem uſum adoptari.

CAPUT II.

De Tertianâ Perniciosâ ex *Ludovico Mercato*, Scholiis aliquot inſuper adjectis.

IN *eo febrium genere, quod febres complectitur tertio die exacerbationem efficientes, pernicioſa hæc, neque ſatis vulgata, aut cognita tertianæ ſpecies, non ſine magno laborantium exitio, & Medicorum admiratione reperitur. Quæ ſane ut rarius accidit, ita difficilius noſcitur, graviuſque ob id invadit, & ob ignorationem, majorem infert terrorem, & admirationem; & quod pernicioſius eſt, negligentius curatur. Quis enim credet uſquam, tertianam febrem poſſe lethalem fieri, eo maxime cum ab Hippocrate dictum ſit*: Quocunque modo intermiſerit, periculum abeſſe ſignificat, *& mille aliis in locis tertianam breviſſimam, ſecuriſſimamque eſſe. Sed mirari jam deſinat quiſque, cum experimento non admodum raro conſtet, febres multis modis intermittentes inopinato laborantes non paucos perdidiſſe, decepiſſeve Medicos, vel doctiſſimos. Quamobrem quod experimento mihi in hac re habeo compertum, hoc uno capite patefacere ſtudui.*

SCHOLIUM I.

Auctor reapſe ad Pernicioſæ Febris genus ſolas tantum Tertianas cum ſimplices, tum duplices refert; quod quidem frequentius, & infortunio magis præcipiti ſolet contingere: nihilominus etiam Quartanis Intermittentibus tam ſimplicibus, quam duplicibus, aut triplicibus eundem characterem (rarius licet, ac lentius) nonnunquam accedere, ſatis oſtendunt Hiſtoria ultima Libri antecedentis, aliæque in ſubſequentibus exponendæ. Idem quoque videre eſt apud *Donatum*, *Mortonum*, & *Horſtium*. Idque ipſum pariter Intermittentibus quibuſvis quandoque accidere poſſe, nullus dubito. Pravam autem hujuſmodi Febrium naturam ſatis aperte in ipsâ definitione patefacit, ubi eas *lethalium* nomine ſtatim deſignat.

Eſt itaque pernicioſa tertiana febris quædam, quæ ſimulata tertiani circuitus effigie, lethalis, & mille accidentibus periculoſiſſimis implicata exiſtit. Tertianæ tamen vocabulo, & ſimplicem, & duplicem *ſubaudiendam eſſe diximus, cum utramque pernicioſam eſſe haud raro mihi, & multis compertum ſit*

Fieri quidem pernicioſam aliquam tertianam, contingit uno e ſex modis: Primò *quidem, occaſione membri alicujus præcipui, in quod decumbat humor, quem natura a vaſis ad eorum extrema tranſmittit: nam cum membrum ex præcipuis ſit, dubium non eſt, vitæ periculum impendere ex læſione quavis in ipſum illata, haud*

ſecus quam in turgentibus humoribus, a quibus factam affectionem ob id periculoſam arbitramur, quod vereamur, ne humor turgidus in aliquod membrum princeps irruat. Secundò *talis efficitur, quia humor, qui a venis ad prædicta extrema ejicitur, tenuis admodum ſit, & ſumme putridus, qualis cenſetur tenuiſſima bilis copioſo ichore plena: quo fit, ut qui hac febre laborant, frequentiſſime ſyncope corripiantur, & eo, quod facillime exſolvantur, innanitione periclitentur, ſudore enim pernicioſo diſſipantur, quod ex humoris vitio, ſpirituum, & alituræ ſubſtantiæ plurimum cum ſudore abeat*. Tertiò *ob humoris* (non putredinem quidem) *ſed ſummam pravitatem, vi pravorum alimentorum contractam, cujus conſtat meminiſſe Hippocratem* 7. popul. tex. 81. *referentem cauſſas, & occaſionem choleræ morbi, quem in has febres commigrare plerumque refert, ut optime intellexit Valleſius: aut prodeunt ſic vitioſi ob uſtionem, & peculiare vitium, quale ſortiuntur* bilis vitellina, praſſina, æruginoſa, *& quæ in confinio eſt atræ bilis: quippe cum tanta ſit horum humorum pernicies, ſi accedat inſuper putredinoſus calor, eoſdem adeo excitat, & deterrimos reddit, ut quocunque ierint, pernicioſiſſima inferant, & lethalia accidentia. Multi vero ex barbaris Medicis arbitrati ſunt, impoſſibile eſſe, ex prædictis humoribus febres fieri, cujus cenſus fuere* Iſaac, & Raſius, Avic. Serapio, & Halia, *eo quod humores ejuſmodi*, ut Averro. 7. collig. *ſcripſit, de natura eſſent veneni: quos protinus in quovis affectu natura per vomitum trudit, licet lethaliter ſæpius: & nituntur probare ſuum dogma ex Ariſt. qui* 4. meteor *profert, ignem, & quæ ignea ſunt, putreſcere non poſſe. Verum ſi quis rem ipſam, & auctores penitius conſulat, reperiet, hos humores, & febres, & alios etiam affectus excitaſſe: nam primo eorum meminit* Galen. lib. 12. method *in exemplo de juvene febriente, qui æruginoſam evomuit choleram, & ob id convulſione correptus. Zoarus etiam expreſſe* 3. theiſir *febrium reminiſcitur, quæ ex his humoribus concitantur, dicens*: Febris, quæ fit de genere tranſitionis febris ephemeræ ad febrem cholericam, ſi fuerit de genere praſſinæ, aut æruginoſæ, habebit accidentia magis fraudulenta. *Item dicit*: Febris ex cholera, quæ in ultima caliditate, ac ſiccitate exiſtit, cum ſubſtantia denſa, & craſſa, ſicut eſt cholera vitellina, praſſina, & æruginoſa, febres pernicioſas gignit, *& Aver.* 4 *collig. ſcripſit etiam in confirmationem hujus veritatis*. Pejor ſpecierum cauſonis eſt illa, quæ fit ex cholera zinaria, vel praſſina, & tertiana inſanabilis. *In tanta autem Auctorum controverſia cenſeo primos ſenſiſſe, non poſſe fieri febrem ſalubrem ex prædictis humoribus, non autem ex toto negaſſe ejus* generationem. *Quinimmo ex eorum rationibus ego colligo, non*

raro

raro poſſe ſuccreſcere febrem interpolatam : nam ut Iſaac ſcribit, tantum eſt odium, quod natura habet cum cholera praſſina, & æruginoſa, quod non patitur ejus malitiam in venis : quo fit, ut certius ſit ab hoc humore febrem interpolatam fieri, quam continuam ; quam ſane fore graviſſimam, & malignam, nemo dubitabit. Quartò, *tertiana efficitur pernicioſa, ob humoris crudi, & inæqualis craſſitiei, ac tenuitatis maximam copiam : cujus ratione more febris ſyncopalis humoroſæ tertiana etiam talis efficitur, unde non raro, ſicut illa cordis calorem, ita hæc totius corporis calorem extinguere nititur, & ob id periculoſiſſima exiſtit.* Quintò *non minus pernicioſa efficitur ex adjuncto aliquo accidenti, nimirum ob aliquem defluxum, quem calor febrilis mox a principio concitat, cujus ratione thorax, pulmo, & cor non raro, aut ventriculi os anxietate, difficili reſpiratione, & pulſus interceptione, mille modis periclitantur. Quod etiam & longe gravius accidere conſpicimus, ſi uterus, aut uteri aliquod vitium febrilis caloris vehementia in conſortium trahatur.* Sextò *vero & ultimo pernicioſior efficitur tertiana ob venenoſam, ac peſtilentem, & contagioſam aliquam humoris, qui e vaſis ejaculatur conditionem, qui ſane eo quod moveatur, longe graviora efficit accidentia. Quinimmo die intermedio latitans, & quieſcens, ac humoribus aliis adjunctus videtur nil mali efficere, neque corpus laborare, poſt vero in acceſſione propriam naturam, ac venenoſam conditionem, non ſine magno laborantis malo oſtendit. Hæ ſunt in univerſum, optime Lector, cauſſæ hujus pernicioſi mali, quas huc uſque adinvenire valui, quarum omnium ſeorſum meminiſſe opus erit, ut cujuſque conſtent natura, ſigna, & medendi ratio, ſi prius omnis tertianæ pernicioſæ in communi ſigna, & præſagium ſcripſero.*

SCHOLIUM II.

Cum notabilem in his Febribus diverſitatem noverit Auctor tum ratione ſævitiei, & pravitatis iiſdem veluti intrinſecæ, tum ratione celeritatis motus, tum ratione ſymptomatum variæ conditionis, pluſque, vel minus intenſorum, tum denique ratione aliorum adjunctorum, indolis etiam, atque ſpeciei diverſæ, mirum eſt, quam ingenioſe conatus ſit, cunctas hujuſmodi differentias diſtinguere per ſuas cauſſas, labantibus licet innixus ſui ſeculi fundamentis. Negari idcirco non poteſt, quin ipſis in tenebris aliquod cæſpitanti lumen affulſerit, vi cujus nonnunquam abſtruſam hujuſce materiæ veritatem a longe ſaltem ſalutarit. Sic & Philoſophi Ethnici, innumeris licet erroribus involuti, in veritates quandoque orthodoxas inſcii impegerunt. Si vixiſſent Atavi noſtri in hæc uſque tempora, fortaſſis & ſupra nos profeciſſent. Ob id ſemper colendi, & ſuſpiciendi, dummodo non eo uſque, ut nos ab ulterioribus inquirendis avertant, aut remorentur : unde quis merito nobis exprobret cum *Tacito* ſocordiam noſtram — *dum vetera extollimus, recentium incurioſi.*

Monſtrant quidem tertianam fore pernicioſam gravia quædam & pernicioſa accidentia, quæ ſtatim primo acceſſu neceſſum eſt hæſitabundum reddant Medicum. Hujus naturæ eſt laborantis vultus,

prima

prima acceſſione cadaveroſus, *aut nimis* tumidus, *cum pulſus inæqualitate, parvitate, debilitate, aut interceptione, vel aſphyxia. Urina nimis craſſa, & pravi coloris, inquietudo inſolita, anxietas, ſyncopis, animi deliquium, exſolutio, & frigidi ſudores, vel toto acceſſionis tempore inordinati rigores, difficiles reſpirationes, deliria, aut ſomni profunditas, vomitus etiam æruginoſus, paucus, cum gravi nauſea: & qui non confert. Alvi fluxus pinguis, dyſentericus, variegatus, aut ſynceri humores, ingens totius corporis gravitas, aut inquietudo, & ſitis quæ nullo potu ſedatur. Sed præcipue tertianam pernicioſam eſſe oſtendunt hæc ſigna, & alia, quæ cæteris tertianis ſunt communia, cum ab eis nondum ex toto in die quietis liber evadit laborans: ſic etenim malum portendit delirium, aut ſomnus, qui uſque in diem quietis protrahuntur: item eadem die languidos, inquietos, anxios, & ſiticuloſos ſupereſſe laborantes, aut alio quovis accidenti oppreſſos, quantumvis febris, vel leviſſima, vel nulla appareat. Sic rigorem vigente febre ſupereſſe pernicioſum cenſemus: aut rigoris tempore corpus ſudare, vel ſudando frigere, animo linqui, & plurimum vexari. Quæ ſane omnia diligenti animo expendat Medicus oportet, ut diſcat primo acceſſu quantum mali affectio minari poſſit.*

SCHOLIUM III.

Diagnoſis in univerſum completa eſt, & Medici practici conſideratione digniſſima, quia omnia ſigna generaliter comprehendit. Sæpe quidem ex iſtis pauca concurrunt, ac quandoque vix unum tantum; quod tamen, ſi vehemens ſit, & ex deterioribus, plurimi faciendum eſt. Nec ideo fraudulentæ quieti ſubſequentis intermiſſionis nimium fidendum, ſicut ex oppoſito neque nimis metuenda afflictio, qualitercumque gravis. Et in hoc *judicium difficile*; quod, ut maxime oporteret, ita maxime nequit doceri.

Atqui licet prædictas tertianarum ſpecies pernicioſas eſſe conſtet, non ſubinde exiſtimandum eſt, omnes fore lethales: quædam enim pernicioſæ, & timore plenæ ſunt, aliæ in alios morbos migraturas ſe oſtendunt: nonnullæ in diutinos affectus, & plerique licet ſæviſſimis accidentibus inſigniantur, non omnino lethales exiſtunt. Sic profecto quæ ex defluxu ad membrum aliquod princeps fiunt, plerumque pernicioſæ ſunt, & lethales, ſed ex his quædam magis, & quædam minus: quæ autem ad cerebrum tendunt, lethales fiunt, ſi in lethargum, aut phrenitidem commigrent: quæ vero in cor irruunt, ſive ex oppreſſione, ſive ex humoris vitio, omnes lethales ſunt. Inter quas hæc eſt differentia, quod hæ, quæ ex oppreſſione fiunt, in principio acceſſionis interficiunt, quæ vero ex humoris vitio, non niſi in declinatione, ob virtutis, & caloris vitalis diſpendium. At ſi in os ventris humores irruant, partim fiunt lethales, & partim ſecus: nam ſi ex ventre per vomitum fiat copioſa, & ſpontanea vacuatio, conjectabile eſt conferre, ſi laborans toleraverit; ſin aliter, minime: verum,

*rum, ſi plurimum laborans conqueratur, & nihil notatu dignum excreverit, vereri oportet, ne præ nimio dolore ſuccumbat virtus, & morbo non ſufficiat. Item ſi ſyncopis frequenter accidat, mortem ocyſſime venturam commonſtrat; ſin aliter, minime, ſed morbum fore gravem: Quod ſi in jecur malum incumbat, vel morbi diuturnitatem, vel hydropem pertimeſcere oportet. Et tandem in his omnibus malignam, & continuam febrem poſſe ſubſequi exiſtimandum eſt; ſic profecto ex his, qui ex putredine tenuium humorum exſolvuntur, vel ſubitum virtutum caſum, vel becticam febrem vereri oportet: hoc quidem conſumptis tenuibus ſolidorum membrorum humiditatibus, illud quidem nimium reſolutis ſpiritibus. Qui vero ex crudorum, & inæqualium ſuccorum copia laborant, plerumque ſuffocatione periclitantur, & maxime ineunte acceſſione; vel ſaltem febris in diuturniſſimum commigrat affectum. Item qui ex humoribus aduſtis, & omnino pernicioſis infirmantur, vel in cauſonem, vel in becticam febrem, vel in gravem dyſenteriam degenerant. At qui fluxu alicujus humoris ſimul cum febre interpolata detinentur, vel ſuffocantur catarrho (*ut ajunt*) ſuffocativo vi acceſſionis evocato, vel ceſſante tertiana, difficulter deinceps reſpirant, aut tale ſymptoma patiuntur, quale fuerit membrum, in quod defluxus prolabitur. Cęterum, qui venefico, & peſtilenti humore abundant, licet interpolata febre corripiantur, non ob id in minori periculo verſantur, quam qui peſtilenti alia febre laborant, ſed forſan majori, quod in die acceſſionis veneficus ille humor valde moveatur, quod ſolet in peſtiferis morbis pernicioſiſſimum eſſe, & ſic non raro conſpicimus, ſubita morte quam plurimos inopinato interiiſſe.*

SCHOLIUM IV.

Prognoſis pariter undequaque abſoluta, tam hîc, ubi generaliter inſtituitur, quam infra, ubi inſtituitur ſpecialiter, quamlibet Pernicioſarum differentiam reſpiciens. Digna ideo ubique, ut diligenter perpendatur ſicut Diagnoſis, ita & Prognoſis Auctoris, quarum poſtrema eo verior, quo funeſtior. Febres namque vere Pernicioſæ Ægrum interimunt ſæpius (niſi illis cito, & valide Cortice opitulemur) quam in diuturnos morbos commigrent. Nonnullas equidem, antequam in iiſdem curandis Cortice uterer, etiam ſine illo ſanatas vidi; at paucas, & difficillime. Sed eheu! quot vidi contra iiſdem ſublatos, quos vix dubitem fuiſſe ſanabiles, Cortice exhibito, ſi tunc virtutem illius integram, validamque (quod ſeriuſcule comperi) ejuſdem adminiſtrandi methodum perſpectam habuiſſem.

His habitis opus erit, uniuſcujuſque prædictarum cauſſarum ſeorſum meminiſſe, ut cujuſque conſtent peculiaria ſigna præſagium, & propria, ac genuina curandi ratio.

CAPUT III.

Prima Tertianæ Pernicioſæ differentia ex eodem *Mercato*, additis, ut ſupra, Scholiis.

Efficitur *quidem pernicioſæ tertianæ ſors, & differentia, quod humores tranſmittat natura errans, aut impotens in partes, & extrema vaſorum membri alicujus cordi, vel alteri membro principi vicini. Accidit profecto hoc mali genus his corporibus, quibus adeo totius corporis vaſa, vel obſtructa, vel carne, aut pinguedine oppreſſa ſunt, quod ad extimas vaſorum propagines, & eas quæ degenerant in carnoſas partes ſeſe natura exonerare minime poſſit, vel quod ipſa nimis languida, & impotens ſit. Quo fit, ut cum e vaſis majoribus primum ſe nitatur exonerare humorem, ad partes internas per vaſa ſibi proxima ſtudeat tranſmittere; qua in re conjectabile eſt, neceſſario humorem tranſmiſſum prope aliquod membrum princeps prolapſurum. Occaſio autem tranſmittendi humores communis naturæ eſt cum reliquis febribus interpolatis, nimirum copia, aut vitium irritationi naturæ ſufficiens, ſed in hac febre non æque valens, quod longe a partibus præcipuis non poſſit pellere, vel impedita, ut dictum eſt, ſi id ſua ſponte poſſit.*

SCHOLIUM I.

Quod inquit Auctor, fieri per affluxum humorum decumbentium in partes, mediantibus venis illuc eoſdem propellentibus, intelligere facile poſſumus, fieri per ſtagnationem eorundem, mediis arteriis illuc delatorum, nec pari facilitate abſorptorum a venis, ſive ſanguiferis, ſive lymphaticis. Reliqua fundata ſupra vanas hypotheſes de Naturâ tranſmittente in partes internas, & viſcera, cum non poſſit, ſive propter imbecillitatem propriam, ſive propter impedimentum aliquod, tranſmittere ad remotas, & externas, corrigantur mechanice, & redigantur ad eundem modulum.

Verum licet in hac febris ſorte hæc ſint communia, nihilominus tamen duplex ex hac cauſſa ſuboritur febris conditio, duplicia, & varia accidentia, & longe diverſa ſigna, ac ex conſequenti varia præſagiendi, & curandi via, quæ omnia ſpecialius expendiſſe oportet.

Ad primum igitur accedendo, conjectandum eſt, tranſmiſſum humorem ad extrema vaſorum membri præcipui, aut juxta ipſum, vel eſſe copioſum, vel malignum: quippe ex hac varietate reliqua, quæ ſequuntur neceſſum eſt inſigniri. Verum potiſſima varietatis ratio ex membri, prope quod incumbit humor, natura, & præſtantia petenda eſt; ſi vero in venulas juxta cor vitioſus humor illabatur,

tur, tunc procul dubio ſyncopem, pulſus parvitatem, frequentiam, inæqualitatem, & aliquando omnimodam aſphyxiam ſequi neceſſum eſt. Quæ omnia accidere ſolent, cum faciei rubore, ſudore, & oculorum cavitate ob impenſam ſpirituum vitalium reſolutionem, ex quo ſubitum virium caſum, & inopinatam mortem vereri oportet, ac plerumque in acceſſionum inclinatione, vigore vitali ſimul cum febrili calore ſolutis. Quod ſi humorum craſſities potius quam malitia prope idem etiam membrum cauſſam præſtiterit, tunc quidem pulſus magna inæqualitate inter magnitudinem, & parvitatem pollet, ubi parvitas elucet magis, & intercadens nonnunquam efficitur, ac non raro myurus deficiens. Torpet laborans, fronte exſudat, & maxime frigidum, ſuſpirioſus eſt, & neſciens referre quid ſentiat, plerumque angore premitur, & impotens ad motum, quaſi gravi onere preſſus efficitur. Ex qua ſane affectione laborantes, vel cum frigido ſudore, & pulſu formicante, aut omnino deficiente, tertia, aut quinta acceſſione pereunt, vel ſi has effugerint, gravi febre, eaque continua, & plerumque de malignarum ſorte, corripiuntur.

Si tamen ad vaſorum extrema, quæ ad ventris os terminantur, vel juxta ipſum projectus e vaſis humor profluat, ibidemque diu immoretur, dolorem oriſque ventriculi morſus ſequi eſt neceſſum, nec non & cardiacum affectum, cum bilioſis, æruginoſis, aut nimis craſſis, aut viſcidis vomitibus, cæterum minutis, aut præcedenti ingenti nauſea, utpote humore penitus in carnis venulis imbibito [nam in reliquis tertianis licet copioſior in ventrem confluat bilis, non quidem ad carnem oris ventriculi, & per venas alimenti, ſed ad cavitatem per communes canales] *quod quidem monſtrat anxietas, inquietudo, exſolutio pulſus, vel ingentiſſima frequentia, & parvitas, vel raritas, maxime ſi prope ſyncopim fuerit laborans, ut multis videatur febre carere, adeſt & frigidus prope frontem ſudor, faciei pallor, oculorum grandis cavitas, & calor. In quo quidem vereri oportet* [ni cito præveniatur, potiſſime ſi frequentior ſuccreſcat ſyncopis] *mortem quinta acceſſione, aut ante, niſi affectus factus fuerit continuus, in quo jam nihil tranſmittitur in os ventris, utpote ceſſantibus acceſſionibus, & humoribus intra vaſa manentibus, licet ob id laborantes non omnino videantur periculo carere, verum præbet expectandi inducias, quod accidentia majori ex parte ceſſaverint.*

SCHOLIUM II.

Quæ dicuntur in ambobus hiſce locis de translatione febrilis humoris per vaſa alimentum deferentia (quæ pariter, non pro Venis, quæ revehunt, ſed pro Arteriis, quæ deferunt, ſunt habenda) ad Cor, & ad os ventriculi, non ſunt omnino extra probabilitatem, inquantum Fermentum febrile ſanguini affuſum, per omnes Arteriolas, &, ſi cui lubeat, etiam per Nervos, (inquinato eâdem occaſione illorum

ſucco)

fucco) ad ea viſcera tendentes poteſt diſpergi. Probabilius tamen crediderim, Cor ipſum, ab affluente intra ſuos ſinus una cum ſanguine eodem febrili latice, moleſtiam fere omnem, quam patitur, poſſe recipere; Ventriculum vero eam mordicationem pati, non modo a ſuccis inteſtinalibus, motu inverſo in eum aſſurgentibus, propter irritationem factam a Fermento febrili in ductibus Chyliferis, & partibus circumjacentibus (unde & tunicarum, nervorumque ſtomachicorum conſenſus) verum etiam a ſucco glandularum ipſius ventriculi, aut depravato, aut immaturo, & per violentam expreſſionem ab iiſdem ſtillante, illius ſenſile orificium ſpaſmodice vellicante, portionemque febrilis fermenti forſitan conſtituente. Quæ omnia, & ſingula ſuis temporibus Auctor noſſe non poterat. Animadverſione denique dignum eſt, quod legitur Cap. *Si tamen* ec. prope finem, nempe Febrem hujuſmodi Cardialgiâ comitatam quartâ, vel quintâ acceſſione mortem minari, *niſi affectus factus fuerit continuus*. Revera etenim obſervatione didici, rem ita ſe habere: ac proinde pejoris conditionis eſſe hanc Febrem, ſi ſit Intermittens, quam ſi fiat Continua; ſiquidem tunc ceſſet, ut aſſolet, ſymptoma ferox lethalis Cardialgiæ: ſicuti æque verum eſt, quod ex hujuſmodi tranſmutatione Febris Intermittentis in Continuam impetrantur quidem induciæ, non tamen aufertur periculum; ſed ſaltem differtur.

Verum ſi vel ad capitis vicinam partem mutatur humor, vel ad ipſum caput, aut omnino ex humore vapores conſcendant, in gravem ſomnum laborantem delabi, vel in gravem aliam ex ſoporiferis affectionibus conſpicies, maxime ſi caliginoſus, & ex craſſa materia ortus prodeat vapor: ſicut dum acris eſt, & mordax, in paraphrenitidem migrat affectio, ceſſat tamen in die quietis. Cæterum ſi humoris aliquid errabunda natura illuc miſerit, non omnino ad antiquum ſtatum laborantem redire conſpicies: ac pertimeſcendum eſt, ne tertia, aut quarta acceſſione iterum in ipſum caput novo humore irruente omnino eſſentiale fiat malum. Quod ſane oſtendit dies intermedia, in qua laborans non omnino reſipiſcit, ſi vel dormierat, vel phrenitico aliquo affectu laborarat.

SCHOLIUM III.

In Capite Tragœdiam fieri, vel propter ſtagnationem ſucci febrilis, per arterias cum ſanguine ad Cerebrum, & meninges delati, vel propter illius adhuc vividi tranſmiſſionem in nervorum principia, ſuperatis glandulis corticalibus ejuſdem Cerebri, certum videtur, nedum probabile.

Præterea ſi in jecur humores irruant, minus quidem periculi eſt, ſed affectio mox continua fiet, & morbus diuturnior ob ingentes obſtructiones, & magnam jecoris imbecillitatem. Cujus occaſione in hydropem ſic affecti non raro deciderunt, quod noſces ex majoribus pulſibus, majorique febre, dolore ipſius hepatis, cum gravitate, & difficili reſpiratione, donec febris ſolvatur. In pleriſque enim ex his qui hac occaſione laborant, tuſſicula quædam in principio acceſſionum reperitur, ſicca quidem, & cum ipſius jecoris ponderoſo dolore, præludium quidem futuræ in ipſo inflammationis.

SCHOLIUM IV.

Hepar affici periodice, ut periodice afficitur Cor, Ventriculus, & Caput, in Intermittentibus Pernicioſis præciſe non novi: nec ob id fortaſſe illas (quippe, ut

fate-

fatetur Auctor, minus periculoſas, & potius diuturnas) *Pernicioſarum* nomen proprie mereri crediderim, ut qui hunc characterem adſcribo Febribus Intermittentibus citatioris motus, & inuſitatæ ſævitiei. Quæ de Diagnoſi vero, ac de Prognoſi dicuntur in caſibus enunciatis, ut & quæ dicentur in ſubſequentibus, nullâ indigent limitatione, aut additione, quippe quæ ſunt exactiſſima; quod ſemel tantum hîc monuiſſe ſufficiat.

Utcunque, & ad quodvis membrum humor irruat, diligentiſſime cognita, & accepta occaſione curationem aggredi oportebit: quippe ſi in his malis differas, periculum ocyſſime accerſes: procraſtinatio enim in his nunquam non fuit pernicioſa. Commune autem præceptum ſit, ſive in cor, ſive in cerebrum, ſive in ventrem irruat humor, maxime ſi vitioſus ſit, protinus expurganti medicamento uti, haud ſecus quam in quavis alia humoris turgentia facies, præcavens, ne in membrum princeps agitati humores irruant: verum expurgantia medicamenta non tenentur tranſcendere rhabarbari vires. Itaque cognita ex prædictis ſignis acceſſionis prava conditione, mox ſequenti die citra cunctationem corpus purgabis manna, vel caſſia fiſtula, cum infuſo rhabarbari, vel ſyrupo ex novem infuſionibus. *Cui uſui cenſeo proficuum fore dilutum* drach. j. rhabarbari, cum unc. ij & ſs. mannæ electæ, vel pulpæ caſſiæ fiſtulæ drach. vj ſuperbibitis unc. iij & ſs. ſyrupi ſolutivi roſarum *Item* drach. v. catholici, cum drach. j. rhabarbari. *Quo facto, ſi ſequens acceſſio par afferat periculum, & æque gravia ſymptomata, pronunciato prius diſcrimine, & viribus conſtantibus, ſanguinem detrahes ex* dextra baſilica. *Verum ſi vires ex purgatione, & acceſſionum gravitate lapſæ ſint, ex ſalvatella, vel talo cenſeo plus commodi laborantes ſuſcepturos. Quibus factis pro virium robore, & enematis alvo laxiori facta, & aliquando irritata, his, quæ acria ſint, victu utendum erit copioſioris nutrimenti, ſed facili, ea lege, quam* cap. de tertiana exquiſita *adduximus: ſi tamen acceſſionis periculum ex humoris copia ſuboriatur, conſultius te facturum arbitror, ſi mox a principio ſanguinem miſeris, maxime viribus robuſtis exiſtentibus, & urina aliquo modo id poſcente, idque prima, aut ſecunda quietis die, præſertim ſi ſymptomata non accidant vitio oris ventriculi, quo tempore a ſanguinis detractione abſtinendum eſſe, fere omnes conſulunt Auctores; nec diſplicet in hoc tertianarum genere vel a poplitis, vel a manus dextræ, vel ſiniſtræ venis ſanguinem fundere, quo longius a partibus affectis, & quarum ratione periculum ſuccreſcit, humorem diſtrahas: quo facto, ante quintam acceſſionem, ſi fieri poteſt, Ægrum purgato aliquo ex prædictis pharmacis. Poſtea autem curandum eſt, omni arte ad extimas partes, & carnoſum genus humores evocare duriuſculis frictionibus, & linteis odorato aliquo ſuffumigatis, extremas partes ligare, aut plurimas, & minutas cucurbitulas toti corpori affigere, quibus extremæ, & extimæ corporis*

partes

partes patentiores ſint, & ob caloris in eis revocationem humores ad ipſas natura pellat: quo forſan a periculo ſuffocationis liberabis, & accidentium immanitatem compeſces. Servabis tamen hanc legem in adhibendis cucurbitulis, frictionibus; & ligaturis, quod in his acceſſionibus, in quibus periculum ſuffocationis imminet, eis uteris parum ante acceſſionem, & ipſa adhuc incipiente, quo ad extimas motum a natura humorem evoces: in reliquis vero, quibus ob diſſipationem caloris periculum incumbit, cenſeo tutius eſſe in die quietis naturam ad extima evocare, ut diſſueſcat a conſuetudine mittendi ad interiora, quam dum laborantes diſſipantur humoris malitia, his auxiliis ulterius ſpiritum, & calorem diſſipare. Sed ad peculiaria cujuſque membri affecti auxilia tempeſtivum eſt devenire.

SCHOLIUM V.

Curationem, tam modo, quam in poſterum ſicco pede ſemper tranſigam, ne a propoſito nimium aberrem. Univerſaliter tantum dico, eam eſſe prompte, & quam cito in hiſce caſibus inſtituendam; *quippe* (ut inquit Auctor) *ſi in his malis differas, periculum ocyſſime accerſes: procraſtinatio enim in his nunquam non fuit perniciosa*; quod maxime locum habet, ubi negligatur Methodus apta ad inhibendos paroxyſmos lethales, qualis eſt ea, quam proponemus Libro ſequenti. Interim Methodus curandi ab Auctore adducta, licet non ſit notionibus noſtri ſeculi omnino cohærens, ac proinde non levi caſtigatione indigeat, circumſpecta tamen admodum, & prudens eſt pro ratione illorum temporum, adeoque admittenda etiamnum, & in pluribus uſurpanda, dummodo in Purgationis uſu, quam tantopere metuit Auctor, mitius adhuc, & timidius procedamus, ac præſcripſerit ipſe, potius ex conſuetudine, quam ex voluntate nonnihil delinquens. Cæterum illius religio, atque cautela in tractando leniter, ut decet, efſero hoc Morbo, vel ex eo patet, quod, etiam ubi ſoporoſi affectus lethaliter ingruant, Veſſicantia nihilominus, indiſcriminatim in hiſce caſibus Medicis vulgaribus adeo familiaria, ſibi vero (ut ex hoc ſatis patere videtur) ſuſpecta, nuſquam propoſuerit.

Præmiſſis igitur his, quæ generalia, & omnibus membris communia ſunt, cordi, ſi in hac affectione patiatur, providendum eſt, non quidem frigidis epithematis, ne penitius in ſeipſum ſeſe inſerant, & inſinuent humores, quinimmo ante acceſſionem unguento naphthæ, *aut* ejus oleo cum pulveribus electuarii de gemmis vel diamargaritonis frigidi, & granæ: *In acceſſione vero, quia opus eſt, quod juxta exiſtit reſolvere* (antea enim non reſolvere, ſed roborare ſolum expediet) oleo Matthioli, & electuario de gemmis, aut de hyacintho *ipſius regionem inunges: &* oleo *etiam* Angelicæ, *quod in diſcutiendis, & evocandis ad cutem humoribus miram habet efficaciam. Item hæc eadem adjicies* oleo, & unguento naphthæ *cum prædictis pulveribus, aut aquam ſtillatitiam ex* cinnamomo *cum guttis odoratiſſimi vini; interius tamen ea porriges, quæ & flatus cor irruentes diſcutiant, & longe ab ipſo, ſi quid ibidem moratur, pellant, ac rurſus ipſum roborent, velut ſunt* tabellæ diamargaritonis frigidi, aut electuarii de

gemmis, & modico diamuſco confectæ vino, aut aqua ſtillatitia cinnamomi. *Verum quod efficacius eſſe arbitror, eſt electuarium* de hyacintho miris encomiis *a pleriſque commendatum. Ante acceſſionem tamen cucurbitulis uteris, & in die acceſſionis rarius, & in hypochondrio ſiniſtro: ac in dorſo e regione cordis, ſi forſan cogaris adhibere, ſcito opus eſſe aliquam ſcarificare, ne plus quam evoces extra, intus magis allicias.*

Quod ſi caput periclitari, & pati videatur, præmiſſis diſtractionibus, crurum lavacris, & evacuationibus, quæ ſatis ſint, oxyrrhodino *utendum eſt, maxime in quietis die. Quod ſi ea die accidentis alicujus, ſive delirii, ſive profundioris ſomni aliquid ſupererit, vel ſanguinem detrahes ex vena cephalica juxta carpum manus, vel cucurbitulas in brachiis ſcarificabis; quas ſi parum ante acceſſionem adhibueris, magis ex uſu facies: nam in die quietis eas affigere oportet a cruribus ad nates, in die vero acceſſionis a cervice ad nates per dorſum. Providendum etiam eſt, ut laborans acetum roſaceum olfaciat, aquam roſaceam, & alia frigida odoramenta, quæ latius ſcripta reperies* libro *hujus operis* 7. *in correctione accidentium, quæ febribus ſuccreſcere ſolent*

Si tamen ventriculi os pati in hac febre compertum ſit, præterquam quod mox ſanguinem mittere recuſabis [ſunt enim hujus viſceris accidentia, maxime dolor, ex his quæ ſummopere vires labefactant, non ſolum ut ſanguinis detractionem non ferant, ſi acceſſio præceſſit, & vereamur talem futuram quæ ſequitur, verum neque morbum adhuc ipſum, niſi vires poſt acceſſionem iterum robuſtæ appareant, maxime ſi conſtiterit jecur in os ventris bilem rejicere: quo tempore tutiſſimum erit ex dextra baſilica, aut ſalvatella ſanguinem mittere: nam ſi vires in die acceſſionis etiam languidæ ſuperſint, cavendum eſt ab hoc auxilio] *protinus aliquo ex prædictis pharmacis, quæ purgationi idonea eſſe diximus utendum eſt. Ac ſi vires adeo eſſe dejectas conſtiterit per epicraſim purgabis ſingulis diebus intermediis, pauxillulum purgantis exhibens cum* ſyrupo acetoſo, *aut* cichorii, & violarum. *Et a purgatione ventrem roborabis* oleo melino, roſarum, & omphacino, ſparſiſque deſuper pulveribus coralli, roſarum, ſantalorum, & diarrhodonis. *Cataplaſma etiam conficies ex* toſto pane, vino rubro madefacto, cum prædictis pulveribus, & oleis, vel ex eo quod ex furfure, vino, & ejuſdem pulviſculis conficitur. *Cui etiam* (gratia vitandi animi deliquium) *modicum aceti addere poteris: tandem omni arte curandum eſt, aut roborare, aut quodammodo adſtringere, ut vel non recipiat venter, vel ſi quid receptum habet, ocyſſime pellat. Quod ſi id fieri ſit difficile, ſtudendum eſt, humorem*

vem in os ventriculi jam fluxum compeſcere, & attemperare, *vel* aquæ calidæ potibus, vel ſucco granatorum, agreſtæ, papaveris, aut de portulaca, vel potu aquæ frigidæ, vel [*ut etiam vires roborentur, & ſpiritus reficiantur*] vini albi, & optimi modico hauſtu. *Cæterum quod ſatius eſſe frequenti experimento comperimus, eſt vel ante acceſſionem clyſtere aliquo, quo laborans aliquid purget, uti: vel ſaltem vomere, maxime ſi id ventriculus tentaverit, & in ejus cavitate aliquid immorari conſtiterit, non tamen inſtante acceſſione, ne vomitoriis motibus, & auxiliis plus bilis ad ventrem ipſum evocetur. Curandum quidem eſt in hac febre, ſi his quæ diximus non cedat, correctionem, & præparationem humoris moliri, ut vel copioſius purgetur, vel natura promptius ipſum devincat. Quod ſi in alterius naturæ febrem tertiana hæc migraverit, longe ſalubrius fore exiſtimato.*

CAPUT IV.

De Tertianâ Pernicioſâ ob tenuis humoris putredinem ex *Ludovico Mercato*, cum iiſdem pariter Scholiis.

EFFICIT *non minus pernicioſam Tertianam tenuis, ſeu bilioſus humor plurimo, & copioſo ichore permixtus, ſecretuſque, & ſeparatus ab aliorum humorum conſortio, & in extrema vaſorum projectus, ubi ſummam nanciſcitur putredinem: tum quod ipſe ſit vitioſæ naturæ, tum quod aliis non temperetur, tum etiam quod locus ſit arctus, & concluſus. Quibus etiam accedit, ut affectus gravior fiat, corpus eſſe raræ contexturæ, & poroſum, & maxime excalfactum, ita ut poſſint partes extimæ, & extrema vaſorum facile ſuſceptare prædictos ſuccos. Quem ſane affectum etiam accidere comperimus his, qui plurimos horarios fructus ingeſſerunt*, ut Hippocrat 7. popul. tex. 81. de cholera morbo recenſet, *qua parte etiam in malignos morbos, & ut* Valleſius *exponit, in febres intermittentes degenerare refert; qui ſane ſuccus cum putreſcit, quocunque loco ſit, adeo eſt pernicioſus, ut graviſſimam, & pernicioſam non raro efficiat tertianam, maxime ſi laborans raræ ſit contexturæ & facilis reſolutionis. Quo profecto fit, ut ex ingenti illa putredine, quam ſtatim illius ſucci conditio, & peculiaris natura contrahit, & ex prædicta hominis contextura, facile qui ſic afficitur, reſolutione, &*

 anxie-

anxietate animo linquat, aut ſyncopi, & mille aliis accidentibus prematur. Quippe tales ſucci adeo malefica qualitate ſunt affecti, ut ex motione, vel levi eorum agitatione laborantes ocyſſime prædictis ſymptomatis corripiantur, affectio quidem ſyncopali minutæ, ut refert Avicen. ſen. 1. 4. tractat. 2. cap 53. *perſimilis, nomine tantum febris* ſyncopalis minutæ, *in qua ſane diſpendium ſit immodicum ſpiritus ob ſanguinis attenuationem, atque etiam ob expultricem facultatem immoderatius in toto corpore concitatam: quod etiam ex imbecillitate retentricis plerunque accidere monet* Galenus 12 method. cap. 6. *ut paullo inferius latius ſum probaturus. Hujuſmodi enim humores quam citiſſime exhalant, quia tenuiores a febrili calore redduntur, in iis maxime quorum retentrix imbecilla exiſtit, quia ratione diaphoreticis ſudoribus ſic affecti exſolvuntur. Quapropter tria neceſſaria in hoc affectu reperiuntur, nimirum* humorum tenuiſſimorum in ventriculo, & univerſo corpore copia: *ſecundum* virium imbecillitas: *tertium vero* vitiata meatuum, & venarum in laxitate compoſitio, *a quibus procul dubio neceſſum eſt ſubſequi immodicam reſolutionem, & ſubitum virium lapſum.*

SCHOLIUM I.

Totum hoc Caput dignum eſt, ut attente legatur, illiuſque omnia fere dogmata ducantur in uſum. Theoria ipſa non paucam laudem meretur; in eâ ſiquidem elucet perſpicacia Auctoris, adjungentis bili, ab iis, quæ illam temperare valent, ſecretæ, conſortium copioſi ichoris, ulteriorem labem incongruâ miſturâ ſuâ illi communicantis. Si Auctori innotuiſſet via, quâ iſti humores poſſent in ſanguinem vehi, nonne Sylvianam hypotheſim fere attigiſſet, permutato tantum ichore illo in ſuccum Pancreaticum, tunc temporis nondum detectum? Curatio quoque iſta peculiaris eſt ſumme cauta, paucisque modificatis, aut ſemotis, recipienda, præſertim ab initio, cum ſcilicet occaſio, vel opportunitas exhibendi Corticem nondum adſuerit.

In hoc Capite, cum iterum recenſeat Auctor elegantem *Hippocratis* Textum, quem & primo Capite attulerat, ſimulque Doctiſſimi *Valleſii* expoſitionem, utrumque lubet huc transferre, ut a *Divino* etiam *Sene* notatas videamus hujuſmodi Perniicioſas Febres, vel aliquam ſaltem illarum ſpeciem. Inquit itaque *Hippocrates* loco citato, juxta interpretationem Eruditiſſimi *Mercurialis* — *Cholericæ affectiones magis in Æſtate fiunt, & Febres Intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt. Verum cavere oportet. Judicat autem tales morbos maxime quinta, & ſeptima, & nona dies. Melius tamen eſt cavere uſque ad decimamquartam.* Juxta *Valleſium* vero ſic habet Textus — *Cholerica præcipue in Æſtate, & Febres Intermittentes, & quibus rigores accedunt; hæ aliquando malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt; ſed cavere oportet. Maxime autem tales morbos arguit quinta, ſeptima, aut nona; melius autem uſque ad quatuordecimam obſervare.* Hunc ergo *Hippocratis* Textum ſic exponit idem *Valleſius* — *Dicit* * *Cholerica* * — *ideſt Choleras morbos fieri præcipue in Æſtate &c. Addit* — * *& Febres Intermittentes, & quibus rigores accedunt*, * — *quæ periphraſis ſignificat Febres Tertianas præcipue, deinde vero & Quartanas &c. Addit nunc Hippocrates, has Febres in Æſtate ortas aliquando malignas fieri, & in Febres continuas, & acutas mutari; ac proinde cavere oportere, ideſt timere, & curare caute* (ſunt verba aurea) *neque quippiam erroris committere, etſi principio exiguus prorſus morbus, & contemptibilis eſſe videatur &c.* & paullo poſt ſubdit, quod *ſuſpectos ſemper habeamus morbos, qui alioqui*

qui ob propriam figuram videantur eſſe ſecuri; tandemque concludit — *Hippocratem nolle, nos ab Intermittentibus Æſtivalibus ſecuros eſſe, uſque dum præteriiſſe quatuordecimam periodum* (an potius diem?) *viderimus, neque fieri continuas*. Quæ interpretatio, ut patet, reſtringit ſententiam *Hippocratis*, ſaltem ad genus illud pravarum Intermittentium, quæ in Continuas, Acutaſque degenerant. Iſtæ autem in lineâ Perniciosſarum, etſi admodum periculoſæ, ſunt minus formidabiles reliquis, vel ſaltem longiuſculas, etiam cum interemerint, præbent inducias, ut ſupra diximus. Si ergo in his tantopere metuendum eſt ex *Valleſio*, quanto magis erit metuendum de terribilibus illis, quæ Intermittentes adhuc manentes, quartâ, vel quintâ acceſſione, poſt doloſam intermiſſionis quietem hominem jugulant?

Quamobrem qui ſic laborant, vel levi corporis motione animo deficiunt, faciliter citra levamen ſudant, pulſum habent parvum, debilem, ac frequentiſſimum, urgent vigiliæ, caput vaporibus infeſtatur, adeſt vomitio, aut inanis nauſea, quam antecedit oris amaritudo, inappetentia, & tenebroſa vertigo, ut Hippoc. refert 4. aphor. 17 *ac mox ſequitur ſyncopis. Vultum etiam, qui ſic affecti ſunt*, Hippocr. *habent quam ſimillimum, ob ingentem reſolutionem citra dolorem in aliquo ſignato loco. Tandem loquens* Avicenn. citato capite de febre *ex hujuſmodi humore oborta, profert eam eſſe acutam, & quandoque non ſufficere in ea virtutem uſque ad quartum: quo fit, ut jure optimo inter lethales numeranda ſit.*

Curationem autem hujus febris longe aliter inſtitues quam reliquarum: quippe in hac præter levem quandam purgationem, quam pari ratione a principio mali, & antequam vires labantur, inſtitues, omni arte cutis coarctanda eſt & humores denſandi. Sic profecto, quo citius poſſibile fuerit, corpus purgabis ſyrupo ſolutivo e roſis Hiſpanis, cum decocto corticum myrobalanorum citrinorum, vel cum unc. ij. mannæ, & eodem decocto, vel pulveribus earundem corticum, cum pulpa caſſiæ fiſtulæ, vel rhabarbari infuſo largiori cum ſyrupo roſarum. *Deinceps tamen humorem compeſces ante acceſſionem* ſyrupo roſarum ſiccarum, & violarum, ana unc. ſs. ſyrupi roſarum unc. j. aquæ deauratæ unc. iij. *cui adde pulveris* diamargaritonis, aut coralli, aut electuarii de gemmis gr. vij. *quibus humores denſiores fiunt, & longe melius coquuntur. Sed humores amplius denſabis, ineptioreſque ad fluxum, & putrefactionem reddes his, quæ intus ſumuntur, qualis naturæ eſt* ſyrupus roſarum ſiccarum, de malis punicis, de portulaca, & papavere, cum aquis, aut decoctis roſarum, portulacæ, oxalidis, cum aqua ferrata, aut deaurata. *Cæterum prodeſſe non parum comperies, abluere in aliqua prædictarum aquarum* boli Armeni, aut terræ ſigillatæ ſcrup. j. aut drach. ſs. cum modico ſyrupo papaveris, aut agreſtæ: *hoc ſane medicamentum, præterquam quod humores denſat, & corpus comprimit, inbibet quoque putredinem, & viſcera roborat, ac præcavet. Confert etiam*

id, *q*. ℞ pulveris triaſantali, & roſatæ novellæ, ana drach. j. ſuccini ſcrup. j. ſacchari roſati ſoluti in aqua roſacea, *quod ſufficiat*, *ut fiat electuarium in rotulis*, *cujus ſumat laborans* drach. j. & ſs. cum hauſtu frigidæ aquæ, aut alicujus ex dictis. *Utiliſſimum quoque eſt aliud*, *q*. ℞ conſervæ roſarum unc. ij. pulveris electuarii de gemmis, aut diamargaritonis frigidi drach. ſs. confectionis Alchermes, vel de hyacintho ſcrup. j. ſuccini, oſſis de corde cervi, pulveris granæ ana ſcrup. ſs. *miſce*, *& fiat conditum : Cordi præterea*, *ac cerebro roborantibus providebis*, ut Galen. conſulit lib. 12. method. cap 6. *Sic quidem primo facies attemperanda eſt frequenter* aq. roſarum, myrtillorum, & plantaginis cum modico aceto roſaceo. *Cujus indicationis gratia involvitur etiam Æger linteo* aqua roſarum madente, *aut conſpergitur multo* roſarum rubearum pulvere, vel myrtillorum. *Verum ut ex toto ſyncopticis acceſſionibus*, *& ſudoribus ſubveniamus*, *adhibere oportet epithema fœminarum mammis*, *aut virorum teſtibus*, *q*. ℞ aquæ roſarum unc. x. aquæ oxalidis, & bugloſſæ, ana unc. j. & ſs. vini optimi unc. ij. aceti roſati unc. ſs. pulveris margaritarum, ſantalorum, coralli, ſeminis acetoſæ, ſuccini, ana unc. ſs.

SCHOLIUM II.

Potiſſima indicatio, quam pro curatione elicit Auctor, eſt, ut humor denſetur, a fluxu, & putrefactione prohibeatur, &, quantum fieri poteſt, ante acceſſionem compeſcatur. Quæ quidem indicatio maximi eſt momenti, illamque nonnunquam mihi contigit cum fructu adimplere, priuſquam vires Peruviani Corticis plane noſſem in hiſce Febribus, bolo iſto, duabus, vel tribus ante acceſſionem horis exhibito, quo etiamnum utor in caſibus non extreme periculoſis, & in quibus nondum placeat ad Corticem devenire. ℞. *Theriacæ rec.*, *Conf. Hyacinth.*, *Salis Abſynth.* (vel, pro re natâ, *Cryſtall. Mont. præp.*) *ana ſcrup. j. Laudani opiati gr. j.* vel ad ſummum *gr. ij. M. f. b. ſumendus*, *ut ſupra*, *ſuperepoto Vini rubelli momento*, *vel hauſtu modico Aquæ Plantag.*, *Bugloſſi*, *vel totius Citri*, *prout magis placuerit*. Quod remedium eximie confert, præſertim ubi evacuationes immanes, & quaſi Cholericæ Paroxyſmum ingruentem ſolent comitari, atque ideo valde gravem, ac tandem perniciosum reddere.

Aër, *quomodo & cutis*, *attemperetur*, *refrigereturque frigidis aſperginibus*, *ſparſis humi floribus*, *& foliis* roſarum, pampinorum vitis, ſalicis, cannarum, & myrti, ſuperſparſa aqua roſacea cum modico aceto : *item eundem aërem flabellabis linteo aliquo madido aqua frigidiſſima*, *aut roſaceo cum modico aceto*. *Præſtat quoque cordis regionem inungere unguento*, *q*. ℞ pulveris electuarii de gemmis, & diamargaritonis frigidi, ana drach j. lapidis Bezoar. gr. xv. pulveris granæ drach. ſs. olei foliorum nymphææ luteæ, aut olei roſarum omphacini unc. ij. ceræ albæ, quod ſufficiat, ut fiat linimentum molle : *item prædictos pulveres unguento*

guento roſaceo excipies, addeſque terræ ſigillatæ drach. ſs. raſuræ eboris, & cornu monocerotis ſcrup. j. *& eandem partem inunges. Thoracem etiam, & abdomen illinies hoc unguento, q.* ℞. olei roſati omphacini, & myrti unc. ij. olei melini unc j bulliant cum unc. ij. aquæ roſarum adi conſumptionm aquæ, & adde pulveris roſarum rubearum drach. j. ſantalorum omnium, ana drach. ſs. ceræ q. ſ. ut fiat unguentum. *Hepati etiam, ac fronti gratia inbibendæ diſſipationis, adhibebis præſidium, q.* ℞. mucaginis tragacanthi, & ſeminis pſyllii, & citoniorum unc. 6. albumina duorum ovorum, *miſce, & prædictas partes illine, ſpargeque deſuper pulverem, q.* ℞. ſantalorum omnium, roſarum, ſeminis arnogloſſæ, an. drach. j. *Quibus profecto & ſudoris impetum, & virium reſolutionem compeſces: id tamen prudenter, & paulatim facito, ne ex cutis denſitate intenſior fiat febrilis calor. Securiſſimum tamen eſt, & utile jecur illinire* oleo roſaceo omphacino cum pulveribus ſantalorum, poſitis deſuper pannis aqua intybi madidis, vel ſucco agreſtæ, & aqua plantaginis, roſarum, & ſolatri. *Maximi etiam ſunt momenti, cerebri adhuc roborandi gratia, odorata omnia tum naribus, temporibus, ac pulſibus adhibita, tum ſuper faciem roris modo inſperſa, cujus cenſus eſt id, q* ℞. roſarum, ſantalorum omnium, Spodii, ana ſcrup. ij. ambræ gr. iij. moſchi, & camphoræ, ana gr. ij. aquæ myrti unc. j. aquæ roſarum unc. iiij. *miſce: ad cujus penſum odorata omnia frigida prodeſſe poſſunt.*

SCHOLIUM III.

Quantum ad morborum curationem conferat bene diſpoſita Aëris temperies, ſatis patefacit varia locorum, & tempeſtatum ſalubriorum, vel inſalubriorum conſtitutio, varias quoque gignens nonnunquam conſtitutiones morborum, ob id modo facilius, modo difficilius ſanabilium: ut ſileam, quæ de hac re per ſe notâ, tum ſparſim, tum cumulate in Libris peculiaribus olim ſcripſit *Hippocrates*, & quæ plurimâ eruditione, ac doctrinâ, plurimoque ſtyli nitore edidit Doctiſſimus *Lancifius* Pontificius Archjater — *De nativis, deque adventitiis Romani Cæli qualitatibus*, — & de emendandâ accidentali Aëris illius inſalubritate.

Certe noſtro Seculo, quo Aër non modo Thermometrorum, verum & Barometrorum, Hygrometrorum, & Anemometrorum examen ſubire coactus eſt, atque ita, mediâ Fiſtulâ Torricellianâ, Staticæ quoque judicium ſuſtinere, quin & mirabili Scloppi Pneumatici artificio, propriæ elaſticitatis vim dimetiendam exhibere, non ſecus ac violento Machinæ Boylianæ tormento, pati dimotionem e ſede ſuâ, vacuis tandem relictis, quæ antea tam pertinaciter occupaverat, latibulis, inanitionem ſui ſtupentibus quidem, ſed tamen ferentibus, Ars quoque Medica his inventis ditior facta, Aëris ipſius, quo nil ad Vitam magis neceſſarium, penitius cogniti uſuram meliorem cœpit inſtituere. Hinc Eruditiſſimus *Ramazzinus* Libro ſuo jam edito — *De Principum valetudine tuendâ*, — ſano conſilio monet, non negligendum eſſe varium Aëris pondus, quod nobis exhibet aſſidua inſpectio Barometri, quâ factâ animadverſione, quemadmodum Sanorum valetudinem tueri, ita & Ægrotantium caſus dignoſcere, præcavere, necnon iis opportune ſubvenire valebimus. Idque eo magis cum plauſu, & utilitate eximiâ poterimus aſſequi, quo remotior

eſt a vulgari cenſu cognitio, quam medio Barometro acquiſivimus, de vario variis temporibus Aëris pondere: ut proinde aſſertione, cæteroqui propemodum parado- xâ, liceat ſtatuere, Barometro judice, Aërem nebuloſum, pluvioſum, ac turbidum, contra id, quod cenſuit Famigeratiſſimus *Borellus* (quem tamen fortaſſe fefellit magis obſervatio circa experimentum minus exacte inſtituta, quam ratiocinium inde elicitum) leviorem eſſe Aëre ſereno, ſicco, & perſpicuo: pariterque eundem Aërem leviorem eſſe in Auſtrali, quam in Boreali conſtitutione, licet hujuſce phænomeni nondum a quopiam ſatis dilucidati difficillima ſit explanatio; ut ideo tam famoſi Problematis adhuc germana ſolutio deſideretur.

Neque enim ipſe inficiabor (ut hoc quoque innuam, perfunctorie licet) ea, quæ anno 1695. Academico potius luſu, quam philoſophice, ac ſerio circa hanc materiam conſcripſi in peculiari Diſſertatione meâ, *Ephemeridibus Barometricis* Cl. *Ramazzini* adnexâ, ad tutamen aliquod ipſius Borelli, minus forſitan, ac fuerit creditum, hac occaſione decepti, rem minime tetigiſſe: ſicut neque negaverim, id a me ne poſtea quidem fuiſſe præſtitum iis omnibus, quæ in alterâ Tricipiti Diſſertatione iterum edidi anno 1698. In eâ ſiquidem, licet non plane improbabilia cenſeam, quæ Viris Doctiſſimis *Rodulpho Jacobo Camerario* Medico Profeſs. Tubing., & *P. D. Cajetano Fontanæ* Mutinen. repoſui: immo, licet reputem abſolute vera, & demonſtrabilia ea ſaltem, quæ adverſus hypotheſim alterius Cl. Viri *Guntheri Chriſtophori Schelhameri* Prof. Medici Kilon. haud hæſitanter ibidem adſtruxi, nihilominus neque hinc ſolidam Problematis ſolutionem emerſiſſe, lubens admitto. Aliud eſt enim aliorum hallucinationes, aliud rei ipſius naturam detegere. Quod ea non hoc, vel illo modo ſe habeat, facile eſt aſſequi: quo vero præciſe ſe habeat, difficile. Interim neque diffitebor, ea, quæ adverſus *Schelhamerum* protulit eodem tempore, quo illius hypotheſim ipſe rejeci, Clariſſimus *Ramazzinus*, eaque pariter, quæ contra repetitos ejuſdem *Schelhameri* conatus recenter adduxit Vir Perſpicaciſſimus *Jacobus Placentinus*, eaque tandem, quæ pro ſolutione completâ controverſi Problematis, nuperâ ad Celeberrimum Scroëkium Epiſtolâ, ex eleganti hydroſtatico Famigeratiſſimi *Leibnitii* experimento, typis tradidit idem *Ramazzinus*, illuſtravitque demum laudatus *Placentinus*, plurimum ſaltem luminis contuliſſe, ad dilucidandam hanc rem, cæteroqui ſatis obſcuram. An ea nihilominus ſit proinde plane confecta, adhuc ambigo. Sed quæcunque ſit ratio phænomeni, certe experimentum ipſum accuratis Medicis, pro utili Ægrotantium regimine, juxta varium Aëris ſtatum, aliquid opis afferre poſſe, extra dubium videtur: quemadmodum extra dubium eſt, eundem Aëris ſtatum, ſiquidem mediantibus hujuſmodi obſervationibus, non bene diſpoſitus pro Ægrorum ſalute deprehendatur, artificialis alicujus correctionis eſſe ſuſceptibilem, eorumque indigentiæ aliquo modo aptari poſſe, ut multiplici induſtriâ hoc loco conatus eſt facere noſter Auctor, in iis tantum ungendis nimis induſtrius.

Victu etiam ſubvenire his oportet paullo ante acceſſionem, vel in ipſius acceſſionis principio, ſit autem ex his, qui citiſſime nutriunt, & modice adſtringunt, ſint carnes aſſæ, & elixi gallorum teſtes, & qui auſteris condiantur; vinum ſit rubrum modice acerbum, dilutum aqua frigida, aut decocto bordei, vel radicis bugloſſæ. Præterea cum linquunt animo, vino mali punici acidi *pane excepto, item renutriendus eſt Æger crebris, & minutis cibationibus ejus alimenti, quod non ocyſſime diſſolvatur, velut eſt* caro perdicum, caponum, vituli, *& ejus aliquod ex his confectum cum pane* loto, & ſaccharo: *fructus item acerbi, & putredini reſiſtentes. Potus ſit ex vino rubro,* ut dictum eſt, *aqua ferrata, aut deaurata diluto.*

Quod

Quod ſi morbus præſtiterit exſpectandi inducias, & vires ad meliorem ſtatum redierint, urinaque rubicundior apparuerit, non erit ab re ex ſalvatella dextræ manus modicum ſanguinem extrahere, aut iterum aliquo ex prædictis pharmacis per epicraſim purgare, donec affectionem mitiorem eſſe factam comperiamus.

CAPUT V.

De Tertiana pernicioſa ex prava humorum natura, ex eodem *Mercato*, cum Scholiis, ut ſupra.

ADEO *ſunt pernicioſæ naturæ, & conditionis* bilis vitellina, praſſina, & æruginoſa, *ut dubitatum ſit, quemadmodum antea diximus, inter Arabes Medicos, poſſintne ex eis febres ſuccendi: cum hoc tamen præter adductam Auctorum mentem, nos etiam ex his nonnullas vidimus, quarum natura adeo fuit pernicioſa, ut peſtilentem affectum æmulari viderentur: fiunt autem ex his humoribus hac lege, & ratione.*

Media Æſtate ob ingentem reſolutionem propriæ humiditatis humorum, aut nimiam exuſtionem, & maxime ſi ſubito frigus occurſaverit his corporibus, quæ improba, & bilioſa nimis uſa fuere victus inſtitutione, aduſtam bilem, praſſinam, æruginoſam, & in confinio atræ bilis exiſtentem ſuccreſcere non raro viſum eſt: præſertim ſi homo ira, furore, aut aliis vehementibus animi pathematis percitus fuerit. Quo quidem tempore mirum non eſt, ſi febre corripiatur, eam fore periculoſam, etiamſi Tertiana fuerit. Quippe ſi vires non admodum dejectæ ſint, ſi humorum copia non grandis, certum eſt, naturam poſſe, quod intra venas moleſtum fore perſentit, aut deguſtat, pellere. Quod ſi ad emunctoria, & corporis canales pellere non poſſit, poterit quidem prope partes ſentientes ſenſim, & paulatim projicere, ut facile vel præmiſſa ſuccenſione diſſolvatur: quo fit, ut more ſolito tertio quoque die id efficiat, quia ſic humoris conditio poſtulat.

Dignoſces quidem hanc febrem tertianam ab humoribus pravis ortam ex vehementiſſimis horroribus [quod humor ſit mordacior] *& qui diutius protrahuntur ob humoris craſſitiem: quippe ſynceri ſunt, & citra nativam humiditatem. Febris mox a rigore vehementer creſcit, quod humor ſuapte natura ſicciſſimus, & exurentiſſimus ſit, ſicut craſſiſſimus: nam illi haud ſecus accidit, quam pici, & reſinæ, dum ſuccenduntur, quæ licet craſſam habeant compagem, ocyſſime inflammantur. Mox vero ab inflammatione ſitis, & linguæ aſperitas,*

peritas, nigredo, & ingentiſſima ſiccitas ſuccreſcit. Oculi ob magnam ſpirituum reſolutionem cavantur, & coloratior univerſa facies (licet cadaveroſa) *efficitur, anxius, inquietus, & univerſo corpore compunctus, ac veluti exulceratus Æger hinc inde vagatur: qui neque potu, neque ventilatione, neque reſpiratione ſubſidium ſuſceptat. Urina ignea, ac veluti lixivium apparet, pauca, & cum cinericio, vel furfuraceo ſedimine, aut cum pinguedine ſupernatante: pulſus mediocris magnitudinis, non admodum debilis dum viget febris; cæterum frequentiſſimus, & celerrimus, die autem quietis parvus, debilis, durus, & creber ſubeſt, quod vires ex acceſſione abierint, reſpiratio crebra, alvi dejectiones opimæ, pingues, aut bilis vitellinæ, porraceæ, aut æruginoſæ naturam referentes, plerunque dyſenteriam efficientes. Vomitus quandoque alicujus dictorum humorum ſubſtantiam, & colorem æmulatur, cum angore maximo, & animi deliquio. Laborantes parum, aut nihil ſudant, quod craſſior, & ſine humiditate ſit materia, niſi prope mortem cum diaphoreticus erumpit.*

SCHOLIUM I.

Quæcunque ſit, & qualiumcunque ſuccorum mixtura, quæ bili dat denominationem praſſinæ, æruginoſæ &c., certum eſt, ut inquit Auctor, hujuſmodi humores acerrimos mediâ Æſtate, & ferventiſſimis potiſſimum tempeſtatibus obſervari. Æque certum eſt, quod eorundem humorum excretio ſive ſyncera, ſive variegata, magnum ſemper faceſſit negotium: & quotieſcunque apparuerit, dat ſemper anſam ſuſpicandi aliquam pravitatem ſubeſſe, quæ morbum reddit non contemptibilem, etiamſi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

Quod ſane malum mille pericula afferre ſolet, ac multis modis pernicioſum efficitur, nam cujuſvis prædictorum humorum talis eſt natura, & conditio, ut etiam citra putrefactionem, aut ſuccenſionem, quamcunque partem inierint, vel erodant, aut gravius aliud malum machinentur, ne dum cum in extremis vaſorum, & prope partes ſentientes jam putreſcunt, initio etiam putredinis a vaſis majoribus ſumpto. Quo profecto tempore certum eſt, ipſam febrem mediante validiſſima virium exſolutione, laborantem, aut interimere in febris ipſius inclinatione, aut ocyſſime labefactata natura in cauſonem, vel graviſſimam aliam febrem migraturam, & quod certius eſt, ni arte, aut diligentia præveniatur, in habitualem febrem. Tanta enim eſt primarum humiditatum, & ſubſtantiæ membrorum, in quibus hi humores putreſcunt, reſolutio, ut non ultra quartam acceſſionem viſum ſit laborantem in hecticam migraſſe: maxime ſi gracilis ſit, juvenilis ætatis, & ſuapte conditione rari habitus, & contexturæ.

SCHOLIUM II.

In Prognoſi occurrit animadverſione dignum, quod iſta pernicioſæ Tertianæ ſpecies *ultra quartam acceſſionem* non extendatur, ſeu, ut ait in fine Capitis, *quintam ad ſummum acceſſionem* non tranſcendat; ſed vel intra hos terminos necare

ſoleat,

ſoleat, vel in Cauſonem, aliamve graviſſimam Febrem, ac tandem certius in Habitualem commutari. En ergo quantum teneamur Divinæ bonitati, quæ præſentaneum remedium dedit, vi cujus & ab ocyſſimâ morte, & ab aliis periculis eandem longiore afflictione tandem inferentibus, certo poſſimus evadere.

Non fert maligna, & atrociſſima hujus morbi conditio in exhibendis auxiliis moram ullam: nam cum certum ſit, hujuſmodi humores nullum poſſe beneficium, gratiam, aut coctionem a natura recipere (*immo* ut inquit Averroes 3 collect. *corrumpant formam ſpecificam illius*) *procul dubio neceſſum eſt, protinus humorem purgare, maxime ſi in convenientem regionem incumbat ipſe ſua ſponte. Quippe ſi in ſuperiorem ventrem irruat, vomitibus cum acceſſio inſtat* [quo facilius excernatur] *& venter nauſeabundus apparet, minuendus eſt. Servabis tamen hoc præceptum in ejus eductione, ut maxime ipſum admiſceas humectioribus cibariis, & copioſo potu, tum ut facilius venter evomat: tum vero ut ſine noxa; gravis enim, & periculo plenus eſt hujuſmodi humoris contactus, & ob ipſum humidis præſidiis compeſcere, & attemperare opus eſt. Quod ſi in inferiorem ventrem humorem irruere perſenſeris, aut ſaltem ad nullam aliam ſe partem inclinare, per ipſum expurgabis: id quod caute facies: ſive enim purges, ſive ſecus, periculo res non caret: quippe ſcimus, vel leviſſimis pharmacis graviſſimas accerſiri dyſenterias, quod ſi has effugias, contabeſcet laborans, quo fit, ut prudentia, & maturo conſilio opus aggredi, aut ab eo ſubſiſtere tenearis. Sic profecto in hujuſmodi humoris purgatione. blandioribus, verum ſeligentibus pharmacis admixtis rem ages: illud quidem ne nimis exacerbetur humor, hoc vero, ut peccans ſuccus citra aliorum agitationem excernatur: id quidem facies* caſſia fiſtula ſuperbibito lactis ſero, in quo prius rhabarbari drach. j. maceraveris, aut ipſo diluto copioſiore facto, vel ſyrupo ex jx. infuſionibus violarum, cum infuſo ſcrup. iv. rhabarbari, vel hordei cremore cum prædicto rhabarbari infuſo. *Item* confectione Hamech ſimplici, *ſuperbibito copioſo hauſtu* aquæ hordei cum ſaccharo, aut ſeri lactis, vel decoctionis violarum, & ſeminis malvarum. *Præſtat* & manna diſſoluta in aqua hordei, vel violarum, *ſed robuſta corpora optime ferre poterunt* drach. j. & ſs. electuarii de pſyllio, vel catholici drach. iv. cum copioſa aqua oxalidis, vel hordei. *Quo etenim ſemel facto, non licet plurimum inniti in ſanguine extrahendo: quippe prædicti humores, neque corpus eiſdem ſcatens id plurimum expoſtulant, neque innoxie ferunt, plerunque a ſanguinis miſſione continua evadit febris, quod impotens, ſanguine detracto, natura ad pellendum a vaſis nocivum ſuperſit. Verum ſi vel ſimul ſanguinem aliquo modo redundare* (quod raro exuſtis humoribus accidit) *vel opus eſſe comperias, id quidem ex ſalvatella manus*

dextræ

dextræ facito. Poſtmodum vero humores, & univerſum corporis habitum, ac viſcera etiam humectare, curabis plurimum, & modice refrigerare, puſillus enim calor nativus, qualem hæc corpora habent, nec vacuationem, nec refrigerationem innoxie ferunt, ſed ut Galen. 12. method. *in doloribus ab erodentibus ſuccis ortis conſulit, paulatim & ſenſim lenire, ſic ſequenti die a pharmaco copioſam aquam hordei cum ſyrupo* violarum, aut ſaccharo roſaceo, vel decoctum violarum *bibendum dare oportet, quo & vis medicamenti, & humorum acrimonia retundantur, abluanturque: Clyſmatis præterea utendum eſt, maxime cum laborans dormiturus eſt: quæ ſane conficito* ex decocto hordei, vel violarum, aut ſeminis malvarum, & papaveris, cum ſaccharo, & oleo roſarum, violarum, & vitellis ovorum *Præterea ſummo mane, aut prope ſomnum, laboranti porriges* aquæ hordei, acetoſæ, violarum, ſcorcioneræ, vel per mortarium lapideum excolatæ unc vj. ſyrupi acetoſæ, de ſucco limonum, roſarum, aut violarum unc j *Confert & ſaccharum roſaceum, ſed violaceum magis, quibus admiſce roborandarum virium gratia* margaritarum præparatarum, aut electuarii de gemmis ſcrup. j. *Præſtat &* diacorallium cum mucilagine ſeminis citoniorum, & pſyllii pondere drach. j *Ejuſdem uſus eſt, quod ex his omnibus conficitur forma boli, & pondere duarum drach. ſummo mane exhibitum Sed ferunt non contemnendi Auctores, & Conciliator etiam adſtruit, alexipharmacum nullum reperiri in arte medica his humoribus pretioſius, quam cryſtallum, cujus drach j. in ſubtilem pulverem redacta, & aqua diſſoluta, mire opituletur: ego autem arbitror, id forſan occulta quadam proprietate illi accidere. Verum ſi dyſenteria ex prædictis humoribus prodeat, vi ſua adſtringente extra omnem expectationem prodeſſe comperimus: cenſeo tamen admiſcendum fore aliquod ex prædictis pharmacis. Exterius vero corpus* refrigerante Galeni, *aut* roſaceo, *vel unguento ex* cucurbitulis *juxta dorſum inunges, aut cordi epithemata appones, ea lege, qua capite de Tertiana exquiſita ſcripſimus.*

SCHOLIUM III.

Quam vanâ ſpe autem id expectare liceat ab aliis remediis, oſtendit curatio. Magna Remedia, ex mente Auctoris, hîc nullum fere locum habent; etenim, ſi de purgatione ſit ſermo — *Caute id facies* (inquit ipſe) *ſive enim purges, ſive ſecus, periculo res non caret &c.* Si vero de ſanguinis miſſione loquamur, — *Ægrotantes hujuſmodi* (ſubdit ille) *tale præſidium non innoxie ferunt, & plerunque a ſanguinis miſſione continua evadit febris.* Magnis ergo Remediis fere proſcriptis, quid ſperandum ſupereſt a levioribus, & nullius ferme vigoris, ſaltem reſpectu habito ad tantam indigentiam, ut norunt Practici? De cryſtallo quidem non contemnendam mentionem facit Auctor (ſelecta fere ſemper remedia indigitans) pro corrigendis pravis illis humoribus recenſitis: & ego quoque experientiâ fretus eidem remedio in mitioribus ſaltem caſibus, ut paullo ante innui, non parum tribuo.

Sed

Sed furente jam, ſparſis quaquaverſum fluctibus, Torrente, fruſtra infirmioribus hiſce inſtructus

Pugnat in adverſas ire Natator aquas.

In hac ſane procellâ ſi quis conſuluiſſet *Mercatum*, jure merito contremiſcentem, quærens, an liceret Lignum Corticis amplecti, certum plane pro naufragio evitando refugium, videlicet Specificum certum pro manſuefaciendis efferis hujuſmodi humoribus, *nullum cæteroqui beneficium, gratiam, aut coctionem* (ut omnimodâ certitudine affirmat Auctor) *a Naturâ recipere aptis*, quid, quæſo, reſpondiſſet? Muſſitaſſetne, aut hæſitaſſet?

Quod tamen majoris momenti arbitror, eſt victum ſumme humectantem, & facilis, atque copioſioris alimenti inſtituere: ob id jura caponum, & carnes pullorum ex lacte, aut hordeo nutritorum *ex uſu eſſe comperimus, & ex* oleribus decoctam lactucam, aut ſcariolam, & borraginem: *tandem potus ſit hordei aqua, vel puriſſima cum ſaccharo. Quod ſi vires laborantis labi videantur conſultiſſimum eſt, vinum tenue, album, & maxime dilutum præbere: tandem ſi affectionem perſtare adhuc contingat, exiſtimandum eſt, jam in alterius naturam commigraſſe, nam ex prædictis humoribus non tranſcendit quintam acceſſionem: quamobrem juxta naturam ejus, in quam degeneraverit, curationem inſtitues.*

CAPUT VI.

De Tertianâ Perniciosâ ex miſcellâ craſſorum humorum cum ſeroſis, & tenuibus ex *Ludovico Mercato*, adjunctis itidem Scholiis.

CUm *in humanis corporibus intra venas humores abundant ea copia, quæ naturam irritet ad ſeſe deonerandam; cæterum quæ non adeo gravet, quod ad extrema vaſorum pellere non poſſit, fit quidem, ut humorem pellat ipſa tertio quoque die: ſed quod frequentius eſt, more duplicis tertianæ ſingulis diebus, maxime prope noctem ad extrema vaſorum, & præcipue juxta os ventriculi humorem tranſmittat, quo febri ſyncopali humoroſæ ſimillima exiſtit. Quo fit, ut ob ejus copiam, quæ ſui reſpectu major eſt, quam fuit reſpectu majorum vaſorum, a quibus pellit natura, procul dubio adeo graventur, & offendantur univerſi corporis partes, ut hac ſola ratione tertiana, quæ ſui natura ſalubris foret, perniciosa efficiatur: cui accedit, humorem eſſe mixtum ex tenui bilioſo, & craſſo, cujus craſſitiem veluti ex congelatione, & condenſatione factam arbitramur. In cujus febris natura expendendum primo eſt,* qua ratione hi humores gravent natu-

naturam in extremis vaſorum, cum intra majora non adeo graves exſtiterint. *Secundo*, qua ratione ob id pernicioſa exiſtat. *Circa primum conjectandum eſt, humorem hunc concretum, quem ſecum movet bilioſus, & tenuis humor, qui in acceſſionem prorumpit, cum ad extrema venarum funditur, non protinus, aut ſimul ad dicta loca tranſmitti, nec ſimul incaleſcere, ſed paulatim projicitur, ac ſuccenditur; tum quod copioſus ſit, tum quod inæqualis. Quo fit, ut tenuior pars primo ſuccendatur, & ex craſſioribus, quæ primo tranſmittitur, & reliquæ ſic ſucceſſive, ut natura pellit. Præterea cum mox tenues partes ſuccendantur, quæ craſſæ ſunt, ſimul incaleſcunt, gravioreſque & rariores fiunt, eo quod ex calore, quod craſſum eſt, ocyſſime fundatur, & liquetur. Quo fit, ut ea humorum copia, quæ vaſis majoribus non erat magna, nunc in extremis vaſorum liquata, & fuſa maxima fiat, gravis, & ponderoſa, ex quo procul dubio ſequitur, pernicioſam, & periculo plenam efficere febrem, cum vereri oporteat, ne univerſi corporis calor ex copioſo illo humore ſuffocetur, extinguaturque, aut laborans ſyncopi frequenter corripiatur. Finitima quidem eſt hæc febris conditio ei, quam Medici* ſyncopalem humoroſam *vocant, cujus Galen.* 12. method. *meminit nomine febris cum redundantia crudorum ſuccorum, licet ex continuarum fiat genere, tranſactis primis acceſſionibus, quod impotens ſit natura longe a cordis vaſis humores illos craſſos, & copioſos pellere, hæc vero intermittens.*

SCHOLIUM I.

Torquet in hoc Capite ſe ipſum Auctor, ut explicet modum, quo detrudi ſupponit ad extrema vaſorum, ibique ſuccendi inæqualiter craſſos, & tenues humores. Ignorato fluidorum motu tunc temporis occulto, mirum non eſt, ſi in tot figmenta ſæpius labebantur Prædeceſſores noſtri etiam Doctiſſimi. Quæ nihilominus ille adſtruit de inæquali craſſitie, ac tenuitate humorum irregulariter effervéſcentium, ſive, ut loquitur, ſuccenſorum, omnino locum habent in iſto caſu, ſi modo ſenſibiliore explicentur. Quæ pariter addit de condenſatione, congelatione, ac concretione eorundem humorum craſſorum, commixtorum cum bilioſis, & tenuibus, videntur nonnihil congruere cum iis, quæ ex principiis *Acidi*, & *Alcbali* hodie deducunt quamplurimi. Quocunque tandem modo meliore hæc explicentur (quod Theoreticis relinquo) certum eſt ſaltem, vi hujuſce Febris, ſeu Cauſſæ illius immediatæ, inæqualem ebullitionem intra ſanguinem ſuſcitari, ſive deinde id fiat ob heterogeneitatem particularum præexiſtentium in ipſo ſanguine, illumque ex parte conſtituentium, ſive ob peculiarem, inæqualemque diſpoſitionem, aut compoſitionem febrilis Fermenti in ſanguinem influentis, ſive propter utrunque.

Verum ob id gravis, licet procul a partibus cordi, & ventriculo, aut jecori vicinis eoſdem valeat pellere; e quo vereri oportet univerſi corporis caloris extinctionem, & ob id differunt etiam hæ febres ex occaſione periculi, nam in illa vereri oportet, ne humorum pondere, & copia cordis calor exſtinguatur, quod prope ipſum exiſtat

ſtat plenitudo, in hac vero ne totius corporis calor pereat, præterquamquod (ut dictum eſt) *aliqua humorum craſſorum portio prope viſcera tranſmittatur, licet in utraque ob vitium, & damnum ventriculo illatum laborantes periclitentur. Triplex igitur cauſſa neceſſaria eſt hujus febris generationi, crudorum nimirum humorum copia ventriculum, & carnoſum, ac arterioſum genus opprimens, virium infirmitas, quæ caloris paucitatem ſequitur, & vitiata anguſtorum meatuum, & venarum compoſitio.*

Cognoſces autem hanc febrem ab his humoribus inæqualiter craſſis, & copioſis provenire, quod lente, & cum diuturno, ac moroſo rigore incipiat, quem nonnunquam interrumpit calor quidam, veluti flamma exſurgens; quem iterum rigor compeſcit, ita ut per intervalla rigeant, & incaleſcant qui ſic affecti ſunt. Quod ſymptoma illis ſuccreſcere cenſeo, quia humor copioſior eſt, & craſſior (potius profecto) *quam quod ſimul totus poſſit a natura pelli, & ſi pellatur, ſimul ſuccendi. Quo fit, ut pars poſt partem ſuccendatur, & primo quæ in eo tenuior eſt, poſt vero quæ craſſior. Dignoſces etiam id, quod laborantes tarde incaleſcant, ex toto, & quod calor diu duret, & non admodum ſit extenſus, ſed per aliquod intervallum flammea in corpore compareat caliditas, ſed mox ceſſet, & mitis appareat calor: quod licet ita ſit, anxium reddit laborantem ob preſſuram, & gravitatem arteriarum, & muſculorum totius corporis, quam fuſi, & copioſi præſtant humores. Impotens etiam toto febris tempore efficitur laborans, & cum anxius ſit, ſeſe movere nequit, quo fit, ut moleſtius ferat, & veluti obtuſus ſenſibus exiſtat. Calore videtur carere, & ſiti plerunque premitur, & a potu gravius ſe habet, præcordio in principio inflato, corpus totum ampliori mole, quam pro naturæ modo, tumens, color omnino vitiatus, aliiſque albidior, quam pro naturali habitu, & aqua inter cutem laborantibus perſimilis, vel lividus. Urina copioſa ſubalbida, copioſo ſedimento, & craſſo plena apparet. Pulſus ex parvitate, & magnitudine inæqualis, aliquando interceptus, & quo magis creſcit febris, evidentiores fiunt prædictæ differentiæ, quod eo tempore rarior fiat humor, & vehementius naturam premat; celeritas tamen & crebritas non plurimum a natura diſſident, ita ut pleriſque videatur febre carere. Sæpe etiam animo deficiunt, & aquæ potu non levantur, neque aſperſione aquæ ſupra faciem, quinimmo frictionibus, & vinculis melius ſe habent: reſpiratio frequens eſt, & ſuſpirioſa: in febris autem inclinatione laborantes maxima cum inquietudine ab umbilico ad caput exſudant, & aliquantulum liberari videntur, & licet febre carere appareant, adhuc accidentia aliquot ſuperſunt, quibus conſtat nimio pondere laborantes confringi: tandem hoc eſt in hujuſmodi febribus tanquam pathognomonicum ſignum,*

gnum, nimirum, nec augmentum, nec ſtatum, nec declinationem æqualiter fieri, ſed in augmento aliquando inclinat febris, deludit- que Medicos, & potu exhibito, aut citra ipſum iterum increſcit, in ſtatu vero plerunque novum incrementum, & aliquando declinatio- nem, & poſtea aliud incrementum ſuſceptat, quod pari penſu in de- clinatione cernimus. Præter id hoc habet proprium, & peculiare, quod accidentia, quæ propria ſunt principiis reliquarum febrium, ſibi vehementiora ſint, & majora prope ſtatum, quam in principio: quo fit, ut eo tempore inæqualitates pulſus, laborantis ſuffocatio, & pe- riculum ſine dubio ſint majora: ratio eſt, quia cum hæc mala in hoc affectu ex arteriarum compreſſione, & caloris ſuffocatione pro- deant, & hæc eo tempore commodius fiant, in quo major fuerit ple- nitudo, & hæc major ſit prope ſtatum, quia in hac febre uſque ad id tempus ſemper a vaſis aliquid pellat natura ad minora, & quod pellit magis attenuetur prope ſtatum, fit profecto, ut eo tempore ac- cidentia principii eluceant magis.

SCHOLIUM II.

Ob id, ſignum Febris hujuſce ſpeciei quaſi *Pathognomonicum* eſſe dicit Auctor, quod nec augmentum, nec ſtatus, nec declinatio æqualiter fit; ſed in augmento aliquando inclinat Febris, deluditque Medicos, dum potu exhibito, aut etiam eo non exhibito, iterum increſcit, idemque non raro repetit in ſtatu, aut etiam in ipsâ declinatione; quod maxime verum eſt in Praxi; & ideo ſumme pariter obſervabile ad plurimos errores vitandos.

Verendum profecto eſt in hac febre, ne unum e tribus malis la- boranti ſuccreſcat, primum *ne laborans in augmento ipſius febris, cum jam incaleſcere cœpit univerſum corpus, antequam ex toto inca- leſcat, ſuffocetur. Quippe eo tempore rarior efficitur materia ob fer- vorem, quem contrahere incipit. quo fit, ut compreſſione vaſorum, & extinctione caloris in toto corpore, vel in ſyncopem gravem, & periculoſam, vel in mortem prolabatur Æger; quod ſi quis quæſie- rit, qua ratione in hac febre, quæ ſuffocatione interficit, laborantes pereant in ſtatu, & prope ipſum, cum in reliquis quæ hoc modo in- terficiunt, in principio laborantes ſuffocatione periclitentur; dicendum eſt, hoc eſſe principium hujus febris, quatenus ad eam portionem at- tinet, eo quod natura non tranſmittat ſimul humores a vaſis, ſed paulatim uſque ad ſtatum: quo fit, ut eo tempore (præterquamquod funduntur, & efferveſcunt, & liquantur) copioſiores utraque ratione ſint, quam in principio, & ob id eo tempore calorem ſuffocent ma- gis.* Secundum, *ſi forte natura ſeſe a ſyncopi tueatur, pertimeſcere oportet gravem, & diuturnum aliquem affectum ſubſequuturum; nam cum tertiana hac plerunque ſit nimis extenſa, facile continua effici- tur, vel ſaltem ſub ingreſſum duarum tertianarum. Quarum occa- ſione non raro ſuccreſcere ſolet* tertium *malum, nimirum malus cor-*

poris

poris habitus: quippe cum calor in dies impotens reddatur, procul dubio verendum eſt, ne etiam bonum ſanguinem conficere non poſſit, ac ſubinde neque corpus probe nutriri, & malum habitum ex conſequenti ſubſequi.

Videtur profecto poſſe hanc febrem curationem ſuſcipere ſimillimam ei, quam febribus ſyncopalibus humoroſis proficuam eſſe Auctores ſcribunt, ſiquidem in omnibus fere æquales exiſtunt: in qua re non in parvam dubitationem incidimus, ſiquidem Galen *non ſatis aperte monſtrat*, an liceat in hujuſmodi febribus ſanguinem mittere, aut expurgare, *cum ſolum frictionibus utendum eſſe conſulat, nec immerito quidem, cum in hac febre crudorum humorum maxima copia ſubſit, præcipue juxta ventriculi os, quæ ſanguinis detractionem plerunque interdicit, nec rurſus expurganti pharmaco videtur eſſe a principio utendum, cum corpus plenum ſit, & ob id non ceſſurum medicamentis: quo profecto fit, ut in dubium vertendum ſit, quid agere oporteat. Quippe ſolum uti frictionibus, inſufficiens eſt tanto malo, nec licet corpore exiſtente pleno, quod* Galen. *interdixerat* 4. de ſanit. tuend. *Quamobrem cenſeo* Averroem *a* Galen. *diſſenſiſſe* 7. collig. *qui non eſſe ſolum agendum frictionibus ſcripſit, cui favet* Trallian. *qui neque mediam, neque multam frictionem ſufficere docet*, Raſius *etiam* 6. conti. *cum* Trallian. *purgantia protinus conſulit. Verum ſi quis rem hanc diligenter expendat, reperiet procul dubio, hujuſmodi febris longe diverſam eſſe medendi rationem a curatione febris ſyncopalis humoroſæ, & continuæ. Nam præterquamquod in* Galen. *doctrina non expreſſe conſtat hujus febris notitia, ejus, quæ illi aſſimilatur*, 12. method. *non diſſimilis eſt curandi ratio. Sed dato, quod verendum ſit ſanguinem mittere, aut expurgare in illa, in hac vero ambo auxilia prærequiruntur, & utrique ſupereſt a principio commodiſſima occaſio. Primum quidem eo, quod plenitudo illa, quæ in hac febre ſubeſt, non ſit adeo copioſa intra vaſa, quia tantum eſt plenitudo in potentia, quæ in extremis vaſorum efficitur in actu, certum eſt ſubeſſe locum expurgationi: ac ſi cum ſanguinis præſentia adſit copia illorum humorum, quos & craſſos, & tenues eſſe diximus, ob id credendum eſt, non deeſſe occaſionem mittendi ſanguinem. Quapropter cum in hac febre periculum ſit, ne in acceſſionis principio, aut ſtatu, ex humoris efferveſcentia, & plenitudine, calor univerſi corporis ſuffocetur, ob id, ſi ſanguinem præeſſe ſimul compertum fuerit, vel occaſionem malo præſtiterit ſanguinolentæ evacuationis ſuppreſſio, demendus ſanguis eſt, vena baſilica dextri brachii ſciſſa, idque ſemel, aut bis pro virium robore; ſin aliter, cavendum eſt a ſanguinis detractione tanquam a magno malo: Namplerunque ſic affecti calore, & viribus carent. Verum ſi prædictos*

humores tantum dominari conſtet, a purgatione, & ſeligenti pharmaco facta, principium curationis auſpicari oportet ex ſyrupo ſolutivo roſarum, cum infuſione foliorum ſenæ, aut cum expreſſione agarici, vel carthami. *Prodeſt &* diacatholicon, in decocto ſenæ dilutum, vel diaphœniconis modicum cum confectione Hamech ſimplici. *Poſt hanc vero purgationem ſanguis demendus eſt, quod ſi opus fuerit magis probo, quam ante purgationem, & coctionem, ſi antea miſſus non fuerit. His tamen factis, omni arte curandum eſt corporis calorem evocare, atque excitare, quod facilius poſſit copiam humoris diſcutere, quippe in hoc malo frictionibus, & ligaturis, aut cucurbitis, licet utamur, non quidem ut evocemus humorem ad extimas partes, ut in reliquis dictum eſt, cum potiſſima ratio periculi ſit copioſior humor, aut caliginoſus, & frigidus halitus in partibus carneis, ſed ut ſolum calorem ipſum ſopitum excitemus, evocemuſque ad eaſdem. Quod ſane facies leviuſculis, ſed longioribus frictionibus, quibus, quod facilius evocari ad cutim poſſit, facile ſequatur, & cum is ſit calor, & ſpiritus, is procul dubio ſuccreſcit. Item parvis, & frequentibus cucurbitis, quibus ablatis, univerſum corpus ſuffumigabis, & perfrigabis calidis linteis, quod ſane facies parum ante acceſſionem, aut in ipſa, & per vices, & intervalla in ipſo augmenti tempore, ut per carneas partes aliquid ejus, quod ibidem moratur, antequam calorem offendat, evaneſcat, aut calor, qui id conterat, excitetur. Curandum etiam eſt, ut die quietis laborantes per alvum dejiciant clyſmatis, & ſuppoſitoriis acrioribus, vel vomant. quod profecto grandi diligentia exſequendum eſt. Quod ſi his omnibus factis animo linquant, etiam incipiente acceſſione* modicum panis vino madefactum *porrigere oportebit, qui etiam odoramentis reficiendi ſunt: quod ſecundo, aut tertio iterabis, donec incaleſcere corpus, & calorem conſpicue excitari comperias. Ac ſi eo pulſus parvitas devenire videatur, quod efficacioribus auxiliis opus ſit, porriges* cum modico vino *pulverem, q.* ℞. aromatici roſati drach. j. margaritarum præparatarum ſcrup. ij. pulveris electuarii de gemmis ſcrup. j. pulveris oſſis de corde cervi drach. j. raſuræ cornu monocerotis unc. ſs. miſce, & cum melle roſaceo fiat bolus, cujus porrige ſcrup. j *Quod facto, cor. & dorſum inunges unguento, q.* ℞. olei liliorum, & de ſemine Angelicæ, ana unc. j. olei cinamomi drach. ij. pulveris cariophylorum, & naphthæ, ana ſcrup. j. diambræ gr. j. pulveris florum roſmarini drach. j. croci ſcrup. j. *bulliant cum odorato vino in duplici vaſe, & facta expreſſione prædicti partes inunge. Ventriculo etiam providebis unguento, q.* ℞. olei nardini. & nucis muſcatæ, & abſynthii, ana unc. ſs. cariophyllorum drach. j. galliæ muſ-

catæ

catæ gr. x ceræ q ſ. ut fiat unguentum. *Mammis vero fœminarum, & virorum teſtibus adhibebis, quæ odorata ſint, & calorem concilient, velut eſt* vinum calidum cum aqua meliſſæ, & pulvere aromatici roſati, & diacymini.

SCHOLIUM III.

Difficultatem curationis demonſtrat controverſia de ſanguine mittendo, & de inſtituendâ purgatione, licet utrunque præſidium tandem Auctor admittat. Neque enim hæc Febris ſpecies revera eſt adeo exitioſa inter reliquas, ut aliquam Curationem, ut ajunt, Methodicam ſaltem circa initia non patiatur.

His factis in die acceſſionis, ſtudendum eſt in diebus quietis humorum copiam minuere, & cruditatem, & craſſitiem moderari, quod facies addito oxymelite, *vel* ſyrupo de corticibus citri, ac modico ſyrupo de duabus radicibus cum aquis cinnamomi, anici, fœniculi, Angelicæ, vel de radice Chinæ, *ac procedente affectu non recuſarem*, oxymellitis ſcyllitici *modicum adjicere. Poſt quam præparationem ſi coctio apparenter eluceat, plenius corpus purgabis bis, quæ ſuperius diximus, aut* pilulis aggregativis, *vel* de agarico. *Verum ſi lentius naturam concoquere conſtet, ſatius eſſe duxi, per epicraſim corpus purgare pilulis ex* maſtiche, rhabarbaro, & agarico: aut pilulis ex hiera Galen & agarico, vel prunis Damaſcenis ex decocto ſenæ conditis, aut infuſo rhabarbari, & agarici, vel carthami decocto: *Formidare enim in his oportet copioſas purgationes, ne humore copioſius in ventriculum irruente, citius in irreparabilem ſyncopen concidant. Præterea ſive purgent, ſive opus aliquod agere velint, e lecto non ſurgant, ne commoti humores citius ſyncopem excitent. Interim tamen providendum eſt* hæmorrhoidibus, & menſibus: *tandem poſt prædictas purgationes*, theriaca cum modico vino utendum eſt, *aut* aromatico roſaceo, & vino paſſulato, vel diacymino.

SCHOLIUM IV.

Circumſpectionem tamen ſuam in purgando ſatis oſtendit idem Auctor verbis illis — *Formidare in his oportet copioſas purgationes*, rectiuſque forſan dixiſſet, etiam *modicas*. Sat ergo fuiſſet ſuperius dixiſſe — *Curandum eſt, ut die quietis laborantes per alvum dejiciant clyſmatis, & ſuppoſitoriis*.

In hac ſane febre, & ſomno, & vigilia opus habemus: quippe ſomnus concoquit, & vigilia digerit. Item opus eſt victum inſtituere extenuantem, & parcum ac ſæpius, aut ex longis intervallis, vinum *fere bis omnibus ex uſu eſt, ſi non dormierit laborans, noctu, ſin aliter, diu. Providendum etiam eſt, ut laborans quam minime turbetur, diſtrahaturve aliquo animi pathemate, quod ſic affectis ſummopere noceat.*

CAPUT VII.

De Perniciosâ Tertianâ ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit, ex eodem *Mercato*, cum iiſdem Scholiis.

EST *itaque quinta pernicioſæ tertianæ ſpecies ea, quæ non ex propria conditione, & natura talis efficitur, ſed ex aliquo accidenti quod illi ſuccreſcit, cujus ratione ipſa periculoſa efficitur, quantumvis ſuo more ſalubris, & ſignis firmata ſecuriſſimis exiſtat. Sic profecto hac lege uno e duobus modis aliquam tertianam periculoſam fieri conſpicimus:* Primo, *quando creſcente calore in acceſſione ipſa pituitoſus aut craſſus ob contractam fuſionem, & tenuitatem ab ipſo calore præſtitam, inſtillat, decumbitque in aliquam partem, ac velut ſuffocativum* (ut ajunt) *catarrhum, ſi ex capite; vel difficilem reſpirationem, aut orthopnœam, ſi ex thorace; vel articulares, & graviſſimos dolores concitat, ſi in articulos prædictus humor prolabatur; quippe certum eſt, non raro contingere his, qui caput habent catarrhoſum, humidum & fluxionibus obnoxium, ſi febre tertiana corripiantur, tempore acceſſionis ob calorem tantam defluere pituitæ fluxilis copiam, quod in graviſſimam ſuffocationem, aut lateralem dolorem pleuritico dolori perſimilem ocyſſime periclitari videantur, ſicut his, qui aſthmate laborant ob craſſos, & viſcidos humores, thoracis vaſa, & partes obſidentes ab eodem calore liquari, & moveri, excitareque difficillimam reſpirationem, & graviſſimam orthopnœam. Ita prorſus his contigiſſe ſcimus, qui articularem morbum pati ſunt aſſueti, quibus vi caloris fuſis humoribus, tenuior quædam pars in articulos migravit, qua quidem graviſſimæ, & moleſtiſſimæ fiunt tertianæ acceſſiones. Quæ omnia finita acceſſione protinus aliquando ceſſant, eo quod calor, qui humores liquavit, eoſdem diſcutere valuit, aliquando vero ejuſdem mali, quod excitavit, aliquid adhuc ſupereſt, quod moleſtam, & non raro periculoſam minatur fore venturam acceſſionem, ſi malum malo ſuccreſcat.* Secunda *quidem hujus tertianæ ſpecies ſuboritur: cum febrilis calor uterum in conſenſum alicit, commovens corruptos vitioſoſque ibidem morantes ſuccos, quibus motis, accidentia ſuccreſcunt tota acceſſionis duratione æque gravia, ac periculoſa, his quæ hyſtericis fœminis accidere aſſolent.*

Signis profecto in hujuſmodi tertianis non plurimum opus habemus, cum conſtet, prædicta accidentia, quæ illi ſuccreſcunt non accidere ob caloris febrilis, aut humoris peccantis, vel membri,

in quo

in quo humor febrilis incumbit, vitium, ſed accidentia longe diverſa eſſe a natura prædictorum, eſſeque ſymptomata, quæ aliis humoribus ab his, quæ tertianam efficiunt, diverſis propria ſunt. Quippe affici cattarrho, aut difficulter reſpirare, vel articulos dolere certum eſt, diſtinctum quid eſſe, & accidentale a natura febris tertianæ: & ob id cum hæc accidentia ſuccreſcunt, conjicies tertianam fieri perniciofſam ex accidenti, & non ex nativa ſorte.

SCHOLIUM I.

Circa univerſum hoc Caput dico, quod ſi accidentia, quæ ſuccreſcunt Febribus, vere ſint talia, ut nullam habeant cum Febre communionem Cauſſæ, vix poteſt peculiaris ſpecies Febris Perniciofſæ exinde conſtitui; nam hoc nomine Perniciofſa etiam dici poſſet Ephemera, ſi illi grave aliquod accidens ſuperveniret. Oportet itaque diligenter animadvertere, an ſuccreſcentia accidentia omnino ſequantur Periodum Febris, itaut eâ invadente invadant, & eâ ceſſante ceſſent. In tali enim caſu potius cenſenda ſunt ſymptomata Febris, quam alterius naturæ, etiamſi motus febrilis, tantum datâ occaſione, ea ſuſcitare videatur: ſecus, ſi non ſequantur Periodum, motumque febrilem. Sic, ſi Mulieri ſemper in acceſſione ſuperveniat paſſio aliqua, Hyſterica dicta, quæ non alio tempore invadat, & ſolutâ Febre, ſempre ſolvatur, reputanda erit ſoboles Fermenti febrilis (licet tantum per accidens) in ſubjecto diſpoſito, & intra ejuſdem fluida turbas illas ſuſcitantis: idemque dicendum crediderim de Colicâ, de Vertigine, ac de ipsâ nonnunquam affectione Epilepticâ, unâ cum febrilibus Paroxyſmis recurrente in ſubjecto aſſueto. Fateor equidem, accidentia perniciofſa hîc ab Auctore enumerata, nempe *Catarrhum ſuffocativum*, *dolorem Pleuritico ſimilem*, *Aſthmaticum affectum*, & *Arthriticos dolores*, quæ cuncta illi forte ſæpiuſcule videre contigit, mihi rarius, ac fere nunquam in Perniciofis videre contigiſſe, quin potius alia frequentius obſervaſſe perniciem inferentia, quæ ipſe nominatim non recenſet, & quæ ego ſpecialiter recenſebo *Capite primo Libri ſequentis*.

Verendum quidem eſt in his tertianis, ne aliquod ex prædictis malis, quæ calore acceſſionis fiunt, vel laborantem ſuffocet, vel ſi iterum revertatur, eſſentiale fiat, & proprium: Quapropter ſic affectos in die quietis præcavere oportet, ne iterum revertatur malum, & in acceſſionibus periclitentur.

Curandi ratio in hac affectione peculiares ſibi præſcribit conſiderationes, quas maximi eſſe momenti cenſeo. Prima *ſane eſt, quod in ipſa acceſſione, ubi majus imminet periculum, id præcaveamus juxta ſymptomatis, quod ſuccreſcit, naturam: In die vero quietis curandum eſt, ne iterum revertatur. Namque in curatione ipſius tertianæ nil novi agendum eſt præter id, quod in reliquis tertianis ſalubribus ex uſu eſſe diximus: præterquamquod hæc paullo celerius, atque diligentius expoſtulat curari: ne ſi diutius protrahantur acceſſiones, & frequentius repetant, aliquo ex prædictis modis laborans in ipſis periclitetur. Sic profecto urgente fluxions periculo, ſive ad fauces, ſive ad thoracem, ſive cum dolore, aut ſecus, vel cum difficili reſpiratione, & orthopnœa, omni arte curandum eſt fluxum a capite ad alias partes divertere, quod facies*

brachiis vehementer fricatis, aut ligatis, vel ſi ipſis cucurbitas appoſueris, bis in ſingulis horis, quod fluxio illuc evocetur. At ſi grande periculum immineat, ipſas ſcarificare oportebit, & poſtmodum ſcapulis iterum alias affigere, quo flatus a thorace diſcutiantur, & aër partibus dilatatis commodius recipi poſſit. Quod ſi lateralis eluceat dolor, brachiis ſat eſt ipſas apponere, & diſcutientibus, ac ſiccis præſidiis prope partem dolentem uti, ut ſacculis ex milio, & furfure, chamæmelo, & ſale: *Nam ſi inunctionibus, aut evaporatoriis utaris, laxiore facta parte copioſius ipſa recipiet, & fluxionem evocabis. Sic profecto utero providebis juxta affectionis, quæ ſuccreſcit, indigentiam, ut* Lib. noſtro *de Mulierum affectionibus abunde dictum eſt. Podagricis, aut quibuſvis aliis articulorum doloribus nihil adhibebis, ne, ſi frigidum ſit, ad principalius membrum repellas; ſi vero calidius, plus ad affectas dolore partes attrahas, ſed blandioribus auxiliis curandum eſt, laborantem ab acceſſionis ſævitia eruere, quod leges fuſius libro noſtro* de arte medendi morb. intern. proprio capite. *Ceſſante vero acceſſione, providendum eſt, ne iterum præcedens ſymptoma revertatur, quod facies eiſdem præſidiis, quibus ſi præſens fuiſſet, curaſſes: hoc uno in conſiderationem adhibito, quod ſi fieri poſſit, uno & eodem præſidio febri, & ſymptomati provideas, ſive ſanguis mittendus ſit, ſive corpus purgandum. Verum, ſi id complicationis conditio non ferat, ſymptoma auferendum eſt, ac ſi ſanguinem miſeris, ex ea parte, & vena facito, quæ vel capiti mandanti, vel thoraci, a quo malum oritur, e directo reſpondeat: aut a jecore, & venis majoribus, ſi articuloſum membrorum genus pati videatur: vel ex talo, ſi aut menſes, aut hæmorrhoides deficiant, vel uterum compati conſtiterit. Quod quidem pari beneficio proderit febri, & accidenti haud ſecus, quam expurgans medicamentum, ſi eadem lege præſtiteris: quippe ea adhibebis primo, quæ materiam accidentis reſpiciant; poſtea vero quæ febrem, licet aliquando mixta adhibere oporteat medicamenta, utrunque nimirum reſpicientia. Verum ſi ex prædictis accidentibus aliquod jam firmatum eſſe conſtet, quod liquido cernes, eo quod die etiam quietis adhuc perſeverat, non omnino poſthabita febris curatione, ipſi ex toto innitendum eſt, quod facies juxta naturam mali, quod ſupererit, idque quæres proprio ejus capite, ut & univerſalia, & particularia auxilia probe adminiſtrare poſſis. Verum ſi morbus præſtiterit expectandi inducias, majori diligentia ſtudendum eſt tertianam febrem curare, ſiquidem illa vicem cauſſæ moventis gerit, & ea curata facile accidentia deliteſcunt.*

SCHOLIUM II.

Cum ergo in hiſce caſibus ex mente Auctoris — *ſic affectos præcavere oporteat, ne iterum revertatur malum, & in acceſſionibus periclitentur*, ſuppoſito quod malum hujuſmodi ſequatur acceſſionem, velut umbra Corpus, ſoli idcirco Paroxyſmorum præcautioni: quoniam facile hodie poſſumus: per uſum Chinæ Chinæ inſiſtendum eſſe, nullus dubito, omiſſis tot medicamentorum catervis, quæ ad tollendos hujuſmodi affectus ſolent uſurpari: pro quibus in tali caſu ſubmovendis unus cæteroqui ſufficit Cortex, ut conſtat etiam ex *Hiſtoriis* XI., & XVII. *Cap*. X. *Libri primi* relatis, de Tuſſi Tabem minante, & de viſus Obcœcatione, per Quartanam inductis, & per Chinam Chinam curatis. Quoties enim ſtrenuum iſtud Febrifugum conveniat (ut in ſimilibus caſibus, ſi graves ſint, profecto convenit) non eſt, cur de tot aliis remediis infirmioribus æque ac ſuperfluis ſimus ſolliciti. Cardo Praxeos verſatur non in multiplicitate, ſed in electione remediorum, ſimulque in opportunitate noſcendâ, & captandâ occaſione. In iiſdem propterea circumſtantiis idem morbus remediis iiſdem ab uno Medico tollitur: ab alio non ita. Ordo quippe, ſeu tempus peculiare adminiſtrati remedii exitus varietatem parit. Ars quævis Mechanica paucis Inſtrumentis perficitur, eademque iiſdem a duplici Artifice inæqualiter exercetur, parium Inſtrumentorum uſu diſpari diverſitatem faciente. Haud aliter modicus medicamentorum apparatus (quem in numero ſatis parco vere conſiſtere, & nihilominus ſufficere, aliquando forſan oſtendam) in manu periti Medici, Morbis fere quibuslibet ſanabilibus ſanandis par eſt. Octo tantummodo voces Muſicæ, ſi rythmice diſponantur, concentibus omnibus, utut diverſis, edendis ſunt ſatis: inconcinne vero, vel intempeſtive prolatæ, & diſſonant, & harmoniam perturbant. In regendâ ſanitate, quæ in fluidorum, & ſolidorum harmoniâ conſiſtit, analogiſmi par ratio. At de hoc ſatis.

De Tertiana Pernicioſa ob humoris venenoſitatem, quæ neceſſaria ad curationem, & notitiam exiſtunt, reperies libro &c.

SCHOLIUM III.

De eo denique, quod innuit Auctor circa *Sextam* ſpeciem Tertianæ Pernicioſæ tum dignoſcendam, tum curandam, nil dico, cum eam ad commune Febrium Malignarum, & Peſtilentium genus reducat, communemque cum illis Diagnoſim, Prognoſim, atque Medelam alibi inſtituat; quod hujus loci non eſt.

CAPUT VIII.

Prava rurſus Pernicioſarum Febrium Intermittentium natura innuitur ex deſcriptione Ricardi Morton, *adjunctis pariter ad claritatem fuſioribus Scholiis.*

VARIAS Pernicioſæ Intermittentis icones hactenus nobis exhibuit *Mercatus*: modo verſicolorem illius imaginem, diverſos, ut ait, morbos mentientem pingat *Mortonus*, ſimulque vim eximiam Peruviani Corticis pro tanto hoſte debellando teſtetur. Teſtetur, inquam, ipſe, me aſſeverante, ſeu (quod dignius eſt) ipſe doceat, me ſolum teſtante. Æquum eſt enim, ut quemadmodum ille ante me inſignia Corticis experimenta in caſibus admodum arduis, & nonnunquam in Pernicioſis Febribus, de quibus impræſentiarum eſt ſermo, tentavit, ac feliciter abſolvit (quod Hiſtoriæ ab eo deſcriptæ ſatis oſtendunt) ita in earundem Febrium deſcriptione, ipſarumque per Corticem curatione tradendâ, primas teneat: ego vero ad confirmanda illius aſſerta tantummodo calculum addam ex propriâ, & multiplici experientiâ petitum. Ingenue tamen repeto, quod & olim Lectori præfatus ſum, me nempe circa hoc nihil, ne analogice quidem, deſumpſiſſe a *Mortono*, cujus Opera, quæ penes me exiſtunt, tempore, quo primum, ſatiſque notum in Urbe meâ tentamen inii (permittentibus id ipſum quamvis ſpe nullâ aliis Comprofeſſoribus tum Noſtratibus, tum Exteris) nondum erant cuſa, nedum mihi nota. Et licet in ipſis admonear a Bibliopolâ, Tractatum Pyretologicum ſejunctim prius impreſſum fuiſſe, illius profecto nullam unquam ne per famam quidem notitiam habui. Sed hoc nil intereſt. Si de oppoſito quis velit, valeatve ſuſpicari, ſciat, majorem mihi fore laudem, ac gloriam, ſi Viri Clariſſimi potius, quam meo fretus conſilio, prima experimenta (utut rationabilia) dicar tentaſſe. Utcunque, ego de hac noſtrâ in Methodum non longe abſimilem, ſed tamen diverſam, coincidentiâ adeo mihi complacui tunc, cum *Mortoni* Pyretologiam luſtravi, antea (fateor) ferme neglectam, ut, jus promeritum Eidem redditurus, parum quidem abfuerit, quin Tractatum ipſum integrum reimprimi curarim (quem tamen a fronte ad calcem attente a cunctis conſiderari velim) illique meas obſervationes, caſuumque conſimilium Hiſtorias adnexerim. Id autem aggreſ-

aggreſſus eſſem, ut quamplurimas veritates practicas inibi exiſtentes, ſed vel non ſatis patentes, vel non ſatis perſpectas, & fortaſſe minime creditas in propatulo ponerem. Iis etenim alicubi dilucidatis, & ab aliquo identidem exceſſu (ſi fas ſit dicere) caſtigatis, melior forſitan ſors acceſſiſſet, majorque itidem perlegentibus utilitas. Sed ex aliâ parte, cum quidquid in eo Tractatu propius videtur reſpicere *Perniciosas* Intermittentes, erui poſſit partim quidem ex Capitibus, ubi de ſignis Intermittentis Febris tum Diagnoſticis, tum Prognoſticis, ſed præcipue ex Capite ſpeciali, ubi de Genio Intermittentium verſatili, alioſque morbos etiam acutiſſimos ſimulante, ſermonem habet; idcirco hoc unum ſaltem *Caput* ad unguem tranſcriptum hîc inſerere lubens decrevi. Ne vero cum *Mortono* aliter agerem, ac egerim cum *Mercato*, congruum duxi illius quoque ſenſa perpendere, nonnulliſque animadverſionibus tantillum augere, propriam ſubinde, & apertam Perniciosarum Periodicarum Deſcriptionem, ac Curationem promulgaturus, Peruviano Cortice valide adminiſtrato feliciter abſolvendam. Quod quidem intelligendum eſt, ut tunc dicturus ſum, non modo de eâdem Febre ſuos adhuc typos, etſi crudeliter, patenter tamen ſervante; ſed de ipsâ etiam jam in *Continuam* conversâ, & obſcuratis, nondum tamen plane abolitis periodis ad exitium properante, cum nempe jam frigefactus univerſaliter Ægrotans cum minutulis ſudatiunculis fere ſine pulſu jacet, moribundo ſimilis, dummodo uſque in alteram Exacerbationem [a quâ per diem naturalem circiter diſtet] valeat ſufficere. Priuſquam ergo iſta propius aggrediar, mihi interim præludat —

Ricardus Morton

De Proteiformi Intermittentis Febris Genio.

Exempla Febrium Intermittentium Cortice Peruviano *curatarum adjungere, irritum plane atque inutile eſſet, poſtquam Cl.* Badus, Sturmius, *cæterique Remedii bujus Polychreſti Fautores banc Provinciam jamdudum ſuſceperint: Et nemo bodie (quod ſcio) de viribus bujus Remedii Febrifugis dubius bæreat. Quandoquidem autem, ob vehementiam Symptomatum, ubi Natura fere integra, acrius ſtimulatur ad luctam cum veneno boſtili inſtituendam, bæ Febres baud raro pleroſque alios Morbos, eoſque acutiſſimos ſimulare ſoleant,* Corticis *tamen viribus cedant, & ſi* Cortex *non exbibeatur, ſæpius funeſtæ evadant; operæ pretium duxi Exempla aliquot bujuſmodi Febrium, quas nuperrime obſervavi, ſeligere; ſcriptis*

man-

mandare, atque publici juris facere. Atque equidem hoc penſum eo lubentius aggredior, quia Nemo adhuc [quantum ſcio] hoc ſubjectum tractavit, cujus cultura ad Praxim Medicinalem promovendam maximi momenti mibi eſſe videtur. Siquidem inter innumera illa ſymptomata haſce Febres comitari ſolita, nullum eſt quod non aliquando adeo vehementer ſæviat, ut vita Ægri inde in præſens diſcrimen adducatur, & Typus Febris in variis ſuis ſtadiis Algoris, Caloris, & Sudoris *abſcondatur penitus, & opprimatur, ita ut neque ex Urina, Temperie, Pulſu, vel alio quoque ſolito modo diſtingui poſſit; verum ſub larva* Algoris *funeſti*, Vomitionis *indeſinentis*, Diarrhœæ *torminoſæ*, Choleræ *morbi*, Colicæ *ventriculi*, Hemicraniæ *periodicæ*, Apoplexiæ, Syncopes, Rheumatiſmi, Spaſmi *univerſalis*, Pleuritidis, Peripneumoniæ, Doloris lateris punctorii, *vel alterius Morbi ſecure deliteſcens, Medicum a ſcopo ſuo non raro abducat. Symptoma quidem interea Remediis propriis, ſed incaſſum, tentatur; Nam, poſthabito Fermento Febrili, proxima efferveſcentiæ periodo, priora, aut deteriora ſymptomata inexpectato recrudeſcunt, Medicus Syſiphi ſaxum volvit, atque Æger vitæ dulciſſimæ diſpendio, aut ſaltem magno ſumptu, ignorantiæ vel incuriæ Medici pœnas ſero luit.*

SCHOLIUM I.

Supervacaneum jure merito reputat Cl. Auctor, hiſce temporibus ſcribere curationes Intermittentium vulgarium ope Chinæ Chinæ abſolutas; ſed ex adverſo æque merito neceſſarium cenſet, ac opportunum recenſere curationes earum Intermittentium Pernicialium, quæ hominem in maximum vitæ diſcrimen adducentes, Cortice nihilominus rite oblato æque prompte curantur ac benigniores. Hanc itaque praxim illuſtrare maxime intereſt, præcipue cum ea extendatur ad Febres ipſas recentem continuitatem adeptas, dummodo fuerint Intermittentes ab ortu, & poſt acquiſitam continuitatem, conſuetas adhuc incrementi, & decrementi viciſſitudines, atque periodos ſervent. Illas enim conſiderandas eſſe ut Intermittentes, & ut tales Cortice pariter certo curari, nos docet præter *Mortonum* Doctiſſimus *Sydenham* in Epiſtolâ ad *Bradyum*, ut videbimus tum *Cap.* 5. *Libri* 4., tum *Cap.* 3. *Libri* 5. Nos itaque in hâc Praxeos Medicinalis parte promovendâ *Mortoni* morem ſecuti, poſt ſtatutam Methodum noſtram offerendi Corticem in hujuſmodi Febribus, cæteroqui lethalibus, complementum ejuſdem methodi ab exemplis ſuo loco ſubnectendis mutuabimur.

Non ſine magnâ ratione hoc remedium hîc, & alibi ab Auctore *Polychreſtum* dicitur, quippe vere ad multa, & magna perutile in lineâ Alexipyretorum. Utinam ad alios morbos ſimilia poſſideremus; ſed paucis demptis, quorum virtus certa eſt, & utilitas evidens, Ars noſtra Medicamentis ſuperfluis alioqui ditiſſima, bonis, certiſque, quæ innotuerint, caret: immo forſitan ob hoc ipſum eſt inops, quia inutilibus, dubiiſque ſuperfluit. Obruit nempe vel ipſum Medicum ſupervacanea Pharmacorum copia: quandoquidem ægre nimium e mille figmentis una, quæ forte vix eſt, practica veritas poteſt ſecerni. Deme (audeo dicere) ab Arte Medicâ Phlebotomiam, Purgationem, Chalybem, Chinam Chinam, Ipecacuanham, Opium, Thermas, Viperam, Mercurium, diverſaque Antivenerea, Lac, Serum, aliaque non multa, & ferme nudam reddes. De Chirurgiâ, quod eſt ad remedia quædam, non abſimile ſit Judicium. Perita namque manus ſæpe ſola, vel ferro prudenter, vel igne caute, vel faſciis eleganter, & cum re-

gimine

gimine inſtructa, quamplurima præſtat. Contrectatio vulnerum crebrior, & medicaminum multiplex appoſitio, vana ſæpe, immo plerunque noxia Artis oſtentatio eſt. Super hac re ſatis diſerte ſuis temporibus *Cæſar Magatus*, illumque ſecutus *Septalius* (quodcunque ſit, quod de utroque fert judicium *Sennertus*) noſtris vero temporibus *D. Bellot* ejuſdem *Magati* Sectator noviſſimus, ſive deinde hujus cum illo conformitas fortuito tantum contigerit, quod non repugnat, ſive potius de induſtriâ, ut in peculiari Epiſtolâ notat, & in pinguiori, quod meditabatur Opere, ſe oſtenſurum fore videbatur Accuratiſſimus *Sancaſſanus*. Utcunque, Inventum primum raræ ſolutionis vulnerum, *Romanis Chirurgis*: morem vero ablegandarum turundarum, *Apparicio* cuidam Vaſconi, mox & *Lemoſio* tribuit ingenue *Jo: Baptiſta Magatus*, *Cæſaris* Frater: Methodum autem hujuſmodi praxeos rationalem ipſi *Cæſari*, quem fuſe, docteque tuetur in ſuis *Conſiderationibus Medicis Tom.* 1. *Partis* 3.. At hoc nihil ad nos. Sicuti ergo pauca Chirurgo remedia, ita & non multa ſufficiunt Clinico. Inter ea locum ſane non infimum tenet China China, immo auſim dicere, quod omnibus palmam præripiat. Magnorum equidem remediorum nomina ſibi vindicant antonomaſtice Venæ ſectio tantum, atque Purgatio; ſed iſtiusmodi privilegium illis quandoque competit, quandoque non. Ego Magna voco quæcunque ſanant: & eo majora, quo melius.

En quomodo Perniciosas Febres deſcribit Auctor, quaſi ſub aliorum morborum acutiſſimorum larvâ deliteſcentes, nec proinde in propriâ ſpecie cognoſcibiles (adeo obſcurari putat earum naturam) ſed exitiales interim, atque funeſtas, niſi Cortice ſtatim domentur. Ex quo potiſſimum effectu debellatæ jam Febris eſſentiam, veluti a poſteriori, deducit, aut aliunde deductam confirmat.

Fallitur hîc Auctor, dum ſe iſtarum Febrium primum Obſervatorem, aut Relatorem credit, etſi a ſemetipſo tantum dixerit. Vidimus jam quid ſcripſerit de iis, & quam luculenter *Mercatus*, qui *Valleſium*, *Zoarum*, & *Averroem* quoque hujuſmodi Febrium non omnino ignaros cenſet, ut ex eorum textibus ab ipſo *Mercato* allatis, & de *inſanabili Tertianâ* mentionem facientibus, videtur poſſe deduci. Vidimus pariter, aut ſaltem enunciavimus, quomodo Lucubrationem ipſam *Mercati* per compendium denuo tranſcripſerit *Daniel Sennertus*. Ab ullo quidem alio peculiarem inſtitutum fuiſſe Tractatum, peculiaremve Curationem non novi; a pluribus tamen aliquam obiter, infructuoſam licet, ac ſterilem factam fuiſſe mentionem, facile eſt palam facere. Sic *Lazarus Riverius* Practicus Celeberrimus Tertianarum Intermittentium prognoſim deſignans — *Prognoſis*, inquit, *deſumitur ab Hippocrate Aphoriſmo* 59. *ſect.* 4. — * *Tertiana exquiſita ſeptem circuitibus ad ſummum judicatur.* * — *Et Aphoriſmo* 43. *ejuſdem ſectionis.* — * *Febres quocunque modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificant.* * — *Quod tamen intelligendum eſt*, ſubdit idem *Riverius*, *de Tertianis Febribus omnis malignitatis expertibus. Dantur enim Tertianæ Malignæ, quæ quamvis evidentes habeant intermiſſiones, Ægrotantes tamen non raro de medio tollunt. Præterea multa Febri Tertianæ poſſunt ſupervenire, quæ vitæ periculum inferre poſſunt, quamvis Febris ex ſe periculoſa non ſit.* Clarius autem pravam Tertianarum Perniciosarum naturam exprimit, ubi de Febribus peſtilentialibus agens, ait, tales eſſe quandoque Febres Intermittentes, his verbis — *Quamvis dixerit Hippocrates, febres Intermittentes periculo carere, quomodocunque intermiſerint, id tantum intelligendum eſt de iis, quæ nullius ſunt malignitatis participes. Videmus enim ſingulis fere annis, in hâc ſaltem regione, Febres tertianas intermittentes, quæ ſummæ malignitatis ſunt participes, tertiâ, vel quartâ acceſſione Ægros de medio tollere: alias, quæ eos in graviſſimum vitæ diſcrimen conjiciunt, maximâ ſymptomatum ſævitiâ* — cujuſmodi etiam exempla refert in Centuriis ſuarum Obſervationum. *Hieronymus Mercurialis* de Tertianâ Intermittente verba faciens habet hæc incidenter — *Tertiana, quæ fit a bile æruginea, non ſolum periculoſa, verum etiam exitioſa eſt* — agenſque poſtmodum de Tertianâ nothâ, idem raptim confirmat ex ſententiâ *Avenzoar*. Unius itidem Caſus pernicioſi hujuſce generis, quaſi prodigii cujuſdam meminit *Hercules Saxonia*, hæc de Tertianâ craſſiuſculo ſermone conſcribens — *dico, ex ſe eſſe ſalutarem* (intel-

lige

lige Tertianam) *quia ratione motus materiæ non admodum ſalutaris ; ſi moveatur maximo cum impetu ad os ventriculi, qui ha bent os valde ſenſibile ventriculi, fit cardialgia talis, quæ deſinit in ſyncopem, & mortem : quale exemplum memini me vidiſſe, dum eſſem Junior*. *Pompejus* quoque *Sacchus* Cardialgiam conſiderans, ut Febrium ſymptoma, eam leviter adumbrare videtur Tertianæ Pernicioſæ ſpeciem, quæ propter adjunctam Cardialgiam fit talis, inquiens obiter — *Cardialgia Febricitantes, etiam ex Intermittente Febre, ad extremum vitæ ducit, & multoties perimit, bile morſu oris ventriculi cum ſummo dolore vires reſolvente, cum perverſione Cerebri, & Cordis, cum quibus prædictum orificium ſummam habet connexionem*.

Alii inſuper, quos ſummatim præſtat, quam operoſe recenſere, de iiſdem Pernicioſis Intermittentibus, perfunctorie licet, locuti ſunt, inter quos *Epiphanius*, *Donatus*, *Horſtius*, *Rhodius*, *Reſtaurandus*, *Sydenham*, *Salmuth*, *Sylvius*, *Ettmullerus &c.* ut propterea opinioni, quam de ſe uno *Mortonus* habuit, locus non detur. Quia vero omnes hucuſque recenſiti Scriptores, *Mercato* excepto, nec non, ſi velis, *Reſtaurando* etiam, & *Sydenhamio*, ut infra, Praxim Medicam ſuis luminibus vix tantillum in hâc lineâ promoverunt, *Mortonus* vero nervoſam, certamque curationem viriliter docuit : ideo non injuriâ plurimum ſibi tribuit, ſi non quo ad deſcriptionem morbi, ſaltem quo ad curationem ; quamobrem non modo excuſationem meretur, verum & laudem. Me quoque reputabam Ego Methodi quondam meæ in *Pernicioſis* Inventorem unicum, cum tamen Methodum non valde abſimilem ad eaſdem jam tum quoque, & ante me, ut teſtantur illius Scripta, in regione ſuâ exerceret *Mortonus*. Immo cum in ipsâ Italiâ, Senis nempe, Florentiæ, in Regno Neapolis, & Romæ, referente *Bado*, adhiberi cœperit, fere ſtatim ac innotuit Cortex, Miſcellaneas ad Febres, ut ajunt, & Hemitritæos (cujus Febris miram curationem ope Chinæ Chinæ a ſe abſolutam in quodam Sacerdote ex Capuccinorum familiâ idem *Badus* per extenſum deſcribit) quin & ad Continuas ſimpliciter profligandas : ulterius, cum poſtremis hiſce temporibus, ſub Cœlo præſertim Romano, ac Hetruſco, prout indicare videntur Opuſcula inde profecta, in uſu ſit idem remedium, non ſecus ac in Galliâ, ad omnes pariter Febres, quas humorales vocant (utinam ſemper cum fructu) & ſignate ad eas, quæ præcipiti periculo mortem minantur, non poteſt, quin inter illas, ſaltem fortuito, etiam Intermittentes Pernicioſæ quoquo modo comprehendantur.

Teſtem expertum jam mihi ſe præbuit hujuſce rei laudatus nuper Doctiſſimus *Lanciſius* nitidiſſimâ Epiſtolâ ſuâ, quam quidem, utpote ratione elegantiæ ſuæ publicâ luce digniſſimam, hîc placuiſſet inſerere, niſi uberior erga me Auctoris humanitas, & laudum minime promeritarum copia, mihimet mecum habitanti, curtamque ſupellectilem meam ſatis noſcenti, ſufflamen impoſuiſſet, ne incaute foras excurrerem. Paragraphum tamen unicum, rem perſtringens, ex totâ liceat excerpere Epiſtolâ. *Opus tuum* (ita Vir Ampliſſimus) *de Febribus Pernicioſis Cortice Chinæ Chinæ potiſſimum ſubactis, plura ſunt, quæ mihi, cunctiſque Artis noſtræ Profeſſoribus expectatiſſimum efficiunt : illud tamen maxime deſiderium meum excitat, quod Romæ obſervaverim in epidemicâ iſtiuſmodi Febrium conſtitutione, anno 1695. ex Aquis ſtagnantibus ortâ, Corticem illum ſpecificum Antidotum fuiſſe. Quamobrem, cum ſtudia noſtra in ſolam veritatem quærendam directa ſint, futurum confido, ut obſervationes meæ tuis animadverſionibus, & commentariis accuratiſſimis ſint plurimum illuſtrandæ*. Cum autem nuperrime tantum, ac proinde ſera hæc ad me notitia pervenerit (provectâ ſcilicet nimis jam Preli operâ) obſtiteritque anguſtia temporis, ne Cl. Viri Obſervationes, ſiquidem illas, ut videtur innuere, typis ediderit, mihi tempeſtive parare potuerim, congruum duxi, incidenti hac ejuſdem aſſertione, id ipſum, quod paullo ante generaliter conjeci, ſpecialius in præſentia, validiuſque confirmare.

Ut ad *Mortonum* redeam ſe reputantem Obſervatorem unicum Intermittentium Pernicioſarum, minime ſilentio prætereundum videtur, quod, cum *Reſtaurandus*, ut ſupra innuebam, deſcripſerit, atque illuſtrarit hiſtoriis Curationem Febrium Syncopalium, Cardiacarum, Diaphoreticarum, Hepaticarum, Hemitritæorum &c. ope Chinæ Chinæ, etſi cæſpitanter, ac metho-

do lan-

do languidiore, ſatis patet, aliquam ſaltem Perniciofarum quarundam curationem per uſum Chinæ Chinæ innotuiſſe huic Auctori. Immo cum Scripta ſua pluries poſtmodum recuſa jam olim primo evulgarit Auctor iſte, aliqua facile poterat, ſi non debuerat (neque enim tenetur noſſe quilibet, quod ſcripſit quiſque) *Mortono* poſterius, ut mihi videtur, ſcribenti prælu-xiſſe notitia, quod non ſibi ſoli, verum & *Reſtaurando* obſervatæ fuerint nonnullæ exitiales Intermittentes, & quod ipſe *Reſtaurandus* per oblationem Corticis eas curaverit, aliiſque eodem remedio, per vulgatam tamen tantummodo illius infuſionem, curandas propoſuerit. *Sydenham* pariter in Epiſtolâ reſponſoriâ ad *Bradium* ſibi ſcribentem anno 1679. in peculiari paragrapho mentionem facit Intermittentium quarundam (quas nos *Lethargicas* appellabimus) in quarum principio, loco ſymptomatum conſuetorum, veræ potius Apoplexiæ ſymptomata apparebant, ut mox videbimus; quas tamen Febres ſolo interim Cortice ſanabiles cenſet. Hæc quidem obiter quoque *Sydenham*. Quod vero ſpecialiter, & forte a reliquis valde diſtinctâ, in arduis quibuſvis, ac multifariis Perniciofarum Intermittentium circumſtantiis, ac differentiis, extremiſque Ægrorum anguſtiis uſurpetur Cortex (quo indiſcriminatim, ut ajebam, utendum eſſe in omnibus Febribus, haud facile aſſentiar) ſeu, quod uſurpetur modo peculiari, quo opus eſt, doſique, ac Methodo determinatâ ad rite obtinendum effectum, hoc eſt, quod non adeo tritum adhuc cenſeo, & quod uni forte *Mortono* mecum innotuiſſe crediderim.

Progreditur nunc Auctor ad recenſendos morbos (melius dixiſſet gravia ſymptomata aliorum cæteroqui Morborum propius, quam Febris Intermittentis propria) ſub quibus abditam latere Intermittentem Febrem, conatur probare ex periodico eorundem ſymptomatum recurſu, & ex medelâ per Corticem afferri aptâ Ægrotantibus hujuſmodi, *alioqui quaſi de repente*, ut inferius inquit, *animam efflaturis*, *nullâque aliâ arte ſanabilibus*. Quam tamen Febrem adeo abſconditam ſtatuit, & omni veræ Febris charactere deſtitutam, ut *neque ex urinâ*, *temperie*, *pulſu*, *vel alio quoque ſolito modo*, *aut indicio diſtingui poſſit*, *aut accuratiſſimo Obſervatori ſe prodat*. Ego vero fateor, me talem obſcuritatem nunquam obſervaſſe, niſi cum jam tertia, vel quarta acceſſio Ægrum ad extrema fere deduxerit. Cæterum primis acceſſibus manifeſtiſſimam ſemper, & non raro blandam Febrem Intermittentem deprehendi: &, ſi forte aliquando ſero vocatus ſim, poſtquam res in præceps ruerit, facillime pariter ex Adſtantium, aut Ægrotantis relatu, de præcedentibus paroxyſmis, atque periodis conſcius factus, Perniciofam Febrem (utut algidus, ac ſine pulſu appareret Æger) ſemper dignovi, & quemlibet Medicum facile dixerim ad hujuſmodi dignotionem teneri. Sic illas omnes palam dignovit, atque diſtinxit *Mercatus*, ut videre eſt apud illum, ubi de ſimulato dolore Pleuritico, Catarrho ſuffocativo, Aſthmate, Rheumatiſmo &c. mentionem facit. Iſta autem omnia, non ut morbos, ſed ut accidentia Febris Periodicæ patentis, non vero abſconditæ conſiderat. Iterum equidem fateor, enumerata nuperrime accidentia, a *Mercato*, atque *Mortono* in Perniciofis obſervata, mihi perraro occurriſſe, quemadmodum alia nonnulla mihi cum *Mortono* comperta forte non obſervavit *Mercatus*, ut jam adnotavi in Scholiis ad ipſum *Mercatum Cap.7. Schol.1.* & ut dicturus ſum de Differentiis Perniciofarum ex obſervatione meâ, *Libro ſequenti*, *Cap. primo*.

Sed præter *Mercatum*, *Sydenham* quoque hujuſmodi Febrium Perniciofarum accidentia alios morbos ſimulantia, pro meris earundem ſimptomatis expreſſe dignovit, atque ut pro talibus tantum haberentur, monuit his verbis in citatâ nuper ad *Bradyum* Epiſtola — *Hîc autem commemorare libet*, *quod ſub primos hujus Conſtitutionis annos ſymptoma quoddam inſigne Febribus Intermittentibus quandoque ſupervenerit*. *Nempe earum Paroxyſmi non cum rigore*, *& horrore*, *quos poſtea Febris excipit*, *invadebant*, *ſed Æger iiſdem plane ſymptomatis tentabatur*, *ac ſi Apoplexiâ verâ laboraſſet*, *quæ tamen nihil aliud erat*, *utcunque hunc affectum æmularetur*, *quam ipſa Febris caput impetens &c. Hoc autem in caſu*, *quantumlibet evacuationes omnes*, *cujuſcunque demum generis ſint*, *indicari videntur ad revellendos ſcilicet ex cerebro humores*, *ut in Apoplexiâ primariâ fieri ſolet*; *eædem tamen omnino omittendæ ſunt*, *utpote quæ originariæ hujus ſymptomatis cauſſæ*, *Febri nempe Intermittenti*, *prorſus*

ſus adverſentur, at proinde mortem accerſant; quod & ipſe novi. At e contra expectandum, donec paroxyſmus ſponte ſuâ evanuerit, quo tempore Cortex, modo citius idem ingeri non poterit, quam primum eſt exhibendus, & in Intervallis ab hujuſmodi acceſſionibus liberis idem ſedulo repetendus, uſque dum perfecte convaluerit Æger.

Sic ubi, præ gradu Veneni ſumme Deleterio, Spiritus adeo perculſi ſunt, ut a primo ictu ſeſe iterum nullatenus expandere valeant, Algor, *qui primum horum paroxyſmorum inſultum, ex inſtituto Naturæ, comitari ſolet, eouſque protrahitur, donec Æger* Deliquiis *frequenter recurrentibus confectus, tandem Fatis cedat. Interea Remedia intus, vel extra ad flammam vitalem reſuſcitandam incaſſum applicantur, Febris autem nullo indicio ex Urina, Temperie, vel Pulſu, accuratiſſimo Obſervatori ſeſe prodit.*

SCHOLIUM II.

Quæ paſſim obtrudit Auctor de veneno febrili ſpirituum expanſionem plus, aut minus impediente, ordinem habent ad illius Hypotheſim, quâ conſiderando Corticem Peruvianum ut Antidotum, Fermentum febrile ut Venenum reſpexit. Equidem Peruvianum Corticem, ſive Antidotum vocites, ſive Abſorbens ſpecificum, Febribus præſertim Intermittentibus addictum, parum refert; in quo ſenſu non male quis Chalybem appellaret Antidotum Chloroſis, Sulphur Antidotum ſcabiei, & ſic de pluribus aliis remediis ad alios morbos. Pariter Cauſſam Febrium, ſive Fermentum dicas, ſive Venenum, niſi aliud addas, res æque obſcura eſt, & tota fere diſcrepantia videtur conſiſtere in vocibus; nihilominus communis acceptio utriuſque termini aliquid in re valde diverſum ſoleat importare. Quid per *Fermentum febrile* ſoleat intelligi a plurimis Auctoribus in explicandâ Intermittentium cauſsâ, & quid intelligam ipſe, generaliter ſaltem atque confuſe, vidimus aliâs: ſtatuimuſque ad minimum, illud eſſe ſuccum aliquem incongruum, ac heterogeneum, cum ſanguine non probe miſcibilem, adeoque illum in morboſam fermentationem, ſeu mavis efferveſcentiam concitare aptum, donec ab eo ſecernatur, & expellatur: cui ſucco ſenſibili, atque, ut ajunt Scholæ, quantitativo, peculiarem in Corpore noſtro ſedem habenti, velut vero, & palpabili Fermento, ſi poſſet determinari, accidentalis poſtea ſit varia, & modo minor, modo major, modo maxima, & incomprehenſibilis activitas, aut acrimonia, quæ proinde nonnunquam maligna, & venenata per noſtrum debilem intelligendi modum queat appellari. Cum enim vitioſa ſucci hujuſmodi diſpoſitio non in universâ conſiſtat illius quantitate, ſed tantum in ſalibus aliquot parvæ molis, & peculiaris naturæ, aut configurationis in ipſo exiſtentibus, quibus retuſis, vel ſolutis, aut quomodolibet enervatis, reſtituitur debita craſis eidem ſucco peccanti: quod omnibus univerſaliter competit noſtri corporis humoribus quoquo modo vitiatis: hinc eſt, quod ſales hujuſmodi, dum talis naturæ ſunt, ut vulgarem tantum, ac benigniorem excitent efferveſcentiam, etſi ſimul quoque afficiant ſpiritus, ſintque molis, ut diximus, inconſpicuæ, verum tamen veneni nomen nequaquam mereantur: mereantur vero cum talis naturæ ſunt, ut vere deleterium, ac ineffabilis, efferæque pravitatis præſeferant characterem in ipſorum præſertim texturâ exoticâ, & ſapore abominabili inde procedente repoſitum. Quid ergo per *Venenum* generaliter quoque, ac indiſtincte debeat, aut ſoleat intelligi, ex his ipſis, quæ modo per tranſennam diximus, ſufficienter poteſt dignoſci: ſatiſque liquet, characterem hujuſmodi febrilibus ſuccis nonnunquam quidem accedere poſſe; ſed tamen utplurimum non accedere.

Mortonus autem ſimplex, nudumque Venenum deleteriâ vi præditum eſſe contendit id omne, quod Febrem gignit, & quod dici conſuevit in ſolis *Malignis*, ac *Peſtilentibus* Febribus de Veneno ingenito,

to, explicari ſolito relative ad duo venenorum genera, quorum alterum figit, alterum diſſolvit humores, ac peſſundat ſpiritus, ipſe ad omnes etiam *Benigniores* Intermittentes abſque notabili diſtinctione, niſi pro diverſo majoris, vel minoris intenſionis gradu, traducit. Cumque Ficus Febriferas, quas *Pharaonis* vocant, in Sardiniâ naſcentes, & Tertianam Febrem cauſſantes (ut ex *Conciliatore*, & *Cardano* refert *Badus*, & ex *Bado* ipſo *Mortonus*) iiſdem manifeſtis qualitatibus pollere credat ac Cortex eandem Tertianam fugans, viſum propterea eſt Illi in duobus hiſce quo ad effecta contrariis, & quo ad ſenſibiles qualitates ſimilibus, eam ſtatuendam eſſe abditam oppoſitionem, quæ inter Venenum intercedit, & Antidotum. Quod ſi quis ab eo quæreret, non quidem plane quid ſit, & quale Venenum febrile, ſed ſaltem ubinam, aut unde generetur, cuinam ſubjecto primitus inhæreat, a quo poſtmodum imprimatur in ſpiritus, cum in illis immediate gigni non poſſit; item quo pacto ſit aliquando tam mite, cum tamen ſit ſemper Venenum, quomodo per intervalla vel reproductum, vel motum, & alia hujuſmodi: etſi plurimæ ex his inſtantiis omnes torqueant in quocunque philoſophandi ſyſtemate, vereor tamen, ne Ille, pluſquam cæteri, tandem cogeretur reſpondere, ſe potius metaphorice, & per analogiſmum quemdam, quam ſtricte, & proprie Veneni nomen uſurpaſſe. Et ſic in aſſignando hujuſce Veneni vehiculo quantitativo, primâve illius ſcaturigine, cum aliis fortaſſe coincideret.

Neque ſatis eidem ſuffragari videtur ingenua confeſſio, quam ſponte profert, ad evitandam difficultatem explicationis ſuæ Hypotheſeos: ſe neſcire ſcilicet Venenorum æque ac Antidotorum naturam, ſicuti & naturam ſpirituum, in quos Venena primario agunt, & Antidota, *ſatiuſque eſſe*, *Philoſophum modeſtam Philoſophiam profeſſum*, *ſanâ mente quædam ignorare*, *quam inſane nugari*, *& delirare*. Ad nihilum, inquam, videtur valere hujuſmodi confeſſio; quia, quemadmodum ineffabilis virulentia Cicutæ, Arſenici, Cantharidum &c., ipſo notante *Mortono*, reapſe latet ſub determinato, & palpabili vehiculo ſubſtantiæ quantitativæ talium Plantarum, Mineralium, Animalium &c. (rectius forſitan ſub determinatâ combinatione ſalium eſſentialium, ſeu particularum illas componentium, talem, ac talem determinatam figuram habentium) quæ Plantæ, Animalia &c. poſſunt a nobis indigitari, tanquam ſubjecta illius virulentiæ noſtris ſpiritibus communicabilis: ita cum proportione dicendum foret de Veneno febrili; ac propterea munus Auctoris eſſet fluidum aliquod, ſeu ſolidum deſignare, cui, tanquam ſubjecto, inhæreat, ſeu, in cujus ſalium, particularunque figurâ, atque texturâ conſiſtat ipſa cæteroqui inexplicabilis virulentia Fermenti febrilis. Sane ſecundum generalem, & indeterminatam Illius appellationem morbos omnes a peculiari Veneno oriri, poſſemus aſſerere, omniaque eorum remedia, quæ Specifica vulgo appellantur, Antidota nuncupare.

Auctorem tamen nonnihil juvat ejuſdem Tractatus, in quo conatur oſtendere quam ſimilia ſint, plus minus, Febrium, ac Venenorum accidentia, quomodo in diverſis Febribus diverſorum pariter nominatim Venenorum obſervetur Character, & ſimilia, quæ in Praxi prorſus contemnenda non ſunt, ſed immo quæ perpendantur digna. Et, ut verum fatear, cum in Febribus ſaltem Perniciofis, adeoque Malignis, accidentia quandoque talia contingant, qualia a Toxico propinato ſolent ſuboriri, nullus dubito, quin tunc ſaltem venenatum dici queat, ſterili quidem nomenclaturâ, illarum Fermentum. Id propterea a *Mortono* unice peroptaſſem, ut loco talis Veneni vehiculum potius aliquod ſenſibile (quemadmodum ſupra innuebam venenóſitatem nonnunquam ſuſcipiendi capax), pro cauſsâ Febrium ordinariâ attuliſſet, ſeu ſuccum aliquem, ſæpius quidem, vel ſemper incongruum, non vero ſemper venenatum; ſed aliquando talem, & aliquando non: hoc eſt ſuccum vitiosâ quidem, ſed benigniore dyſcraſiâ utplurimum præditum, nonnunquam vero etiam ſylveſtri, ac exoticâ, ſive (quemadmodum loqui mos eſt) venenatâ, ut nonnihil fuſius ſuo loco videbimus. Aſt vehementi, quam præconceperat, tenaciter adhærens ideæ, quod Cortex Intermittentes benignas æque ac malignas vincens, eſſet ubique vera Antidotus ſecundum rigoroſam, obſcuramque per conſequens hujuſce termini ſignificationem, omnes indiſcriminatim Febres ab ipſo devictas, veri quoque veneni, obſcuri pariter, ac ignoti, ſobolem eſſe, ſibi haud diffi-

difficulter perſuaſit; quod tamen in hiſce terminis nonniſi difficulter poterit aliis forſan ſuadere.

Ad modulum autem ſuæ hypotheſeos cuncta per affectionem ſpirituum a veneno varie perculſorum explicare conatur per totum Caput, ubi ſemper nomine diverſorum Morborum graviſſima Perniciofarum ſymptomata deſignat, iiſdem Febribus, ſecundum ipſum, omnimode abſconditis. Utilis nihilominus eſt ad praxim illius deſcriptio, quam ideo ad calcem uſque Capitis legenti conſiderare expediet: quamvis in eâ non modo Perniciofas Febres a *Mercato* deſcriptas, verum & alias antiquas, ac confirmatas affectiones, alioſque morbos quandam forte periodum præſeferentes, ſub ſpecie Febris quodammodo latentis identidem pingat. Quâ in re, cum *Morbos* eſſentiales cum *Symptomatis* Febrium videatur quaſi confundere, poſſitque idcirco Auctor noſter vel in præſcribendo Cortice notari de exceſſu, vel de defectu in deſcribendâ Febre, hinc fortaſſe eſt, quod minor, quam par fuiſſet, illi a plurimis ſit adhibita fides, dum tamen in iis, quæ ad Perniciofas Intermittentes revera trahi poſſunt (quæ ubique in toto Capite ſunt permulta) fidem omnimodam mereatur.

Parili modo, ubi in primo Stadio Paroxyſmi, Fomes Venenatus Spiritus tantum opprimat, ut non ultra ſolitam Sphæram ſeſe poſſint expandere, abſque indiciis Febris *præſentis*, de Nauſeâ, Ægritudine, & Vomitione *Æger unice conqueritur, donec Veneno a* Cortice Peruviano, *vel alia Antidoto ſubacto, Spiritus in nativum ſtatum reſtituantur*

Nonnunquam Venenum Febrile ſub initium Paroxyſmi glandulas Inteſtinorum petit, & Fluxum Alvi *torminoſum, vel Dyſenteriam excitat At cum Spiritus diu uno tenore opprimuntur, hæc ſymptomata utut continua, ſtatis Periodis exacerbantur, & periodica evadunt, ſine Febris indiciis manifeſtis, & vires* Opiatorum, *&* Adſtringentium *longe ſuperant, donec a* Cortice Peruviano *cum* Laudano *commixto, Cauſſa, ſc.* Fermentum *Febrile, Maſſam colliquans, æque ac Symptomata inde orta auferantur*

Ubi Venenum Emeticam *ſimul ac* Catharticam *naturam participat, Æger frequenti vomitione & dejectione detinetur; & niſi Spiritus in primo Paroxyſmi Stadio expanſione legitima virulentiam excutiant, formatur inde* Cholera *morbus, Febre neque per Pulſum, Urinam, vel Temperiem ſe manifeſtante Ventriculo interea, aut Inteſtinis, aut utriſque ſimul ab acrimonia Humorum intenſiſſime venenata Sphacelatis, Æger brevi Fatis cedere cogitur, aut ſaltem poſt Inducias infidas datas, a veneno, proximo Paroxyſmo recrudeſcente, Symptomata eadem crudelia & funeſta revireſcunt, niſi a tempeſtiva* Antidoti *Febrifugæ exhibitione antevertantur.*

A parili gradu Veneni non raro obſervavi Ægros, præſertim antiqua, & confirmata hujuſmodi Febre laceſſitos, denuo (typo Febris legitimæ amiſſo) perpetua Nauſea, Ægritudine, Vomitione, Sudore colliquativo, Suffocationibus Hyſtericis, *cæteriſque id genus Symptomatis in genere Nervoſo pene confectos, atque*

Animam

Animam quaſi derepente efflaturos, quos debita Doſi Corticis *(nulla alia arte ſanabiles) illico reſtitui.*

SCHOLIUM III.

Quod de antiquis, & confirmatis Febribus hic inquit Auctor, locum magis habere videtur in Recentibus Perniciosis tunc, cum (ut videbimus in deſcriptione, & in hiſtoriis ſpecialibus earundem) Æger poſt tertiam, vel quartam acceſſionem algidus factus, & ſine pulſu, *typo jam legitimæ Febris amiſſo, confectus jacet, quaſi de repente animam efflaturus, quem tamen nullâ aliâ arte ſanabilem debita doſis Corticis illico reſtituit*. Profecto verba iſta ſunt aurea; complectuntur ſiquidem deſcriptionem Ægrotantis vere ad extrema redacti, nec Febrem amplius ſuam tactui Medico exhibere potentis, deficiente ſcilicet Calore, & Pulſu: quod quidem pluribus Perniciosis familiare eſt, ut videbimus ſuo loco. Complectuntur pariter mirandam virtutem Corticis, Ægrotantes hujuſmodi *illico* reſtituendi, quod veriſſimum eſt, ſi *debitâ*, ut inquit, *doſi* adminiſtretur. Quænam autem ſit doſis debita, ſuo loco dicemus, & quidem regulâ certiore, diſpoſitioneque elegantiore, & magis ordinatâ, ac doceat ipſe *Mortonus*. Tandem complectuntur Prognoſim (heu nimis certam!) de morte hujuſmodi Ægrorum, ſi Corticis auxilio ſint deſtituti. Funeſtum hunc eventum ſatis oſtendit crebra experientia, ſatiſque illum patefacere lethalia prognoſtica Diligentiſſimi *Mercati* incaſſum a veteri Medicinâ præſidia quærentis; ut proinde nullus ſit locus invidæ, malignæve aſſertioni, quod hujuſmodi Febres in tali ſtatu Cortice ſtatim, intra unum videlicet, aut alterum diem, jugulatæ, ſine ipſo etiam, & tutius ſanatæ fuiſſent, vel quod ſponte ſimpliciter ſuâ ſanatæ ſint. Loquamur aperte, & vel invita, ac refractaria ore tenus, intime tamen, & in corde ſuo aſſentiatur fremens pervicacia. Obeunt non oblato Cortice fere omnes in eo ſtatu; & ſi quis inter centum ſervatur, nonniſi longâ, & difficili judicatione convaleſcit. Contra oblato congrue Cortice ſervantur fere omnes, & (quod illi uni inter remedia naturalia competit) ſervantur *illico*. Hujuſce aſſerti veritatem melius patefaciet Methodus noſtra, & evincent Exempla Curationum ſatis numeroſa, & inſignia.

Unicuique etiam in Medicina verſato notum eſt, horrendos Dolores (& iis, qui a Toxico propinato proveniunt non minores) Lumbos, & Crura ſpaſmodice lancinantes, non raro primos inſultus Febrium Intermittentium *legitimarum, præſertim* Quartanarum *comitari ſolere, durante* Algore, & Rigore, *donec Spiritus multo niſu expanſi, ac agitati pares ſint Veneno activo eliminando. Flamma autem inde accenſa,* Spaſmi *dolorifici ſenſim ceſſant: Verum, ubi Spiritus vi veneni non tantum deprimantur, ſed etiam in ſtatum Exploſivum univerſim adigantur, nonnunquam deprehendi totum Corporis Syſtema inde perpetuo algens, idque diu, ac ſine ulla Febris nota; totam autem Machinam interea Spaſmis univerſalibus, iiſque horrendis, & verſatilibus hinc inde vellicatam, & lancinatam. Nec mirum eſt, ſi Æger perpetua Ægritudine, Vomitione, atque deliquiis inde confectus [ut fieri ſolet] brevi Mortem oppetat, niſi Ars tempeſtive Naturæ languenti ſuccurrat.*

Haud raro etiam Spiritus a nativa ſua debilitate, vel obſtructione, atque præſertim a Frigore percepto, vel alia quavis cauſſa evidenti anſam præbente, in ſtatum Exploſivum adiguntur; unde

partes aliquæ ſingulares, *præſertim* Thoracicæ, Pulmones *ſcil.*, Pleura, Diaphragma, *aut* Ventriculus, *ac* Inteſtina *vellicantur*, *&* *Spaſmis lancinantur*. *Æger præ atroci dolore perpetuo alget*, *atque* Deliquiis *frequentibus*, Suffocationibus, *&* Vomitionibus *fatigatur*, *ſine aliqua nota Febris evidenti; Urinam claram reddit*, *&* *ſine Pulſu Moribundus jacet*, *quouſque Spiritus veneno icti Arte*, *vel Natura expanſi flammam in Maſſa denuo excitarint: Morbus autem a* Cholerâ *morbo*, Pleuritide, *ſeu* Peripneumoniâ, *duntaxat ex* Tuſſis, *&* Pulsûs *defectu* Vomitionis, *&* Doloris *exceſſu*, Deliquiis, *&* *extremorum* Frigiditate *dignoſcendus eſt*.

Sæpe etiam Ægros de dolore lateris unius, *aut alterius punctorio conquerentes novi*, *in quibus tamen Febris* κεμτήεια *deprehendere non potui per plures dies*, *niſi quod Pulſus paullo juſto celerior erat*. *Poſtquam autem* Venæ ſectione, *&* *uſu* Laudani *cum* Alexipharmacis *commixti*, *iſti* Spaſmi *mitigabantur*, *atque inde vis Spirituum Elaſtica nativa aucta fuit*, *ſigna flammæ in Maſſa accenſæ quam citiſſime ſeſe prodiderunt*. Urina *tincta eſt*, *&* *turbata*. Pulſui *fortitudo*, *ac celeritas pari paſſu acceſſit*. Temperies *univerſim incaluit*, *ſitis clamoſa evaſit*, Aphthæ *linguam*, *atque Os cooperuerunt*. *At ad Flammæ*, *&* *doloris Exacerbationem ſtatis periodis recurrentem ſemper*, *quaſi ad Cynoſuram*, *auſpicato curſum meum dirigens*, *Copia* Corticis Peruviani *cum* Laudano *commixti*, *&* *intervallis Paroxyſmorum exhibiti*, *Venenum ſubegi*, *&* *Ægrotantes a Febri*, *ac dolore penitus liberavi*.

Præter cætera omnia mihi pluries mirari contigit, *poſt ſubactionem Veneni Febrilis ab Expanſione Spirituum quadantenus effectam*, *cum ex* Pulſu *forti*, *ac celeri*, Urinâ *intenſe rubra*, *ac turbata*, Temperie *calida*, *cæteriſque indiciis*, *Febris ſeſe palam oſtendat*, *Artus hiſce Doloribus ſpaſmodicis*, *ſtatis periodis recurrentibus*, *&* *more Rheumatiſmi verſatilibus eſſe affectos*, *cum Tumore*, *&* *Ardore partium laborantium a niſu Spirituum in his partibus ſeſe expandere ſatagentium*. *At hoſce* Dolores, *adhibita* Venæ ſectione *debita*, *uſu* Corticis Peruviani *copioſo extra Paroxyſmum miniſtrato feliciter ſemper profligavi*.

Denique Cerebrum, *primo inſultu Febris legitimæ affici non tantum* Vertigine, *a Spiritibus veneno Activo oppreſſis*, *ac turbatis*, *verum etiam Dolore* Acuto, *vel* Gravativo, *a niſu Spirituum in membranis ſeſe expandere ſatagentium*, *cuivis Medico notum eſt*. *Nonnunquam autem Spiritus hoc tempore Febris adeo opprimuntur* *&* *turbantur*, *ut Ægrotans more Apoplecticorum*, *durante toto Paroxyſmo*, *ſine Febris indiciis Mortuo ſimilis jaceat*, *&* *eadem Symptomata ſimul cum Paroxyſmo ſubſequenti ſæpe recrudeſcant:*

deſcant : Quibus Symptomatis utut Venæ ſectione , Veſicatoriis, *cæteriſque ejuſmodi* Apoplexiæ *veræ Remediis jure merito ſuccurrendum ſit , Reviveſcentia tamen eorum ſine* Cortice *præcaveri nequit .*

SCHOLIUM IV.

Notandum hîc eſt , quod de gravibus ſymptomatis repetit (pluries enim idem ſuperius dixerat) illa ſcilicet propriis remediis eſſe curanda . Circa hoc conſtanter aſſero , non improbanda quidem eſſe remedia , quæ poſſunt vel minuere , vel tollere gravia illa ſymptomata , quæ mortem videntur minari . Dico tamen , eadem remedia , præcipue ſi Ægrotanti oneroſa ſint , vel dolorifica , poſt Chinam Chinam valide oblatam adhibenda non eſſe , quotieſcunque adſit moralis certitudo , ipſum Ægrotantem ab illa ſaltem acceſſione eſſe evaſurum : eâ enim ſuperatâ , & alterâ per Corticem impeditâ , ceſſant ſponte ſymptomata . Hanc vero moralem certitudinem habebimus , ſi jam Paroxyſmus cœperit de ſuo vigore , & ſymptomata illius de ſuâ intenſione remitti ; aſperiora enim remedia , quæ tollendis nonnunquam hujuſmodi ſymptomatis apta creduntur , officere potius , quam proficere ipſi Febri , nuper vidimus ex *Sydenhamio Schol.* 1. Pariter dico , nulla eſſe adhibenda conquiſita remedia ad præcautionem ; ſed ſolum ſufficere purum Corticem offerre , illumque omnium aliorum remediorum jure merito exulantium loco (Clyſteribus , ſi ſit opus , exceptis) juſtâ , & aſſiduâ doſi repetere . Aſſertioni meæ de ſucceſſivâ ſymptomatum quorumlibet evaneſcentiâ , poſt depulſas ope Corticis Febres , prout etiam tetigimus *Cap.* 8. *Libri primi* , plene aſtipulatur *Monginotius* inquiens — *Obſervandum venit , quod crebrâ experientiâ edoctus dico , id præterea illi* (videlicet Chinæ Chinæ) *peculiare ineſſe , ut plerumque extinguat maximam partem ſymptomatum Febres comitantium , ut imi Ventris inflationes , & dolorificas tenſiones , jecoris , & lienis , aliarumque partium infarctus , ciborum faſtidium , concoctionem læſam , diarrhæam , aliaque accidentia , quæ , ceſſante Febre , una utplurimum deſinunt .*

Atque eo libentius inculco , omittenda eſſe alia remedia ad correctionem ſymptomatum , & ad eorundem præcautionem , quoniam non parum aſperam in Curatione , quam rationalem vocat , video ab Auctore uſurpari Methodum , dum paſſim ab eo afferuntur in medium , quaſi forent artis blanditiæ , Veſicatoria , Cathartica , Emetica , & hujuſmodi . Mirum ſane a Viro commenta Veterum Theoretica palam reprobante , & notiones per conſequens poſtremo hoc ſeculo ſatis obvias poſſidente , veterem tamen praxim minime caſtigatam adhuc retineri . Et tamen , ſi attendamus illationes , quæ ex Recentiorum inventis cohærenter traduntur , longe humaniorem , ſaltem utplurimum (neque enim remedia nonnunquam rigidiora ab uſu plane Medico , ubi ea vere indicentur , auſim proſcribere) ſimpliciorem , ac utiliorem , eſto minus magnificam medendi methodum , etiam præciſo Cortice , profitebimur . Sed hanc veritatem , quam præjuditiis forſan conſuetudinis præoccupatus haud ſatis videtur dignoſcere in curatione ſymptomatum , ſatis luculenter fatetur in curatione Febrium , ubi de Methodo rationali verba faciens — *Quantum dedecet :* inquit *: probum , ac miſericordem Medicum adeo in Corio humano ludere , Artem noſtram in Lanienam frequenti Epiſpaſticorum applicatione convertere , atque tandem Ægrotantis vitam incertis , atque hallucinantibus ratiocinationibus noſtris temere ſubjicere , quarum pœnas Æger crumenæ , ac vitæ ſuæ diſpendio non raro luit .*

Hemicraniam *Periodicam etiam obſervavi a niſu Spirituum in membranis Cerebri ſeſe expandere conantium , quam ſpatio bidui ,* Venæ ſectione , *&* *uſu* Corticis *penitus ſuſtuli ; licet in hujus Symptomatis Curatione* , Venæ ſectio , Veſicatoria , Emetica ,

Cathartica, Errhina, Maſticatoria *ad hebdomadas aliquot ſpem meam deceperant.*

S C H O L I U M V.

Caſus iſte, quem Hiſtoriâ 27. de ſe ipſo conſcriptâ confirmat Auctor, ſatis oſtendit (quod & in aliis ejuſdem Hiſtoriis videre eſt) Illum, non modo Febribus Intermittentibus, gravi aliquo ſymptomate alium morbum veluti ſimulante, comitatis, mederi Cortice; ſed & aliis vere morbis, periodice quodammodo recurrentibus, in quibus, ſicuti nulla omnino Febris indicia adeſſe conſtanter affirmat, ita illam nihilominus latenter foveri, gratis omnino videtur aſſerere, quaſi ſub tali prætextu affectet uſum Peruvianæ Antidoti: pro quâ tamen in hiſce quoque caſibus rationabiliter adhibendâ, quotieſcunque eventus feliciter reſponderet, ſupervacaneum foret ad reddendum legitimum illius uſum præſentiam Febris mendicare, ubi ea non eſt. Sed revera de conſtanti eventu, & Chinæ Chinæ conſtanter adſcribendo in hujuſmodi caſibus, plurimum dubito; neque proinde tantum virium Peruviano Cortici ineſſe reputarim, neque tantundem beneficii ab ipſo auſim exigere.

Quo genius Verſatilis morbi hujus Proteiformis ad vivum depictus dignoſcatur, & ut inde ſciatur, quo pacto Naturæ hiſce Symptomatis laboranti tempeſtive ſuccurri poſſit, Hiſtorias *huc ſpectantes hic ſubnectam, quibus unam Hiſtoriam admodum raram ſubjicere non pigebit* Febris *a dolore* Nephritico *ortæ, Symptomatis horrendis ſpaſmodicis ſtipatæ, & Cortice curatæ; uti & efficaciæ noſtri* Febrifugi *prius memorati, ubi vires Corticis ob diuturnam aſſuefactionem, vel peculiarem Ægri diſpoſitionem defecerant.*

S C H O L I U M VI.

Hiſtorias tandem, quas hic recenſet Auctor, utile erit apud eundem videre. Ex illis, fateor, non omne id, quod expectabam, accepi. Perniciofas Febres haud ſatis expreſſas video; ſed tamen aliquas earum ibidem deſcribi, atque curari extra dubium eſt. Alias quoque, ut modo retuli, noſtrum negotium minime tangentes identidem afferri, eſt æque certum: idque ordine relativo ad ea, quæ in hoc Capite (quod propterea eſt veluti illius Hiſtoriarum Elenchus) firmat de variis Morbis, latentem Intermittentem velantibus. Cum ergo hujuſmodi Hiſtoriæ, ac Dogmata Curationem Febrium per uſum Chinæ Chinæ nonnihil tumultuariam exhibeant, & forte Remedium transferant, ut diximus, nonnihil extra limites ſuæ activitatis (ita abundamus omnes in ſenſu noſtro.) propterea minutiori aliquantulum, diſtinctâque indagine opportunum erit in decurſu hujuſce Tractatus quærere, quænam ſint Febres, præter Intermittentes benignas, de quibus jam *Lib. primo*, in quibus Cortex conveniat, & in quibus non: itemque quomodo ubi conveniat ſit uſurpandus, quâ nempe fortiore Methodo, ſeu quâ doſi, quo tempore, & ordine, ad hoc, ut cum inſigni Ægrotantium, cæteroqui ſummopere periclitantium, utilitate, & cum non tenui Medici præſcribentis laude, queat adminiſtrari. Quod juxta experientiam meam qualemcunque, ſequenti Libro ſum proxime præſtiturus, ubi ad Perniciofas protinus Febres, hucuſque ex aliorum tantummodo deſcriptione relatas, ſermonem meum ſpecialiter convertam.

FINIS LIBRI SECUNDI.

FRAN-

FRANCISCI TORTI THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER TERTIUS.

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER TERTIUS

Continens Febrium omnium Pernicioſarum, tum plane Intermittentium, tum etiam Subcontinuarum deſcriptionem ex propriâ obſervatione, illarumque Curationem, mediâ peculiari Methodo Chinam Chinam in iiſdem adminiſtrandi.

CAPUT PRIMUM.

Febrium omnium Pernicioſarum Periodicarum Natura, Differentiæ, Diagnoſis, atque Prognoſis ſingillatim exponuntur.

ABSUMPTO jam toto Libro antecedente in tranſcribendis, & dilucidandis aliorum placitis circa Pernicioſas Intermittentes, æquum eſt in præſenti, ut ſecundum obſervationes noſtras earum deſcriptionem, diviſionem, ac dignotionem, ipſamque tandem, mediâ Peruviani Corticis oblatione, Curationem proſequamur, *noſtram* videlicet *Methodum* exponendo, defendendo, & curationum hiſtoriis, ut par eſt, confirmando.

Febris ergo Periodica Pernicioſa (præ cæteris autem Tertiana cum ſimplex, tum duplex) ea eſt, ut vidimus ex *Mercato* — *Quæ*, *ſimulata Circuitus effigie*, *lethalis*, *&* *mille accidentibus periculoſiſſimis implicata exiſtit*. Haud equidem, pro-

prie loquendo, *ſimulatam* ipſe dixerim *effigiem Circuitus*, cum hunc, & verum præſeferat, & manifeſtum; ſed potius *ſimulatam* dixerim, *ex vi Circuitus*, *effigiem benignitatis*; atque ideo illius Malitia *ex mille accidentibus periculoſiſſimis*, *quibus implicata exiſtit*, nobis principaliter depromenda videtur, & ſecundum illorum præcipuam diverſitatem in varias claſſes diſtinguenda. Porro generaliter Febris hæc Periodica Pernicialis vel talis eſt, ut perſeveranter intermittat, efferamque naturam ſuam tantum prodat immani quopiam, & peculiari ſymptomate febrilem Paroxyſmum comitante, cujus ferociam exitialem minime tollit intermedia quies, quæ cæteroqui ſecuritatem ex *Hippocrate* pollicetur: vel talis eſt, ut, intermiſſione paulatim deperditâ, ad Continuam, & Acutam, ſæpius quidem lente, nonnunquam & feſtinanter tendat, cum extenſione gravium quorundam, variorumque ſymptomatum ad tempus ipſum turbulentæ quietis. Utroque modo Pernicioſum characterem induit, diverſimode adhuc in utrâque lineâ ſeſe prodentem.

In primâ itaque lineâ, ubi Febris Periodum etiamnum ſuam cum intermediâ apyrexiâ regulariter ſervat (ſaltem uſquequo, rebus omnibus in præceps actis, cuncta, ut mos eſt, obſcurentur, ac confundantur) ſeptem utplurimum modis præcipuis ſolet interimere, quorum quilibet a funeſto quopiam, & peculiari ſymptomate Febrem comitante, cæteriſque ferociæ palmam præripiente, dependet; unde a diverſitate primarii, lethaliſque ſymptomatis diverſæ Febris hujuſmodi Intermittentis emergunt differentiæ, potius a ſenſibilibus accidentibus, ut nuperrime diximus, quam ab ignotâ illarum intimâ eſſentiâ, vel ab obſcuris earundem cauſſis petitæ: Illa autem ſymptomata ſunt *I.* Vomitus, & Alvi fluxus vehemens, *Cholerico* utplurimum, nonnunquam & *Dyſenterico* ſimilis. *II.* alter Ventris fluor ſimilis fluxui, ſæpius (ut ajunt) *Hepatico*, quandoque etiam *Atrabilari*. *III.* Cardialgia. *IV.* Sudor frigidus, ac *Diaphoreticus*. *V.* Syncope. *VI.* Algor indeſinens, quem nec calor ullus, nec ſudor excipit. *VII.* Soporoſus affectus gravis, & ab Apoplexiâ parum diſtans. Et hæ ſunt differentiæ Febris Periodicæ Pernicioſæ in primâ lineâ conſtitutæ, nempe veram adhuc intermiſſionem ſervantis. In ſecundâ vero lineâ, ubi Febris Intermittens ſemetipſam mutare affectat, & continuitatem acquirere, unam tantum, quæ in ordine *Octava* eſt, differentiam ſortitur, hanc ipſam videlicet, quod ad Continuam, & Acutam vergat, licet pluribus modis, varioque ſymptomatum præeunte, & comitante apparatu, in hunc unum ſcopum collimet.

Quod

Quod ſi lubeat melioris ordinis gratiâ haſce varias Pernicioſarum Febrium differentias ad terminos Scholarum, & ad peculiarem Categoriam reducere, in promptu erit, ſuppoſitâ generali Intermittentium omnium tum ſimplicium, tum duplicium, tum triplicium diviſione in Benignas, & Malignas, iſtas iterum ſubdividere in *Comitatas* ferali aliquo ſymptomate verum morbum ſimulante, immo & æquante, adhuc tamen Intermittentes, & in *Solitarias*, ſeu nullo peculiari ſymptomate, ſed potius multiplici, & vario comitatas, & ex diſpoſitione intimâ in Continuitatem, atque, ut vocant, Acutiem quammaxime proclives. Comitatas adhuc Intermittentes rurſus ſubdividemus, habito reſpectu ad conjunctum ſymptoma, in Colliquativas, & Coagulativas, ut Continuarum etiam Malignarum mos eſt. Ad Colliquativas erunt referendæ quatuor priores ſpecies enumeratæ, quas mutuato nomine ab ipſo ſymptomate vocabimus I. *Cholericam*, vel *Dyſentericam* II. *Subcruentam*, vel *Atrabilarem*. III. *Cardiacam*. IV. *Diaphoreticam*: ſiquidem hanc ad Colliquativas referre velimus, cum forte etiam ad Coagulativas poſſit quandoque pertinere. Ad eaſdem vero Coagulativas revocabimus tres poſteriores ſpecies, videlicet I. *Syncopalem*. II. *Algidam*. III. *Lethargicam*. Et ſic primum membrum propoſitæ diviſionis explebimus. Quo ad aliud vero membrum ejuſdem diviſionis, in quo collocavimus Intermittentem nullo peculiari, diſtinctoque ſymptomate comitatam (quam idcirco *Solitariam* diximus) ſed ex naturâ ſuâ in Continuitatem, atque acutiem valde proclivem, hanc ſub unâ tantum ſpecie reponemus, cujus tota ratio erit hæc ipſa, quod ad Continuam eſſentialiter, & acutam tendat, licet inde in innumeras differentias accidentales (quotquot ſcilicet ſunt accidentales omnes Febrium Continuarum differentiæ) poſſit ſubdividi, & *Subcontinuam* ſimpliciter nuncupabimus: eamque, utpote differentiarum omnium, etiam inter ſe oppoſitarum, facile ſuſceptibilem, ad nullum determinatum genus ſive *Colliquationis*, ſive *Concretionis* alligabimus, cum modo ad unum, modo ad alterum, frequentius tamen ad Coagulativum ſoleat pertinere.

Omnes ergo iſtas differentias, quæ ſunt potiores a me obſervatæ, & ſub quibus alias congeneres lubuit complecti, fas eſt exponere, ſi non quantum exigit pondus materiæ, ſaltem quantum ſat eſt, ut eædem valeant probe dignoſci, Lectorem plura cupientem relegando ad deſcriptionem, quam ex *Mercato* tranſcripſimus Libro præcedenti, ut ideo fruſtraneum ſit omnino alibi actum rurſus agere. Exordiendo itaque a differentiis

ferentiis prioris ordinis, & ſpecialiter ab iis, quæ ſpectant ad genus Colliquativum, hæc earum ſit ſeries.

Primo necat hominem Perniciosa Intermittens, potiſſimum Tertiana [Quartana etenim, aliave Intermittens rariuſcule in primo membro noſtræ diviſionis locum habere ſolet, ſæpius vero in ſecundo, ubi ad continuitatem vergat, & ad acquirendam acutiem] necat, inquam, Tertiana Perniciosa, quando circa Paroxyſmi initium, cui de more vomitus bilioſus, ſæpe etiam nonnihil copioſus, ſimiliſque dejectio ſolet aſſociari, vehemens contingit, violentaque, ac ſimultanea excretio ſurſum, atque deorſum humorum vitioſorum, pravâ inſimul qualitate, atque immodicâ quantitate peccantium, ſive ſinceri illi ſint, ſive variegati, & bile utplurimum praſſinâ, vel æruginosâ referti: quibus nonnunquam vomitibus, ac dejectionibus copioſis, & crebris, ſingultus adjungitur, vox [ut ajunt] clangoſa, aut rauca, oculorum concavitas, angor ſtomachi, ſudatiuncula minuta circa frontem, pulſus exilis, extremorum perfrigeratio, aut livor: uno verbo, omnia accidentia, quæ Choleram morbum comitari ſolent, a quo tamen diſtinguenda eſt hæc affectio quaſi Cholerica, inquantum eſt merum ſymptoma Febris ſupra conſuetam intenſionem adauctum, & Febris ipſius periodum, ac motum ſubſequens, velut umbra corpus. Hæc quocunque tempore appareant, etiamſi non omnia: immo etiamſi extremæ ſemper non ſint intenſionis modo deſcriptæ, hanc tamen ſequenti periodo certo minantur, ac mortem, intermediâ quiete ad nihilum ſuffragante, præſertim ſi morbus adhuc fuerit, ut plerunque aſſolet, in augmento.

Contingit alias, ut affectio, fere dixerim, Semidyſenterica potius, quam Cholerica invadentem Paroxyſmum concomitetur, quatenus humores in primis bilioſi, & alius etiam naturæ, tam acres, ac erodentes excernuntur, ut poſt ipſos mucus cruentus exeat tam ſurſum, quam deorſum, cum teneſmo, & torminibus, ſtomachique dolore, perinde ac ſi illius membranæ divellerentur, & excoriarentur, ut revera œſophagum excoriari intuemur in humoris excreti tranſitu, & vomendi conatu. Hujuſmodi excretionem cruentam, & dolorificam minus periculi ſecum trahere, ſæpius obſervavi, quam ſupra deſcriptam. Et licet Febris in hoc caſu videatur intenſior, eſt tamen magis expanſa; nec ſecum fert funeſtam illam perfrigerationem, angorem, ac ſudatiunculam, etſi ſingultum admittat, jactationem irrequietam, urinarum croceam rubedinem, linguæ ſcabritiem &c. unde facile in Continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur: ac proinde non parum & ipſa portendit periculi.

Secun-

Secundum peculiare ſymptoma funeſtum, peculiarem pariter Pernicioſæ Intermittentis differentiam conſtituens, eſt quidam alvi fluxus loturæ carnium ſimilis, qualem Veteres fluxum dictum Hepaticum deſcripſere. Iſtud autem ſymptoma, licet aliquando ab Hominibus obeſis præcipue viderim tolerari, nec illis mortem inferre, ſed potius, ſuperatâ procellâ, morbi diuturnitatem: utplurimum tamen funeſtum obſervavi, atque exitiale, priuſquam noſſem modum prohibendi Febrem cum annexo ſymptomate. Solet ergo nonnunquam vel invadente, vel etiam declinante acceſſione ſuboriri placida quædam, frequenſque, ac copioſa dejectio, quæ intra paucas horas nullo fere ſenſibili Ægrotantis incommodo ad magnam molem, & pondus excreſcit. Materia iſta plane ſeroſa videtur, ſed ſubcruenta, Ægrumque primo nil tale timentem brevi deducit ad ſummam virium imbecillitatem cum pulſu minuto, ac exili, & extremorum notabili perfrigeratione; vox attenuatur nonnihil, oculique concamerationem contrahunt. Cæterum ſitis non moleſtat, mens eſt vegeta, nec de aliâ re conqueritur patiens, niſi de ſummâ virium proſtratione, ac proclivitate in lipothymiam, quæ facile quoque, ſi e lecto ſurgere velit, ſolet ſuccedere. Evaneſcente Febre ſenſim ſedatur tumultus, qui raro diem Intermiſſionis occupat, ſi vero occupet, veh die ſequenti! Cum autem recurrente acceſſione idem recurrat alvi fluxus, augeaturq; & ipſe circa morbi ſtatum [incrementum tunc ſuſcipientibus acceſſionibus] vix fieri poteſt, quin intra duos, vel tres ab invaſione ſymptomatis Paroxyſmos Æger ſuccumbat.

Hoc idem certius etiam, ac citius evenit, ſi alia quædam fiat excretio non materiæ loturæ carnium ſimilis, ſed ſanguinis atri, ac nigricantis modo concreti, modo diſſoluti, modo ex utroque mixti: quæ dejectio [cujus ſæpe mentionem facit *Hippocrates*, & quam forte Antiqui Atrabilarem vocitarunt] ſi copioſa ſit, & ad libras aſcendat, ut aſſolet, ſupra memorata ſymptomata facile infert, & ſucceſſivam ſub ſpecie placidæ cujuſdam defectionis celeriter mortem.

Tertium ſymptoma, quod mortem haud raro ſolet accerſere, eſt Cardialgia. Contingit hæc, quoties invadente Paroxyſmo Febris Tertianæ, dum adhuc rigor, & horror Ægrum infeſtat, ſive etiam dum idem Æger incipit incaleſcere, illum ſimul corripit acerrimus morſus oris ventriculi [cujus orificium ſuperius Antiqui Cor vocavere, illiuſque morſum ſymptoma malignum appellavit *Hippocrates*] cum paucâ utplurimum, vel inani vomituritione. Si ergo in Febre Intermittente, præcipue

vero,

vero, ac forſan unice in Tertianâ, contingat hujuſmodi morſus, comitemque habeat, ut aſſolet, frequentem animi defectionem, ratione cujus hæc affectio a nonnullis ſyncope ſtomachica nuncupatur, cum pulſu exili, facie Hippocraticâ, luctuoſis ſuſpiriis &c., ſitque dolor ille, ſeu mordicatio tam ferox, ut quandoque pro expiratione reddantur clangores, & ululatus [non enim quilibet ſtomachi dolor, etſi ſenſibilis, utpote in Tertianâ familiaris, pro verâ Cardialgiâ habendus eſt, atque ut læthalis metuendus] ſive brevia deinde ſint hujuſmodi accidentia, & tantummodo torqueant Ægrum in principio acceſſionis, ſive uſque ad ſtatum ejuſdem protrahantur [quo tamen diutius, eo pejus] vita eſt in diſcrimine; & quocunque Paroxyſmo, ſive ſecundo, ſive tertio [raro enim in primâ invaſione id accidit] appareant, metuendum eſt, ne uno adhuc, vel altero ingruente paroxyſmo, de vitâ ſit actum: quandoquidem vix quintam acceſſionem morbus iſte cum tali circumſtantiâ ſolet tranſcendere.

Quarto fraudulentior eſt ea Febris, quæ nullo præcedente pravitatis indicio Ægrum invadit more ſolito cum horrore, rigore, & frigore, cui ſuccedit calor, & ſtatim ſudor aliquantulum præcox, qui equidem Febrem videtur primo aſpectu allevviare, ſed revera poſt illum potius intenditur Febris, quam remittitur; immo eo fortior videtur fieri, quo copioſior eſt ſudor. At iſte non eſt terminus occultæ fraudis; hinc enim potius longitudo morbi ſignificatur, quam mors. Quod pejus eſt, frigeſit paulatim ſudor, & in diaphoreticum ſenſim degenerat. Sudat perpetuo Ægrotans, & deffluit undequaque frigido ſudore perfuſus: ſicque perpetuo algens, & ſudans, ſicut cera liquatur, diſſolvitur, & deficit. Pulſus celer eſt, minutus, ac debilis, reſpiratio fit anheloſa, & frequens, diſſipantur ſpiritus, & virtus univerſaliter languet. Mens ſola lucidiſſima eſt, & ſentit homo, ſe paulatim mori. Niſi autem hoc illâ ipsâ acceſſione ſuccedat, in proxime futuram tantum protrahitur.

Aliâ etiam viâ nonnihil diversâ algidum ſudando fieri, & occumbere Ægrotantem aliquando novi, quem cæteroqui in ſimilibus circumſtantiis jure quis diceret cum ſuſpicione tantum longitudinis evaſurum. Occumbit ille tamen inopinato, inquantum tranſactâ feliciter totâ fere acceſſione ſolummodo circa tempus declinationi proximum incipit minuto, frigidoque ſudore perfundi, frigiduſque & ipſe fieri, ut marmor: licet ſudor paucus ſit, & viſcidus, ac prope declinationem tantum apparere incipiens, adeout in tali caſu (rariore quidem) videatur loco declinationis ſuccedere mors, quam facies Hippocratica illico

facta,

facta, & paullo ante præmonſtrat, & paullo poſt ſecum trahit. Atque iſtæ ſunt quatuor priores Pernicioſarum Intermittentium differentiæ de genere Colliquativo, videlicet *Cholerica*, vel *Dyſenterica*, *Subcruenta*, vel *Atrabilaris*, *Cardiaca*, & *Diaphoretica*. De Coagulativo autem genere ſunt tres, quæ ſequuntur, *Syncopalis* nempe, *Algida*, & *Lethargica*. Continuando itaque ordine ſucceſſivo ſeriem aſſumptam.

Quinto funeſtos reddit, quos comitatur nonnunquam, Tertianæ Intermittentis paroxyſmos Syncope vera, non ſolum cum ea fuerit Cardialgiæ, ut crebro aſſolet, ſuccedanea; verum etiam cum primaria fuerit, ſimplex, & ſolitaria: vi nempe cujus Æger nullo licet dolore perculſus frequenter, graviter, & abſque cauſâ manifeſtâ languet, exſolvitur, & animo deficit, ſive de latere in latus ſe velit convertere, ſive ſolummodo brachium, aut manum tentet loco movere. Concurrit & hîc pulſus depreſſio, & viciſſitudinaria ejuſdem defectio cum parvitate, & celeritate, ſudores minuti circa collum, & frontem, oculorum cavitas, caligatio, & languor, ac denique univerſalis virium collapſus, ut continuis odoribus, & irrorationibus Æger recreari indigeat, ne deliquium, quod nihilominus patitur, crebrius patiatur. Si hæc ſint durante augmento, vel ſtatu acceſſionis accidentia, quantumvis tranquilla ſubſequatur intermiſſio, res Ægrotantis male agitur, niſi provida Medici cautela futuras acceſſiones mature præcaveat; ſi etenim ſibimetipſi blandiatur Medicus, vel quia minus gravem reputaverit prægreſſam afflictionem, vel quia tranſactæ procellæ memoriam infida obliteret malacia, facile eſt, quod brevi pereunte Ægro impingat in turpe illud — *Non putaram*, eique poſtmodum exprobretur illud aliud *Hippocratis* de Leonidæ filia — *Medicus non intellexit: puella mortua eſt*.

Sexto modo Tertiana Pernicioſa hominem jugulat, cum Frigus quoddam mortiferum incipienti Paroxyſmo jungitur, quod non, ut aſſolet in Benignis, paulatim evaneſcit, ut illud ſenſim calor excipiat; ſed protrahitur, & protrahitur, maximamque partem paroxyſmi occupat, itaut nec pulſus reſurgat, nec calor ad tactum conſpicuus erumpat: quamobrem poſt horas & horas Ægrotantem adhuc in principio acceſſionis diceres. Siticuloſus eſt propterea, gemebundus, anxius, cadaveroſus. Si in ipsâ acceſſione, quâ primo ſe prodit ſymptoma iſtud ferox, Æger ſatis non cedat, ægre ſaltem, & nonniſi poſt longum tempus incipit tantillum incaleſcere, & pulſus antea abſconditus ſeſe nonnihil exerere, itaut tamen parum frequentiæ, aut celeritatis ſupra ſtatum naturalem oſtendat, ſitque adhuc

adhuc non parum depreſſus, cum miti ad tactum calore, voce tamen paululum clangoſâ, & linguâ nonnunquam ſcabrâ, urinâ vero vel copioſâ ſimul, ac tenui, vel paucâ, ac impenſe rubrâ. In hoc ſtatu durat Æger per totum tempus Intermiſſionis, quo ad alia ſatis bene ſe habens, ſed ſubſequente acceſſione utplurimum moriturus. Sin autem ſymptoma iſtud Algoris protracti ſit mitius, & ſubſequens reviviſcentia pulſus tantillum vegetior, calorque aliquantulum vaporoſus, diuturnioris potius morbi, quam mortis erit præſagium. Sed iſta vix aliud quam uſus poteſt ſufficienter docere.

Septimum denique lethale ſymptoma Pernicioſæ cuilibet Intermittenti, non uni Tertianæ familiare, eſt gravis affectus ſoporoſus, ſeu profundus Lethargus, qui paroxyſmos febriles ſæpeſæpius comitari conſuevit. Contingit iſte quandoque in principio acceſſionis, quandoq; in augmento: & creſcente Febre, ſervatâ proportione, cum eâdem creſcit, quemadmodum eâ declinante paulatim declinare ſolet: reſtitante tamen utplurimum aliquâ in ſoporem propenſione, etiam tempore Intermiſſionis, quæ affectum paulatim radicari, & ad Idiopathicum tendere ſatis admonet. Proinde ſi negligatur, nec inhibeatur progreſſus, Lethargum unâ, vel alterâ acceſſione mortiferum, ac omni arte invincibilem, fortis Apoplexiæ inſtar, fere dixerim certo portendit. Cum hujuſmodi affectus incipit, Æger primo eſt in ſoporem pronus, a quo excitatus, ſtatim in ſomnum relabitur; paullo poſt fit immemor rerum immediate ante geſtarum, unde non raro matulam poſcit, deinde mingere obliviſcitur, atque interim dormitat; nonnunquam obloquitur, nec ſuos conceptus valet exprimere; & licet ſui erroris ſit compos, ſe tamen nequit corrigere, aut continere: immo quandoque balbutiens, vel verba mutilat, vel unum pro alio profert, non ſecus ac ſi levi Apoplexiâ in linguæ paralyſim degenerante foret detentus. Ingraveſcente tandem ſopore omnino jacet, ac ſtertit naribus, neque ullâ voce, ullâ vi, frictione, ligaturâ, cucurbitularum, aut veſicantium appoſitione, immo nec igne quandoque actuali valet excuti; & ſiquidem excutiatur aliquantiſper, ſtatim in eundem ſoporem, immo in profundiorem recidit, nec niſi declinante acceſſione incipit expergiſci. Quod ſi unâ, vel alterâ vice reſipiſcat quidem, ſed ſemper paullo difficilius, aut ſi ſoporoſæ affectioni adjungatur ſingultus, tertiâ ad ſummum, vel quartâ acceſſione, inevitabili fato ſuccumbit.

Sunt iſtæ ſeptem differentiæ magis conſpicuæ Pernicioſarum Intermittentium *Comitatarum*, quæ naturam etiamnum ſuam perfecte, vel quaſi perfecte Intermittentem ſervantes, in

aliquo

aliquo acceſſu valent, atque conſueſcunt inopinato hominem de medio tollere. Harum plurimas complexus eſt *Mercatus* ſub primâ tantum Tertianæ Perniciofæ differentiâ; reliquas vero ſaltem implicite ſub titulo *De eadem Perniciofa ob aliquod accidens, quod ſuccreſcit*, ubi nihilominus [ut quod eſt fatear] diverſas potius alias recenſet explicite, quas quoque *Mortonus* indicat, quam iſtas. Cum tamen quas recenſet Ille, rarius, ac fere nunquam mihi obſervare contigerit, quemadmodum ipſi *Mercato* forte non contigit obſervare nonnullas ex iis, quas recenſui ego, ideo datâ operâ eaſdem ſubticui, frequentioribus tantum mihi compertis contentus. Non eſt tamen ideo, quod ab aliis allatas excludam, cum mille ſint viæ, quibus ad Stygem itur; ſed eas inter infrequentiores tantum connumero. Omnes nihilominus, quotquot ſunt, quæ Vitæ periculum inferunt ex quovis adjuncto ſymptomate, ſive de genere Colliquativo illud ſit, ſive de Coagulativo, tacite comprehenſas volo, eâdemque ſimul methodo dico curandas.

Licet autem in enunciatis Intermittentibus Perniciofis nonnunquam accidat, ut Ægrotans lethalem alioqui acceſſionem, ægre licet, ac difficillime ſuſtineat, vitamque protrahat uſque ad tempus ſubſequentis acceſſus, totoque hoc tempore intermedio vere febricitet, eſto ſit algidus, ſine pulſu, ac moribundo ſimilis; attamen adhuc Febrem hujuſmodi Intermittentem appello, vel ſaltem ad Intermittentes refero cum *Sydenhamio*. Cujus rei ratio mihi eſt, tum quia Febris hæc orta eſt Intermittens, & talis conſervata uſque ad extremum exitium, in cujus latitudine confuſis omnibus, mirum non eſt, quod ipſa obſcuretur periodus, tum quia etiam in extremâ illâ rerum anguſtiâ eadem Febris, utut recentem continuitatem referens per violentam extenſionem ſui (cito tamen, & infauſte finiendam) Cortici nihilominus rite, & celeriter adminiſtrato fere æque facile cedere conſuevit, ac ſi primis acceſſibus manifeſte Intermittentibus ille fuiſſet exhibitus. Cæterum proprie, ac ſtricte loquendo, quando Intermittens Perniciofa hominem non interimit repente in eo acceſſu, in quo manifeſte tentat interimere, ſed eum conſtituit in eo ſtatu deplorabili, quem ſupra retulimus, tunc non amplius vere Intermittens dici poteſt, cum jam ſit Continua: uti pariter talis eſt, quando octavam differentiam infra deſcribendam nanciſcitur, retentâ tantum in utroque caſu obſcurâ quadam ſpecie primævi circuitus, vi cujus adhuc Intermittentem placuit appellare, habito reſpectu ad originariam illius diſpoſitionem. Et hoc eſt quidpiam peculiare, quod ſupra commu-

nem exiſtimationem tradere intendo de actione Corticis adverſus Febres haſce, tandem vere Continuas, Malignas, & Exitiales, ſed Intermittentes ab ortu, vel Intermittentibus ſaltem analogas.

Omnes ergo in primâ lineâ recenſitæ Febrium Pernicioſarum differentiæ ſuam denominationem, ut patet, deſumunt principaliter, ac fere unice ab inſigni aliquo, feralique ſymptomate, quod ſe ſolo perniciem videtur inferre; ſive illud ab humorum violentâ diſſolutione, ac colliquatione, ſive ab eorundem concretione, ac coagulatione procedat. Hoc autem præceps ſymptoma nonnunquam tam inexpectatum ſupervenit, ut veluti totum ſimul, unoque ictu minime præmonſtrato erumpat; & tunc non prius ſe prodit, ac hominem interimat. Sed hoc rarum eſt: neque poteſt accidens hujuſmodi cadere ſub dignotione, aut curatione medicâ. Immo neque ſolet tale ſymptoma in primâ ſui invaſione tantæ intenſionis eſſe, quantam illi in ſingulari uniuſcujuſque deſcriptione ſupra aſſignavimus, neque univerſo aliorum accidentium inibi expoſitorum ſatellitio ſtipari; cum enim res eo devenit, jam clara eſt, & unicuique nota. Quamobrem ſuperius relata totam Tragœdiam fere exactam oſtendunt, non imminentem tantum, aut incipientem.

Pro magis tempeſtivâ itaque dignotione, ac præcautione periculi animadvertendum eſt, magnum illud, feroxque ſymptoma [qualecunque ſit ex recenſitis] quod Febri Intermittenti Pernicioſum imprimit characterem, in primo ſui exortu, ordinariâ Naturæ lege eſſe nonnihil mite, tolerabile, ac, ut ita dicam, in parvo contractum, ita tamen, ut pravum eſſe non deſinat: quemadmodum fœtus Tigridis ſuâ non caret ferociâ, etſi recens editus: cujus pravitatem ſufficienter demonſtrant alia ſigna enumerata inſimul apparentia, etſi nec ſemper omnia, nec ab initio tam ſæva. Progrediente vero parumper morbo, cuncta cito intenſionem acquirunt, & grandiora fiunt, adeout altero ab invaſione primarii ſymptomatis paroxyſmo haud difficile ſit certo de malitiâ morbi decernere, & de ingruente periculo. Quapropter cautus ſit oportet, oculatus, & expertus Medicus in omnibus ſimul conferendis, conſiderandis, ac ponderandis, quotieſcunque pernicioſi ſymptomatis præſentia appareat, aut ſaltem illius ſuſpicio non levis. Etenim in negligendo, aut temere contemnendo quæ contemnenda non ſunt, ſicut & in formidando quæ non ſunt formidanda, expertos quandoque Medicos hallucinari certum eſt. Utrunque equidem malum; ſed primum pejus.

Ut

Ut vero monitum iſtud illuſtretur ex praxi, ſit hoc exemplum. In aliquo Febris Intermittentis paroxyſmo ſymptoma quodpiam grave ex ſupra relatis ſe prodat, ſed non adeo clare, quin Medicum relinquat adhuc ancipitem, an vere perniciosum ſit, an benignæ quoque Febris, ſed intenſioris proprium, ut oris Ventriculi mordax dolor, vel vomitus ſimul, & alvi fluxus ſat validus in principio Febris Tertianæ, vel importuna in ſomnum proclivitas &c. quæ ſingula poſtmodum miteſcant declinante Febre, & evaneſcente evaneſcant. Cum ergo omnia hæc ſigna ſint nonnihil æquivoca, ac inter benignum, & malignum quodammodo media, ſolumque pro ratione minoris, vel majoris intenſionis ſuæ, aut diverſæ impreſſionis in ſubjectum patiens, modo pro trivialibus, modo pro perniciosis habenda, quippe modo cum ſalutari, modo cum interimente Febre conjuncta, neceſſe erit recurrere ad alia ſigna concomitantia, quæ ſupra enumeravimus, ex quorum variâ ſyndrome, ac collectione, & præcipue ex illorum incohærentiâ cum morbo, facile occultam malitiam licebit ſuſpicari. Sic ſi abſoluto paroxyſmo quodam ob grave aliquod ſymptoma, & ob alia etiam ſigna ſuſpecto, quædam remaneat die Intermiſſionis linguæ ſiccitas, nedum ſcabrities, ſive inſolita Ægri nec febricitantis, nec de quopiam certo dolentis jactatio, inquietudo, vel ſuſpiriorum ad quoddam levamen emiſſorum frequens eruptio, vel inanis identidem, nullâque occaſione concita vomituritio, vel alvi dejectio ſincera, vel intempeſtiva in ſomnum propenſio, vel alia hujuſmodi a perito Medico facile obſervabilia, in tali caſu [niſi ab affectione hypochondriacâ, aliâve cauſsâ manifeſtâ procedant] metuendum eſt, ne ſubſequente acceſſu vera Cardialgia, aut affectio quaſi Cholerica, aut Lethargus fere inexpugnabilis palam fiat, unde conſtituatur Æger in ſummo diſcrimine. Cavere etiam oportet, ne illa eadem exceptio, quam in parentheſi appoſui, nobis imponat, ne ſcilicet nomine affectus hypochondriaci perniciosos ſymptomatum characteres donemus, eo quod Patiens Hypochondriacus eſſe ſoleat, vel credatur talis; ideoque minutâ, & delicatiſſimâ, prudenti tamen, non nugatoriâ opus eſt diſquiſitione, atque animadverſione in hiſce caſibus, in quibus

—— ſæpe exiguus Mus
Augurium tibi triſte dabit.

Præ cæteris autem id, quod certius Perniciosum Characterem in ſuſpecto primario ſymptomate patefacit, inter ſigna concomitantia eſt Pulſus, loquendo tamen de primis ſex Perniciosarum Intermittentium differentiis; ſeptima enim diffe-

rentia non a Pulſu, ſed potius a reſpiratione, immo a ſimplici, & ſolitario ſymptomate ſoporis (cujus intenſionis gradus ex ſe facile eſt menſurabilis) ſolet dignoſci. In illis itaque hoc perpetuum eſt, ut ſemper Pulſus toto afflictionis tempore, atque illo etiam elapſo, notabiliter deprimatur plus minus, pro ratione majoris, vel minoris intenſionis pernicioſi ſymptomatis: cum ex adverſo, ubi ſymptoma vulgare eſt, etſi alioqui oneroſum, pulſus conſueſcat reſiſtere, oppreſſuſve ſtatim reſurgere. Ut ergo certam quandam regulam habeant Tyrones pro diſtinguendo ſymptomate pernicioſo ab eo, quod, licet ſimile ſit, pernicioſum non eſt, tanquam ad Lydium lapidem (niſi illud ſe ſolo ſe prodat) recurrant ad Pulſum, ſciantque in Febribus Intermittentibus, quæ vel I. affectione quaſi *Cholerica*, aut *Dyſenterica*, vel II. fluxu *Subcruento Hepatico* dicto, aut *Atrabilari*, vel III. *Cardialgia*, vel IV. Sudore *Diaphoretico* vel V. *Syncope*, vel VI. *Algore* funeſto adjunctis necare ſolent, ſummum, extremumque gradum talium Accidentium eſſe, quando omnimodam Pulſus abolitionem inferunt tactu judice. Ubi enim ad hunc ſtatum deventum eſt, univerſalis ſubſequitur, ni prius apparuerit, totius corporis, præcipue vero extremorum frigiditas, aut livor, facies hippocratica, indeque mors. Et licet nonnunquam ad duos, vel tres dies etiam in eo ſtatu protrahatur vita, certum tamen fere ſemper ſubſequitur exitium; niſi illud tempeſtive reparet rite oblatus Peruvianus Cortex. Atque propter hanc aſphyxiam, & algorem funeſtum Ægrotantes hujuſmodi non alio titulo pro Febricitantibus habendos, aut dignoſcendos eſſe autumat *Mortonus*, ut vidimus, *typo jam* [ut inquit] *legitimæ Febris amiſſo*, niſi quia Cortice Peruviano ſanantur: Febre videlicet Intermittente ſub larvâ aliorum Morborum deliteſcente, & occultâ, ſeu mavis ſecundum *Mercatum*, & ſecundum nos manifeſtâ, variiſque illiuſmodi pernicioſis ſymptomatis comitatâ. Cum itaque gradus extremæ intenſionis ſymptomatis pernicioſi Pulſus abolitionem, in ſex ſpeciebus nuper expoſitis, ſoleat inferre, menſura congrua illius erit exacte obſervare quantum afficiatur, deprimatur, ac langueat Pulſus præſente ſymptomate, quantum illo ſuperato deſiſcat a validitate ſibi debitâ, quantum ſingulis certaminibus deperdat vigoris; uno verbo, quantum diſtet ab extremo gradu ſuæ concentrationis. Quæ ſane omnia in juſtâ lance poſita, & cum aliis quoque ſignis collata non minimum diligenti, & experto Obſervatori ſuppeditabunt indicium creſcentis periculi, ſimulque argumentum tempeſtivæ præcautionis.

Dixi,

Dixi, Pulſus rationem primas tenere in examine pernicioſorum ſymptomatum, relative tantum ad Sex priores Febrium differentias primi membri noſtræ diviſionis, non vero relative ad *Septimam*, quæ Capitis affectionem ſoporoſam unice reſpicit; in eâ ſiquidem non parvitas, aut imbecillitas Pulſus, ſed potius turgentia quædam, ictuſque validitas, qualis in eſſentiali apoplexiâ ſolet percipi, perſentiſcitur, cum aliquâ nonnunquam raritate potius, quam cum inſigni frequentiâ conjuncta. Naſcentem tamen, atque paulatim creſcentem in Pernicioſis Comatoſum affectum, quantum opus eſt, ut opportune valeat dignoſci, jam ſatis exacte, ordinatimque paullo ſupra deſcripſimus.

Supereſt aliud membrum diviſionis nuper ſtatutæ, juxta quod *Octava* emergit Pernicioſarum periodicarum Species, quatenus illæ intermiſſionem ſuam paulatim amittentes, ad omnimodam Continuitatem, & ſimul Acutiem latenter, ac malignanter tendunt. Non ergo hîc loquor de placidâ illâ, benignâque continuitate accidentali, quam nonnunquam Intermittens Febris acquirit, cum primo de Simplici fit duplex, aut triplex, mox tandem Subintrans, adeoque, preſſe loquendo, Continua per hoc preciſe, quod protrahatur nonnihil duratio levior paroxyſmorum, ſuâpte naturâ [ſi tempus ſineret] perfecte ſolvendorum, quo ſane caſu unus paroxyſmus, ſæpiuſcule etiam anticipans, ſupervenit alteri, priuſquam integre ſolvatur precedens, ſed his non obſtantibus ſub iſtâ etiam accidentali, & benignâ continuitate, adhuc eadem ſervatur periodus, idem prope invaſionis modus, cum ſenſibili etiamnum rigore, horrore, aut frigore, eademque ſolutionis ſaltem diſpoſitio, ſi non totalis ſolutio. Ad hec Patiens Febrem hujuſmodi per paroxyſmos ſeſe leniter excipientes, & Subintrantes dictos Continuam redditam, fert facillime, ferme ac ſi ea eſſet adhuc Intermittens, nullumque grave ſymptoma patitur preter vulgaria, niſi paullo majorem imbecillitatem virium, a frequentiori luctamine citra conſueta intervalla repetito fatigatarum. De his, inquam, Febribus, hujuſmodi continuitatem ſibi prorſus accidentalem, ſimulque benignam acquirentibus modo ſermo mihi non eſt; nullum etenim ex ſe minantur periculum, nec aliter exigunt tractari a perito Medico, ac tractentur veræ Intermittentes, aliquâ tantum adjectâ circunſpectione; adeoque viribus etiam Corticis, ubi illum adhibere velimus, æque facile cedunt ac Intermittentes omnino, ut ſuo loco repetemus. Non per hoc tamen fit, ut aſſeram, Febres a primordio Intermittentes ſimplices, mox duplices, aut triplices, demum

Continuas per ſubingreſſum factas nequire ad Continuitatem eſſentialem, atque periculoſam, quin & ad ſummam pravitatem, & malignitatem progredi; hoc enim eſſet negare quod experientiâ conſtat, & cuncta fere deſtruere, quæ proxime, ac etiam alibi ſum prolaturus: ſed velim intelligi, quod quotieſcunque Intermittens Febris fit Continua per ſubingreſſum eo, quo dictum eſt, & quo ſæpe aſſolet modo, omnique proinde caret gravi, malignoque ſymptomate, de illâ, quippe minime Perniciosâ, impræſentiarum mihi non eſt ſermo; ſed de illâ tantum, quæ Continuitatem acquirit ſimul, & Acutiem, ac pravitatem, & tunc tantummodo, quando illam acquirit: ſive deinde hoc fiat per viam paroxyſmorum ſubingredientium, ſive aliâ quâcunque viâ, ſiquidem aliâ (quod non crediderim) viâ id poſſit contingere.

Octava igitur, & ultima Perniciosarum Periodicarum differentia, ſeu ſpecies eſt, cum Febris nullo licet præcipiti ſtipata ſymptomate, pluribus tamen aliis gravibus, ſibique impropriis paulatim afficitur accidentibus, qualibus Febres Acutæ, Malignæque ſolent utplurimum inſigniri: ac propterea & ipſa de Intermittente ſenſim in Continuam, Acutam, & Malignam migrat. Per hoc autem quod plura, & varia ſortiatur accidentia, ut Continuarum mos eſt, non fit, quod habere quandoque non poſſit aliqua etiam ex iis, quæ expoſuimus in Perniciosis ſupra deſcriptis, ut Lethargum, Cardialgiam, Syncopem &c. ſed ea ſolet habere in gradu remiſſiore, ut eadem habere ſolent nonnunquam Continuæ ipſæ primariæ, non vero in immani, tamque conſpicuâ intenſione, ut inter cætera quammaxime ſupereminea nt, valeantque idcirco ſe ſolis huic Febri & exitium ſumme præceps, & peculiarem denominationem tribuere, quemadmodum eandem illi primario tribuit acquiſita Continuitas. Hæc autem Perniciosarum Febrium differentia poſtrema, quam *Subcontinuæ* nomine lubet appellare, abſque aliis ſignis ex eâ, quæ paulatim fit, periodorum obſcuratione, & ſucceſſive acquiſitâ continuitate eſt cognitu facilis. Sed quoniam expedit noſſe a principio naturam hujuſmodi Febris, ut illi, priuſquam nos fallat, poſſimus obviam ire, eaque opportune præmittere, quæ tempeſtivo, ſcilicet neque præcoci, neque nimium dilato uſui Corticis viam planiorem, atque methodicam ſternere valent: illius ideo morem, atque progreſſum operæ pretium eſt fuſius explicare, & veriſimiliora, frequentioraque ejuſdem ſigna deſcribere. Hæc vero, licet nec omnia, nec ſemper concurrant, nec eorum quodlibet Perniciosæ Febris ſemper ſit index, plurimam tamen lucem perito

Artifici,

Artifici eadem pro re natâ conſideranti, penſitanti, combinanti, & conferenti poterunt afferre: & eo majorem, ſi illis immiſceatur ſymptoma aliquod nonnihil conſpicuum ex iis, quæ Perniciosarum conſtanter Intermittentium ſunt peculiaria.

Priuſquam tamen hujuſmodi deſcriptionem aggrediamur, opportunum erit præmittere, & adnotare, quod octava hæc ſpecies [quam unicam conſtituimus, quia a ſolâ continuitate præter ordinem acquiſitâ omnem pernicioſæ naturæ ſuæ occaſionem nanciſcitur] hæc, inquam, una plures differentias accidentales poteſt ſuſcipere, eas ſcilicet omnes, quas paſſim Auctores Continuis Febribus, præſertim Proportionatis, ſolent tribuere, quales ſunt Horrifica, Helodes, Aſſodes, Hepiala &c. ut proinde *Mortonus* ipſe hanc noſtram octavam ſpeciem tot differentiarum fœcundam, unoque nihilominus Cortice curabilem, peculiari Capite conſideraverit, quemadmodum videre eſt apud ipſum *De Proteiformi Febris Continentis Genio*, quamvis a pluribus ſub hoc nomine Febrem quoque eſſentialiter Continuam, atque primariam credatur: & revera alicubi videatur: velle comprehendere, dummodo *Remittentem*, ſeu *periodum ſervantem*. Sed cum minutiores hujuſmodi differentiæ parum, aut nihil immutent curationem ope Corticis abſolvendam, ideo ab hac multiplici ſubdiviſione ad rem noſtram inutili hîc lubens abſtineo. Quia vero ad eandem curationem medio Cortice inſtituendam facit aliquid varia ipſius Continuitatis habitudo, hoc eſt diverſa celeritas, modus, & tempus, quo Febris ex naturâ ſuâ Intermittens continuitatem acquirit, ideo hanc ipſam diverſam habitudinem in octavâ hâc ſpecie placet conſiderare, atque diſtinguere.

Degenerat ergo Intermittens Febris in Continuam vel in morbi progreſſu, vel in ipſo ſtatim principio. Rurſus ſi in progreſſu, vel hoc fit celeriter, adeout, etiamſi poſt quartum, vel quintum tantummodo paroxyſmum contingat, fiat tamen intra unum, aut alterum circuitum evidenter, ac ſenſibiliter: vel contingit paulatim, itaut ſi poſt quartum item, vel quintum paroxyſmum incipiat Febris aliquam continuitatem affectare, non tamen ſenſibiliter eam ſit aſſequutura, niſi ſenſim, & poſt plures adhuc circuitus. Si ergo Continua fiat Febris Intermittens in aliquo ſui progreſſu, ſive deinde id celeriter, ſive paulatim fiat, curanda eſt Cortice in ipſo actu ſuæ metamorphoſeos, in quo pernicioſum incipit induere characterem: idque agendum methodo ordinatim deſcribendâ infra *Cap.* iii hujuſce *Libri*, reguliſque in hunc eundem finem ibidem apponendis. Si vero Febris orta Intermittens

fiat Continua in ipſo fere ſtatim exortu ſuo, ut non infrequenter accidit, in hoc caſu, licet ſub octavâ hac ſpecie Perniciosâ illa contineatur, de eâ tamen abſolute intelligi non debent, quæ infra dicturi ſumus de Cortice in Perniciofis incunctanter offerendo: cum de oblatione illius in hujuſmodi circumſtantiâ maturam conſiderationem exigente peculiare examen ſimus inſtituturi *Cap.* v. *Libri ſequentis*.

Hoc præmiſſo, tranſeo jam ad exponenda ſigna remotiora Febris Intermittentis modo celerius, modo lentius in Continuam Acutam, Malignamque migraturæ. Suſpecta itaque ab exordio ſui erit, ne in Continuam acutam degeneret ea Intermittens, quæ cum pauco, aut nullo rigore ſolet invadere, ſed potius cum ſenſu caloris: item quæ primâ die leviuſculam [dummodo tamen vere febrilem] infert acceſſionem, alterâ vero die (non alterâ periodo) fortiorem, & ſic progrediendo motum ſervat graviorem per dies pares, loquendo per modum exempli de Tertianâ duplici ab ortu. Quod ſi eadem ſic orta in Simplicem ſtatim mutetur, etſi hoc laudabile ſit, non deſinit tamen eſſe ſuſpectum, ſi primam acceſſionem validam debilis, ut ſupra, immediate præceſſit: poteſt enim facile typus ille mutari, qui ordine inverſo potuit incipere. Proximum pariter imminentis Continuitatis indicium eſt, ſi in Tertianâ, præſertim ſimplici (idem, ſervatâ proportione, intellige de Quartanâ, quæ, ſi continua eſſentialiter fiat, ſuâpte naturâ utplurimum lethalis eſt, ut norunt Practici) indicium, inquam, continuitatis eſt, ſi quidam appareat intermiſſionis die mordax ad tactum calor, qui aliquam etiam ſecum trahat pulſus perturbationem, ſitim, aut linguæ ſiccitatem; quæ omnia incendium univerſale jamjam diſponi præmonſtrant. Urina quoque notabiliter pauca, & ſimul rubra, vel crocea, ſicut in omnibus Febribus eſt ſemper ſymptoma ſumme conſiderabile, quantum novi, ita in Intermittentibus non parvum faceſſit negotium, periculumque ſaltem continuitatis portendit. Aſſolet etiam in iiſdem ad ſuſcipiendam continuitatem diſpoſitis apparere faucium, & gutturis inflammatio quædam ulceroſa cum cruſtâ albâ ſummi tædii præ impeditæ deglutitionis incommodo, quam *Aphtas albas* nonnulli, *Alcholam* alii vocitant. Symptoma iſtud, utut nonnunquam quaſi critice appareat circa finem morbi, quemadmodum etiam (& quidem frequentius) puſtulæ circa labia erumpentes: nihilominus utplurimum mali ominis eſſe conſuevit, vel ſaltem ſignum difficilis judicationis, & peculiaris pravitatis ſuccorum, mediis glandulis illis a ſanguine ſecretorum, aut conſuetorum ſecerni. Quamobrem quotieſcunque

viſitur

viſitur hujuſmodi cruſta, de Febre ad Continuam eſſentialiter tendente ſuſpicari fas eſt: immo de eventu ſiniſtro, ſi præſertim parvitas Pulſus, vocis clangor, & ſingultus (qui tamen hîc minus, quam alibi timendus, utpote ſoboles inflammationis hujuſmodi) ſimul concurrant. Denique omnia accidentia, quæ in Continuis malignitatem ſubeſſe; quęcunque ſit illius indoles: ſolent oſtendere, illa eadem ſi in Intermittentibus obſerventur, idem, ſi non ſtatim, ſaltem progreſſu temporis, prænunciant, excepto delirio temporaneo, quod aliquando in ſtatu paroxyſmi fervidioris ſolet accidere, & ſtatim evaneſcere citra periculum; ſecus ſi in febriculâ mitiore contingat, vel eâ etiam declinante perſeveret. Facta vero jam Continua eſſentialiter, ac Pernicioſa Febris ſuopte ſe ingenio patefacit. Et licet lentius procedat, interimatque, ac cęteræ Pernicioſæ, maximo tamen, & diutius metuendo non caret periculo, quamvis ab origine fuerit Intermittens. Etenim trahit illa nonnunquam ſecum ſęva quęvis ſymptomata, quæ ſecum pariter deferunt Malignæ ipſæ Primariæ *v. gr.* parotides, quas non ſemel in hujuſmodi Febribus contingit obſervare, perpetua deliria, convulſiones, averſiones a cibo, & maxime a quocunque potu, non ſecus ac ſi hydrophobiâ detinerentur Ægri, & ſimilia Febrium ſumme Malignarum, ac Peſtilentium propria, modo ex Colliquativo genere, modo & forſan frequentius ex Coagulativo: quæ omnia unicuique Praxim exercenti ſe produnt ſępiſſime. Enimvero tam frequens eſt hęc una ſpecies Febris Pernicioſæ, quæ ſingula Febrium ab ortu Continuarum, Acutarumque ſenſim ſibi aſciſcit ſymptomata, licet incœperit Intermittens, vel quaſi, ut ſe ſolâ membrum alterum generalioris noſtræ diviſionis merito impleat, quippe quæ plures differentias Pernicioſarum a *Mercato* ſub diverſis titulis recenſitas una comprehendit. Atque idcirco non inutile erit relegare iterum, ut ab initio etiam hujuſce Capitis, Lectorem ulterioris inſtructionis avidum, ad completam deſcriptionem, quam prodidit idem *Mercatus*, cujus ideo aureum de hiſce Febribus Tractatum recuſum voluimus, & antecedenti Libro integre inſertum.

C A P U T II.

Periodicarum Febrium pernicioſus character generaliter expenditur in ſua Cauſſa. Varia illarum pravitas, & actio diverſa in triplicem noſtri Corporis regionem. Earundem Chinâ Chinâ *curandarum Idea quædam practica generalis.*

DISTINCTIS penes præcipua ſymptomata, & progrediendi modum, frequentioribus, magiſque obſervabilibus Pernicioſarum Intermittentium differentiis, e re videtur eaſdem ultro diſtinguere penes ipſarum Cauſſas internas, ſi non ultimas, quod difficillimum, ſaltem generaliores ad normam eorum, quæ *Libro* I. *Cap.* VI. & VIII. protulimus: quod equidem lubet non aſſeveranter, ſed dubitative tantum, & ſuperficie tenus tentare. Cum enim Theoremata, quæ fundamentorum adinſtar ibidem jeci, quantumvis probabilia, & ratione ſuæ univerſalitatis non facile falſa, incerta tamen in plurimis agnoſcam & ipſe, non eſt cur fidenter admodum explicationem Cauſſarum, utut generalium, hujuſce rei illis ſuperſtruam. Dicam tamen quæ cum praxi, & curatione cohærent; adeoque ſi quis notionibus iſtis, ſaltem pro quopiam veritatis modulo ſibi propoſitis, utatur, non multum, ut reor, a recto curationis ſcopo aberrabit: non quia Idea hujuſmodi indubitanter vera ſit, ſed quia ad illius exemplar æque bene curatio ſuccedit, ac ſi vera eſſet. Ita ad modulum ſuæ Hypotheſeos, quantumvis obſcuræ, certiſſimam iſtarum Febrium depulſionem per uſum Peruviani Corticis faſſus eſt ſe excogitaſſe *Mortonus*; quod Illi profecto in praxi non male ceſſit. Ita pariter Mundi ſyſtema, licet Sacrarum Literarum teſtimoniis, & Decretis Eccleſiæ minus, ut videtur, conſonum, ad regulas tamen praxeos Aſtronomicæ, & ad cœleſtia ſalvanda phœnomena ſufficienter diſpoſitum condidit *Copernicus*. Ita quoque materialia ſuæ Phyſices principia, non ut vera, & certo talia, qualia dipinxit, ſed ad explicandos naturales effectus æque apta, ac ſi vera forent, protulit *Carteſius*, ob ingenuam ſaltem confeſſionem ſuam commendabilis, ſecundum quam Cogitata ſua, ſuamque Methodum, etſi explorandis Naturæ arcanis ſatis accommodatam, non magis tamen pro *Hiſtoria*, quam pro *Fabula* venditat. Utinam vero Magnus Vir, cum de Pallade ſuâ tam moderate

rate ſenſerit, vel conatus ſuos ad purioris doctrinæ amuſſim magis adhuc caſtigaſſet, vel nullum pravis prȩoccupatam affectibus Lectorem nactus eſſet, quem tranſverſum agere, aut egiſſe crederetur. Ita multo magis ego de ratiunculis meis Theoreticis ſentio, ſive Fabulæ ſint, ſive Hiſtoriæ: quod citra contentionem ſanioribus omnibus dijudicandum relinquo, *refelli* a cunctis, ut ajebat *Cicero*, ſi opus ſit, *ſine iracundia paratus*.

Ratum itaque hîc habendo, quod jam alibi ſtatuimus, nempe ſanguinem in Febribus Intermittentibus ſe habere mere paſſive, principii vero activi rationem habere ſuccum quempiam heterogeneum, per intervalla eidem ſanguini affuſum, & febrilem in eo fermentationem, ſive effervеſcentiam concitantem, cohȩrenter ſequitur, quod in Pernicioſis tota ratio, & tota vis, ſecundum quam illæ tam immaniter ſȩviunt, vel omnino, vel ſaltem principaliter pendeat a tali ſucco, quicunque ille ſit, peculiarem diatheſim, pravam tamen ſupra conſuetudinem ſuam, atque ſylveſtrem, & ſepticam adepto, per quam tam gravia, tam ferocia, & tam varia producat ſymptomata. Sed cum ignorato hujuſmodi ſucco ejuſdem pariter ignoretur natura, & qualitas omnis tum nativa, tum prȩternaturalis, cumque de eo vix quicquam fuerimus auſi ſtatuere prȩter motum, viam, atque ſucceſſivum progreſſum illius in ſanguinem: ideo poſito quod talis liquor Fermenti febrilis ordinariam rationem obtinens, in Pernicioſis Intermittentibus neſcio quid majoris ſupra conſuetam pravitatis habeat, ſeu neſcio quid aſcititiæ venenoſitatis, atque malignitatis [prout diximus Libro antecedenti in animadverſionibus ad textum *Mortoni Schol.* ii., & ut fuſius infra ſumus dicturi] prȩmiſsâ, inquam, hujuſmodi poſitione, nil aliud ſupereſt a Cauſſæ Morbificæ conſideratione petendum ad diſtinguendas earundem Pernicioſarum differentias, niſi motus, actio, & diſtributio ipſius Materiæ febrilis in triplicem noſtri Corporis regionem, nempe *primò* in primas vias, ſic dictas, *ſecundò* in maſſam ſanguineam, *tertiò* denique in principium nervoſi generis: penes quem motum, actionem, & ſucceſſivam propagationem febrilis fermenti in varias haſce Provincias, ſi illud peculiariter pravum, ac efferum fuerit, illæ eædem, quas ſupra expoſuimus, emergere poſſunt, & nonnihil dilucidari Intermittentium Pernicioſarum differentiæ.

Itaque prout in primam Regionem, Ventriculum nempe, ſi lubet, Inteſtina, Ductuſque omnes Chyliferos repit Fermentum iſtud vehementi quadam, venenatâ, ac prope arſenicali,

nicali, erodente videlicet, ac colliquante acrimoniâ ſive ingenitâ, ſive aliunde acquiſitâ imbutum, eoſdem ferme producit effectus ac Chylus quidam ex eſculentis venenatis confectus, ſeu ex eodem veneno plus, minus infectus, perinde ac ſi Ephemerum Cholchicum quis aſſumpſiſſet. Proinde orificium ſenſile ſtomachi acriter mordens, & vellicans, *Cardialgiam* infert, & per conſenſum comitem lipothymiam. Eundem vero Ventriculum, Inteſtina, & annexos Ductus immaniter pungens, & in ſpaſmos, ac contractiones excretorias provocans, affectionem *Cholericæ* ſimilem gignit. Quod ſi ferociâ nonnihil minore ſæviat, quatenus ſuccis viſcidioribus ſit irretitum, adeoque contactum illius etiamnum ferre poſſint, etſi non ſine magnâ moleſtiâ affectæ Membranæ, tunc ea ſequitur irritatio, quæ prius lentam abraſionem, mox excoriationem illarum partium, denique ſuccorum omnium illuc confluentium, ipſiuſque ſanguinis illas intime perluentis excretionem inducit: unde vomitus mucoſus, ſimulque cruentus cum conatu dolorifico, alvique fluxus conſimilis, ac *Dyſenterico* analogus, aut *Dejectio* copioſa *loturæ carnium ſimilis*, aut alia quædam *ſanguinem atrum referens*, ſolet emergere. Reſeratis quippe, & abraſis a ſucco illo ſive arſenicali, ſive alîus corrodentis naturæ, etſi ſuccis quoque mitioribus, ut dictum eſt, nonnihil implicito, reſeratis, inquam, & abraſis Arteriarum Gaſtricarum, & Inteſtinalium oſculis, immo vel eroſis, vel laceratis excretoriis glandulis ad extrema vaſorum appenſis, non poteſt non egredi, qua data porta contentus cruor, aut ſeroſior ſaltem illius portio. Et ſic fere ſtatim ac excidit e Minerâ ſuâ, & in cavitatem Ventriculi [datâ ſuppoſitione] deinde in Inteſtina, & Chyliferos ductus ſeſe inſinuat Fermentum iſtud non modo vitioſum ab ortu, ſed indolem inſuper Emetico-catharticam in itinere ſuo, utut brevi, propter aliorum ſuccorum miſcellam hinc inde mutuatum, poteſt haud difficulter intelligi, quo pacto nonnullas conſtituat Pernicioſarum differentias: illas videlicet, quæ vel a *Cardialgia*, vel ab affectu quaſi *Cholerico*, vel ab alvi fluxu *Hepatico* dicto, *Dyſenterico*, *Atrabilari*, aut quomodolibet cruento, pernicioſam naturam ſuam ſortiuntur, ſimulque ſecundum nos denominationem *Cardiacæ*, *Cholericæ*, aut *Dyſentericæ*, & *Subcruentæ*, aut *Atrabilaris*. Unde eſt [ut & hoc obiter repetam] quod facile hallucinentur ii, qui ſuppoſitâ in locis omnibus antedictis Fermenti febrilis præexiſtentiâ, plurimum fidunt Emeticis, atque Catharticis pro Febrium Intermittentium curatione; cum tamen oſtendat experientia, cui aſtipulatur

latur & ratio, quam facile ſit remediis hujuſmodi cum Fermento febrili maximam ſymboleitatem habentibus: ut conſtat ab effectu utrinque pari: quam facile, inquam, ſit, idem Fermentum potius acuere, & roborare, quam vincere, & debellare. At de hoc jam forte nimium.

Quod ſi a Ventriculo, Inteſtinis, Lacteiſque primi ordinis [ut *Libro primo Cap.* vi. tetigimus] lubeat Fermentum febrile proſcribere, illudque tantum agnoſcere in Lacteis ſecundi ordinis, non ideo minus facilis erit explicatio ſingularum Perniciosſarum in primam Regionem ſævientium, feraliumque ſymptomatum earundem. Malignum ſiquidem Fermentum in ſecundarios Ductus Chyliferos irruens, quaſi e ſuis compedibus excarceratum, tantam in ipſis Ductibus irritationem, moleſtiam, atque ſævitiem exerere potis eſt, quantam exerit venenatus Chylus e Lacteis primi ordinis illuc delatus. Excitatâ etenim luctâ acerrimâ cum ſuccis quibuslibet ibidem præexiſtentibus, ſimulque mordicatis immaniter tunicis Lactearum, & ſenſilibus earum fibrillis, eam neceſſe eſt ſequi ſpaſmodicam omnium partium infimi Ventris connexarum contractionem, ac convulſionem, quæ ſuccos acerbos, & nondum excretioni maturos, eoſque propterea ſumme mordaces, & efferos [ut qui etiam ex naturâ ſuâ, Æſtivo præſertim, & Autumnali tempore in quibuſdam ſignate corporibus, ſunt tales] quæ, inquam, ſuccos acerbos ex Glandulis omnibus Inteſtinalibus, & ex Canalibus illuc confluentibus, Pancreatico ſcilicet, atque Choledoco, per vim valeat exprimere. Qui equidem ſucci ſic expreſſi, præterquamquod ex ſe ipſis ſummam vellicationem in ſtomacho, & Inteſtinis gignere apti ſunt, & illa in violentas excretiones cogere, abradere, excoriare, & inde cruorem ipſum elicere, ulteriorem etiam noxam inferre valent, quatenus Lacteas ipſas tum primi, tum ſecundi generis permeando, Fermento quoque febrili ſuppetias ferunt, illudque deterius adhuc, & ferocius reddunt adventu, & ſocietate ſuâ. Addamus fibrarum nervoſarum undequaque divulſarum conſenſum multiplicem, potentem inducere Cardialgiam, Lipothymiam, aliaque hujuſmodi gravia ſymptomata. Addamus tandem, ſi liceat, ex tam violento tumultu, & ex diverſis Vaſorum Lacteorum, Meſenterii, Inteſtinorumque contractionibus ſecundum varias fibrarum directiones excitatis forte fieri poſſe retrogradum a Chyliferis Ductibus in ipſa uſque Inteſtina tenuia Fermentum febrile, ſuperato vi convulſionum valvularum obſtaculo. Ex quo qualis ibidem fieret ſuccorum Inteſtinalium cum Fermento febrili miſcel-

miſcella, qualiſque confuſio, & qualis pariter fluxus, atque refluxus in ipſis Ductibus Chyliferis, eoſdem ſuccos, idemque Fermentum ſuâpte naturâ, ſaltem per alia oſtiola, iterum admittentibus [ſiquidem non plane impoſſibilis, ut reor, ſit talis poſitio] nemo non videt. His, & ſimilibus modis poſſe hujuſmodi malignum Fermentum ſolas Lacteas ſecundi generis occupans, Ventriculo, Inteſtinis, Lacteiſque primi generis antecedenter intactis, ſymptomata omnia Pernicioſarum in primam Regionem ſævientium producere, probabiliter autumo. Indiſcriminatim nihilominus & hîc, ut jam loco citato, omnes, quotquot ſunt, primas vias, velut primum limen ipſius maligni Fermenti in ſanguinem ingreſſuri, lubet adhuc conſiderare, & eâdem univerſali ſuppoſitione retentâ, ut cœptum eſt, deinceps proſequi.

Haud equidem diffiteor, arduum eſſe definire in quonam conſiſtat intrinſece peculiaris illa, & determinata virulentia, quam identidem ſupra conſuetam pravitatem ſuam ſolet acquirere febrile Fermentum, ſive hinc, ſive inde illud derivetur, dum ſingulas producit Pernicioſarum ſpecies: quam pravam diatheſim aſcititiam intantum malignam, & venenatam voco, inquantum eam dilucide nequeo explicare. Pro uſu tamen practico ſat ſit dicere, eam eſſe in caſibus nuperrime recenſitis, ubi primarum ſtatim viarum tumultuaria ſubverſio ſuboritur, eam, inquam, tunc eſſe febrilis fermenti naturam, qualis plus minus eſt, ut modo dicebamus, indoles vehementiorum Emeticorum, atque Catharticorum, ſeu qualis eſt natura, ut rem propius deſignem, ipſorum ſuccorum noſtri corporis Choleram Morbum producentium. Sane morbus iſte, quantum ex accidentibus patet, cauſſam agnoſcit Veneno ſimillimam: Tertianæ item Pernicioſæ modo memoratæ, ſaltem earum aliquæ, maximam habent ſimilitudinem cum Cholerâ. Itaque quâ ratione lethalis eſſe conſuevit Cholera morbus, eâdem quoque ratione lethales ſunt utplurimum hujuſmodi Febres: eamque ſimilitudinem, quam cum Veneno extrinſeco habent humores, & ſucci Choleram efficientes, illam eandem habet cum eodem Veneno ſuccus febrilis, pro talium Febrium cauſsâ receptus. An vero tum illi, tum iſte habeant acrimoniam quandam veneficam prorſus ineffabilem, an talis conditionis, quæ ſemoto etiam obſcuro hoc nomine queat ſenſibilius explicari, præciſe non quæro, iſtamque litem, quæ ad purum nomen ferme reducitur, nec ad praxim conducit, Theoreticis ſubtilioribus ad extremum uſque apicem diſcutiendam relinquo.

Si ta-

Si tamen liceat ſuper hac re per analogiſmum quendam craſſiuſcule ratiocinari; quoniam exactius non poſſumus abſque ſophiſmatum periculo; dicam, illud eſſe datâ proportione diſcrimen inter ſuccum febrilem, cum Tertianas benignas, & eundem cum Perniciofas modo deſcriptas excitat, illud, inquam, quod intercedit inter Antimonium uno modo, idemque alio modo præparatum, ſecundum quas diverſas præparationes in lineâ Emetici, atque Cathartici, modo benignius, modo violentius præſtat utrunque, aut alterutrum, varie videlicet alteratâ, vel immutatâ heterogenearum illius particularum texturâ. Sed, ne longe admodum per remotiores comparationes a fluidis humani Corporis recedamus, nonne videmus quantum diſcrepet a flavâ bile quo ad acrimoniam, & pravitatem bilis æruginoſa, & glaſtea, ſive utraque ſit idem humor varie alteratus, ſive tertium quid ex diverſorum ſuccorum commixtione reſultans? Nonne pariter plures ſucci ſuapte naturâ, ſi ſeorſim ſumantur, plane innocentes, evadere poſſunt Naturæ noſtræ infeſti, acerrimi, & erodentes, ſi ſimul miſceantur? Quid, ſi vitiati jam ſint ſeorſim ſinguli, & a craſi ſuâ deſciſcentes, ut in caſu noſtro, atque inſuper inſimul mixti? In hoc forte uno conſiſtit tota ratio formalis, ut ſcholaſtice loquar, Emetici, atque Cathartici, quæ reperitur in Fermento febrili relate ad illius actionem in primas vias, ratio coagulantis, aut diſſolventis relate ad actionem in Maſſam ſanguineam, & ratio ſtupefacientis, aut aliter lædentis reſpective ad actionem, quam exerit in principia nervoſi generis, concurrente videlicet inſimul cum eo diſpoſitione *medii*, & *termini ad quem*. Hinc tota Malignitas, Venenoſitas tota quarunlibet Perniciofarum intantum ſolummodo occulta, inquantum occultus latex ipſe febrilis, aliique confluentes ſucci, eorunque varia commixtio, necnon commixtionis eorundem varia proportio. Sic videmus, unam, & eandem Thermalem Aquam (quamcunque velis) ſtatim ac e primâ ſcaturigine ſimplex prodit, talem determinatam vim, ſuæ Fodinæ, vel, ut ajunt, Mineræ correſpondentem, ſive bonam, ſive malam ſecum deferre: ſi vero diverſas in progreſſu, & deteriores Mineras perluat, diverſam pariter, ac deteriorem pro diverſitate Mineralium, ſive Foſſilium, quorum ſalibus adventitiis imprœgnatur, ſubinde naturam nanciſci; unde indoles primigenia notabiliter alteratur, ac deterior evadit, necnon quandoque venefica. Idem cum proportione dicendum de Fermento febrili in caſu noſtro. Eſt enim, ni fallor, intra confinia maximæ probabilitatis credere, quod Febrium Intermittentium fermentum, ſeu latex extraneus, qui pri-

primo, & principaliter ſanguinem in periodicam excandeſcentiam, aut effervefcentiam concitat, ſit quidem ex ſe ipſo, ſtatim ac e Minerâ ſuâ purus putus egreditur, indole quadam peregrinâ præditus, quæ cum naturâ cruoris minime conveniat, ſitque adhuc deterior, cum Pernicioſas, quam cum Benignas Intermittentes gignit: ſed neque extra rem eſt ulterius ſuſpicari, quod ille idem latex febrilis fiat adhuc deterior ratione pravæ, & variæ diſpoſitionis, quam invenit in diverſis locis, atque regionibus, per quas tranſit, vel in quibus hoſpitatur. Atque ideo, quatenus a termino ſuæ ſcaturiginis ad terminum ſui confluxus in ſanguinem progreditur, & in varios ſuccos morboſos impingit, cum quibus confunditur, ac commiſcetur tum intra primas vias, tum intra ipſam cruoris Maſſam, talem probabiliter ex hujuſmodi commixtione acquirit dyſcraſiam, quin & virulentiam, atque malignitatem, quæ Febri cæteroqui benignæ, pernicioſam naturam, eamque variam pro varietate ſuccorum, quibus diverſimode inficitur, valet imprimere. De pravitate illius violenter Emeticâ, atque Catharticâ intra primas vias acquiſitâ, & intra eaſdem immaniter exercitâ, variaſque idcirco Pernicioſarum ſpecies conſtituente, jam ſatis hactenus. Ad reliqua nunc pergendum.

Prout igitur idemmet febrilis latex ſuccis non quidem vehementer Emeticis, aut Catharticis, ut in primo caſu, pravis tamen, & incongruis ſecum raptis, in ſecundam Regionem, ſeu in ſanguineam Maſſam delabitur, venenoſitatem alîus generis, primæque regioni (quam ideo vel innocue tranſigit, vel magnâ ex parte declinat) non admodum infenſam ſolet exerere. Hæc in duas utplurimum ſpecies poteſt ſubdividi, quatenus duplex inſigne ſanguini damnum ſolet inferre, ipſum videlicet vel coagulando, vel nimium ſolvendo concurrente inſimul vitiosâ aliquâ diſpoſitione, aut labe intra eundem ſanguinem præexiſtente, ipſamque pravi Fermenti diatheſim ad hanc, vel illam noxam ſpecialius determinante. Proinde talis nonnunquam ex hujuſmodi commixtione reſultat indoles Fermenti febrilis, ut Venenorum fixantium adinſtar (quorum proſtat ex Vegetabilibus, Animalibus, & Mineralibus numeroſa ſeges) in ſanguineas particulas, & ſpiritus torporem quemdam inducat, cui primum fermentativi, mox & circularis quoque motus retardatio ſuccedit. Hinc vel *Syncope cardiaca* (conſtipato potius, quam rarefacto, cum primum appellit ex Cavâ ad dexterum Cordis ſinum, cruore) vel univerſalis quaſi coagulatio, aut congelatio ejuſdem cruoris, *Algor* partium indeſinens, & abolitio pulſus abſque reſtitutione ullâ, vel ſaltem paucâ, & exili

exili ſubſequi ſolent. Idque fortaſſe, ut clarius me explicem, duplici poteſt ratione contingere. Vel enim ſuccus febrilis diatheſim modo enunciatam ſortitus ſtatim ac ſanguini affunditur, illum plane conſtipat omnino citra Cor, & citra Pulmones, vel in Pulmonibus, vel intra Cor ipſum. Et in hiſce caſibus, in quibus vel mortiferam ſyncopem, vel ſuffocationem repentinam inducit in ipſo acceſſionis principio, Cor ipſum non prætergreditur, neque per Aortam ultra Cor diſtribuitur ad inficiendam reliquam cruoris maſſam, cum ſtatim interimat. Vel pravitatem ſuam minus immaniter exerit ſuccus ille in ipſum ſanguinem, itaut totum iter a Lacteis ad Aortam poſſit complere, & Acceſſionem febrilem ad augmentum uſque, ſtatumque perducere. Et in hoc caſu illam ſpecialiter poteſt in univerſo cruore producere efferveſcentiam, quam *frigidam* vocant, quæque ex puris acidis cum puro ſale volatili commixtis ſolet emergere, ut in plurium liquorum citra manifeſtum caloris ſenſum efferveſcentium commixtione obſervamus. Quâ cum ſuis limitationibus poſitâ paritate, non adeo captu difficile redditur, quomodo talis eſſe poſſit indoles Fermenti febrilis, taliſque ſalium illius cum ſalibus cruori inexiſtentibus proportio, ut conſimilis excitari poſſit efferveſcentia, Febrium *Algidarum*, *Syncopalium*, vel ſimilium, ſi quæ ſint aliæ, productiva. Quod ſatis poteſt ſuccedere, cum Fermenti febrilis indoles tum nativa, tum aſcititia, acida peculiariter eſt, & coagulativa.

Contra, quandoque ex ſuccreſcente mixturâ, quam diximus, talis reſultat indoles ejuſdem Fermenti, ut Venenorum potius diſſolventium adinſtar (quorum pariter plurimæ ſunt, notæque ſpecies) ipſiuſmet ſanguinis compagem diſcindat citâ, ac veluti exploſivâ divulſione partium illius fibroſarum, necnon ſeroſiorum fuſione præcipiti, unde ſudores ſtatim colliquativi, frigidi, ac *diaphoretici* emergunt: quamquam hoc etiam a concretione partium ſanguinis fibroſarum, ut ſupra, & inde ſuccedente ſeroſiorum effluxu poſſit procedere. Atque omnibus hiſce pravis conditionibus ſtipatum febrile Fermentum, ſi activum ſit valde, imbecillemque inveniat, atque diſpoſitam ad ſuſcipiendam celeriter aliquam ex prædictis impreſſionibus ſanguinis craſim, eas ſtatim (modo unam, modo aliam) Febrium differentias gignit, quas vel *Syncope*, vel *Algor* funeſtus, vel frigidus, ac *Diaphoreticus ſudor* Pernicioſas, & lethales reddit, quaſque ideo *Syncopales*, *Algidas*, & *Diaphoreticas* dicimus.

Quod

Quod ſi alterutram, ut ſupra, ſortitum ſit Fermentum febrile veneficam diatheſim, & præcipue coagulantem, quippe frequentiorem: diſſolvente tamen etiam quandoque minime exclusâ: eam vero ſegnius, ac lentius in uſum deducat, ſive quia illam in remiſſiore gradu poſſideat, ſive quia minus diſpoſitam inveniat ſanguinis compagem, ut impreſſionem hujuſcemodi valeat ſuſcipere: tunc ea lento progreſſu introducitur diſpoſitio, quæ Febrem ab ortu Intermittentem ſenſim in *Continuam*, *Acutam*, atque *Malignam* convertit. Cum enim veneficum hujuſmodi Fermentum Coagulans [idem ratione in oppoſitum versâ intellige de Colliquante] non ita facile intra unum paroxyſmum integre ſubigatur, quin aliquas ſui reliquias intra cruorem ſuâpte etiam naturâ male diſpoſitum relinquat: cumque in dies renovatis acceſſibus recens ſemper febrilis hujuſce ſucci renovetur influxus, novaque per conſequens, craſi ſanguinis ſemper imbecilliore redditâ, reſtitet illius portio non rite ſubacta, non poteſt, quin ex congeſtis repetito cumulo portionibus talis tandem fiat earum acervus, qualis Febrem eſſentialiter Continuam, Acutam, atque Malignam, ex vitiosâ ſanguinis ſtagnatione, aut nimiâ etiam fuſione gigni conſuetam, ſolet producere. Et hinc ea emergit Pernicioſæ Febris natura, quæ *Octavam* ſecundum nos ſpeciem paſſim obviam, cæteriſque omnibus ampliorem conſtituit, *Subcontinuam* nobis dictam, cujus indoles multiformis tunc cum ſuum complementum eſt aſſequuta, tot & tantis ſolet ſociari ſymptomatis, quot & quanta ſunt ea, quæ Febrem *a primordio* Continuam, atque Malignam comitari conſuevere: cum hac inſuper deteriore additione, ut ultra Continuitatem hîc ſuccreſcat nova Periodus, non quæ obſcuram exacerbationem pluribus Continuis ex naturâ ſuâ familiarem imitetur, ſed quæ æmulatur, licet remiſſius, pravam Pernicioſarum Intermittentium acceſſionem, adeoque fatigatas jam vires ultro proſternens, & ob id febrem hujuſmodi reddens ſupra Malignas eſſentialiter, & ab ortu tales, metuendam.

Denique, prout ad prima tertiæ Regionis confinia pertingit, eademve occupat Fermentum febrile, licet pluribus modis Cerebrum, ac principia nervoſi generis poſſit afficere, & vere multifarie nonnunquam afficiat inferendo deliria, motus convulſivos &c, unico tamen graviore modo, cum citiorem infert perniciem, ſolet obeſſe, *Soporoſum* videlicet affectum profundiſſimum inducendo. Id autem videtur contingere, quatenus idem Fermentum extraneis, ut dictum eſt, ſalibus,

aliunde

aliunde quoque derivatis imbutum, talis naturæ, & gradus venenoſitatem acquirit, ut Mandragoræ, aliiſve ſoporiferis Venenis analogice reſpondeat, ſuamque exerat virtutem non tantum intra Maſſam ſanguineam, verum etiam: & quidem principaliter: in nervoſum laticem, ſeu, quod idem eſt, in ſpiritus animales, quibus ab infecto ſanguine vel ſubminiſtratur materia narcotica aſſiduo appulſu ad glandulas corticales Cerebri pertingens, & inde in nervoſum genus diffuſa, vel conſueta denegatur; nec influit, uti fas eſſet, pro reſtaurandis iiſdem ſpiritibus ad obeunda ſenſus, & motus munia: ſanguis enim narcoſi infectus forſitan ſtagnare cogitur in extremis arteriolis pro eorundem ſpirituum inſtauratione ad Cerebri Corticem deſinentibus. Hinc fit, quod exacto citra omnem tumultum primarum viarum itinere, quin blande, & ſubdole faſcinatis cruoris ſpiritibus ſpecie tranquillitatis cujuſdam torpentibus, ſenſim ab acceſſionis initio altius ſeſe inſinuet Fermentum febrile. Cum vero plurimam ſanguinei Torrentis congelationem nequeat producere, ut in Febribus *Algidis* ſupra deſcriptis, particularem ſaltem in Cerebro ſtagnationem, & fibrillarum ejus nervoſarum relaxationem ob ſpiritus vel interceptos, vel ex narcoticâ materiâ confectos, inducit. Talis autem, tamque vehemens nonnunquam eſt hujuſmodi diſpoſitio a Fermento ſanguini confuſo introducta, ut eâ durante per totam extenſionem Augmenti, & ſtatus Acceſſionis febrilis Æger lethargicus jaceat, ac ferme apoplecticus, donec ſubacto prope declinationem eodem Fermento (ni prius Æger occumbat) diſſolutoque ſanguinis torpentis vinculo, & ſuperato ejuſdem ſtagnantis obice, ſpiritibuſque primævæ volatilitati, fibriſque Cerebri primævæ tenſioni reſtitutis, paroxyſmus ſolvatur, & cum paroxyſmo ipſum ferale Symptoma ſoporoſi vehementer affectus. Et hinc denique illam Pernicioſæ Intermittentis differentiam, quæ a Comatoſo lethali affectu denominationem capit, & *Lethargicam* dicimus, videmus expoſitam.

Quod autem unum, idemque Fermentum in diverſis ſubjectis, ætatibus, tempeſtatibus, aliiſque circumſtantiis poſſit varias venenoſitatis tum Colliquativæ, tum Coagulativæ ſpecies ſuſcipere tam ob multiplicem pluſque, vel minus activam pravitatem ſuam, quam ob diverſam diſpoſitionum habitudinem ſubjecti, in quod agit, quales requiruntur ad diverſarum Pernicioſarum differentias conſtituendas, facile ſibi ſuadere poterit quicunque ab uno, eodemque veneno, æqualem in ſe ipſo ſemper acrimoniam ſervante, prout altiora ſen-

ſim Corporis penetralia pervadit, diverſiſque ejuſdem Corporis ſuccis ſeſe immiſcet, ea omnia, etſi varia, & inter ſe nonnunquam oppoſita animadvertat ſucceſſive produci ſymptomata, qualia in enarratis Febrium ſpeciebus ſupra deſcripſimus; indicio ſatis conſpicuo, longe majorem eſſe, ac eſſe videatur, ſymboleitatem Cauſſarum accidentia hujuſmodi, diſſimilia licet, producentium: eamque proinde a noſtris humoribus accedente præſertim aliorum mixturâ eſſe facile ſuſceptibilem.

Hiſce univerſis generaliter, & ſuperficie tenus libatis circa variam indolem Fermenti Perniciosſas Intermittentes producentis, obvium eſt conjicere, quod etſi in diverſas ſpecies, aut differentias diſtinximus, *Mercato* præeunte, eaſdem Perniciosſas Febres, ut quæ tantum diſtant a benignis Intermittentibus, quantum diſtat Morbus ſalutaris a Morbo lethali, & tantum differunt inter ſe ipſas, quantum fere differunt *v. gr.* Cholera Morbus, & Apoplexia: nihilominus ſi ſpectemus Fermentum illas & iſtas producens, unum ab alio non plus quam accidentaliter videtur differre, quatenus accidentale eſt uni, quod habeat acrimoniam intenſioris gradus, ac habeat aliud, & quod commixtionem ſalium peregrinorum, & exoticorum aliunde mutuatorum admittat. Quod ſi alicui rixas Logicas affectanti aliqua in terminis *Generis*, *Speciei*, & *Differentiæ* confuſio, aut diſcrepantia ſubeſſe videatur, litem hanc agat cum ipſo *Galeno*, & illam componat pro libito, meque, in quamcunque partem trahat, annuentem habebit. Dico igitur, Fermentum Intermittentium tam Salutarium, quam Perniciosſarum idem eſſe quo ad rem ipſam, ſive, ut loquuntur Scholæ, *ſubſtantialiter*, habito reſpectu ad Intermiſſionem, & ad Periodum; *accidentaliter* vero differre, habito reſpectu ad malignitatem uni adjunctam, & alteri non: quemadmodum accidentaliter differunt Boleti venenati a non venenatis, flava bilis a bile glaſteâ &c. Sic Antimonium crudum, vel diaphoreticum (ut proſequar comparationem, quâ uſus ſum aliâs) quo ad ſubſtantiam non differt a Vitro, aut a Flore Antimonii, quia revera ſemper Antimonium eſt, ſaltem ex radice; differt tamen accidentaliter ſecundum diverſam præparationem, juxta quam in primo caſu innocens eſt, in ſecundo vero ſæpiſſime noxium, nec carens omni ſuſpicione Veneni.

Uniformem iſtam utriuſque Fermenti naturam (quod eſt ad principia eſſentialia) ſatis patefacit Peruvianus Cortex, & illius actio febrifuga utrinque æqualis, experientiâ teſte; neque

enim

enim virtuti illius cedit minus Perniciofarum, quam Benignarum Intermittentium Fermentum, auctâ tantummodo, ubi opus ſit, juxta exigentiam doſi Remedii, ut aucta eſt in maligno Fermento energia fortior nocendi. Quod ſi illud cæteris ſuccis nocentibus mixtum dicatur aliam a conſuetâ naturam acquirere, & in tertium quid veneficum converti, cui non amplius competat ratio indolis primigeniæ, dico adhuc experientiâ fretus, quod cum venenum iſtud tertium ex plurium ſuccorum combinatione, ſeu potius confuſione reſultans, habeat pro baſi Fermentum febrile Intermittentium proprium, ut oſtendit adhuc Intermiſſio ipſa, atque Periodus: cumque Fermentum illud ſuâpte naturâ conſueſcat cedere actioni Corticis, cedit eidem Cortici etiam tunc, quando evadit pars integralis talis veneni; adeoque ex ſolâ ſimplicis hujuſce Fermenti retuſione totius veneni (ſi modo loqui ſic liceat) Perniciofas producentis infringitur activitas. Sic in præparatione Venenorum uſui Medico deſervientium, ex ſolâ unius partis activioris refractione integra totius veneni habetur correctio; etſi illud non ſit Aggregatum per accidens, ut in caſu noſtro, ſed Mixtum verum ex Mineralium, aut Vegetabilium genere. An vero ſimili ratione, ut conjeci, & non aliâ dometur a Cortice Fermentum, quod Perniciofas gignit, ignoro: quod dometur æque certo, ac Benignarum Fermentum, fere uſque ad extremas anguſtias, indubitanter aſſevero.

Hoc autem, quod diutinâ fretus experientiâ, quæ in dubium revocari nequit, affirmo, aliâ etiam planiore ſpectatâ ratione, videtur ita debere contingere. Itaque conſiderare eſt, quod, cum diverſæ benignarum Intermittentium ſpecies, Quotidianæ ſcilicet, Tertianæ, & Quartanæ ab uno Peruviano Cortice æqualiter expugnentur, neceſſe eſt, earum Cauſſas in aliquâ ratione præcipuâ univoce convenire, propter quam earum extinctio uniformiter ſequatur, licet ſpecie dicantur differre, ſpectatâ diſſimili earum naturâ, periodo, & ſymptomatum ſocietate. Hæc autem communis Cauſſa, ſi variam periodum reſpiciamus, videtur eſſe poſſe ſtagnatio temporanea alicujus ſucci in ſanguinem ingreſſuri, eaque modo longior, modo brevior quo ad durationem, & forte modo in remotiore, modo in propinquiore loco ſuccedens: quâ ſolâ per Corticem ſublatâ, omnis æqualiter tollitur diverſarum Febrium periodus. Et cum in ratione Periodi Intermittens Perniciofa, *v. gr.* Tertiana, minime differat ab Intermittente Tertianâ ſalutari, hinc eſt quod utraque, quantum ex hoc capite, per Corticem æqualiter expugnetur.

Si vero reſpiciamus ſuccum ipſum hîc, & nunc varie, ſeu per diverſa intervalla ſtagnantem, adeoque diverſimode etiam nonnihil ſe habentem, & conſtituentem Fermenta ipſa diverſas ſalutarium Intermittentium, puta Quartanarum, Tertianarum &c. ſpecies producentia, etſi iſta ob hoc ipſum, & propter diverſitatem ſymptomatum, quæ pariunt, diverſam quoque inter ſe dyſcraſiam habere minime dubitem, adhuc tamen in illis radicalem quandam ſymboleitatem, & uniformitatem ſemper ſervari crediderim, ratione cujus non obſtante aliquâ diſformitate conveniant univoce in præcipuâ quadam vitiosâ diſpoſitione, ſupra quam cæteroqui fundatur, vel cui accedit diverſa nonnihil hîc, & nunc ipſorum Fermentorum habitudo. Suadet hoc vulgaris experientia, quâ conſtat, tam Tertianæ, quam Quartanæ Fermentum ab uno, ut diximus, & eodem Peruviano Cortice æqualiter retundi. Suadet hoc ſuccus ipſe febrilis, qui probabiliter, ut ajebam, ſemper eſt idem latex, vel ſaltem de eodem genere, concluſus, & ſtagnans, & ob longiorem ſolum, vel breviorem ſtagnationem modo hac, vel illâ tempeſtate, modo in hoc, vel in illo loco contingentem, nonnihil diverſimode vitiatus. Suadet denique alia experientia, quâ notum eſt, quam facilis ſit, & crebra metamorphoſis unius ſpeciei Intermittentis in aliam, quod nonniſi a ſymboleitate Fermentorum poteſt procedere. Si enim toto cælo diverſa, & fere ad invicem contraria ſupponantur Tertianarum *v. gr.*, & Quartanarum Fermenta, arduum erit intelligere non ſolum quomodo contingat hujuſmodi tranſmutatio, verum etiam quo pacto unus & idem Cortex poſſit in illa oppoſita agere, ut agit: niſi velimus totum opus refundere in diverſos Corticis ſapores, ut opinatur *Thomas Donzellus*, vel niſi clarius talem ſupponamus propter hujuſmodi ſapores Chinæ Chinæ conſtitutionem, ut Salium Hermaphroditorum adinſtar oppoſitas etiam inter ſe acrimonias æqualiter temperet, eo pacto, quo datâ proportione una & eadem ſimplex Aqua acidam *v. gr.* æqualiter, ac ſalſam ſui additione acrimoniam diluit.

Cum itaque minus, quam differant ad invicem Tertiana, & Quartana benignæ, differant inter ſe Tertiana perniciosa, & Tertiana benigna (iſtæ enim ſunt ejuſdem ſpeciei, teſte eâdem periodo, ſecus ac illæ) hinc eſt, quod utriuſque Fermentum æqualiter dometur a Cortice, ut ab eodem domatur æqualiter Fermentum Tertianæ, & Quartanæ benignioris. Cum enim tota diverſitas Tertianæ benignæ, ac malignæ nobis eluceſcat ex ſolo ſymptomate pernicioſo huic adjuncto: & cum

cum tale ſymptoma non differat ab alio ſimili non pernicioſo in Tertianâ benignâ apparente: ut vomitus *v. gr.* in iſtâ moderatus, in alterâ immanis: cum, inquam, non differat niſi ratione majoris intenſionis, ita forte nonniſi ratione majoris intenſionis conſuetæ dyſcraſiæ, aut acrimoniæ ſuæ, quæcunque illa ſit, differt Fermentum Tertianæ pernicioſæ a Fermento Tertianæ non pernicioſæ, adeoque tota illius malignitas, ac venenoſitas, quæ ineffabilis dicitur, non aliud eſt niſi major intenſio activitatis ejuſdem Fermenti febrilis, cujus indoles ſolita cum ignoretur, æque ideo ignoratur intenſior inſolita. Sed quo pacto per Corticem rite adminiſtratum illa corrigitur, eodem quoque corrigitur & iſta, Fermento ſcilicet iſtius æqualiter retuſo, licet in hoc caſu nocentior, quam in alio ejuſdem ſit vis. Sic idem telum æquali niſu vibratum in eandem corporis partem, prout magis, vel minus acutum eſt, modo leve, modo lethale vulnus infligit; ſi vero omni acie ſuâ, tam quando acutius eſt, quam quando eſt obtuſius, per eandem limam æque ſpolietur, ab infligendo tam lethali, quam leviore vulnere æqualiter prohibetur. At iſtiuſmodi ratiocinationes nodis quampluribus inextricabilibus implexas, nonniſi ut nutantes velim accipi caligantis intellectus mei cæſpitationes.

Firmiore talo deberet poſſe per hanc arenam incedere, ſi materia ſineret, Medicinæ practicæ bene jugata Matheſis, quæ utinam æque feliciter applicari poſſet Morbis, ut loquebantur Antiqui, Similaribus, ſive in intemperie conſtitutis, adeoque Febribus tam ſimplicibus, quam putridis, ut pariter ajebant, atque malignis, ac applicatur Morbis Organicis. In his certe quoniam Solidorum affectio vel ſolitaria eſt, vel ſaltem prævalet Fluidorum læſioni, locum ſatis amplum poteſt habere Mechanice, anatomicis, chirurgicis, cliniciſque ſimul obſervationibus juncta: id quod in rebus ad Opticen pertinentibus quam maxime eluceſcit. Immo & eandem ingenioſe uſurpatam ad plures alias extendi poſſe nequaquam negaverim Medicinæ provincias, ut luculenter teſtantur tot practica non minus quam ſubtilia, & docta Clariſſimi in dies *Hecqueti*, aliorumque noſtri ævi Scriptorum tum alibi memoratorum, tum etiam non memoratorum Opera Medico-mechanica, in quibus etſi Solidorum ſyſtema pro baſi ſternatur, ſua tamen quoque vis non plane denegatur Fluidis inſito quaquaverſum turgentibus ſpiritu.

Haud æque facile forſan procedit res in explicandis Morbis inorganicis vulgo appellatis, ſeu Similaribus, & ſpecialiter

 Febri-

Febribus, quarum abſtruſa, & implicata natura mechanicum utrunque ſyſtema non parum fatigat. Quia vero Æthiologia earundem Febrium, in quibus, ut reor, Fluida per ſe exorbitant, atque orgaſmo ſuo Solida ipſa conſecutive afficiunt, ac lædunt, melius concordare videtur cum obſervationibus Naturæ, ſi fluidorum Syſtemati ſuperſtruatur, quam ſi ſuperſtruatur ſyſtemati ſolidorum; optandum idcirco ſupereſt, ut iidem Celebres Viri, vel iis jam emeritis, alii poſthac mechanicis itidem principiis innixi, poſt ſedulam praxim Medicam a diutino tempore exercitam, conatus ſuos ultro urgeant, ut hanc Spartam adornent per Matheſin fluidis quoque humani corporis; eorumque tum peculiari texturæ, tum motibus inteſtinis, quoaduſque licet, applicitam, etiamſi res ardua hæc ſit, ac perdifficilis, maxime cum nondum ſatis compertam habeamus omnium ſingillatim ſuccorum naturam, vim, & ſecretionis modum, immo nec circulos ſatis calleamus eorundem particulares, aut varias velocitates, quâ ſinguli circumaguntur, ut ad Circulum univerſalem concurſu redeant inæqualiter æquali. Allaborandum nihilominus æque dixerim hac etiam viâ; neque tamen, ubi ſic exigat rerum ordo, pigeat quemquam petere principium motus, non immediate quidem a Solidis in prima ſui creatione ſic ineffabiliter conſtitutis, ſed potius a Fluidis ſpiritu ſuo inſito, & elaſticâ vi, quantum par eſt, abunde pollentibus, illamque jugiter in Solida transferre valentibus.

Hæc rurſus ſi forte teratur univerſaliter ſemita, quam antehac calcavere tot alii præclari Viri universâ Matheſi præſtantes, quamvis, ut fatear, theoriam Febrium, præſertim Periodicarum, ut & omnium, quas Malignas vocitamus, aut Peſtilentes nondum ſatis extricarint; nullus tamen dubito, quin improbo, ut dici ſolet, labore adhibito, plurimus ſaltem ſit emerſurus Tyronibus præſertim inſtituendis profectus; eſto quod ob peculiarem conditionem materiæ nimium inæqualis, & variæ, nimiumque irregulariter mobilis, non omnis circa hoc ab Arte ſuâpte naturâ conjecturali demi queat incertitudo. At de his iterum ſatis; univerſalia namque iſthęc innuere ſi forte licet, inculcare amplius non decet, ne iis, qui longe ſupra nos eminent, philoſophandi leges temere videamur velle præſcribere. Reſumptis ergo craſſioribus noſtris ſermocinationibus, ad Methodum curandi Febres Perniciosas pro ſcopo unico noſtræ ſpecialis Therapeutices aſſumptas, quo cœpimus gradu pergamus.

Munus

Munus ergo ſollertis Medici, qui Pernicioſam Intermittentem dignoverit, erit ſtatim paucis præmiſſis, quæ indicationibus univerſalibus, prout e re videbitur, reſpondeant, vel iis omiſſis, ſi occaſio ſit præceps, erit, inquam, munus illius ſtatim ipſi Fermento directe occurrere, ut imminentem paroxyſmum periculo ſæpius, atque terrore plenum antevertat, vel ſaltem imminuat, ac leniat. Conſideratâ itaque gradatâ omnium prægreſſarum, præcipue vero poſtremæ acceſſionis intenſione, & inde elicitâ conjecturâ futuri acceſſus, necnon habitâ menſurâ diſtantiæ illius, eam plus, aut minus, citius, aut lentius præmittat remedii Febrifugi quantitatem, quæ enervando plus, aut minus, citius, aut tardius, prout opus eſſe videbitur, Fermento adventuro ſit ſatis; adeout vel omnino præcaveatur Paroxyſmus, vel, ſi plane id non liceat, vel forte non libeat, ſaltem leniatur, ut vires ægrotantis ferendo ſint, uſque ad integram paroxyſmorum ſublationem, quæ omnino eſt in arbitrio experti Medici etiam quo ad tempus, & modum.

Hac in re rite gerendâ expediet præ oculis habere Theoremata illa generalia Febrium Intermittentium proprietates nonnullas reſpicientia, quæ *Capite* vi., & viii. *primi Libri* protulimus. Nobis ideo congruum eſt, ut ſaltem fingamus pro craſſiore quâdam, ſed utili curationis ideâ, quod illarum Fermentum, etſi in loco peculiari adeo repoſitum, ut viribus Catharticorum, atque Emeticorum ſit utplurimum inacceſſibile, & radicitus inexpugnabile, habeat nihilominus cum primis viis, & ſpecialiter cum Ductibus Chyliferis ſive propinquiorem, ſive remotiorem aliquam communicationem, ad hoc ut poſſit, quandocunque e ſuis loculis proruperit, eaſdem vias ſubire. Quod equidem fieri poterit vel per eadem oſtiola, per quæ Chylus primum ingreditur, vel etiam mediis aliis communicationibus, quæ per totum Lactearum tractum a primo illarum exortu uſque ad locum inſertionis earum in ſanguinem plurimæ ſunt, ut oſtendit lympha Chylum ubique diluens, & Lacteis, potiſſimum Meſentericis [Chylo jam per eas in ſanguinem advecto] recenter adveniens, ex obſervatione *Malpighii*, *Nuch*, *Municks*, aliorumque recentiorum Anatomicorum. Ponamus inſuper, Chinam Chinam in tenuiſſimum pollinem redactam, & quomodolibet deglutitam, ſi non ipſam Fermenti Fodinam directe, & immediate petere, ſaltem in Inteſtinis ipſis, & Ductibus Chyliferis ad longiuſculum tempus morari, illiſque ad modicum intervallum adhærere: quod non plane negabit qui animadvertet, res pluri-

P 4 mas

mas nutritioni ineptas, etſi ob molem, figuram, & pondus ad ſecedendum ab inteſtinis magis diſpoſitas, ad longum tamen tempus in iiſdem de more deliteſcere, antequam cum Chyli recrementis craſſioribus foras amandentur. Id ipſum autem eidem Chinæ Chinæ non modo poteſt accidere, ſed vere accidit, ut ramenta illius excreta, & fæces alvinæ tincturâ ejuſdem infectæ longe ſatis ab illius aſſumptione palam teſtantur. Atque ita actionem Chinæ Chinæ adverſus Fermentum febrile per immediatum etiam utriuſque contactum facile erit intelligere; & eo facilius, ſi præter iter Corticis per Inteſtina conſideremus inſuper neceſſarium progreſſum particularum illius in Lacteas, necnon longiuſculam earum moram in iiſdem Lacteis, in quas ſaltem, & per quas aliquando vehi debet Fermentum febrile ad ſanguinem tendens, quicunque ſit terminus, a quo in eaſdem illud delabatur. Denique ponamus, eandem Chinam Chinam ſi non craſſiore, tenuiore ſaltem ſubſtantiâ ſuâ, ſuccis intra Inteſtina hoſpitantibus intime immixtâ, quod idem eſt ac dicere, virtute ſuâ iiſdem communicatâ, & impreſsâ, Fermenti adinſtar maſſam aliquam imprœgnantis, eoſdem ſuccos ita alterare, & ſuis viribus roborare, ut continuato aſſidue illius uſu evadant apti ad præſtandam medelam Fermento febrili, cum quo alicubi ſunt commiſcendi, & ad illud retundendum, quoties eidem commiſcebuntur. Quemadmodum enim, ſi pravi ſint, poſſunt illud deterius reddere, ita ſi virtute polleant Febrifugâ ſibi a Peruviano Cortice communicatâ, non modo illud non acuent, ſed balſamicam, quam quodammodo acquiſierunt, naturam ipſi demum Fermento imprimient, pro reddendo eodem ad nocendum inerti, etiamſi non ſtatim ac retuſum eſt, præcipitetur, ſed in ipſam Maſſam ſanguineam ſe inſinuet, dummodo tamen aſſidua ſit, & valida per novam Febrifugi ingeſtionem illius retuſio.

Quod ſi etiam velimus nobis ſuadere eandem Chinam Chinam vel ſanguinem munire adverſus Fermentum adventurum, vel depurare illum, ac abſtergere ab eodem Fermento intra eundem, veluti in ſuâ Minera degente (quod alias cæteroqui non ſumus lubenter amplexi) immo ſi velimus, eam altius penetrare ad luſtranda remotiora quæque ejuſdem Fermenti ſeminaria, non ideo ſub hac hypotheſi pro correctione ipſiuſmet Fermenti febrilis minus feliciter curationem inſtituemus. Atque hoc dictum volo, etiamſi metuamus, quod China China nudum Fermentum adorta vel in ſuo Foco, vel tantum in ſuo itinere, *Cauſſam* ejuſdem Fermenti *productricem*

nequa-

nequaquam tollat. Neque enim de hoc, quod pro dubio ad ſummum, ac incerto haberi poteſt, adeo ſolliciti eſſe debemus in caſu ocyſſime extremo, ut ob id præſens, & certum exitium velimus negligere, maxime cum impetratis induciis, tractu temporis vel Natura ipſa, vel Ars, vel ætas, vel corporis exercitatio, vel anni tempus integram medelam conſueſcant ſubminiſtrare. Certe in Cancro ſerius exitium minitante mos eſt adhibere Curationem, ut vocant, *Palliativam*, quæ mortem tantummodo protrahit, nec unquam ſanat. Quidni ergo in caſu præcipiti Febris Pernicioſæ liceat, imminente morte, uti [cum præſto ſit] Curatione verâ, & ſatis firmâ, ubi potiore jure, quam in Cancro, ipſa optabilis eſſet ſimplex Palliativa? Denique, ſi ex *Cornelio Celſo-Multa in præcipiti periculo recte fiunt, quæ alias eſſent omittenda: meliuſque eſt anceps experiri remedium, quam Ægros certo exitio relinquere*, cur in eodem præcipiti, certoque exitio omittendum erit remedium ſuâpte naturâ tutiſſimum, & minime anceps, quod vel in morbis periculo carentibus communiter ſolet adminiſtrari? His ergo pro fundamento, aliis vero, quæ præmiſimus, pro modulo agendi nobis propoſitis, facile eſt, ut juxta exigentiam caſuum diverſorum in arduâ qualibet Febrium Pernicioſarum circumſtantiâ, & temporis anguſtiâ, Peruvianum Corticem rite, & cum fructu valeamus offerre; nihilominus, ut firmiore talo in hoc poſſimus incedere, Methodum ipſam Specialem, certis regulis conſtitutam, & variis caſibus, quæ in Praxi contingunt, accommodam, vel ſaltem haud difficulter aptabilem, pro Medici videlicet curantis judicio, & pro diversâ identidem eorundem caſuum exigentiâ, jamjam aggredior luculenter exponere.

CAPUT III.

Methodus exhibendi valide, atque feliciter Peruvianum Corticem *adverſus ſingulas recenſitas Febrium Pernicioſarum ſpecies, etiam in caſibus ferme deploratis.*

PER hoc, quod Febres Pernicioſas antea deſcriptas Peruviano Cortice curandas velim, non ideo cætera remedia rejicio, quæ, priuſquam ingruat ferox pernicies ſolo Cortice domabilis, locum habere ſolent, & vel univerſalem humorum ſenſibiliter peccantium alterationem, vel etiam peculiarem (quantum conjectare valemus) Fermenti febrilis correctionem, aut mitigationem reſpiciunt. Rideo equidem, ſeu potius doleo, quod iis ſolis adeo fidamus, ut in eorum uſu enervi, & imbecillo teramus aſſidue, ac inutiliter tempus, & verum, validumque Febrifugum illis poſthabeamus: magiſque rideo, dum in eâ curandi ratione, quam *ſcrupuloſam*, *&* *ſuperſtitioſam* feſtive appellat *Baconus*, rixas pueriles identidem audio inter - *Tenaces propoſiti Viros* - ſive circa numerum foliorum herbæ cujuſpiam domeſticæ, puta lactucæ, juſculo incoquendæ, vel amygdalarum emulſioni addendarum, an ſcilicet quinque ſint plures, quatuor vero pauciores, quam par ſit, vel circa uſum Endiviæ potius, quam Cichorii, eo quod nonnulla certe ſit talium Vegetabilium (etſi ſuccedaneorum ad invicem) ut & ſalium eorundem diverſitas: quaſi in ſtomacho, & corpore noſtro mille cibariis longe diverſis aſſueto citra ſenſibilem humorum, aut ſanitatis alterationem, quicquam inſigniter diverſum mediante uſu juſculi medicati per quatuor, vel quinque dies aſſumpti poſſit efficere Endivia ſupra Cichorium. Proh quanta eſt delicatulorum aliquando Medicorum diſcordia circa delectum herbarum aliquot convivalium, in quarum tamen uſu promiſcuo tantus eſt Coquorum non modo, ſed & Botanicorum conſenſus!

Rideo pariter, ſed riſu Sardonio, cum a nonnullis non ob credulitatem (quod condonandum foret) ſed ob garrulitatem, & vanam quandam oſtentationem artis, ne dicam ſui, pretioſa potius, ſæpe inutilia, quam vulgaria, & minus conquiſita remedia, meliora tamen (quæ ſcilicet ex mente *Plinii — pauperrimus quiſque cœnat)* præſcribi video, vel vulgaribus ab alio Medico propter eandem indicationem præſcriptis ſubſtitui, ad captandum popellum: quaſi Concharum, vel

Cornu

Cornu Cervi pulvere, quo ad effectum longe præſtaret pulvis Margaritarum, aut effœtum Magiſterium earundem, magiſque excelleret, ubi indicetur potus ferratus, extinctio (debilior licet) Auri, quam Chalybis candentis, quemadmodum pretio ſupra Chalybem excellit Aurum. Oſtentationes ſane ridiculæ, ſimulque nauſeoſæ, eſto quod ad illarum fulcimentum haud difficile ſit nugatorias comminiſci ratiunculas, ab ingenuis, cordatiſque Viris deſpiciendas, & minime audiendas. Medicis hujuſmodi optimâ ſupra cæteros memoriâ eſt opus, ne ſcilicet quod ſemel ab alio propoſitum repudiarunt, ut noxium in tali morbo, & ſubjecto, in eo ipſo poſt annum tanquam utile proponant, affectatæ olim reprobationis obliti: quod aliquando contigiſſe memini.

Non ergo pro curatione Febrium Pernicioſarum de remediis inutilibus loquor, vel de utilium æquipollentium inutili, nimiumque religioſo delectu; ſed loquor de congruis omnibus rectâ, & ingenuâ Methodo adminiſtratis, eaque, quoaduſque poſſunt prodeſſe, ſuis loco, & tempore eſſe uſurpanda, ultro concedo. Cum tamen vita Hominis eſt in diſcrimine, nec niſi per promptam inhibitionem Paroxyſmi Febrilis poſſumus declinare exitium imminens, tunc ſaltem, niſi prius, aliis remediis poſthabitis ad Peruvianum Corticem debemus confugere; nec, niſi cum noſtræ conſcientiæ detrimento, perſpectis jam illius viribus, poſſumus, ut reor, hujuſmodi auxilium certum æque ac innocuum omittere. Nimium ſuadet hoc ipſius certitudo mortis, & certitudo remedii illam impedientis; ſi quod enim eſt in Medicinâ certum de morte præſagium, illud eſt unice in caſibus Pernicioſarum ſeptem præſertim priorum ſpecierum, cum illæ jam pulſus abolitionem, algorem univerſalem, lethargum mortiferum &c. intulerunt. Quæ ſane certitudo funeſti præſagii tanta nunquam eſt in moribundis, vel in agone conſtitutis ex qualibet Febre ab ortu Malignâ, ut ipſa evincit experientia. Qui enim ad ſtatum jam memoratum devenit Æger, etſi non ſtatim expiret, ſed per diem adhuc tantillum reſurgat, acceſſione tamen correſpondente certo perit, ni ſervetur ope Corticis, de cujus præſentaneo auxilio non minor eſt, ac eſſet antea de imminente morte certitudo. Liceat exemplo rem explicare, ſatis, ut puto, appoſite. Si quiſpiam natandi neſcius mergatur in vaſto gurgite, nec illi quidquam circumproſtet, quod poſſit prehendere, ut emergat, is profecto, licet ſemel, aut bis conatu ſuo naturali, & vi ſubeuntis aquæ, ſurſum truſus efferatur nonnihil, cito tamen, & certo ſuffocabitur, ni illi

bacu-

baculus, vel quid ſimile porrigatur ab adjutrice manu. In gurgite mergitur Æger ex Perniciosâ Febre algidus factus, & ſine pulſu, utut paululum relevari ſemel, ac iterum videatur. Lignum extrahens e gurgite eſt Peruvianus Cortex rite porrectus. Manus adjutrix eſt manus Medici, illum methodice, ac opportune porrigentis.

Non una tamen præciſe eſt Methodus in omnibus hiſce caſibus adhibenda, ſed potius duplex, habito reſpectu ad duplicem ordinem Febrium Pernicioſarùm. Rurſus utraque adhuc varia evadit nonnihil pro diverſitate motus, ſeu velocitatis ipſius Febris modo magis, modo minus celeriter in præceps ruentis: itemque pro diverſitate temporis, quo vocatur Medicus, ſeu pro longiore, aut breviore intervallo, quod illi ſupereſt ad agendum, poſtquam vocatus fuerit pro inhibitione imminentis exitii. Juxta varias igitur hujuſmodi circumſtantias varia quoque aliquantulum eſt, nempe modo lenior, modo fortior Methodus exhibendi Corticem, ut mox apparebit.

Et quidem generaliter loquendo, Methodus fortior convenit magis ſeptem prioribus Pernicioſarum ſpeciebus, quas in primo membro latioris noſtræ diviſionis ſumus complexi; & ſunt, quando Febris quantunvis Exitialis ſuam Intermiſſionem, ſuumque Circuitum etiamnum ſervat. Atque eo validior ea eſſe debet, quo celerior eſt motus ipſius Febris ad exitium properantis, & quo brevius eſt intervallum temporis, quo diſtat Acceſſio, quodque ad illam inhibendam Medico ſupereſt. Methodus vero lentior magis convenit octavæ, & ultimæ ſpeciei, quam in poſtremo membro ejuſdem primæ diviſionis ſolitarie collocavimus; & eſt, quando Febris Intermittens ab ortu ad Continuam eſſentialiter, Acutam, & Malignam tendit. Atque hæc ipſa quoque Methodus, levior licet reſpective ad Methodum ſupradictarum, nonnihil fortis aliquando [& quidem magis, vel minus] debet evadere, prout velocior, aut lentior eſt motus ipſius Febris ad Continuam eſſentialiter tendentis; proutque majus, vel minus eſt ſpatium temporis, quod ſupereſt Medico vocato ad impediendam continuitatem.

Exordium itaque ducendo a validiore, & quo ad effectum celerem mirabiliore Methodo, ſeptem priores Pernicioſarum Intermittentium differentias reſpiciente, vel eam, ut dictum eſt, adhibere contingit, quando Febris minus præceps in ſuo motu ob graviſſimum ſymptoma maximum quidem periculum portendit, ſed non immediate: verum probabiliter poſt duos circiter [anteactorum reſpectu habito] paroxyſmos; & tunc etiamſi minus valide uſurpetur Cortex, nempe more fere vulgari,

gari, adhuc ſat eſt; vel eandem methodum contingit adhibere [quod frequentius accidit] cum jam Febris ferali ſymptomate, quodcunque fuerit ex recenſitis ſuo loco, Ægrum in tali ſtatu repente conſtituit, ut vix illam, quam actu patitur, acceſſionem videatur poſſe tranſigere, cum morali certitudine quod alteri non ſit futurus ſuperſtes; & in tali caſu validiſſimâ opus eſt Corticis oblatione.

In quocunque autem ex duobus caſibus modo recenſitis reperiatur Æger, Pernicioſam Intermittentem quamlibet paſſus ex prioribus ſeptem ſpeciebus, ſtatim ita curandus eſt, ut quo citius poſſibile ſit, viæ omnes, per quas Fermentum futuræ acceſſionis tranſire debet, ut inde elutrietur in ſanguinem, Peruviano Cortice abunde conſpergantur, omneſque, quotquot ſunt, ſucci in primis viis cum Fermento alteram acceſſionem producturo commiſcibiles, omnes, inquam, eodem pulvere inebrientur; adeoque Ventriculus, Inteſtina, Vaſa Chylifera, omneſque ſucci per eadem Vaſa reptare ſoliti, hoc pulvere Febrifugo copioſe ſcateant neceſſe eſt, ut hoſpitem efferum ſive in illis latentem, ſive illis acceſſurum, excipiant ut par eſt; illum videlicet enervando, debellando, ac manſuefaciendo, ne ultra pergens, ultra lædat.

Ad hoc opus cito abſolvendum de more non minus requiritur, quam quantitas *ſex drachmarum* pulveris, nec plus, quam *uncia una*, ad impediendum ſcilicet futurum acceſſum, & *tantundem* circiter poſtea ad firmandam valetudinem, & inhibendam recidivam. Quæ quantitas modo celerius, modo lentius debet abſumi, prout magis, vel minus diſtat imminens paroxyſmus, & prout majus, vel minus eſt imminentis paroxyſmi periculum. Sciendum eſt enim, ut dicebamus *Capite* I. & vii. *Libri primi*, ad ſiſtendam Febrem quamlibet Intermittentem ſufficere quidem *drachmas duas* pulveris, ſi uno hauſtu aſſumantur longe ſatis ab acceſſione futurâ, nempe vel in principio, vel ſaltem in fine acceſſionis antecedentis [loquor de correlativâ ad eam, quam intendimus inhibere] ſed ſi talis diſtantia non adſit, ita ut paroxyſmus, qui debet impediri, diſtet *v. gr.* per xxiv. horas tantummodo, vel etiam minus, & tamen opus ſit illum impedire ratione periculi, quod ſecum laturus eſt (non loquor de paroxyſmo vel jam invadente, vel quam proxime imminente, ſive lethalis, ſive mitior ille futurus ſit, quoniam ad eum curandum pertingere tempeſtive nequit actio Corticis) in tali caſu neceſſe eſt, quod copia pulveris ſuppleat defectum temporis, & quod ipſa quantitas adaucta abſumatur eâ proportione, & ordine, ut primus hauſtus, ſi offeratur in

formâ

formâ liquidâ, vel prima oblatio, quomodocunque fiat, conſtet tali quantitate pulveris, ut potis ſit probabiliter ipſum paroxyſmum vel ſiſtere, vel plurimum enervare: quod facilius aſſequemur per primam oblationem validam, a paroxyſmo inhibendo magis diſtantem, quam per reliquas, quarum actio ſerius in actum deducitur. Et hinc eſt, quod ſi primo offeratur in paucâ doſi, etiamſi poſtmodum, vel frequenter exhibeatur, ut mos erat *Talbotii*, & aliorum, vel copioſe etiam, ſed prope acceſſionem, facile fraudemur fine noſtro; ſecus ſi longe ab acceſſione fortius, prope vero acceſſionem debilius agamus. Utrunque autem eâ proportione faciendum, quæ ſecuritati effectus, & caſuum exigentiæ modo majori, modo minori apte reſpondeat.

Hanc autem regulam, & conſonâ proportione diſpoſitam diſtributionem remedii paullo infra melius determinabimus, atque exemplo illuſtrabimus, ut vim remedii cum brevitate temporis, quod ſupereſt ad impediendum futurum acceſſum, commenſurare poſſimus, & cum præviâ cognitione, ac quaſi ex certâ ſcientiâ id aſſequi in caſibus arduis, quod in vulgaribus quaſi fortuito nonnunquam contingere obſervavit *Mongino-tius* inquiens—*Notandum venit, ſi infuſio* (intellige Corticis) *admodum valida fuerit, aut ſi crebrius fuerit exhibita, nonnullos a primo etiam paroxyſmo liberationem obtinere: unde Medicamento plurimum laudis accedit.* Et licet hanc citam curationem in caſibus minime urgentibus, in quibus tantummodo illam obſervavit, minus firmam cenſeat, illique propterea anteponat: nec forſitan male: nonnihil lentiorem; in caſibus tamen præcipitis exitii, eadem, utpote coacta, hanc exceptionem pati non poteſt; ſatius eſt quippe recidere ſegnius in Febrem, quam cito mori. Sed & de rarâ in hiſce ipſis caſibus recidivâ aliquid infra ſumus dicturi

Si itaque Æger in talibus circumſtantiis ſit conſtitutus, ut probabiliter duos adhuc *ex. gr.* ferre poſſit, etiamſi intenſiores futuri ſint, paroxyſmos, quatenus ſcilicet Febris ſit motus non adeo præcipitis, & perniciofum ſymptoma habeat adhuc quandam mediocritatem: in hoc caſu [ſiquidem fidendum ſit morbo, qui nullam ſæpe ſervat proportionem, adeout non raro poſt acceſſum levem ſequatur immediate lethalis alter] in hoc, inquam, caſu, declinante acceſſione, vel eâ integre ſolutâ, ſufficiet exhibere *drachmas duas* Corticis, prout de more in Intermittentibus Benignis. Quia tamen Febris Pernicioſa habet neſcio quid pravitatis, & pertinaciæ ſupra Benignam, ideo ad majorem cautelam, ſi Febris præſertim duplex fuerit [loquor

de

de Tertianâ per modum exempli, & de hâc ſemper intelligi velim quippe magis obviâ, & pernicioſo charaćteri magis obnoxiâ] ad majorem, inquam, cautelam utile erit ſequenti die, minoris ſcilicet afflićtionis, *unam* adhuc *drachmam* præſcribere, ipſoque futuri paroxyſmi fortioris die pluribus horis ante acceſſionem adhuc *alteram*; ſic enim dubio procul paroxyſmus ille majoris afflićtionis non ſuccedet, ſicut nec ſubſequens levior. Quod ſi, ut dicebam, ſuſpicio de ſymptomate pernicioſo ſit minor, & periculum magis diſtans, Febriſque tantum ſimplex, poſſumus etiam ſolis *drachmis duabus* antecedente paroxyſmo exhibitis contenti eſſe, & obſervare quid inde ſequatur, priuſquam Corticem repetamus, cum morali certitudine, quod, etiamſi correſpondens paroxyſmus adveniat, levior is erit, & longe minoris periculi; adeoque poterimus, ſi velimus, etiam per *ſemidrachmas* pulveris vel ſemel, vel bis in die exhibitas, paulatim acceſſiones imminuere, & intra paucos dies in totum extinguere. Mihi tamen ſemper magis probabitur Methodus validiuſcula, ubi ſuſpicio perniciei juſtum fundamentum habeat; tum quia infidus eſt ordo, & inæquale incrementum acceſſionum, quæ quandoque nos fallunt; tum quia, cum innocuum ſemper repererim in quacunque doſi remedium iſtud, non eſt cur ubi decernitur neceſſarium, hæreamus in parva, maxime cum fortius operetur, quo fortius exhibetur: & quo fortius operatur, eo minus ſit ſemper periculum, quod repullulet Febris reciſa.

Si vero vel ob neglećtas Febres, nondumque ab ullo Medico curatas, vel ob eaſdem non ſatis a curante Medico obſervatas, aut obſervabiles propter occultam illarum malitiam, repentinamve, ac præcipitem mutationem, ſi, inquam, ob has, vel ſimiles cauſſas Æger [quod ſæpe contingit] jam ruerit in exitium, ſitque ideo in tali ſtatu, ut jam frigidus, anheloſus, ac fere cadaveroſus appareat, & quod pejus eſt, in eodem ſtatu diutius perſeveret deſtitutus auxilio Corticis, Medico videlicet illius reſtitutionem tentante per ſola Alexipharmaca, atque Cardiaca vulgaria: in tali caſu, dummodo vita in futuram ſaltem acceſſionem protrahi debeat [quæ conditio omnino requiritur ad evitandam calumniam, non vero quia China China obſit, cum nequit prodeſſe, ut fuſius explicabimus ſequenti *Capite*; neque enim hominem intra illam ipſam acceſſionem expiraturum vel Cortex, vel aliud quidquam ſanare valet] in tali, inquam, caſu, licet res in anguſto ſit poſita, & inſuper poſtridie *v. gr.* adventura ſit nova Acceſſio procul dubio cæteroqui lethalis, nihilominus omni conatu ſtatim tentanda

tanda eſt viriliter introductio liberalis quantitatis Peruviani Febrifugi, poſito quod Æger poſſit illud deglutire; hæc enim difficultas, quæ in lethargicis præſertim facile occurrit, non ſemel in cauſsâ fuit, ut quiſpiam remedio deſtitutus occubuerit, qui fere certo convaluiſſet, ſi potuiſſet aſſumere.

Ponamus itaque per modum exempli, quod Ægrotans aliquis poſt duos paroxyſmos *v. gr.* Tertianæ ſimplicis Intermittentis, quorum prior leviſſimus fuerit cum nullo, vel pauco ſtomachi angore in principio acceſſionis, & alter nonnihil fortior cum dolore mordaci oris ipſius Ventriculi, tertium patiatur fortiſſimum cum tali, tantoque morſu ejuſdem ſtomachi, ut primo ejulans, ac ululans, dein clamandi impotens, jactabundus, nauſeabundus, animo deficiens, cum pulſu pertinaciter abſcondito, oculis concavis, ſuſpiriis luctuoſis, ſudatiunculâ frigidâ, & hujuſmodi, videatur animam efflaturus. Ponamus pariter, quod a Naturâ, atque a Remediis adjutus, & recreatus poſt plures, & plures horas tandem incipiat reviviſcere cum levi aliquo ad tactum calore, pulſus, utut minutili elevatione, morſuſque ventriculi imminutione, adeout Medicus moralem certitudinem habeat de vitâ in futuram acceſſionem protrahendâ, ſed ſimul æqualem de morte tunc temporis adventurâ una cum Paroxyſmo febrili, qui, quartus cum ſit, cæteriſque de more ferocior, quippe cum morbi ſtatu coincidens, & die ſeptimâ in hoc certe caſu lethalis omnino futurus erit. Ponamus adhuc, quod ſtatim ac appareat ea ſymptomatum remiſſio, quæ ſinit Ægrotantem loqui, ille tum animæ primum, tum rebus deinceps ſuis ſucceſſive conſulat, ad quæ peragenda non parum temporis neceſſario requiritur. Omnibus hiſce tandem peractis, mane ſequenti (quæ dies eſt ab acceſſione vacua) ponamus denique alterum Medicum in conſilium vocari, Ægro aliquantulum quidem, ſed parum reſpective ad dies antecedenter correſpondentes allevato, & quo ad actus externos aliquantulum vegeto, ad motum non ſegni, & ad reſpondendum, licet languidiuſcule, prompto; ſed ex aliâ parte, remanente pulſu adhuc exili, & nonnihil celeri, ſudatiunculâ quadam viſcidâ cum ſplendore faciei, nauſeâ, aut apepſiâ cum quadam ſenſatione moleſtâ in regione ſtomachi, oculis cavernoſis, voce ſepultâ, ſuſpiriis identidem anheloſis, & nonnunquam ſingultuoſis: itaut de futurâ acceſſione ſequentis diei, ac per conſequens de futurâ morte inter Medicos curantes facile conveniat, niſi impediatur paroxyſmus (quod primo loco requiritur) ad impetrandas ſaltem inducias pro iis, quæ ſuperſunt,

perſunt, ſymptomatis ex arte corrigendis, & pro tollendâ pulſus celeritate, & frequentiâ febrili, etiam extra paroxyſmum noviter introductâ, quæ tamen nullo negotio etiam ſponte poſt inhibitum paroxyſmum cum reliquis ſymptomatis ſolet evaneſcere. Cum vero nullum in Medicinâ remedium ſit, a quo poſſimus promptam inhibitionem paroxyſmi ſperare, niſi a Cortice Peruviano rite adminiſtrato, iſte propterea in hoc ſtatu, quin & in pejore (in quo ne ipſi quidem Medici cæteroqui Cortice utentes, illum poſſe proficere quondam crediddiſſent) nullâ morâ, vel cunctatione interpoſitâ, proponendus eſt a Medico recenter vocato, & nervoſe exhibendus.

Obſtat equidem in hoc caſu brevitas temporis [quæ aliquando etiam major eſt in aliis caſibus] obſtat, inquam, brevitas temporis, quod ſupereſt uſque ad futurum acceſſum. Et certe in tali temporis anguſtiâ *duæ drachmæ* Corticis, quæ requirunt pro actione ſuâ totum ſaltem ſpatium, quod intercedit inter unam, & alteram acceſſionem, non ſufficiunt ad impediendum, quin immo neque ad minuendum quantum opus eſt proximum paroxyſmum, qui quoque, etiamſi levior foret, & cardialgiâ minus feroci comitatus, adhuc tamen hominem viribus jam deſtitutum, qualem ſupra deſcripſimus, dubio procul jugularet. Igitur in hoc caſu neceſſe eſt, ut Æger, quo citius fieri poterit, ſaltem *drachmas ſex* Corticis deglutiat, primo quidem hauſtu *ſemunciam* circiter, & reliquum partitis vicibus, *ex. gr. drachmam unam* poſt horas ſex, vel octo, & poſt ſimile intervallum alteram, habitâ cautione, ut ultima oblatio, ſi proficua futura eſt pro paroxyſmo proximo, diſtet ab eodem paroxyſmo per horas circiter duodecim; quæ enim China China exhibetur paucis admodum ante acceſſionem horis, ea pro inhibendâ acceſſione hujuſmodi nihil valet, niſi forte inquantum præceſſerit horis congruis alia quantitas roborari capax ab hoc adjuncto. Quo nomine etiam expediet in caſibus breviſſimæ a paroxyſmo diſtantiæ, oblatâ doſi amplâ tempore remotiore, aliam portionem repetere etiam non longe a paroxyſmo, licet cæteroqui hujuſmodi oblatio prope Febrem magis influat ad impediendos ſubſequentes paroxyſmos, quam ad avertendum imminentem, tali oblationi nimis immediatum. Quod dictum eſt de *ſex drachmis*, intelligi poteſt de *uncia integra* in caſibus ſumme urgentibus ante paroxyſmi adventum abſumendâ, & prudenti partitione diſtribuendâ.

Sin autem imminentis paroxyſmi propinquitas ſit talis, ut reddatur dubia quo ad effectum etiam prompta oblatio *trium*, vel *quatuor drachmarum* Corticis ob temporis brevitatem, &

Ægrotantis inſtans exitium, ut *v. gr.*, ſi paroxyſmus lethalis per duodecim circiter horas tantummodo diſtet, tunc ad *ſex uſque drachmas* ſimul unicâ vice [quod pluries feliciter a me, & ab aliis me ſuadente factum eſt] licebit tranſcendere, *duabus*, quæ ſuperſunt, *drachmis*, in duos ſequentes dies reſervatis, ſi Æger tamdiu ſupervivat: quemadmodum, ſi diſtantia a paroxyſmo ſit plurima, ut in Quartanis, vel etiam Tertianis, Medicuſque ſit præſens poſtremo acceſſui perniciem aperte præmonſtranti, habeatque ideo totum tempus tum declinationis paroxyſmi, tum ſubſequentis intermiſſionis, pro præſcribendo citra tumultum Cortice, ſufficiet primâ vice exhibere *drachmas tres*, vel etiam *duas*, ut paullo ante dicebamus, dein *drachmam unam* identidem, & frequenter repetere, ſingulis *v. gr.* ſex horis ante adventum paroxyſmi, aliiſve modis ſupra expoſitis, donec quantitas *ſex drachmarum* circiter ſit abſumpta.

Brevi hac, facili, & validâ ſervatâ Methodo per totum tempus, quod acceſſionem antecedit [ſuppoſito, quod illud ſit horarum plus minus viginti quatuor, ab incœpto uſu remedii uſque ad horam futuri paroxyſmi] idem paroxyſmus vel inhiberi ſolet omnino, vel leviſſimus apparere, vel ſaltem procul dubio non lethalis eſſe; quæ ſors non contingit ullâ aliâ Methodo in uſum ductâ, ut, ſi ſolam infuſionem Chinæ Chinæ more *Talbotii*, *Helvetii*, aliorumve quantumvis frequenter uſurpemus, vel ſi alio quocunque modo procedamus, niſi *unciam* circiter, ſi affectus ſit præceps, ejuſdem Chinæ Chinæ in purâ ſubſtantiâ aſſumpſerit Æger, vel tantum ſaltem Extracti recentis, aut validæ tincturæ Corticis, quantum poteſt æquare virtute *unciam unam* ejuſdem ſubſtantiæ ante adventum futuri paroxyſmi; cum animadverſione etiam, quod dimidium integræ doſis Æger jam uno tantum, vel duplici hauſtu habeat aſſumptum duodecim circiter horis, ſi fieri poſſit, longe ab ipſo paroxyſmo: ſiquidem neceſſe eſt, bonam quantitatem intra breve tempus hauſiſſe, & hauſiſſe longe ante horam, quantum fieri poteſt, futuri paroxyſmi.

Propterea qui infuſionem *trium*, vel *quatuor unciarum* Chinæ Chinæ præſcribunt factam in magnâ liquoris mole, & plurium dierum ſpatio potandam, in caſibus Pernicioſarum Intermittentium moram non admittentibus, invalide utuntur Cortice: cum talis Methodus vix valeat in benignis, atque diuturnis Febribus, minus agente quantitate *quatuor unciarum* parvis doſibus uſurpatâ, ac agat quantitas *unciæ unius* largâ doſi, brevique temporis ſpatio adminiſtratæ, ut diximus *Capite* vii. *Libri* I. Addo inſuper, tantum intereſſe non ſolum Corticem

præ-

præſcribi in quantitate liberali, intra breve tempus abſumendâ, verum etiam talem quantitatem diſtribui eâ, quam diximus, proportione, ut datâ pari quantitate, *v. gr. uncia una* Chinæ Chinæ, eâque intra æquale tempus, *ex. gr.* intra viginti quatuor horas abſumptâ, in caſu pari Febris Pernicioſæ, adhuc tamen poteſt ſanari Plato *v. gr.*, & non ſanari Socrates, præciſe ob inæqualem adminiſtrationem remedii, quatenus Platoni oblata fuerit primo hauſtu *ſemuncia* Febrifugi, & reliquum ad *drachmam*, & *drachmam*; Socrati vero oblata fuerit *drachma una* ſingulo trihorio *v. gr.* juxta *Mortoni* Methodum, vel aliter. Cum enim ſic, & nimis imbecilliter agatur primis horis, a paroxyſmo futuro magis diſtantibus, in quibus incidit occaſio præceps, ac tota agendi opportunitas, & fere incaſſum agatur ſecundum dimidiam circiter portionem remedii, poſtremis horis inutilibus adminiſtrati, hinc eſt, quod in caſu præcipiti nullus ſequatur effectus, qui ex adverſo ſequetur per oblationem *ſemunciæ* primis horis, cui quidquid diſtributive, & parce poſtmodum ſuppeditatur, ſatis eſt. Et hoc neceſſe eſt, quod ſciant, atque intelligant ii, ſi qui forte ſunt, qui, ut uſui Chinæ Chinæ plaudere videantur, tamquam rei ſibi notiſſimæ, Pſittacorum more, quod minus perſpicue hinc inde excerpſerunt, confuſe repetunt per vicos, & per compita, ſcilicet audendum eſſe, & Chinam Chinam in Febribus quibuſcunque crebro, & liberaliter eſſe propinandam. Hoc enim jactare ſine experientiâ, & tradere ſine lege, eſt remedium contemptui exponere, & ſemetipſos cenſuræ ob aſſerti nimium late patentis animoſitatem, & ob frequentem carentiam ſucceſſus.

Poſitis autem in tuto hâc ſtrictâ Methodo Ægri rebus, ad ulteriorem expugnationem Fermenti febrilis, & ad præcautionem Recidivæ, morbo, ut ita dicam, in medio ſui vigoris ſuffocato, neceſſe eſt inſiſtere in uſu remedii per plures dies, illudque poſtquam ad dies aliquot omiſſum eſt, ad plures alios denuo repetere; alterna ſiquidem reciprocatio temporanei uſus, & omiſſionis illius mirifice conducit ad intentum, præſtatque ipſi uſui non interrupto. Expediet idcirco non ſemel opus aggredi modis, & formis luculenter expreſſis *Libro* I. *Cap.* præſertim vii., ut ideo hîc idem repetere non ſit opus. Illud addam tantummodo, quod in caſibus Pernicioſarum, qualis eſt, quem attuli paullo ſupra per modum exempli, ſatius eſt primis diebus poſt fugatum paroxyſmum, & præcipue ſi aliqua febrilis incaleſcentia, ab ultimo paroxyſmo relicta, conſtanter nonnihil perſeveret (quod tamen per duos tantum, vel tres

dies ſolet obſervari) ſatius, inquam, eſt primis diebus, quibus Cortex ad prophylaxim exhiberi ſolet, illum præſcribere nonnihil liberalius, ac in benignis, *ex. gr.* ad *drachmam unam* quotidie per tres circiter dies, dien ad *ſemidrachmam* bis in die per alios tres dies; unde quemadmodum *ſex drachmæ* abſumptæ fuerunt paullo ante adventum paroxyſmi pro eo impediendo, ita *ſex* aliæ poſtea abſumantur pro eodem longius pellendo. Interpoſitâ vero quiete ſex dierum circiter, *ſemunciam* adhuc ad *ſemidrachmam* quotidie ſufficiet præſcribere pro eodem paroxyſmo, ſi poſſibile ſit, penitus arcendo. Atque ita *duabus unciis* ad ſummum Chinæ Chinæ in totum abſumptis, ſed doſi provide inæquali, & quidem intra ſpatium trium hebdomadarum [comprehendendo quietem intermediam unius hebdomadæ] Perniciofa Febris jugulatur, hominem cæteroqui ſtatim jugulatura: cum ex adverſo apud Alios, *unciis quatuor*, vel *quinque* enervi Methodo exhibitis vix pellatur Benigna.

Quod ſi adhuc radix aliqua febrilis repullulaſcere videatur, illa vel pauliſper ſibi ſinatur, ſuâ ſponte ceſſatura, vel poſtquam curſus aliquis illi permiſſus eſt, præmiſsâ, ſi lubeat, leni aliquâ corporis expiatione, vel ſanguinis miſſione, iterum repetatur uſus benignior ejuſdem Corticis, *v. gr.* ad *ſemidrachmam*, vel ad *ſcrupulum unum* quotidie mane per dies duodecim circiter ad impediendam omnem Febris revireſcentiam ſive in formâ potus, ſive in formâ boli, ſive in Extracto, aut Tincturâ, ſive cum Syrupis, aut Conſervis, ſive alio quovis modo, quod parum refert, ut fuſius citato *Cap.* vii. *Libri* I., ad quod etiam in hoc caſu Lectorem remitto. Atque hæc eſt Methodus valida pro curandis illis Febribus Intermittentibus Perniciofis, quas in primo membro diviſionis genericæ collocavimus, quæ videlicet etiam in ſuâ pravitate nativam adhuc ſervant intermiſſionem.

Exponenda ſupereſt alia Methodus temperatior pro curandis illis, quas collocavimus in ſecundo membro, & Octavam Perniciofarum ſpeciem conſtituunt, ſcilicet *Subcontinuarum*, earum nempe, quæ ex Intermittentibus ad Continuas, & Acutas tendunt. Iſta autem Methodus, quam lentiorem voco, reſpectu habito ad ſupra deſcriptam, non ſemper adeo lenta eſt, ut aliquam non exigat celeritatem, neque tam levis, ut validum quandoque non admittat operandi robur, & doſim Corticis liberaliorem. Ab hoc ut cito me expediam, ſat erit generaliter dicere, quod pro Medici curantis judicio varianda eſt doſis Chinæ Chinæ, & repetenda illius oblatio eâ proportione, quæ ſenſim valeat ita enervare paroxyſmos ad continuitatem vergen-

vergentes, ut priuſquam adveniat tempus probabile futuræ Continuitatis, atque (ut ajunt) Acutiei, iidem paroxyſmi omnino ſublati ſint, abſumpti ſcilicet intra tale tempus aptâ diſtributione *drachmis ſex* Peruviani Corticis. Paroxyſmis etenim ſic inhibitis, ſeu non recurrente novâ acceſſione mirum eſt, quam facile ipſa evaneſcant ſemina, & rudimenta ſuccreſcentis cæteroqui Continuitatis.

Ponamus itaque & in hoc caſu, quod tranſactis quatuor, vel quinque paroxyſmis Tertianæ Intermittentis, quos inter aliquis calor, atque ſiticula mediarit ipsâ intermiſſionis die, & quibus invadentibus minor ſemper qualibet acceſſione facta fuerit ſenſatio frigoris, adeout levis tantum, & breviſſima evaſerit extremorum perfrigeratio, ponamus, inquam, quod poſt hujuſmodi paroxyſmos, longiorem etiam extenſionem, majorem ſemper intenſionem, & breviorem, ac obſcuriorem intermiſſionem habentes ſubſequatur alter, cui loco intermiſſionis ſuccedat tantum notabilis remiſſio, perſeverante cum ſiti etiam linguæ ſiccitate, inquietudine, jactatione, calore ad tactum acriore, dolore capitis, urinis paucis, rubris, ac craſſis, & aliis hujuſmodi: adeout Febris de Intermittente jam facta ſit Subcontinua, ſeu Continua per ſubingreſſum; non quidem per ſimplicem mitiorum paroxyſmorum extenſionem, ſed propter violentam intenſionem, & validiorem ſimul extenſionem eorundem; unde ſub hac proportione palam fiat, quod Continuitas iſta, quæ per ſubingreſſum paroxyſmorum initium ſumpſit, minime velit in hac lineâ ſubſiſtere, ſed ultra pergere ad Acutiem, atque Malignitatem, ſimulque ad Continuitatem eſſentialem, poſt duos circiter paroxyſmos acquirendam, nullâque amplius periodo, vel nonniſi obſcuriſſimâ diſtinguendam; in quo ſtatu vel inutilis omnino, vel ſaltem imbecillus admodum ſemper eſt Cortex, ut *Lib* V dicemus.

In hoc ergo caſu Acutiem proxime, & Perniciem longiuſcule præmonſtrante, præmiſſis ſuo tempore, quæ debebant præmitti, & repetitâ etiam, ſi opus ſit, paullo ante uſum Febrifugi, ut caſus quidem ferre videtur, Venæ ſectione, vel omiſsâ tali repetitione, ſi jam antecedenter plenitudini, & exigentiæ ſit ſatisfactum, aut ſi nova acceſſio jam prope immineat, vel non admodum diſtet, danda ſtatim eſt opera, ut paroxyſmus imminens continuitatem majorem allaturus enervetur inſigniter, non autem inhibeatur omnino: quoniam cum efferveſcentia febrilis admodum valida ſit in hoc caſu, in quo intermiſſio jam evanuit, fortaſſe minus conveniens eſt illius repentina, & violenta ſuppreſſio, maxime cum nec

unus, nec alter paroxyſmus mortem ſit allaturus, ſed ſolam Acutiem. Enervato ſiquidem imminente paroxyſmo, per repetitum uſum Corticis magis enervatur, & alter, donec ſenſim tertius omnino tollatur, & paullo poſt etiam ipſa cæteroqui invaleſcens continuitas. Hoc autem citius, vel lentius agendum eſt, prout magis, vel minus diſtat primus Acceſſus, & prout magis, vel minus celer eſt motus, quo Febris ad continuam vergit, majorve, aut minor ad ſuccumbendum oneri diſpoſitio Ægrotantis.

Redeundo itaque ad caſum jam poſitum, in quo Medicus poſt elapſum quintum paroxyſmum cogitet ſequenti die de impediendâ continuitate, ſexto acceſſu validius adventurâ, dico, quod præmiſſis antea præmittendis, ſtatim poterit exhibere mane *v. gr. Scrupulos quatuor*, vel *drachmam j. ſs.* Corticis, veſpere vero *drachmam ſs.*, vel *ſcrupulos duos*. Die autem ipſius Acceſſus, mane *drachmam unam* ſolam, vel *duos* tantum pariter *ſcrupulos*, totidemque ſero declinante Febre, offerre ſufficiet, & ſic per duos, vel tres dies continuare, inſumendo ſcilicet quotidie partitis vicibus *ſcrupulos* tantum *quatuor*, vel circiter pulveris: poſito quod primâ die, primoque hauſtu liberalior aliquantulum fuerit, ut ſupra, doſis aſſumpta. Et quia, ubi agitur de Febre ad Continuitatem, atque Acutiem properante, ſuſpectus cuipiam videri poterit Vini uſus, propterea ad majorem cautelam in hac Febris ſpecie expediet Corticem offerre in aliquâ aquâ ſtilatitiâ, puta Cardui benedicti, Scorzoneræ &c., vel eandem Aquam loco Vini ipſi Cortici aſſumpto in formâ boli ſuperbibendam præſcribere: quamquam (ut fatear) neque in his circumſtantiis Vini, præſertim tenuioris, uſum unquam noxium ſim expertus.

Sublatâ in hunc modum periodo, & ſucceſſive evaneſcente, quæ ſupererat, Febre, ne facile eadem repullulaſcat, utile erit poſt quietem unius, vel alterius diei, immo etiam trium, vel quatuor, Corticem rurſus offerre ad *drachmam ſs.* modo ſemel, modo bis in die juxta majorem, vel minorem Ægri diſpoſitionem ad recidivam; quod oculato Medico haud difficulter conſtabit. Atque ita pro variâ iſtâ Ægrotantis diſpoſitione, & Febris indole, brevior, aut diuturnior eſſe debet, & citius, aut tardius, crebrius, aut rarius, ac per breviora, aut longiora dierum intervalla reſumi uſus ejuſdem Corticis; hac tamen cautelâ generali ſemper adhibitâ, ne ſcilicet uſus crebrior tranſeat in abuſum. Abſumpſiſſe ſiquidem ſatis eſt *duas* plus, minus *uncias* Chinæ Chinæ in ſubſtantiâ, quomodolibet id fiat, pro unâ ægritudine integrâ; quod enim

enim non præſtat hæc quantitas, nec præſtat major. Immo non ſemel obſervavi pendente ipſo Corticis uſu liberaliore (qui pertinaciter a nonnullis in Benignis Intermittentibus perperam inſtituitur) Febrem inſimul rediiſſe: illâ videlicet cum remedio ſibi familiari reddito aliquod tandem ſocietatis fœdus ineunte.

Quod ſi celerrimo gradu Febris ad Acutiem, & Continuitatem properet, itaut ſtatim ac incipit obſcurari intermiſſio præter indicia ſuperius expoſita, aut illis ſimilia, appareant etiam, ut quandoque aſſolent, alia fortiora, qualia ſunt motus artuum tremuli, aut convulſivi, ſubdelirium non plane intermittens, vox tremula, urina ſubjugalis, ſingultus, aut alia hujuſmodi, tunc gradu pariter velociore debet incedere Medicus in exhibendo Cortice ferme ad regulam Methodi in Perniciosis Comitatis conſtanter Intermittentibus uſurpandæ. Ut enim ſe habet reſpectu illarum imminens exitium, ita ſe habet reſpectu iſtarum imminens Acuties; utrunque magnâ quidem celeritate impediendum, non tamen omnino pari, quoniam diſpar quo ad tempus eſt extremum utriuſque periculum. In caſu itaque Pernicioſæ poſt aliquot Intermittentes acceſſus motu celerrimo in Continuam degenerantis, expediet primâ oblatione (quæ ſemper, ut alias diximus, cæteris longe validior eſſe debet, ut cum fructu efficaces eſſe poſſint leviores, quæ debent ſubſequi) expediet, inquam, primâ oblatione *duas* ſaltem, vel etiam *tres drachmas* Corticis exhibere, dein alterâ die *drachmam unam* mane, & ſero: poſtea ad *drachmam ſemis* tranſcendere modo ſemel, modo bis in die, prout opus erit, donec abſumatur *prima uncia* circiter Corticis: reſervatâ alia *uncia* vel integra, vel dimidiâ, diſtribuendâ pro prophylaxi eo modo, & eâ proportione, quæ Medico curanti videbitur opportuna, ut ſatis, ſuperque jam diximus.

Nec eſt, quod quiſpiam meticuloſus liberaliorem doſim, diuturnamve repetitionem Corticis eo, quo diximus, modo reformidet; præterquam enim quod major quantitas, & diuturnior oblatio ob leviorem cauſſam in uſu jam fuit, & eſt quotidie, diverſâ quidem methodo, apud alios, & præſertim in Galliâ, nec tamen quidquam detrimenti a tantâ, & ſupervaceâ Corticis ingurgitatione ad plures videlicet, ac plures illius uncias, ſuboriri intelligimus: addere inſuper poſſum & ego experientiam meam, quæ reſpective ad uſum innocuum Chinæ Chinæ generaliter eſt annorum circiter L., præter experientiam præviam Præceptoris mei, ab ipſo Corticis in Ita-

 liam

liam adventu initia ſua ſortitam; reſpective vero ad uſum largiorem in Perniciosis Febribus eſt annorum XL., quod poteſt ſufficere ad firmandam ancipitem puſillorum fidem. Et quoniam Virorum omnium honeſtorum experientiæ, agentium de Corio humano, acquieſcendum eſt, lubet adjicere quoque experientiam *Mortoni* ab annis xxv. petitam, & *Sydenhamii*. *Nunquam* [inquit *Mortonus*] *me pœnituiſſe memini, quod Corticem frequenter, & copioſe exhibuerim; Inde enim ſæpe appetitum magis firmatum, coctionem alimentorum in Ventriculo reſtitutam, generi nervoſo robur adjectum, & Habitum Corporis a ſtatu tabido in Athleticum mutatum obſervavi*. Quæ quidem omnia ſæpiſſime mihi quoque obſervare contigit. Immo copioſæ, ac repetitæ Corticis oblationi tantum tribuit citatus Auctor, ut incommoda, quæ aliquando Febres fugatas ſequuntur in aliquibus, qui Cortice ſolum uſi ſunt quantum par fuit ad pellendam Febrem, & non ultra, adſcribat nimis parco Corticis uſui, Fermentum febrile ob idipſum ſupprimentis potius, quam ſubigentis: adeoque ſubdit, hujuſmodi incommoda reſtitantia, quæcunque ſint, *A repetito, & juſto Corticis uſu abſque quacunque alia methodo ſponte ceſſare*: tandenque concludit — *Culpentur ergo Medici, qui ipſum ſatis copioſe non exhibuerunt, aut Ægri, qui ejus repetitionem reſpuebant, non vero pharmacum, quod inſons eſt*. *Sydenham* pariter in Febribus præſertim Continuitatem affectantibus, in quibus cæteroqui magis ſuſpecta videtur eſſe debere copioſa Corticis quantitas, illum liberaliter exhibet in ſubſtantiâ præciſe ob hoc ipſum, quod Febris ad Continuam diſponitur. *Obſervandum eſt* (inquit ille) *quod quo magis Febris ſive ſponte ſua, ſive regimine calidiori ad continuitatem accedat, eo major Corticis quantitas exhibenda: itaut nonnunquam viderim morbum hunc nonniſi ſeſquiunciæ, vel unciis ejuſdem duabus ceſſiſſe*. Sed de hoc fuſius adhuc *ſequenti Capite*.

Denique pro coronide monendum ſupereſt, quod cum in caſibus Perniciosarum quarunlibet, & præſertim poſtremarum, quæ octavam differentiam conſtituunt, earum ſuppreſſio contingat utplurimum circa ſtatum morbi univerſalem [ſi enim periculum continuitatis in ipſo ſtatim ſe prodat principio, ſuo loco quæremus, an tunc quoque expediat Corticem adminiſtrare] cum, inquam, morbi mutilatio, ut ita dicam, contingat in medio illius curſu, ideoque tunc facilius recurrere poſſe videantur recidivæ, reciſo quidem, ſed non ab omni forſan radice penitus evulſo febrili fermento ob remotam ſcilicet productricem cauſſam, quæcunque fuerit, fortaſſis adhuc vigentem: propterea in hujuſmodi caſibus utile erit, recidivam, ſi conti-

contigerit, non ſtatim iterum reprimere, ſed aliquantulum ſinere, quoniam ſemper debilior eſt ac fuerit invaſio prima, ſuamque Febris facilius, ac diutius, quam tunc, ſervat Intermiſſionem; atque ideo ſatis eſt efficaciter egiſſe a primordio periculi. Cæterum quæ ſubſequitur levior invaſio vulgaribus tantum, congruiſque, & cautis remediis erit tractanda, donec vel ſponte, vel conſuetâ Artis Methodo perfecte curetur. Quod ſi his non obſtantibus vel diutius, quam par ſit, protrahatur, vel iterum cum periculo recrudeſcat Febris, vel ad continuitatem eſſentialem tendat, tunc prompte, & ſine ullâ cunctatione repetendus eſt Cortex ſive fortius, ſive temperantius, juxta exigentiam caſuum diverſorum, & ſecundum regulam in *Hiſtoriis ſequenti Libro* ſubdendis ſervatam: quod omne pariter faciendum eſt eodem modo, quoties ſive bis, ſive ter, ſive etiam pluries pervicax, & indomitæ fere cervicis Febris valide recruduerit

De diætâ ſervandâ eo tempore, quo juxta Methodum utranque remedium in uſum ducitur, nil habeo, quod addam ſupra id, quod obiter dixi de hoc *Cap* vii. *Libri primi*: maxime cum facile ſit cuilibet Medico vel mediocriter verſato, alimentum in debitâ qualitate, quantitate, & temporis diſtantiâ præſcribere; præſertim ubi vel Methodus curativa lenior, vel mera prophylaxis ſit inſtituta. Ubi vero præ manibus ſit Methodus validior, in quâ copioſe, & frequentius exhibetur Cortex, attente magis quo ad partitionem, & caute magis quo ad quantitatem victus eſt offerendus, ne cum eo confundatur intempeſtive remedium. Sed hæc ipſa cautela cito deſinit, cum brevitas unius diei naturalis, quâ negotium magnâ ex parte ſolet abſolvi, difficultatem ullam vix poſſit admittere.

Circa hoc tamen illius non ſum ſententiæ, ut cum nonnullis credam, crebrum, & pleniorem ciborum uſum conferre Cortice utentibus; immo cum permixtio medicamenti cum cibis apud me ſit ſemper ſuſpecta, quo enim purior, & ſimplicior permeat Chyli vias ſubſtantia Remedii, eo activior eſt, & validior, ſatius duco, quod ea ſervetur victus ratio, quæ congruit naturæ morbi in datâ poſitione Acuti jam facti: ut propterea ſolliciti admodum eſſe non debeamus, ſaltem in Regione noſtrâ (ut *Libro* etiam *primo* innuebamus) de cibo offerendo, quaſi in adjumentum Remedii. Atque ideo præter Vinum, in quo frequentius propinatur Febrifugum (eſto quod & in Aquis ſtillatitiis, & in formâ ſolidâ cum fructu æque offeratur) præter Vinum, inquam, quod portionem aliquam alimenti ſupplere poteſt, convenient juſcula carnium, ova ſorbilia,

bilia, fercula ex illis confecta, panatellæ, emulſiones ex ſeminibus peponum, ex Amygdalis recentibus, & hujuſmodi.

Quo ad intervallum vero inter cibum, & Corticem, ego hanc regulam generalem teneo, ut quando Remedium offertur, Ventriculus ſit a cibo, ſi fieri poteſt, vacuus, vel ſaltem ſit peracta digeſtio: & quando cibus offertur, Remedium pariter, majore ſaltem ſui portione, ſit e Ventriculo ad Chyli vias propulſum. Idcirco quatuor ſaltem horis ante cibum exhibeatur Cortex; elapſis vero quatuor itidem, vel quinque horis ab aſſumpto tenuiore cibo iterum repetatur, & ſic deinceps toto tempore, quo durat frequentior oblatio ejuſdem Corticis. Hanc tamen regulam quandoque variare expedit, ubi urgeat neceſſitas tum nutriendi, tum Febrifugum exhibendi: quo caſu, partito ſingulis ſex horis cibo dilutiore, ac tenui, horis demum intermediis (videlicet tribus elapſis ab aſſumpto juſculo) poteſt exhiberi Cortex, immo etiam paullo poſt, vel paullo ante aſſumptum juſculum, ſi ſit opus; quandoquidem aliquam alimentorum, præſertim liquidorum (forte & ſolidorum) ſocietatem non prorſus excludit remedium iſtud, facile Fermentorum noſtrorum objectis, ut Fermentis ipſis noſtris accomodabile. Quæ itaque pro regulâ generali circa hoc ſunt prolata, non adeo religioſe intelligenda ſunt, quin variam pro diverſitate caſuum, & Methodi adhibitæ, ampliationem, aut limitationem juxta Medici curantis judicium identidem patiantur.

Hæc ergo eſt Methodus completa curandi Febres Periodicas Pernicioſas per uſum Chinæ Chinæ. Supereſt, ut Methodum eandem hucuſque expoſitam, quæ omnem forte legentis cujuſpiam expectationem (tam facilis illa eſt, & obvia) nondum implevit, licet ſupra plurium expectationem mea ſæpius, & Ægrotantium impleverit vota, *ſequenti Capite* dilucidemus, examinemus, & a præcipuis, quæ obtrudi facile poſſent, objectionibus vindicemus. Jam enim mihi videor audire non paucos dictis meis ſuccenſentes, & palam clamantes

Quid dignum tanto tulit *hic promiſſor hiatu?*

Docuit, inquiet aliquis, curare Febres ſuâpte naturâ Intermittentes mediante *uncia una*, vel *altera* Chinæ Chinæ, quod Lippis jam, atque Tonſoribus notum. Docuit, inquiet alter, experimentum periculoſum, ferme deploratos curare tentans, temerariâ affatim, & exuberante Corticis oblatione. Docuit denique, concludent alii, ſive recoxit, quod ante illum docuit præter alios etiam *Mortonus*, ob idipſum a ſanioribus univerſaliter reprobatus. Hæc jam, & ſimilia meis ſcriptis omni-

ominor. Etſi vero vel ob inania hujuſmodi præjudicia, vel ob alienam incuriam, vel ob denegatam fidem, vel ob pervicaciam (neque enim unquam crediderim, quod ob nequitiam) in contemptum cadant hæc mea, nullus dubito, quin ipſi contemptores, vel obtrectatores mei, ſi qui futuri ſint, Methodum iſtam, quam palam fortaſſe ſpernent, clanculum tandem uſurpent, vel ſiquidem eam aperte profiteantur, confidenter apud ignaros jactitent, velut ſibi jamdudum compertam, antequam mihi. At hoc parum refert: nullam enim hinc famam quærito, ſed Proximi utilitatem; nec me vana tangit prurigo garriendi, per quem vivat hac arte ſervatus homo, dummodo vivat. Cum longior autem dies, & diuturnus uſus, iſque dubio procul felix, univerſalem approbationem, ut juvat ſperare, huic Methodo conciliaverit, tunc juſtitiam, quam mihi forte Naſuti complures denegabunt viventi, reddent extincto. *Tempori, Judici æquiſſimo* (ita monere videtur exemplo Celeberrimi *Harvei*, hiſque ferme verbis innuere *Cl. Ramazzinus*) *Cauſſa committenda, & deſpiciendi Obtrectatorum latratus, neque reſponſo dignandi, donec tandem ferietur livor, qui utplurimum in vivis paſcitur, ac cineribus parcit.* Sed & iſtud perinde mihi erit ac illud: quippe qui reprobantes audire vivens nolo, approbantes extinctus nequibo.

CAPUT IV.

Dilucidatur Methodus expoſita, examinatur, & defenditur a male feriatorum dicteriis. Porro circumſtantiæ, in quibus ea locum habet, & in quibus non, indicantur.

NE quæſo exiſtimet quiſpiam, eo quia plurimum tribuerim Methodo expoſitæ pro curandis Perniciosis Febribus ſupra deſcriptis, in arduâ fere quâlibet earundem circumſtantiâ, extremâque prope Ægrotantium anguſtiâ, velle me Methodum eandem jactanter venditare pro peregrino quodam Cogitato, aut Invento, quod menti hominum unquam nec occurrerit, nec potuerit occurrere; cum tamen admodum ſimilem ante me excogitarit, me quidem inſcio, cum antequam excogitaſſem, & in uſum duxiſſem, non promulgarit *Mortonus*, aliique forſitan privatim ſuo Marte tentarint, aut excoluerint, abſque eo quod illam peculiari

culiari dignam reputarint hiſtoriâ. Non ea ſane mihi mens eſt; nec me latet, quam parum diſtet a communi uſu Inventum Iſtud, quippe quod habet pro baſi Remedium vulgatiſſimum, & pro ſcopo Febres Febribus eidem Remedio communiter addictis analogas. Non ergo Methodum hanc propono, ut rem abſtruſæ, atque ſublimis indaginis, ſed ut rem ſummæ, atque admirandæ utilitatis, a cunctis quidem facile excogitabilem, ſed a paucis excogitatam, & a perpaucis excultam, quâ mediante ſervantur quamplurimi, cæteroqui perituri, & ſine quâ plurimi pereunt, qui certo ſervarentur, pereuntque præciſe per hoc, quod Methodus iſta ſive obvia, ſive recondita, ſive vulgaris, ſive peculiaris, ſive aliena, ſive mea, communiter non noſcitur, nec in uſum ducitur. Quod ſi quis illam ante nos ſe noviſſe jactitet, etſi pudeat pro hac gloriolâ decertare, adducat in exemplum curationes noſtris, quas ſumus allaturi, æquales pondere, ac priores tempore, & manus vinctas dabimus. Sed aliud eſt decantare, quod pluribus jam Libris nimium liberaliter evulgatum eſt ex ideali quadam conjecturâ, Chinam Chinæ omnibus generaliter Febribus, & quolibet earum tempore poſſe convenire, in caſibus autem arduis, ubi vere convenit, neſcire præſcribere pro exigentiâ affectus curandi: aliud per praxim methodicam, propriâ obſervatione ſibi comparatam, certiſque regulis conſtitutam, prænunciato contra communem expectationem ſucceſſu, utiliſſime adminiſtrare, ſeque vadem eventus præbere in agone rei.

Invento huic qualicunque (ſiquidem Inventi nomine velimus illud dignari) incipit jam prope contingere, quod contigit olim jocoſo Invento ſatis noto de Ovo ſtante, quod poſtquam viderunt, ſciebant omnes, & priuſquam videret, ſciebat nemo. Sciunt autem ex Noſtratibus Medicis ingenui non pauci, qui me præeuntem in hoc ſaltem uno ſecuti ſunt, & imitati, digni tamen, ut illos in longe pluribus ſequar ipſe, ſciunt, inquam, & experiuntur, quot modo ſanantur hac viâ, qui prius inevitabili ſorte interibant. Sed jam male ſonat (noſco) delicatis auribus repetita pluries hæc cantilena, quam nihilominus vel invito ſæpius extorquet ſinceræ veritatis ſtudium, non inanis jactantia.

Quidquid autem ſingulare habet hæc Methodus, ſi quidquam habet, a duobus pendet. Unum ſe tenet ex parte Morbi, alterum ex parte Methodi ipſius. Ex parte Morbi mirabile eſt prorſus, non præciſe quod Febris Intermittens, etſi violenta, per Chinam Chinam depellatur; ſed quod depellatur

pellatur

pellatur Febris, quæ licet fuerit Intermittens, jam Continua facta eſt, Maligna, & Exitialis, & quidem in eo ſtatu, in quo Æger lethalibus undique ſtipatus ſymptomatis videtur jam morti proximus cum algore univerſali, frigidove ſudore; pulſuſque ipſe nullam fere amplius Febris habitudinem prodit, cum vix prodat ſe ipſum. In quo equidem ſtatu de nullo fere Remedio cogitare conſueverant Medici, niſi de Cardiacis, ut vocant, & reſtaurantibus vires, quorum tamen pretioſo apparatu inſtructi, ne dicam infarcti, Ægrotantes ditiſſime moriebantur. Ex parte vero Methodi peculiare quidpiam eſt, quod China China eo modo, & eâ proportione exhibeatur, ut conſuetam activitatem ſuam valeat tranſcendere non modo curando morbum, qui a nullo amplius remedio videtur curabilis, quippe ferme *deploratus*, & quem propterea *non oporteat attingere*: verum etiam illum curando intra breve temporis intervallum, intra quod Benignam Intermittentem, ſi vulgaris quælibet uſurpetur Methodus, non valet curare, & intra quod, etſi anguſtum, ſi non curaret, non curaret amplius: ſi videlicet ſerius actio illius eſſet protrahenda, & priuſquam talis actio ſe poſſet exerere, novus ſe exereret paroxyſmus.

Hæc ſunt, quæ Methodum hanc *Peculiarem* reddunt, atque ſpectabilem, cum cæteroqui ſumma illius in hoc tantum conſiſtat, ut augeatur ſupra vulgatiorem doſis Chinæ Chinæ, videlicet *ad drach vi.*, vel *ad unc. i.*, quod diſtribuatur determinatâ quadam proportione, ut prima oblatio ſit potis, Febrem non longe diſtantem valido ictu plectere, atque mulctare, & quod hæc doſis ſic adaucta, & ſic diſtributa intra breve ſpatium temporis abſumatur integre, ac etiam, ſi opus ſit, tota ſimul. Quæ omnes circumſtantiæ, ſi ſingillatim conſiderentur, ſunt leves quidem, & quaſi fortuito inventæ, ſicut fere fortuito olim applicitæ [ratione tamen duce] Caſibus quibuſdam, quibus parum, vel nihil profuturæ reputabantur; ſed ſi conſiderentur conjunctæ, ubi agitur de ſervandâ pereuntis hominis vitâ, præſtant effectum [atque frequens equidem eſt occaſio præſtandi] præſtant, inquam, effectum & citum, & certum, & tutum, & admirabilem: uno verbo talem, qualem re verâ aſſequi nullus antea Medicinæ Liber, ſive ex Hippocraticâ, ſive ex Galenicâ, ſive ex Chymicâ Scholâ unquam nos docuit.

Ut magis eluceſcat peculiaris hæc Novitas cordatiorum oculis, ponamus exemplum. Notum eſt omnibus, Pleuritidem copioſâ non modo, ac repetitâ pluries, quantum ſinit virium ſtatus, phlebotomiâ curari, verum etiam id fieri per

Spe-

Specifica, ut ajunt, propinata, puta Dentem Apri in pulverem redactum, Mandibulam Lucii piſcis, & hujuſmodi. Hâc nihilominus apud omnes vigente notitiâ, quot pereunt quotidie Pleuritici, quibus jam ad extrema redactis inutilia ſunt, nec proinde amplius adminiſtrantur prædicta præſidia? Si ergo Medicus aliquis ratione, & multiplici experientiâ fretus doceret modum certum ſanandi eos, etiam cum jam ſtertor bronchia polmonum obſidet, ſuppreſſo ſputo, cum pulſus exiliſſimus, facies Hippocratica, & anhelitus ſublimis mortem præ foribus eſſe, & poſtridie cubiculum ingreſſuram prænunciant: doceret autem id aſſequi per oblationem *copioſiorem*, & intra *breve* ſtatutum tempus *crebro repetitam*, Dentis apri *v. gr.*, itaut loco ſcrupuli unius, vel ſemidrachmæ, quæ eſt doſis uſitatior, ſemunciam *v. gr.* affatim offerret, ac ſubinde ſtatis brevibus intervallis oblationem parciorem renovaret, donec uncia una quamprimum eſſet abſumpta, is profecto *peculiarem*, & novam Methodum prodidiſſe, merito diceretur curandi Pleuritidem jam fere deſperatam, licet remediis, pro morbo illo curando notiſſimis id præſtaret. Sic *Lazarus Riverius*, eo quia Febrem Malignam Epidemicam intra biduum ab exortu Parotidum Ægros fere omnes, quos corripiebat, necantem curare, & ſanare cœperit iteratâ ſolum phlebotomiâ, & purgatione in eo gravi ſtatu adminiſtratâ, Methodum ſuam nomine *Inſignis Experimenti, quod ſilentio præterire ſit nefas*, donare minime dubitavit *Cap. de Febre peſtilenti*. Sicque pariter, qui modo prædicto provectam, ut ſupra, Pleuritidem ſæpius ſanaret, *inſigne experimentum* ſe peregiſſe, & *ſpecialem Methodum* curandi Pleuritidem in eo ſtatu ſe reperiſſe, haud immerito gloriaretur, etſi vulgaribus tantum id ageret, notiſque remediis: quia videlicet; quos alii ſanare nequeunt, ipſe ſanaret, præciſe ob *peculiarem* notorum Medicamentorum adminiſtrationem, in quo uno tota ſita eſſet prærogativa talis actionis. Ob id jure maximo ajebat Magnus *Verulamius* hanc materiam egregie ſuo more pertractans *Sciant pro certo Medici, poſſe plura Medicamenta ad morbum aliquem gravem curandum recte præſcribi, quæ debito ordine, & debito intervallo ſumpta curationem præſtent: quorum ſingula ſi per ſe tantum ſumerentur, aut ſi ordo inverteretur, aut ſi intervallum non ſervaretur, fuerint prorſus nocitura:* etenim (liceat hîc ex eodem auctore alibi dictum repetere) — *Quæ in natura eximie poſſunt, & pollent, ſunt Ordo, Proſecutio, Series, & Viciſſitudo artificioſa*. Perfectio rerum conſiſtit in parvo. Excellentem Picturam non reddit præciſe congrua colorum electio; ſed & conſona diſpoſitio. Craſſiora quæque li-

neamen-

neamenta efformant effigiem. Pauca, & tenuia efficiunt ſimilem.

Sed neque in auctâ doſi, & proportionatâ diſtributione Chinæ Chinæ mere conſiſtit vis, & utilitas Methodi expoſitæ. Aliud namque requiritur, quod deſignari quidem poteſt aliquo modo, ut jam pro viribus factum eſt, ſed nequit plane communicari. Tria ſunt circa Methodi uſum ſcitu neceſſaria, *Ubi* nempe uſurpanda ſit, *Quando*, & *Quomodo*. *Ubi* reſpicit Febres omnes, in quibus poteſt, aut debet adminiſtrari; *Quando* reſpicit tempus opportunum, & *Quomodo* quantitatem medicaminis, & proportionatam, celeremque diſtributionem illius. Contra *Ubi* peccatur, quando non dignoſcitur natura Febrium, in quibus conveniat, ac proſit, & in quibus non, exhibendo *v. gr.* ubi nequit agere, vel omittendo, ubi miranda quandoque præſtare poſſet. Circa hoc autem plura jam hucuſque protulimus, & non pauca poſthac, præſertim *Lib.* V., ſumus prolaturi, ut nempe iſtud *Ubi*, quod plurimum refert, perſpicue dignoſcatur. Contra *Quando* peccatur, cum tempore inopportuno exhibetur Cortex, nempe vel procraſtinando in occaſione præcipiti, & offerendo nimis ſero, cum lapſa eſt occaſio, morſque jam proxime imminet, vel exhibendo nimis celeriter ob timorem Panicum: cum cæteroqui ſatius eſſet, Febrem vel nonnihil, vel omnino, ſinere. Et de hoc pariter actum eſt, & deinceps agetur. Denique contra *Quomodo* delinquitur, cum quantitatem medicamenti, & illius diſtributionem non aptamus debitâ proportione Febri modo majorem affatim, modo minorem Corticis copiam, modo lentiorem, modo citatiorem repetitionem, & modo æqualem, modo inæqualem illius partitionem intra congruum tempus exigenti. Et circa hoc quoque, ut reor, quantum ſat eſt, quid ſentiam aperui, ſpeciales cautiones, & obſervationes meas experimentales candide aperiens.

Haud equidem inficior, hanc ipſam doſim largiorem, atque etiam nonnihil celeriter abſumptam in uſu eſſe apud *Mortonum* (idem quodammodo dici poſſet de *Sydenhamio*, aliiſque compluribus Exteris) atque ab eo nonnunquam applicari, ſeu applicitam fuiſſe Febribus Pernicioſis ſupradeſcriptis, ut pariter fuit ab eodem applicita: forte nimis quam par fuerit, ſed tamen minus, quam fuerit hactenus creditum, ut videbimus: aliis quibuſdam Febribus, ne dicam Morbis omnibus aliquid periodici redolentibus. Et propterea faſſus ſum alibi, atque hîc iterum fateor, Methodum meæ conſimilem uni forti *Mortono* ante me innotuiſſe, ut teſtantur illius hiſtoriæ annum ſæ-

pius

pius 1690., quandoque & 1680 connotantes, licet Opera ejuſdem ſerius impreſſa illam nobis non aperuerint, niſi poſt cœptum a me meæ Methodi uſum, ut Hiſtoria peculiaris *Capite* VI. hujuſce *Libri* exponenda, & aliæ deinceps *Libro ſequenti* manifeſte patefacient. Si tamen aliquis chronologiæ hujuſmodi fidere nolit, meque velit a *Mortono*, vel aliis Auctoribus inſtructum, parum refert; hinc enim, ut alibi dixi, plus mihi gloriæ, quam pudoris emerget; emerget ſiquidem gloria ſaltem imitationis in melius evectæ, ſi gloriola qualiſcunque inventionis denegetur.

Illud tamen mihi fidenter tribuo, aliiſque compertum volo non ob contentionem quidem præeminentiæ, ſed ob utiliorem tantum Ægrorum curationem: nempe aliquam, nec prorſus levem eſſe diſcrepantiam inter meam, & *Mortoni* Methodum. Ille enim, cum doſim non augeat, niſi ob ſuſpicionem, quod Cortex ſit adulterinus, ut videlicet *drachmæ ſex* hujus adulterini ſortiantur effectum *drachmarum duarum* genuini pulveris, uti vidimus jam *Capite* VII. *Libri primi*, eandem doſim non diſtribuit proportione ſatis validâ, ut quandoque opus eſt in caſu præcipiti; ideoque in talibus caſibus forte fallax erit *Mortoni* Methodus, *ſex illas drachmas* præſcribentis, & dividentis in ſex partes æquales, ſingulis quatuor horis aſſumendas, quæ eſt Methodus illi magis familiaris, nimis languide incipiens, & nimis prope Acceſſionem inhibendam deſinens. Inquit itaque Ille diſſerens de Præparatione, Electione, & Exhibitione largiore Corticis — *Nonnumquam vix decimam illius partem in Capſis Mercatorum genuinam deprehendi* — & paullo poſt ſubdit — *Corticem, qui proſtat in officinis venalis, reapſe maxima ex parte eſſe ſpurium, effœtum, ac putidum, teſtes apello Medicos &c. Quin & res ipſa idem clamitat: quare enim doſim ſollemnem drachmarum duarum adultis olim præſcriptam, hodie in Febribus curandis ad tot uncias augere coacti ſumus?* En ergo quâ ratione doſim adaugeat. Denique (quod & alibi retulimus) clarius inquit — *Doſis drach. ij. præciſe adultis præſcripta erat; jam autem, quia Cortex adulterinus eſt, coacti ſumus ſaltem unc. j., nonnunquam duas, vel tres ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſimus &c.* Hoc poſito, cum finis adauctæ doſis ſit ſolum, ut intra illam totam quantitatem includantur ſaltem *drach. ij.* germani Corticis, illa pariter diſtribuitur lento, & æquali progreſſu, nullâ habitâ Febrium Benignarum, vel Malignarum, lentiorum, aut velociorum, caſuumve magis, vel minus urgentium ratione: ac proinde curationes inſignes, quas nonnunquam videtur abſolviſſe *Morton*, abſolvit

fere

fere fortuito per doſim liberalem in validas quidem, ſed non quantum aliquando par eſſet, portiones diſtributam, genuini probabiliter Corticis pro adulterino habiti. En illius generalior præſcriptio — *Adultis præſcribendus eſt Cortex, prout plus, vel minus genuinus ſit, ab unc. ſs. ad drach. vj. unc. j. unc. j. ſs. unc. ij. Infantibus, ac Pueris pro ratione ætatis a drach. j. ad ij. iij. iv. Neque tantam molem unica vice ingerere neceſſarium eſt, cum ſatius ſit partitis vicibus, drach. j. ſcilicet, drach. ſs., ſcrup. j. quarta quaque hora, reſpectu ad ætatem habito miniſtrare*. Hæc ille.

Ego vero, cum fraudem, ac fucum hujuſmodi in Cortice a noſtris Pharmacopolis electo, & diſpenſato, raro, vel nunquam deprehenderim, ſoliſque *drachmis duabus* in ordinario Intermittentium curſu optatum effectum ſemper ſortiri conſueverim: idcirco *ſex drachmas*, quas in caſibus arduis celeriter præſcribo, præſcribo ut bonas, neque ut æquivalentes duabus tantum, ſed ut triplo fortiores quam duæ, immo etiam plus; cum ſex conjunctæ, quas aliquando mihi contigit & aſſumere, & exhibere, longe plus agant, ac ſex ſejunctim, & per intervalla abſumptæ, ut jam diximus per extenſum *Cap.* vii. *Libri primi*. Cum itaque plurimum interſit, ut prima, nonnunquam etiam altera, oblatio ſit valida, ubi videlicet præceps immineat periculum, ideo Methodus *Mortoni*, in quibuſvis caſibus non plus, quam *drachmam unam* Corticis ſingulis tribus, vel quatuor horis præſcribens, etſi præter Auctoris exiſtimationem genuinus ille fuerit, ſi verſemur in præcipiti caſu, erit infirma. Et hæc eſt ratio propter quam Curationes, quas adducit in ſuis Hiſtoriis, licet inſignes profecto ſint, univerſaliter tamen non ſunt admirabiles; immo propter hanc ipſam rationem cenſeo, Ægros aliquot gravius affectos, quos refert, quibuſque Cortex opitulari nequivit, Methodo forte noſtrâ ſanari potuiſſe, cum plurimos haud abſimili modo laborantes, hac eâdem Methodo ſanatos noverim. Cæterum nunquam ſatis in hoc laudari poteſt idem Auctor: omneſque propterea, quotquot ſunt, Medicos efficaciter hortor, ut ſcripta illius circa Febrium Curationem Peruviano Cortice abſolutam, ac præſertim Experimenta, & Hiſtorias Curationum attente legant, nec negligant, aut contemnant; plurimum enim veritatis hujuſmodi Hiſtoriis ineſſe, nullus dubito, in illis etiam iiſdem caſibus, in quibus videtur eſſe nimius, ut nonnunquam eſt, in præſcribendo Cortice citatus Auctor, nempe in ipſis Continuis. In his enim conſideratis, & ſumptis in eo ſtatu, in quo Ille eaſdem ſumit, atque conſiderat,

ſiderat, nempe in ſtatu manifeſtæ, & periodicæ remiſſionis, bene potuit, poteſtque nonnunquam, ſi non ſemper, eſſe proficuus Cortex, quatenus Febres hujuſmodi aliquem tunc characterem Intermittentium præſeferunt, licet illas ſub tali etiam circumſtantiâ nomine Febrium *Continentium* deſignet præter morem in Scholis uſitatiorem. Quod hîc obiter monuiſſe ſufficiat; cum hoc idem, quod communi forſan æquivocationi circa illius aſſerta anſam dedit, exactius ad trutinam revocandum ſit *Libro* V.

Haud ſum neſcius, quod & nuper innui, ſcrupuloſis quibuſdam, & in praxi parum verſatis, largam nimis videri poſſe tum quantitatem Corticis univerſalem, tum doſim particularem a me in Pernicioſis præſcribi ſolitam. Sed de nihilo eſt cavillatio reſpiciens generalem quantitatem, ut de hac prius loquar; cum enim ea in uno Ægro non ſoleat tranſcendere *unc. j. ſſ.*, vel *unc. ij.*, aut ſaltem cum paullo ultra extendatur pro curandâ ſimul *Febre*, & impediendâ *Recidiva*, nullo modo culpari poteſt hodie; hæc etenim minor eſt quantitas, quæ impendi conſueſcat. Gallia univerſa Chinam Chinam uſurpat ad unc. tres, quatuor, & ultra, ut vidimus *Cap.* vii. *Libri* I.. *Sydenham* in Obſervationibus ad unc. quatuor in ſubſtantiâ *longo*, & repetito uſu per modum alterantis aſcendit: immo illum in Epiſtolis ſerius impreſſis, in quibus cum *Mortono* ferme concordat, *duas uncias brevi* temporis ſpatio aſſumendas, ſæpius præſcribere conſueviſſe, adnotavimus jam *Cap. antecedenti*. *Monginotius* Vir cautiſſimus, & in uſu Chinæ Chinæ verſatiſſimus hanc regulam generalem tradit agens de præparatione Remedii in Zod. Med. Gall. Auguſt. 1681., nimirum — *In Curationem unius Individui impendendam eſſe ſeſquiunciam, vel unc. ij. Quinquinæ, immo aliquando ſuperandam illam quantitatem pro varietate occaſionum*. Quid multis? Proſtat experientia *Mortoni* de uſu Corticis in ſubſtantiâ uſque ad libras duas tractu temporis exhibiti *Exercit* 1. *hiſt.* 29. Cui doſi liberali adſcribit Ille vegetiorem contractum ab aſſumente Vetulâ corporis habitum: quod & ipſe nonnunquam obſervavi, ac in hiſtoriis retuli *Cap.* x. *Lib.* I.; adeoque balſamicas huic remedio vires ineſſe, videtur exinde deducere idem *Mortonus*, qui doſim idcirco illius uberiorem ſemper anteponit parciori.

Quo vero ad doſim particularem, primis præſertim cyathis liberaliorem (in quo conſiſtit major efficacia Methodi noſtræ) nullum circa eam video cunctationi locum: quandoquidem æque innoxie Ægris exhibentur, quantum centies expertus ſum, *tres*, vel *quatuor* ſimul *drachmæ* tenuiſſimi pulveris, ac

exhi-

exhibeantur *duæ* more vetuſtiori; extractâ namque a Fermento ventriculi Corticis tincturâ febrifugâ, & utili, intruſiſque per lacteas particulis tenuioribus, craſſior, & lignea ſubſtantia per alvum ſenſibiliter amandatur, quemadmodum ſollemne eſt, oblatâ etiam cæterorum omnium lignorum ſubſtantiâ, puta Santalorum, Salſæ, Guajaci, & ſimilium. De innocentiâ Remedii intrinſecâ jam ſatis *Capite prim. Lib.* I. De eâdem vero etiam in auctâ doſi egregie ſubdit idem *Monginotius* in contextu ſupracitato, poſt arbitrariam, & indeterminatam ſupra uncias duas doſis taxationem — *Cum nibil mibi in animo obverſetur, quam ut optimum quodque, & uſu probatum adferam, doſim eo uſque extuli, ratione, & experientia teſtibus. Cum ab hujus Remedii uſu omne omnino abſit periculum, ſatius eſt ad majorem quantitatem aſcendiſſe, quam in minori hæſiſſe, ut Curationis* τὸ ἀσφαλὲς *ſequatur*. Idem plane aſſerit *Charas*, loquendo de doſi Extracti ſui in hunc modum — *Mais il n'eſt pas neceſſaire d'etre ſcrupuleux ſur la doſe de ce remede : car il a cette avantage, que l'augmentation de la doſe un peu au-de la de l'ordinaire, ny la reiteration des priſes ne laiſſent aucune mauvaiſe impreſſion, & ne peuvent faire mal a perſonne*. Ita ſentiunt Auctores omnes in præſcribendâ, & adhibendâ Chinâ Chinâ exercitati. Et hæc quo ad doſim Adultis adminiſtrandam, quam, ut frequentiorem, pro modulo plus minus adduxi; ex eâ namque facile eſt perito Medico, proportionem elicere doſis Pueris, & Infantibus præſcribendæ pro ratione ætatis eorum: jacto ſemper fundamento, quod, etſi liberalior nonnihil ſit ipſa doſis, agitur de Remedio ſuâpte naturâ innocuo, & de Abſorbente æque inculpabili, ac cætera, quibus aſſidue utimur, ſed magis ſpecifico.

Neque pariter negaverim tam meæ, quam *Mortoni* Methodo objici poſſe, quod ſuppreſſis in ipſo Morbi vigore Febrium paroxiſmis aliquando recidant Ægri. Sed hoc excellentiæ ipſius Methodi nihil videtur detrahere; nam præterquamquod ſæpiſſime non recidunt, & præſertim quo magis ad extremum fuerint redacti, & præterquamquod recidiva vel inhibetur continuato remedio, vel, ſi prorſus inhiberi non poſſit, ſaltem debilior ſolet eſſe radice ſuâ, ut diximus agendo de oblatione Corticis in Benignis Intermittentibus, adhuc tamen, etiamſi recidiva certo recurreret, & ſi gravis æque foret ac ante (quod profecto non accidit) adhuc, inquam, hoc nihil officeret in noſtris caſibus, ubi agitur vel de exitio certo, ac imminenti, vel de periculo quammaximo impediendo, aut ſaltem ſuſpendendo. Sicuti enim, ſi quiſpiam ex gravi Febre

 deli-

delirans ſe præcipitem daret in puteum, eſſet extrahendus e puteo, etiamſi recens emerſum eadem Febris *certo* eſſet interemptura: ita in hiſce caſibus Æger eſt ſubtrahendus naufragio ſuo per Corticem, qui unicum, certumque remedium eſt, etiamſi contendatur eſſe Palliativum, ut ſic dicam, aut forte Narcoticum (quorum nempe pro leviori occaſione frequens eſt uſus) Cauſſam Febris conſopiens, ac ad tempus figens, ad impetrandas ſcilicet ſaltem inducias adverſus mortem. Eâ enim tunc temporis propulſatâ poteſt deinde Medicus, qui Cortici ſatis non fidat, aliam pro libito Methodum, ſi quam ſe putat habere meliorem, eligere pro eradicatione integrâ Cauſſæ morbificæ. Caveat tamen, ne remedia, quæ Cortici putat ad prophylaxim ſubſtituenda, mortem iterum, quam Cortex propulſavit, accerſant. Interim ſat ſit, ſi uſu illius noſtrâ Methodo adminiſtrati protinus vivat Æger, qui cæteroqui proxime moriturus erat, præſertim cum vivat non moriturus paullo ſerius: quod tamen quis flocci pendat? ſed victurus diutius, ſuoſque dies naturaliter impleturus. Si tamen, poſtquam intra duos, vel tres dies ab Orci faucibus evidenter ereptus eſt, atque ad infebricitationem omnimodam redactus, obnoxius remaneat uni, vel alteri recidivæ leviori, poſt duas circiter hebdomadas contingenti, id æquo ferat animo. Feret autem, ſi memor fuerit periculi recenter elapſi, & ſi animadvertat, difficulter a remedio naturali reſtitui poſſe ſanitatem fere in inſtanti, uti reſtituitur a Cortice, abſque ullâ recidivæ ſuſpicione; hujuſmodi enim modus agendi miraculoſus foret, ſolique Deo reſervatus. Sed revera nonnunquam tranſactæ procellæ obliti Ægrotantes, & ab hominibus male feriatis, cum recidunt, ſeducti facile exclamant quandoque, ſatius fuiſſe Febrem ſinere, a quâ fortaſſis evaſiſſent abſque tædio tot recidivarum, quam illâ violenter ſuppreſsâ diuturniore incommodo præcocis ſanationis pœnas tandem luere. Profecto receptum beneficium non exprobrarent, ſi Febri illos jugulanti relicti fuiſſent; ſed probi Viri eſt, cunctos ſervare, quos poteſt, & ferere beneficium, etiamſi ſit meſſurus calumniam. Non ſic ajunt poſtea, cum alios cernunt, in ſimilibus circumſtantiis hoc remedio, hâcque Methodo deſtitutos perire.

Fateor equidem, quod, quando Febris Acuta jam facta ferri poteſt, nec hominem propterea interimit, ſed ſuum curſum integre, ac feliciter abſolvit cum univerſali tandem, & criticâ fluidorum depuratione circa finem (dico *integre*, atque *feliciter*: ſæpius enim hoc fit imperfecte, & tunc quoque ex

imper-

imperfectâ judicatione plures recidivæ contingunt) melius, ac tutius quo ad ſuſpicionem recidivæ judicatur morbus, ipſo etiam fatente *Mortono*, quam ſi per Corticem impedito febrilis efferveſcentiæ progreſſu: etiamſi retuſum ſimul ſit, correctumque ipſum febrile Fermentum: integra impediatur per conſequens eorundem fluidorum, & præcipue ſanguinis deſpumatio; quod circa citam nimis, validamque, ubi opus urgens non ſit, Corticis oblationem obſervavit & *Monginotius*, a nobis ſuper hoc ipſo citatus *Cap. antecedenti*. At non proinde coërcetur intus morbi fomes, totis ſuis viribus iterum reſumptis æque revicturus ac antea, ſed longe debilius reſurrecturus; ſiquidem aliquâ ſui parte poſſit reſurgere, reviviſcere, aut reproduci. Illud namque diſcrimen mihi videtur intercedere inter Febrem ſolutam primo, & reſectam ſecundo modo, quod intercedit inter Arborem radicitus evulſam, & eandem ab imo trunco ſecuri reciſam. In primo caſu ita extirpata eſt Arbor, ut nullum amplius poſſit emittere ſurculum. In ſecundo quoque certe integre reſecta eſt; nihil tamen obſtat, quominus tenuius aliquod a detruncatâ radice pullulet germen, minimâ quàlibet ſirpiculâ facile averruncandum. Ita eſt profecto in caſu Febris per Chinam Chinam curatæ. Non modo obtruncatus eſt Paroxyſmus, ſed prope radicem reſectus, abſorpto videlicet, correcto, enervato, ac retuſo Fermento febrili; remotiores tamen, & univerſaliores Cauſſæ, quæ ipſum genuere Fermentum, etſi hâc ipsâ viâ enervatæ ſint, non tamen ſunt adeo domitæ, ac radicitus evulſæ, quin novum adhuc Fermentum, licet infirmius, aliquamve iterum illius portionem valeant progignere: quâ de re fuſius infra *Lib.* iv. *Cap.* V. Sed quorſum hæc? Objectioni ſiquidem de periculo recidivæ, ubi agitur de impendente morte, nullus eſt locus, ni velimus in re ſeriâ fabellam renovare, quâ fertur ſitientem quendam proxime ſuſpendendum patibulo, Vinum montanum potare renuiſſe, quippe quod ſaxoſo loco genitum tractu temporis Calculum Veſſicæ gignere poterat. Ne tamen feſtivâ hâc tantummodo, validâ licet reſponſione velle ſatisfacere videar, ingenue repeto, quod pluries obſervavi, vel ſaltem quod mihi obſervaſſe ſum viſus (quod quidem ex hiſtoriis ſuo loco afferendis poterit quiſque melius conjicere) perraram nempe contingere conſueviſſe recidivam in iis, quibus Methodo validâ oblatus eſt Cortex in extremo prorſus eorum periculo; contra vero faciliorem, quando periculum aliquantiſper ab extremo diſtabat, ut cum Æger duas adhuc Acceſſiones, vel unam ſaltem poterat probabiliter ſuſtinere.

Eſt & alia Ægrorum non quærimonia, ſed potius deſpicientia adverſus hanc Methodum, & eſt hujuſmodi. Tam cita eſt, & tam facilis Illorum ſanatio, nullâ ſcilicet concurrente famosâ operatione, nullo fere labore, dolore nullo, ut vix noſcant, aut credant, etſi videant, ſe ab inſigni liberatos periculo, quaſi pretioſa illis non videatur acquiſita ſanitas, quæ non empta fuerit vel ingenti auri pretio, vel ingenti ipſorum cruciatu. Non ita foret, ſi copiam Lapidis Bezoartici nil agentis deglutiſſent, ſi torminoſa, & nauſeoſa potaſſent pharmaca, vel ſi cucurbitulis, aut veſſicantibus excarnificati ægre convaluiſſent. Proh magna innocui, & benigni Remedii calamitas! Eo quod facile eſt, manſuetum, & minime dolorificum, vileſcit. Sed & alia adhuc eſt ratio, propter quam vileſcit ſanitas per Corticem adeo mirabiliter acquiſita. Ea eſt, quia Ægri aſſueti ſunt credere, quoties evadunt a morbis, ſemper evaſiſſe propter illa remedia, quibus ſunt uſi, licet nullum fuerit ſive certum, ſive ſenſibile illorum juvamen: ideoque etiam per Corticem ſanati, non illi, vel Medico præſcribenti plus tribuunt, ac tribuant aliis remediis, quorum pendente uſu alias convaluere, licet ſæpius non propter illa convaluerint, ſed beneficio Naturæ. Hæc autem exceptio vere Cortici nullatenus competit, quippe qui ſtatim ſenſibiliter, & ſemper ſuum munus abſolvit in arduâ fere quâcunque circumſtantiâ; ei namque uni in totâ Medicinâ datum eſt privilegium hocce, ut Medicus ante oblationem illius poſſit ſpondere ſubitam, certamque ſaltem moraliter Salutem, & reſtituto Ægro poſſit intra ſe modeſte gloriari, exultare, & ſibimetipſi dicere — *Hunc Hominem certo pereuntem hoc uno Remedio vere ſervavi*. Sed hoc, quod probe dignoſcitur a Medicis, minime dignoſcitur ab Ægrotantibus; adeoque illis minus conſpicua redditur ſingularis excellentia Remedii, Medicique illud apte, & opportune præſcribentis induſtria. Verum hoc quoque parum refert. Et quoniam in aliis quandoque caſibus laudatur a ſanato Ægrotante Medicus, cum illius ſaluti nil fere præſtitit, haud ægre ferat, ſi aliquando non laudetur, cum præſtitit plurimum.

Denique illud, quod maxime exponit calumniæ Methodum iſtam, eſt neceſſitas illam quandoque adhibendi in talibus circumſtantiis, ut forte Homini intra tres, vel quatuor horas animam efflaturo, illam contingat inutiliter adminiſtrare, & *ſubire ſpeciem ejus, ut occiſi, quem ſors ipſius peremit*. Circa hoc oculatus valde ſit oportet, cautus, ac peritus Medicus in dignoſcendis caſibus, ubi ſit, vel non ſit locus con-

gruens

gruens actioni remedii, præſertim *in ſplendida perſona, ne, ſi non ſervet, occidiſſe videatur*. Et, ut repetam quod *Capite* antecedenti obiter monui (eſt enim hæc magni momenti circumſtantia) ſcire oportet, quod, ſicuti ad hoc, ut virtus Corticis etiam copioſe adminiſtrati in actum poſſit perfecte deduci, requiritur debitum temporis intervallum, xxiv. circiter horis circumſcriptum, ita ne inutiliter exhibeatur neceſſe eſt, ut per xxiv. circiter horas victurus ſit homo, cui debet exhiberi: adeoque oportet, ut ultra paroxyſmum atrocem, quem actu patitur, vita illius ſit protrahenda ſaltem in alterum, ſeu quod in illâ Acceſſione occumbere non debeat, ſed ad minimum in proxime ſequenti. Caveat idcirco ſibi Medicus, ne calumniam ſubeat, videatque, ac attente perſpiciat, ſi vigente aliquo terribili paroxyſmo vocetur, an a tali Acceſſione evaſurus ſit Æger (quod haud difficulter dignoſcet, ſi expertus, & peritus ſit) priuſquam Corticem propinet. Neque enim ſtatim ac vocatur, ſemper opus eſt illum immediate præſcribere, ſed ſatius eſt declinationem aliquam etiam hoc nomine expectare. Si enim aliqua ſymptomatum appareat remiſſio, & quædam Ægri jam fere morientis reviviſcentia, utut ferme ſine pulſu, & cum aliis lethalibus ſignis idem perſeveret, alacriter exhibendus eſt Cortex cum ſpe probabili, ne dicam certâ de ſervando homine propter moralem certitudinem, quam habet Medicus de impediendo futuro Acceſſu.

Quod ſi res Ægrotantis eo devenerit, ut vita illius etiam intra paucas horas ſit in diſcrimine, ſive quia paroxyſmus jam inchoatus videatur non poſſe ad declinationem pertingere, quin prius Æger deficiat, ſive quia idem paroxyſmus, non inchoatus quidem, ſed quam proxime inſtans, nec proinde per Corticem amplius inhiberi capax, ultimus abſolute, lethaliſque futurus eſſe videatur: tunc, licet melius cautum foret famæ Medici non exhibendo Corticem, qui neque paroxyſmos ipſos Benignarum Intermittentium vel inchoatos, vel proxime inſtantes valet coërcere, adhuc tamen, ne caritati erga proximum ſuum ullo modo deſit, ut quodammodo videtur deeſſe, ſi ob metum calumniæ negligat, vel omittat auxilium in talibus circumſtantiis incertum quidem, ac probabiliter inutile, ſed nihilominus innocuum, & forte juvandi capax, adhuc, inquam, crediderim, eundem Corticem a Medico miſericordi offerri poſſe, plano tamen prius, & aperto præmiſſo prognoſtico, incunctantique proteſtatione de futurâ probabiliter inutilitate innocui cæteroqui tentaminis. Id eo magis licebit aggredi [ſi non titulo curandi, ſaltem titulo indulgendi,

atque tentandi, ut dictum eſt] ſi tale auxilium ab Aſſidentibus, vel ab ipſo Ægrotante expreſſe expetatur, quandoquidem fama Remedii paucis ab hinc annis ſatis perſpecta eſt, & vulgata cuique, dummodo Æger ipſe jam fere non agat animam, Febriſque ex naturâ ſuâ ſit capax remedii, & non aliter. Aliud eſt enim illud tentare in Febre, cui cæteroqui conveniret, ni mors proxime inſtaret, aliud tentare in eâ, cui nunquam, ne antecedenter quidem, convenerat. Illud, quamvis ſucceſſu careat, condonandum; iſtud non ita.

Etſi tamen omnes quotquot excogitari poſſunt cautelæ, fruſtraneæ quandoque futuræ ſint, itaut a male feriatis hominibus nihilominus male audiat Medicus, qui Homini paullo poſt vita functo Corticem præſcripſerit, qualiſcunque tunc fuerit Ægri ſtatus, qualiſcunque illius, vel Adſtantium efflagitatio, & qualiſcunque propria proteſtatio ante remedii oblationem, non ob id Chriſtianum Medicum decet abſtinere prorſus ab uſu talis remedii, ubi aliqua congruens ratio id exigat, vel tenuiſſima quævis non plane irrationabilis ſpes ſalutis in longinquo etiam affulgere, aut tranſpici poſſe videatur, ut ſi Ægrotus ſit juvenis, & cæteroqui validus. Mihi etenim non ſemel contigit, licet non ſemper contigerit, Hominem non modo a lethali paroxyſmo futuro parum diſtantem; ſed etiam in eo, quem patiebatur expiraturum creditum; quin & prope expirantem ope Corticis Peruviani copioſe, & celeriter miniſtrati ſervare, ut ex Hiſtoriis poſthac afferendis patebit: etſi etiam poſt reſtitutam ſanitatem, & calumnias Detractorum, & querelas Convaleſcentium, & beneficii minime cogniti contemptum, & mala cuncta, quæ ſupra recenſui, ſim pluries expertus. Quid, ſi Cortice inutiliter miniſtrato Ægrotantes ejuſmodi occubuiſſent? Idcirco deſperatis omnino nunquam offerendus eſt, ne ſine ſpe juvaminis infametur. Atque eo magis ab illo abſtinendum, vel eo ſaltem cautiſſime utendum, ſi cum circumſtantiâ ſtatus Ægri plane deplorati concurrat altera circumſtantia temporis, de invadente jam, vel inſtante quamproxime paroxyſmo: quo caſu duabus, vel tribus horis ab aſſumpto Cortice, debet probabiliter Æger proxima jam Fata ſua ſubire. Satius ergo ſemper eſt, ſi fieri poſſit, remiſſionem Febris, ut ſupra diximus, expectare, ne orta ex Morbo calamitas in Remedium refundatur: uti non modo propter horam oblationis intempeſtivam, paullo videlicet ante paroxyſmum, ſed forſan (crediderim ego) ob hanc ipſam Morbi diſpoſitionem, in Pernicioſis præſertim facilem, aliquando in Angliâ quid ſimile contigiſſe

tigiſſe refert *Sydenham*, ſubortæ inde cunctationis nebulas diſſipans, uſumque Corticis, quodammodo tunc fatiſcentem, nervoſe reſtituens.

Quod dictum eſt de Cortice non exhibendo deploratis omnino, & citiſſime morituris, intelligendum eſt etiam de caſibus (rarioribus quidem) in quibus Perniciosa Febris conjunctam habeat inſignem aliquam læſionem organicam Viſcerum, ſupra quam nullam habet ditionem Cortex; quare ſi a tali potius vitio, quam a conſueto Fermento producatur Febris, hæc tolli nequibit a Cortice, qui nil poteſt adverſus hujuſmodi Cauſſam. Si vero eadem Febris periodi rationem habeat a Fermento ordinario, læſio vero organica Viſceris alicujus, puta Gangræna, Ulcus, Abſceſſus &c. ſit vel quid adjunctum per ſimultaneam coincidentiam, vel ſymptoma productum ab ipsâ Febre, tanquam effectus a ſuâ cauſsâ, in tali quoque caſu, etiamſi per Chinam Chinam removeatur periodus, non tamen removebitur Gangræna, Ulcus, Abſceſſus &c., ſicut neque Febris illa Continua, quæ hujuſmodi affectiones comitari ſolet, aut ſubſequi, & quæ vel citam mortem, vel diuturnitatem morbi, utplurimum inexpugnabilem, conſuevit inferre. Hæc quidem coincidentia in Perniciosis noſtris non eſt admodum frequens; ubi tamen ea contigerit, fruſtra eſt præſcribere Corticem: quemadmodum in ipſis diuturnis Intermittentibus, quas Ulcus aliquod internum, externumve profundum foveat, plurimi experti ſunt, & faſſi ingenui Scriptores; utque ego ipſe poſſum teſtari, maxime ſi labes aliqua inſignis Thoracem præ cæteris occupaverit; ſed de his fuſius alibi.

Addamus pro coronide aliam nec levem, nec infrequentem, fere dixerim, calumniam, quam ſubire ſolet hæc Methodus: eam videlicet, quam aliæ Methodi curandarum Febrium, ſeu potius non curandarum, ut ſuam collabeſcentem ſuſtineant exiſtimationem, neceſſitate quâdam tutelæ *culpabilis*, huic affigunt. Primo itaque loco nonnulli Chinæ Chinæ infenſiſſimi, ſoloque illius nomine exhorreſcentes, qui ſcilicet eam nullo examine prævio ab uſu jam medico proſcripſere, mirum eſt dictu, quot nugas, quot ineptias, quot blaterationes, quot jurgia in illam effutiant. Illorum interim Methodus in curandis Febribus, noſtrâ rejectâ, & exſibilatâ, ea ipſa eſt, quam lepide deſcribendo deludit Celeberrimus *Lucas Tozzi* peculiari Capite — *De Methodo, qua reguntur noſtris temporibus, qui ſe Galenicos jactant*, ad quod curioſum Lectorem relego. Alii ſunt, qui China Chinâ vix audent uti in Febribus Intermittentibus

tentibus Benignioribus, atque diuturnis, poſtquam videlicet omnes Pharmacopæorum alveolos incaſſum exinanierunt. Apud iſtos Methodus noſtra male audit; temeraria quippe, Empirica, & phantaſtica, ſemel per accidens utilis, pluries vero noxia, reclamantibus licet experientiâ, & ratione, reputatur. Præter hos nolim facile credere alios quoque reperiri poſſe, qui Methodo hâc quomolibet excerptâ, vel intellectâ, neque inutili in praxi repertâ, quaſi tamen eos pigeat, ipſam, aliamve parum abſimilem palam profiteri, pudeatve alienum quodammodo morem ſequi, eâ clanculum, ut ita dicam, utantur, etſi cæſpitanter, atque caſu tantum nonnunquam utiliter. Iſti, ſiqui ſint, illam identidem, ut opinor, ſubfrigide, ac quibuſdam tantummodo additis limitationibus laudabunt, ſive laudabunt quantum ſat eſt, ut eâ poſſint uti ſine exprobratione, ſi deprehendantur in facto, ſed ſimul quantum ſat eſt, ut poſſint opponere, & cavillationes adducere, eamve nonnihil [parum licet experti] reformare, vel caſtigare tunc, cum eadem ſibi proponitur, vel muſſitare ſaltem, cum ab aliis exercetur. Quod tamen ex his omnibus nemo ex pravâ intentione peccet, ſicuti me certum reddit ipſorum integritas, ita æquum eſt, ut Lectores reddat æque certos integritas mea, me quoque in decurſu totius Operis ſemper reſpicere, atque corripere opinionem tantummodo Adverſantium, non mores: etſi præter intentionem alicubi forſan, ut & hîc, mihi exciderint verba, quæ aliud ſonare videantur. Cum itaque ex Opponentibus iſtis nemo, ut ajebam, peccet ex pravâ intentione, ſed *primi* ex præoccupatione quâdam vetuſtâ, *ſecundi* ex terrore Panico, & ſtipticâ quâdam circumſpectione, *poſtremi* vero ex mutilâ experientiâ, ſophiſticis utplurimum ratiociniis coinquinatâ: ideo pandere hujuſmodi Methodum aperte decrevi, ut ſublatâ dubitandi, murmurandive occaſione, omnibus indiſcriminatim proſim pro viribus, nominique deinceps meo hac ſpontaneâ qualicunque oblatione & conſulam, & caveam.

CAPUT

CAPUT V.

Evitare Cenſuram Vulgi difficile, ſi aliquando Æger hac Methodo curatus occumbat. Recenſentur ideo fideliter Caſus omnes lethales, in quibus culpatus eſt inſons Cortex, *etſi non oblatus, ut & ii, in quibus vere oblatus non profuit, iique inſimul, in quibus nec profuit, nec poterat prodeſſe.*

CAVEAT tamen ſibi quantum velit, & quantum lubeat prudens Medicus, nunquam Cenſoriam Adverſantium virgam declinabit: & quoaduſque vivet Ignavorum blateratio, eouſque culpabitur Cortex, & qui Corticem præſcripſit, ſi quando unus tantum inter centum, ſuâpte naturâ patenter jam moriturus, moriatur aſſumpto Cortice. Sed, bone Deus! aliud eſt mori ſumpto Cortice, aliud eſt mori propter aſſumptum Corticem; nihilominus apud homines hujuſmodi idem eſt mori aliquando poſt eum aſſumptum, ac propter eum aſſumptum; cum tamen non propter aſſumptum Pharmacum, nec propter aſſumptum Cardiacum, Bezoarticum, aut alia ſexcenta dicantur unquam mori tot, qui iſtis aſſumptis quotidie moriuntur. Anne ſoli Cortici injuncta eſt neceſſitas vel ſanandi etiam deploratos, vel necandi quos ſanare non valuerit? An quiſquam illum venditavit pro Pharmaco immortalitatis, ut præſtet primum? An aliquam habet, ut habent tot alia, quæ paſſim præſcribuntur, noxiam, aut deleteriam qualitatem, ut præſtet ſecundum? Cum vero tam præſtans non ſit, ut omnes ſanet, præſertim in agone conſtitutos (licet forte ſanet ex iis etiam nonnullos) num propterea ut Venenum audiet? Hîc ſane adamuſſim quadraret, quod ratione longe minore protulit olim *Botallus*, & ex Botallo noſtris temporibus *Sydenham*, quorum uterque cum liberaliorem ſanguinis miſſionem in Febribus Peſtilentialibus uſurparet, ſeque culpari reſciret, ſi quando aliquis tali adhibitâ Methodo occumbebat, *Verum* (inquit) *Nebulones nequiſſimi, & ignaviſſimi in id ſemper culpam convertere ſatagunt, non quod nocuit, ſed quod per nefas a cunctis vituperari exoptant. Aut ſi id nequitia non faciant, ignorantia tamen efficiunt: utraque certe pernicioſa, ſed illa magis.*

Non equidem ego in hanc querelam effundor, eo quia mihi, quod memor ſim, unquam contigerit caſus aliquis, qui alicui etiam in dicacitatem prono potuerit anſam præbere ſimilia

milia effutiendi; ſed potius conqueror, quod hæc aliquando ab ignaro vulgo, vel deliris hominibus promulgata ſint in Caſibus quandoque Illuſtrium Perſonarum, quæ obierunt, quibus vere Cortex non fuit oblatus, quibuſque utinam oblatus fuiſſet. Cæterum denuo poſſum teſtari coram Deo, & Hominibus, ut aliâs pariter teſtatus ſum, me nunquam ulli Corticem exhibuiſſe, cui ille obfuerit, vel potuerit mihi ſerio meditanti ſuſpicionem ullam incutere de damno illato: excipiendo ſemper hîc, & ubique ſuſpiciones in hiſtoriis ſecundæ huic Editioni additis adumbratas, uſumque minus tempeſtivum pharmaci cæteroqui innocui reſpicientes. Ne vero alicui intra Urbem noſtram conſcio de caſibus quibuſdam lethalibus, in quibus aliquando famâ mendaci culpatus eſt Cortex, minus candida videatur aſſertio mea, placet hîc Caſus ipſos obiter recenſere, & ab iniquâ calumniâ inſontem Corticem vindicare.

Sed prius circa hoc generaliter velim notari, quod, quando Æger, qui in extremâ anguſtiâ Corticem potavit, vitâ fungitur ante adventum futuri paroxyſmi, ſcilicet correſpondentis ei, quo pendente oblatus eſt Cortex, non poteſt tunc idem Cortex culpari non modo de damno, ut patet, ſed neque de inefficaciâ: quandoquidem in tali caſu perit Æger in ipſo paroxyſmo, quo oblatus eſt Cortex, diutius protracto. Effectus autem Corticis eſt, inhibere correſpondentem, ut diximus; adeoque quotieſcunque vivente Ægro uſque ad tale tempus correſpondens paroxyſmus inhibeatur, Cortex jam ſuum munus abſolvit, ſive deinde Æger ſucceſſive ſanetur, ut vere aſſolet, ſive etiam, inhibito licet paroxyſmo, adhuc occumbat ob aliquam *v. gr.* labem adjunctam, quæ Febriculam Continuam foveat, ſublatâ etiam periodo, lethalem, ut in nonnullis Caſibus contigit, immediate infra ſubdendis.

Primo igitur loco fama tulit apud nonnullos, Clariſſimum olim Virum *D. Nicolaum de Sanctis*, A ſecretis, & Status Conſiliarium Sereniſſimi Ducis Noſtri, in poſtremâ ægritudine ſuâ (quâ Fato ceſſit) aſſumpto juxta hanc Methodum Cortice obiiſſe; ſed falſum eſt. Sumpſit quidem alia remedia vulgaria, & obiit; Corticem autem vere non ſumpſit: nec obiiſſet fortaſſe, ſi vere ſumpſiſſet. Torquet adhuc animum meum memoria de Cortice non oblato tunc, cum tempus aderat, de non tentato ſaltem etiam tunc, cum præteriit. Quatuor eramus curantes Medici, *D. Candrinus*, *D. Ferrarius*, *D. Davinius*, & ego, qui propter levem quandam invaletudinem, quâ paullo ante correptus fueram, poſtremus acceſſi, nec primis, ut alias conſueveram, morbi diebus interfui curationi. In aliâ difficillimâ

ſimâ ægritudine ejuſdem Patientis non ſine fructu tale remedium, vix vix indicatum, cum aliis tamen quamplurimis longo temporis tractu præſcripſimus, & ab eo morbo contra ipſam expectationem noſtram evaſit. An Cortex ſimul cum aliis remediis, an ſola Naturæ actio opus illud abſolverit, ignoro. Eâdem fiduciâ propoſitus fuit unanimiter Cortex per modum alterantis in noviſſimâ ægritudine, tempore congruo, cum videlicet Febris Tertiana duplex, ſat valida, & per ſubingreſſum paroxyſmorum Continua, ſuas adhuc ſervabat periodos; ſed & unanimiter [poſtquam paratus fuit in pyxide, & ſecundum tenuem portiunculam ab eodem libatus] ab ulteriori illius oblatione ſuperſedimus, victoriam a ſolâ Naturâ ſudatiunculas quaſdam tentante per viam vel criſis, vel lentioris coctionis, concordi voto ſperantes. Sed quid? Non multo poſt intenditur morbus; tandemque irritis Cardiacis, & Bezoarticis ruit in præceps. De tentando Cortice remanet anceps judicium. Creditur inutilis futurus, timetur calumnia, nec offertur; eoque intentato occumbit Æger, ſuperſtite intra pyxidem Cortice: Medici vero ſubeunt calumniam de eodem perperam oblato, dum eos pœnitet non tentaſſe ob calumniæ metum.

Secundo loco Nobiliſſima Matrona *Domna Gertrudis de Sanvitalibus*, Emin. Cardinalis Soror, *Marchioniſſa Rangona*, anno 1707. poſt paucos paroxyſmos duplicis Tertianæ in ſoporem incidit tam gravem, tamque profundum tempore acceſſionis cujuſdam, ut de illius Vitâ maximopere a curantibus Medicis dubitaretur. Duo erant hi; unus quidem Junior [talem quippe reſpectu alterius licebit illum appellare] alter vero Senior, nempe *Cl. Ramazzinus*, qui durante Paravinorum Studiorum interſtitione Mutinæ agens, ampliſſimæ huic Matronæ operam ſuam, ut quondam conſueverat, in hac quoque ægritudine præſtitit. Applicita ſunt ſtatim, gravi hoc ingruente ſymptomate, ex eorundem curantium Medicorum præſcripto Veſſicantia, aliaque peculiaria remedia; jam enim univerſalia præceſſerant. Tandem advocor & ego tempore, quo ſopor nonnihil incipiebat una cum acceſſione remitti: ipſa namque Patiens paullo poſt me noſcens eſt alloquuta. Statim Corticem valide adminiſtrandum propono ad impediendum paroxyſmum correſpondentem. Annuit meis motus rationibus, meiſque, ſi fas ſit dicere, ſibi ſat notis experimentis *D. Ramazzinus* in curatione præcipuus [quidquid olim minus favorabiliter in ſuis *Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus* ſcripſerit ille de Cortice in hiſce præſertim circumſtantiis, aliud ſcilicet ſentiens ante

annum

annum 1695. & aliud poſt] cunctante tamen, nec niſi præ auctoritate ipſius *D. Ramazzini*, pluribus nominibus ſibi æſtimabili, conſentiente altero Medico; quamobrem parata eſt illico *ſemuncia* Chinæ Chinæ eveſtigio potanda, ſaltem pro medietate; ſed inculcante rurſus eodem Juniore Medico adeſſe tempus commodum pro expectandâ majori remiſſione, prima oblatio, quæ a me illico proponebatur, ſerius (me quoque officioſe conſentiente) protracta eſt. Sumpſit itaque Nobiliſſima Ægrotans tantummodo *drach. j. ſs.* circiter pulveris uno hauſtu circa noctem. Mane diluculo alia ſimilis ſaltem doſis debebat exhiberi, & repeti poſt aliquod breve temporis intervallum, prout fert Methodus mea; ſed quia conſtanter aſſeverabat antedictus Junior, qui permanentius adſtabat, acceſſionem illius diei conſueviſſe eſſe parvi ponderis, quod tamen non facile admittebant domeſtici, nec proinde opus eſſe tam feſtinâ Corticis oblatione, neſcio, an Ipſius, an Aſſidentium deliberatione loco Chinæ Chinæ cibus fuit exhibitus. Cumque paullo poſt ipſe ſuperveniſſem, ſub fiduciâ rerum mihi narratarum (maxime cum ſtatim a cibo remedium opportune amplius exhiberi non poſſet) circa meridiem tantum illud propinari poſſe cenſui. Aſt inopinato ante tale tempus nova Acceſſio, quæ debuerat eſſe minor ex relatu, violenter Ægram corripuit cum tantâ mentis hebetudine, ut Chinam Chinam oblatam non valuerit aſſumere, actum deglutitionis edere neſcia; illam enim, poſtquam ore diutius agitaverat, deglutire credens, expuebat: nec inde potuit ullo modo eam per œſophagum demittere, ſed facta omnino lethargica, mane ſequenti obiit, annum implens ætatis ſuæ LIII.. Forte tamen, ne dicam certo, non obiiſſet, ſi primo hauſtu *quatuor*, vel *ſex drachmas* pulveris, ut facile poterat, aſſumpſiſſet.

Tertio D. Candrinus Medicus, qui poſt receptam Methodum meam [recepit autem ſtatim ac vidit] plures eâ mediante perfecerat curationes eximias, in ultimâ ægritudine ſuâ, cui medebatur, me per accidens abſente, *D. Davinius*, paulloque poſt ſimultaneo officio medebar pariter ſuperveniens & ipſe, ſæpius mihi inculcabat, ut memor eſſem de propinando Cortice more meo, quotieſcunque ſe offerret occaſio; noſcebat enim, Febrem Continuam cum exacerbationibus obſcuris, & irregularibus, qualis erat ea, quâ detinebatur, Corticem nondum plane admittere. Levis aliqua remiſſio circa decimamquartam diem, & ſudores inde erumpentes cum facili tolerantiâ bonum omen tractu temporis videbantur ſpondere: adeoque, etiamſi aliquis forte tunc locus eſſe poſſet uſui Corticis, non tamen opportu-

nus

nus admodum, neceſſariuſve videbatur. Interim tranſactâ die xxi. labuntur vires. Circa xxiv. morbus in pejus ruit, *D. Davinio* plura incaſſum meditante, & agente, mihique poſt duorum dierum abſentiam in Urbem recenter redeunti, proponente, antequam Ægrum inviſerem, an novam venæ ſectionem, an potius Corticis uſum ſeligerem in hoc caſu, in quo nonniſi cenſuram prævidebat ex utroque remedio, quodcunque eorum inutiliter adminiſtraretur. Recta ideo conferimur ad inviſendum Ægrum, ut alterutrum ſeligamus: ſed eum jam properantem ad interitum cum gravi anhelitu, & pulſu deficiente reperimus. Et quoniam nullus phlebotomiæ, vel ulli remedio, virium robur exigenti, locus erat, Corticem potius tentari poſſe credidimus, licet probabiliter ſine fructu, ut pleno palam ore proteſtati ſumus. Aſſumptis ergo prius Eccleſiæ Sacramentis, meliore quo potuit modo, levem Corticis portionem potavit; ſed creſcente jugiter gravi anhelitu, & pulſu ruente, impotens factus eſt ullam amplius portionem aſſumere: immo, etiamſi potuiſſet, abſtinendum præcepimus ab ulteriore oblatione in ſtatu jam evidenter lethali, quo in ſequens tantum mane protracto, intra diem xxvii. expiravit, & intra annum ævi ſui IL.

Quarto tandem Vir Patricius *D. Joſeph Gallianus de Coccapanis* annum agens 64., quem quondam laborantem Tertianâ Perniciosâ Cholericâ ſanaverat Cortex, ut ſuo loco dicemus, Æſtate anni 1708. poſt ſuperatam in principio Veris gravem ægritudinem Tertianâ ſimplici corripitur, cujus prior Acceſſus accidentalis creditur ab Ægrotante, atque a crudâ repletione pendens ob vomitum adjunctum materiæ inconcoctæ. Accitus ego ſecundâ morbi die, infebricitantem omnino deprehendi, & in omnibus vegetum, Tertianam nihilominus Febrem ſequenti die ſe prodituram, eidem prænuncians. Tertiâ die mane illudit ille mihi de inani prognoſtico: adeo ſibi fidebat, nil incommodi percipiens. Redit tamen poſt meridiem Acceſſio comitata dolore ſtomachi ſatis ſenſibili, & vomitu laborioſo, quæ duo ſymptomata illi ſemper fuere in Febribus omnibus familiaria. Duravit per quatuor horas vexatio; quæ me veſperi accedente, blandaque remedia præſcribente evaneſcebat. Mane ſequenti potat Oleum Amygdalarum dulcium, quo materia biliosa placide per alvum educitur. Optime tolerat, totâque die immunis a Febre Amicos admittit, & cum iiſdem amœne confabulatur. Alterâ die, quæ erat morbi quinta, aſſumit bolum confectum ex cryſtallo mont. præp., Conf. de hyacintho, ac tantillo Theriaces recentis; & tranquille ſe habet

per

per totum mane. Accedo horâ ſuſpectâ, quæ erat tertia pomeridiana, & invenio illum recenter expergefactum a ſomno cum vi, & impetu, ratione inſomnii cujuſdam, in quo ſibi viſus eſt expellere Diabolum ſub aſpectu mulieris ad ſe accedentem. Narrat ſomnium iſtud, aliudque inſuper plane feſtivum; de utroque ridet, & interim præterlabitur hora tertiæ Acceſſionis. Moror adhuc ibi per aliquod tempus; dumque diſceſſum meditor, inquit ille: *modo non admodum bene me habeo*. Hoc dicto, ſtatim turbatur pulſus, inſurgitque angor ſtomachi, & proclivitas in vomitum. Præſcribo juſculum tenue, identidem potandum ad demulcendam humoris acrimoniam, miſturam anodynam ex abſorbentibus, incraſſantibus, & Cardiacis, cochleatim ſumendam, fotus externos, aliaque hujuſmodi, & abeo quo me trahit ſtatutâ horâ Conſultatio quædam gravis. Poſt horas quinque circiter redeo (verſabamur autem circa ſecundam noctis horam) & ab Aſſidentibus, priuſquam Ægrum inviſam, intelligo, immanem fuiſſe irritis auxiliis omnibus illius Acceſſionis Cardialgiam, adeo ut Æger vix loqui valeret interciſo ſermone, & irrequietus huc illuc aſſidue jactaretur. Intra memetipſum ſtatim cogitavi de Cortice propinando, metuens exitium in quarto Acceſſu; ſed Ægrum ſubinde inſpiciens, invenienſque in eo ſtatu, ut potius metuendum eſſet de morte in illâ eâdem Acceſſione, quam in alterâ, mutato conſilio abſtinui, alia tantum cardiaca remedia ſubſtituens: factoque interim funeſto prognoſtico, & præſcriptis Eccleſiæ Sacramentis, diſceſſi ſubdens, quod ſi forte Acceſſio illa perveniret ad declinationem, itaut ſpes eſſet, vitam poſſe protrahi in alterum Acceſſum, mane Corticem exhiberem. Mane igitur quandam ſenſuum promptitudinem, quam etiam maximam habuit in aſſumendis Sacramentis, obſervans, etſi Febris adhuc vigeret, & protraheretur potius intenſa, quam ad remiſſionem vergeret, cæteraque omnia mortem proximam minarentur, unum hauſtum Corticis ſatis moderatum [hærebam enim non parum] exhibui poſt tres dein horas alterum oblaturus. Sed accedens rurſus, ut hunc exhiberem, novi Ægrum ſemper in deterius labi, nec illam Acceſſionem, quippe nondum declinantem, prætergreſſurum eſſe; ideoque ab ulteriori Corticis oblatione ſuperſedi, illum pro deplorato omnino reputans, ut nimium circa ſecundam noctis horam confirmavit eventus. Atque ita periit Amicus, qui forte non periiſſet, vel ſaltem non periiſſet tunc, ſi illi poſt ſecundum ſtatim paroxyſmum integram Corticis doſim propinaſſem. Sed quis quantumvis oculatus tam præceps exitium in tantâ tranquillitate prænoviſſet?

Hæc

Hæc ſunt, de quibus Medicos moneo in curation e Pernicioſarum, indigus præ aliis, ut admonear ipſe, eſto q uod mea nonnunquam præſagia fortunet eventus: quo demum capti popellus, atque plebecula,

—— Me quoque dicunt
Vatem.... ſed non ego credulus illis

ab inopinato identidem ſucceſſu doctus oppoſitum. Mihi tamen in caſu tam repentino, & minime præmonſtrato (præmonſtraverat tamen aliquid Acceſſio ſecunda, licet tam præceps non indicavit exitium) mihi, inquam, in hoc caſu nulla per Urbem objecta eſt omiſſio, quæ vere a nemine mihi poterat objicii niſi a me ipſo, ut qui forſan in perſonâ minus ſplendidâ ſtatim Corticem obtuliſſem; forte tamen etiam non. Sed ſi obtuliſſem in hac poſt ſecundum tantum paroxyſmum, qui fuit primus, quem inſpexerim, pluresque poſtea, ut ſuſpicari fas eſt, contigiſſent recidivæ, vel ſi in earum aliquâ obiiſſet Æger, quid quæſo dictum foret de Cortice, quid dictum, immo quid non dictum de me? Evitavi tamen Cenſuram, quia obiit vulgari curatus methodo; non evitaſſem, ſi curaſſem feliciter Cortice. Utinam ita egiſſem tunc, ut modo Cenſuram paterer. Videant ergo, quam craſſe hallucinentur ii, qui cenſent [ſi qui ſunt, qui cenſeant] in enarratis Caſibus propinatum fuiſſe toto conatu Corticem, cum vere propinatus non fuerit, vel ſaltem pro non propinato habendus ſit: cujus rei veritatem, ac ſeriem Aſſidentes, & Conſanguinei Defunctorum poſſunt teſtari Quia vero ingenuitati meæ, vel publicæ fidei nunquam deero, fateor (quod latet Obtrectatores Corticis) in nonnullis Caſibus præter recenſitos fuiſſe a me exhibitum Corticem, & nihilominus Ægrotantes illos æque obiiſſe, ac obiiſſent eo non aſſumpto: adeoque minime inficior, illum aliquando, raro licet, inutilem eſſe, ut ſæpius ſunt quævis remedia; ſed abſolute nego eſſe noxium, præſertim ſi methodice adhibeatur.

I. Ita contigit, ne quicquam reticeam, alteri Viro Patritio *D. Antonio de Quatrinis*, cui medebar ego adjuncto mihi in ſocietatem *D. Davinio*. Illi itaque pendente curſu ſimplicis Tertianæ addita eſt dyſenteria ferox, & eſſentialis, quæ tunc fere epidemice vagabatur per Urbem. Utroque Æger vexatus morbo, brevi frigidus factus eſt, ſingultuoſus, & fere ſine pulſu. *D. Davinius* tunc me ſciſcitatur, cur Corticem non proponam, ut mihi mos eſt, in tali anguſtiâ. Reſpondeo, dyſenteriam eſſe eſſentialem, nec ſequi motum Febris, adeoque illam Cortici Febres cum ſuis tantum ſymptomatis tollenti non ſimul ceſſuram. Deſperatis tamen rebus tentandum cenſuimus. Ita-

que oblato valide remedio, nulla amplius obſervatur febrilis recrudeſcentia horis periodicis, ſed perſeverante pertinaciter dyſenteriâ cum indiciis ſphacelatæ partis, intra paucos dies Æger vitâ fungitur. Forte in hoc caſu majorem, quam China China, contuliſſet opem Ipecacuanha tempeſtive oblata, ſi præſto fuiſſet, etſi nec æque certum, nec forſan ſemper æque tutum, innocenſve remedium ſit Ipecacuanha in lineâ Antidyſentericorum, ac China China in lineâ Alexipyretorum.

II. *P. Felix de Tagliazucchis* ex ordine Fratrum Minimorum Sancti Franciſci de Paulâ, quem curabat *D. Riccius*, in quodam Tertianæ, non ſum memor an ſimplicis, an duplicis paroxyſmo, ſudoribus diaphoreticis frigidiſſimis abunde diffluens cum totali aſphyxiâ, ſenſibus licet vegetus, jam moriebatur. Abſente ab Urbe curante Medico advocor ipſe, ut qui tunc feliciſſimam Curationem in illâ viciniâ abſolveram in caſu valde conſimili. Anceps ego, an ſuffecturus ſit Æger uſque ad declinationem acceſſionis, quippe inſcius de morbi curſu, & de rebus geſtis, ut nihilominus Amicorum adſtantium petitionibus morem geram, præmiſſo prius prognoſtico de infauſto exitu, adducor, ut Corticem ad *unc. ſs.*, ni fallor, ſtatim præſcribam, ſed incaſſum; nam perſeverantibus iiſdem ſudoribus intra illam eandem Acceſſionem poſt paucas horas e viventium numero deletus eſt.

III. *D. Franciſco de Favalottis*, quem *D. Davinius* curabat, detento duplici Tertianâ ob graviſſimum Comatoſum affectum pernicioſâ, Corticem more meo propinandum eſſe, conſultus credidi; erat enim meo judicio morbus eo remedio ſanabilis, & opportunum tempus oblationis illius. Sed, neſcio quo Fato, quâve infauſtâ Pharmacopolæ, aut Aſſidentium diligentiâ, illi percolata tantum infuſio, ſeu potius decoctio *unciæ unius* Chinæ Chinæ exhibetur per ſtatuta intervalla loco ejuſdem Chinæ Chinæ in ſubſtantiâ, liquori, ut propoſueram, conjungendæ. In hoc æquivoco moramur per duos ferme dies; dumque aliam pyxidem ſimilem paratam video, eidem ſemper innixus credulitati indico, ſatius eſſe pro tunc ſuperſedere ſufficientem jam aſſumpti remedii reputans quantitatem pro impediendâ Acceſſione proxime futurâ. Redit tamen illa eodem forti, lethargicoque comitata ſymptomate. Miror novitatem rei, & melius inſpectâ pyxide errorem deprehendo. Cogitavi ſtatim de præſcribendo validius remedio [non enim tunc cum Collegâ curante illuc conveneram] ſed renui facere ſolus, & tantummodo ſuperaccitus, nec mihimetipſi amplius ſatis fidens in eo rerum ſtatu. Interim Æger fit ſumme lethargicus, & deglu-

deglutiendi neſcius. Die ſequenti habitus eſt pro expirante; aliquot nihilominus tenues cyathos illius percolatæ decoctionis cochleatim hauſit, vitamque præter multorum expectationem ad tres, vel quatuor dies frigidus, & ſine pulſu, ſimulque ſine exacerbatione protraxit, donec pari paſſu deficiens tandem expirarit, quo forſan remedio nervoſius oblato ſanari potuiſſet.

IV. *D. Ludovicus Cæſar de Carandinis* valetudinarius perpetuo, & in Tabem pronus, diuturnâ Quartanâ Ruri detentus, quæ tractu temporis pertinacem diarrhæam, mox & vomitum cum ſummâ virium dejectione, & corporis extenuatione ſecum traxit, Urbem transfertur, & *D. Riccio* Medico ſuo ordinario curandus committitur. Invenit is, ut retulit, Quartanam non amplius Intermittentem, ſuos tamen circuitus etiamnum manifeſte ſervantem, & comitatam prædictis ſymptomatis, maxime vero vomitu fere aſſiduo. Cumque Acceſſio quælibet Ægrum fatigaret tali proportione, ut paucis in poſterum ſuffecturus videretur, cogitavit ille de præſcribendâ Chinâ Chinâ ad *drach.* ij. more vulgari. Quia tamen continuitas introducta, quæ ſi eſſentialis fiat, de more lethalis eſſe conſuevit (ut norunt Practici) rationalem aliquam illi ſuſpicionem incutiebat de infructuosâ oblatione, me ideo in conſilium vocavit. Annui ego, atque animum adjeci, eo quia adhuc manifeſta mihi narrabantur ſigna periodi, inter quæ frigus in acceſſione invadens, naturamque Febris Intermittentis etiamnum deſignans in ipsâ accidentali, ut ita dicam, & recenti continuitate. Quoniam vero non longe diſtabat paroxyſmus, hunc prius obſervari debere cenſui, antequam plane ſtatueretur oblatio Corticis. Advenit Febris, quæ Ægrum fere ſuſtulit, remanſitque ille cum pulſu vix perceptibili etiam in majore Febris, & ſymptomatum remiſſione. Tunc ſtatim ad *drach.* ij. præſcriptus eſt Cortex, & ſequentibus duobus diebus ad *drach.* j. mane, & ſero; ſicque Acceſſio die correſpondente non rediit. Continuata eſt ad aliquot alios dies eadem China China, non quidem amplius in ſubſtantiâ, quia eam nauſeabat Æger, quomodolibet offerretur, ſed in Extracto ad *ſcrup.* j. bis in die. Jamque nullum omnino periodi indicium amplius viſebatur; ſed nihilominus nec reſurgebat pulſus, nec tollebatur lenta febricula, nec removebantur, licet paulùlum remitterentur, ſymptomata. Interim Æger languidior fiebat; tandenque diarrhæâ ſenſim colliquante, vomituque vix cibum admittente, ſtatimque rejiciente confectus expirabat. In hoc caſu, quin vitium aliquod grave latuerit in partibus ſolidis, nempe in Viſceribus, minime dubito; præſtitit tamen Cortex

quod potuit, & vitam, ut reor, ad aliquot dies protraxit.

V. Alium Caſum addam de Pictore quodam, nomine *Dominico de Villanis* a *D. Candrino* curato, qui cum Quartanâ longiſſimâ Hydropem ſimul confirmatum patiebatur. Venter illi immaniter turgebat; ſonabat percuſſus, & repercutiebatur Aqua. Facies ſimiliter turgebat, & intra palpebras inflatas, ac diaphanas adeo condebantur, ut vix apparerent oculi. Pedes æque inſigniter intumeſcebant; brachia vero, tibiæ, & crura ſumme gracilia, extenuataque apparebant. Sed mirum! Ipſe maraſmus erat tumor: caſu namque compreſſæ digito partes iſtæ foveam profundam nil tale cogitanti exhibuerunt; quare ſubducto calculo nonniſi oſſa, & pellis arida, ſero ſubcutaneo flaccide turgida, tactui ſe ſe offerebant. Erat inſuper totus ad ſenſum frigidus, identidem ſingultuoſus cum pulſu summopere exili, & ægre cibum capiebat. Solum mente conſtabat, languide loquebatur, & noſcebat ſe paullatim mori. Ad hæc paroxyſmum Quartanæ ſuæ periodice patiebatur, quo durante ſemper profunde ſomnolentus jacebat, ut mortuus videretur, donec declinante paroxyſmo aliquantulum, ſemper tamen imperfectius reviviſceret. In conſilium vocatus, immo expreſſe accitus, ut tantum inſpicerem, non ut curarem, renuebam ipſe quidquam proponere Homini chronicis jam morbis inſanabilibus ferme confecto, ætatemque inſuper ſexagenariam agente; ſed ab Amicis illius, atque domeſticis poſtmodum rogatus, ut quidquid etiam inutiliter tentari poſſet, vellem tentare, & curanti Medico prompte cuncta exequuturo indicare, auſus ſum Corticem proponere. Uno verbo, Cortex oblatus eſt, & repetitus pluries ſuis temporibus, ſtatimque ſublata eſt periodus, & comatoſa affectio conjuncta. In eum deinde ſtatum devênit, ut per menſem juſculum Viperinum, aliaque remedia reliquas affectiones reſpicientia potuerit aſſumere, Corticis quoque uſum imminutâ, & continuatâ doſi per intervalla repetens. Uſque tamen durabat Hydrops cum extremitatibus maxime excarnibus, & nihilominus maxime tumidis. Revixit ſingultus, ſummumque ſimul cibi faſtidium, ſenſimque Æger poſt tres circiter, ni fallor, menſes ab oblato Cortice [quos omnes dubio procul ope Corticis vixit] deceſſit e vivis. Atque hanc hiſtoriam, quam jure merito inter triumphos Corticis numerare poſſem, quia mortem Ægrotantis inevitabilem, & imminentem longe ſerius, quam par erat, protraxit, inter eventus nihilominus infauſtos lubet collocare.

VI.

VI. Obiit quoque *D. Flaminia de Ingonis* Matrona ſpectabilis, de cujus ægritudine vix, quantum ſat eſt, ſum memor; memini tamen quæ præcipua ſunt. Ab initio Tertianâ ſimplici laboravit ex gravi animi pathemate, & facile remediis ordinariis liberata eſt. Recidit illa, atque iterum ſimiliter ſanata. Recruduit denuo morbus, Febriſque non Intermittens, ut antea, ſed Continua apparuit cum periodicis obſcuriſſimis exacerbationibus. Ingraveſcente morbo *D. Davinius* fit mihi curationis ſocius. Adminiſtrantur quæ ſunt ex arte, ſed irrito ſemper ſucceſſu. Tandem erumpunt duæ Parotides, unaque earum ſatis inſignis. Evaneſcit tamen utraque citra ſuppurationem, ac ſubinde paullo manifeſtiores videntur fieri Exacerbationes, & Remiſſiones Febris; verum in ipſis exacerbationibus gravis ſopor ſe prodit cum ſummo virium languore, pulſuque minime conſiſtente. Re in pejus ruente, ambo cupidi prohibendi exacerbationes Febriles, ſoporoſi ſymptomatis mortem portendentis productrices, decernimus de tentando uſu Corticis. Auctor ſum ipſe: conſentit Collega. Primâ vice aſſumit illa, ſed difficulter, profundo quippe ſopore oppreſſa: quâ de cauſsâ potis non eſt remedium repetere, ſicque incœpto inauſpicato opere, dein imperfecto remanente, Ægra paullo poſt lethargica prorſus e vivis ſublata eſt.

VII. VIII. Deceſſere denique mihi, abſque eo quod hiſtorias per extenſum referam, nil proficiente uſu Corticis etiam tempeſtive adminiſtrati, duo Religioſi Viri ex Carmelitarum Excalceatorum familiâ, quorum unus ſeptuagenarius, debilis, & valetudinarius erat, obiitque correptus Tertianâ duplici, pernicioſâ, & exitiali factâ ob continuitatem, & acutiem irrito Cortice progredientem. Alter vero Juvenis erat, qui a Febre primum Acutâ, & Continuâ Proportionatâ, mox & ab Intermittente, in quam recidit, fuerat ſanatus, & quidem ſemper ſine Cortice. Recidit ille tertio, febriculas iterum Intermittentes longiuſculas paſſus, & Cortice leviter per modum alterantis aſſumpto denuo ſanatus eſt. Recidit quartâ vice. Et quia Febres videntur ad acutiem vergere cum tendentiâ ad ſoporem, præmiſſis ex arte in tali caſu præmittendis, offertur iterum Cortex validiuſcule in formam Opiatæ; ſed incaſſum. Omittitur idcirco illius uſus nondum plane completus, aliaque remedia volatili, & diſſolvente virtute prædita ſubſtituuntur; ſed fruſtra: Juvenis namque cum pulſu raro, & quodammodo, ut videbatur, laudabili, profundum in ſoporem labitur, vix potis cibum capere; tandemque ſingultuoſus, & anheloſus cum pulſu minuto, & celeri Deo ſuo piam animam reddit.

Sunt hi fideliter Caſus omnes Ægrotantium tracto annorum ferme XL. defunctorum, quorum ſim memor: eorum videlicet, quibus Cortex incaſſum a me propinatus fuerit in Febribus Perniciofis antea deſcriptis, quas cæteroqui idem Cortex eâdem methodo, ſed opportuniori tempore, & in circumſtantiis magis propitiis adminiſtratus curare potuiſſet. Nonnullos equidem alios præter hos, paucoſque caſus, in quibus irrito pariter ſucceſſu oblatum eſt remedium iſtud, referam *Lib.* V. Aſt id contigit in Febribus tantum quibuſdam eſſentialiter Continuis, vixque paululum, ac ne vix quidem remittentibus, pro quarum medelâ cum ſuâpte naturâ anceps ſit actio, & effectus Corticis, ipſa, quæ ſubſequuta quandoque eſt, carentia ſucceſſus, nobis eo loco ſuppeditabit fundamentum ſuſpicandi de ipſius inefficaciâ in Febribus illiuſmodi, in quibus ideo nonniſi certâ quâdam adhibitâ diſtinctione ut vere proficuus admittetur. Sed hæc hujuſce loci non ſunt.

Ut vero ad recenſitos nuperrime caſus, in quibus inaniter miniſtratus eſt Cortex, fugaci ſaltem intuitu convertamur, ſtatim animadvertere eſt, eundem Corticem prioribus quatuor Ægrotis proprie non fuiſſe propinatum, vel ſaltem noſtrâ non ſervatâ, aut non completâ methodo. Iis etenim fere contigit, quod contigit (ne vel minimum quidquam ſupprimam) Patricio Viro, Sereniſſimæ Ducalis Cameræ Generali Procuratori, *D. Gaſpari de Quattrofratris*, qui anno 1697. ex Tertianâ Perniciosâ Diaphoreticâ irritis omnibus curantis Medici conatibus jam plane confectus, Chinam Chinam potare cœpit quatuor circiter ante obitum horis, unoque tantum, vel altero aſſumpto hauſtu ſpiritum edidit, remanente domi remedio, Pauperi cuipiam levius febricitanti diſpenſando. Idem etiam contigit, & quidem patentius, uni ex ejuſdem Nepotibus, qui vix unicâ ante obitum horâ, dum ſcilicet illi ſuffocans ſtertor jam in bronchiis inflammatorum Pulmonum obſtreperet [occumbebat enim Peripneumonicus] tam enixe Chinam Chinam expetiit, eamque ſibi denegari tam ægre tulit, ut ad ſolamen morientis liquorem aliquem amaricantem ſub ſpecie Chinæ Chinæ eidem offerre decretum fuerit. Cum vero caſu præſto eſſet ibi ipſum remedium, paucula ſtatim illius portio exhibita eſt, quam ſummis vix attigit labiis, cumque id abunde ſufficere, præſens ipſe ſubjunxerim, ſubſtitit ille: & ſic expletâ imaginatione ſuâ poſt horam circiter expiravit.

Hujuſmodi ergo, atque ſimilibus Ægrotantibus nemo profecto jure dixerit, oblatum fuiſſe Corticem. Aliis autem pluribus ex iis, quos recenſui, licet vere oblatus fuerit, id tamen

men actum fuit deſperatis jam æque rebus, morte quamvis paullo plus diſtante, tentandi ſcilicet ſolum, vel indulgendi cauſsâ, pauciſque tantum, ut ex relatu patet, fuit oblatus in circumſtantiis, quæ valeant oſtendere (quod a me non negatur perpetuo) invalidum nonnunquam, incertumve in difficillimis quibuſdam caſibus eſſe poſſe robur remedii, cæteroqui ſaluberrimi, & admirabilis, cui par non eſt, nec unquam fuit in lineâ Alexipyretorum. Ex oppoſito namque plus centum illuſtres hiſtorias Hominum ab imminente morte ſervatorum poſſem adducere, quarum non paucas ſequenti potiſſimum Libro ſum allaturus: relictâ unicuique, qui ſibi os ſtrenue perfricuerit, libertate blaterandi, me donaſſe nomine non potentium ſervari, quotquot China China necavit; nomine vero ſanatorum, quotquot ea nequivit occidere.

Quod ſi aliquibus Cortice perperam vel languidiuſcule, doſique irregulari, aut priuſquam, pluſquamve deceat imminutâ utentibus, vel præſcribentibus ubi non conveniat, ut in Febribus eſſentialiter Continuis, & in extremo earum periculo, ille non videatur proficere, non id in medicaminis, vel Methodi meæ vitium vertant, ſed in culpam Methodi ſuæ, ſi quam habent, aut habere credunt: ſi enim huic (quam protuli in eum finem, ut qui eam non ſatis callent, callere poſſint) fidem velint adhibere, eamque integre non renuant amplecti, feliciores procul dubio poſthac curationes abſolvent.

Sed eheu! nimium fortaſſis Methodum hanc amplectentur nonnulli, & indiſcriminatim in uſum ducent, nimiumque forſitan intemperanter tractu temporis illam Medicis ſuggerent importunæ mulierculæ, adeoque in abuſum, & tandem in contemptum, culpâ ſcilicet utentium promiſcue, & ſine delectu, cadet Remedium eximium, fietque tandem de Cortice, quod jam perperam factum eſt, ac quotidie fit de Cardiacis, & Bezoarticis. Neque enim legitime mortuus vulgo credetur homo, cui non ſit prope mortem oblatus Cortex, quæcunque ſit Febris, aut quæcunque affectio, quæ illum jugulet, quæmadmodum legitime mortuus vulgo non creditur, qui ventre pretioſis lapidibus, eorumve confectionibus turgido Lethem non tranat. Cumque hoc pacto Remedium alioqui ſaluberrimum ſæpiſſime inutiliter exhibitum fuerit, ac inde fundamentum aliquod acquiſierit Obtrectatorum dicacitas, a communi etiam Saniorum æſtimatione fortaſſe decidet, ac in legitimis quoque caſibus, in quibus vere proficeret, rejicietur. Verum quid angor ſolicitus de futuro, cum ſatis proſtet unde conquerar de præſenti? Sat ſit huic occurrere;

—— *maneat ſeros ea cura Nepotes.*

CAPUT VI.

Hiſtoria peculiaris, quæ primam occaſionem inventioni Methodi traditæ auſpicatiſſime præbuit.

PRæmissis Caſibus omnibus, quos mihi memoria ſuggeſſit, infauſtum eventum ſortitis, licet ſemper ſine crimine Corticis, & ſæpius etiam ſine aſſumptione illius, ſaltem ad leges Methodi expoſitæ, jam tempus eſt, ut plurium inter quamplurimos fauſtorum, &, ſi fas ſit dicere, admirabilium ſeriem ſubnectam. Priuſquam tamen illos certo ordine ad peculiaria redigam capita Libro ſequenti, unum a cæteris lubet ſecernere, & ſeorſim exponere, quippe qui huic Methodo primam dedit originem, mox incrementum, & famam. Fuit autem hujuſmodi.

Vir Generoſus *D. Comes Bailardinus Nogarola*, tunc Præfectus Aulæ Sereniſſimi Ducis noſtri, annum agens LIII., ſanguineo temperamento, habituque corporis carnoſo præditus, & podagricis inſultibus, fluxuique ſanguinis hæmorrhoidalis periodice obnoxius, ſub finem menſis Auguſti 1695., fluente adhuc, nec diminute quidem hæmorrhoidali ſtillicidio, corripitur Febre Quartanâ ſimplici Intermittente. Accitus ego, invenienſque *Malum bene compoſitum*, ſanguiniſque excretionem, modum Naturæ ſervantem, nil inſigniter agendum, vel movendum duxi: quapropter, præſcriptâ tantummodo victus ratione, juſculo matutino paucis herbis alterato, nec non emulſione ſem. melon. cum tantillo pul. Cornu Cervi in vigore acceſſionis potandâ, clyſteribuſque blandis ad alvum lubricam ſervandam identidem injiciendis, ſuaſor fui, ut Febrem, ſuapte naturâ, eâque præſertim tempeſtate diuturnam futuram, æquo ferret animo abſque majore remediorum apparatu, dummodo intra conſuetos limites illa ſubſiſteret; me poſtea paratum offerens ad eam Peruviano Cortice fugandam, poſtquam curſum ſuum nonnihil exegiſſet, & poſtquam ego Æquinoctii non longe diſtantis phænomena obſervaſſem, ne ſcilicet eâ diutius in Autumnum protractâ, auctâque inſimul, quæ jam ſupervenerat, lienis obſtructione, radices ageret non facile per totam Hyemem extirpandas.

Tranſactis ſex Circuitibus, die 18. Septembris (erat autem dies ſeptimam periodum immediate antecedens) Febris extra ordinem Ægrum invadit, repetitque die 19. ut conſueverat.

Mane

Mane ſequentis diei, nempe die menſis xx. cum protraherentur nonnihil reliquiæ antecedentis acceſſionis, & ſanguinis hæmorrhoidalis fluxus eſſet notabiliter imminutus, ac inſuper Ægrotans aſſereret, ſe perſentiſcere remota quædam indicia, vi quorum horis pomeridianis novam acceſſionem præſtolabatur, ſtatim præmiſſo clyſtere ex lacte, & ſaccharo, Venam brachii ſecari juſſi, & ſanguinem detrahi ad *uncias decem*. Poſt meridiem circa horam xx. rediit Acceſſio, ut ſibi prænunciaverat Æger, atque eundem ſervavit motum diebus pariter xxi. & xxii. ſubſequentibus, ut de triplici Quartanâ nulla poſſet eſſe dubitatio. Quia tamen nativam ea ſervabat intermiſſionem, eſto quod paroxyſmi majorem extenſionem cum aliquâ poſtpoſitione acquirerent, ideo iiſdem remediis inhæſi, addendo tantummodo paululum Salis Prunellæ juſculo matutino, propter aliquam ſubortam urinarum imminutionem, ut nempe blandioribus iſtis remediis hoſtem demulcere datum eſſet, abſtinendo a fortioribus illum exaſperare aptis, donec ſaltem Æquinoctialis anomaliæ præterlaberetur influxus.

Die menſis xxiij., quæ ſexta erat a triplicatione Quartanæ, *D. Davinio* urbana forte quædam officia Ægrotanti præſtante, occaſionem arripui illum mihi adjungendi ſocium in curatione. Habitâ Conſultatione, ſtatuitur methodus fere eadem ac antea, febriſque circa horam xxij. ſuum renovat acceſſum ſub oculis Medicorum conſueto, minore tamen cum frigore invadens. In hoc Paroxyſmo, ſcilicet in vigore ipſius [ut mane retulit Uxor vigilantiſſima] Æger paſſus eſt levem aliquam oblocutionem, quod ſymptoma in nullo alio unquam morbo toto vitæ ſuæ tempore paſſus fuerat, ut & notabilem quendam capitis, & membrorum tremorem cum aliquâ etiam rerum ab ipſo paullo ante expetitarum oblivione. Symptoma illud magnum mihi timorem incuſſit; quare iterum convocato Collegâ, nova inita eſt Conſultatio, novaque ſunt præſcripta remedia, aliaque propoſita viciſſim, & viciſſim rejecta, ut in opinabilibus mos eſt.

His non obſtantibus die xxiv. veſpere circa horam 24. rediit acceſſio, in quâ nullum quidem ſubdelirium obſervatum est, ſed loco illius altus ſopor, a quo difficulter admodum excutebatur vocatus Æger, atque concuſſus. Obliviſcebatur bibere, & mingere, poſtquam Scyphum, & Matulam poſtulaſſet; immo utrunque vas facile illi manibus excidebat, poſtquam prehendiſſet.

Die xxv. confeſſus est peccata ſua, & post meridiem, longe etiam ante acceſſionem (erat enim dies Quartanæ pri-

mariæ

mariæ juxta vetus morbi ſtadium) adaucti ſunt notabiliter motus tremuli membrorum, ipſi Ægrotanti ſenſibiles, quin & illis ſocium ſe adjunxit ſingultus: quæ ſymptomata anſam dedere diſquirendi, an Veſſicantia, aut Emplaſtrum Sinapiſmum apponi poſſent partibus arthritidi obnoxiis; factoque rei examine, ſtatuta fuit Sinapiſmi Emplaſtri appoſitio, & veſpere in uſum deducta. Ingruente poſtmodum circa tertiam noctis horam paroxyſmo cum frigore ſemper minore [uſque tamen ſenſibili] in profundum adeo ſoporem demerſus est Æger, ut quibuſvis plane functionibus edendis impar eſſet, perinde ac ſi fuiſſet Cadaver; nec ullâ quâlibet dolorificâ Artis induſtriâ excuti potuit per multas horas. Non loquebatur, non movebatur, néc oculos aperiebat, ſed tantummodo involuntarie mingebat, nil tale ſentiens. In hoc ſtatu permanſit ad plures & plures horas, tandemque ligaturis, & frictionibus ſumme dolorificis, cucurbitulis tractis, & evulſis, Veſſicantibus ſtatim incunctanter appoſitis, ſpirituque ſalis ammoniaci naribus admoto, & ſale volatili Cornu Cervi in os intruſo, Deo dante, in eum ſtatum ſenſim devenit (appropinquante ſcilicet jam Febris declinatione) ut prope Auroram Venerabile Euchariſtiæ Sacramentum valuerit aſſumere.

Mane vero jam facto, die nempe menſis xxvi., cum conſpicua nonnihil eſſet remiſſio Febris, atque ſymptomatum (omnia tamen, etſi paululum remiſſiora, uſque perſeverabant, ſopor videlicet gravis, ſingultus, & Febris ipſa, quæ jam de Intermittente continua facta per paroxyſmos ſe mutuo excipientes ad Continuam eſſentialiter celerrime properabat) cum, inquam, nonnihil conſpicua eſſet ejuſdem Febris, ſymptomatumque remiſſio, ſtatuta eſt nova ſanguinis miſſio ſat liberalis, videlicet ad libram, partitis tamen vicibus: quâ celebratâ, & ab Ægro bene toleratâ, ſupervênit juſſu Sereniſſimi Ducis [cui ſummopere cordi erat Viri tam egregii vita] Bononiâ accitus Clariſſimus, & in Patrio Archilycæo Profeſſor quondam eximius *D Jo: Galeatius Manzius*. Is intellectâ facti ſerie, & approbatâ methodo in uſum ductâ, ſalem inſuper Viperæ, ſpiritumque fuliginis, & ſimilia remedia propoſuit ad precautionem præcipue, & ſublationem ſoporoſi ſymptomatis. Sed & hæc, ut & alia præmiſſa, incaſſum uſurpata fuere: ſiquidem paullo poſt, videlicet longe prius, & longe magis ac conſueviſſet antea cœpit gravari caput, obmuteſcente nempe Ægrotante, qui paullo ante haud difficulter loquebatur, & in profundum, aſſiduumque ſoporem jam jam labente, nullumque motum edente, exceptâ eâ violentâ univerſi corporis concuſſione, quam iden-

identidem ſuſcitabat, abſque eo quod illum a ſomno excuteret, importunus, frequenſque ſingultus. Sic perſeveravit uſque ad horam 23., quo tempore cum nonnihil magis frigefieri viſus eſſet, de invaſione novæ acceſſionis incidit ſuſpicio, præſcriptumque fuit ſpe fere nullâ cochlear Julapii gemmati cum pauxillo lapidis Bezoartici, exhibendum tantummodo circa v. noctis horam, ſiquidem Æger quidquam deglutire valuiſſet. Revera tamen non 23. horâ diei, ut creditum eſt, ſed ſolum circa quartam noctis advenit acceſſio; id præmonſtrante non tantum levi extremorum perfrigeratione, verum & aliquâ pulſus concentratione, majoreque ſymptomatum omnium, & præcipue ſoporis, atque ſingultus intenſione. Tunc ſane talia fuere, tam gravia, tamque funeſta cuncta accidentia, tantaque, & tam patentia proximæ mortis ſigna, ut Parochus Sacramentum extremæ unctionis illi miniſtrans anxie feſtinaverit pro complendâ functione, metuens ſcilicet, ne expiraret Æger, priuſquam ille ſacrum opus abſolveret. Remanſit itaque Patiens uſque ultra nonam noctis horam quaſi in vero mortis agone, quo poſtmodum tempore perexigua quædam dare cœpit motus, & ſenſus ſpecimina, ac proinde in ſequens mane vitam adhuc, ægre licet, protraxit.

Itaque mane diei xxvii. circa horam 14. a nobis inſpectus, vix capax inventus eſt deglutiendi plurimâ quoque adhibitâ induſtriâ cochlear illud Julapii gemmati, quod aſſumpſiſſe debuerat nocte præcedente, ſi potis fuiſſet. Quapropter conſideratâ proportione, quâ celeriter, atque vehementer augebatur Febris, & cum Febre lethargus, motus convulſivi, & ſingultus: item clare inſpiciendo hæc omnia jam ad novum incrementum non longe diſponi (quod ſatis præmonſtrabant ſingultus frequentior, ſubſultus membrorum crebriores, & nictatio aſſidua, involuntaria, ac pertinax cum intermixto narium ſtertore) unanimi omnium noſtrûm voto ſancitum eſt, nil amplius ſupereſſe ſpei, futuramque acceſſionem, quâcunque horâ invaluiſſet, fore ultimam Vitæ, etſi juxta calculum Quartanæ ſimplicis acceſſio hæc non incideret in diem majoris afflictionis, ſed in antecedentem, hoc eſt in correſpondentem diei primæ metamorphoſeos. Etenim abſque ullo dierum calculo revera impoſſibile videbatur, poſſe Ægrotantem ab imminente acceſſione evadere, etiam ut mortem tantum differret in ſubſequentem; maxime cum adeo invaleſcerent quotidie paroxyſmi, eorumque ſymptomata, ut nulla amplius obſervaretur in illis quartanaria proportio, nec amplius diſtingui poſſet acceſſio gravior, niſi inquantum ſemper

gra-

gravior erat noviſſima. Commiſsâ ergo tantummodo Aſſidentibus curâ Ægrum cochleatim per juſcula refocillandi, ſi fuerit opportunas, diſcedebamus concordes in funeſto prognoſtico, quin & in hora circacircum futuri interitus; quæ hora cum ad ſummum circa ad mediam noctem deſignaretur, immo cum eam *D Manzius* propiorem adhuc metueret, inſtitit ille deferri ſtatim Sereniſſimo Duci ferale præſagium, ſibique Mutinæ [ut ajebat] inutili quamprimum parari quadrigam, quâ vectus poſſet eâdem die Bononiæ reſtitui. Fuit autem Ille de inſtante, certâque morte Ægrotantis adeo perſuaſus, ut, cum in medio itinere a quodam Equite ſibi obvio interrogaretur de ſtatu *D. Co: Nogarolæ*, abſque ullâ hæſitatione reſponderit [etſi conſcius mei tentaminis, quod mox ſubdam] eum jam probabiliter mortuum eſſe, vel, ſiquidem adhuc viveret eo momento, tandiu non eſſe victurum, ut ille Mutinam petens vivum amplius poſſet invenire.

Interim dum Quadrigam præſtolaremur, ſimulque ubi conveneramus moraremur pauliſper, *D Manzio* diſceſſuro urbanitatis officia præſtituri *D. Davinius*, & ego; ego, inquam (quem præ familiaritate, mutuoque amore ſumme pigebat tantum Virum, & amiciſſimum perire) plurima volutabam mente, plurima meditabar pro eo ſalvando, quem Febris a primordio Quartana jam jam jugulabat, & quem doſis duarum drachmarum Peruviani Corticis ante paucos dies oblata, ut tunc in uſu erat, a tali excidio citra dubitationem præſervaſſet. Præ cæteris autem meæ menti obverſabatur caſus *D. Octavii Maſelli Lib.* I. *Cap.* x. *Hiſt.* 18. recenſitus, dicebamque intra me. Quantunvis lethalis & eſſe videatur, & reapſe ſit ſtatus iſtius Ægrotantis, certe vel viveret, ut vixit *Maſellus* (etſi tunc minus graviter affectus, ſed in hunc eundem ſtatum tendens) vel, inquam, viveret, vel ſaltem ſerius occumberet, ſi poſſet aut inhiberi omnino, aut notabiliter enervari imminens paroxyſmus: quo enervato, tantillum temporis lucraremur pro magis ſemper enervandis, ac paullo poſt debellandis ſubſequentibus paroxyſmis, ut & ſymptomatis probabiliter concomitantibus, quemadmodum videram in præcitato caſu ante annos 17. circiter mihi forte obſervato.

Pro hoc autem opere perficiendo me ſecreto alloquens proſequebar: etiam in caſu Febris, recentem quidem continuitatem adeptæ, quin & Acutæ, Malignæ, atque Exitialis jam factæ, ſed nativum adhuc periodi characterem ſervantis, pro hoc, inquam, opere abſolvendo potis eſſet China China, quantum eſt ex intrinſecâ virtute illius, ut vidi in recenſito caſu,

ſi *tempus*

ſi *tempus* ſufficiens adeſſet, requiſitumque ad opus hujuſmodi, & ſi in Ægrotante adeſſet *capacitas* ad deglutiendam tantam molem remedii. Quo ad *tempus*, non minus tunc requiri cenſebam, aut noveram in Quartanis ſive ſimplicibus, ſive duplicibus, ſive triplicibus, quam totum intervallum, quod eſt inter unam & alteram acceſſionem Quartanariâ proportione ſibi reſpondentem, idemque datâ proportione credideram de Tertianis, ſive ſimplices illæ fuerint, ſive duplices, quod perinde putaram, nec male; ſic namque me docuerat experientia, quoties *duas* tantum *drachmas* Corticis uno hauſtu in principio acceſſionis obtuleram, quibus correſpondentem ſolum acceſſionem, non inter medias, inhiberi obſervaram. Quo ad *impotentiam* vero Ægrotantis, hanc evidenter agnoſcebam in difficili oblatione materiæ cujuſcunque fluidæ, etiam guſtui non ingratæ, cochleatim factâ; quid fieret ergo [dicebam contra pariter intra me] ſi offerrem pulverem copioſum, nauſeoſum, & ægre deglutiri aptum in plurimo liquore? Primæ autem difficultati occurrebam ipſe mihimet ſubdens: Forſitan inſignis quædam quantitas Corticis celeriter, ſi fieri poſſet, in ventriculum illius intruſa, efficeret intra breve tempus, quod ſolet efficere intra longiuſculum quantitas modica. Secundæ vero difficultati, quæ auctâ remedii mole ſimul creſcebat, ſic reponebam. Fortaſſe ſi ab inſigni, quam meditor, & inſolitâ Corticis quantitate tantum Tincturæ recentis valido vehiculo extractæ (non quidem nudæ, ſed tenuiore inſimul, optimeque trituratâ ejuſdem ſubſtantiâ imprægnatæ) poſſet educi, quantum poſſet in paucâ mole æquare virtute *ſex*, vel *octo drachmas* puri pulveris, fortaſſis, inquam, & deglutiri intra breve tempus cochleatim poſſet, & intra breve tempus Acceſſionem inſtantem licet, ſaltem infringere, Vitamque prorogare in craſtinam diem. Sed ſi ab hodiernâ in craſtinam, cur non & a craſtinâ in alteram, & ſic deinceps, continuato congruenter, magiſque poſtea temperanter uſu remedii?

Statuto intra me, quoties conſenſiſſent Collegæ mei, tentamine, ſtatim hæc omnia, qualia cogitaram, combinaram, & ſeriatim deduxeram, palam feci, amplâ proteſtatione præmiſsâ, me nullâ omnino ſpe ductum ea proponere, ſed tantummodo ne mihi ſolicitudo ulla ſupereſſet, extincto Amico, de non communicato conſilio, fruſtraneo quidem forſitan, ac inutili, ſed ſimul innocuo, quod mihi non Ars, quæ ibi locum habere nequibat, ſed cœcus quidam, & inutilia quoque tentaturus amor ſuggeſſerat. Cum autem interrogarer a Collegis, quo pacto hæc omnia generalia, & dictu ſpecioſa in praxim

praxim demum, uſumque peculiarem ducere cogitarem, item qualis futura eſſet hæc tinctura Corticis, num ab aliis in hiſce caſibus hæc acta viderim, aut legerim, & ſimilia, reſpondebam: me nondum ſpecialiter cogitaſſe de modo tenendo; aliquem tamen mente revoluere: neque idcirco vidiſſe me, aut legiſſe exempla hujuſmodi; vidiſſe tamen unum aliquo modo ſimile, cum Junior eſſem, in Ægroto ſolâ *drachmarum duarum* Corticis oblatione ſanato; ſed præſentem Caſum eſſe longe magis præcipitem, & plane deſperatum, neque me proinde quidquam ſperare, ſed votum tantum permiſſivum exquirere, dummodo id rationale, & tutum in talibus circumſtantiis iiſdem videretur, & non aliter. Quotieſcunque enim non ſolum pro inutili, verum & pro temerario, aut damni ſuſpecto ab illis reputaretur tentamen meum, ſummâ animi tranquillitate atque internâ quiete abſtinere ab eodem eram paratus, ut qui ab infauſto, qui præ foribus erat, eventu, ſi non calumniam, deriſionem ſaltem me reportaturum noſcebam.

Annuit illico, qui primus interpellabatur, *D. Manzius*, admiſſo mecum ſuppoſito, quod vere quævis diligentia inutilis futura eſſet, invalidumque, ac irritum quodlibet, utut conquiſitum Artis tentamen. Atque hoc ſerio tenens, quod res ipſa clamare videbatur, ſtatim diſceſſit. Annuit pariter eadem confirmans de re plane deploratâ *D. Davinius*, mihique uni rei totius agendæ penſum denuo conceſſit; ſuo tamen æque ac antea continuato, ut ſpopondit uſquequo viveret Æger, ad eundem acceſſu.

Nullâ itaque morâ interpoſitâ abii; atque ad Pharmacopolam ingreſſus juſſi extrahi celeriter ſtrictam tincturam ab *unc. ſs.* Chinæ Chinæ cum vino malvatico in B. M., quæ tinctura cum forti expreſſione ſubſtantiæ Corticis elicita, & ad pauca cochlearia redacta, non ſine difficultate ipſo mane diei xxvij. circa meridiem propinata fuit Ægrotanti, cui ab initio vi adhibitâ os apertum eſt, & aperto injectus liquor. Unâ plus minus elapsâ horâ [ſive id contigerit ope vini, ſive ope remedii] cœpit ille loqui, interciſo tamen ſermone, quod mihi animum addidit ultra pergendi ad paroxyſmum imminentem validius antevertendum. Aſſumptâ itaque *unc. j.* novæ Chinæ Chinæ, & eâ Vini ſpiritu irroratâ, mox additâ aliquâ Vini malvatici portione, novam tincturam extrahi juſſi per ſimplicem infuſionem cum expreſſione validiſſimâ, cui admodum ſaturatæ, & turbidæ adjici curavi modicam quantitatem Vini tenuis; inde evaporato Vini ſpiritu in B. M. liquorem reſtringi iterum juſſi, cujus majorem portionem per clyſterem inje-

injectam volui [quod factum ab alio quopiam nondum noveram] minorem vero per os exhibui circa horam 24. . Quæ omnia ſine difficultate acta ſunt, Ægro facilem ſe præbente, ſomnolento licet, obtuſo, ſuiſque motibus convulſivis, & importuno ſingultu indeſinenter vexato. Nocte autem ipsâ, quâ expectabatur funeſtus Paroxyſmus circa horam ſextam, levis tantummodo, vixque obſervabilis facta eſt acceſſio cum omnium admiratione; quare mane ſubſequente, nempe xxviij. Septembris potis fuit me ad Lectum illius appropinquantem amabiliter amplecti, & oſculari, ut & Conſanguineos, ac Amicos intimos, eoſque alloqui, & cum iiſdem de rebus omnibus alacriter diſſerere cum integro mentis, nec non modico corporis vigore; quod omne ipſe jam cernens, vix oculis meis fidebam, mirabarque (quod mirabantur, & alii omnes) mei felicitatem tentaminis, cui ſimile nemo in hac urbe, ne per ſomnium quidem, antea peregerat, aut viderat. Atque ita poſt curſum decem dierum ab inchoatâ triplicitate Quartanæ intra 24. horas, quin etiam citius in hunc statum devenit, qui mane antecedente derelictus plane fuerat ut conclamatus, & pro tali a cunctis inevitabili Fato habitus, ut & rationabiliter habendus.

Eodem nihilominus mane repetita eſt oblatio Corticis ad *dracb. ji.*, ad arcendum certius paroxyſmum illius quoque diei, eo quia in eam diem incidebat Acceſſio præcipua juxta periodum antiquam Quartanæ ſimplicis. Cum tamen ea minime apparuerit, ſtatuta deinceps fuit a me pro pluribus diebus ſequentibus continuatio Corticis doſi tantummodo diminutâ, per modum ſcilicet levioris alterantis, prius ad *dracb. ſs.*, poſtmodum ad *ſcrup. j.*, donec penitus abolita fuerit quælibet, utut levis umbra periodi.

Sublatâ in hunc modum quâvis periodo, & redactâ ad ſummam exilitatem febriculâ permanente, ſive Continuâ, quæ poſtremis anguſtiæ diebus irrepſerat, expugnato lethargo, ſedatiſque motibus membrorum tremulis, ac convulſivis, unus ſupererat ſingultus, qui pertinaciter perſeveravit per undecim dies irritis ante hunc terminum omnibus remediis: erat enim tam vehemens, ut facile audiri poſſet etiam in aliquâ diſtantiâ tranſeuntibus per viam. Exacto nihilominus, ut dictum eſt, undecim dierum curriculo, ceſſit tandem, neſcio an Cortici, an pluribus aliis remediis tam internis, quam externis conſtanter adhibitis, & applicitis. Inter hæc mirabilis fuit, quantunvis aſpera Veſſicantium, & Sinapiſmi Emplaſtri tempore procellæ appoſitorum operatio, quibus remediis per-

raro

raro cæteroqui, & in quibuſdam tantum, quæ non facile ſimul coëunt, circumſtantiis uti conſuevi. Ab illorum autem appoſitione in caſu enarrato excitatis veſſiculis, & excoriatis genubus, effluxit per menſem, & ultra quantitas incredibilis materiæ putridæ, quæ ipſa ſæpius ſtrata, & pulvinaria penetrabat, non ſine meâ admiratione: quâ demum evacuatione completâ, eaſdem, aliaſque etiam articulationes corripuit Arthritis, quæ eouſque vagata eſt huc, & illuc, donec illi ſupervenerit juſto moderamine, & ſtillicido fluxus hæmorrhoidalis, ultimum tandem univerſæ Ægritudini finem imponens intra 40. dies ab enunciatâ triplicitate Quartanæ. Circa brumale equidem Solstitium ejuſdem anni 1695. (ut nihil ſubticeam) cum Tridentum uſque profeciſſet, Sereniſſimi Ducis Sponſam Sereniſſimam glorioſæ etiamnum recordationis excepturus, eique famulaturus in itinere Mutinam uſque, leviores aliquot febriculas paſſus est, quas facile tulit per totum iter, conſueta nunquam munia intermittens; ab iiſque, priuſquam Mutinam pertingeret, nullâ ope medicâ perfecte liber evaſit.

Atque hæc est ingenua narratio historiæ morbi, & Curationis illius: de cujus narrationis veritate in omnibus, & ſingulis ejus partibus abſque ullo addito fuco non est quod quiſquam dubitet; nam præterquamquod non deſunt de hac re testes oculati omni exceptione majores, ipſe inſuper apud me ſervo univerſam, & exactam deſcriptionem Caſus, ſingularumque circumstantiarum illius Italico conſcriptam idiomate, firmatamque, ac roboratam propriâ manu, & charactere Generoſi pariter Viri *D. Comitis Aloyſii Nogarolæ* filii Ægrotantis, quam huc non transtuli, eo quia plura continet ad rem nostram minime facientia, variaſque ſermocinationes ſingulis Conſultationibus habitas, quæ molem historiæ inutiliter augerent. Quæ tamen hîc inſerta viſuntur, ab ipsâ deſcriptione ſunt excerpta, ut cuique curioſo non pigebit ostendere.

Alios equidem caſus, quos Libro ſequenti ſum relaturus, etſi non minus inſignes ſint nuper expoſito, immo ipſorum nonnulli ſint eodem adhuc mirabiliores, non tamen, ut hunc, ex peculiari quâdam deſcriptione penes me aſſervatâ poſſum colligere; pendente ſiquidem ægritudine memorati Nobilis Viri otium aliquod mihi ſuppetebat, quod inde non ita ſuppetiit: quippe tunc ſolutus eram recenter modo aulico per obitum Sereniſſimi Franciſci II., necdum obstrictus eo, quo nunc teneor immeritus. Quamobrem cum fere cuncta fidere memoriæ labili fuerim ſubinde coactus, quotidianam omnium

expoſi-

expoſitionem modo perſequi est impoſſibile; & quandocunque etiam facile id foret, eſſet tamen nimis prolixum, etſi ex aliâ parte majoris foret utilitatis. Aliud eſt enim deſcribere Morbum lethalibus jam ſymptomatis ſtipatum, aliud eſt videre gradatim progreſſum ipſius Morbi in talem ſtatum pervenientis, ad hoc ut poſſimus recte noſcere, quantum præſtiterit remedium in eodem vere ad exitium tendente, non vero propter imminentem fortaſſe Criſim, vel ob Judicantis imperitiam, aut præoccupationem tali apparente, ac perperam credito. Id tamen fidenter exigam a Lectoribus meis, ut ſcilicet pro certo habeant, quod licet compendioſius, quæ ſuperſunt, hiſtorias ſim relaturus, & licet minutas illarum circunſtantias, ac ſeriem ordinatam nequeam exprimere [quod tamen ubi poterit fieri pro modo fiet] attamen, nonniſi quæ certo mihi comperta ſunt, ſcribam, quæ nempe vel ex ſchedulis impolitis, ſed veridicis, apud me loco Adverſariorum, aut hiſtoriarum ſervatis, vel ex ipsâ meâ indubitatâ reminiſcentiâ deprompta ſunt. Neque enim Hiſtrionum more quidquam attollere, ſed caſtigatiſſime, prout Virum candidum decet, cuncta referre mihi lex eſt. Quod tamen ſi non plane quiſpiam admittat, hunc ad Sanatorum, Aſſidentium, Conſanguineorum, & Amicorum eorundem tribunal appello.

Etſi vero (ut pro coronide repetam quod aliâs protuli) etſi, inquam, has, & cæteras hujuſce ordinis proteſtationes ſparſim habitas, tam abunde hactenus edidiſſe contigerit, ut eas, fere dixerim, videar jactaſſe: abſit tamen, ut alio id egerim, agamve ſtudio, niſi ut mearum, quotquot ſunt, aſſertionum veritatem, ac ingenuitatem [de utrâque enim æque ſum, nec parum, ſollicitus] coner in propatulo ponere, atque hâc tandem viâ, prævio ſcilicet multiplicis, & indubitabilis experientiæ lumine, cunctis pateat, me *pro ingenii modulo* (ſi *Sydebamii* verbis uti liceat) me, inquam; *pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendiſſe, ut, ſi quo modo fieri poſſit, Morborum (* dicam ego, *Febrium Perniciosarum. ſaltem Periodicarum) medela poſt cineres meos majori cum certitudine adminiſtretur.*

FINIS LIBRI TERTII.

FRANCISCI TORTI
THERAPEUTICES
SPECIALIS
LIBER QUARTUS.

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER QUARTUS

Curationes inſignes quamplurimas exhibens omnium ſpecierum Febrium Perniciofarum, aliâs recenſitarum, Methodo jam deſcriptâ abſolutas, una cum gravi circa hanc materiam Praxeos Problemate.

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoriæ inſignes Intermittentium Pernicioſarum, in primam præcipue Corporis Regionem ſævientium, noſtra methodo jugulatarum. Harum ſpecies ſunt, Primò *Cholerica*, *&* *Dyſenterica*, Secundò *Subcruenta*, *&* *Atrabilaris*, Tertiò *Cardiaca*.

UT Ordine aliquo procedat hiſtoriarum omnium, cæteroqui nonnihil diſparatarum, & octo celebrioribus jam recenſitis Febrium Pernicioſarum ſpeciebus reſpondentium ſeries, congruum hîc loci cenſeo commodiorem illam diviſionem ſequi, ſecundum quam Cap. II. Libri III. diſtinximus illas in triplicem ordinem, habito reſpectu ad triplicem noſtri Corporis regionem, in quarum aliquam peculiariter plus quam in aliam nonnullæ ipſarum ſævire ſolent. Qui quoque ordo, ſi bene ſpectetur, ab aliis diviſionibus antea præmiſſis non multum abludit.

Juxta hanc ergo diviſionem ad primum ordinem connotantem primam regionem reducentur ſpecies iſtæ Perniciosarum, quas alibi jam Sylviano more peculiari donavimus nomenclaturâ; nempe, Primò *Cholerica*, & *Dyſenterica*, Secundò *Subcruenta*, & *Atrabilaris*, Tertiò *Cardiaca*. Et harum Hiſtoriæ primo hoc Capite deſcribentur. Ad ſecundum ordinem connotantem ſecundam Corporis provinciam referentur primò *Diaphoretica*, Secundò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua malignans*; Et hiſtoriæ iſtarum ſequenti Capite comprehendentur. Ad tertium denique ordinem reſpicientem tertiam pariter Corporis regionem revocabitur unica ſpecies, nempe *Lethargica*. Atque illius hiſtoriæ ſucceſſivo pariter Capite narrabuntur. Et ſic ſub tribus tantum Capitibus Hiſtorias omnes octo ſpecierum Febrium Perniciosarum a nobis ſtatutarum, nullâ ſervatâ temporum, aut conditionis perſonarum ratione, ordinate complectemur, quibus poſtquam alias non abſimiles ab Amicis in noſtræ Methodi confirmationem communicatas junxerimus, hunc tandem Librum claudemus arduo quodam in Praxi circa hanc materiam Problemate, cujus dilucidationem aliæ noſtræ non parum promovere poterunt peculiares hiſtoriæ. Cohærenter itaque ad diviſionem ut ſupra admiſſam inter hiſtorias hujuſce Capitis primam ſedem teneant

CHOLERICÆ HUMIDÆ.

I. DA. *Joſeph Gallianus de Coccapanis*, cujus obitum præcipitem ex Perniciosâ Cardiacâ paullo ante deſcripſimus, laborabat anno 1696. Tertianâ ſimplici intermittente, comitatâ vomitibus bilioſis indeſinentibus, & biliosâ pariter dejectione correſpondente. Cum aliâs conſueviſſet morbo hujuſmodi cum ſymptomatis ſimilibus, præſertim cum copioſo vomitu, corripi, itaut non ſemel conſtitutus fuerit in Vitæ diſcrimine, tuliſſet tamen ſemper, etſi ægre, labores conſuetos, adjutus remediis uſitatioribus, blandiebar ipſe mihi conjectans, quod & hunc pariter morbum remediis iiſdem, quæ jam in uſum ducebantur, adhibitis eſſet laturus. Aſt quartâ, ni fallor, vel quintâ acceſſione tam immanis, tamque ferox, tam frequens, tamque copioſus vomitus ſupervênit cum ſimultaneâ ſemper, ac per breviſſima intervalla repetitâ dejectione materiæ bilioſæ, ſeroſæ, & corruptæ, ut utroque motu Æger jam fere confectus, univerſaliter perfrigeratus jaceret cum pulſu ferme abolito, oculis cavernoſis, ſingultu, anxio anhelitu, ſupinoque decubitu, quippe jam impotens ſe vel erigere, vel conver-

convertere in alterutrum latus, ut vomeret, vel alvum identidem irritatam exoneraret. In hoc ſtatu, in quo dubitabatur, an poſſet quidquam ingratum guſtui deglutire, vel deglutitum retinere, cum juſcula ægre deglutiret, & deglutita rejiceret; immo in quo Sacri Miniſtri eidem ut abſolute morituro aſſidentes, nec non ego ipſe metuebamus, ne non uſque in craſtinum victurus eſſet, in hoc, inquam, ſtatu auſus ſum cum Cenſuræ periculo præſcribere Corticem (quo mediante paullo ante evaſeram ipſe a morte propinquâ) & quidem amplâ doſi juxta Methodum antea deſcriptam, remediumque intra horas aliquot congruâ proportione repetere, ut jam tradidi *Lib. III. Cap. III.*; neque enim opus eſt eandem crambem pluries recoquere. Hinc factum eſt illico, ut ſubſequens paroxyſmus nequaquam acceſſerit, licet quo ad reliqua adhuc moribundus Æger videretur. Paroxyſmo autem inhibito, & impetratis induciis, pulſus cœpit nonnihil elevari, & Ægrotans, eſto difficulter, atque tardiuſcule incaleſcere; quare, continuato remedio, & liberaliore infimul facto etiam ultra Medici indulgentiam Vini uſu [vix enim aliud quicquam aſſumere poterat, aut retinere primis præſertim diebus] ſenſim convaluit, intra non multos dies fere a morte revocatus in vitam, quam ad duodecim inde annos ſine ullâ recidivâ nervoſe protraxit.

II. *Uxor Bartholomæi Giannaſii* binos paſſa cum dolore ventris, vomituque, ac ſeceſſu copioſo in Acceſſionis principio, Tertianæ ſimplicis paroxyſmos, quos pro talibus minime noverat, tertium ferociſſimum ſubit, in quo cum ingenti inteſtinorum, ſtomachique dolore humoralia immodica excernit ſurſum, atque deorſum ſine intermiſſione, unde frigida reddita, & ſine pulſu, cum pallore mortali, oculis concavis, acutis naribus, collapſis temporibus, conclamata creditur, & quidem confecta dolore colico. Advocor nihilominus, deſcribiturque mihi ab Ægrâ vix loqui valente, ut & ab Aſſidentibus ipſis morbus ſub ſpecie doloris inteſtinalis, nullâ factâ Febris mentione. Carentia fere omnimoda pulſus, & carnium frigiditas non ſinebant me certiorari de Febre, multoque minus de naturâ, & ſpecie illius. Intelligens tamen non ſine labore, & ex vi interrogationum repetitarum, recurſum alternum cum anticipatione regulari, & cum proportionali augmento intenſionis ſymptomatum ſemper ſimilium, facile ſuſpicatus ſum de Tertianâ Perniciosâ abſconditâ, ut *Mortonus* loqui conſuevit. Statim itaque ad Corticem confugi, non eâ quidem doſi, quæ valeret Febrem plane ſupprimere (quippe adhuc hære-

bam nonnihil anceps de naturâ morbi) ſed eâ tantum, quæ valeret eandem imminuere, obſervaturus interim melius quod mihi tunc confuſe tantum deſcribebatur. Alterâ die pulſus revixit, licet minutus, & paululum frequens, carnibus tepor aliquis redditus eſt, cæteraque omnia minus gravia apparuere; quod mihi de Tertianâ Cholericâ præbuit fortius indicium. Veſperi cum coactus eſſem recedere ab Urbe, noctu vero expectaretur quartus paroxyſmus, aliquam rurſus, ſed levem præſcripſi portionem Corticis in formâ boli Cardiaci, meque mane reverſurum ſpopondi, ut Ægram curioſus inviſerem, nec operi chriſtianâ pietate incœpto ullo pacto deficerem. Cum autem nocte invaſiſſet Febris etiam anticipans, Ægra moræ impatiens præ dolore, vomitu, atque ſeceſſu conſueto, licet tolerabiliore, alium me abſente Medicum ſummo mane accerſiri curavit. Dum iſte varia pro ſolvendo ſtomachi, ventriſque dolore [neque enim alium morbum accuſabat Ægra, neque ex pulſu frigido, ac vix perceptibili poterat Medicus cæteroqui Cortici amicus quidquam aliud conjectare] ipſe ſuperveni, & de periodo certior jam factus, ac de Perniciosâ Tertianâ, amicum Medicum monui de vero morbo, ac de inchoato jam uſu Corticis, vi cujus illa acceſſio, utut graviſſima; aliquod nihilominus ſuſceperat moderamen reſpectu prioris. Obſtupuit ille his auditis, mihique incœptam curationem meam abſolvendam conceſſit lubens, & de exitu curioſus. Statim ergo Chinam Chinam præſcripſi validâ Methodo, ſtatimque pariter Febribus, vomitibus, torminibus, & dejectionibus modum impoſui, non quia morbus ad declinationem vergeret (ſubſequentes etenim crudeles recidivæ patefecerunt oppoſitum) ſed quia febrifugum largâ doſi ſumptum cuncta compoſuit. Perſeveravit ea in uſu ejuſdem febrifugi diminuto, & ſana viſa eſt; paullo poſt tamen Febris eadem, licet parum manifeſta quo ad alias febriles circumſtantias, clare repullulavit quo ad ſymptomata prædicta, & periodica. Quoniam vero hæc minus fortia ſe prodiderunt, curationem primum tentavi Methodo, ut loqui mos eſt, rationali, per uſum ſcilicet Enematum anodynorum, per oblationem *Olei amygdalarum*, *Cryſtall. mont.*, *Salis abſynth.*, *Theriacæ recentis*, *Conf. de hyacinth.*, *Laudani opiati* &c. mox his non proficientibus, Febreque cum dictis ſymptomatis invaleſcente, tranſitum feci ad uſum *Syrupi de China China Cap.* VII. *Lib.* I. deſcriptum, cui in progreſſu ipſam Corticis pulverati ſubſtantiam placuit adjungere. Sed cum hæc quoque nihil proficerent, mihique jam metum incuſſiſſet effera quædam, quæ his non obſtantibus

bus ſucceſſit Acceſſio, ne in ſubſequente periret Ægrotans, ad validam Methodum rurſus confugi, unde omnimoda ſtatim Febris, & mentitæ Cholericæ affectionis abolitio. Poſt aliquod tamen diuturnum tempus iterum periodica affectio ſemicholerica alternis diebus ſe prodidit, Febre vix, ac ne vix quidem ſenſibili. Hanc blandis tractavi remediis, & ſine Cortice ſanaſſe ſum viſus. Cum ecce ex improviſo ea iterum caput extulit, ſed aliâ ſub larvâ, ſiquidem loco excretionis flavæ, ac viridis, cruenta impenſe, ac nigricans, ut mihi relatum eſt, ſucceſſit dejectio. Huic pariter nondum Cortice, ſed aliis interim remediis, donec materiam alterâ periodo datum eſſet inſpicere, obviam eundum eſſe cenſui, utut exilitas pulſus quammaxima non levem mihi terrorem incuteret. Cum vero die afflictionis modica, nec ullius pravi coloris fuerit excretio materiæ per ſeceſſum, & nulla per vomitum, ſubſtiti, nec Corticem præſcripſi: ſenſim autem interea morbus inducias dedit. Non multo poſt gravidam quadrimeſtrem mihi notabilem ventris illius intumeſcentiam exploranti ſe prodidit Ægra non ante conſcia; idque ex certis ſignis ante paucos tantum dies ſibi conſtaſſe indubitanter aſſeruit. Dimiſi illam non bene credulus; ſed iterum vomitus, nec levis quidem, ſed nec immodicus, alternis diebus illam torquebat cum febrili tamen incaleſcentiâ, & cum debitâ pulſus emicatione: quod per tres ante menſes nunquam deprehenderam. Venam ideo in brachio ſecari juſſi, cum antea præ exuberantiâ excretionum, & pulſus exilitate non auſus fuerim. Viſa eſt melius habere, reſumptis viribus, carnibus, & modico faciei colore. Aliquam nihilominus fere citra Febrem paſſa eſt vomitus, & bilioſæ dejectionis recrudeſcentiam alternis diebus, typoque adhuc tertianario recurrentem, quæ poſtmodum appropinquante brumali tempeſtate ſenſim diſperiit; unde Ægra ſtadio ſuæ geſtationis ſatis feliciter exacto partum edidit naturalem, ſana jam reddita, & in novæ tantum geſtationis recidivam prona.

CHOLERICA SICCA.

III. Geminianus Campiolus ætatis annorum XLIX., habitus admodum gracilis, aſpectuſque ſquallidi, ac luridi, Tertianâ ſimplici correptus cum inani, ſed diuturniore vomituritione, poſt tres, vel quatuor acceſſus eo pervenit, ut illi jam continua, ac indeſinens fieret in vomitum propenſio, vi cujus liquida omnia, & potulenta aſſumpta ſtatim rejiciebat, tantumque ova ſorbilia [quæ tamen, ut & alia quæcunque, admit-

admittebat ægre] ad breve aliquod tempus retinebat. Extra vero occaſionem cibi aſſidua erat, ut diximus, in vomitum proclivitas cum nonnullâ etiam, parcâ licet bilioſæ materiæ acerrimæ rejectione. Alvus pariter reſpondebat vomituritioni, ſæpe ſcilicet Ægrum ſollicitans, paucam vero, ſeroſamque identidem excretionem pariens. Præſcripta ſunt remedia ex arte; ſed incaſſum: adeout ingraveſcentibus paroxyſmis, & duplicatâ jam Febre, augerentur in dies ſymptomata. Pulſus debilis fiebat, & celer; immo Febris a primordio intermittens poſt acquiſitam duplicitatem, aliquam etiam continuitatem affectare, quin & adipiſci videbatur. Jamque res in anguſto erat poſita, neque illi adminiſtrari Sacramentum Euchariſtiæ permittebat metus rejectionis. Lingua ſicca erat, arida, & ſcabra; urina pauca, craſſa, & rubra: aderat quoque jactatio aſſidua, virium exſolutio, oculorum concameratio, & tandem ſingultus. Præſcribo Corticem copioſum in plurimos bolos diviſum, partitis vicibus cum Vino tenuiore ex cochleari ſumendos, ſi Æger poſſit aſſumere. Vi ſibi illatâ nonnullos deglutit, & retinet. Renuit laborem ſumendi reliquos. Hortor, ſuadeo, inſto, ut aſſumat, ſi illi cæteroqui morituro jucundum eſt vivere. Annuit tandem, aſſumit, & retinet. Sic perſeverans evadit ab Acceſſu futuro, qui nempe non advenit. Incipit ſedari vomitus, & alvus denſari, ac ſiſti. Perſeverat adhuc levis Febricula ſuperſtes ad duos dies, quæ continuato uſu Cortis cito deſinit. Denique per ſeptem, vel octo dies uſurpato per modum alterantis remedio, eo ſolo, & clyſteribus ex lacte identidem injectis, perfecte ſanatus eſt abſque recidivâ. Duobus, vel tribus inde annis elapſis, eodem morbo, iiſdemque prorſus ſymptomatis corripitur. Priuſquam ad extrema deſcripta perveniat, circa quartum videlicet, vel quintum paroxyſmum, præſcribo Corticem doſi modicâ, terque, vel quater debilius repeto. Sanatur perfecte, pariterque non recidit.

DYSENTERICA.

IV. UNus ex famulis Splendidi, ac Nobilis Viri D. Marchionis Camporei duplici Tertianâ Intermittente, plurimum tamen intensâ, vexatus cum bilioſis vomitibus admodum laborioſis, ingruente tertio paroxyſmo potiore materiam primo porraceam, & vitellinam vomere cœpit, atque dejicere, mox mucoſitatem quandam cruentam copioſam, qualem in verâ Dyſenteriâ contingit obſervare; cum hac tamen diffe-

feren-

ferentiâ, quod hujuſmodi excretio in Dyſenteriâ per alvum tantummodo fieri ſolita, in hoc caſu fiebat etiam per vomitum, ita ut ex inſpectione talis materiæ per vomitum excretæ, quiſque illam prodiiſſe per ſeceſſum, indubitanter credidiſſet. Alia inſuper obſervabatur differentia inter hanc excretionem, & eam, quæ in verâ Dyſenteriâ contingit, quod ſcilicet in hoc caſu dolores, atque cruciatus Ventriculum præciſe occupabant, non vero Inteſtina, in quibus tormina nulla perſentiebantur, licet ab omni teneſmo non eſſent immunia. Sævum hoc Symptoma maximam Ægrotanti jactationem inferebat, linguæ ſcabritiem, urinarum paucitatem, craſſitiem, croceumque impenſe ruborem; Febris vero tum intenſior facta, tum magis extenſa, jam ad continuam eſſentialiter tendere conſpiciebatur. Repetita eſt ideo die minoris afflictionis Venæ ſectio antea celebrata, & injecti clyſteres ex juſculo, cremore hordei, lacte chalybeato &c. item continuatus eſt uſus ſeri Vaccini antea præſcripti, aliaque in uſum revocata, quæ humorum omnium fervorem, & acrimoniam temperare, ac retundere apta ſunt credita. Quarto nihilominus Paroxyſmo graviore, qui motu admodum obſcuro, nulloque fere frigore ſe prodidit, rediit longe violentior ac prius eadem excretio ex muco copioſo, & cruore mixta, per alvum quidem abunde, ſed ſatis diminute per vomitum. Irrequietus Æger neſciebat momento temporis ſtare loco: clamabat, ululabat, ſibi erodi, atque divelli ſtomachum identidem repetens, nil videlicet proficientibus diluentibus, oleoſis, incraſſantibus, anodynis &c. Non equidem compatiebatur cor, neque pulſus (proinde non erat hæc Cardialgia) ſed ferocia nihilominus doloris, Febris intenſiſſima, ardor univerſalis, vigiliæ pertinaces, concidentia faciei, & carnium repentina extenuatio, vel aliquam inflammationem internam præ foribus eſſe prænunciabant, vel irreparabilem tranſitum in Febrem ardentem, hoc adjuncto ſymptomate facile lethalem. Hærebam hîc (fateor) circa oblationem Corticis; immo proclivior eram in continuationem Methodi incœptæ propter rationes quamplurimas; ſed cum plura jam incaſſum methodice adminiſtraſſem, nec eventum meliorem ominari fas eſſet, niſi per promptam inhibitionem paroxyſmorum (ſiquidem hanc amplius licuiſſet aſſequi, progrediente jam celeri paſſu ad continuitatem Febre) idcirco tandem decrevi Corticem offerre, methodo tamen nonnihil leviore, eâ videlicet, quæ pro curatione Perniciosſarum Octavæ præſertim ſpeciei deſcripta eſt *Lib. III. Cap. III.* Oblatâ itaque, & repetitâ temperanter Chinâ

nâ Chinâ in formâ boli, eique ſuperbibendâ præſcriptâ Aquâ Plantaginis, ſtatim ſubſequentes Paroxyſmi vix perceptibiles ſunt redditi cum manifeſtâ Febris intermiſſione, mucoſæ, cruentæque excretionis omnimodâ ſuppreſſione, urinarum coctione, ſomno modico, & ſufficienti linguæ antea areſcentis humectatione: adeoque intra tres dies fere ſanus viſus eſt, factuſque ſubinde poſt alios duos, vel tres perfecte talis, nullam expertus recidivam, ſed ſimplicem tantum Ephemeram poſt menſes a cauſsâ procatarticâ, & evidenti oriundam. Paſſus & hic eſt iterum, neſcio quo anno, ſimilem morbum cum ſimili ſymptomate: & eâdem methodo ab ipſo anxie expetitâ citius adhuc ſanatus eſt; nec amplius, quod ſciam, ægrotavit.

SUBCRUENTÆ.

V. PIctor quidam nomine *Joſeph Cerchiarius* anno 1697. in ſecundo ſimplicis, intermittentiſque Tertianæ Paroxyſmo, ſeroſâ quâdam, atque ſubrubrâ, ſimulque copioſâ dejectione corripitur. Contingit hæc in ipsâ Febris invaſione, & per modicam quoque acceſſionis extenſionem perſeverat: ab eâ tamen quicquam incommodi, vel doloris Æger non percipit præter notabilem virium proſtrationem. Cumque die ſubſequente ſatis leviter ſe habeat, ſitque omnino infebricitans, nondum putat ſe indigere ope Medici, ac proinde tertium præſtolatur Paroxyſmum, antequam decernat de implorando auxilio. Succedit itaque tertius Acceſſus, in cujus principio ſtatim plurimas habet ſedes materiæ copioſiſſimæ ſubcruentæ, ac loturæ carnium ſimilis, qualis eſt ea, quam nomine *Fluxus Hepatici* donare conſueverunt Veteres. Prodibat hæc tam facile, tamque blande, ſeu, ut melius loquar, tam ſubdole, ut Æger inde levamen potius aliquod, quam detrimentum capere ſibi videretur ſaltem ab initio; ſed progrediente copioſis, & repetitis vicibus dejectione, tanta ſenſim, ac talis ſupervênit virium proſtratio, ut non amplius potis eſſet ullo pacto de lecto ſurgere ad alvum deponendam, quin & in lecto decumbens frequentem patiebatur lipothymiam. Ob id ſtatim advocor; narranturque mihi, quæ ſimiliter, licet longe mitius, contigerant acceſſione antecedente. Inſpicio materiam totam [erat autem plurima] quæ veram loturam carnium referebat, nec quicquam aliud. Intueor Ægrum adhuc frequenter dejicientem, oculis cavernoſis, voce clangorem edente, acutiſque naribus præditum. Pulſus illi exilis, celèr, atque minutulus, & ſucceſſive palam deficiens: languet ille, exſolvi-

exſolvitur, & frigidus univerſaliter jacet, etſi a pluribus jam horis febricitet, immo etſi in augmento Acceſſionis jam antea incaluerit. Quo ad reliqua, ſatis bene ſe habere videbatur. Non ſitiebat admodum, optime conſtabat mente, nulla tormina, nulloſque patiebatur cruciatus, ac tantummodo, ſe aſſidue deficere, mortemque propero jam gradu accedere ſentiens, ac noſcens aſſeverabat. Præſcribo ſtatim corroborantia, fluxum compeſcentia, & vires inſtaurantia, quantum ſinit anguſtia, & circumſtantia temporis; atque ita ab acceſſione illâ paulatim, difficulter licet, evadit. Sequenti mane fluxus ſiſtitur ſponte, ut contigerat etiam poſt ſecundum paroxyſmum: vires tamen, & pulſus notabilem exſolutionem patefaciunt, itaut novæ certo acceſſioni conſimili nequeat Æger ſufficere. Munitur ideo Sanctiſſimo Viatico, deinde aſſumit *unc. ſs. Corticis*. Veſpere *duas* pariter potat ex Vino ejuſdem Corticis *drachmas*. Die ſequenti nulla redit acceſſio, neque pariter ulla dejectio. Diebus aliquot ſequentibus utitur eodem remedio in modum vulgaris alterantis, & perfecte curatus eſt abſque ullâ unquam recidivâ. Neque hîc quiſpiam obtrudat, morbum jam forte cum tali evacuatione fuiſſe ſolutum, neque Cortici adſcribendam curationem; nam *primò* in ſimilibus caſibus, priuſquam Cortice uterer, alium profecto progreſſum, alium exitum obſervabam; *ſecundò* nimium frequens eſt, nimiſque immediata poſt Corticem quolibet morbi tempore propinatum ſanatio, ad hoc ut ſemper ea Naturæ adſcribi poſſit, vel Caſui; *tertiò* generaliter advertendum eſt, quippe hoc in plurimis occaſionibus militabit, quod qui ſanantur per Corticem tertio paroxyſmo periculoſo, ſponte ſanati credi nequeunt; quartus enim ſaltem paroxyſmus, ſi tertius præſertim validus fuerit, de more inevitabilis eſt, ac ſemper intenſior, ut norunt Practici.

VI. Reverenda Monialis *Mater Maria Joanna a Cruce* Carmelita Excalceata, & Monaſterii Rectrix anno 1703. poſt duos Tertianæ ſimplicis Intermittentis paroxyſmos tertium patitur copioſiſſimâ dejectione loturæ Carnium ſimili comitatum, cujus tanta eſt ferocia, ut Ægram ſemiconfectam, frigidam, pulſu, voceque carentem, & præ nimiâ evacuatione proſtratam omnino, exſolutam, & jam prope deficientem reddat. Debilis illa conſtitutionis, & valetudinaria habitualiter erat ante. Facile ideo eſt conjectare, cum hoc adjuncto qualis evaſerit. Jam prope mori videbatur, languida, anheloſa, & animo deficiens, illique propterea Sacramenta Eccleſiæ celeriter ſunt miniſtrata. His abſolutis, præſcriptæ ſunt *drach.* vj.

Corti-

Corticis ex Vino potandæ partitis vicibus longe ante horam quarti paroxyſmi; tertium ſiquidem Cardiacis dictis, aliiſque ſpirituoſis remediis, non ſine magnâ tamen difficultate tranſegit, in ſubſequenti probabiliter defectura: quo remedio ſtatim cohibitus eſt, alioqui futurus acceſſus, & una cum eo ſubcruenta lethalis dejectio. Perſeveravit deinde aliquandiu in uſu remedii ad prophylaxim, vixque levem tractu temporis recidivam, cito, & ſponte ſolutam, paſſa, perfecte convaluit.

ATRABILARES.

VII. Miles quidam præſidiarius Urbis noſtræ in tertio pariter Febris Tertianæ paroxyſmo, quantum colligere licuit ex confuſo illius relatu, dejectionem paſſus eſt impenſe nigricantem, ac veluti ex cruore, partim concreto & partim diſſoluto conflatam. Referebat illa nonnihil fluxum copioſum ſanguinis hæmorrhoidalis; ſed revera color ater, excrementis ipſis mollioris conſiſtentiæ intime, ac exacte permixtus, altiorem illius accuſabat originem. Prodibat hæc pariter etiam ſyncera, & excrementis impermixta, ſanguini atro ſimillima, qualem vocarunt Antiqui *Atrabilarem*. Copioſam valde obſervare erat, frequentem, & cum impetu erumpentem hujuſmodi dejectionem, hominemque inſimul facie Hippocraticâ plane inſignitum, frigidum in extremis, ac lividum, totum cadaveroſum, pulſuque ferme carentem, & in lacu tetræ hujuſce materiæ præ paupertate ſepultum potius, quam natantem; ab illâ tamen irritis conatibus, & jactatione irrequietâ ſe ſe expedire tentantem. Præſcribuntur idcirco quamcitiſſime Sacramenta Eccleſiæ omnia, deinde Peruvianus Cortex, validâ quidem Methodo, ſed ſpe fere nullâ. Mane ſequenti manet anceps judicium de inviſendo Ægro, ob ſuſpicionem probabilem de morte illius. Vivebat tamen; ſed ſumme proſtratus viribus, ac pulſu, atque adhuc ſubfrigidus. Renovatur uſus medicamenti, ut mos eſt, leviore doſi; nec aliud quidquam præter hoc, & victum præſcribitur. Alterâ die leviſſima fit Acceſſio, in eâque pulſus incipit attolli, & corpus tantillum caleſieri, ſedatâ jam, nec redeunte atrâ dejectione. Eâdem proportione ſingulis poſtmodum diebus in melius Æger profecit; quare, nullâ amplius renovatâ Acceſſione, & continuato nihilominus pro prophylaxi ad nonnullos dies remedio, cito, integre, & abſque ullâ pariter recidivâ convaluit.

VIII. Decumbebam adhuc anno 1696., vix convaleſcere incipiens a Pernicioſâ Febre, a quâ evaſeram ope Corticis copioſe

copioſe epoti, ut referam ſequenti *Capite*, cum *D. Cervius* Amicus amaræ ſimul, ſuaviſque memoriæ, mihi tenerrime aſſidens nunciavit, ſe habere præ manibus Ægrotantem mihi notum, & aliâs me quoque ſocio ab eodem curatum, nempe *D. Antonium Mariam Zanni*, cujus hæc fuit ægritudo. Tulerat ille tam facile aliquot Tertianæ ſimplicis Intermittentis paroxyſmos, ut die vacuâ potuerit e lecto ſurgere, conſuetoque ſcribendi muneri vacare. Et revera die ipsâ feralem Acceſſionem mox deſcribendam proxime antecedente, computa gravia ſuæ adminiſtrationis exacte reddiderat, cum die ſubſequente circa meridiem conſuetâ corripitur Febre, cui repentina, copioſa, & immanis adjungitur dejectio materiæ atroſanguineæ. Hujus autem tanta fuit ferocia, ut Ægrum eâdem die ſine pulſu ferme confectum, univerſaliter ſumme frigidum, & carnibus veluti arefactis, ac induratis præditum cum voce clangosâ, ſingultu, aliiſque funeſtis ſymptomatis, jamjam in agone conſtituerit. Hâc mihi enarratâ hiſtoriâ ſciſcitatus eſt *D. Cervius*, num in hoc caſu locum poſſet habere Cortex, quem in caſu meo mirabilem noverat: metuebat ſiquidem, ne ſymptoma expoſitum immutaret adeo circumſtantias, & naturam ipſam morbi, ut res per ullum febrifugum nequiret abſolvi. Reſpondi alacriter, dummodo Æger in craſtinum viveret, pulſu, licet perexiguo, reſtituto, incunctanter ſtatim offerendum eſſe largâ doſi Corticem, quo nempe futurum acceſſum impediente, impediri quoque, ac inhiberi debere ſymptoma ipſum dejectionis atrocruentæ ab ipsâ plane acceſſione pendentis, certo cenſebam. Meâ ille confirmatus aſſertione (erat quippe, uti cautus valde, ita & facile meticuloſus) ſtatim Ægrum adiit, eumque inveniens in ſtatu aliquo vitæ ſperabilis uſque ad novum paroxyſmum, pro eodem impediendo Corticem obtulit ad *ſex drachmas*, ut a me viderat aſſumptum. Hoc uno Febri finem impoſuit, & cruentæ dejectioni; unde paullopoſt ſalus integra ſubſequuta eſt: quod miratus idem Medicus, lætabundus ſtatim nunciavit mihi, de reliquis poſtea neque conſcio, neque curioſo, quippe iterum paullopoſt ægrotanti. Suaſi tantummodo diuturnam Corticis repetitionem, quam, an uſurparit, ignoro: crediderim tamen. Vixit porro reſtitutus Æger ille per annos XIII., quibus exactis, tumore quodam imi Ventris correptus eſt fere univerſali, verumque Hydropem æmulante, ſed tamen inflammatorio, & comitato Febre Continuâ intenſiore, quæ tumore ſenſim decreſcente nihilominus magis intendebatur; hiſque omnibus brevi confectus, diem ſuum celeriter obiit.

CAR-

CARDIACÆ LEGITIMÆ.

IX. DA *Lucretia Vaccaria* Vidua, Tertianis Febribus cum bilioſo impenſe vomitu, & dolore ſtomachi non contemnendo frequenter obnoxia, a quibus non ſemel male plecti conſuevit, anno 1707. correpta eſt pariter Tertianâ Febre, circa initia quidem naturæ conſimilis, ſed in progreſſu longe ferocioris, quippe quæ tertiâ acceſſione veram Cardialgiam ſibi comitem adſcivit, quæ tamen Cardialgia ad duas plus minus horas tantummodo perſeveravit, remediiſque oleoſis, edulcantibus, anodynis, & hujuſmodi ceſſit. Die ſequenti Febris præter conſuetudinem facta eſt duplex non ſine quopiam ventriculi morſu in ipsâ invaſione, quod mihi anſam dedit cogitandi de propinando Cortice, priuſquam quarta ingrueret fortior acceſſio. Sed quia ſera admodum erat hora, quippe non longe diſtans hora futuri gravioris acceſſus in anticipationem proni, & quia denique minus metuebam in ſubjecto ſolitum, ſeu ſaltem ſimilem laborem ferre conſueto, ac metuiſſem in alio minus aſſueto; ideo ſuperſedi pro tunc a præſcriptione Corticis. Sed me facti fere pœnituit alterâ die; vehemens ſiquidem per totum principium augmentum, atque etiam ſtatum acceſſionis increbruit Cardialgia, vi cujus Ægra ſibi erodi, & mordicari a Canibus ajebat orificium ſtomachi. Ejulabat, dum poterat; ſed ſæpius interceptâ voce deficiebat animo: ſicque alternatim ululans, ſuſpiria edens profunda, vomitus inanes tentans, & animo deficiens, ſubfrigida cum minutis circa frontem ſudoribus, cum pulſu exili, & crebro, cum facie ſemimortuam referente, oculis caligantibus, & temporibus collapſis, animam jam prope reddere videbatur. Quia vero per breviſſima intervalla nonnulla identidem prodebat ſigna reviviſcentiæ, pulſuſque tunc temporis nonnihil reſurgebat, & appropinquante horâ declinationis, cætera quoque tantillum remittebantur ſymptomata, ideo Ægra remediis etiam pro re natâ adhibitis adjuta, potuit a tam forti acceſſione evadere, remanentibus tamen non modicis poſtremi Paroxyſmi reliquiis. Supererat quoque ſumma ſtomachi ſubverſio, imbecillitas, & ciborum omnium nauſeatio, vox clangoſa, jactatio frequens, frequenſque pariter ſuſpiriorum emiſſio. Quamobrem vel citam, & certam ſuſpicatus mortem in futuro Paroxyſmo graviore, ſi Cardialgia rediiſſet, vel periculoſiſſimam ſaltem Febris continuitatem, ſi ea non rediiſſet (quæ continuitas eandem quoque mortem, ſegnius licet,

licet, erat æque probabiliter allatura) Corticem validâ Methodo ſtatim præſcripſi, non tamen validiſſimâ, quoniam non pauca intererat adhuc inter prægreſſum, & futurum Paroxyſmum fortiorem temporis diſtantia. Ope remedii, poſt leviorem, quæ parum diſtabat, acceſſionem, fortior altera vix conſpicua fuit, vixque aliquis ſtomachi leviuſculus angor; quapropter, repetito paulatim remedio, intra ſeptem, vel octo dies e lecto ſurrexit incolumis. Tranſactis autem aliquot diebus, cum alvus ipſi non ſatis obediens videretur, meque perraro accedentem non facile poſſet conſulere, ſuo marte portiunculam Aceti ſolutivi in condimentum radicum cichorii pro Acetario elixarum aſſumpſit. Forte paullopoſt ipſe ſuperveni, qui, re intellectâ, Febrem alterâ die reverſuram indixi. Sed prognoſticum non fuit exacte verax; cum enim alterâ die ad eam acceſſiſſem, intellexi, Febrem jam nocte ipsâ immediatâ ab epoto ſolvente, etſi leviorem, illam corripuiſſe. Quia vero Febris ipſa nullum fere laborem intulit, Corticem non amplius exhibui; ſed duobus tantum, vel tribus elapſis paroxyſmis levioribus, eadem ſponte ſubſtitit; Ægraque perfecte, ac permanenter, nullo amplius per os uſa ſolvente, ſanata eſt.

X. Alteram mulierem nomine *Adamantam*, Ancillam in Domo Camporeâ, ſimillimâ Cardialgiâ cum duplici pariter Tertianâ, quam deſcribere ſuperſedeo, correptam, cui miniſtrata jam fuerant Eccleſiæ Sacramenta, quippe quæ proxime moritura credebatur, & vere videbatur, id ſuadentibus aſſiduis ex vomitu, atque acerrimo ſtomachi morſu deliquiis cum abolitione pulſus fere omnimodâ, facie hippocraticâ, frigidis ſudoribus, & intercepta loquelâ, hanc, inquam, mulierem juvenculam (neque tamen hyſtericam) intra paucos dies ſanavit confeſtim Peruvianus Cortex, deſcriptâ jam Methodo oblatus, Recidivamque leviorem leviuſcule pariter propinatus in totum ſuſtulit.

CARDIACÆ SPURIÆ.

XI. ANno 1708. *D. Roſam* uxorem *D. de Roncaleis* Doct. Med., Tertianâ Intermittente cum ſtomachi angore, præcordiorum æſtu, anxietate, animique defectione aliquâ detentam, & auxilium Corticis implorantem, non ſatis unanimes erant in voto, ut exaudirent duo curantes Medici, *D. Clericus* videlicet, atque alter Medicus in illius ſocietatem ſimul vocatus. *D. Clericus* primus in curatione, meæ probe

conſcius Methodi, meique moris, facile annuebat petenti, eo quia etiam præcedente acceſſu eadem ſymptomata non contemnenda obſervarat. Cumque poſtremo illo paroxyſmo fortior adhuc eſſet, & diutius perſeverans ſtomachi dolor, ſecumque frequentiorem traheret animi defectionem, Ægraque ſe apprime explicaret de ſenſu mordicationis acerrimæ in ore ventriculi, aſſereretque Febre declinante, ſe ferre nequire alium ſimilem paroxyſmum, neque hujuſmodi affectionem habere quidquam hyſterici, ſed eſſe merum, & grave ſymptoma Febris, juſtum ſibi mortis timorem incutiens, adderetque inſuper, Clariſſimum *D. Ramazzinum* longe levioribus de cauſſis Tertianas admodum mitiores uſu Corticis aliâs eidem ſuſtuliſſe; ideo *D. Clericus* non modo ſe facilem præbebat, ſed & ſponte inſtabat, ut offerreretur Cortex, priuſquam novus Paroxyſmus [erat enim prope ſtatum morbus] funeſtam Cardialgiam inferret. Contra alter Medicus non plane conſentiebat ſiſti, aut ſuffocari morbum ad ſtatum tendentem, in quo non adeo urgentem, ut narrabat Ægra, agnoſcebat occaſionem, reputans angorem illum ſtomachi non tranſcendere conſuetos benignarum etiam Tertianarum limites, neque adeo male vexari Ægram revera, quantum præ timore præconcepto eadem aſſeverabat, cuncta: ut ajebat ille: aliquantulum magnificans. Maritus anceps cuinam opinioni calculum ſuum apponat, advocat me tempore declinationis ipſius acceſſionis. Exponunt quod ſentiunt ambo curantes Medici; neque unus ab altero adeo diſcrepat, quin uterque ſit deſcenſurus in opinionem illius, cui accedam ego. Hæſitavi tantiſper & ipſe, laudabilem Febris remiſſionem inveniens, quin & proximam infebricitationem, mulieremque audiens ſatis alacriter diſſerentem. Sed & hoc ipſum me movit, ut crederem, eam probe noſcere, quæ tam exacte referebat; & cum de Affectione, veram Cardialgiam ſaltem æmulante, ac ab eâ parum diſtante, minime dubitarem, videremque *D. Clericum* aliâs non facile meticuloſum, in hoc caſu ſumme metuentem, tutiorem partem eligere ſatius duxi, & Corticem expetenti non denegandum credidi. Propinatus autem ille eſt ipsâ jam penitus declinante acceſſione *ad drach. ij.*, mane ſequenti *ad drach. j*, & ſimiliter *ad drach. j.* veſpere: & abolita eſt ſtatim omnis Febris. Ne vero ſuſpicio incidat, fuiſſe exhibitum remedium morbo jam ſponte evaneſcente, animadvertendum eſt, quod Recidivam leviorem non multo poſt paſſa eſt Ægra. Si quod enim certum indicium eſt, Febres ſumpto Cortice fugatas, ab eodem vere fuiſſe depulſas, non autem ſponte ſolutas, illud inter cætera

tera eſt Recidiva poſt 20. circiter dies levi quâlibet de cauſâ contingens, eſto etiam, quod eâ non contingente ſæpius ſolutæ viſantur ope Corticis Febres cæteroqui lethales, nec ſponte ſolvendæ. Recidivam itaque, ut ajebam, non multo poſt paſſa eſt Ægra; & quia novo ſimul, leviore licet, dolore ſtomachi premebatur, eodem iterum remedio curata eſt integre.

Quod autem eo anno obſcurum nonnihil remanſit circa hanc Curationem [neque enim ſtatus Ægræ ad periculum plane conſpicuum adhuc pervenerat] anno ſequente dilucidatum eſt. Cum enim eandem Tertianam inſigni, & metuendâ [dicamus tamen etiamnum ſpuriâ] Cardialgiâ vere comitatam obſervaſſem, eodem curante *D. Clerico*, meque citius ac antea in conſilium vocato, ſed ulteriorem morbi progreſſum expectare, & obſervare volente, coactus ſum feſtinanter, & methodo validiore Corticem propinare, cunctatione cæteroqui meâ in grave periculum prope impingens, prius ſcilicet de eodem nimium certiorari ſollicitus.

XII. Non multo poſt obitum D. Joſeph Galliani de Coccapanis, *D. Anna Victoria de Forcirolis Marchioniſſa* ejus Uxor corripitur Tertianâ duplici non plane Intermittente, nulloque cum ſenſu frigoris invadente. Protrahitur morbus uſque ad nonam diem abſque ullo gravi ſymptomate, remediiſque vulgaribus caute tractatur. Eo tempore incipit Acceſſiones comitari dolor, angor, & morſus ſtomachi non contemnendus, modum tamen non excedens. Creſcit in dies ſymptoma, & cum ſymptomate Febris. Monet illa me, ut caveam, ne ſibi quoque contingat, quod contigit paullo ante Viro ſuo: ſe enim magnam in ſtomacho mordicationem, ſævumque dolorem pati, conſtanter conquerebatur. Ægre tunc expirabat, ſed ſuſpiria potius edebat; acuebat vocem, dum clamabat præ dolore, & viciſſim obmuteſcebat, clamare impotens; illam tamen remediis vulgaribus, & bezoarticis [erat quippe in ſudorem non negligendum proclivis] uſque curabam; ipſa vero mihi quotidie, placide licet, obtrudebat caſum defuncti Conjugis, & eâdem viâ eodem ſe tendere, quamvis ſegnius, aſſeverabat. Revera dolorem oris ventriculi in dies majorem fieri, conſtabat, illique adjungebatur inanis, ac dolorifica pariter vomituritio ad horas & horas perſeverans, ac lipothymiam ſecum ſæpiuſcule trahens. Febris ipſa difficulter ſe ſe exerebat: jamque vix amplius dignoſcebatur illius acceſſus, ſed ſibi conſtanter æqualis jam prope fiebat; quod ideo majorem mihi in præſcribendo Cortice ſuſpicionem incutiebat de ſucceſſu irrito. Cum tamen de Cardialgiâ, ſi non legitimâ, quæ violentius corripit, & certius

tius interimit, ſaltem ſpuriâ, & nihilominus admodum periculosâ, manifeſte conſtaret, inſuperque de Febre ad Continuam eſſentialiter celeri jam greſſu tendente, decrevi Corticem exhibere feſtinâ, & validiuſculâ methodo. Quo factum eſt, ut intra tres, vel quatuor dies (aſſumptis ſcilicet primo hauſtu *drachmis duabus* Corticis, & *drchma una* mane, & ſero per duos dies) Febris deſierit, continuatoque ad *ſemidrachmam* quotidie per aliquot dies eodem remedio, Ægra ipſa laudabiliter convaluerit. Cum tamen eſſet Rus profectura ad aëris mutationem, iterum correpta eſt Febribus ſimilibus quo ad typum, ſed levioribus quo ad intenſionem, & quo ad ſymptomata; quare, iiſdem Febribus methodo prius vulgari tractatis, mox ſibi relictis, nec tamen ceſſantibus, fuit opus, Corticem iterum, ſed leviter, & per modum lentioris alterantis exhibere, a quo illæ integre depulſæ ſunt, Ægraque, ſuperveniente paullopoſt diarrhæâ ſpontaneâ, ab omni ſuſpicione recidivæ penitus liberata.

XIII. Inter plane inſignes non referam curationem *Uxoris meæ*, Tertianâ primum ſimplici, & Intermittente [Cardiacâ tamen Nothâ] mox duplici, & ſubcontinuâ detentæ, uſuque Corticis haud illaudabiliter ſanatæ, non referam, inquam, inter penitus inſignes hujuſmodi curationem, licet eam & non vulgarem, & notatu dignam reputarint Amici Profeſſores, mihi, Domuique meæ perpetuo faventes. Gravia equidem fuere morbi accidentia, graviſque præ cæteris acutus ſtomachi dolor ad plures & plures horas invadente Febre reſpirationem æque impediens ac vocem. Cum tamen pulſus tunc etiam temporis ſatis vigeret, me non inſignis urgebat metus. Quia vero ſymptoma iſtud cœpit occupare plurimam Acceſſionis partem, Febriſque poſt quintum Acceſſum duplex, & ſubcontinua fieri, ideo, ut abundarem potius, quam deficerem in cautelâ, Corticem præſcripſi, & liberaliter, & fere dixerim præmature. Eâdem die aſſumpti remedii Febris ſupra expectationem meam viſa eſt ſubſiſtere: ſed revera, plurimis licet horis postponens, noctu acceſſit, mitior tamen, & ultima. Continuatus est uſus remedii ad aliquot dies pendente convaleſcentiâ. Sed cum Ægra etiam vigente ſanitate eſſet obnoxia dolori acerrimo in regione hepatis, vi cujus aliquoties icterica viſa est fieri, licet nec complete, nec permanenter in hac quoque convaleſcentiâ idem inſurrexit dolor, huicque verus ſucceſſit Icterus cujus rudimentum fortaſſis erat dolor ipſe Ventriculi in Acceſſu Tertianæ tam fortiter premens. Curatus autem eſt Icterus propriis remediis; & licet pertinaciter pluries recurreret

ret cum unico inſimul febrili Acceſſu, cujus ſtatim ſoboles erat Icterus ipſe, continuato tamen vulgarium remediorum uſu, omnimode ſublatus eſt. Succeſſit poſtmodum moleſta convaleſcentia, plurimis incommodis de genere hypochondriaco identidem ſcatens, quibus circa Solſtitium hybernum ſopitis [decubuerat autem illa ſub finem Æſtatis] mox circa Æquinoctium Vernum reviviſcentibus, & paullopoſt in totum extinctis, priſtinæ, Deo dante, valetudini eſt reſtituta.

XIV. Dum hæc primum diſponerentur Prælo, *D. Comes Antonius de Marchettis* Præſes Armorum Civitatis Regii, Patriciuſque illius Urbis, decumbebat ex Intermittente Tertianâ ſimplici primum, mox duplici. Jamque ſeptima tranſierat dies, cum ingruente octavæ diei paroxyſmo ſuâpte naturâ leviore, parumque cæteroqui conſpicuo, ab inſigni inſimul Cardialgiâ correptus eſt, vi cujus frequenter animo deficiens cum pulſu exili, & laborioſis ſudatiunculis, totam acceſionem non ſine gravi periculo, & aſſidentium metu tranſegit. Gravis hæc acceſſio cum novo ſymptomate jugiter conjuncta anſam dedit tribus curantibus, doctiſque Medicis conjectandi, eam eſſe probabiliter acceſſionem nonæ diei inſigniter anticipantem; ſed illâ vix paululum declinante vera ſucceſſit potior Acceſſio cum renovatione ejuſdem Cardialgiæ, quæ eouſque proceſſit, ut de Vitâ Egregii illius Viri, de cujus ſalute Urbs tota erat merito ſollicita, non parum metuerent iidem cordati Medici, qui proinde præter medica præſidia ſubitam quoque Sacrorum adminiſtrationem inſtitui juſſere. Mane ſequenti (agebatur jam dies morbi decima) conſilio inito, ſtatutum eſt inter eoſdem Medicos tentare paroxyſmorum, adjunctique ſymptomatis mitigationem, & omnimodam paulatim abolitionem per uſum Chinæ Chinæ. Quamobrem parata eſt tinctura levis ex illius *unc. j.* extracta cum *lib* v., ni fallor, aquæ cujuſdam ſtillatitiæ, cujus percolata infuſio exhiberi decernebatur ad *unc.* iv., vel v. ſingulo trihorio. Et quoniam hujuſmodi infuſio ipſis præſcribentibus Medicis viſa eſt nimium diluta, ideo roborata eſt additione *ſemidrachmæ* Corticis in ſubſtantiâ, adjungendæ cuilibet infuſionis, ſeu tincturæ cyatho. Advocor interim & ego Regium Lepidi hâc unâ de cauſâ, annuente ipſo, ac tantum non imperante Sereniſſimo Duce; dumque horâ ejuſdem diei 14. illuc pervenio, video actu exhiberi primum cyathum infuſionis cum additione antedictâ. Narratur mihi morbi ſeries, periculumque tum prægreſſum, tum imminens ex Acceſſione, & Cardialgiâ, quarum utraque primis horis nocturnis expectatur, durante nihilominus, ac

antummodo imminutâ Acceſſione antecedente, Febreque idcirco continuâ jam redditâ. His intellectis, quoniam conveniebamus omnes in Indicatione, & Remedio, nil aliud mihi proponendum ſuperfuit, niſi methodus validior, quam propterea pro viribus inculcavi, eo maxime quia methodus blanda videbatur relinquere Ægrotantem adhuc obnoxium periculo, & Remedium dedecori. Acquievere ſtatim ratiocinio huic Docti illi, & ingenui Profeſſores, unanimiterque vota ſua meo qualicunque aſſociavere. Eveſtigio igitur oblatæ ſunt *drachmæ tres* Corticis ex Vino, octoque circiter horis elapſis repetitæ ſunt *duæ aliæ drachmæ* pariter ex Vino; alia vero *ſeſquidrachma* noctu offerenda relicta eſt. Hâc ſtatutâ, & magnâ ex parte impletâ jam methodo, diſceſſi horâ 21. Mutinam redux, relinquens prognoſticum, quod nocte ſequente leviſſima, ac vix perceptibilis futura eſſet Acceſſio, & quod continuato *ad drachmas* tantum *duas* alterâ die remedio, Acceſſio ſubſequens (ipſius videlicet undecimæ diei) nullo pacto eſſet adventura. Ita adamuſſim evênit, prout literæ curantium Virorum me certum reddidere. Protractus deinde eſt uſus Corticis ad aliquot dies, primo quidem ad *drach.* j., deinde ad *drach. ſs.*, eoque poſt debitum temporis intervallum modice repetito, probe reſtitutus eſt Æger, & ſupra plurium expectationem a verâ recidivâ ſervatus immunis, utut liberum vivendi regimen, debilior nativa ſtomachi conſtitutio, & habitualis, inſigniſque Tibiarum tumor vix tale quidpiam futurum ſuaderent. Haud tamen inficior, familiaria ipſi incommoda uſque permanſiſſe, de more tamen ſemper circumgeſta, unamve inſuper, ac alteram Febriculam, occaſione præſertim aſſumpti ſuaſu Pharmacopolæ Solventis, exacto circiter bimeſtri ſpatio illum corripuiſſe: quæ tamen Febriculæ uni ſtatim venæ ſectioni, aliiſque leviſſimis, pauciſque remediis facile, ne dicam ſponte, ceſſerunt.

CAPUT

CAPUT II.

Hiſtoriæ mirabiles Pernicioſarum Periodicarum agentium lethaliter in ſecundam præſertim Corporis Regionem, curatarum eadem Methodo. Harum differentiæ ſunt: Primò *Diaphoretica*, Secundò *Syncopalis*, Tertiò *Algida*, Quartò *Subcontinua Malignans*.

DIAPHORETICÆ.

I. Anno 1696. tot, & tam varias experiebar in me moleſtas, inſolitaſque ſenſationes, quas hîc referre non vacat, meque a me ipſo tam diverſum noſcebam, ut lethalem mihi ægritudinem impendere, niſi per quampiam aliam ſalubrem affectionem Chronicam, puta Quartanam, præſervatus forem, pluribus amicis conterraneis ore tenus, exteris vero mediâ literarum communicatione, non ſemel nunciaverim. Hac de cauſsâ ad præcautionem (metuebam etenim violentum aliquid in nervoſo genere, vel circa originem illius) plura præter morem meum meditatus ſum, & expertus. Ipſo namque Januarii Menſe bis mihi venam ſecui: adventante Vere venas hæmorrhoidales aperui; atque ex ipsâ pharmaciâ alterantia non pauca, præcipue Chalybis Tincturam, aliaque non infimæ notæ deprompſi, & in uſum duxi.

His non obſtantibus, die ſeptimâ Julii correptus ſum Febre levi, & brevi, cum pauco horrore invadente, & cum modico ſudore penitus ſolutâ, ut ideo de correſpondente typo probabiliter tertianario, non eſſet dubitandum. Itaque poſt unam intermiſſionis diem rediit Acceſſio ſimilis, quæ tamen hoc unum habuit peculiare ſymptoma, ut durante toto tempore augmenti & principio ſtatus, plane obſurduerim, quod nihilominus ſymptoma cum Febre facile evaneſcente facile pariter evanuit. Sequenti die, Amicorum curantium ſuaſu (erant hi *D. Cervius* tunc vivens, *D. Davinius*, & *D. Ramazzinus*: adſtabat vero praxim tunc mecum obſervans *D. Clericus*) Amicorum, inquam, curantium ſuaſu, quoniam non magna videbatur mittendi ſtatim ſanguinis jam antea pluries educti indicatio, ſerum vaccinum depuratum ad libras tres, & ultra potavi, a quo ſeroſa pariter, celer, & copioſa eſt ſubſequuta dejectio. Cæterum immunis a Febre, hilaris,

Amicos libentiſſime excipiens, & vix decubitum in lecto patiens, totam diem alacriter tranſegi. Alterâ autem die tertius de more rediit acceſſus, in cujus principio potius, quam in augmento, quandam pariter, ſed leviorem, atque breviorem paſſus ſum ſurditatem. Paullopoſt dum quietus, & ſine ullâ jactatione conſiſterem, aliquam ad ſudandum propenſionem perſenſi; & licet hæc præcox nonnihil videretur, attamen blandiebar ipſe mihi, breviorem fortaſſis inde ominatus acceſſionem. Apparuit itaque ſtatim ſudor circa pectus, brachia, collum, & frontem, qui cum perſeveraſſet, nec Febris inde imminueretur, coëgit me mutare prognoſim, & longam ſaltem, ni gravem mihi præſagire ægritudinem. Sudorem illum ad aliquod breve tempus bene tuli; ſed dum quartum mutarem induſium, mihique adjutricem manum præſtaret Chirurgus forte ibidem præſens, viſus ſum mihi de repente hanc ſenſationem pati, ut ſcilicet crura tranſverſim uno ictu mihi obtruncarentur, & veluti ſemiſectus exſolverer: adeoque ſymptoma, quo premebar, paululum meditatus exclamavi — Sentio aliquid in me, vi cujus vel quam cito morior, vel ſenſationum mearum compos non ſum — Duravit hæc ſenſatio per aliquod ſpatium temporis; cum tamen interim motum haberem, & ſenſum in illis iiſdem partibus liberum, ac exquiſitum, mentem alacrem, pulſum validum, faciemque, ac oculos [quod in oppoſito ſpeculo intuebar] a naturali ſtatu parum, ac fere nihil diſtantes, ajebam, me vix mei compotem eſſe poſſe, cui, demptâ Febre, robuſto mors tamen proxima videretur: forte igitur hypochondriacâ quâpiam illuſione tentatum me cenſui.

Poſt hæc paulatim remittitur ſenſatio illa moleſtiſſima; ſed ſudor notabiliter augetur, & cum ſudore ipſa Febris, quæ cæteroqui minui debuerat. Agnoſco tunc, me colliquari ex continuâ, & ſemper adauctâ ſudoris etiam male tepentis profuſione. Pulſus fit parvus, & celer, vireſque non parum labefactantur. Superveniunt interea mihi faventes Amici Medici, & ſtupent novitatem rei; nondum tamen præcipitem exſolutionem, quam ego mei conſcius me patenter experiri iiſdem inculco, plane approbant. Non diſſimulatâ tamen rei valde gravis veritate, judicium ſuſpendunt ad duas horas, poſt eas ſcilicet elapſas me iterum inſpecturi, remanente tantummodo apud me præter *D. Clericum* Adſtantem *D. Cervio* Collegâ quondam meo. Redeunt itaque horâ ſtatutâ *D. Davinius*, & *D. Ramazzinus*; & cum me undequaque ſudore frigidiuſculo diffluentem inveniant, audiantque ab aliis, & ex pulſu ipſo diagno-

gnoſcant, quantum de horâ in horam deterior fiat conditio mea, ſtatim præſcribunt ea omnia, ſeu ea pauca, quæ in hiſce arduis caſibus ſuppeditare poteſt curta Medicinæ ſupellex. Perſeverat nihilominus pari paſſu ſudor, intenditurque eo magis Febris: minutus, exiliſque fit pulſus, creſcit exſolutio virium, maximaque fit mihi anguſtia, compreſſio, & flammea ſenſatio circa præcordia; nihilque mihi magis laborioſum, ac noxium, quam ſomnus, a quo, ſtatim ac illum cogebar admittere, laſſitudine victus illico expergiſcebar cum repentino tremore, anxietate, & inexplicabili moleſtiâ, ut ideo quietem illam omni curâ ſtuderem evitare. Jamque nox erat admodum protracta, nec plus quam per unam, aut alteram horam diſtabat dies. Cumque mihi celeri paſſu viderer deficere, ſciſcitatus ſum *D. Cervium* (qui cum *D. Clerico* inſomnem totam noctem ibidem tranſegit) ut explorato pulſu, & penſitato mature ſtatu meo, aperte diceret, quemadmodum noſtra ferebat amicitia, an crederet, poſſe me expectare diurnam lucem pro aſſumendo Sanctiſſimo Viatico, ut jam veſpere communi conſenſu ſancitum fuerat, an potius periculum eſſet, ne diem præveniret mors, uti videbar ex ſenſationibus meis poſſe ſuſpicari: quo caſu omni celeritate mihi miniſtrari, prout Catholicum decet, Sacramenta omnia enixe precabar. Nequivit tunc lachrymas cohibere tener Amicus [quem in interitu ſuo paribus lachrymis perlui] præ manibus pulſum meum detinens, diuque contrectans: tandemque poſt non brevem hæſitantiam, inquit — Tam parum diſtat dies, ut probabiliter credi poſſit adhuc tempeſtiva unius, aut alterius horæ dilatio: interim admonebimus poſt pauxillum adhuc temporis Parochum, ut cuncta diſponat ſatis prompte, ut ſolicitudini etiam tuæ morem geramus — Atque ita valde diluculo ex largitate infinitâ Dei abſoluta ſunt cuncta, completoque præcipuo Animæ negotio, & condito ſucceſſive teſtamento, animum etiam converti ad ſanitatis curam. Et cum jam a vigintiquatuor horis febricitarem ex noviſſimâ acceſſione, eſſetque nihilominus ea vel tunc longe intenſior, ac fuiſſent antecedentes tempore ſummi vigoris, ſudorque etiamnum protraheretur non tanto quidem profluvio, ſed cum difficillimâ ſemper tolerantiâ, clareque cognoſcerem, quod etſi illâ die ſperare poſſem leviuſculam Febris, & colliquativi ſymptomatis remiſſionem, vitæque ipſius protractionem, adhuc tamen ſequenti die mors mihi inevitabilis imminebat, ſtatim *ſex drachmas* Corticis Peruviani in tenuiſſimum pollinem redacti mihi afferri juſſi, quem manibus ipſis meis, tremulis licet, in Vino infundere volui, & aſſer-

vari

vari in pyxide uſque ad adventum reliquorum Medicorum mihi faventium, re prius cum *DD. Cervio*, & *Clerico* communicatâ.

Accedentibus itaque *DD. Davinio*, & *Ramazzino*, poſtquam diverſa illorum audivi ratiocinia, & propoſita hinc inde remedia [circa quæ omnia non paucæ utrinque ambages fuere] conſuetâ inter nos libertate loquendi eoſdem obſtrinxi, ne gravarentur fateri, quod ego jam optime conſcius periculi mei evidenter noſcebam: nempe *Primò*, remedia vulgaria, circa quæ plurimas audieram dubitationes, & noveram difficultates, id certi præſeferre, ut eſſent imparia huic morbo ſanando: *Secundò*, futuram ſaltem Acceſſionem per 24. circiter horas tantum diſtantem, ab hujuſmodi remediis inhiberi non poſſe: *Tertiò*, eam periodum abſolute craſtinâ die futuram eſſe ultimam vitæ meæ. Judicium hoc abſolute prolatum dum cautâ tergiverſatione modificare tantillum ſtudebat *D. Davinius*, Artis noſtræ, & præſagiorum ejus incertitudinem recolens, periculum tamen maximum nequaquam diſſimulans, *D. Ramazzinus* in eum converſus — Cum Profeſſore: inquit: ſanæ adhuc mentis, ſuumque ſtatum perſpicue dignoſcente, ulli officioſæ diſſimulationi locus non eſt. Dein converſus ad me — Ingenue [inquit] vera fateor, quæ dicta ſunt de noſtrorum remediorum incertitudine, atque imbecillitate; fateor pariter, ab illis craſtinam acceſſionem inhiberi non poſſe; fateorque inſuper eandem, ſi non abſolute inferat mortem, talem ſaltem illaturam eſſe perniciem, ut quod cras non contingit, poſtridie tamen ſit eventurum. Sed [ſubjunxit] quid aliud ex hoc inferre poteſt vir prudens, niſi quod tentanda ſint omnia Artis conamina, eaque, qualiacunque ſint, manui Dei adjutrici committenda cum indifferentiâ ad exitum quemcunque? Suſpicabatur ſiquidem Ille, quod cognito pro irreparabili exitio meo nulli remediorum incommodo me vellem ſubjicere. Ad hæc itaque reſpondi: non aliâ de cauſâ me exquiſiviſſe judicium illud de ſtatu meo, & ingenuam confeſſionem de inefficaciâ præſidiorum mihi propoſitorum, niſi ut remedium majoris ſpei in caſu ferme deplorato ipſe quoque proponerem. Corticem idcirco in pyxide aſſervatum ambobus inſpiciendum exhibui: caſum *D. Comitis Nogarolæ* anno anteacto ſanati *D. Davinio* commemoravi, & caſum *D. Levizzani pag.* 140. deſcriptum *D. Ramazzino*, alioſque caſus non abſimiles ſucceſſive innui; aliquid ſimile de me ipſo, ſaltem pro tunc hac eâdem viâ nequaquam deſperans. Atque ita imploratâ prius, ſi iiſdem placuiſſet, dein impetratâ permiſſione,

quam

quam illico conſequi fuit facillimum, *ſex integras* Corticis *drachmas* in Vino paullo ante infuſas uno hauſtu potavi. Quid plura? Totâ quidem die Febris perſeveravit in eodem fere ſtatu, ſed ſudores [ſemper circa frontem, collum, & pectus] ſatis moderate fluxerunt, noctuque, cum placide nonnihil quieviſſem, fere omnino fuere ſuppreſſi. Mane ſequenti remiſſa notabiliter eſt Febris, neque horâ ſuſpectâ quicquam ſuſcepit incrementi; immo conſpicuâ magis declinatione, etſi eſſet dies afflictioni deſtinata, ſemper decrevit; adeout tertiâ die poſt aſſumptum pharmacum ab omni Febre immunis omnino remanſerim, atque ab omni ſymptomate.

Supererat, ut Corticem repeterem ad diutinum tempus; ſed quia menti meæ a pluribus jam menſibus, ut dixi, alte infixum erat, indigere me morbo depuratorio ad abluendas, & abſumendas meorum fluidorum ſordes [quas plurimas eſſe ex inuſitato plurium menſium torpore, ſegnitie, ſomnolentiâ &c. aliâs conjeceram] ideo decrevi abſolute, velle me Recidivam, quam certo opperiebar, pati potius, quam eandem forte declinando per continuatum uſum Corticis fluidorum mei Corporis depurationem forſitan impedire, leviorem interim, ac diuturniorem relapſum in Febres mihimetipſi ominatus. Quodſi, ajebam, contingat, ut recidiva hæc ſit pejor (quod non facile tamen crediderim) radice ſuâ, vel eidem æqualis, mihi ſat ſit ſemel vixiſſe; neque enim mens eſt contra ſtimulum calcitrare, ſi ſit in Fatis, ut moriar. Per dies undecim Febre vacavi. Octo ex his jam præterierant, ego vero non ſine magno labore valebam e cubiculo egredi: adeo namque ponderoſas citra tumorem tibias ſentiebam, ac ſi plumbo eſſent obductæ; indicium mihi manifeſtum futuri relapſus. Undecimâ tamen die omni conatu, quem exerere poteram, adhibito, Eccleſiam (inter quam, & domum meam ſola media erat Via) adivi, die videlicet 25. Julii, domumque reverſus, ſtatim a prandio Febre iterum correptus ſum, quæ duplicis Tertianæ Subcontinuæ ab initio typum habuit, nullo ſudore, nulloque præcipiti ſymptomate comitatæ. Cum autem ab illâ, remiſſionem forte ſufficientem ut Cortici obtemperaret circa initia ſaltem ſervante, curari renuiſſem per uſum repetitum ejuſdem remedii ob rationes allatas, acquiſivit illa paullopoſt characterem Febris acutæ, a quâ methodice ab iiſdem DD. mihi faventibus ſedulo curatus ſum, ſuperatâ videlicet opportunorum auxiliorum uſu intra undecimam diem acutie, vi cujus in novum grave, ſed non tam præceps diſcrimen adductus eram. Pariter intra vigeſimam modificata eſt

quæ-

quædam, quæ rurſus ſuccreverat, recrudeſcentia, & abolita intra quadrageſimam omnis Febris, etſi longam poſtmodum convaleſcentiam nocturnis, anomaliſque motibus Febrium æmulis interſperſam duxerim.

Illud denique non prætereundum [atque hujus hiſtoriæ prolixitas nonnullarum brevitatem compenſet] quod, etſi aliquot ab hoc morbo præterierint menſes, atque ipſe Ruri degens ſatis firmo talo ſpontaneis laboribus, & aſſiduæ venationi indulgerem, ſi quando tamen Rhedâ vehebar, pedibus, ut mos eſt, ſupra Rhedæ pontem impoſitis, ſtatim eam, vel ſimilem ſaltem experiebar tranſverſim in mediis cruribus ſenſationem, quam tertio *Diaphoreticæ pernicioſæ* paroxyſmo fueram expertus, adeoque, ne leviuſcule ſaltem animo deficerem, quod prope ſentiebam, opus erat, ut tibias horizontaliter collocarem, vel aliquo ſaltem modo, ſive manu, ſive aliter ſuras fortiter comprimerem, tremulo durante Rhedæ motu, quo auxilio adhibito nihil amplius percipiebam incommodi; duravitque ſenſatio iſta ad duos, vel tres menſes, ut ideo tunc, quantum licuit, ab uſu ipſius Rhedæ abſtinere fuerim coactus. Tractu dein temporis non diuturno hoc ipſum qualecunque evanuit incommodum, & ab eo tempore in hanc uſque diem mihi (Deo dante) valetudine firmiore ac antea perſeveranter uti licuit.

Hiſtoriam autem hanc prolixam non ideo per extenſum exaravi, quia eam inter inſigniores collocem (plures enim graviores, ſi non quo ad malum exitum utrinque imminentem, ſaltem quo ad ſtatum actualem Ægrotantium longe majori languore obſitorum, & tantum non expirantium, in ſubſequentibus ſtrictius ſum relaturus) ſed quia, cum mihi de cunctis intime conſcio omnia phænomena probe innotuerint, eorunque adhuc ſim memor, operæ pretium duxi, cuncta enarrare ad illuſtrandam praxim, ut poſſimus quandoque percipere, quod ſæpe Ægrotantes nequeunt ſe ſolis, niſi a nobis minute interrogantibus adjumentum capiant, ſatis dilucide exponere.

II. Vix evaſeram ab enunciatâ ægritudine, nec adhuc convaleſcentiam meam plane compleveram, cum ab otio ruris accitus fui ad curam Præclariſſimi Viri *D. Marchionis Joannis Galliani de Coccapanis* a Secretis, & Status Conſiliarii apud Sereniſſimum Ducem. Is tunc ſexagenarius & ultra, gracilis, arthriticus, nephriticus, ſtudiiſque, curis, & arduis aſſidue negotiis defatigatus, in quarto Tertianæ Intermittentis paroxyſmo ſudorem tam copioſum, & laborioſum paſſus eſt, ut

ab eo

ab eo ſenſim refrigerato, & incrementum Febris loco declinationis inferente, brevi fuerit ad extrema redactus. Decumbebat jam perpetuo ſupinus ſine ullo motu, & anheloſus; ſudatiunculam aſſiduam, frigidam cum carnibus ſumme frigidis, & extremitatibus impenſe lividis patiebatur, pulſunque potius nullum, quam formicantem habebat. Non loquebatur ſponte; interrogatus tamen reſpondebat, ſed ſepultâ, & clangorem edente voce. Urina illi mingendi immemori omnino ſuppreſſa cum diſtentione veſſicæ, ſed abſque ullâ perceptione ſtimuli. Lingua nigra erat, & aſpera, ductoque hiante ore ſpiritu areſcens. In hoc ſtatu, in quo non amplius diſtinguebantur temporaneæ paroxyſmi viciſſitudines, incrementi videlicet, aut decrementi, ſed anguſtiâ ſemper majore cuncta ruebant in præceps. Ægerque ad interitum properabat, vix cibum capiens, & ſacris jam Miniſtris plane commiſſus, peractâ prius ope Catheteris meliore, quo licuit, modo lotii extractione, Corticem illi propinare tentavi: quod cum tandem non ſine difficultate ſucceſſerit, cumque methodum meam in actum exerere perfecte potuerim, ille intra paucos dies incaleſcens, nec ullis deinceps acceſſionibus prehenſus, ſenſim, paulatimque reſtitutus eſt, & poſt diuturnam, laborioſamque convaleſcentiam (ratione dyſuriæ ſuperſtitis) perfecte ſanatus, obnoxius tantum conſuetæ Arthritidi, atque dyſuriæ, quibus periodice duntaxat recurrentibus, ad annos XV. vegetam, activamque Vitam inde protraxit, donec expleto LXXVI. annorum curſu, e vivis deceſſerit, atroci dyſuriâ confectus, & duplici poſt obitum reperto Veſſicæ Calculo.

III. *D. Comes Andreas de Sanctis* filius unicus Cl. quondam *D. Nicolai* a Secretis pariter, Statuſque Conſiliarii anno 1705. duos faciles ſine tamen frigore invadentes paſſus paroxyſmos Tertianæ ſimplicis, lato modo loquendo, intermittentis, adeout die vacuâ ipſam ſecundam Acceſſionem ſubſequente ægre in lecto detineretur, catervas amicorum excipiens, & cum illis totâ die amœniter confabulans, tertium ſubiit paroxyſmum ſine frigore pariter, ſimulque ſine ullo ſymptomate invadentem. In augmento Febris ſudare cœpit; cumque illi amans Genitor emulſionem ex ſeminibus melonum confectam circa horam ſtatus vellet exhibere, obſervavit pulſum magis depreſſum, ac fuerit in principio acceſſionis. Advocat ſtatim ille me, ſerius alioquin adventurum, anceps videlicet, an emulſionem ab Ægro avide expetitam offerat. Obſervo & ego pulſum celerem, minutum, ac inſigniter depreſſum; obſervo profuſum ſudorem, & jactationem irrequietam. Suſpendo emulſionis

ſionis oblationem, & judicium de morbo ad ſemihoram. Cumque omnia in pejus, & in præceps ruere ſatis prænoſcam, præſcriptis pro tunc Cardiacis refrigerantibus, aliiſque uſitatioribus in ſimili caſu remediis, Corticem primo a Pharmacopolâ largâ doſi parari jubeo, & aſſervari, dein inſto, alium Medicum in conſilium vocari. Fuit is *D. Davinius*, cui cuncta narravi; & quia tota metamorphoſis intra unam, vel alteram horam initium cœperat, dixi: me Corticem meâ methodo exhibendum paraſſe, ſi circa veſperam clariora, & certiora forent indicia imminentis, quod metuebam, exitii. Calculum ille ſuum addidit ſententiæ meæ ſub conditione perſeverantis, aut adaucti periculi, meæ fidens experientiæ quo ad modum exhibendi, non ſatis adhuc intime, ut paullopoſt, eidem notum. Veſpere itaque iterum inſpecto Ægro, ſudorem adauctum, & frigefactum comperimus; pulſum vero magis depreſſum, & celerem, faciem concidentem, oculos languentes, & irrequietam undequaque jactationem cum luctuoſis ſuſpiriis. His viſis, ſtatim præmiſſo Euchariſtiæ Sacramento, Corticem, ut paratus fuerat, exhibuimus. Nocte perſeveravit frigidus ſudor cum anhelitu frequenti, ut ideo anceps *D. Ferrarius* Aſſidens, an eâ ipsâ horâ Extremam Unctionem illi adminiſtrari curaret, metuens, ne in craſtinum non viveret, me noctu advocari ſtuduit, qui tamen ab extremâ hac ſacrâ functione pro tunc ſuperſedendum duxi. Atque ita, cum mane aliquantulum recreatus, & pauco ſudore diffluens Æger reperiretur, ſtrenue repetitus eſt Cortex: ex quo quarta inhibita eſt Acceſſio; cujus loco brevis, ſed copioſa, & celer ſubſequuta eſt diarrhæa bilioſa, colore Corticis notabiliter infecta. Continuatum eſt autem ad aliquot dies more conſueto remedium, Ægerque brevi, quippe Juvenis, atque robuſtus ad priſtinam valetudinem redactus eſt, nullâ unquam, ne levi quidem Recidivâ interruptam.

SYNCOPALIS.

IV. ANNO 1695. paullopoſt abſolutam non ſine plauſu (uni quidem Deo ſit gloria) *D. Comitis Nogarolæ* curationem, obſtrepente adhuc per aures Amicorum fauſto hujuſmodi curationis rumore, anxie advolavit ad me *D. Candrinus* Medicus, inſtans, ut cum eo ad inviſendum *D. Marcum Martini* Profeſſorem Muſices, Amicum ſuum jam pereuntem in tertio Paroxyſmo Syncopalis Tertianæ, me citiſſime vellem conferre, inſpecturus, utrum in hoc caſu locum ullum [quod tamen

tamen vix ſperabat] poſſet habere peculiaris mea, quam nuperrime audierat, Peruvianum Corticem offerendi ratio. Amico morem gerens, ſtatim cum eodem accedo ad Ægrotantem, invenioque jam ſacrum Miniſtrum Animæ commendationem auribus illius intonantem, & candelâ accensâ ad os appoſitâ, ſpiritus exitum expectantem. Hoc viſo ſpectaculo, ambo flectimus genua, piæ ceremoniæ complementum præstolantes, ſpectamuſque a longe faciem Ægrotantis cadavericam, colorem plumbeum, oculos ſemiclauſos, albumque tantummodo exhibentes, anhelitum ſublimem, ſupinumque ſine motu decubitum. Excuſat ſe Medicus mecum, & veniam poſcit aſſeverans, quod ante tres, vel quatuor horas, Febre ſcilicet incipiente, non tam cito periturus videbatur Ægrotans. Revera dum ibi aliquantulum moraremur, agnovimus veram Syncopem fuiſſe in actu tunc cum advenimus, Ægrumque jam ſenſim ab eâdem leviuſcule reſurgere. Pulſum exploravimus, nec niſi aliquot vix perceptibiles, inæquales, & cum inæquali pariter intermiſſione distantes pulſationes obſervare datum fuit, etſi Febris augmentum jam caperet, & tota, quanta eſſe poterat, eſſet remiſſio ipſius Syncopes. Sic pariter & alia ſe habebant ſymptomata, remiſſa videlicet intantum, ut non amplius in ipſo mortis agone eſſet Æger, prout fuerat paullo ante, ſed tamen itaut ad veſperam circiter [erat autem tunc meridies] eſſet tantummodo protrahenda Vita, videlicet uſque ad statum Acceſſionis. In hoc prognostico concordes diſceſſimus, dixique ego Aſſidentibus in eo ſtatu nil auſis expoſcere: quod ſi Æger veſpere viveret, veſpere illum iterum inviſeremus. Dum petebamus domum, inquit *D. Candrinus* — Si viveret Æger veſpere, quid tum ? Subjunxi — Si viveret, ſique non moriturum crederem niſi futurâ Acceſſione, tentarem quod peregi in caſu *Comitis Nogarolæ*. Sed nec is probabiliter tandiu vivet: frequens enim, & gravis hæc Syncope imminentis jam mortis prænuncia eſt; neque volo ego ſub hujuſmodi incertitudine ſubire calumniam inevitabilem, vel ſaltem deriſionem, quâ illudetur mihi, tanquam deſperatos omnes uno remedio temere reſtituere præſumenti. Hoc dicto tantillum ſubſtiti, quaſi me dicti pœnituiſſet; atque interrogavi, num Æger ex Pharmacopæâ Fratrum ejuſdem Medici medicamenta deſumeret: & cum reſpondiſſet affirmative, hanc fraudem honeſtam velle me tentare ſubjunxi, ut ſcilicet pararetur validiſſima [qualem præſcripſi in caſu *Comitis Nogarolæ*] Corticis Tinctura, quæ nomine miſturæ cardiacæ inſigniretur, offerreturque Ægrotanti poſt duas, vel tres horas, ſi viveret,

nec

nec eſſet in agone: hoc tamen pacto fideliter inito, ut ſi ſanitatem acquireret, liceret arcanum develare; ſed ſi occumberet, tantum Confectionis de Hyacintho, vel Alchermes, Aquâ aliquâ cardiacâ diſſolutæ, deſcriberet in ſuâ teſſerâ Pharmacopæus, quantum par eſſet pro æquando pretio abſumpti Corticis; ne ſcilicet mihi calumnia inde eveniret, vel ſaltem deriſio. Factum eſt illico prout edixi. Extracta eſt Chinæ Chinæ Tinctura fortis, & Ægro malevivo poſt duas circiter horas oblata, & non multo poſt repetita. Vixit adhuc, atque ab Acceſſione illâ, Syncopeque ſimul evaſit. Die ſequente exhibitus eſt Cortex in ſubſtantiâ *ad drach.* j. mane, & ſero. Alterâ die, quâ expectabatur quartus Paroxyſmus, vix apparuit levis umbra Febriculæ. Adhuc tamen nemo illum victurum credebat; adeo languidus, adeo debilis, adeo attonitus, & tantum inconcinne gemebundus apparebat. Sed quid multis? Continuato ad aliquot dies, ac repetito remedio cito ſanatus eſt; & longam licet convaleſcentiam cum intermixtis levioribus Recidivis, necnon diuturnam virium imbecillitatem paſſus, perfecte convaluit; & in præſentem uſque diem nonagenario major feliciter vivit.

ALGIDÆ.

V. DA. *Joſeph Barberius* Tertianâ Intermittente, primo ſimplici, mox duplici Ruri detentus [ita tamen ut leviter ſe haberet, & quotidie poteſſet e lecto ſurgere] ut mihi ſe committeret, in Urbem delatus eſt. Eâdem ſui adventus die, dum ſolitâ Accceſſione corripitur [erat autem dies morbi quinta] adeo perſeveranter frigeſcit, ut nunquam frigori ſuccedat conſuetus calor. Jamque plures horæ erant elapſæ ab invaſione acceſſionis; & tamen nec pulſus elevabatur, ſed ſumme depreſſus, frequens, ac humilis permanebat, qualis videlicet fuerat in ipsâ invaſione, nec caro ullum calorem externum acquirebat, cum tamen ille intenſe ſitiret, & in ſe contractus, ac nonnihil hebes de nullâ aliâ re conquereretur. Primo aſpectu culpavi illius obeſitatem, ratione cujus calor, & pulſus, ut mos eſt, difficilius ſeſe exererent; ſed cum protrahi hunc ſtatum uſque in alteram diem cum minimâ tantum remiſſione obſervaſſem; cumque paroxyſmo paullo poſt ſubſequente ſingula intendi vidiſſem ſymptomata, Ægrumque jam Algidum univerſaliter fieri ut marmor, plurimis licet horis elapſis, pulſuque [ſi fas ſit dicere] omnino carere, reſpirationem augeri, colorem faciei plumbeum, extremaque livida evadere cum aliquo etiam mentis torpore, &

fune-

funeſtâ tenuium urinarum paucitate, ſtatim Sacramentis Eccleſiæ præmiſſis Corticem Peruvianum præſcripſi validâ methodo, quo ſolo intra triduum ab omni acceſſione, & conſequenter ab omni periculo liberatus eſt: quoniam & calor blandus expanſus eſt per univerſum corpus, & pulſus paulatim elevatus, ac ſimili proportione reſtituta reſpiratio, ut & reſtitutus naturalis faciei color, urinarumque debita cum abundanti ſimul quantitate conſiſtentia. Paucis poſtea elapſis diebus, a pauxillâ pariter, & ſine exacerbationibus ſuperſtite Febre immunis evaſit intantum, ut valuerit denuo Rus adire. Ibi tamen leviores aliquot, breveſque Recidivas paſſus eſt; Urbique etiam ipſi reſtitutus per totam hyemem acceſſiones nonnullas irregulares, & erraticas identidem tulit, quas levioribus primo remediis tractavi, mox ſoli Naturæ commiſi, & adventanti Veri; quo nempe ſponte, ac facile evanuerunt.

VI. Strenuus, & ob id celebris Bajulus Urbis noſtræ, *Julius Salviolus* anno 1707. decumbebat Tertianâ, ut retulit, (Febre non ſatis novi, an ſimplici, an duplici; curabatur ſiquidem ab alio Medico, cujus nomen libenter ſubticeo) vi cujus Febris ſeptimâ, ni fallor, morbi die de repente ruit in præceps, conſuetâ videlicet, ſed ferociore Acceſſione illum inopinato de medio fere tollente. Terrefactus jure merito Medicus de alio non cogitat, niſi de Sacramentis celeriter miniſtrandis, & de vulgaribus Cardiacis. Cumque Ægrum mane ſequenti [erat enim tunc ſero] minime victurum crederet, dixit Adſtantibus, ut retulerunt, quod ſi forte viveret in craſtinum, nunciarent: aliâs ſe minime rediturum. Funeſto huic præſagio juſtam occaſionem dedit Algor univerſalis Ægrotantis, & perſeverans abolitio pulſus. Cum vero in hoc ſtatu permanſiſſet Æger per totam noctem, mane neſcio quo ſpiritu ductus, inſtitit advocari non Medicum ſuum, ſed me, qui aliâs in caſibus arduis, & ſignate de vulnere quondam Abdominis penetrante illum feliciter curaveram in Noſocomio. Advocor itaque per internuncium titulo caritatis, ut Hominem jamjam pereuntem velim ſolari ſaltem, ſi non ſit locus curationi, mihique interim ſubticetur circumſtantia, quod ab alio curetur Medico, cum quo nulli alii facile eſt convenire. Accedo ad Ægrum, illumque intueor a ſe ipſo valde diſſimilem, exhauſtum videlicet, ac ſi a duobus jam menſibus ægrotaſſet; pulſum diligenter perquirens, non percipio; carnem vero univerſi corporis ſentio frigidam ut marmor, urinamque paucam video, ac impenſe rubram. Cæterum mente alacrem, parum ſiticuloſum, atque oculis adhuc vividis, ſed ſupra conſuetudi-

nem micantibus præditum reperio. Tum inquit ille — Jam noſco, & ſentio me mori. Deo dante munitus ſum Sacramentis, & promptus ad implendam voluntatem Dei. Curabar ab alio Medico, qui me jam mortuum putat, heri ſiquidem ſine pulſu me dereliquit; an modo ſim in eodem ſtatu, ignoro: agnoſco tamen, me ſic diu vivere non poſſe. Nihilominus obſecro te, ut velis curam mei ſuſcipere, & dimiſſis omnibus delicatulis inſpectionibus adjuvare me, ſi ullus [quod vix credam] locus eſt ſaluti meæ - Denique cum me hæſitantem noſſet, ne ſcilicet viderer injurius alteri Medico, cum quo cæteroqui de remedio convenire erat impoſſibile, nil intentatum reliquit, ut me ſuaderet ad opus: recolens, quod ab antiquo Pater ejus fuit famulus Patris mei; quod idem meus Genitor Ægrotantem ipſum ſuſcepit ad Sacrum Baptiſmatis fontem, & ſimilia. Sed mea jam me ſatis ſuadebat conſcientia, ne illum forte ſanabilem deſererem, intentato remedio innocuo, & probabiliter ſalutari, videlicet Cortice, priuſquam nova inſurgeret lipyriam referens, & plane lethalis acceſſio.

Difficultas erat circa modum offerendi remedium, & evitandi calumniam, ſi occubuiſſet Æger, vel cenſuram inurbanitatis, ſi inſcio Medico curante obtuliſſem. Propoſui ideo Febrifugum, ac præſcripſi in ſchedulâ juxta doſim, & methodum in hiſce caſibus mihi familiarem, dixique Ægro, & Aſſidentibus, ſtatum illius eſſe ſumme periculoſum, ut ipſi noſcebant, non tamen eſſe plane deſperatum; & ſi quidquam eſſet, quod poſſet illum ſanare, eſſe id ſolum, quod in eâ ſchedulâ præſcriptum proſtabat [eo ſiquidem ſolo plures etiam pejus degentes ſanati fuerant] an vero idipſum illi eventurum eſſet, me plane ignorare. Monui idcirco, ut iterum, ac ſtatim advocaretur Medicus curans, illique nomine meo oſtenderetur ea ſchedula; & quandocunque ipſe eam approbaſſet, eâdem uterentur: ſin minus, ſequerentur opinionem, quam vellent; neque enim amplius opus erat interventu meo, dum eo remedio uterentur, prout præſcripſeram, multoque minus, ſi non uterentur. At cum mihi obtruderetur [quod & ego certo prævidebam, neque ideo conſcientiæ meæ videbar integre ſatisfeciſſe] hoc eſſe idem, ac nihil agere, ob prævifam indubitabilem rejectionem, & proſcriptionem remedii, intimo quodam impetu motus ſum ad id exequendum, chriſtianâ videlicet impellente caritate, quod nunquam peregeram, & quod nunquam poſthac, niſi in ſimilibus circumſtantiis acturus ſum. Spreto ſcilicet metu calumniæ,

negle-

neglectoque omni officio, Vitæ Ægrotantis infenſo, auxilium ſpopondi, ſtatimque domum meam adii, & Corticem, quem penes me ad domeſticos uſus aſſervo (nil autem aliud medicamentoſum degit domi meæ, neque ipſa Theriace) in Vino diſpoſui partitis doſibus exigentiæ proportionatis.

Et quoniam caſus urgens Nobiliſſimæ Virginis me celeriter advocabat longe ab Urbe, opus plene adimplendum commiſſi Juveni praxim ſub me addiſcenti, qui egregie opus ad ſuum complementum provexit; unde redux ego in Urbem inveni Ægrotantem (primus quippe fuit ille præ nobilibus, penes quem fuerim) jam excalefactum, & pulſu aliquo donatum. Cumque nulla amplius ab epoto valide medicamento Acceſſio apparuerit, ſenſim ac ſenſim intra paucos dies integre reſtitutus eſt. Dolui equidem, quod pendente uſu, & actione Corticis, cum Medicus ordinarius nil tale ſciens, & ad Ægrum ſuum inviſendum ſponte reverſus, pretioſa illi medicamenta, ipſamque reſurgente pulſu Salvatellæ ſectionem præſcripſiſſet, Adſtantes ſimulaſſent cuncta fieri, quæ ille quidem præſcripſerat, ſed quæ vere nullatenus fiebant: magiſque doleo, quod dum lætabatur ille de curatione felici, quam lubentiſſime illi conceſſiſſem, rem totam revelaſſent eidem, & in me forte indignationem illius concitaſſent. Sed quis plebeculam novit continere? Uno verbo: me vix bis, aut ter Ægrum inviſente, tota curatio feliciſſime peracta eſt. Et licet ob diuturnitatis impatientiam ad paucos tantum dies paſſus fuerit Æger remedium paulatim aſſumere, & deinceps renuerit illud repetere: immo licet pravâ victus ratione uteretur, & laboribus, ac ludis nervoſis intemperanter indulgeret, nullam tamen unquam recidivam fuit expertus. Quod magis fortaſſe miratus erit Medicus ordinarius, qui re Corticis intellectâ maximum illi timorem incuſſerat de morte nihilominus propter uſum Corticis intra annum inevitabili Fato ſubeundâ.

VII. *Jacobus N.* Auriga Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ laborabat Tertianâ duplici, illique medicinam faciebat alius a me. Is cum morbum repente fieri prope lethalem noſſet, me accivit, qui, ut teneor ex officio, lubenter acceſſi. Algebat jam a duobus diebus Ægrotans, pulſus erat illi vix perceptibilis, ſudatiuncula frigida collum, frontem, & ſuperiores artus occupabat; Urina craſſa erat, pauca, atque admodum ſaturata, anheloſa reſpiratio, ſupinuſque decubitus. Adhuc tamen manifeſta erant nonnihil ſtatis horis ſubobſcuræ cæteroqui acceſſionis indicia, necnon perceptibile

levamen aliquod matutinis horis. Oblatus illi eſt ideo nullâ morâ interpoſitâ Peruvianus Cortex methodo meâ, atque intra paucos dies ſanatus eſt Æger, novam tamen poſt menſem circiter recidivam paſſus, a quâ debiliore quidem, ſed diutius protractâ, novo tandem uſu Corticis perfecte liberatus eſt.

VIII Ad Algidas referam quoque Febrem, mihi cætero-qui in exortu ſuo ignotam, quâ detinebatur *D. Marcus Antonius Origonus* Sacerdos ſeptuagenarius circiter, & in Juventute ſuâ celebris Cantor. Curabatur ille Febre, ut ajebam, neſcio quâ a Medico Chinæ Chinæ penitus adverſo: erat nempe ille idem, qui curabat Bajulum *Salviolum* nuper relatum. Is Febrim carere periculo, ac benignam eſſe, ſemper aſſeveraverat, ut relatum fuit, cum nocte quâdam (neſcio quo caſu) Æger ruit in præceps; perfrigeratur repente totus, minuto ſudore circa pectus diffluit, & circa ſuperiores artus; fit ſubinde anheloſus, pulſuque fere abolito languet, ac deficit. Diluculo ſummâ celeritate advocatur Medicus, qui re inſpectâ inſtitit ſtatim adminiſtrari Ægro feſtinanter deficienti Sacramenta Eccleſiæ, non aliud quicquam agendum ſupereſſe, faſſus. Interrogatus poſtea, unde tam præceps exitium in morbo, quem ultimâ etiam viſitatione tutum pronunciaverat, reſpondit eâ ipsâ nocte morbum eundem malignam impenſe naturam adeptum fuiſſe, neque de repentinis hiſce mutationibus prævidendis, aut prohibendis, ſicut nec reparandis, Medicum teneri. His auditis, convocatus eſt alter Medicus, nempe *D. Floranus*, ut caſum inſpiceret, conſultaturus poſtea de remediis cum Medico ordinario, ſi locus fuiſſet. Inſpecto autem Ægrotante, & intellectâ rerum ſerie, reſpondit iſte: exitium eſſe irreparabile; deinde ſubdidit, forſitan in hoc caſu locum habere poſſe peculiarem quandam meam methodum exhibendi Chinam Chinam, prout a me in colloquiis familiaribus aliâs audierat: ideoque hortatus eſt conſanguineos Ægrotantis, ut me potius advocarent, & abiit. Ne vero ego renuerem alienam curationem ſuſcipere ſolus, vel cum Medico Corticem non admiſſuro altercari (abſtinere ſiquidem a curationibus alienis, & ab altercationibus mihi ſumma religio eſt) innuit, optimum conſilium eſſe, ut preces porrigerent Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſi, ejuſdem Sacerdotis benigniſſimæ Protectrici, ut me ad ilum inviſendum, atque curandum mittere dignaretur. Ita ad unguem factum eſt. Accedo itaque juſſus ad Ægrotantem, & invenio in ſtatu ſupra relato. Nil valet ipſe reſpondere præ languore interrogationibus meis, neque ab Aſſidentibus quicquam aliud extorquere

quere poſſum, niſi quod tolerabiliter ſe habere videbatur diebus anteactis, ſed quod nihilominus illum aſſidue febricitantem crediderunt, etſi Medicus bene habentem pronunciaſſet. Tandem protulerunt tanquam rem indubitatam, Illum diebus ſemper imparibus, & alternis pejus notabiliter habuiſſe. Hac unâ fretus circumſtantiâ, Corticem illico præſcripſi *ad unciam ſemis*, quam intra tres, vel quatuor horas duplici hauſtu potavit. Die ſequenti pulſus aliquantulum reſurrexit, nec ulla ſenſibilis acceſſio obſervata eſt. Repetitus eſt Cortex *ad drachmam unam* mane, & ſero die ſubſequenti, dein per aliquot ſucceſſivos *ad drach. ſs.* ſemel tantum in die, intra quos diſſipatis lethalibus omnibus ſymptomatis Febris evanuit, remanente tantummodo maximâ virium imbecillitate, & recurrente poſt duas, vel tres hebdomadas unâ, vel alterâ recidivâ leviore, eodem Cortice repetito ſublatâ, ſed difficili convaleſcentiâ ſuperſtite; adeout non prius, quam poſt tres menſes, valuerit domo egredi, & ſacrificium offerre. Vixit tamen ad plures annos incolumis, atque vegetior ac antea.

IX. Ambigo, utrum ad Algidas pariter, an potius ad Diaphoreticas (quippe quæ particeps utriuſque naturæ viſa eſt ante inhibitum illius progreſſum) referam Febrim, quâ die 17. Februarii anni 1709 correptus eſt Nobiliſſimus Adoleſcens *D. Comes Claudius Rangonus*, robuſto æque, ac obeſo corporis habitu præditus. Curabat illum Medicus, cujus quoque nomen lubet ſubticere; non enim cum Opinantibus uſpiam mihi res, ſed tantum cum Opinionibus: utque mihi in exponendâ morbi hiſtoriâ fuit relatum, Febris Ægrotantem primo invaſit cum rigore, & obſcuro frigore, diuturno tamen, ita ut nonniſi poſt plures horas pulſus depreſſus, ut tunc temporis aſſolet, ſe ſe extulerit. Frigori fere ſtatim præcox ſucceſſit ſudor in partibus ſuperioribus, quo tum perſeverante, tum mox ceſſante, Acceſſio nihilominus protracta eſt admodum, ac tandem ſoluta. Secundâ die bene ſe habuit, non perfecte tamen creditus immunis a Febre. Tertiâ die rediit Acceſſio ſecunda anticipans cum quâdam vomituritione; frigus fuit adhuc minus ſenſibile, ſed longiuſcule protractum: cæteræ Paroxyſmi viciſſitudines, ſudor nempe immaturus, & declinationis protractio, eodem prorſus paſſu proceſſerunt ac antea. Quartâ die levius habuit, omni tamen Febre non plane carens, Urinamque reddens turbatam, craſſam, rubram, & paucam; quamobrem a Medico curante præſcripta eſt phlebotomia, clyſtere præmiſſo. Veſpere tamen motu inexpectato novus Paroxyſmus ſupervênit, quo Tertiana de ſimplici facta

eſt duplex Continua, ſaltem Spuria, ſive per ſubingreſſum. Die ſequente, morbi videlicet quintâ, cum novâ, & proportionatâ anticipatione rediit mane horâ 15. Acceſſio ex primariis tertia cum exiguo rigore: adeout pulſus initio Acceſſionis ſe minime concentrarit, ut mos erat; verum etiam poſt duas horas, & ultra ab invaſione Acceſſionis, ſenſibiliter apparuerit. Statim vero, & ex improviſo quædam erupit univerſalis cutanea efflorefcentia cum papulis rubris, quæ inſignem Ægrotanti moleſtiam intulit; ſubinde vero pulſus depreſſus eſt, itaut per aliquot horas omnino latuerit, nec ullo tactu potuerit percipi. Ambigebatur tantum, an in ſiniſtro carpo obſcura quædam perciperetur pulſus formicantis imago; ſed hæc eadem credita est illuſio ab ipſo Medico curante, vel motus arteriolæ extremorum digitorum tangentis Medici, & valide comprimentis. Jactabatur tunc irrequietus Ægrotans, neſciens momento temporis conſiſtere, potumque impatienter poſcebat inexplebili ſiti vexatus, linguâ licet non admodum areſcente. Sudantiunculam interim, evaneſcente jam efflorefcentiâ cutaneâ, patiebatur circa pectus, & frontem cum angustiâ, & inquietudine uſque creſcente.

Horret Medicus his viſis, & jure pavet, ſociumque in ſubſidium curationis expoſcit. Accedo ego celeriter accitus, & quoniam ſperabile videbatur, pulſum adhuc poſſe reſurgere, febrilemque calorem poſſe ſe ſe exerere, licet ad aliquot jam horas uterque lateret, dedi manus adjutrices, ut ea præſidia adhiberentur tum interius, tum exterius, quæ motum humorum, & ſanguinis promovere credi ſolent (quidquid ſit de veritate rei) atque ideo cucurbitulas ſiccas univerſo corpori affigi conſenſi, frictiones inſimul celebrari, ſtibiumque diaphoreticum ſubinde exhiberi, ſuperepotis liquoribus, qui vim illius qualemcunque adjuvare poſſent: ſubdens inſuper, quod reſurgente, ut ſperabam, pulſu, oportebat tempeſtive cogitare de inhibendo altero Paroxyſmo periculoſiſſimo, ac probabiliter lethali. Adminiſtrata itaque ſunt cuncta, & plures elapſæ horæ ab ipsâ adminiſtratione; nec tamen pulſus redire noſcitur, etſi cæteroqui pulſu inſigniter elato, ac turgido dotatus naturaliter ſit Patiens, obeſus licet. Creſcit interim jactatio vorticoſa, ſitiſque nullo potu explebilis; ſudor ardentis pectoris, & colli jam induſia madefacit, ſicco, & vix ſubtepido exiſtente reliquo corpore; manus pariter circa carpum ſudant ſubfrigidæ, frons vero, & capilli copioſo ſudore diffluunt frigido, aut male tepente, necdum umbra pulſus apparet. Admonitus Æger de periculo confitetur peccata ſua, Venerabile

Sacra-

Sacramentum Euchariſtiæ mox aſſumpturus. Interim ego a duabus jam horis & ultra inculcabam Medico, neceſſe eſſe ſtatim confugere ad uſum validum Chinæ Chinæ, nec aliud quicquam ſupereſſe, a quo Vita Ægrotantis poſſet ſervari: alterâ ſiquidem die, dummodo tandiu viveret, novus debebat ingruere ex ſubortâ jam Febris duplicitate Paroxyſmus, & ſubſequente poſtmodum die valde diluculo gravior alter, atque lethalis. Fatebatur Ille periculum præſens, fatebatur inevitabilem quartam acceſſionem [& inde conſequenter mortem] Febrem tamen, duplicis licet tertianæ typum ſervantem, ut jam Continuam, atque Malignam Cortici minime ceſſuram, mordicus ſuſtinebat, ipſumque idcirco Corticem in illâ ullo pacto convenire non poſſe. Opponebat inſuper habitum Corporis Obeſum, in quo non profuturam Chinam Chinam hariolabatur. Obtrudebat etiam in caſu jam pereuntis celebrem cauſſæ morbificæ, & humorum fixationem, ac inde futuras recidivas. Has ego cum lubenter admitterem, immo & anxie exquirere profiterer, ac tantum inducias morti, ſubdebat animoſe, ſæpius etiam Ægrotantes obire cum Chinâ Chinâ in ſtomacho, meque diverſa aſſerentem eſſe nonnihil præoccupatum favore hujuſce Remedii, neque ſe idcirco experientiæ meæ acquieſcere poſſe (*Experientia ſiquidem ſine ratione*, confidenter ajebat, *eſt Navis ſine Rectore*) neque in meam ſententiam æquo animo eſſe deſcenſurum, niſi alius quiſpiam Profeſſor votum deciſivum apponeret. Atque ita, licet nonnullas identidem interſereret officioſas proteſtationes, humaniorum recordationum titulo convalidatas, me tamen propoſiti ſui tenax uſque carpebat. Inſtabat denique, oblationem Remedii prorogari ſaltem in ſequentem diem, ſubſtituens interim illi immo anteponens Lapidem Bezoarticum, non tam ad promovendum ſudorem illum ſymptomaticum, quo durante videbat Ægrum in præceps ruere, quam ad reſiſtendum malignæ, ut ajebat, qualitati, pulſum deprimenti, cujus elevationem China China, ipſo judice figens, præſtare nequibat.

Ferebam ego patienter hæc omnia, atque ad ſingula placide reſpondebam, reponens tantummodo adverſus petitam dilationem non modo occaſionem præcipitem, ſed & Caſum funeſtum, quem *Lib.* 3. *Cap* 5. *Hiſt.* 2. retuli de prædefunctâ Genitrice D. Decumbentis, cui ob ejuſdem Medici cunctationem nequivit ad complementum Cortex adminiſtrari. Tandem meâ fretus experientiâ, ne dicam, quâdam ſupra Auditorem quondam meum auctoritate, ſtimulante me acriter fervore ſervandi, quem ob frivolas cavillationes perire noſcebam,

coactus ſum erumpere in hanc animoſam propoſitionem coram præcipuis Equitibus Urbis noſtræ, ipſo paullo poſt conſcio Sereniſſimo Duce Domino meo — *Ni Æger iſte Chinam Chinam cito hauriat, uti præſcribam, illum perendie moriturum prænuncio; ſi cito hauriat, perendie ſanum fore: utrunque autem ea certitudine, qua ignis congrue applicitus comburit ſtuppam, & non comburit non applicitus* — Cum vero his non obſtantibus ſuæ ſententiæ immobiliter adhæreret Medicus curans, nec alter conquiſitus reperiretur, laberetur autem occaſio præceps, Ægerque jam inciperet ſenſibilius, atque univerſaliter perfrigerari, durantibus iiſdem ſymptomatis, & præſertim omnimodâ pulſus abolitione, Nobiliſſimus æque, ac omnifariâ eruditione conſpicuus D. Decumbentis Frater Primogenitus *D. Marchio Joannes Maria*, qui me uti ſuum Medicum ad curationem ſuperacciverat, cognito, pro eximio, quo pollet, mentis acumine, parique prudentiâ, rationum pondere, meæque plurimum fidens imbecillitati, & tribuens experientiæ [quam pro Cymbulâ cum Rectore humaniter habet] inſtitit eâ, quâ ſemper aſſolet, comitate, ac morum ſuavitate, ut peragerem libere quidquid eo caſu proficuum crederem; aſſerens, id non ægre laturum Medicum curantem, quem ideo hæc audientem, atque ſilentio tacite comprobantem, ſecum adduxerat ab Ægrotante ad me. Suſpensâ itaque ad breve intervallum temporis, quæ proxime celebranda erat, Sanctiſſimi Viatici oblatione, præmiſſa eſt illi, quippe longiuſculum tempus exigenti, celer oblatio Corticis jam parati ad *drachmas tres* ex Vino tenuiore potandas (Medico curante ne cubiculum quidem intrante, forte ne ſocius criminis videretur) atque eveſtigio celebrata eſt pariter Euchariſtici Sacramenti adminiſtratio, circa horam nempe inclinantis diei vigeſimamtertiam.

Supervênit forte tunc temporis, me vix recedente, *D. Davinius* conquiſitus tempore diſputationis, ut diſſidium componeret, ſed non inventus, qui præterlapſam agnoſcens conſulendi occaſionem circa oblationem remedii, Ægrumque intelligens aliis intentum, abiit illo nequaquam inſpecto. Rediit tamen circa primam noctis horam, quo tempore pulſus incœperat nonnihil ſe exerere, & laborioſus ſudor imminui. Admonitus eſt de rebus diſputatis, & actis, ac de ſuo circa eas judicio requiſitus. Reſpondit ille: Remedium jam eſſe propinatum; nec proinde locum eſſe diſputationi, an eſſet propinandum, nec ne. Interrogatus poſtmodum, quid ipſe ſperaret ab uſu remedii, eidem fortaſſis haud ſatis fidens in tali anguſtiâ [quippe qui in præcedente, licet longe majore, Ægrum

non

non viderat] reſpondit, Chinam Chinam, ut & alia quoque remedia, habere ſua vigoris, & inefficaciæ tempora, adeoque in quibuſdam Conſtitutionibus mira præſtare, in aliis nequaquam: quod & in ſuis *Conſtitutionibus Epidemicis Mutinenſibus* aſſeruit jam *Cl. Ramazzinus* (licet in illis de Perniciofis *noſtris* nulla ſit mentio) Corticem ſcilicet in calidis, & ſiccis Conſtitutionibus prodeſſe; obeſſe vero in frigidis, & humidis. Cum vero eâ tempeſtate, quâ nondum Ver advenerat, nullum adhuc periculum factum eſſet de Cortice, in aliis quandoque tempeſtatibus plurima operato, nullum, inquit, eo caſu ferri poſſe de futuro eventu judicium. Subdidit tamen præter alia, ut amicum decet, officioſa verba circa uſum, & opportunitatem hujuſce remedii plurimum tribuendum eſſe peculiari experientiæ meæ; atque his dictis diſceſſit. Eo vix abeunte, ipſe adveni circa primam pariter noctis horam, invenienſque pulſum ſeſe attollentem, & ſudorem ſymptomaticum pari proportione ſeſe imminuentem, alacri animo *drachmas duas* novi Corticis ſimiliter ex Vino potandas circa horam octavam ejuſdem noctis offerri juſſi, mane vero horâ 15. *alteram drachmam*. Atque ita inæquali hâc artificioſâ partitione, intra horas ſexdecim *drachmæ ſex* Corticis fuerunt abſumptæ.

Inſpecto tunc temporis Ægro, Febrem inveni admodum conſpicuam cum calore univerſim expanſo, & cum pleno, ac valido pulſu, ad quem forte reſpiciens *D. Davinius*, qui mane quoque ſponte Ægrum inviſerat, phlebotomiam [ut mihi mox retulit] ſi ſuperveniſſem, proponere meditabatur; ſed cum non ſupervenerim, urbane dimiſſus receſſit, non rediturus. Accedens autem ego, atque Ægrum inveniens jam univerſaliter excalefactum, pulſuque inſigni præditum, utut non modice febricitantem, tanquam rem habens in vado, nulli alii remedio incerto fidere volui; ſed ſoli Cortici, nullo adjumento indigenti [leviore tantum inde ſervatâ Methodo] unice inſiſtere. Immediate poſt meridiem, majorem adhuc caloris, & Febris intenſionem percipere mihi ſum viſus cum pulſu inſigniter elato, ac turgido. Veſpere autem notabilem inveni Febris remiſſionem [utut eam exacerbatam eſſe, fuerit falſo prolatum] cum ſudore blando, ac univerſali, modico tamen, nec admodum copioſo, cui ſucceſſit nox tranquilla cum placido, & ſemel tantum interrupto ſomno, occaſione ſcilicet ſumendi *alteram*, quam præſcripſeram, *drachmam* Corticis; quâ epotâ, pacatum iterum ſomnum uſque in ſequens mane Æger protraxit. Erat hæc dies ſuſpecta, morbi nempe ſeptima, quâ die circa horam 13. contingere debebat Acceſſio

gra-

gravior, quarta videlicet, ſupputatis tantum primariis. Aſt cum ego accederem horâ 16. (neque enim ulla me angebat ſolicitudo citius accedendi, ob moralem certitudinem de fauſto futuro eventu) inveni Ægrotantem, ut prænunciaveram, in tuto, exiguâ videlicet Febre detentum, urinam non amplius imminutam, rubram, ac craſſam, ſed copioſam, ſubcitrinam, ac diaphanam reddentem cum ſuo enëoremate, omnibuſque ſignis coctionis : uno verbo ſanum quo ad ſublatam lethalem periodum, & quo ad omnia, exceptis reliquiis ſenſibilibus Febris jam continuitatem adeptæ, quæ tamen reliquiæ intra duos tantum dies (quibus *ſemidrachmam* Corticis quotidie hauſit Æger ad complendam unciam illius) penitus extinctæ ſunt, nullo alio concurrente remedio. Extirpatâ celeriter in hunc modum Febre, per ſeptem dies vacavit ab uſu Corticis, & cujuſcunque remedii (quo tempore non parva fuit difficultas in detinendo domi Ægrotante) quibus elapſis iterum ſumpſit primo mane *drach j. ſs.* Corticis, altero *drach j.*, & per tres alios ſubſequentes dies *drach. ſs.* pro quâlibet vice; & ſic novam *ſemunciam* Corticis ad præcautionem aſſumpſit. Interjectâ vero alterius hebdomadæ quiete, aliam rurſus *ſemunciam* in octo partes diviſam intra octo pariter dies [quotidie ſcilicet ad *drach. ſs.*] abſorpſit, remedioque terminum poſuit die ipsâ Verni Æquinoctii, nullam inde, Deo dante, recidivam, nullumque incommodum paſſus, utut cauſſam Febris intus detentam, fixatam, coërcitam nonnemo diceret, *Furemque domi latentem, necdum expulſum*, nova damna illaturum hariolaretur.

At bone Deus! Etſi recidiſſet, ut ipſe præmiſeram poſſe contingere, quid tum? Nonne is antea, minime expectatâ recidivâ, peribat? Aſt inquiet aliquis, qui rem non vidit: Sanatus eſſet etiam aliis remediis, Lapide ſcilicet Bezoartico, Cardiacis, & hujuſmodi. Effatum hujuſcemodi non tam facile admittent periti Medici, & ingenui. *Mercatus* certe, cui notus non erat Cortex, longe aliam prognoſim inſtituit in talibus circumſtantiis. De *Mortono*, quippe ſuſpecto, etſi veridico, non loquor. Verum concedatur. Nemo tamen ſpondere hoc auſus eſt cum Lapide Bezoartico, ut ego auſus ſum experientiâ fretus, ſpondere cum Cortice. Tandem hoc ſaltem ſtet : neque tam cito, neque tam blande ullis aliis remediis ſalutem obtineri potuiſſe, ut obtenta eſt uſu Corticis, tot Syrupis, tot Confectionibus, tot Cucurbitulis, tot Veſſicantibus locum ſurripientis. Subdet tamen quiſpiam. Forte tunc erat terminus naturalis morbi. Ita profecto. Febris tertiana duplex continua, & tan-

& tandem maligna (talem quippe deſcripſit ipſe Medicus curans) cum urinis ab ipſo initio turbidis, & imminutis, cum ſudore frigori Febris ſtatim ſuccedaneo, quæ die quintâ conſtantem inferat, omnimodamque pulſus abolitionem cum ſudoribus ſymptomaticis, partialibus, & male tepidis, jactatione irrequietâ &c. vere ſolet, dictum factum, ex ſe ſolvi feliciter, & aboleri. Hæc adamuſſim eſt via, quâ quotidie ad ſalutem itur, ſed æternam. Miror ſane, quod ante factum nemo hæc tam ſecunda præviderit, cum ego fidenter prædixerim, innixus tamen virtuti Corticis, meæque de ipſo, ac de meâ Methodo experientiæ. Sed eſto; demus hæc omnia, ipſique inſimul Soli lucem denegemus. Quid inde ? Saltem [infero] Cortex non nocuit, neque obſtitit huic palam advenienti felicitati, vel humores figendo, vel aliud quodpiam crimen patrando. Poteſtne minus tribui remedio tam evidenter admirabili, & pereuntis Hominis liberatori ? Sed neque hoc plane concedetur, ſi quindecim ab hinc annis ephemerâ corripiatur Nobiliſſimus Patiens. Vivit interim perfecte ſanus, vivetque favente Deo. Hoc mihi ſat eſt, etſi forte contendatur, illum aliunde vivere.

X. In genere pariter Algidarum Intermittentium inſignis eſt ea, quam me ſuadente, licet curationi nequaquam præſente, feliciſſime abſolvit *D. Candrinus*, ut ſubinde ab eodem accepi, in ægritudine *D. Sigiſmundæ Nardæ* prope octogenariæ. Hanc itaque in quâdam Acceſſione Febris tertianæ univerſaliter frigefactam, nec amplius recaleſcentem, pulſu penitus deſtitutam, & jam pro deploratâ communiter habitam (id ſuadente morbi præcipitis violentiâ, atque ætate decrepitâ, cum cæteris algoris funeſti, & deficientiæ pulſus ſymptomatis) intra paucos dies integre reſtituit Peruvianus Cortex poſt Extremam Unctionem meâ Methodo adminiſtratus, Ægrâ ad multos poſtmodum annos ſuperſtite.

SUBCONTINUA MALIGNANS.

INnumeras propemodum Febrium hujuſce ſpeciei referre poſſem hiſtorias, & quidem quoad accidentia plurimum diſſimiles, in curatione autem ſimillimas, quatenus omnes jugulatæ ſunt uno Cortice Peruviano, modo celerius, modo lentius, modo parcius, modo liberalius, prout opus viſum eſt, adminiſtrato. Sufficiat tamen ſelectiores nonnullas adducere; atque unâ, vel alterâ fuſius deſcriptâ, cæteras ſtrictius, proportione ſcilicet a peritis facile intelligibili, tranſigere, quarum nihilo-
minus

minus momentum minime levius eſt, ſed ſaltem æquale, etſi tale non ſemper appareat, ut ab Ægrotantibus ipſis ſatis notis, eorumque Aſſidentibus poteſt facile quilibet ſaltem Noſtras certior fieri.

Nolim tamen puſillum aliquem, qui viderit in prægreſſis, & in ſubſequentibus Hiſtoriis, Sacramentorum adminiſtrationem præceſſiſſe fere ſemper ante adminiſtrationem Chinæ Chinæ, ſibi ſuadere id factum in gratiam remedii, quaſi illud ſit experimentum aliquod periculoſum, quod tentare non liceat, ni prius conſulatur Animæ; ſed ſciat, videatque, id factum eſſe ob exigentiam affectus ſumme periculoſi, & exitii certo imminentis, quoties ob accidens aliquod China China illud remorari potis non fuiſſet. Quamobrem in illis caſibus non aliud actum eſt in hac lineâ, niſi quod æque actum foret ſemoto etiam Chinæ Chinæ uſu; actumque eſt ideo præciſe ratione Morbi, non ratione Remedii.

XI. *D. Jacobus de Carrettis* Sacerdos, Sereniſſimi Principis Foreſti Eſtenſis Capellanus, duplici Tertianâ laborabat, intermittente quidem, ſed longas, ſibique immediate ſuccedentes acceſſiones habente. Tractu dierum aliquot, non obſtantibus remediis ex arte adhibitis, Febris cœpit quandam continuitatis ſpeciem præſeferre, ut & ſymptomata Febrium acutarum propria; ſervabat tamen adhuc periodos ſuas, obſcuras quidem, ſed aliquo nihilominus brevi rigore, leviſſimâque extremorum perfrigeratione conſpicuas. Succedebat autem ſtatim calor maxime mordax, Coma quoddam ſemper pervigil, urina ſummopere ſaturata, & quoad quantitatem admodum imminuta, ſummaque perpetuo linguæ ariditas, atque ſcabrities ſine ſiti, immo cum omnimodâ non curantiâ potus. Proſequutus ſum nihilominus curationem vulgari methodo, prout incœperam, ſed irrito ſucceſſu: exacerbationibus etenim jam fere abolitis quoad ſigna exteriora, cæteriſque omnibus in pejus ruentibus, res eo ſenſim devênit, ut jam de vitâ illius actum eſſe pronunciaverim, ſpiritualibus tantum auxiliis, Sacriſque Miniſtris eundem committens; neque enim alium quempiam videre facile eſt, ſignis talibus plane lethalibus, non repente, ſed paulatim de die in diem acquiſitis ſtipatum, qui paullopoſt non occumbat. Jacebat ſiquidem ſupinus immobiliter quoad omnia membra, brachiis exceptis, ruebat in pedes, reſpirabat crebro anhelitu, & ore ſemiaperto; linguam nigram prorſus habebat, ſcabramque veluti folium borraginis, quam inſuper nequibat exerere, denteſque nigro pariter, ac denſo lentore obſitos. Nullum verbum articulate proferebat; ſubmur-

murmurabat tamen aſſidue, ſermone quodam balbutiens minime intelligibili, jactabatque brachia, quaſi quidpiam vellet prehendere per aërem, ſed tandem tremulis unguibus nil aliud, quam floccos linteorum carpebat, plicas cum eorum fimbriis modo caſu conficiens, modo ignarus iterum explicans. Hoc territus ſpectaculo abii: imumque jam prope attingens januæ veſtibulum, converſus ad *D. Franciſcum* Fratrem ejus me comitantem, condoleo cum eodem de Fratris jacturâ. Dum vero ſejungor ab illo, remque jam plane deſperatam eſſe inculco iterum, ſubdo inſimul quaſi per modum contemptus, poſſe tantummodo tentari remedium, quod forte potuiſſet prodeſſe, ſi citius fuiſſem auſus tentare; ſed modo neque ſperabile eſſe levamen ullum, neque poſſibilem in Ægro deglutitionem remedii, ridiculumque eſſe in tali ſtatu quicquam experiri. Animum tamen mihi addidit ſedulus Frater ut præſcriberem quidquid luberet, ſe offerens paratum ad omnem diligentiâm, ut Ægro cochleatim remedium ingereret: mecumque pactum iniit de non revelando cuiquam noſtro tentamine, ne aliis quidem Fratribus, jam cubitum euntibus, illique curam Ægri corpoream relinquentibus, ne ſcilicet remedio inſonti opprobrium eveniret, aut culpa in caſu evidentiſſime deplorato. Sub hac conditione præſcripſi *unc. ſs.* Corticis, quo citius fieri poſſet [ſiquidem abſolute poſſet fieri] illi offerendam, ſubdens Fratri, me mane [erat enim nox] ſi Æger viveret, victuruſque eſſet ſaltem uſque ad tempus novæ obſcuriſſimæ exacerbationis, aliquid ultra præſcripturum. Hauſit Æger cito, licet particulatim, totam doſim, & mane vixit adhuc; cumque aliquam remiſſionem leviuſculam eſſet aſſequutus, prout ſemper horis matutinis quoquo modo antea conſueverat, alacriter *aliam ſemunciam* Chinæ Chinæ præſcripſi ſatis celeriter abſumendam. Hanc pariter aſſumpſit; & ne longior ſim, cœpit veſpere, Febre non amplius exacerbatâ, melius ſe habere, & melius adhuc deinceps progredi; adeoque conſuetâ methodo ad dies aliquot in uſum ductâ, repetito videlicet ſenſim remedio, priſtinam tandem ſanitatem cum ſegniore tamen convaleſcentiâ recuperavit, nunquam amplius recidens, ſed plurimis licet ab eo morbo annis elapſis perfectâ perfruens valetudine.

XII. Uxor Aurigæ cujuſdam Aulici Tertianâ duplici violenti motus, validæque intenſionis detinebatur, cujus videlicet Paroxyſmum quemlibet vix tantillum remiſſum, plurimumque a ſolutione diſtantem, excipiebat ſuperveniens alter, adeout Febris eſſet indeſinenter Continua; motum tamen ſenſibilem

ſervans

ſervans Intermittentis adinſtar. Præmiſsâ, & repetitâ ſanguinis miſſione, aliiſque remediis methodicis, quoniam Febris ad gradum æqualis continuitatis properabat, taliáque celeriter acquirebat ſymptomata, qualia Febribus malignis, atque lethalibus competunt, decrevi Corticem temperanter ſaltem adhibere. Erat autem Ægra hæc tunc perpetuo vigil, perpetuo ſiticuloſa, areſcebant fauces, & lingua, jactabatur aſſidue, & non ſemel abſque cauſsâ manifeſtâ inſigniter deficiebat animo. Urinam tenuem ſubſtantiâ reddebat, & quantitate modicam, pulſumque nonnihil quidem reſiſtentem ſervabat in remiſſione Febris, ſed in augmento, & ſtatu ſumme inæqualem. Præſcripto leviter, ſcilicet *ad ſemidrachmam* in formâ boli cardiaci, Cortice per duos dies [ſemel tamen tantum in die] parum profici viſum eſt quoad ſymptomata, quæ graviora potius fiebant, quatenus aliqua inſuper aderat mentis confuſio, & torpor; quod ſymptoma Sacramentorum miniſtrationem urſit: Febris tamen ipſa ad majorem aliquam remiſſionem videbatur interim pertingere. Quamobrem eundem Corticem mane, & ſero repetendum duxi; quo circa nonam morbi diem peracto, Febris cœpit ſenſibilius imminui, & perfectam fere intermiſſionem acquirere; adeoque remedium fidentius continuatum eſt: ſed interim ponê unam aurem una Parotis apparuit, & alterâ die ponê alteram altera. Tunc, fateor, non parum hæſitavi circa continuationem Corticis; ſed meis motus rationibus, eidem remedio inſiſtendum cenſui, rurſus tamen ſemel in die, quoniam & Febris parvula facta erat, & Chinæ Chinæ quantitas decens abſumpta. Quid plura? Intra decimamquartam morbi diem paulatim evanuere Parotides, & intra decimamſeptimam omnimode Febris, convaleſcente citiſſime [reſumptis quippe facillime viribus] Ægrâ, nullum inde incommodum, nullamve recidivam paſsâ.

XIII. *D. Catharina Mundatoria* ſeptuagenaria ingruente Hyeme laborabat Tertianâ duplici, per ſubingreſſum paroxyſmorum Continuâ, eamque curabat *D. Candrinus*. Cumque acceſſiones ita inciperent ſe ſe mutuo excipere, ut de Continuâ eſſentialiter jamjam ille metueret, quod ſymptomata vehementiora inſuper ſuadebant, cogitavit de offerendo Cortice; anceps tamen cum eſſet non parum, me ſtatim in conſilium vocavit. Ego cum remiſſionem laudabilem Febris acceſſu meo inveniſſem, nec ſymptomata reputaſſem adeo vehementia, quin ſolutio morbi viâ ordinariâ ſperari poſſet, idcirco reſervatâ Corticis oblatione in caſu majoris exigentiæ, pro quâ tempus ſufficiens ſupereſſe mihi ſuadebam, ab hujuſmodi oblatione

tunc

tunc ſuperſedendum duxi. Sed paullopoſt me dicti, & facti ferme pœnituit; alterâ namque die exacerbatio fere inſenſibiliter, & ſubdole invaſit; in augmento autem, & ſtatu, tota quanta eſſe poteſt in Juvene, & tempore æſtivo, fuit intenſio, & violentia ſymptomatum. Linguæ ariditas, & ſitis nullo potu explebilis, jactatio aſſidua, & integumentorum projectio, urina craſſa, & rubra, anhelitus anxius, calor mordax, pulſus tamen interim exilis, celer, & inæqualis, motus manuum, & linguæ tremuli, ſubſultus tendinum, ardor faucium, & ipſe ſingultus erant accidentia morbi. Sperabam equidem, hæc omnia conſuetæ remiſſionis tempore debere remitti inſigniter; ſed aliud ſucceſſit ab eo, quod expectabam: protracta namque eſt Febris, & protracta pariter ſunt ſymptomata. Quamobrem cum mane ſequenti cuncta adhuc non parum vigerent, licet parumper remiſſa, dubius hærebam, metuens, ne lapſa eſſet occaſio exhibendi Corticem. Cum tamen Venæ ſectio, aliaque valida præſidia ſufficienter adminiſtrata fuiſſent, & periculum eſſet in morâ, ſi in levioribus hæreremus, non modo ad Corticem confugi, ſed quia metuebam imminens exitium in exacerbatione, vel ſequenti, vel ſaltem correſpondente, præmiſſis præ caſus urgentiâ Eccleſiæ Sacramentis, illum validiore aliquantulum methodo uſurpandum, ac mox repetendum duxi; quod illico factum eſt: & (mirum dictu!) ceſſit æque facile Febrifugo Cortici Febris illa jamjam Acuta Continua, ſed indolis a primordio periodicæ, ac ſi prorſus Intermittens fuiſſet. Quamobrem intra paucos dies perfecte libera evaſit Ægra, duas tantum, vel tres leves periodos Tertianæ ſimplicis intermittentis paſſa circa Æquinoctium Vernum.

XIV. Vexabatur anno 1708. Tertianâ duplici inſigniter continuâ *D. Lucretia de Pincettis*, ſeptimum, ni fallor, agens geſtationis menſem, eamque curabat *D. Davinius*. In ipſo morbi ſtatu, abſolutis jam plene remediis generoſioribus, & ingraveſcente nihilominus cum ſuis ſymptomatis Febre, non parum periculi in eo præſertim ſtatu portendente, advocor & ego, qui licet accedam horâ majoris remiſſionis, invenio tamen Ægram intenſe admodum febricitantem, aſſeriturque mihi, eam vere tunc temporis melius ſe habere, ac alio quovis tempore. Vix credo ego, poſſe in hac Febre obſervari incrementum ſenſibile, licet Adſtantes aſſeverent, Febrem qualibet nocte cum ſenſibili, & extenſo rigore exacerbari. Redeo mane, narraturque mihi, Exacerbationem illam, quæ admodum intenſa vere obſervabatur, invaſiſſe cum manifeſto rigore,

gore, ac frigore Intermittentium more. Huic innixus aſſertioni Corticem propono, ſtatim ac aliqua fiat exacerbationis remiſſio, potandum. Annuit ſubridens *D. Davinius*, & Corticem præſcribit leviuſcule [ſic namque conveneramus] in formâ boli. Sed cum Ægra deglutitioni inaſſueta difficulter bolos primâ vice aſſumpſiſſet (aſſumpſit tamen) potuî autem ſe promptam offerret, ideo *D. Davinius* Chinam Chinam iterum præſcripſit, copioſiorem quidem, ut optabam, ſed, ut illi mos eſt, in dilutiori infuſione; propterea hortatus ſum ego Aſſidentes, ut diligenter agitent Vas, priuſquam remedium exhibeant, ut ſcilicet turbida, quantum fieri poteſt, evadat potio, & Cortice imprœgnata, repetantque bis in die oblationem. Diſcedimus ambo; dumque mox inter nos familiariter loqueremur, noviſſemque ego *D. Davinium* officioſe potius, quam ex animo conſentientem in uſu Corticis, ſolicitavi, ut ſenſa ſua libere aperiret. Cui inſtantiæ reſpondit, ſe quoque probe memorem effectuum utilium Chinæ Chinæ a me in Caſibus arduis feliciter miniſtratæ, cogitaſſe paullo ante de eâdem hîc adhibendâ: ſed revera poſt ſerium examen ſe phantaſma hoc rejeciſſe, & modo tantum conſenſiſſe propter me, eam cæteroqui non præſcripturum profecto, ſi curationem egiſſet ſolus: ſubdens ſe non reputare Febrem illam expugnandam Cortice, quam pro Acutâ potius, & fere æqualiter Continuâ noverat, quidquid de nocturno, ac periodico frigore, aut horrore venditarent, vel imaginarentur [niſi ab aliâ cauſsâ id forte penderet] aſſidentes mulierculæ. Mane ſequenti accedo de more ad Ægrotantem, quam die antecedente reliqueram cum Febre vere intensâ, & cum ſymptomatis valde gravibus, Febriumque Acutarum, & ab eſſentiâ Continuarum propriis. Cumque nondum adveniſſet *D. Davinius*, interim interrogavi diligenter Adſtantes, an eâ quoque nocte Ægra conſuetum rigorem paſſa eſſet. Et cum reſpondiſſent affirmative, ac conſtanter confirmaſſent, quod dixerant de noctibus antecedentibus, licet tunc quoque vigeret valide Febris, præſertim quoad frequentiam pulſus [quam tamen ex parte refundebam in geſtationem] neque *D. Davinius* accederet adhuc, hortatus ſum Ægram remedium averſantem, ut illud e manibus meis vellet aſſumere, priuſquam diſcederem. Haud difficilem ea ſe præbuit; quamobrem ego aſſumptâ pyxide, & effuſo, abjectoque liquore pulveri ſubſidenti ſupernatante, ſubſidentiam illam craſſam, paucoque liquore ſaturatam, indidi copioſe in os illius, quæ cum guſtaſſet, deglutiſſetque portionem ſatis inſignem, renuit bibere quod remanſit. Diſcedenti mihi occurrit obviam

D. Da-

D. Davinius, cui rem geſtam enarro, & inſto, ut hortetur Ægram ad complendum opus. Ille vero ſubjunxit, poſſe nos contentos eſſe hoc Catone; atque, hoc remedio jam pro viribus noſtris adminiſtrato, ad alia progredi, licet cum ſpe perexiguâ, quæcunque forent, quæ valeremus eligere. Abii ego, adiit Ille, Ægraque ſuperſtitem portionem minime aſſumpſit. Quia tamen aſſumpſerat inſignem, intra duos, vel tres dies, obliteratis ſtatim exacerbationibus, invita, ut ita dicam, ſanata eſt; diſſipatiſque ſenſim paullopoſt minutioribus Febris reliquiis, ad Partum quoque naturalem feliciter perducta.

XV. Alteram mulierem gravidam octimeſtrem ſimiliter curavi, nomine *Lauram de Artiolis*, laborantem Tertianâ duplici per ſubingreſſum continuâ, ſed ad Continuam eſſentialiter, acutamque properante, intenſiſſimis quippe ſymptomatis ſitis, ardoris, vigiliæ, nauſeæ, vomitus, & aliis hujuſmodi comitatâ, uſque tamen incertis quidem horis, ſed alternis conſtanter diebus nonnihil remittente. Huic præmiſſis remediis methodicis, & repetitâ præſertim, quæ maxime indicabatur, phlebotomiâ, cum majus in dies impendere periculum clare cognoſcerem, creſcentibus ſcilicet ſymptomatis, & præcipue delirio fere continuo, non ſine gravi metu imminentis, prout ſigna omnia indicabant, abortus, cœpi Corticem præſcribere per modum alterantis, doſi videlicet perexiguâ. Jamque vix bis aſſumpſerat, cum nocte quâdam in vigore exacerbationis ad remiſſionem vergente, abortum paſſa eſt, ſubſequente pauco lochiorum effluxu. Admoneor de ſucceſſu jam prævíſo: & quoniam alia magis urgere videntur, ſuperſedeo parumper ab uſu Chinæ Chinæ, ſubſtituoque miſſionem ſanguinis ex pede; incaluerat enim ad intenſum uſque ruborem facies, & mens erat ſubdelira. Viſa ſunt nonnihil augeri puerperia, & totâ illâ die leviuſcule ſe habuit; die tamen ſequente [verſabamur circa undecimam, ni fallor; & fere ſemper in omnibus caſibus Subcontinuarum oblatio Corticis peracta eſt inter ſeptimam, & undecimam diem: quod ſemel hîc monuiſſe ſufficiat] die, inquam, ſequenti, procedentibus licet nonnihil copioſius lochiis, Febris valde exacerbata eſt, & cum Febre ſymptomata omnia, itaut vita eſſet in non levi diſcrimine, Ægraque ob id Sacramentis Eccleſiæ munita. Pulſus quippe celerrimus erat, minutulus, & minime reſiſtens, linguæ, & faucium ariditas maxima, ſitiſque inexplebilis, vomitus fere aſſiduus materiæ porraceæ, ſumma ciborum averſatio, quædam adhuc alienatio mentis, reſpiratio frequens, infelixque decubitus. Cum vero Febrem hujuſ-

modi conſideraſſem, ut procedentem a primâ radice, ſive a fermento, nullam fere cum partu, vel abortu communionem habente, iterum renovavi uſum Corticis etiam liberaliorem; quo mediante intra duos, vel tres dies, ut mos eſt, ab exacerbationibus, & paullopoſt ſenſim ab omni Febre immunis evaſit, procedentibus ſemper [quod notatu dignum eſt] tempore uſus Corticis, & repetitionis illius tertiûm renovatæ, rite, & juxta caſus exigentiam puerperiis.

XVI. *Monialis* quædam prope octogenaria, ac ideo jam emerita, & Cœnobio Sanctæ Mariæ Magdalenæ, quod diu gubernaverat, percara, laborabat duplici Tertianâ per ſubingreſſum Paroxyſmorum continuâ, ſuoſque motus ſatis obſcuros habente. *D. Davinio* curanti, quippe Medico illius Monaſterii ordinario, in ſocietatem adjunctus propono uſum Corticis, ſeptimâ die vix elapsâ; Febris enim fere ardens fieri videbatur: tanta erat ſitis, ariditas totius cutis, & ſine quiete jactatio indeſinens; quæ morbi, & ſymptomatum intenſio ætati minime congruens magnum faceſcebat negotium, & ſolicitabat auxilia. Cum autem non conveniremus ſemper ſtatis horis, retulere mihi Moniales, *D. Davinium* relinquere arbitrio meo liberam præſcriptionem Corticis, ſi mihi placuiſſet præſcribere, ut & doſim illius. Præſcripſi idcirco *ad drachmam* in formâ boli quotidie mane per tres dies, & *ad ſemidrachmam* bis in die ad alios tres dies. Subſtitit Febris; ſed perſeverabat ſitis, non obſtante potu refrigerantium liberaliter permiſſo. Iterum præſcriptus eſt Cortex *ad drach. ſs.* ſemel tantum in die, cujus uſu depulsâ jam Febre, melius habuit Ægrotans; non tamen adeo feliciter convaluit, quin opus habuerit identidem repetitione Chinæ Chinæ ob duas ſaltem, quas paſſa eſt, recidivas in diuturnâ ſuâ, & difficili convaleſcentiâ. Morituram certo credidiſſet quiſque intra undecimam ad ſummum, ni per Corticem inhibitus fuiſſet morbi progreſſus. Vixit tamen adhuc ad ſeſquiannum, quo exacto, ut *D. Davinius* retulit, obiit Pleuritica, aut Peripneumonica, vigente extremo frigore algidiſſimi Januarii anni 1709.

XVII. *D. Dominicus de Traëris* inclinante Æſtate anni 1708. corripiebatur ab aliquot jam diebus Tertianâ duplici per ſubintrantes Acceſſiones continuâ, ſemper quidem intensâ, ſed obſcuris exacerbationibus, ac remiſſionibus viciſſim interpunctâ. Et cum malum in dies augeretur ultra debitam proportionem, non obſtantibus remediis ab alio, qui eidem aſſidebat, præſcriptis, me quoque accivit, qui curationem poſtmodum ſolus exegi ob ſubortam immediate ipſius Curantis

ægritu-

ægritudinem. Eo igitur tempore, quo primum ad Ægrum acceſſi, vix diſtinguebantur Exacerbationes, & Remiſſiones: diſtinguebantur tamen; & ab initio morbi longe clarius fuiſſe diſtinctas, certiorabar a cunctis. Lingua illi aridiſſima erat, labiaque præ rubore flammea, & arefacta, urinæ craſſæ, rubræ, ſeu croceæ, ferme ac ſi Æger vero Ictero laboraſſet: manus, & digiti aſſiduo tremore obſidebantur, mens confuſa erat, & difficulter ſe explicans, cum aliquâ tamen advertentiâ, & cognitione; nec ſemel, licet rariuſcule, apparuerunt motus ſingultuoſi. Pulſus tantùm validus erat, frequens tamen ſupra modum cum acerrimo ad tactum calore. De vehementi aliquâ ſuſpicans ego Capitis inſomnis, & ſubdeliri affectione, ſtatim repetitâ novâ præter celebratas ab initio ſanguinis detractione, alvoque per clyſterem ſubductâ, & largo, quem tamen Æger, licet areſcens, parum guſtabat, imperato Aquæ, aliorumque refrigerantium potu, Opiatam præſcripſi ex Confectionibus Cardiacis, aliquâ ex parte; majore vero ex Chinâ Chinâ compoſitam, de quâ bis, ac ter in die ſumebat quantitatem modicam, itaut Methodum meam pro Subcontinuis Pernicioſis deſcriptam impleret; quo factum eſt, ut intra quatuor circiter dies decremento quotidie manifeſto Febris illa ad Ardentem tendens integre, ac nullo negotio ſublata fuerit ſine ullâ penitus recidivâ; ni recidivæ nomine donare velimus ſimplicem Tertianam, quâ tum correptus fuit circa Solſtitium Æſtivum anni ſequentis, tum facile inſimul liberatus.

XVIII. Clariſſimus JCtus. *D. Peregrinus Barberius* Conſiliarius Juſtitiæ Sereniſſimi Ducis, annum agens ætatis ſuæ 59., poſt diuturnam, gravemque ægritudinem, Romæ, ubi a longo jam tempore domicilium ſtatuerat, contractam, poſtque plures Recidivas æque graves inde ſubortas, tandem ope Chinæ Chinæ in eum valetudinis ſtatum devênit, ut valuerit adventante Vere, Româ relictâ, fieri redux in Patriam, debilis licet, taloque male firmus. Varia poſt reditum paſſus Mutinæ per totam Æſtatem incommoda, die tandem ſecundâ menſis Septembris Febre corripitur, quæ Tertianæ duplicis, Subcontinuæ tamen, typum periodicum ſervat. Accidentia morbi tertiâ ſtatim ægritudinis die ſatis gravia ſe produnt, ſitis nempe cum linguæ ariditate, jactatio, capitis dolor gravativus, mentis obtuſio quædam, & perexigua morboſi ſui ſtatus dignotio, urinæ impenſo rubore, & quantitate inſigniter imminutâ peccantes &c. Matutinis tamen horis tum Febris, tum ſymptomatum omnium ſuccedit quotidie non contemnenda remiſſio.

miſſio. Adminiſtratâ rurſus Venæ ſectione, quæ non longe ante morbum ob non modicum ſanguinis ſputum tuſſi rejectum fuerat celebrata, adhibitiſque aliis pro re natâ remediis, qualia methodice præſcribi ſolent, morbus procedebat Acutorum greſſu, ancipitis quidem exitus ſigna jugiter præbens, ſed quintâ potiſſimum die majus etiam portendens periculum. Sextâ nihilominus tanta, taliſque apparuit prægreſſæ Exacerbationis remiſſio, eâque ſenſim proportione illa proceſſit, ut veſpere nullus fuerit, conſuetæ cæteroqui, quotidianæ Exacerbationis inſultus. Duravit malacia iſthæc uſque ad veſperas ſeptimæ diei: cum ecce ex improviſo tam vehemens ſuccrevit Exacerbatio, ut vita illius in non leve diſcrimen fuerit adducta. Aderant quippe non modo ſymptomata quintæ diei longe intenſiora, ſed & inſuper alia graviora; delirium ſiquidem ſupervenerat tale, ut nec quicquam ad rem loqueretur, neque Medicum, aut Aſſidentes noſceret, neque de quoquam, eo poſtmodum ſedato, memor eſſet amplius. Delirio ſucceſſit ſoporoſus affectus a Lethargo parum diſtans, vi cujus clamoſe vocatus vix palpebras attollebat. Pulſus hoc caſu exilis erat, inæqualis, parumque conſiſtens, reſpiratio crebra, lingua ſcabra, urina fere nulla, eaque lixivialis. Mane ſequenti nonnulla equidem, ſed paucula obſervata eſt remiſſio Febris, atque ſymptomatum, vi cujus validam oblationem Corticis ſum meditatus; ſed me cunctantem reddebant ſuſpiciones de labe aliquâ forſan latente in infimo, vel medio Ventre, quod mihi per literas jam indicaverat Amicus doctiſſimus, ſollerſque Anatomicus *D. Pacchionus* Romæ illi medicinam faciens; auxeratque poſtmodum ſuſpiciones hujuſmodi diuturna, & difficillima convaleſcentia, prægreſſum ſanguinis ſputum, dolor quintâ ipsâ morbi hujuſce die inter medii, infimique Ventris confinia ſubortus, & reſpirationem reddens nonnihil difficilem, egeſtio fæcum a longo jam tempore nonnunquam ſanie quâdam, vel ichore infectarum, cum teneſmo temporaneo, quaſi hæmorrhoides internæ, vel Inteſtina potius (quod ſum ſuſpicatus) cuniculoſo quopiam, aut ſinuoſo ulcere obſiderentur &c. Verum his omnibus in gravi, celerique periculo tandem ſepoſitis, mane ipſo octavæ diei morbi Corticem propinavi ad *unc. ſs.*, & ſero *ad ſcrup.* iv. Per totam diem Febris ſemper facta eſt remiſſior; ſed noctu horâ inſolitâ, quippe interturbatâ periodo, iterum exacerbata eſt ſenſibiliter cum pulſu elato, & aliquâ ſenſuum hebetudine, necnon cum ſupervenіente ſurditate, ut Acutorum mos eſt, ſive ut morem eſſe Chinæ Chinæ opinatur *Mortonus*. Die tamen nonâ iterum

ſcrup.

ſcrup. iv. Corticis mane tantum præſcripſi, obſervaturus veſpere quid inde ſuccederet. Cum autem Febris veſpere procederet quidem, ſed non exacerbaretur neque tunc, neque noctu, die decimâ Venerabilis oblationem, eo mane cæteroqui deſtinatam, ſum remoratus, novi interim Corticis *ſcrup.* iv. iterum exhibens. Hinc veſpere Febris ſenſibiliter remiſſa eſt; ego vero propinatâ jam intra horas 48. unciâ unâ Chinæ Chinæ ſubſtiti pro tunc. Undecimâ die Febris facta eſt remiſſior, & longe remiſſior adhuc die duodecimâ. Cum tamen Æger, dimiſsâ jam ſurditate, inciperet conqueri de ſuperſtite mentis ſegnitie, ſibi naturaliter valde prompto omnino inſolitâ, multumque incommodâ, idque inſonti Cortici adſcriberet, inſtitit propterea, ut remedium aliquod Caput roborans illi præſcriberem, quod fungeretur vice Antidoti, Chinam Chinam, ut putabat, hebeteſcere facientem corrigentis. Id ſtatim me præſtiturum ſpopondi; rurſuſque inſcio novam Chinam Chinam ad *drach.* *ſs.* in formâ boli, ut ajebam, Cephalici, bis in die ſumendam eveſtigio præſcripſi; cujus uſu cum Caput ſibi in dies roborari aſſereret, ſimulque obliterarentur leviores, noctu identidem obrepentes acceſſiunculæ, recuperatâ tandem longe firmiore ac antea valetudine, fraudem illi meam revelavi, & riſu unanimi laudata eſt inſons deceptio.

XIX. *Peregrinus Zecchinus* Febre Tertianâ duplici, validâ, celeriterque Subcontinuâ factâ detentus, cum Exacerbationibus vehementibus æque ac obſcuris, ordinatis tamen, urinâ ſupra modum rubrâ, vigiliis gravibus, crudâque, & ad exceſſum vergente alvi lubricitate, tam violenter torquebatur ab hujuſmodi Febre, ut cum jam appropinquaret morbi ſtatus, & fere obliterarentur incrementa, & decrementa acceſſionum, facile decreverim, imminente ſeptimâ morbi die, offerre modicum Peruviani Corticis, quoniam reliqua remedia præſcripta tam Chirurgica, quam Pharmaceutica, invalida deprehendebantur pro imponendo, ut par fuiſſet, moderamine efferveſcentiæ febrili nimium late furenti. Priuſquam ergo ſeptima invaderet de more fortior Exacerbatio, præſcripſi Corticem ad *drach.* *j.* in formâ boli mane, & ſero ſumendam, cum Aquâ Card. bened. ſuperbibendâ tum eo die, tum etiam ſequenti, ni prius ipſe ad Ægrum inviſendum rediiſſem. Sumpſit; eâque die, ut ferebat morbi conditio, graviſſime habuit. Immo cum de vitâ illius prope actum eſſe crederet importuna, loquaxque ejuſdem Soror, acceſſit ea ad me mane ſequenti valde dilucululo, ferme increpans, eo quod ad Ægrum proxime moriturum, extremiſque Sacris nondum munitum, non adhuc rediiſſem.

diiſſem. Uno verbo, adeo læſit patientiam meam gracitans muliercula, ut coactus fuerim primo reſpondere: me certo ſcire, nil damni ex morâ meâ Ægrotanti emergere vel potuiſſe, vel poſſe, dummodo interim conſtans eſſet uſus jam præſcripti remedii, cujus effectus nondum ſenſibilis eſſe poterat; tandemque ſubjungere, quod, ſi erat illa impatiens moræ, Medicum diligentiorem quæreret, & abiret abs me. Repoſuit illa mihi, ſe id facturam, dummodo ipſe permitterem, nec ægre ferrem; quandoquidem id poſcebat quamprimum valde deterior Ægri ſtatus. Tunc ego conſiderans, poſſe me ſubire cenſuram de caritatis defectu erga Ægrotum pauperem, inſuperque poſſe contingere, ut in Medicum aliquem Cortici infenſum facile Mulier incideret, qui mala ſaltem ſuccreſcentia incœpto Corticis uſui poſſet adſcribere, eoque proinde rejecto, inertia ſubſtituere, ne dicam noxia, meamque idcirco ceſſationem ab opere poſſe per accidens Ægro perniciosam fieri, & fortaſſe lethalem, Chriſtianâ ſtatim pietate motus, — Redi Mulier, dixi, ad Ægrum tuum, ad quem & ipſe mox redibo ſolo caritatis intuitu, ne ſcilicet quem ſervare manibus hiſce debilioribus ſpero, forſan ſub valentioribus pereat — Paullopoſt ad Ægrum acceſſi, & graviter quidem ſe habentem, ſed non ut ſuſpicabar, inveni. Nil itaque innovando, conſuetos tantummodo Corticis bolos cum Aq. Card. bened. continuandos duxi, quorum ope intra triduum a Febre plane liber evaſit. Cumque ſubinde valde copioſa Criſis per urinam, modicâ inſimul comitante diarrhæâ, ceſſiſſet, abſque ullâ etiam Recidivâ perfecte convaluit.

Non multo ante eâdem ſorte, eâdem methodo, eodemque morbi non abſimilis tempore, curaveram *Rev. D. Nicolaum de Septis* Eccleſiæ Albareti Archipresbyterum prope octogenarium, nec proinde morbo tam gravi ſuffecturum, niſi fuiſſet Cortice adjutus, quo mediante, a Febre ſtatim evaſit ſine Recidivâ, vitamque ad biennium feliciter protraxit. Illius tamen curationem ordinatim deſcribere ſuperſedeo, ut & poſtremam mere ſenilem, cui lente ſuccubuit, ægritudinem, ne longior ſim.

XX. Idem *D. Dominicus de Traëris*, paullo ante memoratus, ſub initium Autumni 1710., concurrente non unâ cauſsâ procatarcticâ correptus eſt Tertianâ duplici Subcontinuâ cum ſymptomatis non longe abſimilibus iis, quæ non multo ante retulimus, ſed paululum remiſſioribus. His adjungebatur oblocutio quædam, & repetite plurium Lumbricorum excretio per vomitum. Tranſactâ die morbi ſeptimâ, meditatus ſum

oblatio-

oblationem Corticis, dummodo aliqua, ut conſueverat, apparuiſſet remiſſio in octavæ principio; metuebam ſiquidem ex obſervatâ obſcuratione præcedentis Exacerbationis, Febrem jam in continuam eſſentialiter degeneraſſe. Apparuit autem remiſſio non modo conſueta, ſed ut verum fatear, etiam major ac conſueviſſet: cumque præceſſiſſet nox ſatis tranquilla, & aliquis in carpis obſervaretur mador, mihi viſus ſum prævidere declinationem morbi Cortice non indigentem. Nihilominus nec ſatis fidens inconſtantiæ morbi, nec quicquam metuens ab uſu Corticis, quandocunque etiam bona Criſis fuiſſet imminens, neque inutilem plane reputans Corticem in verminoſo apparatu, illum præſcripſi in formâ Opiatæ *ad ſemunciam* abſumendam pro medietate ſtatim, & pro alterâ medietate altero mane. Sumpſit ille, ut præſcripſeram; nec ulla amplius facta eſt exacerbatio Febris: immo renovatâ eâdem Opiatâ, intra quatuor ſucceſſivos dies abſumendâ, *ad drachmam nempe unam* Corticis quolibet mane, omnis omnino ſublata viſa eſt radix Febris, comitante videlicet uſum Corticis copiosâ, & criticâ excretione urinæ, illamque ſubſequente criticâ pariter, copiosâ, & diutius protractâ expulſione nocturni ſudoris uſque ad liberalem pulvinarium humectationem. Verum his non obſtantibus poſt aliquod ſpatium temporis breviuſculam recidivam paſſus eſt tribus levioribus Tertianæ Febris acceſſibus, a quibus tamen ſtatim poſt ſalvatellæ apertionem convaluit.

Hiſtoriam autem hanc non ideo retuli, quia in eâ vires Corticis fuerint eximiæ: puto enim morbum ex ſe fuiſſe tunc temporis propenſum ad declinationem, & Criſim ſaltem imperfectam; ſed retuli ſolummodo, ut pateat experientiâ duce, hujuſmodi remedium Criſes quoquo modo diſpoſitas vel promovere pro viribus, & pro diſpoſitione materiæ, vel eas ſaltem non impedire, aut remorari, ut ex Hiſtoriâ etiam hanc præcedente manifeſte conſtat.

Tempore quoque primæ ægritudinis ejuſdem *D. de Traëris* Caſus alter contigit longe præſtantior, ac vere admirabilis de Febre inæqualiter remittente, ſed malignâ, & efferâ, quâ detinebatur *D. Geminianus de Emilianis* Sacerdos, & Ludimagiſter, quem curabat *D. Ferrarius*. Hic deinde me ſocium voluit eo nomine, ut decernerem, an oblatio Corticis more meo, quam meditabatur ipſe probe conſcius methodi, & efficaciæ illius, locum habere poſſet in tali Caſu. Sed Hiſtoriam deſcribere ſuperſedeo, quia illam ab ejuſdem relatu paullo infra Lector habebit. Æquum eſt autem, ut Illi uni adſcribatur

batur curationis honos, qui me cunctantem prius habuit (fateor) quam conſentientem. Ejuſdem pariter Sacerdotis Matrem eodem tempore ad extrema ferme redactam, & ambobus nobis curantibus ope Corticis reſtitutam deſcribet idem *D Ferrarius*, ejuſque itidem Hiſtoriam inter communicatas infra reponam.

CAPUT III.

Hiſtoriæ memorabiles Intermittentium Pernicioſarum, agentium ferociter in tertiam primario corporis regionem, eodem quoque ritu ſanatarum. Harum ſpecies unica eſt

LETHARGICA.

IN HAC Febrium Pernicioſarum ſpecie poſtremâ Lector animadvertat velim, eam eſſe graviorem ac eſſe videatur. Et licet in Caſibus infra poſitis non ſemper deſcribantur ſimul accidentia lethalem morboſi ſoporis intenſionem indicantia; ſemper tamen cum *Lethargum profundum* dico, intelligo vere id, quod hoc nomine venit apud Medicos. Neque enim hyperbolice loqui, ſed fideliter morbos deſcribere mihi mens eſt, & quidem diſſimulando potius nonnihil, quam amplificando illorum gravitatem: quod plane factum eſt quoque in antecedentibus omnibus. Si enim exactam Ægrorum hypotypoſim proſequutus eſſem, profecto ſicuti aliqua Hiſtoria, ubi nonnunquam id quoquo modo actum eſt, mirabilis viſitur, ita quælibet alia non minus mirabilis appareret. Cæterum quam gravis ſit hæc ſpecies Lethargicæ Cerebrum lethaliter impetentis (ita ut, qui ſic moriuntur, febricitantes a Medicis parum doctis, vel non parum vafris, non ex Febre, ſed ex Apoplexiâ caſu ſubortâ mortui dicantur) ſatis oſtendit obſervatio, quæ hîc velim conſideretur; nempe quod in Febribus hujuſce ſpeciei fere ſemper contingit Recidiva, ſæpe etiam gravis, ſubſequiturque difficilis convaleſcentia ex difficillimâ eradicatione cauſſæ ad nervorum uſque principia translatæ, ibique ſecundum aliquas ſui reliquias tenax conturbernium agentis. Sed jam quæ modo dicta ſunt ex re ipsâ eluceſcent.

I. Decumbebat duplici Tertianâ Intermittente, intensâ tamen, detentus *D. Comes Alphonſus Saxus* in medio curſu floridæ

floridæ adoleſcentiæ ſuæ, eumque curabat *D. Riccius*. In quodam graviore Paroxyſmo circa decimumquartum morbi diem incidit Ille repente in profundiſſimum ſoporem, a quo difficillime expergiſcebatur. Gravitas ſymptomatis, & extraordinaria Febris intenſio, eo adjuncto manuum tremore, qui bibentem in actione ſuâ penitus impediebat, amantiſſimos Parentes impulit, ut pro ſervando Primogenito ſuo alterum etiam Medicum conſulerent. Accitus ego veſpertinis horis inveni illum graviſſimo ſomno oppreſſum, non reſpondentem, etſi altâ voce vocatum, vixque oculos aperientem, dum valide concuteretur, & dolorificis cruciaretur irritamentis. Appoſuerat ideo ſtatim Veſſicantia, præmiſſis antea venæ ſectionibus, aliiſque remediis Medicus curans. Et quoniam ſudor quidam in illius Acceſſionis progreſſu erumpere videbatur, propoſuit idem Medicus Lapidem Bezoarticum ad hujuſmodi excretionem promovendam; quod remedium lubenter admiſi, ſudoris inde progreſſum, & Febris, ſymptomatiſque pernicioſi remiſſionem ſperans. Redeuntibus autem nobis circa primam noctis horam ſuppreſſum invenimus conſpicuum antea eruptione quâdam univerſali ſudorem; cujus loco particularis, & minuta tantum ſupererat circa frontem ſudatiuncula cum majori Febris intenſione, univerſali fere tendinum ſubſultu, & Lethargo inexpugnabili, adjunctoque inſuper narium ſtertore, & ſpiritu ſublimi. Metuens ego, ne in illâ ipsâ Acceſſione diutius protractâ occumberet Æger, non auſus ſum Chinam Chinam proponere, niſi ſub conditione, quod pulſus poſt aliquot horas explorandus ab Aſſidente Juniore Medico mecum praxim obſervante polliceretur ſecuritatem aliquam de protrahendâ Vitâ in alteram ſaltem Acceſſionem. Interea propoſui *grana duo Salis volatilis Viperæ* ſtatim exhibenda ex cochleari cum liquore idoneo, quibus ſuperbibendam præcœpi, ſi fieri poſſet, liberalem Aquæ quantitatem; dein Adſtantem monui (*D. Riccio* cunctis, quæ propoſueram, conſentiente) ut adimpletâ conditione, quam illi indigitaveram ex pulſu dignoſcendâ, in noctis decurſu *drachmas tres* Corticis majori, quâ poſſet, celeritate exhiberet Ægrotanti, dummodo is deglutire non prohiberetur a ſomniculosâ ſuâ ſtupiditate. Deo dante, quâ diligentiâ peracta fuere Animæ negotia in lethargico, eâdem quoque fuere abſoluta reliqua morbum reſpicientia per oblationem Corticis: & mane paucula aliqua obſervata eſt Febris remiſſio, ut & aliqua mentis, ac ſenſuum alacritas. Atque ideo cum eâ die levior tantum Acceſſio fieri conſueviſſet, ſperavi continuationem remedii poſſe tempeſtive impedire Paroxyſ-

roxyſmum graviorem, atque adjunctum ſoporem, tertio quoque die, ut mox intellexi, aliquo modo antea etiam recurrere ſolitum. Sed præter conſuetudinem, & præter expectationem curantis Medici, eâ ipsâ die afflictionis de more minoris nova, & vehementior adhuc facta eſt Exacerbatio cum motibus convulſivis jugiter apparentibus, & cum lethargo fortiore; itaut nec per capillorum evulſionem, nec per aliam quamcunque dolorificam vim illatam reſponderet, dimoveretur, aut oculos aperiret. Tunc vere credidi, mortem imminere, Cortice ante paucas horas oblato ad eam impediendam haud ſatis idoneo propter viciniam inſolitam, inſolitamque vehementiam talis acceſſionis: etſi alioqui major Febris accenſio ab epotâ Chinâ Chinâ nonnunquam contingens in bonis haberi ſoleat ab Auctoribus; quod & ipſe non ſemel obſervavi, obſervavitque præ omnibus Anonymus aliâs citatus his verbis — *Ce Febrifuge ſemble encore quelque fois allumer la fievre aprês la primiere priſe. Mais il ne l' augmente, que pour la mieux combattre, & ce deſordre apparent eſt la marque la plus aſſurèe de ſon triomphe, car plus il a rendu un accês violent, plus on eſt aſſurè qu' il ne ſera pas ſuivi d' un autre* — Sed ego hoc caſu aliud ſum ſuſpicatus ob vehementem intenſionem Febris non modo, ſed & ſimul ſymptomatis. Repetito nihilominus interim Sale Viperino, meliore, quo datum fuit, modo, & juvenili, robuſtâque coadjuvante naturâ, ſuſtinuit ille revera eandem acceſſionem, in cujus progreſſu aliqua facta eſt profundiſſimi ſoporis diminutio. Propterea ſtatim repetitus eſt Cortex *ad unc. ſs.* duplici hauſtu, Febriſque poſt aliquot horas cœpit remitti (prout de more jam ſuo) & cum Febre lethargus. Cum vero appropinquaſſet hora gravioris acceſſus, quâ obitum illius ſibi nunciari metuebat, expectabatque trepidans afflicta Genitrix, loco novæ acceſſionis major apparuit veteris declinatio, intantum, ut eâ ipsâ die vegetus mentis, ac ſenſuum, & quo ad Febrem ſatis leviter ſe habens, ab omnibus vel rudibus, & famulis, nedum Amicis, atque Nobilibus evidenter cognitus fuerit. Procedente itaque per gradus levamine, & continuato juxta methodum Chinæ Chinæ uſu, brevi remanſit a reliquiis febrilibus liber, ut ſtatim a periodo liber remanſerat, & a ſoporoſo ſymptomate. Febris ſolutionem comitata eſt copioſa prius, ac critica urinarum excretio, mox & diarrhæa ſpontanea non ſine infectione quâdam mucoſâ, & ſubcruentâ, torminibus tamen caſsâ, quæ ad aliquot dies moderate, & cum facili tolerantiâ proceſſit, clyſteribus tantum ex lacte, & ſaccharo identidem injectis. Sic integram nactus

nactus eſt Ille valetudinem ſine ullâ recidivâ, aliove unquam amplius ſalutis incommodo, excepto pertinaci tendinum ſubſultu, qui ſicuti toto Ægritudinis tempore valide perſeveravit, ita & tempore convaleſcentiæ, immo & poſt ipſam non plane ſubſtitit; ſed ſanum quoque, ac vegetum non modo noctu inter dormiendum, verum & interdiu, dum comederet, biberet, aliudve ageret, per aliquot hebdomadas afflictavit. Aſt tœdio tantum affecit, non noxâ; tandemque ſponte penitus evanuit.

II. Eodem fere tempore accerſitus fui ad inviſendum Judæum quemdam, nomine *Lazarum Pacificum*. Is, ut retulit Medicus curans, poſt Febrem primo validam, mox lentiorem, atque diuturnam, inſuper diarrhæam contraxit, quæ poſtmodum in dyſenteriam migravit eâdem durante Febriculâ. Demum dyſenteriâ rurſus in diarrhæam conversâ, cœpit ſimul Febris typum manifeſtum acquirere Tertianæ duplicis intenſioris. Tantum ſcilicet valent alvinæ dejectiones ſine coctione, aut ſine præviâ inteſtinâ ſecretione ad abigendas Febres. Hæc autem Febris in invaſione ſuâ ſoporem ſimul aſcivit admodum profundum, quo circa declinationem Acceſſionis evaneſcente, ſtupidus, attonitus, & immemor ad plures horas Æger remanebat. Cum vero ſymptoma iſtud quotidie creſceret, adeout fieret quaſi continuum, pari pacto, ac tales fiebant, ſe mutuo excipientes paroxyſmi febriles: cumque a principio Acceſſionis uſque ad ſtatum, & ultra, lethargus tam fortis ingrueret, ut jam mortem minaretur intra unam, aut alteram Acceſſionem in Subjecto morbi acutie primum, mox & diuturnitate confecto, Corticem Peruvianum propoſui largâ doſi celeriter exhibendum, adducens in exemplum caſum recentem *D. Comitis Saxi*. Et quoniam nondum mihi fuerat occaſio oſtendendi, vel communicandi huic Medico, cujus nomen & hîc juvat reticere, quantum in ſimilibus caſibus Cortex valeret (nondum enim mihi cum illo contigerant, quas ſupra innui *Cap.* II. *Hiſt.* 9., circa hujuſce remedii adminiſtrationem altercatiunculæ) ſubdidi, ut curioſus attenderet, viſurus nempe, quæ cæteroqui non tam facile crediditſet. Annuit ille tunc, meæ morem gerens aſſertioni, etſi non bene credulus (neſcio autem cur non annuerit poſtea in aliis caſibus, cum in hoc efficaciam remedii clare deprehendiſſet) & Corticem præſcripſit, prout Illi indigitaveram. Et ecce ſtatim imminuto paroxyſmo, oblationem validiuſculam Corticis ſubſequente, alteroque prorſus inhibito, ſymptoma ipſum ſoporis ſimul evanuit; quare brevi a Febre, a lethargo, & a diarrhæâ

rhæâ liberatus eſt Æger. Tunc ſtupente Medico eidem communicavi plura illi incomperta circa uſum Corticis, monuique ex corde, ne negligeret quæ candide communicaveram, ſi Ægrorum ſuorum ſaluti, & propriæ exiſtimationi optabat prodeſſe. Excepit ille monitum ſatis humaniter; ſed paullopoſt memoriâ excidit. Recidit autem Æger poſt tres circiter hebdomadas in eaſdem Febres, ſed leviores, aliquâ tamen adhuc in ſomnum propenſione comitatas, quibus methodice prius curatis, nec tamen abeuntibus, denuo repetitus eſt Cortex ad *ſemidrachmam* bis in die, cujus ope abſque alio incommodo perfecte convaluit.

III. Eximius JCtus, & Sereniſſimi Ducis a Secretis, & Status Conſiliarius, *D. Gaſpar Jovanardus* Febre corripiebatur Tertianâ ſimplici intermittente, cum pauco tamen rigore invadente, cujus duobus jam paroxyſmis elapſis celebrata eſt die vacuo phlebotomia, indicata a plenitudine, & ab urinâ rubrâ, craſsâ, & paucâ. Eo ipſo die circa veſperas leviter incaluit, & pulſus aliquam alterationem ſuſcepit, quæ tamen mane ſequenti ſoluta eſt. Circa meridiem redit Acceſſio tertia principalis, quâ invadente incipit Æger præter morem nonnihil obloqui, mox difficulter conceptus ſuos exprimere, quod & ipſe noſcebat, impotens tamen ſeſe corrigere, dum unum verbum pro alio identidem proferebat. Tandem dormire cœpit: ſed ſomno tam forti, ut difficulter poſſet ab Adſtantibus excitari, & ſiquidem excitabatur, minime ad rem reſpondebat, iterumque labebatur in ſomnum. In Acceſſionis ſtatu ſopor imminuebatur; principia tamen nervoſi generis in capite graviter affici, demonſtrabant motus tremuli manuum, & ſubſultus tendinum. Declinavit nihilominus ſatis feliciter Paroxyſmus, & mane ſequenti ſatis leviter ſe habuit Ægrotus vix tantillum febricitans. Repetita eſt ideo ſtatim phlebotomia, præmiſſo clyſtere, & acta quæcunque ex arte in hiſce circunſtantiis peragi ſolent. Veſpere, ſextâ die, rediit febricula correſpondens quartæ diei: & licet leviuſcula fuerit, aliquem tamen mentis, & loquelæ torporem, mox & ſoporem induxit; quod mihi cæteroqui ancipiti anſam dedit, ut decernerem de miniſtrando celeriter Cortice, priuſquam quarta ingrueret [ſeptimâ die] fortior Acceſſio. Conſilium ſtatim communicavi *D. Candrino* Aſſidenti, nil tale opinanti, nec exitium tam præceps, ut ego ſuſpicabar, adhuc metuenti. Meis tamen annuens votis, atque rationibus [quas ſcilicet vel ipſis Auditoribus meis, qualis ille fuerat, libenter expono] noctu in remiſſione Febris obtulit Corticem, cujus *dracb. vj.* duobus hau-

ſtibus

ſtibus ſejunctis aſſumpſit Patiens octo horis ante quarti fortioris Paroxyſmi adventum. Viſus eſt ille interim bene ſe habere; ſed adventante Acceſſione formidabilia ſupervenere ſymptomata, quæ cæteroqui mitiora ſperaveram, delirium ſcilicet manifeſtum cum manuum, & linguæ tremore, dein lethargus inſuperabilis, & cuilibet refractarius cruciatui, motus convulſivi artuum, & totius corporis, ac inſuper in progreſſu Acceſſionis frequens, importunuſque ſingultus. Vere a Cortice tam prope Acceſſionem oblato inhibitionem Paroxyſmi nequaquam ſperabam; ſed neque illum cæteris majorem fore, immo potius a Chinâ Chinâ, ut frequentius aſſolet, nonnihil imminuendum, crediderim. Quod autem aſſequi tunc datum non fuit, fidenter expectabam de more ſubſequente Acceſſione, deductâ videlicet in actum medicaminis activitate; pro cujus eventus ulteriori probabilitate, novum Corticem offerri curavi in graviſſimæ illius Acceſſionis, quam quidem ægre tranſegit, remiſſione: non retardatâ tamen interim adminiſtratione Sacramentorum. Paullo poſt cœpit ſe exerere virtus recens roborata Febrifugi; quippe nullus amplius rediit Paroxyſmus, nulla oblocutio, ſopor nullus, nec ullum ex iis, quæ antea viſebantur, ſymptomatis. Atque ita intra tres circiter dies ab omni penitus Febre immunis evaſit. Paullo poſt Rus adiit; ubi poſtquam ad aliquot dies permanſit, dum Corticem per modum levioris alterantis aſſumebat, iterum nihilominus correptus eſt Tertianâ duplici, quæ tam levis viſa eſt, ut renuerit ipſe in Urbem regredi ad curationem illius. Quinto tamen Acceſſu me illum Ruri inviſente, & redeuntibus iiſdem omnino ſymptomatis, etſi aliquantulum mitioribus, coactus fui validâ rurſus methodo Chinam Chinam præſcribere, a cujus uſu ipſum ſuperſedere juſſeram ſtatim ac Febris revixit: quâ epotâ, ſedata ſunt omnia, ſubſequente interim ſudore univerſali, ſed modico, quo reliquiæ Febris diſcuti viſæ ſunt. Recidit ille nihilominus in Febres mitiores, quæ ſine Cortice remediis tantum vulgaribus ſopitæ ſunt: ſed & iterum poſt aliquot dies ſuſcitatæ, ſibique ſolis relictæ, donec tandem beneficio tempeſtatis ſponte evanuerint. Ab eo tempore nullam amplius Febrem paſſus eſt præter Ephemeram tempore Veris, a cauſſâ procatarticâ oriundam. Licet autem cuncta ſui Gradus munia perfecte obiret, non tamen robuſtam valetudinem, quâ fruebatur ante morbum, plane reſumpſiſſe videbatur; adeoque nonnunquam uſus eſt remediis domeſticis, puta, Vino abſynthite, Syrupo de Cichorio cum Rheo, & ſimilibus. Cum vero Autumno ſequenti meditarer illi nervoſiorem prophyla-

xim inſtituere, tincturamque chalybis, præmiſſis præmittendis, ad aliquod tempus offerre, ex improviſo graviſſimis actus negotiis Romam migravit, ubi rigidiſſimo ſupra morem Hyemis anni 1709. tempore correptus Peripneumoniâ, ni fallor, ibi tunc temporis Epidemicâ, intra paucos dies non levi hujus Urbis jacturâ diem ſuum obiit.

IV. Nobiliſſima Matrona *D. Marchioniſſa Octavia Capraria Montecuccola*, jam proxime octogenaria, Febrem Tertianam patiebatur adeo abſconditam, adeoque difficulter explorabilem ex pulſu (quippe ſumme inæquali, ac ſyſtematico fere ſemper, præcipue vero tempore Paroxyſmi) adeo latentem, inquam, Tertianam patiebatur, ut ea potius ex ſopore profundo, de tertio in tertium invadente cum obſcurâ quâdam extremorum frigiditate, quam ex ullo alio charactere magis proprio diſtingueretur. Symptoma iſtud inſigne pro vero Morbo habitum Medicos curantes diſcordes reddidit de repetendâ phlebotomiâ ab initio jam celebratâ; obſtabat quippe ætas, & habitus corporis cachecticus reputatus, ac in Hydropem pronus ex recenti quâdam infirmitate, quam non multo ante paſſa erat Bononiæ cum ſuſpicione etiam tum incipientis Hydropis juxta aſſertionem curantium Medicorum. Ad componendum diſſidium advocor & ego, qui ex relatu nondum probe conſcius periodi tertianarii, conſiderans affectionem capitis fere ut morbum eſſentialem, ſuſpicanſque ſimul quicquam aliud latere ob inſignem pulſus inæqualitem, Ægræ, ut aſſerebatur, etſi ferme octogenariæ, minime familiarem, inſuperque obſervans, habitum illius nil cachectici vere præſeferre, calculum appoſui pro alterâ ſanguinis miſſione: quâ feliciter peractâ, & redeunte nihilominus per circuitum manifeſtum ſopore profundiſſimo, ac Febre, facile deprehendi naturam ſoporis lethargici eſſe aliam ab eâ, quam ex relatione conjectaram. Certiorem adhuc de hoc me reddidere Aſſidentes, qui Circuitum ſibi quoque obſervatum aſſeverabant, illumque paroxyſmum jam tertium eſſe fatebantur, quo vere ſopor parum ab Apoplexiâ videbatur diſtare; atque in eam facile forſan degeneraſſet, niſi Acceſſionis remiſſio intuliſſet quoque remiſſionem ſymptomatis uſque ad eum gradum, ut commodum licuerit Sacramentorum adminiſtrationem perficere. Periodo rite intellectâ, dignovi ſtatim, confugiendum eſſe ad Peruvianum Corticem pro inhibendo Lethargo inſimul,& Paroxyſmo. Sed quia vix a longe, & quaſi per modum neglectus memorando Corticem ad impetrandas inducias [cum periodicus eſſet, & ſoboles ipſius Febris periodicæ ſopor ille morti-

mortiferus] quia, inquam, vix Corticem memorando alter e duobus Medicis potior in Curâ protinus exhorreſcebat, ego ad evitandas fervidiores altercationes, quas ſemper dedecere duxi Viros maturos, gravemque perſonam agentes, præſertim in Praxi, & ad ſervandam inſimul viâ certiore Matronam graviſſime, & ocyſſime periclitantem, dum Medicus curans Lapidem Bezoarticum conſtanter proponebat, velut remedium nobile, ut ajebat, & ſtrenuum, hâc Arte lepidâ uſus ſum, ne dicam fraude inſonte.

Lapidem in primis Bezoarticum ſummis laudibus extuli, eumque eſſe veram illius morbi antidotum, proclamavi: opportuniſſimum autem illius uſum fore die ſeptimâ (erat enim illa dies quinta, tertiuſve Febris Acceſſus) ad excitandum probabiliter ſudorem univerſalem, optimum futurum pro morbi ſolutione. Interim vero ſubdebam: quærendum eſſe remedium aliquod tutum, atque canonicum, quod valeret quodammodo Chinæ Chinæ adinſtar reprimere, & enervare futurum Paroxyſmum, ſi poſſet fieri, & cum eodem fortaſſe ſymptoma ſoporis; non vero figere, & ſupprimere affatim ipſum Paroxyſmum, ejuſque Cauſſam, quemadmodum fieri fertur [ajebam] a Chinâ Chinâ. Memineram forte tunc, me legiſſe apud *Cl. Lucam Tozzi* [quem Auctorem ſciebam eſſe in debitâ exiſtimatione apud Medicum curantem] poſt laudatum ab eodem Auctore ad Febres Intermittentes pulverem Corticis Peruviani, poſtque alia ab eo enumerata illius ſuccedanea, memineram, inquam, me legiſſe hæc verba. *Meminit alterius pulveris Bartholinus, de Gannaperide dicti ad eundem uſum.* Corticis autem Peruviani Planta ipſa, ut refert *Badus*, & alii, utque hodie ſatis notum eſt, ab Indis vocatur (præter alia, quibus donatur, nomina) *Gannaperide*; quod dubio procul *Cl. Tozzium* latuit. Hâc itaque arreptâ occaſione, levem hanc, nulliuſque momenti hallucinationem *Tozzi* ex induſtriâ ſecutus ſum, quod nempe *Gannaperide* ſit aliquid a Chinâ Chinâ diverſum: dixique ideo Medico curanti, poſſe nos interim uti *Gannaperide*, quam loco Chinæ Chinæ commendat ex *Bartholino* Lucas *Tozzius*, ſeu ſaltem Extracto illius; non enim tam facile cognitu illud erat, ut Cortex ipſe.

His auditis, Medicus curans nil quærens de naturâ Plantæ, ne hoſpes in Botanicâ videretur, licet hujuſce notitiæ carentia Viro docto vere nil detrahat, in fide Celeberrimorum *Bartholini*, & *Tozzi* annuit. Quamobrem præſcriptum eſt ſtatim ad *drach.* j. in formâ boli extractum *Gannaperidis*,

ſeu

ſeu (quod ſatis noverat Pharmacopola) Chinæ Chinæ; idque mane, & ſero continuatum. Appropinquabat interim Acceſſio quarta, dieſve ſeptima, quâ ex pacto celebrari debebat ſolemnis oblatio Lapidis Bezoartici; ſed interim coactus ex improviſo idem Medicus aliô migrare longe ab Urbe, enixe commendavit Aſſidentibus, ut memores eſſent, in illâ Acceſſione prædictum Lapidem offerre, ſicut ego horâ congruâ eram præſcripturus. Quia vero jam *quatuor dracbmas Extracti*, quantum ſat erat, recentis aſſumpſerat Nobiliſſima Patiens, Acceſſum Febris ſortita eſt ſatis tolerabilem, & cum breviore, minuſque profundo ſopore conjunctum: quapropter, ut hoſtem fortius inſequerer jam fugere incipientem, loco Lapidis Bezoartici *novum Extractum Chinæ Chinæ* præſcripſi. Et quoniam abſentia Medici illius ab Urbe valde diu erat protrahenda, cœpi ad obtinendum majori certitudine intentum, uti ipsâ Chinâ Chinâ in ſubſtantiâ, in formam boli redactâ; & ſic fere integram alterius Paroxyſmi ſuppreſſionem ſum nactus, ut & ſoporis adjuncti: continuato autem poſt depulſionem Febris ad aliquot dies remedio per modum levioris alterantis, feriatus poſtea ſum diu ab eodem. Interim vero tres alios, vel quatuor paſſa eſt Ægra leviores paroxyſmos, modico tantum ſopore comitatos, quibus rurſum leviſſimâ Corticis ope depulſis, diuturniorem nonnihil, ſed minime incommodam ſuſtinuit convaleſcentiam, ac inde congruam valetudinem uſque ad annum 83. ætatis ſuæ: quo demum tempore ſenilibus morbis confecta vivere deſiit.

V. Ridebit fortaſſe quiſpiam, quod inter præclara Corticis facinora reponam ſequentem hiſtoriam; plaudet tamen & Cortici, & mihi, qui æquâ lance cuncta penſitans, vim exinde medicaminis eximiam, & candorem inſimul meum dignoſcet.

P. Creſcentius ab Angelo Cuſtode Carmelita Excalceatus [in hoc namque Cœnobio frequentius, quam in aliis, Pernicioſas Febres mihi contigit obſervare] tulerat jam, & ordinariâ Methodo ſuperaverat Æſtate anni 1708. Tertianam duplicem continuam, vix tantillum remittentem, omneſque acutæ Febris characteres præſeferentem; immo unam & alteram recidivam pariter tranſegerat, bilioſâ diarrhæâ inutiliter comitatam, lentoque ſemper pepaſmo, vulgaribus tantum remediis promoto, ſine ullâ unquam ope Corticis ad bonum exitum perductam. Remanſere tamen perpetuo ſigna imperfectæ judicationis, ac præ cæteris urina pauca, & impenſe rubra, irritis ſemper omnibus conatibus pro perficiendâ, & complete firman-

mandâ valetudine. Denique ſub finem tempeſtatis Autumnalis correptus eſt Tertianâ ſimplici intermittente, cujus duos ante adventum meum paſſus erat Paroxyſmos ſatis leves. Cumque acceſſiſſem die vacuâ ſecundum Paroxyſmum ſubſequente, & ſcirem, illum paullo ante pluries, ac per epicraſim etiam ſufficienter purgatum remediis ipſi familiaribus, præſcripſi modicam ſanguinis detractionem, a gravativo præſertim capitis dolore, rubrâque urinâ indicatam, celebrandam tamen poſt tertium futurum Acceſſum, altero nempe intermiſſionis die, ni ego Aulicis tunc curis diſtrictus prius rediiſſem ad illum inviſendum. Advênit itaque ſequenti die tertius Paroxyſmus, in cujus principio Æger præter morem cœpit balbutire, variaque inconcinne loqui, & obloqui modo cum advertentiâ, ſed impotens ſeſe corrigere, vel coërcere, & modo nullatenus compos ſui. Poſt hæc in ſomnum delapſus eſt profundiſſimum Apoplectici adinſtar, unde creditus eſt ab Aſſidentibus cito expiraturus. Circa veſperas invaſerat illum Paroxyſmus; jamque nox erat, dum hæc contingerent. Cum vero nec ipſe accederem legitime impeditus, nec me invenirent, ut ſaltem poſſent alloqui, ſoliciti Patres me incaſſum quærentes alium Medicum ſibi amicum, familiaremque, nempe *D. Roncaleam*, advocarunt, qui viſo ſpectaculo ſtatim in ipſo Febris augmento ratione præcipitis ſymptomatis phlebotomiam, quam pro die ſequente ipſe præſcripſeram, celebrandam eſſe judicavit; nec male. Sed pro ſuâ erga me urbanitate ſubjunxit: ſe quidem phlebotomiam illico inſtituendam minime dubitare; verum ſi meum ſuper hoc votum vellent, poſſentque tempeſtive exquirere, id illi pergratum futurum. Atque his dictis, diſceſſit.

Advolarunt itaque rurſus domum meam anxii Patres, ubi cum non adeſſem, præſtolati ſunt adventum meum uſque ad ſextam circiter noctis horam: neque enim mihi domum citius redire datum fuerat. Re intellectâ, exprobravi illis officium urbanitatis, Ægrotanti fortaſſe noxium, renuique poſt tot horas elapſas a præſcriptione Medici phlebotomiam vel admittere, vel ſuſpendere Ægro non prius inſpecto. Quamobrem ipſis licet officioſe reluctantibus ad eum acceſſi, & inveni lethargicum quidem, & ſtertentem, ſed dum clamoſe vocaretur, oculos aperientem, & ſubmurmurando reſpondentem: quorum neutrum, ut retulerunt Aſſidentes, antea ullo pacto præſtare potuerat; immo cum tantiſper ibidem morarer, illumque variis modis conarer excitare, loqui cœpit, & veniam petere de incommodo mihi illato horâ inopportunâ; pergens tamen ultra, cœpit obloqui, aliaque effari extra rem, & mi-

nime cohærentia, dein in ſoporem relapſus eſt, ſed minus profundum. Hæc, & alia attente conſiderans prognoſticum iſtud elicui, nempe, Illum certo evaſurum ab eâ Acceſſione, ſed certo quoque in alterâ correſpondente periturum, non obſtante quâlibet phlebotomiâ, aliove ordinario artis auxilio, niſi per Corticem Paroxyſmus ipſe venturus prompte inhiberetur. Hoc ſtatuto, Remedium præſcripſi validâ methodo in ſequens mane exhibendum poſt Sanctiſſimi Viatici adminiſtrationem. Epoto autem Cortice levis facta eſt ipſo intermiſſionis die inſolita Acceſſio, jam parata pro duplicandâ Tertianâ, ut magis lethalis evaderet ſubſequens, ſuâpte naturâ gravior. Hanc tamen novitatem nihili feci, certus de inhibendo Paroxyſmò fortiore, ut omnino contigit. Atque ita fere ſtatim a Febre, a ſopore, & mentis ſegnitie, aliiſque ſymptomatis plane liber evaſit: quod Patribus mirabile quidpiam ferme ſupra Naturæ vires viſum eſt.

Præ cæteris autem peculiari obſervatione digna fuit inſignis mutatio coloris faciei, & urinæ; fere namque per tres menſes colorem ſubcitrinum, palpebraſque ſubtumidas circumtulerat, urinam vero perpetuo croceam, rubramve, ac imminutam reddiderat: neque diutina diarrhœa ſpontanea, neque epicraticæ purgationes, neque deobſtruentia, aliave ſimilia remedia quicquam profecerant. Statim vero ac Corticem aſſumpſit, adeo bene coloratus, & vividus factus eſt, urina adeo decenter mutata eſt, citrina ſcilicet, palearis, ac concocta conſtanter reddita, viriumque robur adeo vigoroſe reſumptum, ut fere ſuperfluum reputarit Æger uti novo Cortice ad prophylaxim, ut illi præſcripſeram. Obſequens fuit nihilominus quo ad hoc, ſed nequivit ſe continere, quin conſueta munia tam domi, quam extra exequeretur: quod illi ſibi nimium, narratiſque ſignis fidenti, incaſſum exprobrabam.

Jamque menſis circiter erat exactus, cum quodam die paullo poſt Brumale Solſtitium ante fores Aſceterii aliâ occaſione prætergrediens ego veſpertinis horis ſciſcitatus ſum aliquid de illius valetudine; reſponditque Janitor: me opportune advenifſe, Illum namque paullo ante domum reverſum, denuo Febre correptum jacere. Accedo ad eum, & modice febricitantem invenio, Acceſſione a principio ad augmentum progrediente. Nullus illi tunc ſopor, obloquutio nulla; ſed tantum conqueritur de intenſo capitis dolore. Interrogatus, an diebus anteactis ullam Febrem perſenſerit, reſpondet negative; ſubdunt tamen Aſſidentes, ſe dubitare, Illum die quoque ad normam tertianarii circuitus correſpondente levem

aliquem

aliquem Febris inſultum paſſum fuiſſe, licet nec decubuerit, nec officia ſua, quæ tamen exegit infirmius, intermiſerit: quod ipſe tandem non amplius negavit, ſed umbram Febris, imbecillitatiſque appellavit. His auditis, ſubjunxi — Quoniam modo nullus eſt metus de ferali ſopore, aliove gravi ſymptomate, quod nos cogat ad Corticem ſtatim confugere, ſanguiniſque miſſionem aliâs præſcriptam, & modo a dolore capitis rurſus indicatam, omittere, ſed nobis ſuppetit congruum tempus ad omnia, cras mane nullâ interpoſitâ cunctatione detrahatur ſanguis ex brachio ad *uncias octo* — Cætera præſcripſi de more, & abii. Mane valde diluculo nunciatur mihi, Ægrotantem nocte in ſtatu Acceſſionis in profundiſſimum ſoporem incidiſſe, ut olim, ac proinde quæri, utrum eo ita ſe habente debeat celebrari phlebotomia, an agi quidquam aliud. Phlebotomiam ego illico celebrandam inculco, acceſſurus ſubinde ad alia peragenda, ſi opus ſit. Detracto ſanguine accedo, invenioque Ægrotantem ſopitum, ſupinum, ſtertentem, Apoplectici adinſtar. Minime tamen apoplecticum eſſe deprehendo, quoniam & altâ voce vocatus, & varie concuſſus oculos identidem aperit, ſe erigere tentat, & voces aliquas edit claras, ſed extra rem, & alias interruptas; ut proinde ſymptoma Febris ſit ejuſmodi lethargus. Relabitur tamen Æger ſtatim in ſomnum, & videtur in agone verſari, ut propterea nullus ſit locus Cortici: adeo vehemens adhuc eſt Febris, nullatenus in remiſſionem prona, tamque breve intervallum temporis, quod ſupereſſe videtur ad expirandum. Præſcribo interim cucurbitulas ſiccas partibus inferioribus affigendas, veſſicantia vero & inferioribus, & ſuperioribus artubus, liquores ſpirituoſos cochleatim ingerendos, ipſumque tandem Corticem parari jubeo offerendum, ſi tempus ſinat. Sed quid? Jam ruit ad mortem, nec ulla ſpes ſalutis affulget. Dimittitur ideo ut deploratus omnino. Cortex ipſe paratus nequit exhiberi, nec tempus ullum ſupereſſet illius actioni, etſi exhiberetur; immo ſecundum portiunculam vi quâdam in os ingeſtus, exit eâdem, quâ intromittitur, viâ. Reponitur ideo, ne per lintea effuſus ſubeat nihilominus apud maleferiatos homines calumniam de occiſo Ægrotante; ipſe autem Æger in vero jam agone conſtitutus poſt aliquot horas in illâ ipsâ Acceſſione, quâ primo decumbit, expirat, comprobans generale præſagium *Mercati*, nempe, quod *Pernicioſæ, quæ ad cerebrum tendunt, lethales fiunt, ſi in lethargum, aut phrenitidem commigrent.*

Vixit ille profecto ope Corticis, ut perſuaſum habeo, per menſem; quo elapſo complevit, quod antea jam complere de-

buerat, niſi auxilium a Cortice retuliſſet. Defecit tamen hic Regula, quam aliâs univerſalem poſui, Recidivas nempe poſt Corticem aſſumptum eſſe conſueviſſe ſuâ radice leviores. Sed una exceptio Regulam non tollit. Eſt autem congruum, nonnihil perpendere varia in hoc caſu, notatu digna. *Primò* namque obvium eſt conjicere, quam parum felix, & quam imperfecta fuit pluries ſolutio morbi toties reviviſcentis, licet exactâ, diligentique Artis methodo per tres circiter menſes curati, modicâque, ac tolerabili, longâ tamen diarrhœâ ſpontaneâ comitati; quin immo leviuſculis purgationibus [diarrhœâ videlicet ſubſiſtente] epicratice repetitis, morbus vel perſeverabat vigens, vel ſopitus redibat, intantum ut poſt hæc omnia, poſtque tam longum tempus, valuerit in Tertianam Pernicioſam iterum aſſurgere, mortifero quidem lethargo inſignitam, ſed tamen Corticis actioni illico obſequentem. *Secundò* meditatione noſtrâ dignum videtur id, quod non ſine ratione ſuſpicati eſſent plurimi, & forſitan ego ipſe, ſi in primo hujuſce difficilis Ægritudinis ortu fuiſſe propinatus Cortex, tunc ſcilicet cum Febris tertiana duplex continua aliquam, præſertim ſtatâ quadâm horâ inter levioris Acceſſionis decrementum, & incrementum fortioris mediâ, remiſſionem periodice præſeferebat, vi cujus forſitan uſui illius locus aliquis adeſſe poterat: ſi, inquam, ab initio Cortex fuiſſet oblatus, & Febris cohibita, cuncta vero, quæ ſequuta ſunt, æque ſequuta eſſent, tot nempe Recidivæ, & tandem mors, dignum noſtrâ, ut ajebam, meditatione eſt id, quod in tali caſu de Cortice eſſemus ſuſpicati, non immerito quidem, falſo tamen, ut patet. *Tertiò* ſubit animadvertere, & repetere, quod jam dictum eſt, nempe Hominem abſolute moriturum alterâ cæteroqui Acceſſione, ni Corticem aſſumpſiſſet tunc, cum aſſumpſit, eo tamen mediante vitam vegetiorem ac antea (quod ſane mirandum) protuliſſe ſaltem ad menſem. *Quartò* denique, quod licet Cortex, qui ſemel eripuit a morte, reputari ſoleat a me ita eripuiſſe, ut in Recidivis metus æqualis infortunii remanere non debeat, maxime quoniam novâ, & æqualiter validâ Corticis aſſumptione, infortunium æquale, ſi redeat, videtur poſſe repelli: attamen nonnunquam, etſi raro, ut in hoc caſu, redire poteſt idem prorſus exitium, talique inſuper vehementiâ, ac impetu, ut primâ jugulet Acceſſione, neque ullum vivifico Cortici locum concedat.

VI. Infelicem exitum P. Creſcentii penſabit facile felix, quantumvis laborioſa ſanatio *Monialis cujuſdam* ex eodem Ordine. Hæc anno pariter 1708. Tertianam ſoporoſam ſatis intenſam

tenſam paſſa eſt, ſine frigore invadentem, & periculum aliquod minitantem; a quâ tamen abſque adjumento Corticis ſolis remediis vulgaribus cito ſupra expectationem meam (qui longam ſaltem, ni gravem, ominatus fueram ægritudinem) liberata eſt. Poſt aliquot dies recidit inſigniter, in ſecundo paroxyſmo graviſſimum lethargum paſſa. Proinde eâ ipsâ die declinante paroxyſmo præſcripſi Corticem *ad drach j.* veſpere; mane ſequenti *ad drach. j.* pariter; ſero *ad drach j. ſs.*, & mane alterius diei, quâ die expectabatur tertius paroxyſmus, *ad drach ſs.* Sperabam fore, ut ingeſtis longe ante hunc Acceſſum per horas circiter duodecim *drachmis tribus*, & *ſemis* Corticis, non computatâ poſtremâ oblatione Acceſſioni proximâ, Febris inhiberetur; ſed mea me fefellit opinio: rediit namque Acceſſio ſatis gravis, & cum eâdem æque gravis ſopor. Quid ſi China China non fuiſſet oblata? Miratus ſum pervicaciam morbi; & quoniam durante illâ Acceſſione nil aliud poteram moliri, cucurbitulas dolorificas, & Veſſicans Emplaſtrum cruribus affigi juſſi, non omiſſo internorum remediorum volatilium uſu; atque inter ea præcipue Salis Ammoniaci ſpiritus tum externe, tum interne adhibitus eſt: quibus auxiliis adjuta Ægra evaſit non ſine difficultate a Lethargicâ illâ Acceſſione. Mane ſequenti, præmiſſo Sanctiſſimo Viatico (erat quippe adhuc ſomniculoſa valde) exhibui paullopoſt *drach. ij.* Corticis uno hauſtu; nec alterâ die rediit ulla Febris, ulluſve ſopor, ſed vegeta inſigniter apparuit. Sumpſit nihilominus per ſex continuos dies *drach. ſs.* ejuſdem Corticis quotidie ad præcautionem; ſed tamen non multo poſt recidit cum ſopore. Illo creſcente ad eum uſque gradum, ut Ægra per horas plurimas ſupina jaceret vix quicquam ſentiens, utut moleſtum, ac dolorificum, neque proficientibus ſpirituoſis liquoribus, aliiſve remediis internis, aut externis, præſcribo *drach. vj.* Corticis, quas omnes partitis tamen vicibus intra unum diem, ni fallor, abſorbet. Ceſſat illico Febris, ſed non omnino ſopor, qui gravis adhuc, etſi minus, periodice recurrit alternis diebus, ut antea recurrebat Febris. Adjuvatur conſuetis, noviſque volatilibus remediis, ex C. C., ex Viperâ, & aliunde petitis; atque inde levamen aliquod ſuſcipit. Adjungitur tamen nonnunquam ſopori periodico periodica quoque Febricula; ſed hæc vix dignoſcibilis. Tandem poſt renovatos quâvis deſinente menſtruâ purgatione (& quidem pendente curſu trium, aut quatuor menſium) ſoporis inſultus, typo ſemper tertianario invadentes, ſæpius ſine Febre, rarius cum eâ, ſed leviore, tandem, inquam, appropinquante Hyeme deſiit utraque affectio, &

ſanata eſt Ægra, aliquâ tantum ſuperſtite, de quâ toto etiam morbi tempore graviter conquerebatur, capitis imbecillitate, quæ pariter tractu temporis paulatim evanuit.

VII. Decubuerat diu Venetiis, & quidem, ut ipſe retulit, valde graviter, anno 1709. Cubicularius Domini de Prougen, cui nomen *Alexander Landinus*, tandenque ab omni periculo evaſerat ope Corticis, quem proinde ſalibus quibuſdam aſſociatum ex curantis Medici præſcripto ſecum tulit in itinere, Mutinam redux, ut pro re natâ rurſus aſſumeret. Iter ille ſuum feliciter tranſegit, abſolvitque; ſed paullopoſt diarrhœâ biliosâ correptus eſt, valde copiosâ, torminosâ, vireſque admodum dejiciente per dies duodecim. Accitus ego Serum Vaccinum præſcripſi per dies nonnullos, paucisque aliis remediis, ab altero, qui eidem aſſidebat, prius oblatis, viſus eſt ſatis laudabiliter judicari, & convaleſcere. Paucis tamen diebus elapſis [tantum ſcilicet evacuatio profecit] iterum labitur in Febrem tertianam intermittentem, primo levem, ut retulit idem Aſſidens, mox validam, in cujus videlicet paroxyſmo tertio ſoporem inſignem cum aliquâ obloquutione paſſus eſt. Quarto autem Acceſſu idem ſymptoma adeo vehemens increbuit, ut Decumbens ad plures horas immobilis, ac fere Catalepticus jaceret. Advocor rurſus, & invenio hominem ab octo jam horis, velut ſimulacrum quoddam, ſupino ventre decumbentem. Oculos ille quidem ſervabat apertos, ac diaphanos, atque ob id tantum a cadavere aſpicientibus diſtinguebatur, eos tamen attonitos, ac immobiles, nec quidpiam cernentes. Concuſſus, excuſſus, vellicatus, confricatus nil ſentiebat, nec linguam, nec oculos, nec membrum ullum movens, aut retrahens. Diffluebat autem profuſo ſudore in partibus tantum ſuperioribus, ac maxime circa caput, nondum tamen frigido. Facies ſubcitrina erat, palloreque infecta mortali. Pulſus ſolus robur aliquod oſtentare videbatur. Ob id Ægrum poſſe fortaſſis ab illâ Acceſſione evadere, moriturum tamen alterâ, cunctanter conjeci. Statim præſcripſi clyſterem acrem; ori vero ſalem volatilem Viperinum, ad aliquot grana induſtrie ingerendum, naribuſque ſpiritum ſalis Ammoniaci frequenter admovendum curavi, non omiſſis frictionibus, ligaturis dolorificis, cucurbitulis ſiccis, & aliis hujuſmodi remediis ſpiritus excitantibus, & ad motus, ac ſenſus munia obeunda revocantibus: poſt quorum uſum, quandocunque reſipiſceret Æger, & deglutire valeret, Corticem tandem *ad ſemunciam* exhibendum præcepi. Prioribus adminiſtratis, viſus eſt tantillum expergiſci, ut proinde valuerit aſſumere

mère Sacramentum Euchariſtiæ: Febriſque interim ſuam declinationem noctu ſortita eſt. Mane itaque, prout dixeram, nullâ morâ interpoſitâ, rerum omnium ante geſtarum prorſus immemori offertur China China pura, quam ex Vino oblatam, quia ſtatim vomitu rejecit, opus fuit repetere in formâ boli. Veſpere *duæ drachmæ* exhibitæ ſunt; atque *totidem* mane ſequenti, quâ die lethalis paroxyſmus expectabatur. Sed dictum factum: incantamenti adinſtar (ut de ſalvatellæ aperitione jure minore ajebat *Galenus*) ſublata eſt Febris, ſopor, ſtupor, & quidquid funeſti nudius tertius apparuerat, cum omnium admiratione; neque enim tam inſignem mutationem poteſt facile mente concipere, niſi qui inſpexit. Ad præcautionem tamen Corticis uſum imminutum continuavit Æger ad paucos dies; unde omnino in priſtinum reſtitutus eſt. Reſumptis ille viribus Bononiam proficiſcitur, ibique iterum poſt tres hebdomadas Febre corripitur, mox revertitur Mutinam, ubi Febris pro Tertianâ duplici ſtatim ſe prodit. Accitus iterum ego die majoris afflictionis Ægrotum invenio obloquentem, atque intenſe febricitantem. Copioſæ mihi narrantur excretiones diebus anteactis prægreſſæ, præſertim ſudoris immodici; Febris tamen his non obſtantibus ſuſcepit incrementum, & vires. Præſcribo Clyſterem injiciendum mane ſequenti, ac ſucceſſivam præcipio ſalvatellæ aperitionem, dein poſt horam Chinam Chinam *ad drachmas duas*. His peractis omnibus, die tertiâ vix redit umbra Febris; ſed loco illius vomitus bilioſus, & conſimilis dejectio ſuccedit cum quâdam mentis hebetudine. Offertur iterum Cortex *ad drach. j.*, & alterâ quoque die ſimiliter exhibetur. Aboletur Febris omnino; ſed perſeverat torpor quidam actionum cum capitis dolore. Renovantur clyſteres, & ſimul uſus levior Corticis, videlicet *ad drach. ſs.* quotidie per dies quinque cum *gr. ij. Salis volatil. Viper. in forma boli, ſuperhauſto cyatho aquæ betonicæ*. Sublatis reliquis ſymptomatis, ſolus ſuperſtes manet capitis dolor ad dies quatuor, vel quinque: quibus exactis, ſuperveniente bilioſâ diarrhœâ, & vomitu conſimili cum facili tolerantiâ, ſolui videtur; ſed revera, eâdem licet perſeverante diarrhœâ, & recurrente identidem bilioſo vomitu, idem perſeverat ad aliquot dies gravativus capitis dolor, qui tandem paullopoſt ſponte evaneſcit, Ægrumque ab omni prorſus incommodo relinquit incolumem.

VIII. Vir honeſtus *Jacobus Barianus* decumbens ex Tertianâ duplici, Perniciosâ ob adjunctum ſoporem lethargicum, inferentem grave periculum vitæ, curabatur a *D. Clerico*, qui probe jam verſatus in uſu congruo Corticis, hunc obtulit

Ægrotanti, illumque periculo, ut mos eſt, ſtatim ſubtraxit. Unam autem, aut alteram recidivam leviorem, & ſopore carentem paſſus Æger, vulgaribus evadebat remediis: cum ex improviſo rurſus recidens in ſecundo Paroxyſmo tam inſignem lethargum patitur, quem deſcribere ſuperſedeo, ut vix credi poſſit ab illo evaſurus. Tunc & ego in conſilium advocor, interimque pendente adventu meo vena ſecatur; ſed affectio ſoporoſa æque perdurat. Supervenio tandem, & Corticis uſum validiorem, ſi Æger alte dormiens, vix oculos aperiens, ſyllabaſque tantum aliquas incohærentes edens, deglutire ſit potis, Corticis, inquam, uſum validiorem celeriter repetendum cenſeo. Offertur, aſſumit Æger; aſſumitque ſubinde Sanctiſſimum Viaticum. Evadit ab illo Acceſſu; nec alio tentatur, quippe munitus novo Cortice paulatim aſſumpto. Recidit tamen poſt aliquod tempus, ſed longe minus graviter. Quia vero aliquam non levem prodit in ſomnum proclivitatem, Cortice iterum modice aſſumpto, & ſenſim continuato, integre convaleſcit. Idem poſt annum Quartanâ corripitur, a quâ, poſt aliquod tempus duplici, & mox triplici redditâ, lento, ſed diuturno Corticis uſu iterum liberatur; robuſtiorque ſubinde, ac coloratior factus, quam antea, inculpatâ fruitur valetudine.

IX. *Filiolus* blandolus, & unicus D. Comitis *Jo: Baptiſtæ Saxi*, Collegii Nobilium Convictor, detinebatur Tertianâ duplici per ſubingreſſum paroxyſmorum continuâ, cujus ſymptomata gravia fuere crebri vomitus porracei, ſimulque verminoſi, dejectiones conſimiles, maxima ciborum averſatio, atque hæmorrhagia e naribus frequens, & cum exceſſu copioſa. Hic dum conſuetâ Artis methodo caute curaretur, incidit in ſoporem profundiſſimum, in exacerbatione Febris invadentem, & uſque ad remiſſionem illius perdurantem. Renovabatur ſymptoma quotidie, Ægerque jam decolor ab effuſione cruoris, & viribus deſtitutus non erat par ferendo morbo quotidie magis illum opprimente, torpidumque, ac hebetem aſſidue detinente. Cum ergo ad ſummum deveniſſet vitæ periculum, jamque facies illi adeo immutata eſſet, ut vix veſtigia ſervaret naturalis ideæ, illi Chinam Chinam, dummodo poſſem, miniſtrare decrevi. Et cum aſſumendæ amaræ Corticis potioni, vel bolis deglutiendis imparem cognoſcerem, præſcripſi remedium in formâ Julapii, in quo tamen plurima Corticis latebat, ultroque addebatur ſubſtantia; eoque copioſe pro ratione teneræ ætatis, & frequenter exhibito, paucis clyſteribus interjectis, intra paucos dies Febrem omnino ſuſtuli,

ſtuli, Lumbricos, & ſoporoſum ſymptoma adjunctum.

X. *D. Joannes Buzzalinus* poſt acutam ægritudinem, quam duplex Tertiana Continua intulerat, ſat bene compoſitam, incidit in affectum ſoporoſum, quem delirium, atque convulſio præceſſerant, adeo gravem, ut fere Catalepticus videretur. Pulſus illi erat exilis, vixque tactu perceptibilis, Ipſe vero immobilis quoad decubitum: haud difficulter tamen aſſumebat oblata, etſi cum ſtupiditate delirus. Notitiâ habitâ, quod Febris, quæ huic fero ſymptomati dedit originem, & quæ adhuc ſub ipſo, ut inquit *Mortonus*, larvata latebat, fuit ab ortu ſuo periodica, anſam dedit mihi circa decimamquintam morbi diem accito, ut cunctanter proponerem *D. Ferrario* curanti uſum Corticis, quotieſcunque aperitio Salvatellæ, & Veſſicantia illico appoſita non proficerent. Cum ergo intra duos dies ea nil profeciſſent, ille autem adhuc deglutiendi capax videretur, cum jam Sanctiſſimum Viaticum aſſumpſiſſet, illi celeriter miniſtratum tanquam proxime morituro; idcirco præſcriptus eſt eidem, ſtatimque oblatus Peruvianus Cortex methodo modice validâ, frequenter ſcilicet, ſed non largâ doſi, ut ſenſim obſervaretur actio medicaminis: quod cum prodeſſe nonnihil viſum ſit, alacriter continuatum eſt; eoque intra ſeptem circiter dies integre reſtitutus eſt Æger ab omni ſtupiditate, & Febre conſtanter immunis.

XI. Similis pariter Cataleptico videbatur in quâdam Tertianæ duplici Subcontinuæ recidivâ *Petrus Pini*, quem a primâ ægritudine liberaverat Cortex a *D. Ferrario* illum curante præſcriptus. In novo itaque Febris reditu: quæ pariter continuitatem aliquam redolebat ut ante: cum ſopor inſuper graviſſimus eidem adjungeretur, qui etiam tunc cum videbatur remitti, hominem tamen attonitum detinebat, ac fere immobilem, loquelâ tantum aliquo modo ſuperſtite, & deglutiendi facilitate, cogitavit Medicus de communicando mecum caſu, ei, quem ſupra deſcripſimus, non multum abſimili, ut decernerem, an & hîc offerendus eſſet Cortex, nec ne: quoniam modo major, modo minor ad leges periodi febrilis obſervabatur intenſio ſymptomatis, caput tamen quotidie gravius obruentis, & præceps periculum minitantis. Acceſſi ergo ad inviſendum Ægrum, cui proinde Corticem exhibendum duxi. Cumque omni, quo poſſet, modo, repugnantiam ſuam medicamento ingrato, ſibique cognito oſtenderet, mortem ego illi ſevere minatus, ni aſſumeret, vel invitum ſumere, & congrue reaſſumere coëgi: quo auxilio depulsâ paullopoſt, ut aſſolet, Febre, mentis alacer, ac vegetus factus eſt, & abſque aliâ recidivâ perfecte ſanus.

XII.

XII. Anno 1707. aſſidebat Medicus Junior praxim mecum obſervans Nobiliſſimæ Virgini decumbenti longe ab Urbe. Eâ occaſione inviſit ille quendam Ægrotantem nomine *Nicolaum Amici*, in Pago Florani degentem, & a Medico illius viciniæ curatum. Detinebatur Æger Tertianâ duplici per ſubingreſſum continuâ, ſuas tamen periodos adhuc non obſcure ſervante. Proceſſerat ad decimamquartam diem Febris, & ſupervenerat primo delirium, mox ſopor gravis, qui ſingulis acceſſionibus gravior fiebat. Proponebat Medicus Junior cæteris abunde jam adminiſtratis uſum Corticis, prout a me uſurpari aliquoties viderat; præſertim in *D. Comite Alphunſo Saxo*, cui adſtiterat; renuebat autem Medicus curans, haud ſatis conſcius de efficaciâ medicamenti in hiſce caſibus, multoque minus de methodo meâ. Cum ergo inter ipſos non conveniſſet de remedio, me interpellarunt per literas, ſic expreſſe jubente ipſo Loci Domino, D. Marchione Philippo Antonio Coccapano, Aulæ Sereniſſimi Ducis Præfecto, Viro omnium amantiſſimo, atque omnibus pariter dilectiſſimo tum propter eximios mores generis nobilitati conjunctos, tum propter ſummam erga egenos omnes, & præſertim Subditos ſuos beneficentiam. Statim ac intellexi morbi ſeriem, & gravitatem ſymptomatis, facile votum edidi pro validâ oblatione Corticis, præſertim ſi forte cæterorum remediorum incapax fuiſſet Æger, & manifeſte cæteroqui periturus. Interea qui aliquantiſper diſtabat ab extremo ſtatu, in hoc temporis intervallo ad illum devenit, novâ acceſſione, novoque ſopore ferocius ingruente, itaut vix Sacramentorum adminiſtrationem valuerit admittere. Dum ergo conclamatus credebatur, fuit oblatus Cortex methodo validâ, Ægerque præter expectationem ſervatus. Recidit tamen aliâs, longamque convaleſcentiam, & improſperam valetudinem paſſus, ab omni tandem morbo liber evaſit, taliſque permanſit ultra biennium, quo tempore [ut mox intellexi] Pleuritide correptus vitam cum morte commutavit.

XIII. Inter ſoporoſas quoque Febres enumerare lubet ſequentem, licet vere non tam ratione ſoporis, quam ratione Continuitatis acquiſitæ, aliorumque ſymptomatum periculoſa evaſerit. Sed quoniam in eâ proclivitas in ſomnum fuit ſymptoma fere continuum, nec leve, præceſſitque Febrem ipſam Comatoſus affectus gravis, ideo illius hiſtoriam coronidis loco ad hanc ſoporoſarum ſpeciem placuit revocare.

Illuſtriſſimus, & Reverendiſſimus Epiſcopus Urbis noſtræ D. Ludovicus Comes Maſdonus, ſeptuageſimumſextum agens ætatis annum,

annum, Nephritidi obnoxius, Rheumati, & Podagræ, poſt duos inſultus levioris Apoplexiæ, in non levem totius ſiniſtri lateris paraplegiam commutatæ, Tertianâ ſubinde correptus eſt, Intermittente quidem, ſed duplici. Cum vero longe ab Urbe degeret, quo ſe contulerat ad mutandum aërem, neque ibi aſſiduum plane haberet curantem Medicum e propinquiore Civitate accitum, Virum cæteroqui diligentem, ac Doctum, ſed cujus operâ ſe non admodum indigum reputabat, res eo devenit, ut Febris ſuas quidem patenter ſervaret Exacerbationis, & Remiſſionis viciſſitudines, ſed non perfectam amplius attingeret ſolutionem. Interim ſomniculoſus ille aſſidue jacebat, viribus ſumme deſtitutus, & ſumme pariter emaciatus, longe ab habitu ſuo naturali. Status illius Sereniſſimo Duci relatus movit animum Celſitudinis ſuæ, ut me mitteret ad inviſendum decumbentem Præſulem, quem reperi vix tranſactâ decimaquartâ morbi die febricitantem intenſe in vigore Exacerbationis, remiſſe autem aliis temporibus. Interea tamen præter ſoporem non quidem profundum, ſed fere continuum maximam obſervavi quovis tempore linguæ ariditatem, quam comitabatur loquela ob id nonnihil difficilis, vox, ut dici ſolet, clangoſa, urina impenſe rubra, & quantitatis perexiguæ, ac tandem ſingultus. Imbecillitas Ægri me paulifper detinuit ancipitem, an illum exponerem itineri, ut in Urbem Lecticâ vectus transferretur. Deo tamen dante ſatis feliciter factus eſt redux; vixque elapsâ imminente nocturnâ Exacerbatione, ſtatim illi oblatus eſt Peruvianus Cortex *ad drach. j. ſs.*, die videlicet 15. Julii 1710. veſpertinis horis. Sequenti die repetitus eſt mane tantum ad *ſcrup. iv.*, cæteris vero diebus *ad ſcrup. ij.*, primô bis in die, deinde ſemel tantum, eo quia primâ ſtatim Febrifugi oblatione admodum enervata, & paullopoſt omnino abolita remanſerat Exacerbatio periodica. Quia vero non plane extincta erat Febris, quæ ſecundum tenues ſui reliquias aſſidue perſeverabat, & cum eâ rubor, ac paucitas urinarum, linguæ ariditas, & ipſe nonnunquam ſingultus, ideo brevi quiete interpoſitâ iterum renovatus eſt uſus Remedii *ad ſcrup. ij.* quotidie uſque ad complementum *unciarum duarum* a principio ad finem morbi: quibus abſumptæ quoque ſunt Febris reliquiæ, & fugata connexa ſymptomata, itaut hoc uno auxilio, & interjecto clyſmatum uſu ſine ullâ purgatione, aut ſanguinis miſſione (quæ duo notatu digna) non modo ſit reſtitutus in priſtinum ſine ullâ recidivâ, ſed & adeptus habitum corporis meliorem, atque pleniorem ac antea digniſſimus Antiſtes, cum univerſali totius Civitatis, Gregiſque ſui lætitiâ, & plauſu.

CAPUT IV.

Aliæ inſignes Hiſtoriæ, ab Amicis communicatæ, variarum ſpecierum Febrium Pernicioſarum, curatarum ope Chinæ Chinæ *noſtra Methodo adminiſtratæ.*

NE FIDEI tantum noſtræ innixa prodeat in apertum veritas eorum, quæ ad oſtendendam efficaciam Chinæ Chinæ noſtrâ Methodo adminiſtratæ ſummo hucuſque candore protulimus, haud erit incongruens, Hiſtorias aliquot Curationum non minus inſignium, ex alienâ quoque fide, ac experientiâ depromptas, in medium afferre non in vanam quandam ejuſdem Methodi gloriolam, ſed in publicam utilitatem, & in unius teſtimonium multiplex veritatis. Quoniam vero qui præ cæteris talem Methodum amplexi ſunt, & experti perutilem in Febrium Pernicioſarum periodicarum curatione, fuere ii, quos quondam ut Filios amore, & diſciplinâ colui, modo honore ut Socios, & Collegas (quemadmodum eos pariter colit & Lyceum, & Civitas) illorum propterea hac in re præ multis expertorum, ac omni fide dignorum, Hiſtorias quaſdam mihi humaniter communicatas peculiari hoc, & ſejuncto Capite placuit propriis nuperrime recenſitis adnectere.

Per hoc autem quod duos tantum Profeſſores, Methodum meam, & [quod magis refert] occaſionem, ac opportunitatem eâdem utendi in Pernicioſis præſertim Febribus apprime callentes, præ aliis ſelegerim, nolim argui, quod deſint in hac Urbe quamplurimi, qui Chinâ Chinâ frequenter utantur primævâ præcipue Methodo in vulgaribus ſaltem, ac diuturnis Intermittentibus; perpauci enim modo ſunt ii [licet ſint aliqui] quibus plane exoſum ſit iſtud Febrifugum. Immo addam, nec deeſſe quoque Ingenuos aliquot, qui cum viderint, aut intellexerint fauſtos, qui ab anno 1695. in hanc uſque diem mihi pluries obtigerunt eventus ex liberaliore doſi Chinæ Chinæ in arduis jam memoratis circumſtantiis oblatæ, conſideratis ab eo tempore majori animi contentione, majorique fiduciâ ac antea iis omnibus, quæ cohærenter ad experimenta mea ſibi viſa reperere apud alios etiam Auctores, Peruviano Cortice viriliter utentes, ſuam tandem ſibi Methodum comparare cœperunt, quâ non comtemnendas identidem curationes per Chinam Chinam abſolvunt. Hos inter peculiari, & hono-

honorificâ mentione dignus occurrit *D. Davinius*, Aulicus Collega meus Eruditiſſimus, qui paullopoſt exactam mihi feliciter anno prædicto 1695., ipſo interveniente, *D. Comitis Nogarolæ* Curationem *Lib* 3. *Cap* 6. deſcriptam, aliaſque plures, illo nedum præſente, ſed & concurrente abſolutas, quas nuper *Cap.*2. *hiſt.* 1. 3. 9. 14., & 16. retuli, Methodum ampliorem, ac profiteretur ante, cœpit amplecti, mediâ ſcilicet copioſioris Corticis infuſione intra copioſum liquorem partitis vicibus abſumendum, ut Galli docent, Anglive Auctores: quâ Methodo curationes cæteroqui difficiles non ſine ſuâ, ut pluries faſſus eſt, admiratione ad bonum exitum poſtea perduxit. Ab hac deinde Praxi ad Theoreticas conſiderationes converſus, Lucubrationes quaſdam in tutamen hujuſce Febrifugi, *Hectoreo* plane robore conflatas, tum Latino idiomate, tum Hetruſco conſcripſit, eaſque proprio velato nomine intra annum 1708. Diario literario, quod tunc ſub titulo *Muſei Minervæ*, vulgo, *Galleria di Minerva*, Venetiis cudebatur, voluit inſertas, meiſque etiam experimentis, & Curationibus [meo licet, ut par erat, ſicuti & proprio ſuppreſſo nomine] corroboratas. Cum tamen nuperrime præclarum aliquem Caſum hîc inferendum ab eo expetierim, intentum aſſequi a modeſto Amico nullatenus licuit. Atque ita illius modeſtia, ni ſemetipſam laude promeritâ, meum ſaltem Tractatum ulteriori auctoritate fraudavit.

Liceat nihilominus vim quodammodo aliquam officioſe, prout amicum decet, eidem inferre, & ex iis ipſis Lucubrationibus, quas vere ſe ſcripſiſſe mihi olim faſſus eſt, proſtantque ſub nomine *Hectoris ex Valle* in antedicti *Diarii Tomo ſexto*, quidpiam ſaltem excerpere, quo mea nedum confirmentur aſſerta, ſed & quædam diſſipetur caligo, quam iiſdem undequaque veris poſſet quadantenus offundere involuntarius neſcio quis error, ſive [ut ipſe domeſticæ ſuæ Academiæ morem ſervans loqui conſuevit] *Hallucinatio* quædam, quæ forte eidem de minutulis circunſtantiis minus ſolicito irrepſit, retractis videlicet eo loci ad inferiora tempora meæ Praxeos initiis: quæ ſane chronographica variatio communem quodammodo repræſentans eandem praxim meam, plane tunc Mutinæ ſingularem, & cæteris omnibus incompertam, cum praxi conterraneorum Medicorum illam aperte potius tunc improbantium, non parum mihi faceſſit negotii, de factorum, dictorumque meorum veritate ſervandâ, omnique delendâ contrariæ ſuſpicionis umbrâ prout hominem probum, honeſtumque decet, ſolicito, ne forte turpem notam Nebulonis, aut Im-

poſtoris, quaſi pro meis aliena venditans, ſubire pericliter.

Etſi vero leviora hæc perſequi ſpeciem quandam garrulitatis præſeferat nemini profuturæ; malo tamen, fando quæ vera ſunt, delicatulus nimium apud Catones videri, quam ſilendo mendax apud Momos, & Zoilos. Meæ potius me pœnitet inconſiderantiæ, quâ mihimetipſi neceſſitatem quandam regerendæ hujuſmodi Cantilenæ, nil tale prænoſcens, impoſui tunc cum primam inventionem curandi per Chinam Chinam Febres Periodicas perniciosſas *in Urbe mea*, mihi uni, ut ferebat veritas rei, utque notorium erat apud nos omnes, libere, & candide aſci i, atque ut quid vere meum (quicquid illud erat) in publicam utilitatem proferre, & dono libenter dare ingenuâ facilitate cordis pluries aſſerui, in primâ ſcilicet editione hujuſce *Therapeutices*, tum præfando ad Lectorem, tum in ipſo Tractatus limine, tum denique magis expreſſe *Cap.* IV *Lib.* III. Sed quænam quæſo gloriola foret iſthæc, ut eam reluctante veritate, vanâ quâpiam impotentiâ animi tunc affectaſſe credi poſſim, poſtquam ibidem apertis literis faſſus ſum, Methodum meam, quantumvis in Praxi utiliſſimam, & in ſucceſſibus ſæpe admirabilem, ortum tamen ſuum traxiſſe ab experimento fortuito, nullâ doctrinâ, nullaque ſublimi perſpicaciâ mentis, ſed pauculâ tantum induſtriâ meâ comparato, cui etiam experimento ſimilia habuiſſe ſubdidi ante me *in Urbe ſua* [me quidem patenter inſcio] *Richardus Morton?* Quia vero fuiſſe me hujuſce rei Auctorem primum *in Urbe mea*, effatum eſt, quod veritati ad amuſſim conſonat, quædam modô me cogit neceſſitas, ut dubitationes omnes removeam, quas circa hoc ſcriptis olim ſuis præter intentionem Amicus cæteroqui favere intendens, nonnullis forſan, ut ſubaudio, haud ſatis gnaris potuit incutere, priuſquam curationum hiſtorias ab aliis Amicis, qui meam tunc Methodum illico ſunt amplexi, communicatas ſubnectam.

In præcitato igitur *Diario* anno 1708 Venetiis impreſſo ſeries quædam viſitur quindecim *Epiſtolarum* de Chinæ Chinæ viribus, datarum partim ſub anno 1696., partim ſub anno 1697. Italico idiomate ab eo conſcriptarum [*Latinam Diſſertationem Academicam* ejuſdem Auctoris, & de eâdem materiâ datam *Mutinæ* anno 1699., ibique pariter inſertam pag. 119. hîc prætergredior] quarum titulus eſt — *Abbagliamenti Medicinali d' Ettore dalla Valle ſopra gli effetti della China China* &c. — In earum itaque primâ datâ ſub die 21. Novembris 1696. *pag.* 237. ejuſdem Diarii hæc leguntur — *Queſt' anno dall' uſo della China China quì ſi ſono veduti effetti maraviglioſi. Due*

tra

tra gli altri, ch'avevano Febbri acute ridotti all'eſtremo con polſo ſmarrito, e freddo eſterno univerſale, che ha durato de' giorni intieri, per mezzo di queſto rimedio copioſamente bevuto in vino, ſi ſono tolti quaſi di braccio alla Morte. Gli afflitti poi dalla quartana hanno in sì breve tempo ricuperato l'appetito, il ſonno e le forze, che s' io non foſſi teſtimonio di viſta, nol crederei. Nella China China pare ritrovato il riparo non ſolamente alle Febbri croniche, ma quaſi alla Morte, e dalla felicità de' ſucceſſi ha preſo tanto di credito appreſſo li Medici, e Cittadini, che nelle Febbri maligne, vicino all' eſtrema Unzione, di quella ſi vagliono, come unica, ed ultima ſperanza de' diſperati &c. In margine autem ipſius Narrationis ex ſe indeterminatæ ſequentes ſunt annotationes peculiares e regione impreſſæ — *Sig. Conte Nogaroli — Sig. Antonio Maria Zani — Sig. Conte di Marſciano — Padre Lettore de' Cappuccini &c.*

Atque ut a Narratione exordiar, ex eâ confirmatur aperte quod nuper retuli, ſcilicet Medicos hujus Urbis, etſi tum conſcios de experimentis meis, & de noviter per illa detectis Chinæ Chinæ viribus, nondum tamen conſcios ſatis fuiſſe Methodi meæ, nec Febrium ſpecialium, in quibus ea locum haberet: immo neque evaſiſſe conſcios tempore, quo impreſſa fuit Epiſtola iſthæc, ſub anno quidem 1696. data, ſed anno tantum 1708. in lucem edita, nullâ ulteriore additâ limitatione, quæ cæteroqui probabiliter fuiſſet addita, ſi tunc ſaltem ſatis nota extitiſſet noſtratibus Medicis praxis mea. Neque enim in malignis promiſcue Febribus, neque in Ægrotis omnibus deſperatis, ac morti proximis, ut indicare videtur ipſa narratio, ſed ſolum in iis, quibus ex Perniciosâ quâpiam Periodicâ Febre id contigiſſet, mihi mos erat Chinâ Chinâ uti peculiariter adminiſtratâ: quod ſatis palam facit Tractatus meus univerſus, cujus proinde ſcopus fuit, quemadmodum in primâ illius editione pluries ſum proteſtatus, ad tollendas hujuſmodi hallucinationes etiam tum [utinam non etiamnum] vigentes circa factum, ejuſque modum, Perniciosas, ſeu malignas Febres, in quibus China China vere prodeſt, in ſuas ſpecies dividere, & ab iis, in quibus non prodeſt, diſcriminare, methodumque ſimul tradere Febrifugum hocce ſpecialiter in iiſdem adminiſtrandi.

Per eandem inſuper Narrationem videtur liquere, Medicos Urbis noſtræ operum Chinæ [illam me præſcribente] tunc Spectatores, uſque tamen activitatis illius ſemper uniformis in praxi, fuiſſe jejunos, tempori ſcilicet, aut peculiari Conſtitutioni identidem adſcribentes, quod conſtanti illius

lius virtuti, & peculiaris adminiſtrationis modo, præ cæteris verô noviter detecto lumini tum in conjectandâ ulteriore Chinæ Chinæ energiâ, tum in dijudicandis Febrium omnium eâdem curabilium ſpeciebus, debuiſſet adſcribi. Id omne deduci poſſe videtur ex verbis illis — *Queſt' anno dall' uſo della China China quì ſi ſono veduti effetti maraviglioſi* — operatio ſiquidem Chinæ Chinæ non eſt alligata talibus, vel talibus temporibus, ſed talibus, ac talibus Febribus, & tali, ac tali modo illam in iiſdem exhibendi. Quod ſi frequentius unâ Conſtitutione ſuccedunt admirabiles illius effectus, quam aliâ, id accidit præciſe, quia unâ Conſtitutione magis quam aliâ regnant febres quædam Periodicæ malignæ, atque præcipites, unâ Chinâ Chinâ certo domabiles, eæque ſimul incidunt in manus Medicorum tum earum naturam, tum Febrifugi rectam adminiſtrationem callentium. Cæterum effectus mirabiles, qui tunc fuere Mutinæ obſervati, obſervati quoque fuiſſent antea, ſi antea fuiſſet Mutinæ compertum, quod ejuſmodi febres poſſent Chinâ Chinâ curari, ſimulque comperta fuiſſet Methodus illam peculiariter pro earundem curatione uſurpandi, ut millies obſervati deinceps ſunt iidem effectus, poſtquam hæc omnia favente Deo ipſe detexi, & pro bono publico promulgavi. Tantum autem abeſt, quod quicquam ex his fuerit Medentibus noſtris compertum quin potius ipſa vulgarium Intermittentium, puta Quartanarum ec. completa, felixque curatio per Chinam Chinam ordinariâ eorum temporum methodo oblatam obtenta, pluribus tunc eſſet admirationi magis quam uſui; quod de ſe ipſo ſincere fatetur Relator ingenuus, cæteroqui in Arte medicâ verſatiſſimus, & Peruviano Cortice utens, verbis hiſce ob candorem ſuum Cedro digniſſimis — *Gli afflitti poi dalla Quartana hanno in sì breve tempo ricuperato l' appetito, il ſonno, e le forze, che s' io non foſſi teſtimonio di viſta, nol crederei.*

Tandem ex ejuſdem narrationis textibus ſimul collatis eruitur, quod anno 1696. noſtrates Medici nondum aliud perceperant (atque hoc tantum percepiſſe eſt pauculum quidem) niſi quod curationes a me peractæ anno præcedente, quæque in dies peragebantur, & quarum rumor ob inſuetam novitatem in Arte per Urbem univerſam circumferebatur, fiebant a me ſolâ Chinâ Chinâ doſi majore ac eſſet in uſu ægris pluribus prope morituris exhibitâ, nec quicquam amplius, quia nil amplius meæ Schedulæ in Pharmacopoliis cuique proſtantes demonſtrabant; ego vero nedum id Medicis amicis, forſan & non penitus amicis, pro bono publico ſponte, ac ſincere aperie-

aperiebam; ſed & regulas, & modum rationalem felicis oblationis illius, dummodo Febrium natura ex ſe ferret uſum remedii, in quibuſdam tantum, utut læthalibus, admirandi, in quibuſdam aliis, utut mitioribus, inutilis, & in aliis quibuſdam incerti. Sed quia hæc omnia ſcitu neceſſaria in Conſultationibus, & familiaribus colloquiis a me tam caute, tam urbane, tam comiter declarari nequibant, quin tandem deberent expreſſe doceri; parum diſpoſitos idcirco reperi ad ea attente, ac benigne excipienda promiſſæ barbæ Auditores: adeoque mirum non eſt, quod perperam putarint nonnulli voci publicæ magis auſcultantes, quam meæ, poſſe ſervari per Chinam Chinam tumultuarie, ac ſine lege in vino copioſe epotam omnes fere quibuſvis acutis, malignisve febribus detentos, etſi deploratos, ac morti proximos, idque forſan æque perperam in praxi tentaſſe, quemadmodum videtur innuere citata narratio verbis illis, non aliud, quam copiam Febrifugi pro medela univerſali indicantibus—*per mezzo di queſto Rimedio copioſamente bevuto in vino* — & paullopoſt — *nella China China pare ritrovato il riparo non ſolamente alle febbri Croniche, ma quaſi alla Morte; e dalla felicità de' ſucceſſi ha preſo tanto di credito appreſſo li Medici, e Cittadini, che nelle Febbri maligne vicino all' eſtrema unzione, di quella ſi vagliono, come unica, ed ultima ſperanza de' diſperati* — Ex oppoſito neque mirum eſt, quod nonnulli alii cohærenter ad priorum fallacem conjecturam putantes, me vere indiſcriminatim tunc omnibus Ægrotis ex quâcunque acutâ, vel malignâ febre ad extrema redactis Chinam Chinam offerre conſueviſſe, & quidem perpetuo in vino (cum tamen modo in vino, modo in Aquis ſtillatitiis, modo in formâ ſolidâ conſueverim pro re natâ præſcribere) mirum inquam non eſt, quod de praxi meâ tunc obmurmurarint, illamque modis variis traducendo tentarint evertere, eo ipſo forſan tempore, quo clam, ſed inconcinne imitantes, optato identidem fraudabantur eventu. Mirum potius eſſet, ne dicam ridiculum, ſi nec hodie eandem ſatis callentes, quia forte non ſatis callentes naturam febrium, poſtquam non potuerunt evertere, nec bene aſſequi, crederentur tamen illius Inventores in hac Urbe primi, taleſve credi affectarent, aut paterentur. Et hæc quo ad ſenſa narrationis non aliud, ſi rite perpendantur, quam dictorum, factorumque meorum confirmationem continentia, nec niſi votis ad favorem propenſis ab Amico, qui primæ Perniencioſarum curationi anno 1695. mihi peractæ ſtupens interfuit, exarata.

Ex notis vero prædictæ narrationi appoſitis confirmatur pariter exitus felix modo memoratus curationis per Chinam Chinam a me primo abſolutæ in generoſo quondam Viro *D. Comite Bailardino Nogarola*, ex triplici Quartanâ perniciosâ ad extrema redacto : cujus tamen Febris ſymptomata [parcat quæſo Relator certe non ſatis memor] nequaquam fuere *perfrigeratio univerſalis*, *nec pulſus abolitio*, ut in præcitatâ narratione videtur innui; ſed *profundiſſimus lethargus*, *ſingultuſque violentiſſimus cum motibus per Corpus univerſum tremulis*, *& convulſivis*, quemadmodum ex deſcriptione meâ habetur *Lib. III. Cap. VI.* Non tamen negaverim accidentia perfrigerationis univerſalis, & abolitionis pulſus anno vere 1696. (qui fuit annus ſubſequens curationi *D. Co: Nogarolæ*) potuiſſe forſan contingere *Secundo* ex Ægrotis ibidem relatis, ut eo anno contigit aliis pluribus a me deſcriptis, quos inter *D. Marchio Gallianus de Coccapanis*, & *D. Joſeph illius Frater*, immo & *ego ipſe*, ut in hiſtoriis primâ, & ſecundâ Capitis ſecundi, atque primâ Capitis primi hujuſce Libri per extenſum narravi.

Diſcrepantia potior, & gravioris momenti, ut obiter nuperrime tetigi, verſatur circa tempus prædicti experimenti mei in præcitato *Comite Nogarola* primum habiti; eventus ſiquidem ille contigit, non anno 1696., ut contigere alii cum eo acervatim in notis prædictis enunciati, ſed anno 1695. Menſe Septembri, quemadmodum a me relatum fuit in primâ editione hujuſce Tractatus *Lib. III. Cap VI.*, excerptumque fideliter ex Schedâ originali hiſtoriæ per *D. Co: Aloyſium* ſanati Equitis filium ſubſcriptâ : cujus præciſi temporis plures extant circumſtantiæ plane innegabiles, ſcriptæque memoriæ tam in Urbe, quam in Aulâ facillime petendæ ex iis omnibus, quæ idem *D. Comes Bailardinus* ante, & poſt ægritudinem ſuam palam, publiceque peregit; præterquamquod contemporanea fuit curatio viri Patricii *D. Geminiani Levizzani* deſcripta jam *Lib. I. Cap. X. hiſt.* xvi., nec non alia longe memorabilior immediate ſubſequuta in *D. Marco Martini*, & relata hujus *Libri Cap. II. hiſt.* iv., eas namque omnes æqualiter ſucceſſiſſe conſtat anno 1695., a quo tempore praxis hæc mea exordium ſumpſit, & ante quod tempus nemo certe *in hac Urbe* Pernicioſarum periodicarum curationem per Chinæ Chinæ adminiſtrationem noverat; nec quemquam adeo perfricatæ frontis reperiri poſſe crediderim, qui audeat oppoſitum effutire. Aliud eſt enim, quod quiſpiam forte apud nos, vel etiam alibi, curaverit mediâ Chinâ Chinâ aliquam ex hujuſmodi Febribus ante ſeram promulgationem Tractatus mei, nonniſi anno 1712. in lucem

editi,

editi, ſcilicet poſt exercitam a me publice per annos 17. praxim in eodem Tractatu tardius expoſitam, adeoque aliud eſt, quod curaverit, me centies ac centies viam præmonſtrante; aliud eſt, quod id egerit ante me, nempe ante annum 1695.; tunc enim revera vix apud perpaucos e noſtris in uſu erat, ut ad Lectorem præfatus ſum olim, Chinam Chinam exhibere, & quidem more vetuſto, ac in diuturnis tantum intermittentibus omni acutie, atque pernicie carentibus; nec enim aliter antea factitabam & ipſe.

Quoad alios caſus in eodem margine annotatos nil habeo quod addam; cum enim anno vere 1696. iidem evenerint, ſemper magis aſſertionum mearum veritatem roborant. Revera caſus *D. Antonii Mariæ Zanni* a me ipſo relatus eſt *Cap. I. hiſt.* viii. *hujuſce Libri*: mihi namque eam curationem aſcivi, quia, ut ibidem retuli, eam *D. Cervio* illum curanti ipſe ſuggeſſi eodem tempore, quo egomet per idem remedium a Pernicioſâ Diaphoreticâ ſupra enunciatâ evaſeram, ipſo *D. Cervio*, & *DD. Davinio*, & *Ramazzino* mihi faventibus, meoque quod in propriâ cauſsâ molitus eram tentamini, facile annuentibus.

Hiſtoria pariter Febris *D. Comitis Ludovici de Marſciano*, quæ paullopoſt meam convaleſcentiam contigit, *D. Davinio* curante, D. vero *Ramazzino*, *& me* ſuperaccitis, ea inquam ipſa vere contigit anno 1690., & a me deſcripta fuit *Lib. I. Cap. X. hiſt. xiii.* Eam vero Febrim inter benignas intermittentes, cujuſmodi reapſe fuit illa, ſimpliciter retuli, vulgari quippe uſu Corticis facile ſanatam; nec enim in eâ quicquam notatu dignum obſervare datum fuit, niſi facilem evaneſcentiam Tumoris in liene, qui depulsâ per Corticem Febre ſtatim obliteratus remanſit.

De P. Lectore ex Cappuccinorum familia per uſum Corticis anno itidem, ut dicitur, 1696. (forſan nonnihil ſerius) ſanato nullam habeo notitiam certam: ſiquidem eum ipſe nequaquam curavi; ſi tamen is forte fuit quidam *P. Auguſtinus e Corrigio* in Cœnobio Mutinenſi Lector, & mihi cæteroqui notus, eum curavit *D. Davinius* per Chinam Chinam more vulgari exhibitam, a febre Tertianâ [ni fallor] duplici, lentâ ſolum, atque diuturnâ; ſi vero fuit ille quiſpiam alius, febriſque ipſa e genere Pernicioſarum, & per Chinam Chinam a quocunque curata, cum id anno pariter 1696. aſſeratur *Mutinæ* contigiſſe, me non potuit non habere prævium quicunque curationem illam peregiſſe dicatur.

Ex his patet, Curationes in prædicto *Diario* adumbratas, quatenus Periodicas Pernicioſas reſpiciunt (de vulgaribus enim

nulla mihi ſolicitudo) ad meam methodum ab origine debere referri, quemadmodum ad eandem ſuas, longe licet ante primam editionem mei Tractatus exactas, ingenue referunt Profeſſores immediate infra ſubdendi: quorum tandem Hiſtorias mihi communicatas meis hactenus exaratis annecto.

Hiſtoriæ Communicatæ ab Excellentiſſimo D. Antonio Francisco Clerico in Lyceo, & Urbe Mutinenſi Pub. Med. & Chirurg. Prof.

Ut primum mihi occurrit Synopſis Tua de Methodo exhibendi Corticem Peruvianum in Febribus quibuſdam Pernicioſis, incidit in animum, Vir ſumme Colende, nonnullas hujuſce generis Febrium Hiſtorias tuis adjungere, cum earum China China expugnandarum Methodum didicerim a Te jam antea me in Praxim Medicam humaniter inſtruente; & præcipue eo tempore, quo D. Comiti Bailardino de Nogarola *triplici Quartana Continua laboranti adſtiti, qui tunc ob morbi ferociam ab exteris etiam Medicis pro deplorato habitus, ſolo Peruviano Cortice Tua hac Methodo a Te ſolo feliciter adminiſtrato anno* 1695. *citra expectationem convaluit. Tanti Remedii, illudque propinandi Methodi nunquam oblitus, quoties tulit occaſio, haſce Febres veluti jugulando, quamplurimos ab Orci faucibus eripui, præcipue anno elapſo, quo tempore, graſſantibus hujuſmodi Febribus, Medicus Xenodochii Militum ſæpeſæpius feliciter tanti Febrifugi vim expertus ſum.*

I. Vir quinquagenarius duplici Tertiana Continua tenebatur invadente cum frigore, & declinante cum ſudore; Hunc torquebat magnus æſtus, & ſumma jactatio, in Febris vigore ſitis inextinguibilis, dolor Capitis, & Cardialgia, quæ per dejectiones bilioſas qualibet vice ſolvebatur. Exhibitis omnibus iis auxiliis, quæ in Tertianarum curatione Ars Medica præſtare valet, & parum proficientibus, Febres iiſdem ſemper ſymptomatibus ſtipatæ vigeſimam uſque quartam diem attigerunt, qua peracta, conſueta Febre correptus eſt, ſed intenſiori, & longiori frigore, & cum fuit circa ſtatum, in tam profundum lethargum incidit, ut adhibitis validioribus cruciatibus, eum ſudore copioſiſſimo perfuſum, ac ſtertentem, nullo modo expergiſcere licuerit. Tota nocte hoc pacto ſe habuit, matutinis vero horis parumper remiſſa eſt cum ſymptomatibus Febris; hinc metu ne altera adveniente acceſſione e medio tolleretur, drach. vj. *Corticis Peruviani in Vino generoſo præſcripſi, quo aſſumpto altera die vix febricitavit, & ſic tertia, & quarta ſequenti, intra quam omnino evanuit Febris; Hoc tamen non obſtante per alios octo dies ejuſdem Corticis* drach. j. *quolibet mane aſſumebat. Circa ſextam*

ab

ab infebricitatione diem apparuit ad aurem ſiniſtram Parotis, & poſt octavam altera ad dexteram, quibus retroceſſis, denuo irregulares Febriculæ Patientem infeſtarunt, quæ tamen Corticis ejuſdem uſu evanuerunt, & Æger priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt.

II. Miles *Tertiana ſimplici cum frigore, vomitu, & diarrhœa correptus eſt; quarta die, quæ vacua eſſe debuerat, recurrit Febris, & quinta ſævis adeo ſtipata ſymptomatibus acceſſit, ut ſingultus, pulſus parvus, & frequens, algor in univerſa cute, intus ſummus æſtus, ſudor frigidus, & dilutus uno ictu apparuerint; unde nova recurrente acceſſione Ægrum certo certius moriturum putavi. Cognita ergo Pernicioſa Febris conditione, Corticis Peruviani* unc. ſs. *Ægro propinavi, & per tres ſubſequentes dies* drach. j., *quibus completis, ceſſantibus ſupradictis ſymptomatibus, a morbo omnino evaſit, & quarta poſt Chinam Chinam aſſumptam die per Xenodochium deambulantem inveni. Cum vero alvus eſſet adſtricta, me inſcio, unam ex Pillulis, quam Ægrotantibus ad ſolvendum ventrem, prout neceſſitas poſtulabat, exhibere conſueveram, ab adſtante deſumpſit, & altera die ab aſſumpta Pillula iterum acceſſit Febris cum tanta ſymptomatum vehementia, ut certe moriturus videretur, dum ſine pulſu, frigidum, ſudore diaphoretico madefactum, cum reſpiratione frequenti, & abſque loquela inſpexerim. Iterum Corticis Peruviani* unc. ſs. *exhibui, & per quatuor ſubſequentes dies* ſcrup. ij. *deinde loco alterantis* ſcrup. j. *per octo alios dies, & Æger ab aſſumpto Febrifugo paulatim perfectæ ſanitati donatus eſt.*

III Gibbus *quidam, unus ex Aſſiſtentibus Xenodochii Militum, dum Febres hujus naturæ graſſabantur, Tertiana ſimplici corripiebatur: quinta die de ſtomachi dolore conquerebatur; declinante vero Febre cum ſudore bene ſe habebat. Sexta die, quæ intermiſſionis futura erat, denuo invaſit Febris cum alvi fluxu, & intenſiori ventriculi morſu; hac vero declinante omnia ceſſabant. Septima morbi die tanto impetu recurrit Febris, ut acerrimo dolore ad Ventriculum, & Inteſtina excitato, ſanguinem per ſuperiora, & inferiora ejiciens, frigido, viſcidoque ſudore perfunderetur, & inde vox clangoſa, pulſuſque fere nullus perciperentur. In tam præcipiti Caſu ſtatim Corticis* unc. ſs. *exhibui, quam rejecit; iterum eandem doſim, ſed partitis vicibus propinavi, & poſt hanc vomitus ſedari omnino, ſanguis per inferiora imminui, & aliquantulum refici pulſus videbatur. In noctis progreſſu cætera ſymptomata paulatim remiſſa ſunt, licet ferme cadaver eſſet Æger. His ſtantibus, per ſubſequentes dies* drach. j. *Corticis præſcripſi, & quarta die Febris evanuit; hinc per alios octo dies* ad ſcrup. j. *propinavi, & interim præter quoque mei expectationem integre convaluit.*

 IV. Au-

IV. Aurifex *Febre Tertiana duplici continua corripiebatur, quæ uſque ad octavam diem regulariter proceſſit; in invaſione enim frigus aderat, magnus æſtus, & ſitis in ſtatu, & ſudor in declinatione, licet nunquam ad infebricitationem deveniret. Perpetuam tantum, & tantum contumacem vigiliam, ac corporis agitationem obſervavi, unde bis repetita ſanguinis miſſione, & exhibitis iis remediis, quæ Ars ſuggerit, nunquam meæ occurrit menti, fore ut ille nova adveniente Febre de repente periclitaretur. Sed veſpere Ægrotantis cubiculum ingrediens, eum inviſi decubitu ſupinum, convulſum, brachiis contractis, & oculis apertis attonitum. Vocatus non reſpondebat, pulſus erat parvus, & frequens, reſpiratio brevis, & difficilis, & omnia mortem minantia. Dum cucurbitulis, vel frictionibus ſub plantis pedum, vel exhibitione ſpiritus Salis ammoniaci cruciabatur, cervicem attollens, & brachia quaſſando, in clamores tantum erumpebat. Statim* unc. ſs. *Corticis præſcripſi, quem ſummo cum labore (expers enim erat mentis, & convulſus ore) propinavi. Totam noctem in tam deplorabili ſtatu tranſegit; mane declinante Febre ſupradicta ſymptomata parumper declinarunt, Ægerque mentis compos Adſtantes cœpit cognoſcere: unde denuo pro tribus vicibus* drachmam *Corticis præſcripſi, dein ſucceſſive* drachmam ſemis *per aliquot dies, & tunc temporis ceſſante Febre una cum omnibus ſymptomatibus, a morbo lento pede ſeſe reſtituens, optime convaluit.*

V. Miles *poſt triduum ab invaſione Febris deferebatur ad Xenodochium, quem dum inviſi, ante veſperas obiturum certe credebam. Interrogatus ægre reſpondit: quartam eſſe ſui morbi diem, & Febrem primam, & ſecundam acceſſiſſe cum frigore, pariterque cum ſudore evanuiſſe; tertia vero die denuo correptum ſe a Febre cum frigore tamen minori, pauco calore ad exteriora, ſed maximo ad interiora, & poſt octo, aut decem horas ab acceſſione apparuiſſe ſudorem copioſius emanantem. De quarta vero Febre, qua tunc laborabat, ſe nihil ſcire ajebat, niſi quod peſſime habebat. Tunc ego pulſum tangens, quomodo haberet neſcivi, cum ne primam quidem pulſationem enumerare potuerim; carpum enim tractans glaciem tangere mihi ſum viſus. Talis erat Ægrotantis ſtatus; jacebat nempe ille ſine pulſu, ſudore frigidiſſimo, & copioſo per totum corpus perfuſus, & tanta ſingultus frequentia irritatus, ut vix verba facere poſſet. Cardialgia, & Ventris torminibus cruciabatur, dejectiones nigricantes, ac ſanguine immixtas reddebat, eaque die pluſquam quinquaginta ſedes habuerat. Totum corpus puſtulis lividis, & nigricantibus coopertum, facies cadaveroſa, lingua arida, ſitis inextinguibilis, urinæ nullæ, ſumma jactatio: uno verbo, tanta erat ſymptomatum congeries, & ferocia, ut abſque dubio brevi*

mori-

moriturus cunctis videretur Ægrotus. Interim quid agendum dubitavi, cum deeſſe tempus exbibendi Remedii metuerem, eo raptim ad mortem properante; nibilominus de Corticis innocentia certus, ſtatim ejus drach. vj. *in Vino generoſo infuſas propinavi, & iterum veſpere* drach. j. *Mane de eventu curioſus ad Xenodochium me contuli, & Ægrotantem aliquantulum calefactum, cum aliquo, licet exiguo, pulſu inveni, & ſudorem, ſingultum, dejectiones ſanguineas, & omnia ſupradicta ſymptomata remiſiſſe comperii; unde continuato Febrifugi uſu* ad drach. j. *ſingulis ſubſequentibus diebus, intra paucos dies omnino a Febre evaſit. Sexta die ad anum tumor apparuit, qui ſuppuratus, & expurgatus cicatricem admiſit, & Patiens priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt, nullamque paſſus eſt Recidivam.*

Quamplurimas alias barum Febrium Hiſtorias Tibi communicandas haberem, Vir Egregie, quas lubens omitto, ne pagina ſuccreſcens locum Obſervationibus tuis eripiat, quæ miram bujus Remedii metbodice, ut Tibi mos eſt, atque efficaciter adminiſtrati, vim abſque aliorum calculis ſatis ſuperque evincent.

Hiſtoriæ Communicatæ ab Excellentiſs. D. Ferrante Ferrario Mutinen. Prof. Eruditiſs., & in Exedra publica meas vices ſupplente.

Poſtulas a me, Clariſſime, ac Humaniſſime Vir, Caſus aliquos, quos China China utenti obſervaſſe mihi contigerit in Praxi, & jam libentiſſime obedio. Verum tui quoque ſunt, quos nunc ſcribo; Horum enim alios Te conſulente, alios, Te Methodum tuam mihi jam antea communicante, curavi. Debet Tibi Urbs noſtra felix hoc de Peruviano Cortice periculum, cum pro Febribus Perniciosis expugnandis mirum hunc, certumque Remedii modum apud nos antea tentaverit nemo. Debeo Ego Tibi quidquid debent cæteri; Cum tamen id, quod publici juris jam fecerat Curationum tuarum felicitas, intimius mihi amor, & ingenuitas tua aperuerit, in communi beneficio fortiori præ cæteris vinculo obſtrictus ſum Tibi. En ergo Caſus aliquos ex iis, quos in uſu Corticis, pro Febribus quibuſdam Pernicioſis curandis, mihi datum eſt obſervare.

I. Anna Compagnoni *mulier valetudinaria, & doloribus uterinis ſæpeſæpius obnoxia Menſe Julii Anno* 1706. *Febre corripiebatur cum rigore, & vomitu. Vocatus poſtera die, ut curarem, bene habentem inveni, nempe omnino ſine Febre, cum pulſu valido, bilarem, & nil de incœpto morbo ſolicitam. Tota eadem die, quæ morbi erat ſecunda, ita ſe habuit; unde ex iis, quæ evenerant, facile fuit de Tertiana Intermittente judicium ferre. Poſtero mane circa meridiem Febris iterum invaſit cum aliquo ventriculi morſu, & vomitu bilioſo, licet perpauco, durante tamen per plures horas irrito vomendi conatu. Pulſus in longum tempus parvus; attamen circa veſperam omnino elevatus, Febre per ſudorem univerſalem optime remittente. Præſcripſi pro venturo mane leviſſimum medicamentum ſolvens, paratum nempe* ex Olei amygd. dul. rec. expreſſi unc. iij, Mannæ elec. unc. ij. & decoc. cordial. ſol. q. ſ. *ex quo aliqua ſequuta eſt alvi dejectio, & melior, Ægra referente, ſtomachi ſtatus. Tota eadem dies ſine Febre acta eſt. Mane tribus ante meridiem horis invaſit iterum, cum levi quidem rigore, & vomitu fere nullo, ſed maxima cum agitatione, & per horas plurimas minutiſſimo pulſu. Creſcente veſpere, & magis increſcente nocte pulſus ſolutus eſt, & cætera remiſſa ſunt ſymptomata. Cardiaca pro tunc præſcribebantur Remedia, & mane dum omnia forent placida, miſſus eſt ſanguis ex pede, Ægra nil morbum ſuum timente, me tamen de eodem ſatis incerto. Ejuſdem diei veſpere febricitavit aliquantulum, jactabunda fuit, & tota nocte inſomnis. Mane dum inviſebam, cum pulſu ſatis celeri inveniebam, cum magna faciei mutatione, & virium detrimento. Suſpicatus tunc Per-*

niciem

niciem Febris, timui mecum ipſe feram, quæ deinde inſurrexit, tragœdiam; cumque circa meridiem redirem, tactu valde frigidam, cum pulſu minutiſſimo, & vix perceptibili, cum anxietate magna, & frequentibus deliquiis, facile tamen per Aquam Cardiacam, quam præſcripſeram, repreſſis, inveni. Duabus elapſis horis redii iterum, & univerſo corpore algidam, diaphoretico ſudore perfuſam, ſine pulſu omnino, anhelam, & facie cadaveroſa, lugentibus Marito, & filiabus, morituram comperii. Territus omnino, de miniſtrandis Sacramentis tantummodo ſolicitus fui, propinaturus poſt hæc, licet citra ſpem, Febrifugum. His adminiſtratis, illico hauriendam exhibui Chinæ Chinæ ſemunciam *ex Vino; deinde facta alterius* ſemunciæ *infuſione, ejus poſt horas quatuor dimidiam portionem, & poſt alias quatuor alteram dimidiam propinavi. Vixit præter ſpem omnium, & meam quoque uſque ad horam noctis ſextam morienti ſimilis. Ex eo tempore melius habere cœpit inſurgente pulſu, & viribus reſtauratis. Mane viſa eſt reviviſcere, & increſcente die magis convaluit; idcirco, repetito poſtmodum per plures dies Febrifugo, omnino curata eſt. Alterum intra Menſem Recidivam duplicis Tertianæ paſſa eſt, qua brevi per communem Methodum liberata eſt, & vixit perfectiſſime ſana.*

II. D. Catharina Zanni *annorum LXV. Menſe Auguſti anno* 1706. *Febre correpta eſt. Invaſerat hæc cum frigore, & vomitu, cumque per diem protraheretur, credita fuit a Domeſticis Febris quædam, ut ajebant, Catarrhalis, qua affici alias conſueverat. Cum tamen tertia die repeteret, vocatus valida Febre laborantem inveni. Mane altero cum non adhuc omnino remitteretur, præmiſſo Clyſtere, ſanguis ex brachio detractus eſt. Recruduit eadem die poſt meridiem Febris, cumque poſtera dies majoris futura eſſe afflictionis videretur, cum de tertio in tertium fortiores, & magis præcoces fierent acceſſus, nil aliud præter cibum, & mature quidem oblatum eſt. Rediit paullo poſt Febris cum frigore, deinde cum mordaci ad tactum calore, & aliqua interdum bilis per ſuperiora excretione. Cardiaca tunc Remedia, & pulveres teſtacei præſcribebantur, & pro venturo mane potus* ex oleo amygdalarum dulcium *paratus. Exinde Febris per ſubingreſſum Continua fiebat, ſervata tamen aliqua declinatione, ſed amiſſa penitus apyrexia. His ita ſe habentibus optimum duxi,* ſero vaccino depurato *Stomachum, & Inteſtina diluere, ideoque* ad libras duas *mane propinabatur; ſed Febre majorem in dies vim ſumente miſſus eſt denuo ſanguis ex pede, & hoc factum eſt octava morbi die. Proceſſit ea fortior ſemper, ſervato tamen periodico, licet obſcuriori quodam augmenti circuitu. Undecima morbi die cum Febris conſuetos motus tentaret, oris contorſione aliqua laborantem, & verba non bene fe-*

rentem

rentem obſervavi. Terruit me novitas rei, ſed appropriatis Remediis evanuit hæc prorſus. Decimatertia morbi die, dum ante Auroram augeretur Febris, eadem oris obliquitate, & loquendi impedimento, cum gravi inſuper ſopore tenebatur, unde creſcente jam die hirudines Hæmorrhoidibus apponendas curavi, ſed ſpem omnem de reſtituenda ſanitate amiſi. Hac nova ſanguinis miſſione, vel potius conſueta Febris, licet tunc pauca, ſubſequente declinatione, melius haberi viſa eſt, & tentatis jam antea Bezobarticis, & aliis Diaphoreticis validioribus ſudor aliquis decimaquarta morbi die moveri obſervatus eſt. At decimaquinta die cum Febris augeretur, Apoplexia correpta eſt Ægra, quæ in Paralyſim lateris totius dexteri degeneravit. Tenebatur ſopore gravi; vocata tamen reſpondebat, quin declinante die mente melius conſtare cœpit. Ut hæc vidi, ratus fieri omnia ratione, & motu Febris, de hac ſupprimenda, ſi per tempus licuiſſet, conſilium cœpi; quapropter, licet jam certe apoplecticam in futuris Paroxyſmis morituram putarem, non omiſſis cæteris Remediis, Chinam Chinam exhibui ad drachmas duas, *deinde ſingulo mane* ad drachmam unam *per ſex dies. Teſtor Deum! cœpit ſedari Febris, ac ſenſim reſtitui Partis amiſſæ motus, ac ſenſus, ſecuta poſtmodum ſudorum, ac urinarum copioſa, ac critica evacuatione. Inſtiti ego tunc in uſu Remedii, vi cujus præter ſpem omnium a mortis imminenti periculo erepta eſt, & exinde poſt dies quadraginta motui adeo reſtituta, ut ſine baculo greſſum domi movere potuerit.*

III D. Joannes Buzzalini *Menſe Julio Anno* 1707. *Febre correptus eſt cum pauco frigoris ſenſu, ſed magno capitis dolore. Remiſit ea fere omnino in noctis progreſſu, poſtera vero die iterum invaſit; hinc vocatus, ut curarem, duplicem Tertianam facile judicavi. Cum peteret Æger ut, ſi mitti ſanguis deberet, potius cucurbitulis ſcarificatis, quam vena ſecta prius educeretur, genio indulſi, & quantum fuit opus, detractus eſt. Eadem die invaſit iterum Febris cum modico pariter frigoris ſenſu, ſed anticipato per horas aliquot acceſſu, & aucta intenſione, atque etiam in diem craſtinam extenſione. Cum aliqua bilis excretio per vomitum fieret, largum ſeri vaccini depurati potum præſcripſi, ex quo ſequuta eſt magna ejuſdem bilis quaſi ſinceræ per inferiora expulſio. Interim Febris magis intenſa, & anticipatis in dies acceſſibus fiebat per ſubingreſſum Continua. Miſſus eſt iterum ſanguis ex brachio, non omiſſis interim Cardiacis temperatis, decoctionibus refrigerantibus, Gelatina ex Cornu Cervi de more parata, & ſeri vaccini minus largis potionibus. Cum hæc fierent, augebatur morbus, & levi aliquo per noctem adjuncto ſubdelirio, nec non obſervatis adhuc plenitudinis in ſanguine ſignis, quippe quod Adoleſcens erat Æger, & ex anteactis*

meri

meri potionibus, *malaque victus ratione plenus ſatis*, *nulla coctionis intuens ſigna*, *ſanguinem iterum ex pede detraxi*. *Die morbi undecima ſudor aliquis*, *licet tenuis*, *apparuit*; *quapropter auxilio per Diaphoretica dato*, *duodecima*, *ac tertiadecima die univerſalis factus eſt*, *atque modice copioſus*, *auctis etiam interim*, & *melioribus*, *quoad omnia*, *factis urinis*. *His omnibus plurimum remittebat Febris*. *Quartadecima die minus ſudavit Æger*, *ſed copioſius minxit*, *pulſu interim magis elevato*, *atque æquali reddito*. *Dum hæc erant*, *nocte decimamquintam diem præcedente ſudor omnino*, *ac urinæ evanuerunt*, & *de repente facta eſt ad cerebrum metaſtaſis*, *ex qua delirium*, *ac artuum terribilis citra expectationem ſequuta eſt convulſio*, *ac peſſima pulſus concentratio*. *Terruerunt hæc me valde*: *cumque in auxilium vocareris*, *nova celebrata eſt phlebotomia*, & *poſt appoſitas cucurbitulas repetitas affixa Veſſicantia*. *Pulſus interim profundior*, *convulſio major*, *artus frigidiores*, & *facies cadaveroſa fiebat*, *ex quibus moriturus jam certe videbatur*. *Tota eadem die*, *atque etiam nocte ita ſe habuit*. *Mane*, *dum mature inviſerem*, *pulſum aliquantiſper elevatiorem*, *ſed tamen convulſum inveni*, & *Ægrum*, *licet non omnino*, *mente tamen adeo conſtantem*, *ut Viaticum ſumere potuerit*. *Non amiſſa eſt tunc occaſio*, & *aliquo ſymptomatum decremento*, *nec non Febre ab ſui initio periodica ſimul collatis*, *ſtatim propinata eſt*, *Te conſulente*, *Chinæ Chinæ portio in forma boli*, *quam cum iterum ſupervenire incœpiſſet delirium*, *ſatis difficulter aſſumpſit deglutiendi neſcius*, *ſed tamen aſſumpſit*. *Tota eadem die peſſime habuit*, *convulſione fortiore facta*, & *pulſu fere penitus amiſſo*. *Iterum ſub veſpere*, *licet extreme delirans*, *deceptus eſt Æger*, *cum biberet*, *nova Chinæ Chinæ in potu oblatione*. *Mane melius aliquantulum habebat in omnibus*, *quapropter alteram Febrifugi portionem ſuſcepit*, & *parum eadem die deliravit*, *pulſuſque aliquantiſper invaluit*. *Sequentibus diebus* drachmam unam *Chinæ Chinæ ter*, *aut quater ſuſcepit*, & *circa vigeſimamquintam morbi diem optima ſudorum*, *ac urinarum ſubſequente Criſi*, *Febris ſenſim evanuit*, *ac brevi perfectiſſime præter expectationem omnium ſanatus eſt*.

IV. D. Joſeph Guldonus *Menſe Septembris Anni* 1707. *Febre correptus eſt cum rigore*, & *vomitu*. *Remiſit hæc omnino in noctis progreſſu*, *ſed cum tertia die iterum invaderet*, *vocabar*, *ut opem ferrem*. *Cum de ſimplici Tertiana certior fierem*, *in id mentem intendi*, *ut perpenderem*, *utrum aliquem Pernicioſæ characterem reperirem*, *cum talis conſtitutio jam antea mihi innotuiſſet*. *Nil tunc invenire potui*, *quod ſuſpicionem aliquam poſſet inferre*; *nec enim frigoris extenſionem*, *quam par erat*, *longiorem*, *nec vomitum nimium*, *aut pravæ qualitatis*, *nec diuturniorem duratio-*

nem

nem obſervaveram. Poſtera die præmiſſo Clyſtere celebrata eſt phlebotbomia ex brachio ſatis abunde; preceſſerat enim in Ægro ex more copioſior meri potio. Adfuit tertia acceſſio valida nimis, ſed tamen nullo feralis novi alicujus ſymptomatis juncta comitatu. Mane ſequenti vacuus omnino a Febre fuit Æger, & copioſâ ſeri vaccini hauſtâ quantitate *plurimum, & cum optima tolerantia dejecit. Nocte nibil obdormivit, & circa ſubſequentis diei meridiem en repente frequens vomendi impulſus cum pauco partium extremarum frigore. Succeſſere mox inquietudo maxima, ſtomachi angor, deliquia, dein vera Cardialgia. Pulſu penitus caruit, frigidi facti ſunt artus, & brevi frigidiſſimus ſudor abunde per totum corpus effuſus eſt. Territi ſunt jure merito Domeſtici ejus, quippe quod eodem penitus modo, ut mibi referebant, Frater alter paucos ante annos occubuerat. Aderam ego tunc, & dum miniſtrabantur Sacra, infuſionem ex Chinæ Chinæ* drachmis ſex *e vino paravi, cujus portionem ſtatim, alteram vero quatuor borarum interpoſita mora, & alteram aliarum quinque in noctis progreſſu propinavi. Algidus ſine pulſu, ac moriturus uſque mane ſemper fuit. Creſcente die percipi cœpit pulſus, & aliquantulum incaleſcere; quapropter continuato Remedii uſu melius in dies babuit, & veluti renaſci, ut ipſemet ajebat, cum omnium admiratione viſus eſt.*

V. D. Joſeph Monici, *cum Menſe Auguſti Anni* 1708. *Febre corriperetur cum frigore, dolore ſtomachi intenſo, & vomendi irritamento, opem meam implorabat. Tertia die invaſit iterum Febris iiſdem propemodum, ſed fortioribus ſtipata ſymptomatis. Præ cæteris mordax urgebat ſtomachi dolor, & frequens vomendi, irritus tamen ſemper conatus, ex quo maxima primum totius corporis agitatio, inde repetiti animi defectus ſubſequebantur. Pulſus durus erat, & inæqualis; binc* Cardiacis ex mixturâ Sylvianâ *pro tunc præſcriptis in veſperam judicium de Febre trabebam. Cum iterum inviſerem, aliquo perfuſum ſudore inveni, ſed querulum, & licet plurimum remitteretur Febris, adbuc magis laborantem. Cum temperamenti gracilis omnino foret, & ante annos aliquot quaſi in tabem pulmonum proclivis, ſtatui præmiſſo Clyſtere mittendum eſſe die craſtina parca doſi ſanguinem ex brachio, quod factum eſt me præſente, & Ægro penitus a Febre immuni. Inclinante die cum iterum inviſerem, inveni irrequietum ſatis, & ſtare loco neſcientem, cum ſiti, & pulſu frequentiori. Hæc omnia ſuſpecta mibi erant valde; binc cum in craſtinum exeundum mibi foret ab Urbe, & alte bæreret animo ſuſpicio de bac Febre, D. Franciſco Mariæ Monici Chirurgo Fratri Ægrotantis ſcriptum reliqui, quod ſi Febris diris iiſdem ſymptomatibus incrudeſceret,*

Chinam

Chinam Chinam ad ſemunciæ pondus *in vino more ſolito, ut ipſe in aliis caſibus a me factum viderat, exhiberet; nam de Fratris vita in quarta periodo dubitabam. Invaſit Febris, quæ fuit tertia, efferis adeo juncta accidentibus, ut moriturus jam certe crederetur. Præ cæteris immanis aderat Cardialgia, hinc labiorum tremor, & convulſio, inde frequentiora deliquia, pulſus minutiſſimus, concentratus, & per intervalla affatim latens, atque demum funeſta corporis perfrigeratio. Territus jure merito his omnibus Frater, monito, quod præſcripſeram, bene utens, ſtatim Chinæ Chinæ* drachmas tres *e vino exhibuit; cumque ſub veſperam redirem, iis omnibus, quæ mox narrabantur, ſymptomatibus adeo male mulctatum inveni, ut bene arreptum conſilium meum judicaverim, quinimmo in noctis progreſſu* drachmam alteram *ſumendam decrevi. Remiſerunt mediam circa noctem ſymptomata; mane præſcripſi* drachmas *iterum* duas *Corticis interpoſitis moris ſumendas; non enim fidere tunc poteram Febri, quam intus foveri adhuc ſentiebam. Nocte tota irrequietus fuit, & ſequenti die, qua acceſſio quarta futura erat, non adfuit quidem hæc, ſed motus tot, tamque inæquales in Ægri pulſu, & ſtatu obſervati ſunt, ut multoties de ejus adventu dubitaverimus. Diem tamen totam hoc modo evaſimus, & continuato Remedii uſu, Deo dante, morti ereptus eſt, & maximo quidem cum labore, necnon intercurrentibus poſtmodum pluribus Recidivis ſanitati tandem reſtitutus eſt.*

VI. D. Geminianus Miliani *Sacerdos, cum ruri degeret, prima Octobris die anno* 1708. *Febre correptus eſt cum pauco frigore, ſed ingenti vomitu, nec non totius corporis circa articulos dolore. Cum parum diebus anteactis dejeciſſet, ratus totam in alvi defectu Febris cauſſam delituiſſe, Medicamentum purgans, quin & Catharticum ſuo marte aſſumpſit, ex quo maxima ſequuta eſt purgatio, & exinde major Febris intenſio. Quarta morbi die cum a me pro ægrotante Filio conſilium peteret Pater, inſtiti, ut ſtatim adduceretur in Urbem, quod factum fuit quinta morbi die duabus ante meridiem horis. Monitus de Ægrotantis adventu illico ipſius domum adivi, & ut primum pedem intra cubiculum movi, horrui luridam ejus faciem, oculos micantes, acutas nares, incertam, tremulamque vocem, ſtomachi anguſtiam, paucam, ac turbidam urinam, & quod præ cæteris peſſimum, pulſum minutiſſimum, atque convulſum. Territus tali rerum funeſtarum ſyndrome, ſtatim de Sacramento Confeſſionis ſolicitus fui, quippe qui imminens delirium (nec enim magna res erat dignoſcere) prævideram. Interea cum ſtomachi affectio prope Cardialgiam urgeret, ratus particulas adhuc epoti Cathartici Ventriculum, & Inteſtina irritare,* **Olei amygdalarum dulc. rec. expreſſi uncias quinque** *præſcripſi,*

non

non omiſſis interim, quæ in tam præcipiti caſu opportuna videbantur, Cardiacis pretioſioribus. Tota die ita ſe habuit, & ſub veſperam, cum levis ſequeretur dejectio, melius aliquantulum haberi viſus eſt de ſtomacho, peſſimo tamen durante pulſu, & aliquo ſubſequente delirio. Urgebam interim, ut pro ſequenti mane ſocius mihi jungeretur Medicus, ut me hæſitantem circa ſanguinis miſſionem confirmaret, quæ utut neceſſaria, tamen a pulſu peſſimo in dubium vocari videbatur. Mane in conſilium vocatus es Tu, Domine mi, qui, penſitatis omnibus, calculum tuum meo addidiſti de ſanguine mittendo, parce quidem, & ex manu ſiniſtra. Tota eadem die, quæ morbi erat ſexta, ita ſe habuit, ſed circa veſperam peſſime habentem invenimus; algidus enim erat, & ſubdelirans, & vix poterat ob motus manuum convulſivos percipi pulſus. Crevit mox adeo delirium, ut in lecto ſedens exercitio Literariæ Paleſtræ, cui olim incubuerat, vacaret cum admiratione ſimul, & commiſeratione adſtantium. Tunc ego (licet parum profutura opinarer) Veſſicantia apponi, & repetitas affigi Cucurbitulas curavi, quod magna difficultate factum ob Ægrotantis contranitentis conatum. Totam noctem ſic tranſegit, ſed quamvis mentis expers foret, quotieſcunque labiis apponeretur, aquam copioſe ingurgitabat. Mane inveni non adeo delirum, ſed potius attonitum, adhuc tamen copioſo ſudore frigido perfuſum, pulſu omnino deſtitutum, & more ſolito convulſum. Bibebat quidquid offerebatur; quapropter perſpecto aliquo ſymptomatum decremento, de China China propinanda mecum ipſe reputans, ſtatim me contuli ad Te, ut de eadem conſilium ferres. Ut me vidiſti petebas, utrum deceſſiſſet Ægrotus noſter, ſed cum reſponderem vivere adhuc, & cogitatum meum de Cortice prolaturus forem, prævenisti ipſe me ſubridens, & inquiens: Lubet etiamnum tibi offerre Corticem? Non abnuo; at ignoro, quis in hoc Caſu ſperari poſſit eventus. Quod obſervandum eſt, ut nedum Plebis, ſed & Medicorum quorundam evitemus dicteria, ſub forma Cardiaci Remedii propinandus eſt, ne ulla, utut ridicula, in nos deferatur culpa de hominis morte jam perituri. His dictis, quamvis ab Urbe diſceſſurus fores, mecum te contuliſti ad Ægrum, & ſtatim Chinæ Chinæ drachmas tres *ſub forma Cardiaci Remedii, nempe mixtura facta* ex Confec. hyacinth. & Syr. de cortic. Citri, *propinavimus. Mixturam totam aſſumpſit Æger, & cum hoc vidiſſem, alteram non abſimilem paravi, ſed cum propinare poſt meridiem tentarem, jam adeo urgebat delirium, ut totam deglutiendi compos haud fuerit. Ea tamen, quam ſumpſerat, contentus eram, quippe quidem ſuffectura (ſi per tempus licuiſſet) pro imminuenda ſaltem, ſi non ſupprimenda futura acceſſione. Tota eadem nocte deliravit, frigidus, & ſine pulſu ſemper fuit,*

fuit, ſed mane ſub aurora quievit, & cum inviſerem, inveni aliquantiſper calefactum, mente ſaniorem, licet attonitum, & aliqua pulſus reviviſcentia præditum. Inexpectatum admiratus donum, ſtatim de Sacramento Eucbariſtiæ ſolicitus fui, deinde infuſionem ex Chinæ Chinæ unciâ unâ paravi in Vino, & copioſam portionem bauriendam tradidi. Hac ſervata per aliquot dies methodo cœpit paulatim inſurgere pulſus, & cætera evaneſcere ſymptomata; binc copioſiſſimis effluentibus Urinis præter omnium expectationem, ac noſtrùm quoque, revixit, & poſt breves aliquas Recidivas optimæ, Deo dante, ſaluti reſtitutus vivit. Tunc temporis Mater ejuſdem jam ſeptuagenaria Febre tertiana ſimplici, mox in duplicem, inde in continuam citiſſime mutata torquebatur cum maxima virium jactura, ſtomacbi angore, ac dolore intenſo, deliquiis, & pulſu adeo exili, ut vix perciperetur; demum jam fere ad extremum redacta ejuſdem Remedii uſu per plures dies ad drach. j. exbibiti a Febre tam dira, cæteriſque ſymptomatibus paulatim liberata eſt, morti una cum filio, cujus funeri eodem tempore jungenda videbatur, feliciſſime erepta.

VII. Mirandum præ cæteris omnibus ratione ætatis, & felicitate ſucceſſus Caſum, quem tandem obſervare datum fuit, lubet ſubnectere. D. Dominicus Ferrari, toti Urbi ob ætatem ad nonageſimumquartum annum ſtrenue productam notiſſimus, die decima Aprilis anni 1710 incidit in Febrem cum copioſa, & frequenti diarrbœa. Accitus ſtatim adeo male mulctatum inveni, ut brevi moriturum judicaverim; Febre enim intenſa, & frequentiſſimis dejectionibus modo bilioſis, modo nigricantibus laborabat. Secunda morbi die Febris, & diarrbœa adeo fortiores fiebant, & eæ, quæ in bomine tam ſene eſſe poterant, tam fractæ vires, ut ne verbum facere quidem poſſet; quapropter Sacris Myſteriis rite firmato, nil aliud tunc Arte Medica præſtitum, quam Enematum breviorum ex lacte chalybeato, & Cardiacorum pretioſorum, aliorumque Medicamentorum tam interne, quam externe ad roborandum ventriculum ſedula adminiſtratio. Nil bæc prodeſſe videbantur, niſi quod qui tertia, aut quarta die mori credebatur, ad ſextam uſque morbi diem præter omnium expectationem devectus eſt, qua die cum mane inviſerem, inveni minus oppreſſum, quippe a media tunc nocte parum a diarrbœa vexatum. Hora ejuſdem diei vigeſima rediit bæc copioſiſſima, ac frequentiſſima, quin aliquo frigoris ſenſu in extremis corporis partibus affici obſervatus eſt. Deſtitit aliquantulum in noctis progreſſu diarrbœa, & mane vivebat adbuc, licet vere miſerrimus. Poſt bujus diei meridiem, quæ morbi erat ſeptima, en iterum immanis dejectio, en totius corporis univerſa perfrigeratio, & aliquis in pectore catarrbi ſonus. Spem omnem tunc amiſi; nibilomi-

biliminus motum ultimum diarrhœæ, atque etiam Febris aliquo modo periodicum mecum ipſe conſiderans, Chinæ Chinæ uſus in animo venit, opinatus fore ut, ſi non Febri, ſaltem roborando ventriculo conferre poſſet: cum non deſint Auctores, qui ob id eam commendent, & Praxis hoc ipſum confirmet. Hoc clam agere decrevi, & (anuente Te quoque, cui forte per viam occurrens quid facturus eram communicavi) ſtatim tincturam ex Chinæ Chinæ ſemunciâ, & drachmâ unâ Salis abſynthii *cum Vino per ignem paravi, quam addito* Syrupo de corticibus Citri *dulcoravi; hinc* ſcrupulum unum *ejuſdem Corticis in forma boli, & tincturæ* uncias quatuor *Ægroto ſub veſperam propinavi. Hora noctis ſexta* altera unciarum trium ejuſdem tincturæ portio *exhibita eſt, & exinde ſubſtitit diarrhœa, cumque mane inviſerem, vivum inveni, ſed adhuc peſſime habentem. Eadem die parum dejecit, ſed valde febricitavit. Sub veſperam aucta eſt iterum diarrhœa, & Febris, ſed utraque minor, propinatus eſt* ſcrupulus alter *Corticis, & eadem tinctura* ad uncias tres. *Sequenti nocte parum dejecit, & altera die melius habuit; ſub veſperam Corticis* ſcrupulum, & tincturæ parum *aſſumpſit; noctem bene tranſegit, mane mutatus omnino eſt, adeo ut mirarentur mecum Domeſtici actionem Remedii; ſed Remedium ignorabant omnes. Vegetus, alacris, & more ſuo lepidus factus eſt, & quod mirum, ſublata omnino diarrhœa, & imminuta ad ſtuporem Febris. Deſtiti ego tunc ab uſu Remedii, cum omnia bene cedere proſpicerem; ſed quatuor intra dies en iterum invaſit maxima Febris cum diarrhœa, & copioſo ad pectus catarrho. Deſperavi tunc vere omnino, & pœnituit a Remedio deſtitiſſe; novum tamen animum induens* drachmam ſemis *Corticis* cum unciis quatuor, *quæ ſupererant*, anteactæ tincturæ *propinavi. Evaſit ab hac quoque Febre, hinc per alios ſubſequentes duos dies* drachmam ſemis *Corticis aſſumpſit, deinde de tertia in tertiam diem* alteram ſemidrachmam *per duas vices deglutivit, ex quibus a Febre liberatus eſt. Poſt tres alios dies iterum* drachmam ſemis *Febrifugi ſumpſit, & ſane aſſerere poſſum, Ægrum diebus a China China vacuis pejus ſemper habuiſſe, quam dum Cortex propinabatur; tunc enim temporis alacrior erat, vegetiorque; quin pulcherrima res erat cernere Senem nonageſimoſecundo anno confectum, vitam hoc uno Remedio protrahentem. Per quatuor alios dies a China China abſtinui, ratus ſuffecturam, quam interpoſitis moris exhibueram. Sed ſexta Maji die, quæ morbi erat vigeſimaſexta, en iterum Febre correptus eſt cum frigore, & diarrhœa, quarum tamen utraque modum non exceſſit: tunc tamen* drachmam ſemis *Corticis ſub veſpere, & alteram* ſemidrachmam *media nocte ſumendas præſcripſi. Evanuit Febris hæc*

ſequenti

ſequenti mane, & *exinde bene adeo in dies habuit*, *ut jam a morbo reſtitutus non ſolum e lecto propriis viribus valuerit ſurgere*, *ac vegetus per Urbem incedere*, *ſed* & *Rus pergens*, *delicatioribus quibuſdam ſuis plantulis ſedulus Cultor cum omnium admiratione incumbere*. Idem *poſt biennium Tertiana duplici*, *ſubobſcuris motibus invadente*, *iterum correptus*, *ſanguinis miſſionem e brachio ad uncias ſex bene tulit*, *inde eodem Cortice* ad ſcrupulum unum *per plures dies exhibito rurſus curatus eſt*; & *prout ætas tam diuturna ferre potuit*, *ſatis incolumis redditus*, *certiorem me ſemper de vi mira Remedii faciens*, *cujus non exiguum quidem donum Homini tam ſeni fuiſſet vel unius tantum diei inducias impetraſſe*.

Poſſem Ægros alios quamplurimos ſubnectere ſimili methodo curatos, *ut* D. Annam Monici *prædicti D. Joſephi Matrem a Tertiana Pernicioſa cum Cardialgia*, & *ſudore diaphoretico*, D. Monicam *ejus Nurum gravidam ſeptimeſtrem*, & *abortum ob horrendos vomitus*, & *deliquia cæteroqui paſſuram*, *a Tertiana ſimplici*, *mox duplici*, *inde continua liberatas*. *Sic Puella quædam de Malavaſiis* Angela *nomine a duplici Tertiana*, *in cujus acceſſione ſingula immanes patiebatur Epilepticos inſultus tinctura Corticis curata eſt*. *Sic* Marius Benaſſi *a ſimplici Tertiana*, *cujus in ſecundo*, & *tertio acceſſu dejectio decoloris ſanguinis*, *fluxus Hepatici adinſtar*, & *diaphoretici ſudores mortem inferebant*, *evaſit*. *Sic* D. Herculi Rebucci *prope Mirandulam degenti Tertiana duplex uſque ad acceſſum decimumſeptimum protracta*, & *eo uſque redacta*, *ut is in acceſſionibus gravi ſopore in lethargum proxime tranſituro opprimeretur*, *ſumma cum Uxoris*, *filiorumque jam fere amiſſum lugentium lætitia*, *feliciter ſuppreſſa eſt*. *Sic* Angela Toni *a Tertiana in quarto acceſſu diarrhœam bilioſam*, *mox diaphoreticum ſudorem inducente*, Angela Colli *octogenaria a Diaphoretica*, Urſula Chiapponi, Anna Bacciolani *gravida ſeptimeſtris a Cardialgica liberatæ ſunt*. *Quin poſtrema hæc Mulier iterum paucis diebus a partu prioris naturæ Febribus tentata*, *quæ lochiorum inſuper ſupreſſionem induxerant*, *repetito Corticis uſu ſtatim fluentibus iterum puerperiis*, *optime convaluit*. *Sic denique* D. Mario Zuccati, *Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Præſulis noſtri Co: Maſdoni Domeſtico*, *Tertiana primum intermittente*, *mox ſubcontinua detento*, *quæ pulſus carentiam*, *ſudorem diaphoreticum*, *graviſſimum ſoporem*, *ideoque imminens*, *certumque mortis periculum induxerat*, *hoc uno Remedio properanter*, & *valida doſi exhibito*, *indeque continuato*, *ſalus reſtituta eſt*. *Sed ne nimius ſim*, *hos*, & *alios caſus quamplurimos omitto*. *Tibi vero*, *Vir humaniſſime*, & *Orbi toti juramento teſtor*, *hæc a me*, *parum quidem culte*, *ſed minutim*,

ac fideliter depoſita; Puderet quippe Conſcientiam meam, & Fidem publicam Peruviano Cortici partibus nimis ſtudens devovere.

PEculiarem ſane ſibi vindicat animadverſionem unaquæque ex ſuperioribus Hiſtoriis, quas nobis uterque Profeſſor hîc inſerendas tradidit; præterquam enim quod in illis omnes fere obſervantur Febrium Perniciofarum a nobis deſcriptarum characteres, ac differentiæ, eximia inſuper elucet Corticis Peruviani virtus in iiſdem curandis, etſi illæ extremam jam ferme perniciem intulerint. Licet autem ſingulæ ſingulari quoque ſint conſideratione dignæ; attamen, quæ in iiſdem occurrunt ſpeciatim magis notanda, lubet Lectori obiter innuere.

Ex ſecundâ itaque Hiſtoriâ, communicatâ a *D. Clerico*, patet, quam periculoſum ſit, Homini ex Febribus per Chinam Chinam curato Catharticum exhibere. An utile ſit exhibere adhuc Febricitanti, vel per aliam Methodum a Febre liberato, judicet quiſque. Quarta Hiſtoria graphice pingens Febricitantem Catalepticum, convulſum, ac ſine loquelâ ululantem, & nihilominus Cortice ſanatum, non exigui ponderis eſt, cum hujuſmodi accidentia & raro apparere ſoleant in Febribus, & fere ſemper, cum apparuerint, ſoleant interimere. Tertia pariter, & quinta, excretiones immanes atro-ſanguineas, & nigricantes Febribus aſſociatas exponunt cum ſymptomatis vere funeſtiſſimis, quæ vix unquam a morte queunt ſejungi, ni ſejungantur ope Corticis.

Inter Hiſtorias autem *D. Ferrarii* inſignis admodum videtur ſecunda, quæ Apoplecticum inſultum quâlibet Acceſſione periodice recurrentem, & in Paraplegiam tandem commutatum, deſcribit. Sanatio per Chinam Chinam obtenta ſatis oſtendit, Remedium iſtud fluida humani corporis nequaquam figere, neque ſuppreſſionem Febrium illius aſſumptioni ſubſequentem, inducere Apoplexias, aut alia ejuſmodi mala, quæ immerito reformidant inexperti. Idem quoque teſtantur Lethargus, & aliæ ſoporoſæ affectiones, quæ in iiſdem Hiſtoriis curatæ viſuntur, curatis per Corticem Febribus. Neque minus evincunt oppoſitum, nullam ſcilicet ineſſe Chinæ Chinæ humores fundendi vim, aliæ, quæ ibidem prostant, Curationes Febrium ab immodicâ humorum fuſione, aut colliquatione pendentium. Tertia Hiſtoria eſt illa eadem, quam ipſe retuli nuper *Cap III num x.* Uniformitas narrationis uniformitatem veritatis luculenter indicat. Sexta pariter, quam ipſe innui per tranſennam ſupra *Cap. II.* inſignis eſt, quia non modo Subcontinuæ Febris acutiem, ac malignitatem adeptæ, ſed veræ

veræ Continuæ Proportionatæ Malignæ curationem eximiam, ope Corticis abſolutam, ponit ad oculos. Diſtinctam autem præ omnibus conſiderationem meretur Hiſtoria ſeptima, quæ Senem nonageſimoſecundo circiter ætatis anno Subcontinuâ Febre longiore, ſimul & diarrhœâ correptum, ac ſubinde ſanatum, robuſtæque valetudini reſtitutum, quin & poſt biennium iterum pari ratione curatum exhibet ope Corticis pluries oblati. Hiſtoriam quoque ſimilem habet *Badus* de Sene nonageſimumſecundum ætatis annum agente, Tertianâ nothâ detento, per Chinam Chinam curato, & poſt biennium adhuc vivente. Corruit hinc vana eorum ſuſpicio, qui pro reducendâ in actum Chinæ Chinæ virtute, virium, & floridæ ætatis robur requiri, autumant. Sane China China longe melius ac Cardiaca quævis ſic appellata, Febricitantibus quibuſvis, utut debilibus, robur addit, cum Febres ſubmoveat naturale robur exhaurientes; quod illa vere nequeunt præſtare. Ceſſat pariter ex aliis Caſibus acervatim ab eodem *D. Ferrario* recenſitis occaſio dubitandi, num Fœminis *Utero gerentibus*, aut *Puerperis*, poſſit utiliter exhiberi Cortex, cum utriuſque felicis Curationis ibidem proſtet exemplum duplex non aſpernabile.

APPENDIX.

PEtierat a me Bibliopola, arreptâ occaſione hujuſce novæ Editionis, ut cum non paucis auxerim ſuadente ipſo Tractatum meum additamentis, novas itidem non gravarer addere inſignium curationum hiſtorias, quarum certe non exigua mihi ſuppeteret, ſi eas liberet perſequi, copia. Sed ut fatear, morem illi gerere in hoc ſupervacaneum cenſui; tum quia ſatis jam fidei, ni fallor, aſſequuta ſunt apud Rempublicam Medicam effata mea, quibus communis aſtipulatur hodie Medicorum praxis; tum quia pluralitas caſuum inter ſe valde conformium, quos poſſem inſerere, nonniſi eandem quodammodo crambem eodem fere ſemper modo recoctam jugiter exhiberet; tum denique quia præter recenſitas a me in hoc ipſo Tractatu hiſtorias vere memorabiles, plures alias ejuſdem ordinis olim edidi in *Reſponſionibus meis Jatro-apologeticis ad Clariſſimum Ramazzinum*, ubi rem omnem confeciſſe mihi ſum viſus, praximque meam ſatis illuſtraſſe, & a quibuſvis oppoſitionibus integre vindicaſſe. Ne tamen repetitis petitionibus ejuſdem Bibliopolæ plane refractarius viderer, quod ipſe facere detrectavi, fieri ſaltem ab Amico favere aſſueto, ſcilicet ab eodem *D. Ferrario* libenter curavi: quod ille

quidem peregit ſuo more nimis humaniter, hæc ad me noviſſime ſcribens.

Hiſtoriæ noviter Communicatæ ab Excellentiſs. D. FERRANTE FERRARIO Mutinen. Prof. Eruditiſs., & in Exedra publica meas vices ſupplente.

JUre quidem merito demandas aliis, Vir Præclariſſime, ulteriorem evulgationem Succeſſuum ſemper felicium, quos hucuſque peperit, & in dies pariet in Periodicarum Febrium Pernicioſarum curatione celebris Methodus, Praxiſque tua, qua certe nil utilius inventum hactenus, aut excogitatum in Medicina univerſa. Quid enim allaborandum Tibi, ut tua ulterius comprobes dogmata, cum tota jam huic operi allaboret, ac plaudat Reſpublica Medica? Nonne Urbs noſtra, quæ Te hac in re legislatorem nedum primum, ſed unicum late fatetur, quotidianas curationes hujuſce ordinis a noſtratibus Medicis feliciter geſtas Tibi uni, vel tunc, cum agis alibi receptas refert? Utere igitur citra ullam ſolicitudinem per totum hoc fervidum, ut aſſoles, anni tempus, Febrium licet Periodicarum ſupra morem ferax, utere, inquam liberaliter, quo melius valetudinem tuam firmes, atque unde etiam prodeſſe non ceſſas, honeſtiſſimo Ruris otio, cum abunde jam dederis unde Febres æſtivas fere omnes etiam graviores, & periculo plenas certo ſanemus. Manu tua medemur omnes a Te uno in hoc manuducti. Utinam vero Methodum tuam omnes exacte teneamus in China China rite, opportune, ac, ubi tantum convenit, & prout convenit, adminiſtranda, Febreſque [quod præcipuum eſt] dignoſcamus a Febribus, tempus a tempore, & modum a modo, quæ omnia utut dilucide a Te tradita fuerint, ac explanata, a cunctis nihilominus haud æque clare ſunt forſan percepta, unde identidem abuſus emergit, nonnunquam vero & neglectus. Veniam tamen det minus expertis, ſiqui ſint in nimietate peccantes, humanitas tua; viam namque nimis lubricam ſternunt ad errorem hinc metus exitii, illinc fallacitas curationis; idque tandem firmum, ratumque habeas, quod noſtrum nemo leges æquiſſimas a Te conſtitutas, ut par eſt, impleturus, quantumvis acutus & ſagax, in ipſo tamen opere, ubi præſertim ſit nonnihil anceps uſus Remedii, ſollertiam, aut perſpicaciam tuam unquam æquabit. An eas ego ſaltem, qui Praxim medicam, & profecto jam diuturnam inceſſanter exerceo in hac Urbe, ſatis impleverim, ubi Peruvianum Corticem contigit viriliter adhibere in his, quas recens ad Te mitto, novarum Curationum hiſtoriis, Tu Judex eſto: an impleverim ubi ab eodem contigit abſtinere, memetipſum mihi conſtituo Judicem, quippe ſatis conſcius quanta ſit mihi religio, ne hoc

insigni

inſigni, atque inſonti Febrifugo damnoſe abutar: illud namque fere nunquam exhibere conſuevi, & conſueſco, niſi in Febribus vere Perniciofis a Te deſcriptis, nec niſi prae urgentia ſymptomatum, in aliis Periodicis protracta etiam, quo diutius licet, illius oblatione, minime vero in Depurativis, *neque in primis ſtatim Febrium cum aliquo etiam impetu erumpentium inſultibus, ſed ad normam cautionum a Te prudenter praeſcriptarum, citra circunſtantias praedictas ab exhibitione ejuſdem Corticis feriari ut plurimum ſoleo,* quem [*ut tuis utar ipſius verbis*] in uſus longe digniores amplâ manu profuſurus reſervo.

I. Dominus Franciſcus Belleardi *Nobilis Mutinenſis annum nunc agens ſeptuageſimum quartum, adhuc, Deo favente, ſtatis vegetus, licet Podagra quandoque corripiatur, duobus ab hinc annis Tertiana Febre ſimplici tenebatur, quae cum invaderet, ſoporem non levem inducebat; ideoque aliqua, prout aetas ferre poterat, adminiſtrabantur remedia. Quartus accedens Paroxiſmus in ſoporem veluti lethargicum impulerat Ægrotantem. Pulſus per horas plurimas fere nullus, membra tenui ſudore frigido madefacta, facies tetra, ſupinum corpus. Quid in Homine jam ſene tunc niſi mors proxime metuenda? Circa tamen noctis horam tertiam aliquantulum expergefactus, dum appoſitam labiis aquam biberet, ebibit Chinae Chinae* drachmas duas, *quas prompte paraveram; per noctis decurſum* alias duas, *mane vero circa meridiem* alias duas, *cum tunc temporis melius longe haberet. Sudavit per totam diem, febriſque abiit, nec rediit amplius ut antea, ſaevitiem ſuam poſt aliquot hebdomadas in breves podagricos inſultus tantummodo exonerans.*

II. Domina Catharina Ceretti *Genitrix* Domini in Medicina Doctoris Petri Ceretti, *Adoleſcentis non exiguae expectationis, Praxinque medicam etiamnum mecum exercentis, Tertiana Febre ſimplici quatuor ab hinc annis correpta eſt. In primae, & alterius Febris paroxiſmo, nec non earundem progreſſu de dolore Stomachi conquerebatur intenſo, pro quo congrua praeſcribebantur remedia. Acceſſit tertia Febris, & Cardialgiam paſſa eſt Ægrotans non levem cum magna virium jactura, & deliquiis quamplurimis, ita ut ob Matris periculum deſperaret Filius. Cum vero non admodum deficeret tunc temporis pulſus, Domeſticorum, Nati, & Ægrotantis ſolicitudinem abduxi, Febris ferociam me domiturum pollicitus. Eam vero non omnino ſupprimere, ſed quodammodo cobibere ſtatutum eſt, idcirco* duas *tantum* Chinae Chinae drachmas *praeſcripſimus. Rediit poſtera die Febris, minoribus tamen comitata ſymptomatibus, ideoque totam proſequi tali pacto curationem decretum eſt, ut quotieſcunque vires exereret Hoſtis, oblato Remedio frangeretur. Ita actum eſt. Res pro votis ſucceſſit. Propinabatur juxta exi-*

 gentiam

gentiam China China, & hac methodo inceſſit quidem, ſed pro lubitu, Febris, & feliciter curata eſt optima, & benemerita Mulier, quæ etiamnum, Deo dante, vivit incolumis.

III. Franciſcus Bonettini *annum nunc agens octavum ſupra octuageſimum, & bis jam antea Apoplexiam, quæ in Paraplegiam degeneraverat, paſſus, Tertiana Febre ſimplici tribus ab hinc annis corripiebatur. In unoquoque Febrium acceſſu magno ſopore tenebatur; aſt, dum quartus accederet, ita Capite opprimebatur, ut per diem integrum Apoplexia vere detentus videretur, & animam certo certius proxime efflaturus putaretur. Pulſus per horas quamplurimas parvus, & tardus, dein celerior, & febrilis factus eſt. Veſpere aliquantulum expergefactus eſt, ita ut, cum extreme ſitiret, Chinæ Chinæ portiunculam ebibere ſenſim potuerit, & paucis ab illinc horis portionem prima majorem. Poſtera die, dum melius haberet, & omnia a Febre oriri mala dignoſceretur, doſim pro more integram Remedii ſuperhauſit, ita ut adveniente die, qua recurrere Febris debuerat, parva omnino ſupervenerit, & brevi ſubinde fuerit ſanatus. Hoc eodem Anno* 1729. *Quartana ſimplici correptus, & non multum diſſimili Capitis ſymptomate, quo ſupracitato anno tenebatur, gravatus, China China evaſit, vivitque decrepitus, ambulatque per Urbem. An audiendi ſint qui Chinam Chinam nunquam eſſe Senibus propinandam, & ab eadem metuendam eſſe Apoplexiam autumant, huic me veriſſimæ Hiſtoriæ, uti & non paucis aliis hujuſce generis practicis obſervationibus committo.*

IV. Dominum Bartholomæum Cotti; *Virum probitate, morumque integritate præclarum, &* Sereniſſimi Franciſci Mutinæ Principis *Cubicularium emeritum, Febris Tertiana ſimplex invaſerat, cujus exordia, nedum progreſſum, ſudores effuſi cum magna virium, & animi jactura excipiebant. A quarto ſuperveniente Paroxyſmo peſſime mulctatus eſt, nihilominus Cardiacis remediis ſuffultus evaſit, ita ut poſtero mane morbi impetum declinaſſe videretur. Aſt quinta adfuit Febris, quæ ſudorem frigidum a meridie per totam uſque noctem comitem habuit; ideoque, cum diutius fidere audacia foret nimia, habita non tantum morbi, ſed Hominis cæteroqui non juvenis ratione, propinata eſt, & repetita conſueto more China China. Domita eſt Febris, & ſuperveniente hæmorrhoidum familiari ſtillicidio convaluit. Poſt menſem erraticas nonnullas Febres iterum paſſus eſt, quæ mox evanuerunt, & vivit extunc alacer, atque præproſpere. Eodem modo a non diſſimili Febre poſt aliquod tempus* Domina ejus Uxor, *nomine* Margarita, *correpta curata eſt, quæ fere nullam exinde paſſa eſt Recidivam, & vivit floridiſſima.*

V. II.

V. Illuſtriſſimi D. Michaëlis Torretti Sereniſs. Ducis Mutinæ Conſultoris, *non impari modo curationem aggreſſus ſum, dum duobus ab hinc annis Febre, quæ Tertianæ continuæ ſpeciem præſeferebat, cum intenſiſſimo capitis dolore laboraret. Eo proterva ejus Febris die ſeptima devenerat, ut, tunc cum aliquantulum declinare nocturnis horis debuiſſet, gravior mane ſucceſerit, & tantum Capiti gravamen, & dolorem intulerit, ut motus fere convulſivos excitaverit, funeſtumque ipſi Capiti majorem decubitum proxime comminaretur. Ut deterior, quæ pro more dierum expectari debebat futura nocte, Febris aliquantiſper cobiberetur, de propinanda China China animus mox ſuppeditavit; aſt cum de ſplendida, & nedum* Sereniſs. Duci, *ſed toti Urbi percara Perſona ageretur, ne mihi nimium fiſus viderer, Te, Excellentiſſime* Torti, *Ruri degentem conſulere volui, ideoque Nuncio miſſo, & habito voto, exhibitum eſt horis aliquot ante meridiem* ad drachmas tres, *& poſt meridiem uſque ad veſperam* ad alias tres *partitis vicibus Remedium. Protracta eſt uſque mane Febris exacerbatio, quæ nullatenus adfuit, ſed minoribus ſtipata ſymptomatibus; dolor namque Capitis, & cætera omnia admodum fuerunt mitiora. De actione Corticis, de quo dubitabatur, certior tunc factus, ejus uſum proſequutus ſum, ad exigentiam tantummodo propinando. Mirum dictu, & magis mirum viſu! Ingraveſcebat quandoque Febris; exhibebatur portio aliqua Febrifugi, & cedebat ita, ut ſimilis Equo indomito videretur, cui cobibendo lupatum fortius perſtringeretur. Curſum integrum hoc pacto peregit morbus, ſed tandem urinæ, & ſudoris ſuperveniente conſtante Criſi ſanatus eſt Vir egregius, qui integra ſatis, prout indefeſſum muneris ſui exercitium ferre poteſt, valetudine pro bono publico perfruitur.*

VI. Illuſtriſs. Domina D. Laura de Foſſano *Nobilis Matrona Mediolanenſis, dum Sanctam Lauretanam Domum pergens Mutinam pertranſiret, quadam de repente Capitis ſtupiditate correpta eſt, a qua ita male babuit, ut in apoplexiam incidiſſe credita fuerit. Vocatus fuerat* Dominus Leonellus *Medicus Mutinenſis, a quo plura adminiſtrata fuerunt remedia, ut morbus tolleretur. De facto convaluit aliquantulum; aſt altera ſuperveniente die, cum iterum laboraret, ut antea, adjungebatur* D. Caroccius *Medicus pariter, &* Lithotomus *Mutinenſis, qui dum febricitantem inveniret, putavit totam a ſola Febre, quæ alios fortaſſis babuiſſet acceſſus, ortum duxiſſe tragœdiam; Nibilominus cum res eſſet in ancipiti, Cardiacis, & Cephalicis protunc allaboratum eſt Remediis; & ſubſequenti mane, dum adhuc ſtupore Capitis aliquo gravaretur, celebrata eſt iterum ſanguinis miſſio. Tota die melius habuit; altera vero ſuperveniente en iterum ſub meridiem apoplectica,*

& vere moritura viſa eſt, ſed clariori, atque fortiori invaſione Febrem acceſſiſſe compertum eſt. Fortiora in uſum revocata ſunt remedia, ut Capite levaretur, & de China China propinanda mens fuit, quin a ſupradicto D. Caroccio *eo modo, quo poterat*, ad drachmas duas *fuit exhibita. Superaccitus tunc temporis fui Ego quoque, & cum nullus dubitationi locus eſſet, quin omnia a Febre evenirent mala, majori propinandam eſſe Chinam Chinam doſi arbitratus ſum, quod in noctis progreſſu actum eſt. Mane melius habuit, ita ut Teſtamentum condere, & Sacramentis muniri potuerit. Exinde, licet Ægrotans, uti nil tranſactarum rerum conſcia, renueret, adſtantium tamen, necnon noſtris precibus commota, portionem alteram Febrifugi aſſumpſit, & ſub veſpere potavit alteram. Ceſſit omnino ea, quæ inſurgere die poſtera debuerat, Febris, & poſt paucos dies Mediolanum Cortice munita reverſa eſt, quamvis invita, dum Sanctum Iter perficere anhelaret.*

VII. Uxor Leandri Cavallieri, Ruralis Procuratoris *Illuſtriſſimi Domini Marchionis Leviʒʒani Equitis Mutinenſis, nomine* Liberata, *menſe Julio hujus anni* 1729. *Tertiana Febre ſimplici corripiebatur, quæ non extra Benignioris leges ad ſextum uſque terminum progrediebatur. Cum vero invaderet iſte, magna Sthomachi anguſtia, deinde Diarrhæa, nec non ſubalgido ſudore tenebatur. Cum pro more Benignæ Tertianæ fuiſſet antea curata, & uſque tunc fauſte omnia contigiſſent, commutationem Febris obſtupui; ratus tamen id fortuito, aut propter erratum aliquod eveniſſe, non ultra fui ſolicitus. Aſt altero ſuperveniente Paroxyſmo eo impetus Febris, & citata ſymptomata devenere, ut Ægrotans vita valde fuerit periclitata. Putavi ſupprimendam illico Febrem, cujus pertinaciam magna, & repetita Chinæ Chinæ doſis tandem edomuit feliciſſimo cum Ægrotantis ſucceſſu, quæ poſt menſem irregularium Febricularum acceſſus aliquot paſſa, ſanitati demum reſtituta eſt.*

VIII. Admodum Reverendus Fr. D. Petrus Magelli *Eccleſiæ Sancti Joannis Baptiſtæ Mutinæ* Parochus Titularis, *nec non* Sacræ Hjeroſolymitanæ Religionis Capellanus, *Febre Tertiana duplici continua decumbebat. Huic gravia ſymptomata, Capitis nempe gravedo, Sthomachi, & Inteſtinorum irritamenta, ſudores effuſi, atque intempeſtivi, pulſus debiles, & magna virium jactura jungebantur. Nihilominus cuncta hæc in morbi decurſu remittebantur ita, ut circa diem decimamquartam a Febre evaſurus, aut ſaltem bene habiturus videretur. Aſt, poſtquam omnia ex Chirurgia, & Pharmacia convenientia remedia fuere adminiſtrata, comite, quin potius Duce Excellentiſſimo, & ter ſemper a me ob ſapientiam, & ætatem colendo,* D. Doctore Davini,

Febris

Febris repente ita increvit, ut tunc temporis, quo declinare debuiſſet, ſub veſperam ſupradictæ diei quartædecimæ in Letbargum fere impulerit Ægrotantem, qui & fæces, & urinas inſcius per totam fere noctem ejecit, & ſudore frigido cum pulſu exiliſſimo fuit perfuſus. Mane cum aliquantulum mentis fieret compos, oblata eſt valida doſi, & ſubinde per plures dies repetita China China, quæ morbum non modo edomuit ſtatim, ſed futuras Febres inbibuit, & vita periclitantem meritiſſimum Virum cæteroqui ſenem extremo forſitan imminenti Fato abduxit, qui tandem, dum Ruri degeret, pauca febricula, paucaque Diarrbæa correptus, febrile cenſum perſolvens optima nunc perfruitur ſanitate.

IX. Dominus Carolus Zironi Nobilis Mutinenſis, *robuſtuſque, & egregius Adoleſcens, dum boc eodem anno* 1729. *Ruris amœnitate venando præcipue perfruebatur, Febre correptus eſt, & illico, ut manu medica commodius juvaretur, ad Urbem transferri ſe juſſit, ubi a* D. Doctore Monturſio *primi ordinis Medico digniſſimo opem poſtulavit. Febris in Tertianam per ſubingreſſum fere continuam abierat, & non parvis jungebatur ſymptomatibus, dolori nempe Capitis intenſo, nec non Ventriculi, & Inteſtinorum conatibus. Cum in tertia acceſſione male mulctaretur, & vomendi, atque dejiciendi neceſſitate quamplurima non modo urgeretur, ſed pulſu languido, & virium jactura deficere videretur, vocatus fui Ego quoque, ut graviſſimæ præſtantiſſimi Juvenis indigentiæ digitum apponerem. Peſſime babentem vere inveni, ſive pulſus exilitas, vultus languor, viriumque proſtratio ſpectaretur. Cum plura antea in uſum revocata fuiſſent præſidia, Cardiacis pro tunc Remediis pugnatum eſt. Poſtero mane, dum adbuc peſſima Ægrotantis eſſet ſors, & de eventu anceps nimis fierem, meam ſupradicto* D. Monturſio *opinionem aperui de propinanda portione aliqua Chinæ Chinæ, qua non omnino ſupprimi poſſet Febris, ſed ſaltem in futuro Paroxyſmo timendum non foret exitium, & de ejuſdem Febris natura redderemur certiores. Annuit ille, &* tres Febrifugi drachmæ *fuerunt exbibitæ. Mirum dictu quos conatus, quam luctam exercuerit die poſtera Febris, quæ ſe ferocem præ foribus oſtendit, & caput non parum efferens, modo vomendi, modo dejiciendi conamina cum magna Ægrotantis agitatione infinxit. Cum ab ungue, ut dici ſolet, Leonem apte tunc dignoſceremus, fortiori, & continuata Remedii doſi fractæ illi ſunt vires, & a periculo deinde eductus eſt egregius Adoleſcens, qui ſenſim convaluit, & Rus iterum poſt menſem peregit, ubi, etiam dum pro præſervatione Chinam Chinam quandoque reaſumeret, Febribus irregularibus captus eſt denuo, a quibus tandem liber priſtinæ valetudini reſtitutus eſt.*

X. Pe

X. Petrus Antonius Criſpi, *Valetudinario Collegii Nobilium Mutinæ Famulus aſſignatus, Febre Tertiana ſimplici laboraverat, a qua poſt paucos acceſſus jam evaſerat. Poſt menſem, & poſt aliqua in victu errata iterum Tertiana Febre ſimplici correptus eſt, cujus prior, & altera acceſſio graviores Sthomachi comites habuit affectiones. Dum tertius invaderet febrilis Paroxyſmus animo delinquebat, & vomitu magno torquebatur, cui ſubinde acceſſit Diarrhæa non modo, ſed identidem ſanguinis ſincera quaſi dejectio. Vocatus illico adfui, & vere moriturum Hominem deprehendi; magna quippe virium erat jactura, pulſus exilitas, & totius corporis perfrigeratio. De propinanda ſtatim China China conſilium in arena captum eſt, cum omnia hæc a ſola Febre oriri mala clariſſime dignoſcerem. Hærebam tamen an ab imminenti naufragio foret evaſurus, nullatenus non omittendum eſſe Remedium ſatius putavi. Exhibitum itaque fuit ſtatim, & per noctem doſi valida repetitum. Ab hoc ſedata non modo fuerunt ſupradicta omnia mala, ſed ita jugulata eſt Febris, ut fuerit extunc perfecte ſanatus, & ſuo nunc miniſterio nervoſe incumbat nulla exinde Morbi Recidiva, aut infimi Ventris moleſtia vexatus.*

XI. *Admodum* Reverendus D. Nicolaus Mundatori Sacerdos, *Filius* D. Catharinæ Mundatori, *quam in Hiſtoriis tuis Hiſtoria decimatertia retuliſti, Vir digniſſimus, & Conſortialium Eccleſiæ Cathedralis Mutinæ* Maſſarius *meritiſſimus, ætatis ultra ſexageſimum annum, & mole corporis athletica præditus, Tertiana Febre ſimplici Menſe Auguſto hujuſmet anni ſupradicti correptus eſt, cujus primum, & alterum quoque Paroxyſmum alacriter, & aliqua in victu errata committens tranſegit. Adfuit tertia Febris, quam pariter parum ipſe pertimuit, ſed cum ab amantiſſimo Nepote ſuo male habere dignoſceretur, dum ſiti magna, & linguæ ariditate extrema, nec non ſopore deinde gravi teneretur, nec bene mente conſtare videretur, vocatus ſum ſub veſperam, & aliqua præſcripta ſunt remedia. Sequenti mane facta eſt per cucurbitulas larga ſanguinis eductio; optavit enim Æger hoc modo potius, quam per venam ſectam inſtitui. Parum adhuc morbi ſui timidus, & e lecto ſurgens diem totam hilaris peregit; aſt de quarta futura Febre ſollicitum reddidi, cum nec exacta pulſus quiete perfrueretur, & maxima linguæ ariditate torqueretur, nec integra Capitis firmitate valeret. Noctem ſupervenientem inſomnem omnino traduxit; & hora diei tertiadecima cœpit magis Capite gravari, pulſus ſenſim imminui, dein ſopore graviori detineri. Eo res devenit, ut circa meridiem ſopitus profunde, & ſine pulſu perfuſus fuerit frigidiſſimo ſudore. Vocatus non reſpondebat, & frequenti anhelitu tamquam proxime moriturus ſupinus decumbebat. Ad horam uſque noctis primam ita ſe*

geſſit,

geſſit, qua excuſſus aliquantiſper expergiſcebatur, & appoſitam aquam exarſo ore hauribat. Offerri tunc incœpta eſt China China, cujus drachmas duas *ebibit in vino. In noctis decurſu aliquantulum calefactus eſt, & menti reſtitutus. Sub Aurora iterum* drachmas duas *Febrifugi, & ante veſperam alias* duas *aſſumpſit. Remiſit fere omnino Febris, & mutata ſunt omnia; hinc putavi rem in tuto poſitam, & ſi non integre jugulatum, ſaltem ita edomitum morbum, ut talem neutiquam pariturus eſſet impoſterum tragœdiam. Aſt ſequenti mane circa meridiem en nova, & inexcogitata adfuit Febris acceſſio, quæ Ægrotantem pari modo, ut antea, dejecit. Inefficaciam Corticis, quippe non pauca ejus doſi uſus fueram, vel nimiam meam confidentiam tunc obſtupui, & e medio tollendum meritiſſimum Virum magno mei mœrore arbitratus ſum. Cum vero fortiſſimus ille eſſet, & temperamento, ut innui, athleticus, ferociam Febris ſuſtinuit, & circa ſecundam noctis horam potuit iterum Chinæ Chinæ, quam ab alio Seplaſiario petitam, & mihi magis expertam conferri juſſi,* unciæ dimidium *ebibere potuit, & ſequenti mane alterum* dimidium, *ex quo (vel quia antecedenter adbibitus Cortex non omnino perfectus, aut quia, habita ratione moli corporis athleticæ, largior doſis foret adhibenda) non modo a deſcripta Febre liber evaſit Æger, ſed debitum uſum, ut par erat, proſequendo, a nulla alia uſque modo vexatus eſt, nullamque paſſus uſque adhuc Recidivam, Ruris tranquilliſſimo perfruens otio floridæ ſui Corporis ſorti reſtitutus eſt.*

XII. Monialis *quædam in nobili* S. Marci Mutinæ *Cœnobio nomine* Soror Anna Maria Lazarini *annum agens ſexageſimumquintum, tumorem Uteri veluti ſcyrroſum pluribus ab hinc annis, citra tamen magnam moleſtiam ferens, circa finem Auguſti hujus ſupradicti anni Febre tenebatur, cujus varios acceſſus muneribus ſuis operam navans ſuſtinuerat. Cum vero de die in diem magis gravaretur, tandem opem medicam imploravit. Continua Febre laborare deprehenſa eſt, cujus tamen (ipſa referente) plures cum frigore paſſa erat acceſſiones. Habita maturiori indagine, cum de quarta in quartam diem fortior invaderet Febris, Quartanam deſignare haud fuit difficile, quam inſuper infimi Ventris dolores, & frequentes ſeceſſus, Sthomachique angores comitabantur. Convenientia adminiſtrabantur remedia, & die magis opportuna celebrata eſt Phlebotomia, cum ad tollendam plenitudinem huic infra annum ſæpius etiam Ægra fuiſſet aſſueta. Febris interea ita invaluit, ut de quarta in quartam diem ſymptomata acriter augerentur, donec tandem, cum ſeptimus invaderet Paroxyſmus, Diarrhæa bilioſa, & vomendi conatibus cum magno Ventris dolore, & lipothimia, pulſu languido, atque ſudore ſubalgido torquebatur,*

& de

& de ejus vita actum ſubinde videbatur. Periclitanti hoc modo benemerenti Moniali æquum duxi Chinam Chinam congrua doſi exhibere, & repetere, ne ſupervenientibus novis Febribus occumberet. Ab oblatione Remedii mire ſanata fuit a Febre, nec ulla alia illi ſubſequuta eſt, nec facta uſque adhuc Tumoris immutatio, aut augmentum, ſed priſtina ſua, quæ nunquam vere tranquilla fuit antea, ſalutis ſorte perfungitur.

Et en, quos religioſe quidem deſcriptos, referre placuit Caſus, quibus alios addere poſſem quamplures ininterrupta, cui per annos multos incumbo, Praxi obſervatos, & infallibili hoc in uſus mirabiles tantum, quibus perficiendis unice eſt idoneum, a me ſemper ſervato Remedio ſanatos.

His ergo hiſtoriis omnibus ſufficienter, ut reor, illuſtrata eſt praxis Methodi noſtræ pro curatione Febrium Pernicioſarum tum Intermittentium, tum Subcontinuarum, mediante uſu Peruviani Corticis. Quia vero hæ poſtremæ modo citius, modo tardius, ſeu modo in ipſo exortu, modo in progreſſu tantum ad Acutiem, & Malignitatem vergunt, neque tamen utriuſque circunſtantiæ eadem videtur eſſe ratio; ideo ſtatutâ in præcedentibus Corticis oblatione, ubi Febris Intermittens, ſive Subintrans in *lentiore* progreſſu ſuo eſſentialem continuitatem affectet, conſiderandum ſupereſt, an idem agendum ſit, ubi pariter idem contingat in ipſo *principio*; quod jam ſequenti Capite peculiariter diſquiretur, cum arduum ſit hoc, magnique ponderis, ac utilitatis Problema, cujus ſicuti frequens occaſio occurrit in Praxi, ita exactum neceſſe eſt, ut præeat, accuratâque indagine inſtituatur ſcrutinium.

CAPUT

CAPUT V.

Utrum, quando Pernicioſæ ſecundi Ordinis, ſive octavæ Speciei, nempe Subcontinuæ malignantes, continuitatem eſſentialem, & acutam affectant citiſſime, hoc eſt in ipſo ſtatim principio, expediat illico, aut liceat, Corticem *adminiſtrare, Febriſque curſum intercipere. Id etſi probabiliter ſæpe liceat, non tamen indiſcriminatim videtur ſemper licere.*

FAUSTITAS Caſuum recenſitorum, aliorumque plurium, quos lubens ſubticeo, ob uſum Corticis Peruviani tempeſtive exhibiti, & nonnullorum infelicitas ob ejuſdem remedii vel omiſſam, vel debiliorem, vel nimis ſeram adminiſtrationem, præbet occaſionem non levem arduo Problemati: an ſcilicet in ipſo ſtatim principio nonnullarum Febrium Pernicioſarum, in quibus non aliud, quam hoc, ſuppetit opportunum tempus pro utili Corticis oblatione, liceat nullâ morâ interpoſitâ ipſum Corticem miniſtrare, & naſcentem Anguem in ipſo exortu confringere, priuſquam Hominem interimat: quod equidem modo quæritur ordine habito ad id, quod quærebatur pariter in principio vulgarium Intermittentium, ut vidimus *Lib. I. Cap VIII.* Hoc autem Quæſitum, quod in ſeptem ſpeciebus Pernicioſarum primi ordinis, nempe *Comitatarum*, quæ naturæ perpetuo *Corruptivæ* ſunt, locum non habet, cûm apparente clare peculiari ſymptomate pernicioſo, certum exitium inferente, quocunque morbi tempore illud appareat, ſtatim deveniendum ſit ad Corticem modo unâ, modo alterâ methodo jam deſcriptâ offerendum, locum habet quammaxime in ſolis Pernicioſis *Solitariis* [quarum tamen in praxi valde frequens eſt numerus] in ſolis, inquam, Pernicioſis Solitariis, nempe octavæ Speciei, ſeu ſecundi Ordinis, quas *Subcontinuas* appellavimus, tunc cum non pedetentim, ut ſæpius aſſolent, ſed illico, ac celerrime ab ipſo primordio ad Continuas acutas, & malignas properant cum magno Vitæ diſcrimine, quod impediri utplurimum poteſt uſu ejuſdem Corticis, ſi ſtatim exhibeatur, ſecus vero, ſi protrahatur illius oblatio, & Febris interim æqualem, eſſentialemve continuitatem acquirat. Cum ergo aliâs dixerimus, Corticem offerendum eſſe in hiſce Febribus in principio continuitatis earundem, locuti tunc fuimus de continuitate, in progreſſu tantum illarum incipere

ſolitâ

ſolitâ. Modo autem quæritur, quid agendum, ſi principium continuitatis cum ipſo ferme coincidat Morbi principio.

Ut melius intelligatur a Junioribus ſtatus Quæſtionis, quam analytice lubet pertractare, ponamus exemplum. Sit Febris Tertiana duplex, quæ primâ die invadat matutino tempore cum frigore modico, & nauſeâ quâdam, cæteriſque conſuetis ſymptomatis. Subſequatur calor ad tactum valde mordax, ſitis, & linguæ ariditas non facile humectabilis. Protrahatur diutius Acceſſio; & cum pauco, nec univerſali ſudore remittatur quidem notabiliter, ſed non ſolvatur perfecte. Sequenti die poſt meridiem nondum ſolutâ primâ Acceſſione fiat nova exacerbatio cum rigore leviſſimo, breviſſimo, vixque perceptibili, cui ſuccedat paullopoſt calor, & reliqua febrilia ſymptomata, intenſionem plus quam modicam præſeferentia. Nocte ſequente male habeat Ægrotans, & tantummodo antelucanis horis ſomnum capiat, vi cujus madorem quidem univerſalem, ſed ſudorem quoque particularem circa frontem patiatur, & ad apyrexiam tandem deveniat, ſed vix talem. Superveniat interim ſudore nondum completo novum frigus breviſſimum cum brevi pariter pulſus contractione, quæ acceſſionem inferat tertiâ die cæteris graviorem, longiorem, iiſdemque ſymptomatis, ſed fortioribus, aliiſque etiam, ſi lubeat, comitatam. Perſeveret hæc ſatis intenſa uſque in ſequens mane, quartæ videlicet diei. Aliquâ poſtmodum ſe prodente illius remiſſione, eodem mane, præmiſſo clyſtere, Vena ſecetur, ni prius ſecundâ die id factum fuerit: immo ſi factum fuerit, ſed iterum indicetur, quartâ hac, ut dictum eſt, die repetatur ante exacerbationem tali die acceſſioni veteri ſuperventuram, ipsâ veteri nequaquam ſolutâ. Succedat Exacerbatio de more, & inde nova remiſſio, ad aliquam quoque intermiſſionem vergens, ſed obſcurius adhuc, ac vice antecedenter correſpondente. Tempore hujuſce remiſſionis quæritur: an Cortex poſſit exhiberi aliquo pacto, non quidem ad inhibendum inſtantem Paroxyſmum quintæ diei [quod neque poſſet obtineri tam cito] ſed ad eum infringendum nonnihil, ſi poſſibile ſit; adeout continuato modicâ viciſſim, & viciſſim puſillâ doſi remedio, ſperabile ſit, quod Febris coërceatur tali fræno, ut nec libere debacchetur, augeaturve, quantum cæteroqui ferret illius apparatus, nec repente prorſus ſupprimatur, ſed intra quatuor tantum, vel quinque dies ſiſtatur penitus, & aboleatur non ſine ſuſpicione recidivæ, vel diuturnæ convaleſcentiæ, loco longioris, ac judicatu difficilis ægritudinis, vel mortis ipſius: quorum alteru-

terutrum jam videtur minari violenta, ultroque celeriter pergens Febris incipientis natura, non amplius Cortice domabilis, ſi ad eſſentialem, quæ prope imminet, continuitatem pertingat.

Ob hanc equidem rationem, & ob hoc grave periculum nullus videtur locus propoſito Problemati; rem enim, quo citius fieri poteſt, eſſe ponendam in tuto, nemo non dicet: immo ex noſtris principiis *Cap. VIII. Libri I.* jam conſtitutis non aliud poſſe dici videtur. Cum enim ibi ſtatutum fuerit, Febres Intermittentes etiam benigniores, eo ipſo quod naturam *Corruptivam* fuerint adeptæ (quod præcipue ex ſymptomatis gravioribus deducebatur) eſſe quovis earum tempore curandas per uſum Chinæ Chinæ ulteriorem illarum progreſſum inhibentis, idem multo magis dicendum videtur in iſtis Perniciofis longe periculoſioribus, quippe greſſu celerrimo ad acutam continuitatem, ac malignitatem tendentibus, & conſequenter naturam *Corruptivam*, ut videtur patere, ſtatim acquirentibus. Sed hoc idem principium, cui etiamnum inſiſtendum eſt, ſi attente perpendatur, videtur aliquo modo obſtare, & impedimento eſſe, quominus in opinionem de offerendo in hiſce circunſtantiis celeriter Cortice, præcipiti ſtatim voto deſcendamus.

Enimvero juxta id, quod obiter tetigimus *Cap. II Lib III.*, cum in hujuſmodi Febribus præter Fermentum febrile ſanguinem inquinans, & effervefcere faciens, videatur ſuâpte naturâ, & ex principiis intrinſecis peccare ipſemet ſanguis, qui propterea nec fermentum affuſum ſubigit prompte, nec prompte ſecernit, multoque minus defæcat ſe ipſum mediâ ebullitione, ſed potius natïvas, & collectitias ſuas impuritates ipſi fermento influenti mutuo quodam fœdere conjungit: idcirco etiamſi per celerem oblationem Corticis obtineatur abſorptio ſpecifica, ſeu individualis Fermenti febrilis, non propterea obtinebitur correctio maſſæ ſanguineæ, in hoc caſu ab origine ſimul peccantis, & peculiari depuratione certo indigentis, ad differentiam Febrium non modo Intermittentium, ſed & Subcontinuarum *benignarum*, ſeu talium per ſubintrantes tantum Acceſſus, ac proinde *Subintrantium* appellatarum, in quarum poſtremis ſanguis pariter non plus, vel paullo plus peccat ac in benignis Intermittentibus, ut *Libro V.* videbimus.

Neque ſatis nervoſe videtur ex hoc poſſe deduci, quod ſaltem de duobus principiis febrilibus, quorum unum advenit, & alterum ineſt ipſi cruori, de duobus, inquam, corriga-

rigatur unum, videlicet ab extrinſeco adveniens, & ſic, quod cauſſa morbifica ſaltem pro medietate dometur; nam hæc ipſa ſubactio Fermenti febrilis, quæ tollit quidem a ſanguine effervefcentiam, quin & effervefcendi occaſionem, ſed non tollit impuritates, quibus rationabiliter in hoc caſu ſcatere creditur, ob hoc ipſum, quod effervefcentiam inhibet, tollit de medio inſtrumentum fortius depurationis ejuſdem ſanguinis, quod eſt ipſa effervefcentia. Quamobrem, licet dempto uno principio de duobus activiore videatur, & ſit correcta, ſive abſorpta pro dimidio Cauſſa morbifica, quæ tamen remanet, illius portio contumacior poteſt evadere, & apta forſan tractu temporis, torpidior licet, ad plura ſuſcitanda mala; quod ſecus fortaſſe fieret, ſi relicto alio principio agente per effervefcentiam febrilem abſumeretur. Sed per circulum jam revertimur, unde diſceſſimus. Vel enim iſta effervefcentia evaſura eſt depurativa ſanguinis, vel corruptiva. Si primum, non eſt opus Cortice; contra, ſi ſecundum. Corruptivam quidem videtur oſtendere gradus celerrimus ad Continuitatem, & Acutiem: attamen res aliter poteſt ſe habere ac videatur; & tunc minus congruenter forſan uſurparetur Cortex, cum in hoc caſu vere agnoſcatur neceſſitas depurationis in ſanguine, quæ non agnoſcitur immediate in benignis Intermittentibus, ut vidimus *Cap. VIII. Libri I.*, nec in ſimpliciter Subintrantibus, ut modo dicebamus. Quamobrem hîc creſcit cautela de non impediendâ fermentatione, vel ebullitione cruoris depurativâ, quotieſcunque talis ea ſit, vel vere ſit futura, licet ab exordio corruptiva videri potuerit.

Jamque ad apicem difficultatis devenimus, & conſiſtit in hoc, quod non æque facile in principio dignoſcere poſſumus, ut in progreſſu, an Fermentatio, vel Effervefcentia febrilis Depurativa ſit, an Corruptiva; ſæpe etenim, quæ Depurativa eſſe videtur, aut eſſe futura, tractu temporis præter expectationem noſtram fit Corruptiva, & e converſo. Et niſi ab ipſo exordio in hiſce Febribus celerrimi motus dignoſcat Medicus, an ad depurationem tendant, an ad corruptionem, & niſi Corticem, ubi corruptiva ſit Febris, ſtatim exhibeat, actum eſt quantum ſit pro uſurpando utiliter Cortice; quoniam abolitâ paullopoſt omni periodo, ac permutatâ in Continuam eſſentialiter Febre, irrita eſt, & fruſtranea oblatio Febrifugi, & quod pejus eſt, etiam non raro cujuſvis alterius remedii. Atque hîc duplex eſt ſcopulus, in quorum alterum facile eſt impingere, nempe vel omittendo oblationem Corticis, dum tempus opportunum eſt, poteſtque inhiberi in

ipſo

ipſo principio, aut etiam in augmento ſuo progreſſus morbi, qui ex tali omiſſione (in hoc caſu graviſſimâ) ad mortem fortaſſe poſtmodum terminabitur, vel exhibendo ipſum Corticem in principio, aut augmento morbi, qui cæteroqui ſalubriter, & fortaſſe tutius terminaretur.

Si res iſta ſpectetur a priori, ſeu ante factum, contra uſum Corticis facit: *primò*, quod etiamſi Febris hujuſmodi ab exordio Corruptiva videatur, tamen aliquando talis non eſt in progreſſu, ſed poſt primum impetum, quo violenter erumpit, nonnunquam ſenſim miteſcit, & majorem, veramque intermiſſionem acquirit vel ſponte, vel ordinariis prudenter curata remediis. Contra eſt *ſecundò*, quod, etſi Corruptiva non modo videatur, ſed talis revera ſit Febris, hominemque tandem deducat ad periculum etiam extremum, ut Malignarum, Acutarumque ab exordio mos eſt, nihilominus exitium verum adeo certum, & præceps non eſt, ut in Pernicioſis *Comitatis*, ſeptem videlicet reliquarum ſpecierum; adeoque in iſtis Febribus *Solitariis*, ac *Subcontinuis* ſemper uſque ad extremum vitæ ſperabilis eſt aliquo modo ſalus vel a Naturâ, vel ab Arte ſine uſu Corticis, in extremis hiſce circunſtantiis nequaquam proficiente, ut in aliis memoratis ſpeciebus. Et hæc pro oſtendendâ carentiâ neceſſitatis abſolutæ offerendi Corticem. Sed & pro innuendâ illius inefficaciâ, incertitudine, atque inſimul noxâ [habito ſcilicet ad præcocem oblationem, non ad ipſam innocui cæteroqui medicaminis ſubſtantiam reſpectu] contra inſuper eſt *tertiò*, quod, ſi in hiſce caſibus valetudine quoquo modo receptâ finiendis offeratur Cortex in principio, & morbi curſus vix cœptus ſiſtatur, id fit minus laudabiliter, minuſque congruenter, quam ſi expleto naturali curſu ſubſiſtat. Etenim vel Febris, quæ Corruptiva videbatur, nec tamen erat, prohibetur quominus integram cruoris deſpumationem, atque defæcationem abſolvat, difficulter, vel ſaltem cum aliquâ incertitudine a Naturâ poſtmodum abſque febrili efferveſcentiâ ſperabilem: vel, ſi Corruptiva quidem erat Febris in primâ eruptione, ſed non talis permanſura, ut ſupponimus, impeditur pariter ea naturalis inteſtina ſecretio, ebullitioni tandem paulatim ſucceſſura, quæ dicitur *Coctio*, quæq; utut dificulter fiat, fit tamen, quomodocunq; ſuperſtes ſit Æger; eſto etiam quod nonnunquam ex hujuſmodi difficilibus, atque identidem imperfectis judicationibus, a Naturâ, vel Arte ſine Corticis uſu peractis, adeo male plectantur homines, tonuſque viſcerum, & craſis humorum adeo labefactetur, ut pejor ſic ſanato ſuperſit diſpoſitio, vitæ

brevitatem, incommodumve notabile, aut habituale inducens, quam ſi in principio fuerit quomodolibet Febris illa ſuppreſſa. Contra denique eſt *quartò*, quod licet ſemper, ubi adeſt aliqua Intermiſſio, Febris quælibet quocunque tempore; certo ſaltem, ſi non plane tuto ſiſti conſueſcat, non tamen certo ſemper impeditur pertinax, & repetitus illius recurſus, ſi in impetu ſuæ eruptionis ſuppreſſa fuerit; immo nec ſemper æque certo ac in aliis caſibus ea ſiſtitur in hoc, ubi nempe *ſtatim* cœperit aliquam continuitatem acquirere ab eſſentiali parum diſtantem, licet utplurimum, ac fere ſemper ſiſtatur: ut propterea ex dictis hucuſque (quæ incunctanter propono, & admitto, ut rationabilia, & vera) nec ſemper tuta, nec ſemper utilis, nec perpetuo certa de conſueto effectu eſſe videatur oblatio Corticis circa initia Subcontinuæ Perniciofæ, ut in caſu propoſito. Quâ olim de cauſsâ egomet poſt curatam in memetipſo ope illius Tertianam Perniciofam, ut *Hiſt. I. Cap. II. hujuſce Lib.* tradidi, neque Recidivam præcavere per continuationem Remedii, neque eam typo Tertianæ duplicis denuo invadentem curare volui, me ſcilicet inſigni ſanguinis depuratione indigentem reputans, nec ideo ſatis apte curatum credens, ſi Febris rurſus me graviter impetens ſtatim fuiſſet ſuppreſſa; quidquid ſit, an de me ipſo recte tunc judicaverim. Atque hæc eſt facies rei ſpectatæ a priori, & ante factum.

Sed ſi res eadem ſpectetur a poſteriori [& hoc eſt, quod animum meum torquet, ac pluries torſit] ſi, inquam, ſpectetur res ex aliâ facie, cum videlicet Æger, qui ab initio paſſus eſt Febrem per aliquod breve ſpatium temporis Intermittentem omnino, vel ſaltem quaſi intermittentem, adeoque tunc temporis Cortice ferme citra dubium ſanabilem, tractu dierum aliquot occumbit, de quo certo quodammodo dici poteſt poſt obitum – *Hic Homo poſt quatuordecim morbi dies defunctus, ſi ante dies decem Cortice fuiſſet uſus, vere nunc viveret*, – fateor, quod talem intra memetipſum experior ſolicitudinem de non oblato ſtatim Febrifugo, ut me non ſolum pœniteat non obtuliſſe, ſed & pigeat vel ob vana erga alios Medicos officia, vel ob metum calumniæ, ſi recidiſſet, vel ſerius etiam occubuiſſet, omiſiſſe, utut etiam propter recenſitas ante rationes ſimul abſtinuerim. Nec minus ferme contriſtor, dum recordor, quot mihi quondam periere ex Perniciofis Intermittentibus *Comitatis* Ægrotantes, priuſquam noſſem Methodum meam, licet nulla tunc fuerit in me, vel eſſe potuerit omiſſionis culpa, quam cæteroqui dubio procul modo ſubirem, ſi methodum ipſam in rationabilibus circunſtantiis omitterem

ſatis

ſatis conſcius de efficaciâ, & innocentiâ illius. In caſibus enim Perniciofarum Comitatarum offerens Corticem haud vereor dicere cum *Mortono* — *Id facio conſcientiæ cauſſa, utut ex præconcepta opinione reclament Amici, Medici, vel ipſi Ægrotantes* — Et hæc eſt ratio ingenua, propter quam mordicus eo caſu quandoque ſuſtineo in Conſultationibus, offerendum eſſe Corticem non propter gloriolam præeminentiæ in conſulendo, vel in ſanando, in caſu, inquam, certi, & præcipitis exitii, ex Comitatis Intermittentibus reſultantis, non in caſu ancipiti Subcontinuæ ſolitariæ incipientis, in quâ vel ipſe ſæpius hæreo, & ſæpius abſtineo. Cæterum, ubi agitur de Remedio Febrim alioqui plane lethalem certo tollente, Vitamque hominis ſtatim perituri ſtatim ſervante, hîc eſt, ubi nequeo connivere, ne deſim, ut modo ajebam, conſcientiæ propriæ, meâ maxime fretus experientiâ, in pluribus ſæpenumero opponentibus deſideratâ, & per nugatoria tantum ſophiſmata reluctantibus. Quamobrem ab unâ Perniciofæ Febris differentiâ ad aliam facto per rationem tranſitu, in Subcontinuis quoque Solitariis malignantibus curandis, ne fruſtra poſt factum doleam, operam do, ut ante factum, dum tempus eſt, ſerio penſitem intra memetipſum inquiens — *Hic homo, qui fortaſſis poſt aliquot dies periturus eſt ex hac Febre, quam cæteroqui ſtatim cohibere poſſum, debetne modo poni in tuto cum levi aliqua ſcrupuloſitate ſuperſtite, an incerto Fato relinqui ?*

At hîc iterum fit reditus ad primum Problema, explicatum tantummodo hucuſque, nec tamen adhuc ſolutum, quin etiamnum ſub clarioribus terminis repetendum: An ſcilicet penſitatis hinc inde, & admiſſis omnibus, quæ ſupra retulimus, adhuc nihilominus expediat in principio, aut etiam in augmento Febris deſcriptæ hominem probabiliter (non tamen æque certo, ac in aliis Perniciofarum ſpeciebus) intra paucos dies periturum, certo ſervare cum ſuſpicione intempeſtivæ ſuppreſſionis morbi, recidivæ frequentioris, vel diuturnioris male firmæ habitudinis, forſitan contrahendæ ob impeditam depurationem fluidorum, mediâ febrili efferveſcentiâ cæteroqui probabiliter ſubſequuturam, ſi abſque uſu Corticis idem homo minus celeriter, & per viam Criſeos, aut etiam Coctionis, ut ajunt, convaleſceret; An Illum periculoſæ incertitudini ſub ſpe firmioris valetudinis obnoxium relinquere, & conſuetâ tantum methodo eidem mederi ſine adjumento Corticis, nonniſi circa morbi initia hîc profuturi.

Ad hoſce terminos redacta Quæſtio, claritatem quamdam videtur jam preſeferre pro ſolutione ſui ipſius, ſaltem aliquâ,

ſi non integrâ, & omnimodâ. Quoniam tamen agitur hîc de re graviſſimâ, & in praxi frequenter obviâ, donari velim negotio tanti ponderis diſquiſitionem ulteriorem, & prolixius adhuc examen, etſi jam — *bis*, *terque recoctum*. Haud equidem fuiſſet difficile paucioribus rem totam complecti, minuſque cunctanter, aut minus cæſpitanter de eâdem decernere; ſed brevitas, hoc ſaltem loco, in minorem Tyronum utilitatem ceſſiſſet; minus vero cunctabunda dicendi forma, in arrogantiam quamdam, quâ veluti ex *Tripode* certa nimis dediſſem reſponſa in re, circa quam in praxi vere non ſemel hæreo. Quia vero plurimum conferre poteſt ad ſolutionem Problematis, vel ad partem illius alterutram ſeligendam, ingenuâ prius, & ſeveriore nonnihil indagine quærere, quid vere agat China China in Febres, cum illas ſiſtit; & ſpecialiter perpendere, quodnam intercedat diſcrimen inter curationem ipſarum Febrium vulgaribus tantum remediis, vel etiam ſponte Naturæ abſolutam, & inter eam, quam Corticis oblatione conſequimur: idcirco in hac conſideratione parumper immorari nunc libet, priuſquam ulterius procedamus in materiâ, quæ modo controverſiam patitur, ut ſcilicet, ſi quicquam decernimus, quid vere decernamus, appareat, pateatque quid ſperandum ſit, quidve metuendum ex citâ ſuppreſſione Febrium exitus cæteroqui ancipitis, ab adminiſtrato circa initia Cortice coërcitarum.

Ante omnia tamquam Theorema non alienum prorſus a veritate illud præmitti, & admitti quodammodo poſſe videtur, quod olim prodidit *Thomas Campanella*, Febrem ſcilicet ſuâpte naturâ ſimpliciter morbum non eſſe, ſed potius Remedium contra morbum, cum reapſe, ſi modum ſervet, evadat tandem remedium Cauſſæ, immo quodammodo & remedium ſui ipſius. Atque id ſaltem ut verum poteſt admitti, ubi Febris depurativa fuerit, ut pluries diximus; ubi vero fuerit corruptiva, licet hoc nomine veluti per accidens morbi naturam induat; attamen, cum ex inſtituto ipſius Naturæ excitari videatur ad hoc, ut cauſſam morbificam maturet, ac concoquat (ut verbis Antiquorum utar) hoc alio nomine, ſpectatâ, ut ſic dicam intentione Naturæ, non immerito etiam Remedium poteſt audire, quemadmodum eam ab *Hoffmanno* vocari *Ignem Naturæ purgatorem*, diximus aliâs. Effervescentia enim febrilis, quæ ab heterogeneis particulis, ſaliibuſve diſſymbolis ſive originariis, ſive adventitiis, intra humani Corporis fluida ad turgentiam congeſtis, vel aſſidue, vel per intervalla excitatur, eo tendit, ut hujuſmodi particula-

tum

rum ſubactionem, aut ſecretionem moliatur, atque hac viâ ipſorum fluidorum depurationem, & nativæ illorum Craſis reſtitutionem producat. Per accidens autem videtur contingere, quod vel immodica ſit, & immanis ſuccorum efferveſcentium, ob Cauſſæ ſcilicet vehementiam, vel copiam, excandeſcentia, vel quod eadem efferveſcentia ſit debilior, quam par ſit, pro obtinendo fine depurationis, adeoque in neutro caſu (ob rationes quidem oppoſitas) obtineri queat tentata cæteroqui fluidorum defæcatio. Per accidens pariter eſt, quod ex improportione particularum agentium, & patientium, moventium, & commotarum, vel nimia fiat fluidorum fixatio, unde ſtagnationes, decubitus, & inflammationes, vel quod peccantium particularum congeries, atque ſaburra tanta ſit, ac talis, ut mole, vel activitate partes utiliores ſuperet, adeoque nativam fluidorum texturam plane diſſolvat, pervertat, corrumpat, vel ipſa continentia Vaſa per vim aperiat, aut etiam diſrumpat, atque omnibus hiſce modis inferat mortem. Cum vero hoc, quod per accidens fieri dicimus, non raro fiat, ſitque accidens, cum contingit, inter contingentia maximum: ideo cum Febrem acutæ naturæ participem præ manibus habemus, eam veluti morbum, & quidem naturæ ancipitis, conſiderare conſuevimus, & ut talem curandam ſuſcipere.

Duplici autem viâ, ut alibi jam vidimus, cum ad ſalutem terminatur, ſolvi ſolet eadem Febris [ſive per curationem Artis, ut vocant, Methodicam, ſive ſponte Naturæ ſolvatur] videlicet vel per *Criſim*, vel per ſolam, ut ajunt, *Coctionem*, ſive *Pepaſmum*: atque utroque modo vel perfecte, ac omnino, itaut non recurrat morbus; vel imperfecte, & cum ſuſpicione aliquâ Recidivæ, quæ proinde morbo tam per Criſim, quam per ſolam Coctionem ſoluto, & tam in ſpontaneâ, quam in artificiali curatione, non raro ſuccedit juxta plura Hippocratis effata, qualia ſunt — *Quæ relinquuntur in morbis poſt judicationem, recidivas facere conſueverunt — Iis, qui non ob juſtam Cauſſam levius ſe habent, fidere non oportet — Qui morbi diebus paribus judicantur, male judicantur, ac lubenter repetunt &c.* — propter quas obſervationes practicas optamus quandoque, ut Febris, quantum par eſt, protrahatur, neque ſuâ ſponte tam cito ſubſiſtat: ſecus ex ipsâ ſpontaneâ, ſed præcoci ſuppreſſione, Recidivam metuimus, atque ominamur.

Cum ergo Methodi vulgaris ope exercetur curatio, Medicus nil aliud agit, quam removere impedimenta, quæ ſanationem vel per Criſim, vel per Coctionem poſſent remo-

rari, eaque pro viribus conatur adminiſtrare, quæ eandem Coctionem, aut Criſim adjuvare poſſe creduntur; adeoque non aliud efficit, quam effervefcentiam fluidorum, & præſertim ſanguinis, moderari, ſcilicet vel promovere tantillum, ſi opus videatur, vel, quod frequentius eſt, ſufflaminare, ut ſic redactâ, quantum licet, ad opportunam mediocritatem ebullitione, poſſit deinde a Naturâ ſponte fieri, quod faciendum eſt pro requiſitâ eorundem humorum deſpumatione. Atque hac in re Medicus, ut Inſpector morbi, & ut Naturæ Miniſter, adjutorque ſe gerit, aut ſtudet ſe gerere, eidem Naturæ deſerviendo, & laborantem adjuvando, ut morbum vincat: eo pacto, quo Chirurgus cavi Vulneris, aut Ulceris repletionem promovet, non quidem carnem ipſam, quæ ope Naturæ ſuccreſcit, regenerando, ſed removendo impedimenta, ulcus ſcilicet abſtergendo, faſciiſque, ac ſpleniis conſolidationem adjuvando, a ſolâ Naturâ ſic adjutâ vere abſolvendam.

Cum vero Chinæ Chinæ uſu curatio Febrium perficitur, ipſa directe extinguitur febrilis effervefcentia, illiuſque inhibetur progreſſus, & noxa quævis inde emerſura. Atque ita Medicus ſe gerit ut Dominus, & Arbiter morbi, & ut Inſtaurator Naturæ, morbum ſcilicet Remedio illum ſubigente repellens, ac vincens, Naturamque ipſam vel labentem, vel lapſam, non ad ſe erigendum blandimentis invitans, aut irritamentis ſtimulans, ſed totis viribus ſuis ſuſtentans, ac erigens: eo pacto, quo Chirurgus, dum membri alicujus luxati repoſitionem, vel fracti oſſis coaptationem abſolvit, morbum ipſum directe tollit, Naturamque propriis viribus impotentem ſe reſtaurare manibus ipſis ſuis ſublevat, & in priſtinum reſtituit. Equus indomitus, & effrænis [ut rem eandem pluribus explanem exemplis] Equus, inquam, indomitus, quandoque eſt Febris. Ab eo Vita hominis trahitur, velut Currus, quô Fata ſinunt. Medicus moderator eſt, Aurigæ inſtar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione Febris, id aget tantum, vel ſtudebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc inde paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non vero impediet, quin curſum ſuum Equus expleat, uſquequo illi ſuppetunt vires, & furor, non ſine gravi metu, quod dum

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas,

offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem alliſa male conſiſtens facile frangatur machina. Quod ſi Chinâ Chinâ utatur Medicus, id aget, ac ſi retracto magiſtrâ manu convenien-

nienter fræno, Equum vi ſiſtat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti curſus declinet pericula.

Hæc quidem, quæ tantam præſeferunt ſpeciem, vera ſunt pro ſtatu præſenti. Inquirendum ſupereſt, an eandem retineant ſpeciem pro ſtatu futuro, cui quoque neceſſe eſt, ut proſpiciat providus, & prudens Medicus. Ut hoc felicius aſſequamur, non abs re erit aliam inſtituere comparationem, quâ examinemus, quodnam adhuc intercedat diſcrimen, generaliter loquendo, inter curationem Febrium tum abſque uſu Corticis, tum medio Cortice peractam, & curationem aliorum morborum nequaquam Febrilium, ac præſertim Chronicorum; hinc enim non parum luminis forſan emerget ad id, quod quæritur, clarius explanandum. Et ut a curatione Febrium ſine uſu Corticis, ideſt vel a Naturâ tantum, vel ab Arte remediis, ut ajunt, methodicis inſtitutâ exordiamur, ea inter hujuſmodi curationem, & curationem aliorum morborum, præſertim diuturniorum, eſt diſcrepantia, ut Febres ſic curatæ, vel etiam ſponte ſolutæ per ſe ipſas, & ex ſe ipſis, videlicet per ipſam effervefcentiam ſuam continuatam, vel repetitam, & rite, atque cum moderamine ſemper protractam, ſolvantur, ut ignis accenſus extinguitur tandem per ipſam pabuli ſui conſumptionem; atque hâc viâ ſunt remedium, ut diximus, non tantum ſuæ Cauſſæ, ſuique Fermenti, verum & quodammodo ſui ipſius: quandoquidem ipſum febrire, utut utile nonnunquam futurum ſit, incommodum tamen, ac proinde quoquo modo morboſum ſemper eſt. Morbi vero Chronici, ſaltem quamplurimi, qui citra ullam effervefcentiam, aut ebullitionem & fiunt, & ſanantur, ſæpiſſime ſaltem, ne dicam ſemper, curantur per depreſſionem, aut abſorptionem ipſius Cauſſæ morbificæ, ſeu principii cujuſdam ſalini peccantis, per hujuſmodi abſorptionem inconſpicui redditi, nec amplius lædentis: quâ ratione per uſum Salſæ parillæ *v. gr.*, alteriuſve ſimilis alterantis, corrigi quotidie dicitur humorum dyſcraſia multiplex in morbis quamplurimis diuturnioribus.

Hac poſitâ diverſitate, videtur id ſubſequi, quod Curatio Febris, quæ per defervefcentiam ipſam febrilem rite, feliciterque perductam, atque *integre*, ac perfecte ſolutam, ſeu *judicatam*, abſolvitur, ita defæcat eo caſu ſuccos effervefcentes, & ita ſegregat per deſpumationem quamdam fermentum peccans, ut difficillima ſit amplius ejuſdem reviviſcentia, aut cum ſuccis jam depuratis nova commixtio, præſertim cum non minima illius portio tempore defervefcentiæ ſecerni non ſolum, ſed & excerni conſueſcat. Ex oppoſito curatio morborum Chro-

nicorum nequaquam febrilium, quæ per abſorptionem ſolam principii peccantis peragitur, ita principium illud deprimit, illaqueat, ac abſcondit, ut rationabilis ſuperſit ſuſpicio, quod tractu aliquo temporis poſſit illud, levi quâpiam datâ occaſione, rurſus ſui juris fieri, exaltari, conſpicuum reddi, & in libertatem rurſus aliquam vindicari, niſi provida Natura illud, priuſquam denuo exaltetur, excernat. Et ob hanc rationem morbi hujuſmodi Chronici, nonnunquam etiam Herculei, longe felicius curantur per ſupervenientem Febrem validam, quæ completo curſu *perfecte* poſtmodum *judicetur*, quam per quamlibet Curationem artificialem, per abſorbentia, & ſpecifica, ut & per evacuantia quævis [quæ vi *excretoria* tantum, ſed non *ſecretoria* pollent] abſolutam; ſecus vero contingit, ſi Febris morbo Chronico ſuperveniens judicetur *imperfecte*, ut ſæpe aſſolet; tunc enim ex imperfectâ Febris judicatione, & ex morbo adhuc ſuperſtite, geminatur incommodum. Atque hæc eſt differentia, quæ intercedit inter Curationem Febrium, ut ajunt, Methodicam, aut etiam ſpontaneam, & inter aliorum plurium morborum minime febrilium curationem.

Hæc autem ipſa curatio, quæ competit morbis, ab humorum effervefcentiâ minime genitis [ut aliam partem aſſumptæ comparationis proſequamur] ea, inquam, ipſa eſt, quæ Febribus adhibetur, quando curantur ope Corticis; eo enim, & fermentum febrile abſorbetur, & occaſio effervefcendi non minus, quam effervefcentia ipſa demitur ab humoribus. Quamobrem Medicus Cortice utens, ubi vere Febrem, ſeu effervefcentiam ipſam curare expediat, illique validum ſufflamen imponere (cujus rei opportunitas modo controverſa eſt) vere dici poteſt mederi Febri, illiuſque Cauſſæ: utens vero vulgari methodo, dici poteſt potius eidem Febri blandiri, litare, & ſacra facere, tantum ne noceat, ut blandiri mos eſt Equo furenti, ne potiatur fræno, cum nequit eodem cohiberi; ni fortaſſis illam violentioribus remediis irritando ad nocendum laceſſat, ut acriori regimine furentem Equum exaſperando, petulantior ille redditur, aut magis refractarius.

Hujuſmodi ergo curatio, quæ per Corticem peragitur, & fit per abſorptionem principii peccantis, hoc pacto depreſſi, & inconſpicui redditi, vere fit per *Coctionem* ſui generis *peculiarem*, ut tetigimus *Lib. I.*, non eam ſcilicet, quæ Naturæ patienti competit, ſed quæ competit Arti agenti, qualis eſt, quæ pari ratione fit in Morbis febrili effervefcentiâ carentibus. Hæc tamen curatio per abſorptionem facta, ſeu per *artificialem Coctionem*, præſertim in morbi principio, obnoxia pariter eſt

eſt nonnunquam, & aliquâ ſaltem ex parte, novæ reviviſcentiæ principii abſorpti, ni tractu temporis illud a Naturâ ſubigatur perfecte, aut e corpore eliminetur, vel niſi ab Arte ipsâ peſſundetur penitus per diuturnam, & per intervalla repetitam oblationem remedii. Quæ conditiones cum ſint incertæ, ipſe aliâs Corticis uſum in Intermittentium *Benignarum* principio proſcripſi *Lib. I. Cap. VIII.*, niſi illæ fuerint manifeſte *Corruptivæ*; niſi enim tales ſint, nulla eſt neceſſitas ſtatim confugiendi ad Corticem neque ex parte morbi ſuâpte naturâ ſalutaris, neque ex parte Remedii, etiamſi adminiſtretur ſerius, ſemper nihilominus etiam tunc profuturi. In curatione itaque Febrium factâ per ſolam abſorptionem, aut depreſſionem Febrilis fermenti, & præcipue in illarum principio, locum pariter videntur habere poſſe ſuſpiciones *Hippocratis* ſupra-recenſitæ de facili Febrium imperfecte judicatarum recurſu, quemadmodum locum habet eadem ſuſpicio Recidivarum, & æque militat in curatione non abſimili, ad alios Morbos non febriles communiter adhibitâ, ut non raro eventus patefacit, utque notavimus jam *Lib. I.*, & paullo ſupra confirmavimus.

Cum tamen hæc eadem ſuſpicio minime remoretur Medicos a curationibus tot morborum per remedia ſales humorum peccantes abſorbentia, vel, ſi magis placeat, diſgregantia, aut quovis alio modo corrigentia, quotidie exercitis; quinimmo cum ſuſpicionem hujuſcemodi infringat ſpes, quod Natura reſumptis viribus depreſſum jam, devinctum, & detentum compedibus hoſtem per conſueta excretionum loca vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter excernat: eadem idcirco ſpes in concurſu ejuſdem ſuſpicionis videtur eo magis fidentes poſſe nos reddere in hujuſmodi quoque curatione Febribus adhibendâ, quo majus eſt in hoc morbo, quam in illis periculum, & quo major eſt in hoc remedio, quam in illis certitudo effectus. Et ſicuti in curationibus, quæ ad Chirurgiam pertinent, quaſque ſupra tetigimus per modum exempli, ut in coaptatione partium Oſſis fracti, vel in occludendis ſtatim omni arte periculoſis, amplis, & penetrantibus Abdominis vulneribus, obvii tantummodo Morbi citam ſublationem, ſubitamque, quantum licet, Naturæ, & membrorum redintegrationem quærimus, difficillimam deinceps, viiſque naturalibus ſæpe carentem, ſaniei, puris, vel cruoris excretionem uni Naturæ induſtrioſæ abſque magnâ ſolicitudine relinquentes: ita, ſuppreſsâ ſtatim, ut ſic dicam, per Chinam Chinam Febre periculum minitante, non videtur attendenda plurimum ſolicitudo de ſenſibili, aut inſenſibili expulſione pauculæ materiæ abſorptæ, a

Naturâ jam victrice facile inſtituendâ per tot naturales, & amplas, quæ hinc illinc proſtant, patentque vias.

Denique quoniam curatio Febrium, quæ fit ab Arte ope vulgaris methodi, ut & ea, quæ ſponte fit a Naturâ (& hæc quidem non eſt exigui ponderis conſideratio) illarum judicationem ſortitur modo bonam, atque perfectam, nempe ad ſalutem, modo imperfectam, nempe ad alios morbos, aut Recidivas, modo malam, nempe ad mortem : curatio vero, quæ fit per Corticem, ſemper ſortitur judicationem ſaltem imperfectam, & non raro etiam perfectam, ac optimam; hinc eſt, quod ad excludendum uſum Corticis in principio Febrium exitus cæteroqui ancipitis, opus eſſet, ut Medicus haberet certitudinem de futurâ Recidivâ, & quidem graviore ex uſu Corticis, & de judicatione perfectâ, & ſalutari, abſtinendo a Cortice, vulgaremque tantum methodum uſurpando. At revera vulgaris Methodus non vere ſibi, ſed ipſi innititur, ut vidimus, effervеſcentiæ febrili, quæ aut Criſeos, aut *naturalis Coctionis* inſtrumentum eſt. Hæc autem ipſa effervеſcentia, cum ſimul ſit inſtrumentum modo depurationis fluidorum, modo depravationis, & corruptionis eorum, non tantum pugnat adverſus Cauſſam morbificam, verum etiam [vel tunc cum proficit] adverſus Ægrum, quem mille cruciatibus torquet: cum Cortex ex oppoſito contra ſolam nervoſe pugnet ſine ullo tamen tumultu Cauſſam Febris.

Non tamen ideo inficias ibo, quin iterum fatebor, quod & fatetur *Mortonus* ipſe, meliorem eſſe curationem, quæ fit per deflagrationem febrilis effervеſcentiæ, quando *perfecte* ſuccedit, ac ſit ea, quæ fit medio Cortice per inhibitionem progreſſus ipſius effervеſcentiæ febrilis; prior ſiquidem, ignis adinſtar, eſt Remedium ſui quaſi per abſumptionem, & conſumptionem Cauſſæ: Cortex vero per ſolam illius abſorptionem, vi cujus ita compeſcit fluidorum turbas, ut aliquis forte tumultus queat iterum ſuſcitari. Etſi enim hoc remedio non ſola [quod perperam quiſpiam credat] tollitur effervеſcentia, ſed ipſa ſimul, ut diximus, occaſio effervеſcendi : attamen occaſio iſthæc non æque tollitur uſu Corticis abſorbentis, ac tollatur ope incendii febrilis, fermentum ipſum, quod effervеſcendi occaſio eſt, veluti comburentis, quando *integre*, atque *perfecte* hujuſmodi opus abſolvit. Proinde (ut redeamus ad nos) pars alterutra noſtri Problematis in Praxi non eſt caſu, ſed ſummâ cum animadverſione, & prævіâ conſideratione eligenda. Cum enim, ſi ſubſequutura eſſet mors, idque nobis certo ab exordio morbi innoteſceret, procul dubio offerendus

eſſet

eſſet Cortex: & ſi ſubſequutura eſſet ſalus per criſim perfectam, aut per perfectam coctionem, idque nobis ſimiliter conſtaret, ſatius eſſet, meo judicio, circa initia hujuſmodi Febris abſtinere a Cortice; ideo utroque hoc ſcopo nobis propoſito æquum eſt, cum ſe ſe offert agendi occaſio, examinare diligenter conditionem rei, ut tutiorem inſimul, & prudentiorem partem eligamus in caſu utrinque nonnihil, cum diſparitate tamen, ancipiti.

Dubium interim non eſt, quod ſi in æquâ lance ponatur utraque Problematis pars, non præponderet ea, quæ ſuadet oblationem Corticis, cum longe majus ſit, quod imminet ex illius omiſſione, quam ex oblatione periculum, poſſitque inſuper iſtud facilius, & probabilius evitari, Naturâ videlicet ipsâ, etiam præcisâ efferveſcentiâ febrili, per mitiorem fermentationem morboſas particulas in ſanguine reſtitantes ſecernente, & tractu temporis per loca idonea expellente ſecundum eam ſaltem portionem, quam non valet plane ſubigere. Sane ſi imminentes datum eſſet prævidere, ac præcavere hujuſmodi Febres, ſive illæ *Corruptivæ* futuræ eſſent, ſive etiam *Depurativæ*, quod nobis prorſus occultum, adeoque ſi foret in poteſtate noſtrâ

—— *venienti occurrere morbo*,

procul dubio omnibus, quibus poſſemus, remediis præcautionem febrilis efferveſcentiæ tentaremus, etiamſi impeditâ hujuſmodi efferveſcentiâ, quotieſcunque eâ depurativa futura eſſet, ipſa pariter præpediretur cruoris depuratio. Quia enim tunc eſſet incerta futura hæc depuratio, certus vero morbus, & conſequenter incerta ſalus, eſſet autem ſperabile quoquo modo depurationis opus tum a remediis ipſis Febrem prævenientibus, ac impedientibus, tum ab aliis ſucceſſive adhibendis, tum a Diætâ, tum ab ipsâ Naturâ ſuarum ſecretionum, excretionumque nequaquam oblitâ: ideo cum ratione inſtitueretur Prophylaxis pro inhibendâ imminente Febre, fortaſſis Hominem interempturâ, vel in morbos Chronicos, & inſanabiles, vel in ſtatum valetudinarium, Vitæque brevitatem deducturâ, & fortaſſis ex oppoſito etiam profuturâ. Quidni ergo, ſi Febrem imminentem licet [utinam æque fieri poſſet, ac liceret] impedire, ne adveniat, quidni, inquam, liceat impedire, ne progrediatur?

Quamvis autem hæc valde præponderent alteri Problematis parti, magiſque adhuc præponderent, ſi celeritas, quâ Febris ad Continuam properat, pendeat, ut nonnunquam poteſt pendere, non tam a pravâ præexiſtente ſanguinis dia-

thesi,

theſi, quam ab influxu copioſo, ac celeri ipſius Fermenti redundantis, & per copioſum proinde, ac celerem Corticis uſum procul dubio reprimendi: non tamen ideo contemnendæ ſunt ſuſpiciones haud irrationabiles in contrarium, quod nempe aliquando ſaltem ſatius ſit, propoſitas Febres ſinere progredi, quam ſtatim ſupprimere; & conſequenter congruum erit videre, ubinam talis ſuſpicio poſſit habere locum probabilem, vel ſaltem ubi non poſſit habere. Statutis etenim circunſtantiis, in quibus animoſe poſſit, debeatve Cortex offerri in iſtarum Febrium principio, ſpreto ſcilicet in conſpectu gravioris, evidentiſque periculi, metu malorum, quæ forſitan ſuboriri poſſunt, & forſitan non, facile erit prudenti Medico ſe ipſum hîc & nunc determinare ad hanc, vel ad illam partem, prout magis, vel minus indicari videbit Febrium ſuppreſſionem, ſcilicet, prout magis, vel minus accedunt ad eas, de quibus ratione adjunctorum, & circunſtantiarum, minime dubitandum eſt, quin ſint ſtatim ſiſtendæ, tanquam vere Corruptivæ, ut infra.

Si ergo Febris orta Intermittens, ſtatim vero *Subcontinua* reddita, & ad Continuam eſſentialiter citiſſime progrediens, qualem a principio deſcripſimus per modum exempli, ſi, inquam, iſta, præter enunciata ibi, vel ſimilia ſymptomata, habeat peculiariter ab exordio ſui ſymptoma aliquod ex iis, quæ Febrem Intermittentem Pernicioſam reddunt, puta *Lethargum*, *Syncopem*, *Cardialgiam* &c., non quidem in eâdem præcipiti intenſione [tunc enim uti Comitata denominaretur ab illo ſymptomate Pernicioſa, non a Continuitate] ſed neque in gradu plane vulgari, hoc eſt, cum diſtincto aliquantulum charactere non modici ponderis: eo caſu Febris abſolute pro *Corruptiva* habenda eſt, & ad exitium non multo poſt terminandâ; ſiquidem præter imminentem Continuitatem, & Acutiem, habet inſimul neſcio quid præcipitis in adjuncto peculiari ſymptomate intenſo, quod certam perniciem præmonſtrat. Vix enim fieri poteſt, quod poſt principium hujuſmodi grave, mors non ſubſequatur in ſtatu, in quo cuncta fortiora futura ſunt: adeoque in talibus circunſtantiis minime hæſitandum eſt circa oblationem Corticis in ipſo principio, priuſquam eſſentialis Continuitas, brevi ſuperveniens, occaſionem tollat cito labilem. Porrigendus autem eſt Cortex Methodo placidiore, ne uno ictu ſuffocetur Febris; eo tamen vigore porrigatur, qui potis ſit ſtatim eandem Febrem valide plectere, & enervare, exhibendo *v. gr. drachmam unam mane, & ſero per tres, aut quatuor dies*, vel *drach j. ſs. prima vice*, & ſemel tantum eâ die; mox

mox *drachmam unam mane*, *&* *ſero* ſecundâ die, *ſemidrachmam* vero tantum bis in die per tres, vel quatuor ſequentes dies. Uno verbo, eâ proportione incedendum eſt, quam exigit motus Febris lentius, vel citatius ad continuam tendentis, cum ſufficiat nobis eo paſſu, & eo motu progredi, qui apte ſufficiat ad prohibendam Continuitatem eſſentialem. Hoc poſito in tuto, quo blandius operamur in cohibendâ Febre, eo melius. In iſtis caſibus, ubi alicui in uſu remedii non ſatis verſato, & neſcienti exacte metiri proportionem inter activitatem Febrifugi, & extenuationem Febris, obſcuritatem aliquam, aut confuſionem offundant antedicta, is poterit uti laudabiliter, & cum fructu *Mortoni* methodo æqualiter Chinam Chinam diſtribuentis, *drachmam unam* videlicet ſingulo quadrihorio uſque ad extinctionem Febris, licet talis methodus factâ collectione ſit nonnihil ſuperabundans in doſi, nimiſque fortaſſe celeriter hoc loco Febrem ſuffocet. Nihilominus ſatius eſt ſic agere cum aliquo exceſſu, quam nimis imbecilliter, cum deeſt notitia debitæ proportionis: ne ſcilicet ſi Æger, non ſubactâ per Corticem nimis parce exhibitum Febre, naturali ferociæ morbi ſuccumbat, dicatur culpâ Corticis obiiſſe, & ipſe demum Cortex *videatur occidiſſe, cum non ſervaverit*. Qui vero talem proportionem rite noſcit, longe melius finem aſſequitur, immo eo præciſe tempore, quo vult aſſequi, impendendo longe minorem Corticis quantitatem, ſed doſim modo largiorem, modo parciorem alternando, ſuſpendendo, & crebrius, vel rarius repetendo pro morbi exigentiâ, & pro complemento propriæ intentionis. Illud tantummodo animadvertendum, quod ſi ſymptoma grave perniciem minitans eam minitetur cito, vel cito pariter immineat, & ſine intervallo temporis eſſentialis Continuitas, tunc ſtatutâ jam ut neceſſariâ oblatione Corticis opus eſt uti eâ ipsâ methodo, quam deſcripſimus *Cap. III. Libri* antecedentis pro curandis Perniciofis iſtis ad Continuas Acutas tendentibus in ſuo progreſſu. Quod enim dictum eſt fieri debere in progreſſu, faciendum ſimiliter eſt in principio, ſi eadem ſuadeat neceſſitas; adeoque & in hoc caſu *duæ*, vel *tres drachmæ* Corticis, ſi opus ſit, primâ vice poterunt exhiberi. Sedatâ autem Febre, Recidiva erit præcavenda modis iiſdem, vel ſimilibus, qui eodem *Cap. III. citati Libri*, & alibi fuere propoſiti, quoſque hîc repetere ſupervacaneum foret.

Inventâ jam circunſtantiâ aliquâ certâ, in quâ valde opportunum eſt, aut neceſſarium exhibere Corticem in deſcriptarum Febrium principio, cum proportione poſſumus ſine determinatâ tamen regulâ uti hoc exemplari pro dignoſcendis

cæteris

cæteris circûnſtantiis, in quibus rationabiliter liceat idem aggredi. Quo magis ergo Febris Subcontinua in ſuo principio ad Continuam Acutam celeriter vergens juxta indicia ſuorum ſymptomatum accedet ad naturam perniciofam, Intermittentibus veris, ſeu Comitatis familiarem, adeoque valde præcipitem, etſi peculiare aliquod ſymptoma perniciofum non plane elucefcat, eo magis fidenter tentare poterimus uſum Corticis. Quo vero minus accedet ad talem naturam, ſed potius nonnihil benignioris, lentioriſque progreſſus habebit ad Acutiem, & ad Continuitatem, etſi & a principio illuc tendat, eo cautius, & temperantius utendum erit ipſo Cortice, illum videlicet vel plane omittendo, vel ſaltem minus celeriter exhibendo, procraſtinando ſcilicet eâdem ſegnitie, quâ movetur Acutiem, & Continuitatem verſus ipſa Febris, cum advertentiâ tamen ne occaſio interim præterlabatur. Atque in hiſce Febribus quandoque contingit uti cum maximâ ſecuritate Febrifugo circa earum augmentum, aliquot paucis nempe tranſactis diebus, in quibus nonnulla facta eſt ignis febrilis difflatio, acceditque illarum motus ad motum uſitatiorem reliquarum Subcontinuarum Malignantium, quarum exempla protulimus in Hiſtoriis, quaſque jam diximus Cortice curandas in ipſarum progreſſu, & tranſmutatione.

Tota difficultas reducitur ad primos dies, in quibus aliquando non prius Intermittens eſt Febris, ac in Continuam migret, qui caſus non infrequens eſt in praxi: immo ſæpiſſime plures Acutæ Febres ſic incipere conſueverunt (neque enim ſemper oriuntur Continuæ eſſentialiter, neque ſemper tales paullopoſt deprehenduntur) idque præſertim contingit iis tempeſtatibus, & Conſtitutionibus, quibus Intermittentes Febres ſolent vigere, puta Æſtate, Autumno, aut Vere, rarius vero Hyeme, quo tempore Febris Continua utplurimum vere Continua oritur, & ſibi ſemper, ſi non æqualis, ſaltem valde ſimilis: ſecus aliis temporibus, ut dicebam, quibus potius videtur, quod Febres ſuâpte naturâ oriantur Intermittentes, nec niſi per accidens, etſi quamcito, in Continuas degenerent; de quâ diverſorum generum continuitate fuſius verba facturi ſumus *Libro V.*, ubi *Subintrantium*, *Proportionatarum*, & ſimpliciter *Remittentium* Febrium variam indolem declarabimus.

Inhærendo itaque arcte Problemati reſtricto ad primum iſtud principium Febrium propoſitarum, & ſtatuto, quod Cortex ſtatim in illis propinandus ſit, ſi aliquod ſymptoma Pernicioſo analogum ſimul appareat, immo etiam quod idem facien-

faciendum ſit, proportione adhibitâ, in caſibus peculiari quidem, & valde gravi ſymptomate vacuis, ſed nihilominus ad naturam perniciofam accedentibus, hoc eſt de futuro tandem exitio valde probabiliter ſuſpectis, non aliud mihi dicendum ſupereſt pro clariori, magiſve ſpecificâ determinatione, niſi quod poſito hoc ſcopo, quilibet in illum collimare debet pro ratione ſui captus, ſui metus, ſuæ ſpei; & ſuæ credulitatis. Mihi ſane non alia menſura eſt, niſi metus meus modo major, modo minor, modo nullus, tam pro determinatione exhibendi, vel non exhibendi Corticem, quam pro electione modi, methodive illum modo citius, modo tardius, modo lentius, modo celerius, modo crebrius, modo rarius, modo parcius, modo plenius offerendi: quibus omnibus in caſibus pro re natâ utor arbitrio meo, ſinens, ut & alii utantur ſuo. Felix, quem nulla præoccupat intempeſtivæ animoſitatis, aut formidinis vehemens affectio, ſed quæ ſunt metuenda metuit, quæ ſpernenda ſpernit, & quæ ſperanda ſperat. Aſt & hîc vere

—— *Pauci quos æquus amavit*
Juppiter, —— quos inter nec ego ſane.

Ubi vero rationabilis metus prudentem, & expertum Profeſſorem ab initio merito occupaverit; cumque ſit res maximi momenti non ſervare periclitantem, cum poſſis; ſed ſinere in diſcrimine, ac tandem perire, quem certo ſanare poſſes: hinc eſt, quod in valde ancipiti tutior pars eligenda videatur, & quocunque morbi tempore valde periclitetur hominis vita, ea ſit omni, quo datum eſt, conatu ſtatim ponenda in tuto, ſaltem pro imminente periculo, non neglectâ præviſione futuri. Facit pro hac determinatione conſideratio, quod in caſibus iſtis res non ſe habet, ut in Intermittentibus vulgaribus, in quibus ſi congruum non cenſeatur Corticem offerre in principio, poteſt ille pro libito offerri in progreſſu; aſt hîc ſi non offeratur ſtatim, occaſio prætervolat jacturâ irreparabili: facitque magis paritas inde a fortiori deducta, nempe quod ſicuti in principio Intermittentium benignarum, a quibus abeſt omne periculum, poteſt ſecundum plurimos impune offerri Cortex, ita & multo magis id fieri poterit in principio Subcontinuarum Pernicioſarum, cum quibus non leve conjungitur, & ex quibus ſemper majus impendet periculum. Facit pariter alia conſideratio, quod ſicuti in Pernicioſis Intermittentibus Comitatis, *ex. gr.* Tertianis, tuto ſemper, & non raro ſine ullâ recidivâ, ut retulimus in Hiſtoriis, offertur Cortex in fine tertiæ ſæpeſæpius Acceſſionis, hoc eſt die morbi quintâ,

ita

ita videtur æque tuto, & ſimili cum ſorte offerri die quartâ in iſtis: neque enim citius poſſumus noſcere Circuitum febrilem, & intermediam apyrexiam, utut breviſſimam, & fugacem, quæ oblationi Corticis fundamentum præbet. Diſcrepantia autem unius, aut alterius diei parum immutare videtur conditionem hujuſce rei. Immutat tamen aliquo pacto; quia cum Subcontinuæ iſtæ Solitariæ ſint de genere Febrium Acutarum ſimpliciter; Intermittentes vero Perniciosæ, ſeu Comitatæ ſint de genere Peracutarum, & nonnunquam etiam Acutiſſimarum, quinta *v. gr.* dies, quæ in Perniciosâ Solitariâ habet rationem Principii, in Comitata poteſt habere rationem Status, quo tempore minor eſt difficultas in coërcendo impetu Febris, præſertim exitium certum afferentis, quam in principio iſtius anceps inſuper periculum tantummodo minitantis. Sed & hanc difficultatem nonnihil enervare videtur alia practica conſideratio in contrarium, quâ conſtat, quod æquali cum fructu, & ſecuritate exhibetur Cortex, ut pariter vidimus, in his ipſis Subcontinuis Malignantibus, *tardiuſcule* tantum Continuitatem ſuam acquirentibus, puta die octavâ, aut nonâ: ut proinde æque bene fieri poſſe cenſendum ſit in *Principio* eâdem cogente neceſſitate, quod non male actum reputatur, ac reperitur in *Statu*, immo & in *Augmento* ipſo, quemadmodum etiam in Hiſtoriis *ſequenti Capite* deſcribendis patefiet.

Diſcrimen tamen aliquod (ut nihil ſubticeam) adhuc intercedit inter ſuppreſſionem Intermittentis Comitatæ, Subcontinuæque Solitariæ, ſed *tardigradæ*, ex unâ parte, & inter ſuppreſſionem ejuſdem Subcontinuæ, ſed *velocioris*, ex aliâ. In Perniciosis ſiquidem Intermittentibus Comitatis tota, vel fere tota malitia ſe tenet ex parte fermenti Cortice domabilis, paucâ, vel nullâ infectione ſuperſtite in ſanguine. Item in ipſis Perniciosis Subcontinuis, ſed tendentibus *pedetentim*, ac lentiore progreſſu ad Continuas eſſentialiter, vitium videtur pariter ſe tenere, præcipue ſaltem, ex parte ejuſdem fermenti, ſeu portionis illius reſtitantis, nec quolibet Acceſſu integre ſubactæ, fere ut in Subcontinuis benignis, ſeu mere *Subintrantibus*; ſecundario vero tantum ex parte ſanguinis: & propterea in ipſis quoque ſic progredientibus locus congruens videtur inhibitioni progreſſus ulterioris abſque ullâ gravi ſuſpicione, in iiſdem autem ad Continuas *celeriter* tendentibus vitium magnâ ex parte etiam a cruore pendere, jam ſumus ſupra ſuſpicati, ut proinde non pari forſan paſſu, aut certitudine proceſſura ſit contra iſtas

actio

actio Corticis. Poteſt tamen adhuc ex aliâ parte hîc conjici, quod aliâs conjecimus, quodque etiamnum diligenter perpendendum videtur, nempe quod iſtæ quoque pendere poſſunt principaliter ex Fermento ipſo vel *copioſiore*, vel *crebrius influente*; & in hoc caſu, de quo non pauca eſt probabilitas, ampla eſſet, ut patet, offerendi ſtatim, & copioſe Corticem occaſio, atque libertas.

Hæc tamen rurſus hæſitanter, & datâ operâ tantum problematice prolata, melius examinent, experianturve prudenter cordatiores Viri; neque enim ſemper auſus ſum exercere, quod modo videor ſuadere, ſive id factum ſit ob diuturnam conſuetudinem in contrarium, ſive ob præjudicia quædam in mea forſitan mente adhuc latitantia. Quod autem a me actum eſt, aut obſervatum, tum paullo infra, tum ſequenti præſertim Capite fideliter deſcribam, ut cæteris, ſi qui ſint, minus expertis pro modulo valeat deſervire. Interim in hunc finem lubet præmittere practicam obſervationem *Mortoni*; ſiquidem ex eâ, quænam ſit (ipſo referente) diverſitas inter oblatum, & non oblatum quandoque Corticem in harum, aliarumque etiam graviorum Febrium *principio*, valde notabiliter videtur eluceſcere — *Nuperrime:* inquit ille de Febribus Continuis in genere: *in familia Vicini mei Domini Man* (*ubi octo ad minimum ſimul decumbebant uno, eodemque modo primum correpti*) *ſex quos inviſi ante tertium diem morbi, ſcilicet priuſquam venenum* (ſubintellige febrile) *ex mora exaltaretur, mera Corticis exhibitione, cum vel ſine Venæ ſectione, pro ratione ſymptomatum, ſpatio bidui, vel tridui integre reſtitui: Dominum vero ipſum, atque ejus Conjugem* (*qui opem medicam ad ſeptimum, vel octavum diem diſtulerunt*) *ex Orci faucibus non niſi ſpatio Lunæ integræ difficulter admodum, uſu frequentium Veſicatoriorum, Alexipharmacorum, cæterorumque ejuſmodi Antipeſtilentium remediorum liberare potui. Cortex hîc nihil valebat. Delirabant enim, litpothymia, ſubſultibus tendinum, cæteriſque diris in genere nervoſo ſymptomatis afficiebantur Patientes, petechiis etiam, atque eruptione miliari quaquaverſum interſperſa notabantur.* Hæc *Mortonus*, cujus obſervatio experimentalis non parum afferre poteſt fiduciæ pro exhibendo in Subcontinuarum malignantium principiis Cortice vel utiliter, vel ſaltem innoxie. Ulteriorem adhuc fiduciam poteſt addere *Sydenhamii* auctoritas in Epiſtolâ ad *Bradyum*, ubi hæc habet, quæ Lector attente perpendat velim — *At vero Tertianæ, Quotidianæque, etſi poſt unum, alterumve paroxyſmum omnino videantur intermittere, tamen non ita raro* [*quod & a me ante eſt notatum*] *poſtea ad Continuarum fere ſpeciem vergunt, & ad remiſſionem tantum, etiam diebus,*

quæ intermiſſionem pollicebantur, accedunt, præſertim ubi Æger lecto defixus, regimine juſto calidiori, aut medicamentis Febri per ſudores ejiciendæ dicatis, fuerit multatus. Hoc in caſu, a remiſſione quantumlibet exigua (id enim mihi unum ſupereſt) anſam arripiens, pulverem (intellige Chinæ Chinæ) *quamproxime a paroxyſmo (quantum conjectura valeo) ingerendum propino.* Immo nedum in hoc, ſed & in Paragrapho immediate ſubſequenti magis aperte idem profitetur, inquiens: Febres quaſdam ex *Intermittentium* genere nonnunquam graſſari, *quæ poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem Continuarum nituntur*: ſubditque *nulla mihi eſt religio, Corticem vel in maxime Continuis hujus ſpeciei ſumendum proponere, qui ad apyrexiam certo ægrum perducet, modo aſſiduus Lectuli calor, & intempeſtivus Cardiacorum uſus Continuitatem Febri non conciliaverint: quo in caſu Peruvianum Corticem nihil quicquam profeciſſe plus ſemel obſervavi.* Ex quibus omnibus patet, Auctores iſtos minime vereri Corticem offerre in Subcontinuarum Pernicioſarum principio, videlicet *ante tertium morbi diem*, vel *poſt unum, alterumve paroxyſmum*, vel paullopoſt.

Animadvertendum eſt autem, quod aliquando, licet rariſſime, Febres hujuſmodi tali vigore, impetu, & celeritate ad Continuas Continentes tendunt, ut nequeat ullo pacto impediri a Cortice etiam circa initia propinato illarum progreſſus: quo fit, ut illum inutiliter quandoque adminiſtrari contingat, quod & *Sydenhamius* adnotavit, procedente videlicet hujuſmodi habitudine Febris non tantum *a regimine calidiori, & ab intempeſtivo Cardiacorum uſu, aut ab aſſiduo Lectuli calore*, ut inquit idem Auctor, verumetiam, & quidem principaliter (ubi præſertim Cauſſæ iſte procatharticæ non adfuerint) a copioſis impuritatibus præexiſtentibus in ſanguine, & ab influxu parcioris fermenti commotis; atque iterum potius ab his, quam ab ipſo copioſo fermento, modicas, aut exiguas ſanguinis impuritates agitante. In hujuſmodi caſu facile eſt rem dignoſcere ſaltem a poſteriori. Cum enim effectus boni Corticis ſit citus, certus, ſtatimque ſenſibilis, eo ipſo, quod ſemel validiuſcule, ſeu bis, ac ter modice adminiſtratus nil profit ſenſibiliter, certum eſt, Febrem, etſi obſcure periodum quandam ſervantem, a fermento Intermitentium proprio nequaquam pendere; & tunc vel ab uſu Corticis ceſſandum eſt, vel ſaltem non illi uni fidendum, ſed aliis remediis tractanda Febris, non quidem quia nocuus (quod ſciam, aut unquam noverim) poſſit eſſe Peruvianus Cortex, cum non proficit, poſito quod congruenter ſit adhibitus; ſed ſolum ne inutiliter adminiſtretur. Privilegium enim, quod competit ex jure præſcri-

ptionis

ptionis immemorabilis reliquis remediis, quod ſcilicet iis utamur credentes, quod inſenſibiliter tractu temporis profint, contulerintque ſaluti intra 14., vel 20. dies acquiſitæ (intra quos ſanantur & ruſtici quâlibet Medicinâ deſtituti) non competit Cortici; neque illud huic concedendum eſſe præſumpſerim, quippe Remedio poſt annos 60. apud nos adhuc recenti, ac impuberi, nec mucidâ, & ſeculari, ut res exigit, barbâ inſignito.

Difficultas itaque, ſi qua eſt, non conſiſtit in hoc, quod exhibitus Cortex fortaſſe non profit, ſeu Febrem non tollat in caſu noſtri Problematis; ſed conſiſtit in hoc, quod profit nimis cito, Febremque ſubmoveat intempeſtive, cum fortaſſis expediret ſinere eam vel aliquantiſper, vel omnimode progredi. Et circa hoc tandem, non obſtantibus iis, quæ ſupra retuli pro illius uſu in Febrium deſignatarum principio, iiſque pariter, quæ ſequenti Capite ſum allaturus ex propriâ experientiâ, lubet nihilominus patefacere, quæ in contrarium mihi viſus ſum obſervaſſe, ſi non experientiâ meâ [quam cum cautelâ proportionatâ arduo Vitæ humanæ negotio ſemper inſtituere, & exercere ſtudui, ut Virum probum, & honeſtum decet] ſaltem fortuito ex alienâ experientiâ, animoſioribus, minuſque peritis ratiociniis, ſive mavis inconſideratis præjudiciis innixâ. Non hæc loquor de Profeſſoribus veris, quos ſemper colam: loquor de Chirurgis quibuſdam (non omnibus) audacibus æque ac imperitis, & ſuperficiali quâdam inconcinnæ Theorices tincturâ infectis, quos ex Galliâ huc advexerunt bellicæ Cohortes, ac Turmæ, tunc cum vaſti Torrentis ad inſtar Sereniſſimi hujuſce Dominii ditionem ferme univerſam, Urbeſque omnes, ac præcipue noſtram, quippe cæterarum Matricem, occupavere, donec Germanis, Noſtratibuſque ſimul armis, & Copiis depellerentur. Celticarum itaque Legionum Chirurgi non pauci [cæteris ſua ſit laus, ſitque major tot Viris Illuſtribus floridiſſimi illius Regni, Academiarumque, ac Univerſitatum illius] in principio quarumvis Febrium, quoquo modo periodum habentium, dilutam infuſionem aliquot unciarum Chinæ Chinæ ſuis Ægrotantibus ſine ullâ ferme methodo propinabant: quo fiebat, ut perſæpe advocarer tractu temporis ad eos inviſendos; quoniam & inde plures, contumaceſque recidivas, & malum corporis habitum, & nonnunquam acutas Ægritudines contrahebant. Quæ mala cum pluribus accidiſſe obſervarim [licet plurimis etiam res ex voto ſucceſſerit, aliiſque eadem infortunia contigerint Cortice nequaquam curatis] alienâ impensâ, alieno-

que periculo didici, aut mihi didiciſſe ſum viſus, Corticem Peruvianum indiſcriminatim in omnium Febrium etiam periodicarum principiis fortaſſe non ſemper tuto exhiberi. Inter hos memorabilis mihi viſus eſt caſus *D. de Beauxendroits*, Honeſtiſſimi Viri, & Gallicæ Militiæ Præfecti, quamvis hîc fortaſſe minus, quam alii alibi, errarit Chirurgus curans, ſive potius Pharmacopola; utroque enim ille munere fungebatur.

Laborabat Vir iſte Nobilis Tertianâ duplici, ad Continuam Acutam celerrime properante, cum accerrimo inter cætera ſymptomata capitis dolore, levem quandam mentis alienationem ipſi dignoſcenti inferente. Illi ſtatim obtulit valde perperam Pharmacopola Tartarum Emeticum, deinde Chinam Chinam paravit, & ex Vino bibendam præcepit, vel ſaltem infuſionem illius (Chinæ Chinæ ſubſtantiâ quoad majorem partem in fundo remanente) ad cyathos plures, ſtatis horis ſumendos. Aſſumit ille, & Febris incipit miteſcere; dolor tamen capitis acutus perſeverat. Accitus ego ſanguinis miſſionem præcipio, & de continuando uſu Chinæ Chinæ ambigo anceps. Expetit tamen Æger continuationem remedii, illique animum adjicit ignarus Pharmacopola. Sino ego utrunque [neque enim aliud agere in meâ poteſtate erat] in manu conſilii ſui. Proſequitur Æger uſum Corticis, & a Febre paullopoſt liber evadit. Sed licet infebricitans, non tamen bene ſe habet. Dormit parum, ſibique ipſi videtur noctu non plane mente conſtare, medio quaſi inter ſomnum, & vigiliam ſtatu ſe habens, accuſanſque dolorem capitis gravativum fere continuum. Suadeo illi novam ſanguinis miſſionem, frequentemque clyſmatum injectionem cum circumſpecto, & parco victus regimine. Cuncta renuit; operaturque, & vivit ſuo marte. Redeunt Febres; repetitque uſum Corticis, me nequaquam vocato: illiſque fugatis dum me per Urbem fortuito offendit, narrat quæ geſta ſunt; conqueriturque graviter de contumaci capitis dolore. Et quoniam intra Arcem, cui præerat, proxime ſe recepturus erat ob imminentem Urbis expugnationem, noſtramque per conſequens liberationem, ſuaſi ſaltem ex officio meo, ut ſibi quammaxime caveret, & curam diligentem adhiberet. Sed paucis elapſis diebus, cum laborioſam, irregularemque noctu, & interdiu vitam traheret, imminente prandio repente Apoplecticus factus eſt, ſtatimque vitâ functus, me quidem illum vix vivum, ac jam expirantem [quod poſt unam, vel alteram horam contigit] reperiente. Certe mihi incongrua, & intempeſtiva viſa eſt Emetici, ac Febrifugi oblatio; nihilominus fortaſſe idem con-

tigiſſet,

tigiſſet, ſi aliter fuiſſet curatus: præſtititque non parum funeſto eventui & prava diſpoſitio, & præpoſterum regimen victus. Sed & repentina rapidæ Febris ſuppreſſio aliquam hîc ſibi vindicat ſuſpicionem.

Contra in Perniciofis Intermittentibus ſeptem priorum ſpecierum, videlicet perniciofo ſymptomate *Comitatis*, cum repentinus inopinato contingebat morbi prolapſus in exitium, ſtupidi, attonitique curantes Chirurgi, & ipſi Medici, ne per ſomnium quidem cogitabant de porrigendo Cortice, cum tamen tunc temporis tempeſtivus fuiſſet illius uſus. Hujuſce generis infortunium obtigit infelici Principi, *D. Duci de Leſdiguieres*, ex Optimatibus Regni, & Nobiliſſimæ ſuæ Familiæ Unico, ac Ultimo. Cum laboraret Ille Tertianâ duplici, ſibi comparatâ ob laborioſam Expeditionem Tyrolenſem: & cum poſt uſum immodicum, diuturnumque Syrupi de Papavere, lethargicum repente ſoporem in quodam paroxyſmo contraxiſſet, Medicus autem terrore perculſus ſtatim Tartarum Emeticum largâ doſi exhibuiſſet; ſuperaccitus ego interrogavi, num Febris periodum aliquam antea ſervaſſet, & num diebus anteactis aliqua in acceſſionis initio obſervata fuerint ſoporis indicia; ſed reſponſum retuli a Medico curante, ſymptoma illud eſſe plane novum, & quid diſtinctum a Febre, quæ nihilominus ſatis intenſa obſervabatur periodicæ adinſtar in ſuo vigore conſtitutæ; Æger vero quaſi Apoplecticus jacebat. Erumpente non multo poſt Emetici operatione, ab acrioribus etiam clyſteribus inferius proritatâ, & ſubſequente poſtmodum noctu acceſſionis remiſſione, mane ſtatim plura propoſui, Cortice nequaquam excepto, quippe qui conjectabam, Febrem obſcure admodum mihi deſcriptam eſſe vere periodicam. Sed nil ex iis, quæ proponebam, admittebatur. Dabantur mihi a Medico officioſa verba, prætereaque nihil. Venæ ſectio tantummodo communi ſuffragio ſancita jam fuerat, & celebrata non ſine aliquo etiam levamine. Tandem cum Laudanum opiatum mihi proponi non ſine horrore audiſſem, eo ſcilicet nomine, ut diaphoreſim promoveret ad ſolvendum penitus morbum, qui jam ſemiconfoſſus credebatur vi Emetici, palam edixi: feriandum prorſus eſſe a Narcoticis, neque fidendum ei mentis alacritati, quam Genero-ſus Princeps adhuc conabatur oſtendere, cunctos benigne excipiens, meque ipſum non antea viſum prompte, ac humaniter alloquens; immo cum expreſſe prædixiſſem Aſſidentibus, poſſe ſubſequente forſitan die renovari, quod contigerat antecedente, tanquam funeſtus Haruſpex male audii a quodam

de Familiâ, qui prognoſticum longe diverſum, ac longe feliciús a curante Medico acceperat. Itaque neglectis omnibus monitis meis, alterâ die lethargo conſimili correptus infortunatus Princeps diem ſuum obiit, remediis omnibus, etiam aſperioribus, quotquot a Medico ſuo, & a Primario Chirurgo Sereniſſimi D. Ducis de Vandomo ſuperaccerſito [quibus invicem acriter altercantibus Ægrum reliqui] excogitari potuere, incaſſum adhibitis; cum tamen Cortex valide adminiſtratus Acceſſionem, atque Lethargum mortiferum probabiliter inhibere potuiſſet. Atque his ex Gallorum aliquot Caſtrenſium Chirurgorum abuſu [doctiſſimos cæteroqui, ac eximios tam Chirurgos, quam Medicos politiſſimæ Nationis illius iterum excipio] circa oblationem Chinæ Chinæ in omnium fere Febrium Periodicarum principio, & circa omiſſionem illius in Perniciosarum curatione, incidenter excerptis, Caput hoc lubet claudere, reſervatis in ſubſequens Hiſtoriis ex noſtrâ Praxi, & obſervatione depromptis.

CAPUT VI.

Exempla nonnulla felicia citæ oblationis Chinæ Chinæ *in principio Periodicarum Pernicioſarum, greſſu celerrimo ad Continuas eſſentialiter, atque Malignas vergentium. Ea tamen nonniſi cautam circa hoc, circumſpectamque fiduciam prudenti Medico videntur præbere.*

NON OMNES equidem curationes, quas modô ſum relaturus, Febrium Subcontinuarum Malignantium abſolutæ ſunt oblatione Chinæ Chinæ in primo præciſe morbi principio, ſed tantum nonnullæ. Aliæ vero ſunt abſolutæ vel in augmento ipſius morbi, vel ſolum in principio, ſumpto ſecundum majorem ſuam latitudinem, & extenſionem. Nullæ autem in principio tam ſtricte ſumpto tentatæ ſunt, quin tertia ſaltem morbi dies vel præterierit, vel inclinarit; cum in primâ morbi invaſione, immo nec alterâ die, poſſimus eſſe ſatis certi de Ideâ Febris, multoque minus de periodo: quod tamen omnino neceſſe eſt pro congruâ exhibitione Corticis. Cum ergo primi principii, & primi progreſſus morbi parum diſpar ſit ratio, ubi præſertim principium ipſum latitudinem aliquam, nempe ad tres ſaltem dies, neceſſario admittit, hinc eſt, quod Hiſtoriis invicem haud

exacte

exacte ſimilibus animadverſiones Capite antecedenti præmiſſas, in præſenti corroborare aggredimur, ab iis incipiendo, in quibus ab ipſo ſtatim initio oblatus eſt Cortex, & progrediendo ad eas, in quibus oblatus eſt in augmento, vel circiter. Hoc igitur ordine ſervato,

I. *D. Joſeph Carrocius* e Nurſiâ, *Lithotomus* Urbis noſtræ peritiſſimus, anno 1707. corripiebatur Febre, cujus ortus, atque progreſſus fuit hujuſmodi. Primâ die cum levi horrore Ægrum invaſit. Poſtridie mane vocatus *D. Candrinus* invenit illum Febre carentem: proinde non rediit amplius eâ die ad ipſum inviſendum. Medico vix recedente, iterum acceſſit Febris, quâ vix tantillum remiſsâ, inſignis noctu facta eſt exacerbatio, tertiam diem præproperâ anticipatione præveniens. Vehemens ultra modum fuit hæc tum ratione intenſionis, tum ratione ſymptomatum, inter quæ ſignate ſoporoſus affectus eminuit. Jacebat Æger ſomniculoſus perpetuo, ſtupidus, interogantibuſque vix, atque confuſe reſpondens, vixque pariter mingendi memor. Urina illi pauca, ac impenſe rubra, vomituritio frequens, ſed fere inanis cum ſenſu gravativo in regione ventriculi, anxietas, & præcordiorum æſtus. Accito mane tertiæ diei celeriter Medico, eodemque mirante morbi faciem adeo diverſam redditam pendente curſu horarum 24, vix audet ille clyſterem præſcribere, meque interim in conſilium vocari inſtat enixe. Accedo & ego, hauſtumque *olei amygdalarum dulcium ſine igne recenter expreſſum*, ſtatim ut exhibeatur, ſuadeo, cujus blanda operatio per vomitum, perque ſeceſſum ſubſequuta, incidit, ut meditatus fueram, in horas cujuſpiam leviuſculæ remiſſionis. Veſpere accedens ſolus, cum ulteriorem adhuc venturo mane ſperarem Febris remiſſionem, non obſtante validâ etiamnum eorundem ſymptomatum duratione, præcipio adſtantibus, indici curanti Medico ſtatâ horâ ſequentis diei conventum noſtrum; mihi namque mentem eſſe mittendi ſanguinem, & ſubinde ſtatim Corticem exhibendi, haud obſcure iiſdem aperui. Contigit forte, ut viciniæ, & amicitiæ cauſsâ Ægrum inviſerit *Cl. D. Ramazzinus*, Mutinæ caſu moram trahens, qui penſitato illius ſtatu, & intellectâ intentione meâ, ſciſcitatus eſt primum, num ante plures horas Ægrum inſpexerim; & cum reſponſum retulerit, me vix tunc diſceſſiſſe, ſubjunxit humaniter, ut illi mos eſt, ſe quidem plurimam exiſtimationem habere pro aſſerto meo, attamen non agnoſcere locum ullum, neque tunc, neque [& quidem multo minus] in craſtinum conſultationibus Medicis, ulliſve remediis, ſed rem Sacerdotibus potius, quam

Clinicis eſſe committendam. Adeo gravis erat in ipsâ incipiente remiſſione ſtatus Ægrotantis. Quartâ nihilominus, quæ ſubſequuta eſt, die, cum remiſſio eſſet mane, ut conjectaram, non parum conſpicua, ſtatim Venam ſecari juſſi, Medico ordinario facile annuente, & ſatis liberaliter ſanguinem detrahi. Erat hæc hora correſpondens horæ matutinæ ſecundæ diei, quâ Medicus infebricitantem Ægrum deprehenderat. Cumque eâdem periodi proportione paullopoſt expectanda eſſet acceſſio nova, & mox ipsâ adhuc vigente nova ferox exarcebatio, tum continuitatem eſſentialem illatura, tum fortem ſoporoſum affectum gravem: propterea credens Ægrum his omnibus diu non ſuffecturum, habitâ ratione principii adeo vehementis, ad Corticem ſtatim confugiendum duxi, durante adhuc aliquâ periodi ſpecie, priuſquam ea integre obliteraretur. Præſcripſi idcirco Corticem in formâ boli *ad ſcrupulos tantum duos*, unâ horâ, vel alterâ a miſſione ſanguinis expectans, an vere, qui credebatur imminere, appareret Acceſſus longe gravioris ſuperventuri prodromus. Et revera non multo poſt ille ſe prodidit; quare veſpere horâ incipientis (qualiſcunque) remiſſionis, Corticem iterum præſcripſi, ſed *ad ſcrupulos quatuor*. Noctu valide exacerbata eſt Febris, cum minore tamen ſymptomatum, præſertim vero ſoporis apparatu: quamobrem Febrifugum quintâ die *ad ſcrupulos duos* mane, & ſero repetendum duxi, & ſic deinceps; unde maxima morbi imminutio ſextâ die; ſeptimâ vero omnimoda Febris ſolutio.

Obtentâ Febris expulſione, per duos vel tres dies feriatus ſum a Corticis oblatione, & clyſteribus frequentibus uſus ſum ad alvum ſubducendam, atque iterum per intervalla reſumpto uſu Corticis modo *ad drachmam*, *modo ad ſemidrachmam*, modo per longiora, modo per breviora intervalla, prout metus recidivæ, aut ejus indicia plus, vel minus mentem meam torquebant, Decumbentem neque ſanum, neque ægrotantem, ſed medio quodam valetudinario modo ſe habentem, perduxi ad diem vigeſimamprimam: quâ die motu Naturæ ſpontaneo plura vomuit cum tolerantiâ, & notabili ſubinde levamine; unde critica morbi ſolutio ea reputata eſt. Sed neque id plane evenit. Melius quidem habuit, vireſque antea fractas reſumpſit; ſed nocturnas identidem, leveſque Febriculas nullum typum ſervantes pertulit, a quibus ſolo victus regimine, ſolâque patientiâ liber evaſit, intra quadrageſimam diem perfecte convaleſcens.

II. Eodem fere tempore *D. Antonius Pacchionus Sacerdos, & Phonaſcus* Eccleſiæ Cathedralis, Vicinuſque meus, correptus eſt Tertianâ duplici, non admodum quidem intensâ, ſpe-

ctato

ctato calore ad tactum blando, & modicâ pulſus frequentiâ, ſed per parxoyſmos ſeſe mutuo excipientes ſtatim Continuâ. Pulſus illi parvus, atque depreſſus ab ipſo initio, linguaque admodum ſcabra, & arida ſine ullâ appetentiâ potus, urina tenuis, mens hebes, tarda, & querelis vacua. Tertiâ die cum ſponte, nullo tunc aſſidente, nullâque occaſione ſolus e lectó ſurrexiſſet, in terram procidit pronus, ubi quaſi obdormiens paullopoſt repertus eſt, dicens: ſe propriam erectionem exinde minime tentaſſe, etſi potens, quoniam grata illi ibidem obvenerat poſt caſum quies. Quartâ pariter die, cum abſentibus itidem aſſidentibus ad alvum deponendam in remotiorem locum ſe contuliſſet ſolus, novum caſum paſſus eſt, nec niſi poſt dimidiam horam deprehenſus humi jacens longe a cubiculo, vere dormiens, ac ſtertens. Expergefactus narrat iter, & itineris occaſionem, immemor tamen, an alvum exoneraſſet, nec ne; etſi reduci potius, quam eunti caſum ſibi obtigiſſe, aſſeveraret. Ajebat interim, ſe licet rei non bene conſcium placide obdormiiſſe, quaſi ægre ferens ſe ab eo loco dimotum fuiſſe, rem tamen quodammodo ſtupens, ſed nihil curans. Repetitum iſtud haud leve phænomenon reliquis adjunctum acutiei ſignis, inter quæ inſignis fuit mutatio, ac extenuatio celer faciei, me impulit [peractâ jam ſanguinis miſſione, aliiſque paucis remediis, morbo incipienti poſſibilibus] impulit, inquam, confugere ad Corticem, quoniam aliquo adhuc horrore interpuncta obſervabatur periodus Febris. Metuens igitur ego, ne in ſtatu tantæ cruditatis, properantis acutiei, & latentis inſidiæ, funeſti aliquid, vel ſiniſtri ſaltem, cui non facile mox eſſet occurrere, cito ſuperveniret Ægrotanti, Corticem illico, quartâ ipsâ videlicet die, cœpi præſcribere *ad ſcrupulos quatuor* in formâ boli. Quintâ die *drachmam j. ſs.* aſſumpſit partitis vicibus, & *tantundem* ſextâ: ſeptimâ *drachmam tantum*, & obliterata eſt Febris. Subſtiti tunc ab uſu remedii, Ægerque bene habuit ad paucos dies, perſeverante tantummodo eâdem, ipſi minime connaturali pulſus exilitate, atque concentratione, viriumque languore, cum appetentiâ tamen ciborum. Rediit poſt aliquot dies Febricula [feriante me ſemper ab uſu Corticis] quæ duplicis pariter Tertianæ Subcontinuæ typum habuit. Donec ea placide proceſſit, remediis methodicis caute per aliquot dies ipſam tractavi; ſed cum ſuperveniſſet mentis hebetudo, atque balbuties vera, cum impotentiâ, ſeu difficultate in exprimendis conceptibus ſuis, ſtatim iterum eâdem; quin & validiuſculâ methodo Corticem præſcripſi, & Febris cum ſymptomate ſublata eſt. Diuturnam nonnihil convaleſcentiam nihilominus paſ-

ſus eſt

ſus eſt ille; nec niſi poſt aliquod ſpatium temporis nativam mentis alacritatem ſuſcepit, etſi quoad reliquas redactus in priſtinum. Eam tamen ipſam integre recuperavit non multo poſt, eâque, favente Deo, etiamnum (ſemper exinde ſanus) valde laudabiliter utitur in cunctis, & in ſuis præſertim Modulationibus.

III. Faber Murarius, nomine *Petrus Antonius Arlottus*, patiebatur Tertianam duplicem per ſubingreſſum paroxyſmorum continuam, eamque intenſiſſimam. Huic nullum erat valde formidandum peculiare ſymptoma præter delirium aliquod, cum remittente tamen Febre evaneſcens. Tanta nihilominus erat Febris intenſio, ut de genere ardentium ea videretur, omniaque ſymptomata febrilia, ſitis videlicet, linguæ ſiccitas, jactatio, præcordiorum æſtus, urinarum paucitas, ac flammeus color, vigilia contumax, & ſimilia, talem ſpeciem præſeferebant, ut acutiem veram, & æqualem Febris continuitatem præ foribus eſſe, palam oſtenderent; minor quippe quotidie fiebat admodum illius remiſſio, & obſcurior periodus, quæ tamen uſque perſeverabat. Inſtabat ille, tolli celeriter Febrem, cui ferendæ imparem ſe fatebatur. Et licet frequens ſit in ore Ægrotantium, præſertim eorum, qui validis Tertianis etiam ſalutaribus detinentur, hujuſmodi querela, hoc tamen caſu metuebam & ipſe, cæteroqui non facile meticuloſus, quod metuebat & Æger; vel ſaltem inevitabilem morbi diuturnitatem, ſi eum manſuefacere licuiſſet, ſuſpicabar. Quamobrem præmiſſis præmittendis juxta exigentiam intenſæ Febris, quintâ morbi die cœpi ſimul præſcribere Corticem, ſed diminute, *ad drach ſs.* videlicet mane, & ſero: idque cum per duos dies peregiſſem non ſine levamine, doſim adauxi *ad drach. j.* per alios duos dies; ſed ſemel tantum in die: fuitque ſenſibilius inde juvamen; adeoque intra nonam circiter, vel decimam Æger a Febre remanſit immunis. Repetito vero poſt aliquot dies ad præcavtionem per modum leviuſculi alterantis remedio, perfecte convaluit, nullum exinde incommodum, nullamq; penitus recidivam paſſus.

IV. *Chriſtophorus Landuccius*, Homo provectioris ætatis, duplici pariter Tertianâ vexabatur per ſubingreſſum Continuâ. Violenta Febris intenſio, omniaque ſimul ſymptomata acutiem indicantia, qualia fuerunt ariditas, atque ſcabrities linguæ, ſubdelirium, anheloſa reſpiratio, urinarum tenuitas, ſtupida capitis affectio, manuum tremor, totiuſque nervoſi ſyſtematis oppreſſio imminens in ipſo morbi principio, me facile adduxerunt, ut metuerem Hominem ætate ſatis provectum, aliis morbis jam fractum, vertiginoſum a longo tempore, atque ſurdaſtrum,

daſtrum, morbo increbreſcenti minime ſuffecturum. Quapropter præmiſſis præmittendis pariter, ad normam affectus, ſubjectique curandi, circa ipſa morbi initia, vel ſaltem circa primum illius augmentum Corticem exhibui validiuſcule, *ad drachmas* ſcilicet *duas* uno hauſtu, remediumque *ad drachmam unam* altero die bis obtuli, ac dein *ad ſemidrachmam* per aliquot ſubſequentes dies; unde Febris quamcito deſiit, optimâ ſtatim, ac diutinâ ſubſequente valetudine. Poſt aliquod tamen tempus haud breve, cum Febrifugum ad prophylaxim præſcriptum aſſumere neglexiſſet, levioribus aliquot Febriculis fuit iterum correptus, a quibus cito, & facile [non bene ſum memor, an ſponte, an repetito Cortice] convaluit intantum, ut novam, juvenemque, vetere prædefunctâ, valuerit, auſuſve fuerit etſi ſenex ducere Uxorem.

V. *D. Joſeph. Ludovicus Agnanus*, duplici Tertianâ per paroxyſmos ſe mutuo excipientes continuâ laborans, etſi non leviter febricitaret, tamen nonniſi poſt aliquot dies, augmento ſcilicet morbi jam progrediente, cœpit præbere ſegniora quoque acutiei advenientis indicia. Urgebat interim ille me, urbane quidem, ſed fere dixerim importune, ne ſinerem progredi morbum, cum liceret illum per Corticem corripere, allegans & gracilem habitum ſuum, & *D. Carolum* Fratrem a me paullo ante Corticis ope ſanatum, Febre tamen valde diutius protractâ, eâque conſtanter intermittente, ut *Cap x. Lib i. Hiſt xii.* narravi. Ad hæc ſponſor fui, me attento animo cautelam omnem impleturum, ne mihi occaſio excideret, nolle tamen interim inhibere progreſſum morbi nullum adhuc mihi timorem incutientis, mihi, inquam, ob quandam illius in ſudorem proclivitatem morbi lentam ſolutionem ſperanti. Cum nihilominus Æger mihi quotidie exprobraret moram, creſceretque non parum intenſio Febris, atque ſymptomatum, ſimulque virium dejectio in ſubjecto valde gracili, morem geſſi petitioni illius. Quod quidem nedum congruum fuit, ſed & neceſſarium: quandoquidem cum mitius eſſem aggreſſus, ac diminute oblationem Corticis, Febris vero jugiter increbreſceret, illique inciperet inter alia adjungi ſingultus (ſymptoma in Febribus mihi perpetuo metuendum) coactus fui celeriter, ac pleniore doſi illum præſcribere. Intra tres, vel quatuor dies, ut mos eſt, Febris plane receſſit. Plures tamen (quod prætereundum non eſt) recidivas ſubiit Æger, etſi leviores, non obſtante continuato, ac opportune repetito uſu Corticis: adeout tandem Febriculas nonnullas irregulares propriis interim, publiciſque negotiis addictus per urbem circumtulerit,

rit, donec ſponte potius, quam Artis ope, illæ evanuerint.

VI. *D. Nicolaus de Pincettis* tunc Mutinæ agens, poſtea *Saxolenſis Militiæ Tribunus*, Tertianâ duplici ſubcontinuâ plurimum intensâ laborabat, illique medicinam faciebat *D. Candrinus*. Is in primo augmento morbi cum videret imminere uniformem continuitatem Febris, intendique ſymptomata acutiem jam jam demonſtrantia [inter quæ non levis ſtomachi affectio, & angor] me quoque in conſilium vocavit, ut Ægro impatienti, & irrequieto ſolamen daret. Decreverat ille jam meis aliâs circa hoc ratiociniis imbutus, Corticem tentare, illumque proinde jam pararat, meum tantummodo calculum expectans, ut exhiberet: in quam ſententiam quô facilius me traheret, meas mihimetipſi obtrudebat, regerebatque rationes. Fateor, quod etſi clare noſcerem imminere acutiem, & æqualem continuitatem Febris, Cortici inpoſterum minime forſan ceſſuræ, attamen quia eam ſuperabilem a naturâ Ægroti robuſtâ ſperabam per viam ordinariæ coctionis, fateor, inquam, quod ſi ſolus curaſſem, fortaſſis abſtinuiſſem a Cortice. Sed quoniam remedium paratum erat, incerta ſpes mea, Æger impatiens, & præceptis parum obtemperans, cumque præcipua alioqui remedia ſatis appoſite præceſſiſſent, præbui manus adjutrices uſui remedii ſuâpte naturâ innocui, neque tunc intempeſtivi. Sumpſit ergo Decumbens Corticem largiuſculâ doſi, ut citius deſineret uſus ingrati medicaminis, impatiente naturâ Ægri diuturnitatem remedii minime laturâ: & quâ celeritate Corticem abſorpſit, eâdem Febrem depulit non amplius reverſuram, utut paullopoſt, ac in ipsâ convaleſcentiâ indulſerit & Vino, & cuicunque appetitui adverſo exigentiæ boni regiminis.

VII. Nobilis, & Splendidus Vir, privatarum diſcordiarum Sedator eximius, & Pacifer, *D. Comes Rupertus Fontana* corripiebatur Tertianâ duplici ſubcontinuâ eodem tempore, quo corripiebatur aliâ conſimili Clariſſimus quondam, atque ut temperamento analogus, ita & ætate non longe major, *D. Nicolaus de Sanctis*, quâ, ut aliâs retuli, confectus obiit. Erant utrique haud inæqualia ſymptomata, vel ſi qua intererat differentia, graviora erant ex parte Comitis, quam ex parte Miniſtri, adeout judicio omnium, qui utrunque Ægrotum officii, & amicitiæ gratiâ inviſebant [erant autem permulti, & quidem Civitatis Proceres] longe majus impendere illi, quam huic videretur periculum: mihi vero minor erat formido de morbo D. Comitis Fontanæ, quoniam illum morbos etiam Herculeos ferre conſuetum noveram. Patiebatur autem is frequen-

quentem lipothymiam cum ſtomachi angore, virium proſtratione ſummâ, ſummâque pulſus depreſſione, gemebundus utplurimum languido queſtu, membris contractus, ſubfrigido ſæpe ſudore diffluens, & tempore majoris afflictionis actorum immemor; cum Miniſter e contrario priuſquam in præceps rueret, ſatis alacriter ſe gereret, pulſumque conſiſtentem, & ſpem critici ſudoris exhiberet. Præceſſit nihilominus ruina Miniſtri, ut præceſſerat nonnihil invaſio morbi, majorque fuit mei ipſius, aliorumque Medicorum cunctatio circa oblationem Corticis ibi, quam hîc, ubi medebar ſolus, & ubi jam ex alieno periculo oculatior fiebam, ne ultro fiderem incertæ ſpei. Quamobrem ſerio penſitatis omnibus, circa primum morbi vigorem Corticem propinandum cenſui, exhibuique largâ doſi, quam cum poſt plures horas tentaſſem repetere, portionem illius Æger vomuit, retentâ tamen tum priore doſi, tum modicâ portione ſecundæ. Ægre quoque, licet imminutâ doſi deinceps offerretur, tulit remedium ingratum ſtomachus averſus. Utcunque tamen tulit intantum, ut valuerit Patiens intra duos, vel tres dies a Febre ſimul, & ab omni ſymptomate liberari, abſque ullâ penitus recidivâ.

VIII. *D. Comitiſſa Hippolyta de Savignanis Scappinella*, æſtate mediâ anni 1706 conflictabatur Tertianâ duplici ſubcontinuâ plurimum intensâ, agebatque infimul quartum geſtationis menſem. Cum videret anxius, & prudens Conjux, Febrem jamjam in Continuam, acutamque migrare, noſceretque quam grave malum ſit, *Utero gerentem morbo acuto corripi*, pluries inſtitit, ut Corticem Peruvianum [quem mihi familiarem in caſibus arduis ſciebat] vellem præſcribere; quin immo non ſemel mihi ſegnitiem meam in hoc caſu exprobravit, veritus, ne ſero nimis, ideoque incaſſum tentarem, quod tempeſtive neglexerim. Fidebam ego contra robuſto, & juvenili Ægræ temperamento, & tolerantiæ cuidam ſymptomatum, cæteroqui valde gravium, quæ recenſere ſuperſedeo. Cum tamen ſudor quidam quaſi colliquativus ſine ullo levamine vires valde proſterneret, urina pauca eſſet, ac flammea, irritis refrigerantibus, & copioſis quibuſcunque potionibus, perpetuæ urgerent vigiliæ, aſſidua jactatio corporis metum abortus incuteret; Febris vero jam proxime omne periodi indicium videretur amittere, Mariturſque irrequietus opem Corticis imploraret, factus ſum petitioni indulgens, morbo jam ad ſtatum prope vergente. Exhibitus ergo eſt Cortex mane, & ſero *ad drachmam unam* per duos dies, poſtea per aliquot alios *ad drachmam ſemis* quotidie; & facile ſtatim, prout de more, liberata eſt Ægrotans

grotans a Febre, atque ab omni febrem comitante Symptomate, vitaque tum illius, tum fœtus [quarum utraque periclitabatur non parum] in tuto eſt poſita. Sed hîc notandum occurrit, quod inde ſucceſſit, quodque candide refero, velut partim militans pro remedio, partim adverſus uſum remedii in circunſtantiis deſcriptis.

Vere, ut modo ſum faſſus, morbus erat circa vigorem ſuum, ad quem properabat ſummâ vi, ſummoque impetu; quamobrem mihi viſus ſum exhibendo Corticem (licet vere periculum non leve eſſet in morbo, & in morâ remedii) mihi, inquam, viſus ſum incendium effræne domus cujuſpiam ſuffocare per ſectionem trabium, tectique proxime cremandi, non per effuſionem aquæ extinguentis: nihilominus ſi præſidium certum neglexiſſem, & Ægra obiiſſet, ſimulque fœtus, quæ infelix jactura! quæ Medici incuria! Vixit itaque; ſed pluries ac pluries recidit, Tertianis modo ſimplicibus, modo duplicibus correpta, & modo ſanata per uſum methodicum remediorum vulgarium, modo ſponte, modo per Corticem. Rus adiit, ibique pariter febriculas aliquot tulit. In urbem reverſa, & optime habens, partum edidit felicem; proceſſere egregie puerperia, Febremque ne Lacteam quidem ſenſit: immo eâ occaſione obliteratus eſt tibiarum tumor œdematoſus, eidem cujuslibet geſtationis tempore familiaris. Completo puerperio, Febribus iterum Tertianis intermittentibus, primô ſimplicibus, mox duplicibus tentatur, iiſque diuturnis, & ipſo Veris tempore inexpugnabilibus, a quibus tandem ſponte Naturæ potius, quam Artis ope (neque enim tunc Corticem mihi placuit adhibere, ſed Febris pertinaciam patientiâ vincere) perfecte convaluit; tantumque deinceps floridi coloris acquiſivit, ac roboris, ut nunquam antea melius habere viſa fuerit, licet anno ſubſequente morbo acuto correpta [datâ tamen occaſione evidenti] diem ſuum obierit Fato ineluctabili, ut *Lib V. Cap. IV.* in alium finem opportune adnotabimus.

Interim ex adverſo hoc inſuper notandum venit, quod quemadmodum Illi, quam Cortex curavit, pertinaces obtigerunt recidivæ, ita ſimiles, immo etiam pertinaciores, iiſdem ferme temporibus obtigerunt uni ex illius filiis ſimul cum matre decumbenti, ſed nullo unquam Corticis uſu curato. Quæ collatio, quâlibet contingente recidivâ, ſemper fiebat a me, jugiter admirante in curatione tam diſpari tantam paritatem, ac uniformitatem eventus.

IX. *Sacerdos* quidam, cujus nomen ſubticeo, ne Medico, qui curam illius geſſit, & meliorem fortaſſe partem elegit, vi-

dear

dear velle me cavilloſe quodammodo ſuccenſere, vel promeritæ laudis quidpiam detrahere; Sacerdos, inquam, iſte me conſulturus de ſuo, quod infra ſubdam, incommodo, prænotionis cauſsâ narravit mihi: ſe ante annum circiter a violentâ Tertianâ duplici correptum fuiſſe, in cujus acceſſu primo ſtatim delirus cum ſtupiditate, ac mentis hebes factus eſt. Tertiâ die his, & aliis gravibus ſymptomatis territus Medicus, ac de ruinâ præcipiti, nec forſan immerito metuens, eâ ipsâ die tertiâ Chinam Chinam exhibuit, cujus uſu ad aliquot dies protenſo ſuppreſſa eſt febris omnino ſine relapſu. Poſt dies L. circiter, translatâ forſan ad principia nervorum, ad quæ pariter ab initio tendebat, febrili materiâ, ſtupore crurum, & gravi ad motum ſegnitie capitur, dein balbutie, ſeu interceptione quâdam liberæ loquelæ. Jamque ferme annus integer exactus eſt, nec dum tamen, pluribus licet remediis a Medico ſuo ordinario præſcriptis, libere incedit, aut loquitur. Quid frugis reportaturus ſit ex præſcriptis a me, in fatis latet.

Super hoc caſu, ſi quid liceat conjectare, credi poteſt, quidpiam pejus eventurum fuiſſe, ni Cortex ſtatim fuiſſet oblatus; fortaſſis enim quintâ die lethargicus obiiſſet ægrotans. Quodſi dies quinta potuiſſet tuto expectari, priuſquam exhiberetur Cortex, forte vel morbus ab exordio violentus nonnihil de ſuâ ferociâ, ut nonnunquam aſſolet, remiſiſſet, diſcretis magis paroxyſmis redditis; vel ſi talis perſeveraſſet, dummodo non intuliſſet mortem, majori certe cum ſecuritate, & abſque metu novi, graviſque morbi, febris per Chinam Chinam foret depulſa. Sed quis de his audeat ante factum quicquam certo vaticinari?

X. En ſtatim eventus oppoſitus in hoc alio caſu, quem in Pernicioſis potius Intermittentibus, quam in Subcontinuis indicaſſem, ut ferebat ordinis ratio, ſi mihi citius innotuiſſet: Utcunque, neque hoc loco inopportune memorabitur. Narravit mihi nuperrime non ſine laudabili ſolicitudine junior, ſed non exiguæ expectationis Medicus, ſe non multo ante habuiſſe præ manibus Tertianam febrim, cujus primus acceſſus cum frigore incipiens plurimam habuit cum intenſione extenſionem; quapropter cœpit animo remote volvere oblationem Peruviani Corticis, quotieſcunque febris ad continuitatem properaſſet, ut facile eventurum ſuſpicabatur, nil aliud cæteroqui metuens, quia non ullum aliud ſymptoma deprehendebat. Secunda acceſſio cum aliquâ vomituritione, & modicâ dejectione materiæ excerni ſolitæ invadens, longe breviorem habuit extenſionem, & minorem pariter intenſionem, cui perfecta de-

more

more ſucceſſit apyrexia, ita ut Æger die vacuâ difficulter tulerit, ſe in lectulo detineri: atque hic rerum ſtatus omne delevit a mente Medici de Chinâ Chinâ propinandâ conſilium. Paroxyſmus tertius ſine ullo frigore Ægrum invaſit, ſed cum vomitibus aquoſis, & dejectione unicâ materiæ nullius pravæ qualitatis, cui paullopoſt ſucceſſit alia quædam meri, & atri ſanguinis, qualem deſcripſimus *Cap. I. Lib. III.* Quæ dejectio frequentior facta, & ad ſeptem, vel octo vices repetita, ſine ullo quidem dolore, ſed ſemper cum exitu copioſo nigricantis tum concreti, tum diſſoluti ſanguinis, quaſi ex venæ cujuſpiam varicoſæ rupturâ ille prodiret, in eo ipſo paroxyſmo Ægrum Sacris Eccleſiæ properanter munitum de medio ſuſtulit. Hujuſmodi certe pernicioſo, ac læthali ſymptomate comitatas Intermittentes, niſi in eo, quo illud apparuit, acceſſu hominem interfecerint, Peruviano Cortice valide oblato brevi ſanari & diximus, & exemplis confirmavimus in Hiſtoriis. Atque idipſum contigiſſet, ut reor, hoc caſu, ſi dejectio ſecundæ acceſſionis, quæ modum naturæ ſervavit, quidpiam ſaltem hujuſmodi tincturæ præſetuliſſet, ita ut Medicus de neceſſitate ſiſtendi febrem per oblationem Corticis ſuſpicari valuiſſet, vel etiam ſi hujuſmodi oblationem neceſſariam tantummodo reputaſſet [ut ferme reputavit primâ acceſſione] titulo impediendæ continuitatis, de quâ tamen metum rationabiliter ſubmovit ſecunda ipſa mitior acceſſio. Sed & hîc divinationibus magis opus eſſet, quam conjecturis.

Hinc patet, quam lubricæ ſint, ac fallaces conjecturæ noſtræ, etiam cum maximam videntur præſeferre ſpeciem probabilitatis; quod maxime verum eluceſcit in prænarratis, ubi una obſervatio aliam quandoque videtur infirmare. Propterea cum mihi ſatis adhuc exploratum non ſit, neque niſi diutinâ, prudenti, & cautâ experientiâ ſit explorabile, quinam conſtanter ſit profectus, & conſequenter quidnam rationabiliter ſperandum, quidve metuendum ex properâ Corticis oblatione in Febribus, de citâ, & celeri continuitate, acutie, atque malignitate acquirendâ ſuſpectis, ideo ab ulteriore, aut firmiore voto lubens abſtineo, donec longior dies, aut crebrior occaſio, & eventus, experientiæ nondum integræ ſolidiora fundamenta, majuſve complementum adjiciat. Non enim æque experiri licuit, aut licet circa Febrium ſubitam ſuppreſſionem, utut benigno id fiat, innocuoque intrinſece medicamento, ubi morbus eſt naturæ adhuc ancipitis, nec in certam perniciem plane propenſus, præcipue circa prima illius initia indeterminata etiamnum, & inſtabilia, ut licuit, licet, ſemperque licebit,

ubi

ubi vel morbus nonnihil protenſus pravam inclinationem ſuam, ſi quam habet, clarius patefacit, vel pernicioſo, ferali, funeſtoque ſtipatus ſymptomate, certum, ac inevitabile portendit exitium. Ibi namque prorſus incunctanter exhibendus eſt Cortex Methodo noſtrâ, ſuis locis deſcriptâ, eamque, poſtquam publici juris eſt facta, ſalvâ conſcientiâ negligi, aut omitti non poſſe, æque certo crediderim, ac credam ſine notâ impietatis omitti non poſſe oblationem funis, aut baculi, qui præſto ſit, Homini ſubmerſo in gurgite, & ob defectum manus auxiliatricis pereunti.

Quâ animi conſtantiâ hoc aſſero, & aſſerui toto *Lib. III.*, qui propoſitum fere totius Operis ſolus continet, non ſum auſus aſſerere Capite præcedenti in caſibus, & circunſtantiis ibidem recenſitis, utut Hiſtoriæ felices ſuperius allatæ, aliæque conſimiles, quas poſſem afferre, id ipſum haud inefficaciter ſuadeant. Mihi ſat ſit, obſervationes meas, praximque meam circa hoc circumſpectam in medium adduxiſſe, ut inde docti, prudentes, & experti Viri, quodque magis refert, a præjudiciis immunes, eandem praxim non ſine exemplo valeant in uſum revocare, eamque vel ampliare, ſi nimis cautam, reſtrictamque reperiant, vel moderari, ſi audaculam. Vix tamen poſſibile reputo, eam ullo temeritatis ſtigmate poſſe notari, ſi cautionibus luculenter expreſſis, a Viro temperanter fidenti in actum deducatur. Sufficiat ergo non puſillis quidem, neque audacioribus, ſed moderatis tantum, & cordatioribus lumen aliquot, utut incertum, ac dubium, per animadverſiones, & conjecturas meas prætuliſſe: ex iis etenim vel titubanter prolatis, nec uſpiam firmatis, facile cuilibet ſollerti ingenio pro re nata conſtare poterit, quid ipſa mea identidem ſuadeat, quidve diſſuadeat hæſitantia, vel ſubticentia. Atque ita longe melius, ac ſi quicquam temere pronunciaſſem, quodnam ſit cauti ſimul, ac providi Medici *munus*, & *officium*, tacitus innuam, & quempiam forte præcipitanter nimis de hac materiâ ſcripturum,

—— nil ſcribens ipſe, docebo
Quid deceat, quid non, ——

ratus interim, me, cum non ultra valeam, alieno commodo ſatis præſtiturum, ſi

—— fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipſa ſecandi.

FINIS LIBRI QUARTI.

FRANCISCI TORTI
THERAPEUTICES
SPECIALIS
LIBER QUINTUS.

THERAPEUTICES SPECIALIS

LIBER QUINTUS

Febrium omnium Continuarum, necnon aliorum quorundam Morborum, præſertim recurrentium, examen continens, docenſque in quibuſnam earum, eorumve poſſit eſſe proficuus Cortex: Item quænam illius utilitas ad Prægnantium, ac Puerperarum Febres, & quæ vis ejuſdem in Clyſteribus, ac Epicarpiis adhibiti.

CAPUT PRIMUM.

Generalis præmittitur Febrium diviſio, materiæ, de qua agitur, congruenter aptabilis.

EXPLEVI hactenus quod ſpoponderam, loquutus non modo, quod præcipuum erat, de opportunâ, & minus tritâ oblatione Peruviani Corticis in Febribus Intermittentibus Pernicioſis, verum etiam de vulgari illius uſu in aliis omnibus earundem Intermittentium non malignantium ſpeciebus. Quia vero magni hujuſce Remedii activitas hæc quoque pomæria tranſcendit, ſed ſorte nonnihil ancipiti, itaut illi vis nulla adverſus ullam Continuarum ſpeciem ab aliquibus concedatur, quod falſum vidimus ſaltem in Pernicioſis continuitatem aliquam recenter adeptis; ab aliis

vero, quod æque falſum diximus, vis maxima illi tribuatur adverſus omnes ipſarum Continuarum ſpecies, immo adverſus alios Morbos per intervalla potiſſimum recurrentes, idcirco ne quid noſtro huic qualicunque Tractatui deſit in hâc materiâ, lubuit veluti Corollarii loco quintum hunc Librum inſtituere, ubi omni, quâ licuerit, claritate, ac certitudine patefiet, in quibuſnam aliis præter jam dictas Febrium ſpeciebus, & Morbis China China vere conveniat, & in quibus vere non.

Exordium itaque ducendo a Febribus, quibus univerſali conſenſu magis congruit remedium iſtud, quam aliis quibuſcunque Morbis, neceſſe erit aliquam earum diviſionem præmittere, & explicare, ut de quibus vere loquamur, dum uſum Corticis in illis vel approbamus, vel reprobamus, ſine ullâ æquivocatione innoteſcat. Hæc ergo, quæ ſequitur, nobis erit diviſio, ſi non omnibus numeris abſoluta (quandoquidem id omnino perficere ad ritus ſcholaſticos inutile ſimul, & contentioſum foret) ſaltem ſufficienter commoda in eum præcipue finem, in quem illam conſtruimus; eritque magnâ quidem ex parte ab Antiquioribus deprompta, ſed inſimul ad Neotericorum leges, quantum ſat eſt, diſpoſita, retento tamen adhuc in generalioribus præſertim membris veterum terminorum, quippe notiorum, ſono: eſto falſis utplurimum ſuppoſitionibus, quas minime admittimus, innixa primum fuerit eorum uſurpatio.

Dividebant igitur Antiqui, ſaltem quamplurimi, noſque pariter impræſentiarum cum illis ſub præmiſsâ nuperrime proteſtatione, Febres omnes in Simplices, Putridas, & Peſtilentes, ſeu Malignas; neque enim Peſtilentes a Malignis differre dicuntur, ut notum eſt, niſi penes majorem in illis, quam in iſtis malignitatis gradum. Nos autem tertium hoc membrum generale Peſtilentium, ſeu Malignarum omittimus modô; tum quia illud non alias *Febres* ſub ſe continet, niſi antedictas, *Putridas* ſcilicet, ac, ſi velis, etiam *Simplices*, & ſolas, & omnes, vel ſaltem plurimas; tum quia cum tota diverſitas earundem Malignarum ab iiſdem non Malignis in nullâ aliâ re ſita vulgo ſtatueretur antiquitus, niſi in venenatâ quâdam qualitate, putredini, ut ajebant, in Putridis ſuperadditâ, ipſiſque ſecundum aliquos Simplicibus, ac minime putridis aſſociabili, non eſt, cur ſub duplici claſſe eandem penitus rem iterum producamus; tum denique quia malignitas iſta (in quocunque illa conſiſtat) ſi ſit adjuncta Febribus, quæ per Corticem curari queant, quando ſunt in ſtatu benigno, non officit, quominus eædem in ſtatu quoque maligno per illum curentur;

ſecus

ſecus ſi malignitas conjungatur cum Febribus in ſtatu etiam non maligno Corticem reſpuentibus. Propterea de iſtâ malignitate Febribus accidentali ſufficiat in diviſione noſtrâ aliquam tantum mentionem facere, ubi ea Febribus Cortici obtemperantibus fuerit aſſociata, ut quæ nonnullas accidentales, perniciales tamen, ut alibi vidimus, ipſarum Febrium differentias conſtituit. *Simplicem* ergo Febrim vocabimus cum Veteribus *Ephemeram*, ſeu Diariam, cujuſcunque ſit generis, *Synochum* imputrem dictam, & *Hecticam*, quam poſtremam dividimus in *Primariam*, quæ a principio invadit, & *Secundariam*, quæ, vel particularibus affectionibus, puta Phthyſi, aut conſimili viſcerum corruptioni, vel aliis nonnunquam Febribus, præſertim Ardentibus, ſolet ſuccedere, quatenus illæ, de genere licet Acutarum ab ortu, in Hecticam tamen veram, ſed Secundariam, tractu temporis migrant.

Putridas autem, ſive Humorales Febres [quorum terminorum nota eſt ſignificatio, quantum exigit generica deſignatio reliquarum Febrium] dividebant Veteres in Continuas, & Intermittentes, rurſuſque Continuas in Continentes, ſeu Synochos, & in Proportionatas, ſeu Periodicas. Nos vero majoris claritatis gratiâ pro fine noſtro, & abſque læſione ſubſtantiæ rei, prima quidem duo recipimus membra generalia, ſeu duo latiora Febrium genera, *Continuarum* videlicet, & *Intermittentium;* ſed Proportionatarum genus ſubalternum non a Continuis ſolis derivamus, verum partim a Continuo, partim ab Intermittente ſummo genere, non ordine quidem plane metaphyſico, ſed ordine phyſico, ac practico, abſque ullâ etiam Scholarum injuriâ. Haud equidem immediate ex Continuâ, & Intermittente Continuam Proportionatam deducimus, ſed mediate, & per gradus phyſicos ſuæ compoſitionis, ſuique exortus, videlicet ex *Continua Remittente*, & ex *Intermittente* Communicante, ſeu potius *Subintrante:* adeoque *Continuas*, ut infra explicabimus, non dividimus immediate in Continentes, & Proportionatas, ut mos eſt, ſed in *Continentes*, & quoquo modo *Remittentes*, ſicut dividemus *Intermittentes* in *Diſcretas*, & *Subintrantes*, licet Subintrans ſtricte loquendo vix amplius dici queat Intermittens: deinde ex *Continuis* quomodolibet *Remittentibus*, & ſuo loco deſcribendis, ſimul ac ex *Intermittentibus Subintrantibus*, Continuas *Proportionatas*, ſeu Periodicas componi dicimus. Cum enim Febris *Continua Proportionata*, ſeu *Periodica*, ſit revera mediæ inter Continuam, & Intermittentem naturæ, habeatque communem cum Febre Continuâ ut ſic rationem Continuæ, & cum Intermittente rationem Periodicæ,

non eſt extra rem illam ponere velut tertium quid ex Intermittentis, & Continuæ concurſu, ſeu mavis ex Fermentorum earundem mixturâ reſultans, & de utriuſque naturâ participans. Ita ex duobus Animalibus diverſæ ſpeciei unum tertium progignitur; & ita in eodem Stipite, uno Ramo Aurantia, altero Citrea Poma ferente, unus & idem medius Ramus exurgens veluti Hermaphroditus inter illos (norunt hæc quotquot elegans inſitionis artificium, & amœna monſtra callent, Hortorum luxui inde progenita) Poma edit ex Citreo, & Aurantio mixta,

Miraturque novas frondes, & non ſua Poma.

Haud aliter in Febrium geneſi Febris Continua Proportionata ex Continuâ ſimul, & ex Intermittente quaſi conflata viſitur in praxi, qualis proſtat in Ideali noſtrâ Febrium *Arbore Cap. V. hujuſce Libri*: adeoque cohærenter ad praxim, & ad intentum noſtrum, quod clarius deinceps eluceſcet, & in cujus gratiam hæc dicta ſunt, Febres *Putridas* appellatas immediate quidem dividimus in *Continuas*, & *Intermittentes*, ſed utraſque æqualiter ad *Continuam Proportionatam* gignendam, ut infra, diſponimus.

Primo itaque loco Febris *Intermittens* vel Diſcreta eſt ſecundum paroxyſmos, & plane disjuncta, adeoque Legitima, vel eſt Subintrans, & conſequenter Notha. *Subintrans* (ut de hac prius loquar) dicitur, quando priuſquam deficiat unus paroxyſmus ſuâpte naturâ finiendus, ſubintrat alter; & ſi valde propinqua ſit, vel immediate ante abſoluta prioris ſolutio, cum alter ſuccedit, hujuſmodi Febris dicitur tantum Communicans, vel Coalterna, & adhuc naturam veræ Intermittentis retinet, aut plurimum redolet: ſi vero paroxyſmus prior, tunc cum alter ſubingreditur, non ſit admodum propinquus ſolutioni ſuæ, tunc hujuſmodi Febris dicitur Subintrans; jamque incipit a naturâ veræ Intermittentis nonnihil deſciſcere, & lentâ quâdam metamorphoſi in *Continuam Proportionatam* tranſmutari: idque eô magis ſuccedit, quô major eſt paroxyſmorum ſeſe mutuo excipientium commixtio, concurrente inſimul intimâ diſpoſitione cruoris ad æſtuandum aſſidue, ut fuſius dicemus *Cap. III. Diſcreta* ex adverſo vocabitur quæcunque acceſſiones ſuas plane diſtinctas habebit, quemadmodum veram, & Legitimam Intermittentem decet. Hæc autem vel irregularis eſt, nullum ſcilicet typum, nullum certum Circuitum, nullamque determinatam periodum ſervans, & *Erratica* dicitur; vel has omnes conditiones, atque periodos certas ſtato ordine ſervat, & dicitur *Periodica*. Periodicæ tres ſunt potiores, & omnibus acceptæ

ſpecies,

ſpecies, quarum quæ quarto quoque die invadit, *Quartana*; quæ tertio quoque die, *Tertiana*, & quæ quotidie, *Quotidiana* vocatur. Rurſus notæ ſunt, abſque eo quod crambem hanc recoquamus, illarum ſubdiviſiones in Legitimas, & Spurias, ſicut & in *Simplices*, *Duplices*, *vel Triplices &c.* Item earum complicationes, aut commixtiones cum aliis tam ejuſdem, quam diverſi generis, unde *Complicatæ* dictæ, quas inter celebris eſt Semitertiana, aut *Hemitritæus*: pariterque tritæ ſunt degenerationes, ſeu tranſmutationes earum quandoque omnium in *Subintrantes*, mox in Continuas tum *Acutas*, tum *Lentas*, veræ nonnunquam Cachecticæ, nonnunquam Maraſmodis, quin & Hecticæ ipſius æmulas &c.

Sed & his vulgatioribus, ac majori ex parte Benignis, addamus hîc loci cum *Mercato* Pernicioſas, ſeu Malignas Intermittentes; immo non quidem addamus, cum hæ non aliæ ſint, quam prædictæ, ſed in gratiam Corticis Peruviani ſpecialiter, & mirifice in illas agentis, conſideremus eaſdem ſub qualitate, more, aut charactere Malignarum; quod omnibus quidem Intermittentibus poteſt competere ſive ab intrinſeco, ſive ratione alicujus adjuncti funeſti ſymptomatis, morbum graviſſimum ſimulantis modo ſub unâ differentiâ, modo ſub aliâ, ut vidimus ſuo loco, ſed præcipue Tertianis, quibus quælibet ſpecies malignitatis facile accedit. Cæterum Quartanæ quoque lethargus non raro, quibuslibet autem aliis ſaltem Continuitas eſſentialis, & inde Malignitas poteſt, ac ſolet nonnunquam accedere, eaque tam de genere Colliquativo, quam de Coagulativo; ut proinde quod de Tertianâ, quippe potiore, dicitur, datâ proportione intelligendum ſit de quâcunque Intermittente. Præmiſſis itaque antedictis illarum diviſionibus, ſubdividimus Tertianam tam ſimplicem, quam duplicem ratione moris in *Benignam*, & *Malignam*. De Benignâ jam ſatis. *Malignam* diſtinguimus in *Solitariam*, & *Comitatam*, videlicet in eam, quæ ex pravâ naturâ ſuâ ad Acutam, Malignam, & Pernicialem vergit, & in eam, quæ talis repente fit ob adjunctum ferale aliquod, & peculiare ſymptoma, morbo ipſo, quem mentitur, & Febre, quam comitatur, deterius. Cum autem hujuſmodi Malignum ſymptoma in Comitatis ab humorum colliquatione, vel concretione neceſſario dependeat, propterea Febris eodem *Comitata* in *Colliquativam* dividitur, & *Coagulativam*. Colliquativæ ſoboles ſunt *Cholerica*, *Subcruenta*, *Cardiaca*, *& Diaphoretica*. Coagulativæ vero, *Syncopalis*, *Algida*, *atque Lethargica*, de quibus omnibus jam ſuo loco. Malignæ autem Tertianæ *Solitariæ* [idem dic de Quartanâ &c.] unam tantum-

modo

modo ſpeciem ponimus, quaſi, ut *Mortonus* inquit, Proteiformem, quam *Subcontinuam* dicimus, neque illam ad ullum determinamus Colliquationis, aut Concretionis genus, cum ad utrunque ſit identidem, & alternatim diſpoſita. Et hæc eſt, ut & alibi, noſtra Intermittentium diviſio.

Diviſio autem *Continuarum* nobis erit in *Continentes* appellatas, & *Remittentes*. Continuæ *Continentes* ſunt (loquor cum communiori) illæ, quæ nullâ viciſſitudine exacerbationum, aut remiſſionum notatæ, a principio ad finem unâ veluti acceſſione protenduntur, ſive id fiat per æqualem ſemper, ſive per ſemper creſcentem, ſive denique per ſemper decreſcentem continuitatem, & dicuntur Synochi putridæ. Continuæ vero *Remittentes* [quas nomine Continuarum ſimpliciter placeret appellare, niſi nomen iſtud Continuis Proportionatis longâ tituli poſſeſſione communiter tributum foret] ex adverſo ſunt, quæ non unâ continuitate vel ſemper æquali, vel ſemper creſcente, vel ſemper decreſcente ſunt prææditæ, ſed tali, quæ licet jugiter perſeveret, aliquas tamen patitur identidem obſcuras, nec certo plane ordine recurrentes exacerbationes, ſeu motiunculas, aliquaſque pariter ſuſcipit remiſſiones, ſed eas quoque nec admodum conſpicuas, nec certo prorſus ordine redeuntes: adeoque a Continuis Continentibus *Remittentes* iſtæ diſtinguuntur ſecundum nos præciſe per hoc, quod non adeo fixam, ut illæ, habeant continuitatem ſuam, ſed plane inæqualem, & quidem vel inordinate talem, vel ad ſummum ordine quodam pendente potius a rerum externarum, ſeu non naturalium uſu, quam ab intrinſecâ radice; non vero diſtinguuntur per hoc, quod habeant continuitatem ſuâpte naturâ ordinate inæqualem, & certo quodam typo diſtinctam, ut habent Continuæ Proportionatæ. Iſtæ ſiquidem, nempe *Continuæ Proportionatæ*, *ſeu Proportionales*, quæ ſecundum nos ex Subintrantibus, & Remittentibus ſupra explicatis aſſurgunt, magiſque ad Intermittentes in exortu ſuo, magis vero ad Continuas, & Acutas in progreſſu ſpectare videntur, ſunt illæ, quæ licet nunquam omnimode ſolvantur, certas tamen, & periodicas habent incrementi, & decrementi viciſſitudines, & juxta diverſitatem periodorum, Febrium Intermittentium adinſtar (ex quarum fermento ſaltem partialiter pendent) *Quotidianæ*, *Tertianæ*, *aut Quartanæ Continuæ*, *ſive Simplices*, *ſive Duplices &c.*, aut ſolo etiam retento generis nomine, *Continuæ* ſimpliciter, licet forſan minus appoſite, nuncupantur, ut paullo ante diximus; de quarum indole æquivocâ fuſius acturi ſumus *Cap. III. hujuſce Libri*. Harum ſubdiviſiones, ſeu differentiæ accidentales plurimæ recenſentur, quarum

rum aliquæ Tertianam, aliquæ Quotidianam Continuam reſpiciunt. Quæ ad *Tertianam Continuam* pertinent, ſunt præ cæteris *Cauſon, ſeu Febris Ardens, Aſſodes, Helodes, Syncopalis minuta &c.* Quæ vero reſpiciunt *Quotidianam Continuam*, ſunt *Hepiala*, *Syncopalis humoroſa &c.*

Continentium autem ab Antiquis aliæ dicebantur *Eſſentiales, ſive Primariæ*, aliæ *Accidentales, ſive Secundariæ*, aut communiter *Symptomaticæ*. Hæc tamen diviſio [ut fatear] omnibus indiſcriminatim Continuis aptari ſolita, præcedebat potius, quam ſubſequebatur diviſionem Continentium, & Proportionatarum, nec male: quandoquidem Continuæ Proportionatæ, non ſecus ac Continentes, ſunt Eſſentiales. Sed nobis pro dilucidâ noſtræ intentionis explicatione commodius eſt Eſſentialium, & Symptomaticarum diviſionem a Continente derivare, tanquam a potiori, non excludendo præciſione noſtrâ rationem Febris Eſſentialis ab ipsâ Proportionatâ. Interim hoc pacto Symptomaticas ad Continentium genus, ad quod ſaltem plerunque ſpectant, revocaſſe non piget. *Eſſentiales* erant Antiquis, ſuntque & nobis illæ, quæ ex ingenito univerſali, ac proprio fluidorum vitio nullâ concurrente peculiari determinatæ partis affectione excitantur. Symptomaticæ autem ex adverſo appellabantur illæ, quæ non ex primario fluidorum vitio, ſed ex peculiari nonnullarum corporis partium affectione, puta Inflammatione, Eryſipelate &c ortum ſuum trahere videbantur. Sed cum pluribus placuerit, *Platero* duce, illas potius ut Eſſentiales reſpicere, & adjunctum Eryſipelas, Inflammationem &c. conſiderare velut quidpiam ab iiſdem Febribus, tanquam a primo fonte promanans, eas idcirco non *Symptomaticas*, ſed potius *Comitatas*, hoc eſt, peculiari morbo, aut incommodo in aliquâ corporis parte ab iiſdem excitato, ſtipatas lubuit nominare: quæ opinio plurimis etiamnum Neotericis arridet. Nos cunctis morem gerendo, quoniam id rei noſtræ non officit, ut litem componamus, unicuique aliquid detrahentes, & aliquid ſuperaddentes, retentâ diviſione noſtrâ Febrium, ut ajunt, Putridarum in Intermittentes, & Continuas, & Continuarum in Remittentes (quibus Proportionatas ſubnectimus) & in Continentes, nec non admiſsâ hâc poſtremâ, ſcilicet Continentium in *Eſſentiales*, ſeu Primarias, ut ſupra, & in Accidentales, ſeu Secundarias, aut communiter *Symptomaticas*, eaſdem rurſus Continentes Eſſentiales, majoris claritatis gratiâ, ſubdividimus in *Solitarias*, & *Comitatas*.

Primaria, ſeu *Eſſentialis Continens Solitaria* eſt Synochus jam ſupra expoſita, ex ſolâ fluidorum dyſcraſiâ nullo inſigni con-

concurrente, vel concomitante ſolidarum partium vitio, genita; & in tres ſpecies dividi ſolet, quarum quæ pari ſemper paſſu, & intenſione procedit, dicitur *Acmaſtica*; quæ paulatim ſemper creſcit, *Epacmaſtica*; & quæ paulatim ſemper decreſcit, *Paracmaſtica*. *Comitata* vero eſt, quæ cum aliquo morbo particulari a ſe genito, vel ſaltem cum gravi quopiam Symptomate morbum verum ſimulante, aut etiam æquante, copulatur, eſtque illis ortu prior, aut ſaltem ſimultanea, ut iis originem dediſſe credi poſſit. Cumque id potiſſimum accidat mediâ Colliquatione, vel Concretione fluidorum, idcirco in *Colliquativam* dividitur, & *Coagulativam*. Colliquativæ Febris ſoboles erunt *v. gr. Diabetica*, quæ ſcilicet immodicum urinæ profluvium, *Diaphoretica*, quæ nimium ſudorem, *Dejectoria*, quæ frequentes alvi dejectiones inducit, & aliæ hujuſmodi, quæ humores noſtri corporis nimium fundendo, ac diſſolvendo, enormes evacuationes, partiumque, quibus mediis illæ exercentur, moleſtas, atque morboſas affectiones ſibi aſciſcunt comites. Coagulatoriæ vero Febris [quæ varias vel in unâ, vel in pluribus corporis partibus, aut viſceribus, fluidorum ſtagnationes, aut concretiones inducens, alios morbos, vel affectiones ſaltem graves pro morbis habitas gignit] Coagulativæ, inquam, Febris erunt ſoboles, *Morbilloſa*, *Varioloſa*, *Scarlatina*, *Catarrhalis*, & aliæ pariter hujuſmodi, immo & *Inflammatoria* quævis, aut *Eryſipelatoſa*, ut *Pleuritica*, *Arthritica*, *Anginoſa* &c., dummodo Inflammatio a Febre, non Febris ab Inflammatione ortum duxerit.

Symptomatica autem Febris nobis erit, quæ vero alicui morbo particulari, cui juncta eſt, ſed ortu poſterior, non dedit originem, verum illam ab eodem recepit; cujus ſententiæ fuit & olim *Galenus*, ſubſcribens Prædeceſſoribus ſuis — *A Febribus* (inquit ille) *male habere, & vexari Antiqui dicebant eos, qui ſine certa inflammatione, aut abſceſſu, aut dolore, aut eryſipelate, aut, ut generatim, & univerſim dicam, abſque aliquo membro eximie præ aliis affecto ægrotabant. Quod ſi vel propter lateris, aut pulmonis, aut alterius cujuſdam partis inflammationem febricitabant, non jam febricitantes ipſos appellabant, neque Febribus vexari dicebant, ſed Pleuriticos, aut Peripneumonicos, aut Hepaticos, aut ſimilibus aliis nominibus nuncupabant*.

Symptomaticam ergo, reſpectu habito ad partes, ex quarum affectione illa ſuboritur, dividemus in *Officialem*, & *Privatam*. Officialis dicetur ea, quæ pendet ab actione vitiatâ partis alicujus, cujus officium ſit publicum, hoc eſt inſtitutum in gratiam totius corporis, vel in gratiam ſpeciei; quæ vero

pendet

pendet a vitio partis, cujus actio privata ſit, & ſibi ſoli deſerviens, vocabitur Privata. *Officialis* erit idcirco Febris *Lactea* Puerperarum, & *Alba*, ſeu Pallida Virginum Chloroſi laborantium. *Privata* autem Symptomatica dividetur in *Fixam* & *Vagam*. *Fixa*, quæ alicui parti determinatæ laboranti, velut radici ſuæ, primitus adhæret, cum a pluribus, diverſiſque omnium plane corporis partium morbis pendere poſſit, ſubdividetur ſaltem in ſpecies aliquot frequentiores, & magis obvias, quales ſunt *Inflammatoria* [quo ſub nomine *Eryſipelatoſam* quoque comprehendo] *Puſtuloſa*, ſeu Tuberculoſa, *Ulceroſa*, & *Lenta*, ea ſcilicet, quæ ex latente, & contumaci Viſcerum, imi præſertim Ventris obſtructione, tanquam a cauſsâ procedit, ipsâ labefactatâ eorundem viſcerum glanduloſorum intimiore ſubſtantia. Quæ enim citra Viſcerum labem ex diuturnâ tantum Febrium Intermittentium duratione, & ſucceſſivâ earum in Continuas tranſmutatione progignitur, adeoque obſtructiones ipſas, eaſque etiam vulgares, etſi durabiliores, producit, vel productas, & antea genitas auget, eſto etiam, quod vel maciem, vel Cachexiæ initium valeat inducere, ad *Lentas* tantummodo eſſentiales ex *Intermittentium*, non ad *Symptomaticas* ex *Continuarum* ſtirpe debet referri. Ad *Inflammatoriam*, ſeu Phlegmonodem *Symptomaticam* ſpectabit Febris, quæ ab aliquâ procedat Febrem ipſam præcedente partis alicujus Inflammatione; ſi enim Febris Inflammationem præceſſerit, vel ſi utraque ſimul etiam fuerit excitata, Febris potius Comitata vocabitur, quam Symptomatica, ut ſupra diximus; & hac de cauſsâ juxta regulam modo traditam, una, eademque ſpecifice, non individualiter, Febris, *v. gr.* Podagrica, Pleuritica &c., modô Symptomatica, modô Comitata dici poterit. In ſuppoſitione igitur, quod Febrem vere præceſſerit *v. gr* punctorius dolor lateris, Tuſſis, & difficultas ſpirandi, Febris hujuſmodi *Pleuritica* reducetur ad Symptomaticam Privatam Fixam, & quidem Inflammatoriam; ita & *Anginoſa*, *Arthritica*, & alia quævis, quæ ex quâlibet prius inflammatâ corporis parte proceſſerit, quarum ſeges copioſa exiſtit, ac propemodum innumera. In eâdem ſuppoſitione, quod Febri det anſam comes affectio, non Febris affectioni comiti, ad *Puſtuloſam*, ſeu Tuberculoſam pertinebit Febris *Herpetica*, quæ ex Herpete, & *Scabioſa*, quæ ex Scabie; ad *Ulceroſam* vero *Dyſenterica*, quæ ex Dyſenteriâ, & *Tabida*, quæ ex Phthyſi, vel alio quocunque ulcere ſive interno, ſive etiam externo, cavo, & ſordido, originem ducat: ſicuti ad *Lentam* Symptomaticam ſpectabit Febris *Maraſmodes*, quæ cum ſummâ corporis extenuatione;

ac

ac conſumptione, & *Cachectica*, quæ cum univerſali, ac inſigni illius tumefactione, mortiferoque pallore conjungitur. Et hæc de Symptomaticâ Fixâ. *Vaga* ex adverſo Symptomatica nobis nuncupabitur, quæ nulli peculiariter parti de more addicta eſt, immo nec ulli præciſe Febrium generi, ſed a nonnullarum partium actionem tam privatam, quam officialem edentium, morbo præexiſtente procedit, & per varias, quas facile ſuſcipit, identidem vagatur Febrium ſpecies. Hujus ordinis erunt Febris *Verminoſa*, *Venerea*, ſeu Gallica, & *Scorbutica*, quæ omnes ex certis quidem, ſed variis partibus graviter affectis poſſunt pendere, & per diverſa Febrium, etiam non Continentium confinia vagari. Ad hæc, ſi poſſibilis ſit generaliter mutua commixtio Febrium Putridarum Continuarum, puta Symptomaticæ cum Eſſentiali, vel Continentis cum Proportionatâ &c., hinc emergent quoque *Continuæ Complicatæ*, complicationi Intermittentium cum Intermittentibus, vel cum Continuis, proportione reſpondentes.

Hoc denique coronidis loco circa Symptomaticas animadvertendum, quod pro intentione noſtrâ non modo conſideramus ut tales Febres illas, quæ a morbo partis alicujus originem traxere, verum & eas [cujuſcunque fuerint ſpeciei, vel generis] quæ licet ortum ab iiſdem non traxerint a primordio, talem nihilominus in progreſſu cum aliquâ ex ipſis affectionibus connexionem acquiſierunt, & tale fœdus iniere cum illis, ut Febris eadem, quæ primo fortaſſe hujuſmodi affectionem genuit, ab eâdem poſtmodum circulari quâdam, & veluti reciprocâ cauſſalitate, alimentum, fomitem, atque diuturnitatem ſuam mutuetur; quo caſu Febris de *Comitata* in *Symptomaticam* tranſit. Atque iſtæ metamorphoſes paſſim obviæ, etſi ſcholaſticæ nugæ videantur, ſedulo animadvertendæ ſunt in praxi, eaſque hîc lubuit obiter indicare, quandoquidem ſic una, & eadem Febris pro variâ ſui habitudine modô curationi per Corticem inſtituendæ opportuna eſt, & modô non.

CA-

CAPUT II.

Peruvianus Cortex *inutiliter exhibetur in Febribus Continuis Continentibus, ſeu non Remittentibus, tam ſimplicibus (ut vocant) quam Putridis, atque bis quidem, tum Symptomaticis, tum Eſſentialibus, tum Solitariis, tum Comitatis, ſive Malignæ fuerint, ſive Acutæ ſimpliciter.* Mortoni *Praxis in hoc caſtigatior detegitur, ac vulgo ſit credita; non tamen plane recipitur.*

JUxta allatam nuperrime diviſionem, & terminorum acceptionem, quæ niſi ordinate præmiſſa fuiſſet, ac per extenſum explicata, ab aliquibus uno, ab aliis alio modo potuiſſet intelligi, jam ſeorſim examinare fas eſt ſingulas obiter Febrium Continuarum ſpecies, ut quibus ſanandis China China competat, & quibus non competat, clare determinemus.

Generice interim præmittendum eſt tanquam Theorema inconcuſſum in Praxi, quod energia Peruviani Corticis unice ſe ſe exerit adverſus fermentum illud, quod per intervalla ſanguini affunditur, ut diximus *Lib. I.*, illumque in febrilem effervеſcentiam concitat; minime vero adverſus fermentum, quod in ipſo jugiter ſanguine radices habet. Hinc ſequitur, quod poſt Febres vere Intermittentes nullæ aliæ in lineâ Continuarum occurrant Cortice curandæ, niſi illæ, quæ accidentalem, ut ſic loquar, continuitatem adeptæ, ſuam tamen primævam originem, vel potiorem ſaltem ſuæ originis partem agnoſcunt a fermento extraneo in eundem ſanguinem influente, ut ipſarum Intermittentium mos eſt.

Hoc jacto fundamento, cui conſtans, quantum novi, aſtipulatur experientia, facile erit deducere, quod nullis Febribus Simplicibus dictis, videlicet nec *Ephemeris*, neque *Synochis imputribus* [quibus ob citam, & facilem ſolutionem ſuperfluus eſſet, etiamſi prodeſſet] multoque minus *Hecticis* veris, tam *Primariis*, quam *Secundariis*, cujuſcunque ſit indolis fermentum pertinax, quod illas fovet, Peruviani Corticis aptetur actio.

Quoad *Continuas Putridas* dictas, ſive Humorales, ſi *Continentes* illæ fuerint, more ſcilicet a nobis expoſito, hoc eſt nullis Exacerbationum, aut Remiſſionum viciſſitudinibus interpunctæ, fuerintque pariter *Eſſentiales*, atque Primariæ, tam *Solitariæ*, quam *Comitatæ*, & tam de genere *Colliquativo*, quam de *Coagulativo*, ſingulæque tam *Malignæ*, quam ſimpliciter

Acutæ,

Acutæ, extra dubium videtur, illarum quibuſvis ſtabile intra cruorem, diverſumque valde ab Intermittentium fermento fermentum habentibus, Corticem Peruvianum opitulari non poſſe.

Quia tamen nec obeſſe ex ſui naturâ crediderim, aut unquam credidi, neque Aliorum favore Corticis opinantium, illudque remedium in quibuſvis etiam Continuis Febribus approbantium, auctoritatem temere ſeponendam duxi in juventute præſertim meâ; ideo tunc meæ minime fidens Minervæ nondum ſatis expertæ, de Cortice in *Continuis Primariis*, & *Continentibus* exhibendo periculum aliquod innoxium, aliorum fretus auctoritate, ut dictum eſt, faciendum cenſui. Sed ut ingenue confitear, præſcripto aliquoties non paucis Ægrotantibus, parcâ quidem, ſed congruâ, & partitâ doſi, ſub ſpecie boli cardiaci remedio, vel nullum inde levamen, ſicut nec damnum ullum emergere agnovi, vel illud beneficium tantummodo, quod aliis remediis vulgaribus adſcribendum facile creditur, tunc cum morbus, exacto jam Acutorum curriculo, finem ſuum ſive bonum, ſive malum aſſequitur; neque enim promptiorem antedicto, ſicuti nec feliciorem, aut infeliciorem terminum in iiſdem Febribus uſu Corticis obtentum potui dignoſcere, non modo cum ipſe præſcripſi, ſed & cum a *Fraſſono* Præceptore meo (poſtquam ſcilicet Remedii vires in *Caſu xvi. Cap X. Lib. I.* deſcripto fuit expertus) præſcriptum vidi. Penes me autem, cui operatio Corticis ſemper prompta, & celer apparuit, etiam cum diminute præſcriptus eſt, apparuit, inquam, ſemper talis, habitâ ſaltem proportione ad doſim præſcriptam in aliis caſibus: idcirco quotieſcunque morbus Cortice curatus ſuum de more ſtadium abſolvit, ut contigit tunc, profecto illius curationem Cortici non magis tribuam, quam cæteris remediis, aut ipſi Naturæ. Et ideo in hujuſmodi Febribus quâvis incrementi, ac decrementi alternatione carentibus, inutilem ſaltem, atque fruſtraneam crediderim, ingenue loquendo, oblationem ejuſdem Corticis; niſi adhibitâ induſtriâ aliquâ, mihi hucuſque ignotâ, ſenſibiliores effectus datum ſit intueri: licet non deſint, qui nedum ſperent ſe aſſequuturos, ſed & cenſeant jam aſſequutos modum, quo aliis adminiculantibus auxiliis, commixtiſque medicamentis, puta, Opio, flore Salis ammoniaci, Viperarum ſale &c., Corticem ipſum, qui baſis reliquorum eſt, ad *Febrifugi univerſalis* faſtigium elevent. Neque hoc [ut nihil ſubticeam] plane intentatum ipſe reliqui; ſed nec rem acu tetigiſſe mihi ſum viſus, neque tuta tantummodo, minimeque ſuſpecta admittenti, ulla amplius mihi ſupereſt ultro experiundi cupiditas.

Cæte-

Cæterum ſi quis ſit locus Cortici in Febribus Continentibus, is erit ad ſummum, atque etiam rariuſcule, non in Continentibus Originariis, ſed in iis, quæ ab Intermittentibus, vel Subintrantibus ortæ, prius in Proportionatas, mox & in Continentes degenerant. Iſtæ enim ſicuti in puncto ſuæ metamorphoſeos ſolent ſæpiuſcule curari Cortice, ita fortaſſe nonnunquam eodem curari poterunt, etiam poſtquam fuerint in eaſdem Continentes, ſaltem de recenti, penitus tranſmutatæ, vigente ſcilicet adhuc in illis aliquâ primævæ originis conditione, etiamnum corrigendâ per Corticem, qui inſuper obſtare poterit occultis ſuppetiis a primo fonte extraneo fortaſſe latenter, & indeſinenter ſanguini accedentibus. De his tantummodo Febribus recenter Continentibus factis fortaſſe loquutus eſt *Sydenham*, dum eas poſt amiſſam intermiſſionem vocat nomine *maxime Continuarum hujus ſpeciei*, in quibus cum fructu aſſerit Corticem exhiberi, *dummodo intempeſtivus Cardiacorum uſus ulteriorem Continuitatem Febri non conciliaverit : quo in caſu, Peruvianum* [inquit ille] *Corticem nihil quicquam profeciſſe, plus ſemel obſervavi*, quemadmodum aliâs retulimus.

Quoad Febres vero *Symptomaticas*, tam *Privatas*, quam *Officiales*, tam *Fixas*, quam *Vagas*, tam *Lentas*, quam *Acutas*, *Inflammatorias*, *Ulceroſas &c.*, & a quibuſvis organicis partium vitiis pendentes, nemo, quod ſciam, tam animoſus fuit huc uſque, ut in illis proficuum eſſe Corticem, abſolute pronunciarit, ſalvis infra ſubdendis; nam præterquamquod Febres hujuſmodi Symptomaticæ conſueſcunt de more, ac utplurimum potius ad Continentium genus Cortici inacceſſum referri, quam ad aliud, utpote a ſtabili vitio affectæ partis progenitæ, habent hoc inſuper, ut nonniſi ſublato eodem vitio poſſint auferri; quod opus pariter ſolet excedere vires ejuſdem Corticis. Id quod intelligendum eſt, tam ſi vitium organicum, puta Ulcus, Tumor &c. ſit in aliquâ parte nobili, & internâ, quam ſi ſit in ignobili, aut externâ, dummodo Febris a tali affectione ortum, aut fomitem ſuum agnoſcat, ſecus ſi agnoſcat a fermento conſueto, habeatque per accidens comitem aliam, ſive præcedentem, ſive ſimultaneam recenſitorum generum affectionem.

Ne vero quod experientiâ propriâ compertum habui circa hæc omnia ſilentio prætercam, præſertim in confirmationem, quod tenuiſſima ſit, vel nulla vis Corticis adverſus Febres *Symptomaticas*, nedum *Continentes*, verum & *Remittentes*, atque *Periodicas*, fateor, me pluribus Tabidis nondum conſumptis, & præter quotidianas Febris putridæ dictæ periodos valde conſpi-

cuas, vix tantillum Febris habitualis appellatæ tempore remiſſionis habentibus, Corticem obtuliſſe, tum ut eorum petitionibus indulgerem, tum etiam ut ipſas nimium increbreſcentes periodos inhiberem. At licet ex uſu remedii aliquod ſenſibile levamen ad aliquot dies fere ſemper obſervarim, cum manifeſtâ etiam quandoque (non tamen ſemper) Exacerbationum conſuetarum interceptione; attamen morbus paullopoſt vires reſumens curſum ſuum jugiter proſequebatur uſque ad interitum Ægrotantis: quod infortunium [præter alios caſus, quos ſubticeo, ne longior ſim] eximiis Matronis, *D. D. Marchioniſſæ Fortunatæ Gherardinæ* tabidæ, gravidæ, & ope forſan Corticis ad feliciſſimum partum perductæ, ac dein Vitâ functæ, demumque *Marchioniſſæ Lucretiæ Molſæ* pariter tabidæ contigiſſe memini. Nec aliter ſe quoque obſervaſſe refert in ſimilibus caſibus Cl. *Nigriſolus*. Contra, novi Militem in Xenodochio ictu ſcloppeti vulneratum, & ob diuturnitatem, profunditatem, ac ſordem vulneris copioſo pure ſcatentis, Febriculâ irregulari correptum, cui tandem ſuperveniens Tertiana ceſſit actioni Corticis, ſuperſtite adhuc ad longum tempus vulneris ulcere, nullam cum extinctâ Tertianâ, ut patefecit eventus, cauſſæ, vel fomitis cognationem habente. Sicuti enim cum Febris fermentum ſuum præciſe recipit a parte inſigniter læsâ, qui Symptomaticarum mos eſt, fermentum illud eſt indolis diverſæ a ſolito Intermittentium fermento, habetque Focum Cortici forſitan inacceſſum, unde inutiliter his etiam de cauſſis miniſtratur remedium: ita quando verum Intermittentium fermentum præciſe luxuriat, etſi aliqua vigeat alicubi ſejunctim labes, eventus nihilominus actioni Corticis proportionatus, intactâ provinciâ extra ditionem poſitâ, ab illius oblatione poterit expectari.

Sic, ſi Febri alicui Corticem admittenti, ut ſunt Intermittentes omnes, & Continuæ nonnullæ, adjungatur per accidens Verminoſa affectio, hæc non impediet, quominus Febris curetur eodem Cortice; neque enim ea Symptomatica erit, cum non a Lumbricis, ſed a conſueto pendeat talium Febrium fermento, verum potius cenſenda erit Comitata illiuſmodi affectione. Quod ſi vere a Lumbricis pendeat, ſitque vere *Vaga Symptomatica Verminoſa*, ſimulque ex ordine earum, quæ Cortici conſueſcunt obtemperare, adhuc tamen Cortice tractari poterit, tum quia in eâ recognoſci poteſt fermentum ipſius ordinarium, tum quia etiam ipſi Cauſſæ ſuppoſitæ, Lumbricis nempe, idem Cortex convenire cenſetur (quâcunque id ratione fiat) ut ſuo loco videbimus. Et ſane non ſemel Febres periodicas, in quibus Vermes ſi non integram cauſſæ, ſaltem

cum-

cumcauſſæ rationem habere viſi ſunt, Cortice ſanatas vidimus, ut patet etiam ex unâ, aut alterâ ex noſtris Hiſtoriis. Poſito autem, quod Cortex ex vi peculiaris virtutis, quâ pollere dicitur ad curandas Verminoſas affectiones, curare quoque per conſequens poſſit Symptomaticam aliquam non modo ex Intermittentium ſtirpe, verum & Vagam Verminoſam inde genitam ex Continentium genere, attamen cum id non efficiat eo caſu (dato quod poſſit efficere) ex vi febrifugæ virtutis, ſed ex vi alterius, quâ Vermes dicitur reſpicere, ideo hîc a nobis id minime attenditur, ſicuti nec attendetur in noſtro Febrium Stemmate infra ponendo, ubi Cortex nonniſi ut Febrifugus conſideratur; utque talis nulli Continenti, præſertim Symptomaticæ, prodeſſe poteſt ex naturâ ſuâ, ſed tantum fortaſſe per accidens, quatenus Cauſſæ Febrem hujuſmodi producenti per accidens opponatur.

Hâc occaſione quæri poſſet, quid ſit agendum, ſi Symptomatica aliqua Vaga, vel Fixa ſit de genere non Continuarum, ſed Intermittentium, nempe, an ea ratione ſuæ naturæ Corticem admittat, an ratione cauſſæ illum reſpuat. Sed breviter dico, me Symptomaticas Febres, præſertim Fixas, collocaſſe ſub genere Continentium, quia revera Continentes utplurimum ſunt, aut Remittentes ſimpliciter, vel ad ſummum Proportionatæ: Intermittentes enim eſſe poſſe Symptomaticas, communiter negatur in Scholis, niſi Symptomaticæ vocentur omnes Intermittentes, eo quia ex obſtructione alicujus Ductus, aut Glandulæ oriri dicantur. Verum uſus invaluit, ut pro Symptomaticis habeantur illæ tantummodo Febres, quæ non a levi obſtructione facile ſuperabili, quæ per ſe morbus non eſt, ſed a vitio aliquo, & fixo, & gravi ſolent procedere; cujuſmodi vitium non videtur Febrem Intermittentem gignere poſſe. Quotieſcunque vero eam progigneret, cum illud non ſit Cortice ſuperabile, ut ſuperabilis fortaſſis eſt obſtructio alicujus ductus Lymphatici, vel Chyliferi, Febrem Intermittentem [hâc datâ hypotheſi] producens, ideo etiam in Intermittente vere Symptomaticâ, & a gravi labe particulari progenitâ, ſi ſit poſſibilis, Corticem minime prodeſſe crediderim. Duæ ſiquidem aliâs expreſſæ conditiones ſimul requiruntur ad felicem uſum Corticis, nempe primô, ut Febris Continens non ſit; ſecundô, ut ab aliquo gravi, & peculiari partis cujuſpiam vitio non pendeat.

Quod ſi quæratur, quid ſaltem ſit agendum, ſi morbus aliquis Febrem Continuam gignere ſolitus, vel cum eâdem aſſociari, ut inflammatio aliqua, aſſocietur Febri Intermittenti,

vel ab eâdem dependeat, dico, hujuſmodi caſum rarum, alioſque forſan poſſibiles, ſed non conſuetos, non cadere ſub regulis generalibus; indicationes tamen in ipsâ facti inſpectione ſumendas eſſe a potiori. Quamobrem in datâ poſitione, ſi Febris vere ſit Symptomatica, & pendens a morbo, *v. gr.* ab Inflammatione, indicationes erunt ſumendæ ab ipſo morbo per Corticem minime curabili. Si vero ſit Comitata non quidem ſymptomate ſimplici, utut gravi [tunc enim abſolute curandam eſſe Cortice, vidimus jam *Lib. III.*] ſed vero morbo, cum illa in tali caſu huic originem dederit, indicationes ſumi poterunt ab ipsâ Febre, quæ idcirco ut Intermittens etiam curari poterit Cortice, ſi urgeat aliqua neceſſitas, ſecus ſi non urgeat; hâc enim non urgente, ſatius eſt forſitan pugnare remediis, utranque affectionem æque reſpicientibus, quam Cortice Febrem ſolam reſpiciente, cujus extinctioni fortaſſe non ſubſequetur extinctio morbi, licet a Febre geniti, cum poſſit ille ſuas jam jeciſſe radices, iiſque ſeipſum alere, quin & Febrem ſibi propriam, Continuam nempe paulatim accerſere.

In hanc rem ſit brevis iſta caſus infrequentioris Hiſtoria, videlicet de non mentitâ Pleuritide, copulatâ cum Febre Tertianâ duplici, ne Subintrante quidem, ſed vere ſtatis horis Intermittente. Eximius, aliâſque memoratus Vir *D. Comes Rupertus Fontana* anno 1708. cœpit decumbere cum quâdam Rheumatis ſpecie in pectore, & faucibus, quam affectionem nomine Gravedinis appellabat, accedente inſimul motu quopiam febrili, qui veſpertinis horis cum horrore, & frigore, moleſtâque inter reſpirandum ſenſatione invadebat, & mane ſudore modico ſuperveniente ſolvebatur. Poſt tres, vel quatuor dies cœpit fieri aperte difficilis reſpiratio, ſimulque dolor lateris punctorius apparuit ſatis acerbus horâ præſertim ingruentis paroxyſmi; tandemq; Pleuritis, ſaltem Spuria dicta, ſe prodidit deficiente tantummodo conſuetâ cæteroqui Febris Continuitate: ſiquidem ſervabat hæc exactiſſime typum Tertianæ duplicis, cujus minor acceſſio ſuperveniebat quidem majori nondum ſolutæ, ſed inter ipſam mitiorem, & ſubſequentem fortiorem manifeſta intercedebat aliquot horarum apyrexia. Quia vero toto paroxyſmorum admodum intenſorum tempore valde graviter torquebatur Ægrotans, itaut præ nimio dolore lateris, difficili reſpiratione, & tuſſi moleſtâ, fere deliquium animi pateretur, implorabat auxilium Corticis, cujus ope a Tertianâ duplici Subcontinuâ, & ad Acutam properante aliâs convaluerat. Aſt ego renui, non ſatis credulus remedium hujuſmodi in Febre, licet Intermittente, cui conjuncta erat pectoris inflam-

matio,

matio, & cui forſan [ut tunc ſuſpicabar] inflammatio ipſa primis diebus latens originem dederat, poſſe ſufficere ad integram curationem, præſertim cum ſputum ſubcruentum copioſum, & ad coctionem tendens, ſatis procederet. Igitur Ægrum tractavi ut Pleuriticum, non præciſe ut Febricitantem tertianarium, & curatio ſucceſſit ex voto : ſiquidem circa undecimam morbi diem ſudoribus in fine acceſſionum abunde fluentibus, ſputoque inſigniter ſubcruento, & ſubflavo, copioſe pariter per tuſſim excreto, tum Febris, tum dolor punctorius evanuere; illa quidem prius, iſte poſterius. Etenim extinctæ Febri aliqua inter reſpirandum, & ſcreandum triſtis ſenſatio in parte affectâ ſuperſtes remanſit, quæ poſt aliquot dies ope ſputi ſemper cruenti, ſemperque copioſi tandem diſperiit. In hoc caſu ordinatus morbi progreſſus me non coëgit ad uſum Corticis, quem tamen Ægro poſcente, quotieſcunque minus congrue proceſſiſſet morbus, fortaſſis obtuliſſem, licet animo non plane fidenti. Non eſt tamen ideo, quod improbem conjecturam oppoſitam, quin potius illam admitto, nempe quod ſi Corticem obtuliſſem, non modo ſtatim ceſſiſſet Febris, ſed & illâ temporius ſublatâ, ipſa forſan facilius evanuiſſet inflammatio, uti ab eâdem Febre non minus probabiliter pendens, atque progenita.

Cæterum quæ datâ occaſione hîc lubuit apponere de uſu ancipiti Corticis in Febribus Intermittentibus Symptomaticis, ſi quæ ſint, vel morbo Comitatis, nil detrahunt, quin potius robur adjiciunt iis, quæ de minimâ, vel nullâ illius activitate adverſus Febres Continentes omnes, tam Comitatas, quam Solitarias, tam Symptomaticas, quam Eſſentiales, loquutus ſum, & adhuc expertus loquor : cujus etiam ſententiæ ſunt omnes præcipui Scriptores [ſi attente aſſerta eorum perpendamus] cum moderamine, ac delectu Cortice utentes.

Quod ſi *Mortonus*, in adminiſtrando Cortice plurimum verſatus, ubi de illo agit, & de virtute illius Febrifugâ, inquit, quod — *Febres Continentes Inflammatoriæ, æque ac Intermittentes hac antidoto penitus abſque aliqua recidivatione quotidie evincuntur, ac extinguuntur* [quem Textum de aliquâ animoſitate ſatis modeſte notaſſe viſus eſt *Cl. Nigriſolus*] animadvertendum eſt, ut ſequenti Capite fuſius dicetur, *Mortonum* per Febres *Continentes* revera intelligere non Continuas omni alternatione carentes, ut nos cum communiori intelligimus, ſed Continuas *Proportionatas*, ſeu manifeſte, ac periodice ſeſe remittentes, ac exacerbantes, quas omnes indiſcriminatim, quomodocunque remiſerint, ac alternatim recruduerint, Cortice ſemper (uti-

nam vere ſemper) ſanabiles eſſe contendit. Hanc limitationem innuit ille in ipsâ Præfatione ſuæ *Pyretologiæ* ad Lectorem, ubi idem ac ſupra repetendo, clarius tamen ſe explicat, inquiens— *Febres Continuas Syneches dictas, & quaſcunque alias ſive Inflammatorias, ſive Colliquativas, quouſque typum ſuum ſervent* (& hîc notanda ſatis explicita conditio typi) *reapſe a Polychreſto hoc remedio rite exhibito æque certo, ac cito ac Intermittentes ipſas fugari.*

Hinc eſt, quod ex profeſſo conſiderans Inflammatorias ipſas, *Pleuriticam* nempe, *Scarlatinam*, *Morbilloſam*, *Varioloſam &c.*, quas omnes Cortice quandoque curandas vult, tunc tantum eodem vere curabiles cenſet [quidquid ſit de hujus aſſerti nimium forſan late patentis ſoliditate] cum Continentes, eo quo intelligit modo, fortuitô evaſerint, & quandiu permanſerint tales: hoc eſt manifeſtis Exacerbationibus, ac Remiſſionibus præditæ; ſecus cum fuerint veræ Synochi hiſce viciſſitudinibus caſſæ, aut ſi in quopiam ſui curſus ſtadio conſtiterint, in quo nondum ulla fuerit, ſerius tantum, & in alio ſtadio obſervanda ratio periodi. Cum enim hæc non adfuerit, Febriſque Inflammatoria veræ, ac ſecundum ipſum ſemper malignæ Synochi naturam, & motum jugiter æqualem præ ſe tulerit, tunc Corticem nullo pacto poſſe prodeſſe, conſtanter, apertiſque literis aſſeverat — *Febris Synochus* [inquit ille de Febribus Continuis in genere] *unam tantum generalem indicationem ſuppeditat &c.*, ſubditque — *A Cortice Peruviano nihil opis omnino jam expectandum eſt, donec ſpiritus antidoti vires regere poſſint, & a veneno ſopiti* (quælibet namque Febris, ut aliâs adnotavimus, ſecundum hunc Auctorem a veneno plus minus activo ortum ducit) *Cardiacis, Alexipharmacis &c. exſuſcitentur, & muniis ſuis iterum fungantur. Quo facto, Febris genium ſuum non mutare, & in Synechem Benignam tranſire non poteſt, ejuſque mutationis ſpecimen exhibere in Exacerbationibus, & Remiſſionibus periodicis, ſingulis, vel alternis diebus recurrentibus, & pro ratione victoriæ partæ, plus minus manifeſtis.* Et paullo ſupra — *A gradu veneni* (dixerat) *intenſiſſimo ſuboritur Febris Synocbus, ubi utut mitia ſub initium cuncta appareant ſymptomata, quia ſpiritus primo ictu mortificati luctæ inſtituendæ impares redduntur, Febris tamen plus minus maligna eſt: ſpiritibus enim mortificatis, Antidotus febrifuga* [intellige ſemper Corticem] *nullius eſt uſus, donec Arte, vel Natura venenum quadantenus ſubigatur, & Febris typum Benignæ, ſeu Synechis induere incipiat.* Quod idem etiam repetit, atque confirmat ubi de apparatu Variolarum — *Siquidem* [ait] *Cortex Peruvianus, ubi venenum*

ſpiri-

ſpirituum vires vel æquet, vel ſuperet (quod in quaque Febre maligna, ac Synocho accidit) nihil omnino valet, ut in Exercitatione præcedenti obſervavimus.

De Inflammatoriis autem Febribus agens, *Pleuritica* nempe, *Scarlatina*, *Morbilloſa*, *Varioloſa* &c., eas, ut ajebam, non in primo ſui curſus ſtadio, neque unquam dum eundem ſemper tenorem ſervant, ut Synochorum mos eſt, nempe ubi — *Venenum* (ut inquit) *morbificum in ſtatu ſpirituum depreſſo, ut in cæteris Malignis Febribus, vires Corticis Peruviani, aut alterius cujuſcunque Antidoti ſpecificæ ſpernit*, ſed in progreſſu earundem; fidenter curat eodem Peruviano Cortice, ſub hâc tamen ſemper conditione, ac circumſtantiâ, ut videre eſt ubique apud ipſum, quod Febris jam in Remittentem regulariter, & Recrudeſcentem degenerarit, & non aliter — *Sin ob reliquias* [ſubdit ille de Methodo medendi morbillis] *veneni hactenus non ſubactas Criſis fuerit magis imperfecta, ut in Morbillis malignis, & Epidemiis, indeque Febris Syneches cum Exacerbationibus, & Remiſſionibus quotidianis conjuncta ſuperſtes fuerit, eam incunctanter Cortice Peruviano profligare oportet*. Nec aliter ſentit ubicunque Febrem Inflammatoriam, aut etiam non Inflammatoriam, ſed ſimpliciter Continentem (intelligendam tamen ſuo more, ut ſupra) Cortice Peruviano curandam proponit.

Verum ſi liceat ſuper hâc re pro modulo meæ ingenuitatis aperte loqui, quando Febris Synochus, ſive Solitaria illa fuerit, ſive Comitata, Inflammatoria &c. ad eum ſtatum devenit [devenit autem rariuſcule, cum potius per decrementum inſenſile ſolvi conſueſcat] ut in periodice Remittentem degeneret, tunc ſane ex ſe ipsâ facile, ac omnimode ſolvitur abſque adjumento Corticis, quem propterea in tali caſu minime præſcriberem, niſi diuturnitas Febris, fermentum ordinarium, atque ſejunctum Intermittentium accuſans, illiuſque pertinaciam extinctâ etiam Inflammatione ſuperſtitem oſtendens, plane me cogeret, utut idem *Mortonus* alacrem nobis addat animum univerſali aſſertione, quod — *Quandiu Febris ſpeciem Continentis* (intellige ſemper Proportionatæ) *induerit, ſpirituum robur ſupereſt, quod ſufficiat ad vires Antidoti in actum deducendas, cujus exhibitio ad Veneni* [intellige ſemper Fermenti febrilis] *reliquias frangendas apprime neceſſaria eſt, Corticis ſcilicet Peruviani, cujus vires in hac æque certo, & cito efficaces, ac in Intermittente curanda, multo uſu, & communi Medicorum conſenſu comprobantur*. Sed de hoc quoque, quod aliquâ diſtinctione, ac limitatione videtur indigere, in ſequentibus ex profeſſo.

Interim obiter indicare liceat, quod ſicuti non facile admittimus id, quod ille agens de Febribus Continuis in genere univerſaliter adſtruit, nempe — *Febrem quamcunque Synochum nunquam poſſe ſanari, donec typum ſuum mutet, ac fiat Synechea*, ſive, ut vult, Continua Periodica, quaſi poſſibilis non ſit ſanatio ullius *Synochi* in Proportionatam non permutatæ, ita nonniſi difficulter poſſumus univerſaliter admittere alterum, quod inquit ipſe, nempe, quod quotieſcunque eadem Synochus in periodice Remittentem, & Recrudeſcentem migrat [migrat enim nonnunquam] *vires Corticis in ea æque cito, ac certo efficaces ſint, ac in Intermittente*. Atque id difficilius adhuc admittimus, ſi Febres hujuſmodi a principio jam Continentes, ſeu Synochi, mox in Continuas Proportionatas converſæ, non Solitariæ fuerint, ſed vel Variolis, vel Pleuritide, vel aliâ inflammatione Comitatæ. Ita nobiſcum ſentiunt aperte *Sydenhamius*, *Nigriſolus*, & alii — *In Continuis Epidemicis* (inquit *Sydenhamius*) *debellandis non alios effectus ex ejus* (videlicet Corticis) *uſu expectare licet, quam eos, quos hodie in Pleuritide, Peripneumonia, Angina, ac id genus Febribus Inflammatoriis videmus, quibus non tantum non prodeſt, ſed & plane obeſt*. *Nigriſolus* vero in Schol. ad *Blegnium* diverſimode ſentientem — *Ab ejus*, nempe Chinæ Chinæ, *uſu* [inquit] *in internis inflammationibus abſtinere melius ſemper ſum arbitratus, nunquam in internis inflammationibus illam propinare auſus fui; quin parum felici exitu ſemper ab aliis exhibitam vidi*. Hæc Viri iſti experti, licet non deſint, qui eam in quibuſvis indiſcriminatim Continuis, Ardentibus, & Malignis Febribus etiam incipientibus, quin & ſignate in Pleuritide, ratione ipſius quoque inflammationis, uſurpandam contendant, ſed inexperti. Pro officioſâ tamen *Mortoni* excuſatione, fas eſt ſuſpicari, eidem forſitan crebriuſcule contigiſſe in regione ſuâ, quod non ſemel mihi anno præſertim 1708. contigit in meâ, nempe, quod Febres Inflammatoriæ periodicam ſimul, & talem præ ſe tulerint remiſſionem, ut Intermittentes ipſas æmulari, ne dicam æquare viderentur, ut in caſu *Co: Fontanæ* paullo ante deſcripto. In quibus ſane circumſtantiis cum Febris pro Eſſentiali, atque Primariâ ſeſe prodiderit, nec non de naturâ earum, quæ ſaltem cum Solitariæ ſunt, Cortice ſæpius conſueſcunt curari, credere non renuo, quin Viro illi animoſiori felix ſæpiuſcule potuerit eventus favere. Facile autem eſt Homini ex propriâ induſtriâ ſemel, atque iterum remedio quopiam feliciter utenti, & eventus minus fauſtos, ſi qui fuerint, in alias poſtmodum cauſſas refundenti, a particulari, infrequentius licet repetito bono ſucceſſu, in univerſa-

verſa-

verſalem credulitatem, & aſſertionem labi. Quamobrem id ſaltem dari debere *Mortono* crediderim, forſan & incunctanter concedi, quod ſi quando contingat [quid enim vetat poſſe contingere in quibuſdam aliis Conſtitutionibus, quod contigit mihi non ſemel anno 1708. ?] Febrem Pleuritide comitatam vere Primariam, & eſſentialem eſſe, quemadmodum a pluribus Scriptoribus habetur perpetuo talis, itaut Febris Pleuritidi, non Pleuritis Febri originem dederit, ſimulque contingat eam febrim eſſe Periodicam, Subintrantium more, crediderim, inquam, poſſe concedi, quod tunc non abs re ſit, immo ſit rationabile Chinâ Chinâ uti in ipſo maxime Morbi principio: neque hæc plane inexpertus loquor; ſecus vero ſi Pleuritis ſit eſſentialis, & comitata hujuſmodi febri, non Febris comitata Pleuritide: quod attente Juniores animadvertant velim, & forte cum Junioribus etiam Seniores. In propatulo itaque poſitâ, quantum interim ſat eſt, *Mortoni* mente, clarius adhuc a nobis develandâ uti Auctoris in uſu Chinæ Chinæ nimium prodigi a plurimis habiti, ſatis conſtat, totam illius liberalitatem in adminiſtrando Cortice pro curatione Febrium Continuarum extendi ſimpliciter ad Continuas Remittentes, ac Proportionales, tam Comitatas quidem, quam Solitarias, & tam ab ortu, quam ex tranſmutatione tales, minime vero ad Synochos, ſeu Continentes veras, niſi quatenus iſtæ, mutatâ in progreſſu naturâ, & facie, in Proportionatas, ſeu ſaltem Remittentes migraverint.

Supereſt ergo, ut de iſtis Proportionatis, ac Remittentibus (quæ tamen poſtremæ ſecundum nos conſiderantur quantum in ſe ipſis, ut diverſæ ab iiſdem Proportionalibus) peculiariter agamus, perpendendo, an vere in illis omnibus proficuus ſit Cortex, ut *Mortonus* videtur aſſerere, dato quod alicubi per accidens illum non prodeſſe ratione ſymptomatum, aſſeveret. Sed cum negotium iſtud nec ſit facilis, nec contemnendæ indaginis in praxi, immo ſit res ſummi ponderis, & ſæpe obvia (cum valde raro occurrat Continua Febris, Putrida dicta, quæ aliquâ non polleat ſive manifeſtâ, ſive obſcurâ, ſive ordinatâ, ſive inordinatâ Exacerbationum, & Remiſſionum viciſſitudine) illius ideo examen plura exigens, & plura comprehendens, in ſequens Caput reſervabimus, variâ circa hoc diſtinctione proceſſuri. Interea ſat fuerit, eas Continuarum ſpecies recenſuiſſe, ac ſepoſuiſſe, in quibus minime proficuum Corticem experti credimus. Poſito namque ex unâ parte, quod ille in Continuis Continentibus Primariis, ac Eſſentialibus tum Solitariis, tum Comitatis, tum Malignis, tum

ſimpli-

ſimpliciter Acutis, ſicut & in Symptomaticis dictis nequaquam proſit, & poſito ex aliâ parte, quod in Intermittentibus omnibus tum Benignis, tum etiam Malignis miranda præſtet, etiamſi iſtæ aliquam continuitatem redolere incipiant, haud difficile erit dignoſcere, quid ſtatuendum ſit de reliquis Febribus inter duo hæc extrema conſtitutis: quippe quo magis ad Intermittentium naturam accedent, eo facilius Cortice curabiles erunt cenſendæ, dummodo a nullo gravi ſolidarum partium vitio procedant [quæ, ut diximus, eſt altera conditio neceſſario requiſita pro utili actione Corticis] quo vero magis accedent ad naturam Continuarum Continentium, ſeu Synochorum, eo difficilius; cui ſane ratiocinio ipſa adamuſſim, quantum novi, reſpondet experientia. Jam vero hanc ipſam majorem, & minorem approximationem ad alterutrum ex iſtis extremis, in reliquis, quæ ſuperſunt examinandæ, Febrium ſpeciebus [ne ſcilicet nos fallat hæc remota nimis, & indeterminata inſpectio] quamproxime dimetiamur.

CAPUT III.

Explicatur adhuc Mortonus: *mox ſtatuitur*, Chinam Chinam *utilem eſſe in Febribus Continuis per ſubingreſſum Paroxyſmorum*, Subintrantibus *appellatis*; *non ita in ſimpliciter Remittentibus, quarum peculiaris natura deſcribitur. In Remittentibus autem periodice, ſive Proportionatis, quæ generali* Continuarum *nomine ſolent donari, diſtinguitur. Diſſenſus & hic aliquis a Praxi* Mortoni.

Convenit ergo nobiſcum, ut vidimus, vel ipſe *Mortonus*, Corticem ſcilicet nullis Continuis Febribus, quæ alternâ careant remiſſione, ac exacerbatione, proficuum experientiâ dignoſci. Diſcrepantia noſtra hucuſque ſita eſt in hoc, quod cum ambo has Febres quâcunque remiſſione carentes, *Synochos* appellemus, ut appellant Scholæ, Ille has ipſas *Synochos*, non *Continentes* poſtea vocat, ut eas vocant Scholæ, ſed *ſimpliciter Continuas*, dum nos cum iiſdem Scholis non Continuas tantum vocamus, ſed & *Continentes*. Ex adverſo dum Febres manifeſto, ac periodice *Remittentes* nuncupat Ille *Continentes*, ſeu *Syneches*, nos pariter cum Scholis eas non *Continentes* dicimus, ſed vel *Continuas ſimpliciter*, vel *Continuas Proportionatas*. Sed & alia inſuper inter nos eſt diſcrepantia,

pantia, ſcilicet, quod Ille omnibus Febribus Continuis periodum ſervantibus, ſeu quomodolibet etiam Remittentibus [quas parum refert ſi *Continentes* appellare velit, vel aliter] aſſerit Corticem vere prodeſſe: nos vero id quandoque, & in quibuſdam facile concedimus, quandoque autem, & in quibuſdam aliis, nequaquam. Prima diſcrepantia conſiſtit in vocibus, quibus explicatis tollitur æquivocatio. Altera conſiſtit in re eſſentiali, quâ explicatâ, creſcet dubio procul diſſenſus noſter, ut in ſequentibus.

Sed ad tollendam prius aliam æquivocationem, quæ meâ fortaſſe culpâ poſſet obrepere, ob aliquam novitatem a me invectam ſub nomenclaturâ *Remittentis* Febris, advertendum eſt, ut innuebam *Cap. I.* hujuſce Libri, me per Febrem ſimpliciter Remittentem intelligere ſpeciem Febris ex ordine Continuarum a Proportionatâ valde diverſam, ſicuti per Subintrantem intelligo ſpeciem Febris ex ordine Intermittentium valde diverſam pariter ab eâdem Proportionatâ; adeoque ſecundum me omnis quidem Proportionata poteſt dici etiam Remittens, atque quoquo modo Subintrans, quatenus & remiſſionem neceſſario ſubit, & Exacerbationum minime ſolubilium mutuam ſupervenientiam admittit: ſed nec omnis Remittens, nec omnis Subintrans poteſt dici Proportionata juxta acceptionem meam mox clarius explicandam pro conſtituendâ ideâ quâdam iſtarum Febrium, ſi non abſolute verâ quoad Theoriam [neque enim id ſuſtinere auſim, neque ob id cum quoquam dimicare] ſaltem utili, & congruâ quoad Praxim, quantum ſit pro Cortice rite adminiſtrando, & pro indigitandâ verâ in iiſdem Proportionatis illum offerendi opportunitate.

Quamobrem Febrium iſtarum naturam, & incerta per conſequens Ægrotantium

Fata, ſi liceat mihi
Fingere arbitrio meo,

graphicam illarum deſcriptionem pro modulo mei captus proſequar fidenter ut infra, præmiſsâ interim proteſtatione, me a multiplici earum ſubdiviſione ad rem noſtram inutili, uti hactenus abſtinui, ita & nunc conſulto abſtinere: eſto quod illæ non minus, quam Intermittentes, & Continentes, modo Solitariæ ſint, modo Comitatæ, & tam Colliquativæ, quam Coagulativæ; immo forſan Symptomaticarum ſortem ſubire poſſint. Malignarum vero characterem præ cæteris tam facile ſuſcipiunt, ut nil facilius; adeoque plurimas ſaltem, ſi non omnes, Perniciofarum Intermittentium differentias [præter conſuetas Intermittentium vulgarium, quas cum communi indi-

cavi-

cavimus in diviſione, & infra apponemus in Febrium Schemate] haud difficulter ſortiuntur; immo veram, & genuinam *Subcontinuæ* in Malignis Intermittentibus deſcriptæ naturam referunt. Illud enim rationi valde conſentaneum videtur, nempe, Malignas Febres maximâ ex parte a fermento Intermittentium cum fermento Continuarum commixto, & valde inæqualiter influente, progigni (quod & agnoviſſe viſi ſunt Veteres in deſcriptione Hemitritæi ſæpius maligni, atque lethalis) unde crebræ reduplicationes, horrores, ſenſus caloris, & frigoris in eâdem parte, aliæque conſimiles ſenſationes, quæ non minus ſunt indices exoticæ malignitatis, quam occultæ miſcellæ fermenti Febres Intermittentes producentis cum inſito Continuarum fermento. Cum itaque conſonet probabilitati, ut dicebam, hæc conjectura, Febres nempe *Malignas*, quod adnotat & *Reſtaurandus*, *ab iiſdem cauſſis*, *ac Intermittentes*, magnâ ſaltem ex parte, *ortum ducere*, nulla Febris aptior erit malignitati ſuſcipiendæ, quam Febris quælibet Proportionata Continua, præſertim Tertiana, ut quæ ab utroque enunciato fermento, ſimul ſub variâ proportione commixto, originem trahit. Hinc fortaſſe memorabile illud, & tritum *Hippocratis* — *Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, judicium habent difficile:* neque enim ullibi major eſt judicii difficultas (etiam judicii medici) quam ubi ſtat in ancipiti, vel in propinquo character malignitatis, ut in Febribus hujuſcemodi, præſertim Tertianis. Verum iſtas Proportionatarum diverſas habitudines hîc examinare non vacat, utpote rem noſtram minime alterantes; ſive enim malignæ illæ ſint, ſive non, parum refert, quantum ſit pro ſuſcipiendâ actione Corticis, dummodo cæteroqui ſit locus oblationi opportunæ illius: hoc vero non a præſentiâ, aut abſentiâ malignitatis, ſed a naturâ fermenti prædominantis, Febremque Proportionatam principaliter producentis, omnino dependet. Hanc unam idcirco inter alias habitudinem lubet perpendere, quæ hujuſmodi Febres actioni Corticis ſuſcipiendæ magis, vel minus diſpoſitas, poteſt oſtendere.

Contrahendo itaque huc, quæ alibi ſparſim diximus, & poſito quod aliâs firmavimus valde probabiliter, nempe fermentum omnium Febrium ſuâpte naturâ Continuarum intra maſſam ſanguineam oriri, deliteſcere, ac exaltari; fermentum vero Intermittentium extra ſanguinem gigni, ac commorari ad tempus, & ad tempus in eundem ſanguinem periodice influere, ſequitur per conſequens, quod Febris *Continua Periodica*, ſeu *Proportionata*, quæ de Continuâ ſimpliciter ratione continuitatis, & de Intermittente ratione periodi participat, ex

utroque

utroque fermento partialiter conſtituatur. Verum & hîc aliquâ opus eſt explicatione, priuſquam ulterius procedamus, ne cum hâc quaſi Hermaphroditâ Proportionatâ *Subintrantem* ſimpliciter, vel ſimpliciter *Remittentem* confundamus, ſed ſingulas ſeorſim minutiori indagine proſequamur, ut cuilibet Quæſito in titulo propoſito ſeorſim pariter, & particulatim ſatisfiat: quod quidem ut facilius Tyrones valeant percipere, non erit abs re aureum hîc *Sylvii* dogma præmittere, quo expreſſe monemur, *Aliud eſſe continue febricitare*, *aliud Febre continua laborare*; Adeoque poſſe quempiam febrire quidem aſſidue, ſed tamen per Febres intermittentes ſibi invicem ſupervenientes, quas ideo *Subintrantes* libet appellare.

Per *Subintrantem* igitur Febrem [quæ ſtrictæ loquendo Intermittens amplius non eſt, quatenus Æger eâ detentus nunquam febrire deſinit, cum unus Paroxyſmus ſubintret, priuſquam prior plane ſolvatur] per *Subintrantem*, inquam, intelligo Febrem ex naturâ ſuâ Intermittentem, & per accidens tantum Continuam; quatenus per accidens eſt, quod novus Paroxyſmus accedat ante perfectam ſolutionem antecedentis, qui cæteroqui ſuâpte naturâ perfecte ſolveretur, ſi novus ſerius accederet. Id, quod manifeſte cernitur in Tertianis duplicibus, ſæpiſſime Subintrantibus, in quibus cum ſecunda acceſſio priori cito ſupervenit, de more inter ipſam ſecundam, & tertiam (quæ non tam cito ſolet ſuccreſcere) aliqua intercedit major remiſſio apyrexiæ proxima: ſignum evidens diſpoſitionis naturalis ejuſdem Febris, etſi Subintrantis, ad omnimodam ſolutionem. Et hæc Febris pro Intermittente habenda eſt, & ut talis curanda Cortice temporibus opportunis, perinde ac ſi foret pura Intermittens, ut oſtendit experientia: nequaquam vero habenda eſt pro Proportionali, niſi tractu temporis unus Paroxyſmus ita urgeat alterum, ut reſtitante in quolibet acceſſu notabili portione Fermenti febrilis minime ſubacti intra maſſam ſanguineam, ſtabile quoddam exinde gignatur intra ipſum ſanguinem febrile fermentum, ex ſupradictis portionibus fermenti extranei, & ex impuritatibus in ipſo cruore præexiſtentibus coagmentatum, quod conſtituat inibi ſaltem per accidens radicem Febris Continuæ; cui ſane ſi novus rurſus accedat, ut aſſolet, fermenti extranei influxus, Febris, quæ a principio fuit mere Subintrans, per accidens ſaltem, inteſtinâ metamorphoſi in Proportionatam migrabit. Dupliciter igitur conſiderari poteſt Febris Subintrans, ſcilicet vel quando talis eſt, quia unus Paroxyſmus ſupervenit alteri prope ſolutionem exiſtenti; & in tali caſu Febris hujuſmodi eſt quaſi pura Communicans, quæ

quan-

quandiu ſic perſeverat, veræ Intermittenti æquiparanda eſt in omnibus, & præſertim in uſu Corticis: vel quando talis eſt, quia unus Paroxyſmus corripit alterum a ſuâ adhuc ſolutione diſtantem; & in hoc caſu Febris Subintrans ad Continuam Proportionatam vergit, ac in eam facile tranſmutatur. Sed per hoc non fit, quin ſit âdhuc mera Subintrans, & quin, uſque-quo talis eſt, obediat Cortici, cui etiam utplurimum cedere conſuevit, ſtatim ac in Proportionatam ceſſit, ſi ille tempeſtive fuerit exhibitus, priuſquam ſcilicet Febris novâ metamorphoſi de Proportionatâ in ſimpliciter Remittentem tranſierit.

Per *Remittentem* autem ſimpliciter [quæ ſtricte loquendo Continens vere non eſt, cum aliquibus polleat interdum incrementi, & decrementi notis] ex adverſo intelligo Febrem ſuâpte naturâ Continentem, & remittentem tantum per accidens, ſeu, ut ita dicam, Continentem *Spuriam*. Memet explico. Raro viſitur in praxi Febris Continua, quæ vel in eodem ſemper tenore perſeveret, vel ſemper creſcat, vel ſemper decreſcat, qualis eſt Synochus Acmaſtica, Epacmaſtica, & Paracmaſtica, ſæpiſſime vero obſervantur Febres, quæ licet ab intenſione ſuâ non multum unquam recedant, aliquibus tamen horis, utplurimum incertis, & modo diurnis, modo nocturnis, modo matutinis, modo pomeridianis, aut veſpertinis, alicujus incaleſcentiæ, ut & alicujus nonnunquam refrigerii notas obſcure præſeferunt; id quod potius dignoſcitur poſtquam contigit; & *in facto eſſe* (ſit venia rancidis veterum Scholarum terminis, rem tamen ſatis exprimentibus) quam dum efficitur, ſeu *in fieri*. Hoc autem non procedit ex influxu fermenti Intermittentium proprii, ſed potius vel ex inæqualitate fermenti Continuarum inſiti, cujus materia ſumme inæqualis eſſe poteſt, & inæqualem propterea fermentationem, aut efferveſcentiam inducere, vel ex influxu novi Chyli, novi ſcilicet cibi, ac novi potus, per alterata ſtomachi fermenta, & per vitioſos ſuccos præterlabentis, ac Cruori ab intrinſeco conſpurcato, atque efferveſcenti, veluti novus hoſpes, ſe ſe immiſcentis, novaſque proinde, ſed obſcuriores turbas excitantis, ut in ipsâ Hecticâ ſimplici fieri obſervamus tribus, vel quatuor horis a paſtu, itemque in Febribus Inflammatoriis Pleuriticorum, aliorumque, Cortice de more, ut dicemus, non curabilibus. Vix enim poſſibile eſt, quod quidquid ſive alimentale, ſive medicamentoſum, ſive comeſtibile, ſive ſorbile, ſive potulentum ingeritur ab Ægro Febrem Continuam patiente, aliquam in adventu ſuo, vel in ſuâ digeſtione, aut ſubactione alterationem in efferveſcentibus jam fluidis non producat, concurrente inſimul variâ rerum non natura-

tura-

turalium, ut vocant, habitudine; ſicut vix poſſibile eſt, ut rebus iiſdem poſtmodum ſubactis aliqua in iiſdem fluidis non ſuccedat tranquillitas. Quod ſi in Synochis veris, atque legitimis id non contingit ſaltem ſenſibiliter, utut in illis adſit eadem novi cibi, novique potus aſſumptio, æqualiterque concurrat varia rerum omnium non naturalium diſpoſitio, ac uſus, hoc fit, quia in illis tanta eſt, tamque valida ſanguinis effervеſcentia, ut quidquid de novo accedit, ſit parum ſenſibile, paucamque, aut nullam ſenſibilem mutationem inducat, cum potius a præexiſtente tumultu abſorbeatur, ac ſecum rapiatur confuſum, & inconſpicuum. Sic aqua turbidi fluminis inconſpicua eſt in Mari æſtuante: non ita in eodem minus procelloſo. Status autem ſanguinis in Continuâ Remittente longe minus æſtuoſus eſt, quam in Synocho; æſtum tamen ſuum qualemcunque habet ab intrinſeco, & quod novi habet ab extrinſeco, ſiquid habet, recipit a rebus externis, non a fermento Intermittentium: adeoque Febris Remittens, qualis a nobis intelligitur, de genere Continuarum eſt in radice, & a fermento illarum viribus Corticis inexpugnabili originem ſuam agnoſcit; unde & ipſa virtuti ejuſdem Corticis refractaria cenſenda eſt, ut uſus me docuit.

Jamque videor mihi, circumſcribendo confinia Subintrantium, & Remittentium, naturam *Proportionatarum* adumbraſſe. Iſtæ namque & fixam quandam Continuitatem habent, quam non habent regulariter meræ *Subintrantes*, & claram quandam periodi rationem obtinent, quam non obtinent ſimpliciter *Remittentes*. Proportionatæ ſiquidem habent hoc perpetuum, ut cum continuitate non levi diſtincta plus quidem, ac minus habeant periodi indicia, eaque ordine certo, ſive quotidie, ſive alternis diebus, ſive per majora intervalla, & ſive cum anticipatione, ſive cum poſtpoſitione utplurimum regulari recurrentia, ut Periodicarum Intermittentium mos eſt. Immo cum ſæpiſſime referant typum Tertianæ duplicis, manifeſtus in illis eſt ejuſdem character ob alternam ſimilitudinem exacerbationum, quæ fiunt diebus imparibus, & diſſimilitudinem ab iis, quæ diebus paribus accidunt, quatenus videlicet unâ die major, alterâ minor, unâ citior, alterâ tardior eſt Exacerbatio, & ſic alternatim; ut proinde dubitandum minime videatur, quin ad Proportionatam gignendam (& hæc tandem eſt ſumma rei) concurrat tum prava ſanguinis diſpoſitio ad æſtuandum aſſidue ex principio, ſeu fermento intrinſeco, ut de Continuis dictum eſt, tum novus adventus alterius fermenti recenter, ac periodice aliunde influentis, ut de Intermittentibus.

Quia vero ex unâ parte uni fermento extinguendo, aut corrigendo par eſt Peruvianus Cortex, alteri vero non: & ex aliâ parte inæqualis eſſe poteſt in Proportionatâ hujuſmodi fre-mentorum concurſus, ſive commixtio, adeout modo fortius ſit fermentum continuitatem producens, modo fermentum producens periodum, unumque eorum in eâ Febre teneat locum principii eſſentialis, alterum accidentalis; idcirco eam Proportionatam Cortice curabilem dico, cui eſt eſſentialis periodus, & accidentalis continuitas, non ſic eam, cui eſſentialis eſt continuitas, & accidentalis periodus, ſeu [ne videar diſtinctionibus metaphyſicis rem practicam implicare, ac involuere] eam magis, quæ naturam *Subintrantis* redolet, quam quæ redolet naturam ſimpliciter *Remittentis*, ſeu denique illam, quæ phænomenis omnibus inter ſe collatis, talis apparet intellectui practice judicanti, ut ſi eidem demi poſſet ea mali portio, quam infert noviter recurrens exacerbatio, ipſa probabiliter portio præexiſtens, ac exacerbationem patiens, ſponte evaneſceret; ſecus ſi appareat talis, ut, etiamſi dematur eidem quidquid mali noviter accedit ex ipsâ exacerbatione, adhuc tamen remanſura videatur ſuperſtes, fixa, & pertinax ea mali portio, quæ durabilem, & ſtabilem Febris continuitatem valeat conſervare. Hanc diſtinctionem a poſteriori me docuit uſus ipſe Chinæ Chinæ, & varius pro variâ iſtius Febris ratione inde obſervatus effectus. Id quidem dignoſcere a priori non ita facile; ſed neque tam difficile, quin credam, eum, qui omnibus rite penſitatis practicâ quâdam ſecuritate id ipſum non novit, ſaltem utplurimum nomen boni, ac experti Medici nequaquam mereri.

Approximatio igitur major, vel minor ad alterutram ex recenſitis ſpeciebus, Subintrantis nempe, vel Remittentis tantummodo Febris, haud difficulter a perito Medico dignoſcetur in praxi, licet nulla menſura certa hujuſce rei poſſit conſtitui, ſed pendeat quammaxime a judicio, & peritiâ ipſius Artificis. Siqua tamen ſaltem generalis poteſt indicari Tyronibus, ea eſt hujuſmodi, nempe quod, quo clarior eſt, manifeſtior, & in ſuo typo magis regularis periodus, eo certior eſt effectus, ac uſus Corticis, quia tunc Febris præfert magis naturam Intermittentis Subintrantis, quam Continuæ Remittentis: adeoque ſi exacerbationes ſibi invicem reſpondeant typo periodicarum Intermittentium vero, & proprio, ipſaque exacerbatio non per meram incaleſcentiam ſe prodat, ſomnolentiam, capitis dolorem, aut gravitatem, vel per quandam pulſus elevationem, atque turgentiam ſenſim obrepentem, & potius *in facto eſſe*, quam *in fieri* conſpicuam, ſed per motum

aliquem

aliquem adſtantibus ipſis ſenſibilem, ac obſervabilem, nempe vel per frigus aliquod, utut breve, ac leve, extremorum, aut naſi, vel per horrorem, aut horripilationem aliquam, per unguium livorem, per oſcitationem, aut pandiculationem, per internam quandam ſenſationem, auræ alicujus æmulam, uno verbo; per motionem aliquam motibus Intermittentium analogam, quæ introductionem fermenti per lacteas accuſet (quod & confirmare poteſt aliqua ſimul incidens vomituritio, vel nauſea) in tali caſu Cortex fidenter, cæteris illum coindicantibus, poterit exhiberi; ſecus, vel nonniſi cunctanter, ſi notæ febriles ſint potius in lineâ caloris, quam frigoris, ut ſupra, & eo minus ſi obſcuriores illæ ſint, aut irregulariter valde contingant fere in morem Simplicis Remittentis. Et hæc pro diagnoſi deſumendâ ab ipsâ Exacerbationum invaſione.

Sed & alia ſigna nobis præbet ipſa Remiſſio: ſiquidem remiſſio Proportionatæ ad Subintrantem accedentis typum periodorum ſæpe exprimit clarius, ac ipſa invaſio. Poſito enim, quod Febris habeat proportionem Tertianæ duplicis, etiamſi unâ die *v. gr.* poſt potiorem exacerbationem remiſſio ſit obſcurior propter celerem ſupervenientiam minoris exacerbationis; attamen alterâ die poſt iſtam, nempe minorem, clarior apparere ſolet remiſſio ante ſupervenientiam tertiæ fortioris; & hâc proportione procedunt reliquæ. Quare iſta viciſſitudo alterna remiſſionis majoris, atque minoris, eſt index Circuitus Subintrantium proprii; & ideo in hujuſmodi remiſſione ſenſibiliore conſpicua eſt pulſus tranquillitas non modo reſpective ad ſtatum ipſius exacerbationis, verum etiam reſpective ad tempus ipſum exacerbationem poſtremam antecedens, calor ad tactum blandus eſt, aut parum mordax, apparetque aliqua, utut imperfecta ſudoris, aut urinæ copioſioris excretio. Remiſſio autem Proportionatæ accedentis ad ſimplicem Remittentem non habet eam, quam diximus, correlativam inæqualitatem, ſed æque obſcura eſt unâ, ac alterâ die, pulſus non minus tumultuat poſt, ac ante ipſam, quæcunque illa ſit, exacerbationem; unde parvi momenti eſt talis remiſſio, quæ vix apparet habito etiam ad ſtatum exacerbationis reſpectu: calor ſiquidem adhuc ſenſibiliter tactum ferit, nec ulla conſpicua viſitur urinæ immutatio, ullumve laudabilis diaphoreſis rudimentum.

Dixi, Corticem in poſtremis hiſce circunſtantiis nonniſi cunctanter exibendum videri; experientia enim oſtendit, id ſæpiuſcule contingere, ſi ille tunc offeratur, quod paullo ante innuebam, nempe quod, etiamſi per illius oblationem tollatur

motus periodi, non tamen tollitur continuitas, quæ illi viget ſuperſtes; ex quo patet, illiuſmodi Febri vere eſſentialem eſſe continuitatem, accidentalem vero periodum; illi namque, etiamſi non aſſociaretur periodus illa qualiſcunque, adhuc tamen tenaciter adhæreret ipſa continuitas. Quod ſi offeratur Cortex in circunſtantiis primo loco recenſitis, non modo tollitur per eum periodus, verum & paullopoſt aboletur conſequutione quâdam ipſa continuitas in hujuſmodi Febre imbecilliter vigens, vel in eam ſuâpte naturâ periodicam, quaſi per accidens introducta.

Inſuper non parum confert ad diagnoſim Proportionatæ Corticem reſpuentis, vel admittentis, varium tempus exortus illius, variaque ipſius quocunque tempore naſcentis origo. Quoad primum diſtinguere oportet inter Continuas Proportionatas, quæ Æſtate, mediiſque temporibus, & eas, quæ Hyeme ſolent generari. Quæ enim hyberno tempore regnant [regnant autem frequentius, quam tempore fervidiori Febres Continuæ Proportionatæ] de more graviores ſunt, faciliuſque de ſimpliciter Remittentium naturâ prædominante participant, quam quæ regnant Æſtate, Vere, aut etiam Autumno, quibus temporibus ex Intermittentium Subintrantium radice ſolent aſſurgere; immo auſim dicere, Febres omnes Continuas Proportionatas Hyeme ortas, non alias eſſe, quam eas, quæ Æſtate ſunt Intermittentes, aut tantummodo Subintrantes. Omnis enim earum diverſitas videtur conſiſtere in hoc, quod Hyeme ſanguis in ſuâ compage ſtrictior, & ob impeditam tranſpirationem aptior ab intrinſeco ad fermenteſcendum febriliter, eo ipſo, quod inficitur fermento extraneo Febrium Intermittentium auctore (quod fermentum tunc temporis inertius eſt, minuſque activum) ab eodem non aliud ferme recipit, niſi primam occaſionem efferveſcendi, periodice repetitam; ſed a ſe ipſo, ſuoque ex penu, nempe ab ipsâ intimâ diſpoſitione ſuâ abunde habet, unde ſuſceptam efferveſcentiam conſervet jugiter, ac ultra protrahat, fermento videlicet inſito ſupra fermentum extraneum præpollente, illudque ſecum rapiente, & in propriam naturam tranſmutante. Oppoſitum plane ſolet ſuccedere, ſaltem utplurimum, Æſtivo tempore; tunc enim laxior reddita ſanguinis compages, liberâque gaudens tranſpiratione, & depuratione univerſali, minus diſpoſita eſt, quantum ex principiis intrinſecis, ad febriendum tenaciter, & aſſidue; adeoque etiamſi aliqua in eodem degat impuritas, quæ Febrem ſit potis inducere, ea tamen levior eſt, aut citius, faciliuſve diſſipabilis ac Hyeme. Quamobrem etſi accedat illi de

novo Fermentum febrile extraneum, quod tunc temporis actívius eſt, fortius, atque vehementius; non propterea tranſit illud in naturam fermenti præexiſtentis, ſed illud ſuperat, ac ſecum rapit, & diſpoſitionem ſanguinis intrinſecam qualemcunque ad febriendum aſſidue, convertit in diſpoſitionem ad febriendum periodice, ſeu ad defæcandum periodicâ efferveſcentiâ ab inteſtinis inquinamentis ſe ipſum. Et propterea, univerſaliter loquendo, tempeſtatibus fervidioribus Continuæ Proportionatæ felicius curantur Cortice, quam rigidioribus, ut Hyeme, propter majorem earum approximationem ad Subintrantes illis tempeſtatibus, & ad meras Remittentes his aliis. Et hæc quoad varium tempus originis ipſarum Proportionatarum.

Quovero ad variam ipſam illarum originem diſtinguere pariter oportet inter Continuam Proportionatam, quæ talis orta eſt, vel orta eſt ſimpliciter Remittens, & eam, quæ orta eſt Intermittens. In primis caſibus maxima eſt conjectura, quod Febris pendeat a fermento Febrem eſſentialiter Continuam producente: in ſecundo caſu altera oppoſita emergit conjectura, quod Febris orta Intermittens ſuum adhuc nativum characterem in radice ſervet, etiamſi fiat Continua, adeoque Cortici etiamnum poſſit ſe ipſam ſubmittere, ut adnotat *Sydenham*, dum inquit [ſiquidem fas ſit textum aliâs relatum hîc opportune repetere] — *Cum autem Febres quædam apud nos graſſentur, quæ etſi poſt ſecundum, tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem Continuarum nitantur, tamen ad Intermittentes debeant referri* (en hîc quid ſit in praxi Continuitas accidentalis) *nulla mihi religio eſt, Corticem in Continuis hujuſmodi ſumendum proponere, qui dicto more* [videlicet *ad ſcrup. ij.* quartâ quâque horâ] *iteratus, ad apyrexiam certo Ægrum perducet.* In his itaque caſibus, & circunſtantiis, etiamſi periodus valde obſcura ſit, & confuſa, nihilominus ſæpe exhibetur Cortex cum certitudine eventus majore, ac exhibeatur in caſu, ubi Febris fuit ab ortu Continua, etiamſi poſtmodum manifeſtiores nonnihil habeat periodos. Si tamen eas acquirat manifeſtiſſimas, tunc in Subintrantis naturam migrat, & fidenter Cortice tractanda eſt: ſicuti contra, quamvis incœperit Intermittens, eo ipſo, quod omnem jam periodi motum amiſerit, atque in Continentis omnino, nedum Remittentis naturam tranſierit, inutilis ſolet eſſe Cortex; quoniam tunc fermento extraneo in ſanguinem influenti prævalet jam fermentum in ipſo ſanguine præexiſtens, & datâ occaſione ſuſcitatum, demumque ex portionibus ſimul reſtitantibus extranei non ſubacti valide coagmentatum, ac ibidem permanenter vigens.

Et hæc eſt ratio, propter quam agentes de Subcontinuâ Malignâ (quæ cum Proportionatâ primô coincidit, mox etiam cum Continente, ut in Arbore infra poſitâ) fuimus adeo ſoliciti, quærentes anxie, utrum in illius præcipiti tendentiâ ad Febrem eſſentialiter Continuam, liceret in ipſo principio Corticem exhibere, ne ſcilicet præterlaberetur occaſio præceps, & ſæpius irrevocabilis. Attente ſiquidem conſiderandum eſt punctum iſtius metamorphoſeos, citra quod utilis, & ultra quod inutilis eſſe conſuevit oblatio Corticis — *Cum enim* (inquit egregie Experientiſſimus *Mortonus* de Febribus Continuis in genere) *eadem ipſa Febris brevi temporis ſpatio genium ſuum ſæpius mutare ſoleat, Medici intereſt varias metamorphoſes, quas eadem Febris ſubit, animadvertere, ut inde tanquam Cynoſura ductus, non temerario, & more Empiricorum Febres omnigenas, vel eandem ipſam in diverſis ſuis ſtadiis heu quantum! mutatam, una methodo abſque diſcrimine tractet.*

Punctum autem iſtud, ſeu linea hæc dirimens in Proportionatâ unum fermentum ab alio, & unam Febris naturam ab aliâ, exprimitur in citato Stipite noſtro eâ paritate, quâ ſurculus medius inſertus in Arbore phyſicâ, duorum generum poma ferente, mixti cujuſdam generis edit poma, modo de uno, modo de altero magis vel minus participantia, prout magis vel minus ipſe participat de ſucco nutritio unius, aut alterius lateralis rami, in ipſum medium influente.

Verum non eſt, ut ſimilitudinem a Vegetabilibus emendicemus, cum in promptu ſit doctrina Veterum in ſubjectâ materiâ. Sit pro omnibus *Daniel Sennertus*, ut qui omnium Prædeceſſorum vota collegit. Hic verba faciens de Febribus Nothis, eas licet a duobus humoribus mixtis productas velit, non tamen Compoſitas vocat, ſed Simplices, ſive incompoſitas, quippe ab intimâ duorum in unum coaleſcentium mixtione indiviſibiliter procedentes. Sunt hæc illius verba — *Febres Nothæ non ſunt compoſitæ: nam licet Notha Febris ex duobus humoribus eodem loco, & tempore putreſcentibus* [hanc quæſo putredinem lubeat benignius interpretari] *oriri poſſit, ita tamen illi duo humores ſunt mixti, ut unum mixtum conſtituant, & una forma contineantur: unde etiam cum mixtus ille, & ex duobus aggregatus humor putreſcit, ſimplex Febris eſt, mixtam tamen, ac mediam naturam quaſi referens.* Quidni ergo Notham vocemus nos Febrem Proportionatam, ex Continuâ, & Intermittente, ſive ex utriuſque ſucco radicali ſimul commixto progenitam? Quæ ergo unum tantum ſuccum infringit China China, Febrem tantum ab eo principaliter ſucco prodeuntem, utut de utroque partici-

participantem, valet deprimere, non vero prodeuntem principaliter ab altero ſucco, quantunvis ſimilem.

Quod ſi quis quærat, quibus regulis ſit procedendum circa Corticis adminiſtrationem in iis Proportionatis, quæ Solitariæ non ſunt, ſed vel Symptomaticæ, vel Comitatæ, reſpondeo: rationem Febris Symptomaticæ ſicuti facilius forſan poteſt competere Proportionatis, quam Intermittentibus [ſiquidem iſtæ queant eſſe Symptomaticæ] ita ex adverſo reddere illas curatu difficiliores, quam iſtas, etſi Proportionatæ quoque ſint naturæ cæteroqui Cortice medicabilis. Idque ob duplicem rationem, nempe & ob vitium, a quo pendent, tali remedio; ut reor, inſuperabile, & propter adjunctam periodo Continuitatem, quæ grave quidpiam ulterius eſt, ab eodem remedio ſuperandum. Si vero Quæſitum reſtringatur ad Proportionatas Comitatas, reſponſio eſt, quod ſi Febris hujuſmodi ſit Comitata mero ſymptomate, utut gravi, & novum morbum ſimulante, hoc non obſtat, quominus curetur Cortice; dummodo in illâ prævaleat natura fermenti Subintrantium proprii, concurrantque conditiones pro recto uſu Corticis requiſitæ, ut ſupra eſt explicatum. Sed ſi ſit Comitata morbo vero, ipſa autem ex ſe videatur Corticem admittere, adhuc nonniſi cum ſummâ incertitudine optati ſucceſſus ille poterit exhiberi tum ratione continuitatis ſupra periodum adjunctæ, tum maxime ratione morbi connexi, *v. gr. Inflammationis*, *Eryſipelatis &c.*, qui morbus, licet ab ipsâ Febre in factâ ſuppoſitione progenitus, ſuas tamen, ut alibi dictum, poteſt jeciſſe in affectâ parte radices, quibus ſe ſolo valeat ſubſiſtere, immo Febrem inde Symptomaticam gignere, ſolâ interim periodo inutiliter ſublatâ, ſiquidem ullo pacto in hujuſmodi circunſtantiis poſſit hæc ſubmoveri.

Quod ſi morbus Febri aſſociatus plane organicus fuerit cum læſione inſigni, ſatis notum eſt, hunc reddere Cortici refractarias vel ipſas Intermittentes, nedum Continuas Proportionatas, quarum nonnullæ etiam Solitariæ huic remedio nonnunquam non cedunt, ut diximus, ſi nempe de naturâ ſimpliciter Remittentium a prædominio participent, multoque minus cedunt, ſi vere ſint Remittentes ſimpliciter, aut ſi in ipſas jam prorſus degeneraverint.

Et hîc aſſentiri plane non poſſumus *Cl. Mortono* Remittentes *omnes*, ſive omnes non Synochos [datâ etiam eidem illarum diſtinctione in Legitimas, & Spurias] aſſignanti pro objecto actionis Corticis. Nos enim, licet æque ac *Mortonus*, ne dicam amplius, admittamus ut Cortice curabiles non modo eas

Remittentes *Proportionatas*, quas ipſe vocat *Legitimas*, ſeu *Simplices*, quæque vere ſunt de naturâ Subintrantium, verum etiam multoties eas, quas vocat *Spurias*, ſeu *Mixtas*, quæque Malignarum, ſeu Pernicioſarum characterem proxime induunt, quatenus Intermittentium ad inſtar *Comitatæ* ſunt uno, vel multiplici verendo ſymptomate, dummodo tamen in illis prævaleat fermentum Subintrantium, ſeu (quod idem eſt) Intermittentium, eo, quo explicuimus, modo: nihilominus, hâc conditione deficiente, ab objecto activitatis ejuſdem Corticis excipimus non modo *Remittentes* ſimpliciter a nobis dictas, verum etiam plurimas ex *Proportionatis* deſcriptis, ut ſupra, ſive Malignæ illæ fuerint, ſive non, eas videlicet, quarum fomes magis ſit intra ſanguinem, quam extra illum.

Certe, ſi attendantur probe ſcripta *Mortoni*, & quæ candide proſtant in illius hiſtoriis, facile conſtabit, quod ubi Cortex aliquando munus ſuum non exegit [ut alicubi ingenue fatetur] in Febribus ſcilicet, quas ipſe *Mixtas* appellat, quæque cum noſtris vel ſimpliciter Remittentibus, vel Proportionatis quidem, ſed de ſimplici Remittente maxime participantibus, plane coincidunt, Febris revera talis erat, qualis a nobis deſcripta eſt, plus ſcilicet de Continuâ eſſentiali, licet quoquo modo Remittente, quam de Intermittente Subintrante participans. Atque hinc mirum non eſt, ſi eo caſu cogitur concedere, *ſe haud raro ſortem cæterorum Medicorum participaſſe*, & *reſtitutionem elaſticitatis ſpirituum* in quibuſdam Remittentibus Febribus, facile in Synochos degenerantibus, Cortice quamvis adhibito, *ſæpe incerto*, *ſæpe incaſſum tentaſſe*.

Ex aliâ parte, ubi in iiſdem Febribus *Mixtis*, ſeu *Spuriis*, ut vocat (vocat autem *Mixtas* in ſenſu valde diverſo a ſenſu noſtro) ubi, inquam, in iiſdem Febribus eventum felicem ſortitus eſt, & Cortici, nec forſan immerito, gloriam tribuit, non raro tardiuſculus, ut pariter fatetur pluribus in locis, & nonnihil difficilis fuit effectus, protractâ videlicet ad conſuetum tempus morbi judicatione. At bonâ veniâ tanti Viri tarda operatio Corticis copioſe adminiſtrati mihi, ut alibi faſſus ſum, redditur ſuſpecta non quidem de noxâ, ſed tantum de incertitudine, an illi adſcribenda vere ſit gloria, nec ne. Sed interim praxis illius felix id attulit certi, ut Cortice tuto poſſimus uti etiam in caſibus ambiguis de effectu remedii, idque ſimul attulit utilitatis, ut majore fiduciâ poſthac liceat Peruvianum Corticem effœtis Confectionibus Cardiacis identidem ſubſtituere, ne dicam ob metum ſugillationis anteponere. Anteponendus autem procul dubio foret, ſi quæ Auctor iſte ſe obſervaſſe

refert

refert in Febribus de Proportionatis in *Synochos* malignas degenerantibus, velimus attendere, a quibus ſcilicet plures ex iis evaſiſſe inquit, licet exacto tantum conſueto morbi ſtadio, quibus Cortex ab initio fuerat oblatus, quam quibus oblatus non fuerat — *Palam autem affirmo* (inquit ille) *me multo plures hujuſmodi ægrotantes, Deliriis, Subſultibus Tendinum, cæteriſque id genus Symptomatis Malignis obſeſſos ab Orci faucibus Arte liberaſſe, ubi Antidoti uſus curationem auſpicabatur, quam cum ab initio alia quacunque Methodo uterer: modo cum accerſitus primò eſſem, umbra aliqua Remiſſionum, & Exacerbationum ſupereſſet. Fundamentum curationis in Cortice ſemper jacio. Poſtea pro modulo ingenii, juxta normam Artis, quod a Symptomatis indicatur, efficio, atque haud raro cum optato ſucceſſu curationem ad umbilicum duco.* Hæc Auctor ille, qui licet utilitatem remedii fortaſſe per hæc [me quoque judice] haud ſatis probet, illius tamen innocentiam in his quoque caſibus videtur ſaltem ſufficienter teſtari. Cætera, ſi qua ſunt in ejus praxi, quæ aliquâ caſtigatione indigere videantur, ea potius illius hypotheſi, quam ipſi Praxi ſatis methodicæ adſcribenda ſunt, & condonanda. Sed & eadem quoque hypotheſis, ſeu Febrium Ætiologia, etſi nobis nec arriſerit in anteactis, neque arrideat modô, ſuis tamen non caret fundamentis, quoad plura ſolidis, plauſibilibus, nec univerſim contemnendis, ut videre eſt apud eundem *Mortonum* in *Apparatu Curationis Morborum univerſalium*, ubi nonnullas etiam ex iis, quas in Scholiis ad ipſum *Lib. II.* protulimus, ſibimetipſi opponit, & ſolvere ſatagit objectiones.

Ex qualicunque autem noſtro in praxi diſſenſu contra facilis reſultat conciliatio quædam tot contrariarum aſſertionum, quæ apud Scriptores minus exactos in hâc materiâ paſſim occurrunt. Ajunt ſiquidem nonnulli, Corticem curare, præter Intermittentes, Febres quoque Continuas, atque Malignas, & aliqui non. Utrique recte, utrique minus recte; utraque etenim propoſitio de aliquibus Continuis, atque etiam Malignis vera eſt, de aliquibus falſa: quandoquidem juxta diſtinctionem noſtram curat Continuas, necnon Malignas aliquas, & aliquas non curat; non vero curat omnes, aut curat nullas.

CAPUT IV.

Allata nuperrime diſtinctio de Cortice *in quibuſdam Proportionatis utili, & in quibuſdam inutili, illuſtratur quoad hanc poſtremam partem (de prima enim jam ſatis alias) nonnullis exemplis.*

EXEMPLA curationum Febrium Continuarum Proportionatarum, quas Cortex ad bonam frugem reduxit, plura retulimus, ubi *Subcontinuarum* etiam Malignantium, quæ non aliæ ſunt ab his, *Hiſtorias* deſcripſimus, quibus illuſtrata jam ſufficienter eſt ea pars noſtræ diſtinctionis, quæ ſtat pro Corticis oblatione; quandoquidem in illis caſibus Febrium continuitas erat per accidens introducta, & ſuperaddita præexiſtenti periodo. Modô caſus aliquot lubet deſcribere, ubi in Proportionatis continuitatem eſſentialem cum accidentali tantûm periodo ſortitis, Corticis inefficaciam datum fuit experiri.

I. Corripiebatur in medio curſu proſperæ valetudinis *D. Comitiſſa Hyppolita de Savignanis Scappinella* Febre Tertianâ duplici Continuâ, quæ inter Proportionatas eſt omnium frequentiſſima. Cauſſæ procatharticæ Febris hujuſmodi plurimæ fuerunt tum in ratione victus, tum in violentâ corporis exercitatione. Illius Exacerbationes, licet regulares, parum tamen conſpicuæ erant in invaſione, quæ ſine ullo ſenſu frigoris, immo potius cum levi aliquâ incaleſcentiâ paulatim obrepente fiebat, tantumque ſenſibilis circa ſtatum erat ipſa exacerbatio, quemadmodum tranſacto vigore notabilis erat ejuſdem remiſſio. Uti plethorica tractata eſt ab initio, ſemperque methodice in morbi progreſſu hujuſmodi Ægrotans, quo toto tempore, ſpei ancipitis, atque metus identidem ſigna prodebat. In decurſu morbi inſtitit amantiſſimus Conjux exhiberi Corticem, memor, quod eadem ex Tertianâ duplici Subintrante, immo Subcontinuâ acutiem veram acquirente, ope ejuſdem Corticis, ipſoque tunc etiam ſuadente, ante biennium evaſerat, ſorte, quâ diximus. Non ego aſſenſum præbui, reſpondens: Febrem hanc dubio procul excedere vires Corticis, neque me velle ſubire cenſuram vulgi, ſi citra ſucceſſum, etiamſi citra noxam, illum exhiberem. Acquievit ille dictis meis, maxime cum ſpoponderim, me non prætermiſſurum occaſionem, ſi quando eadem apparuiſſet. Vix tranſactâ decimaquartâ morbi die, reddito nonnihil manifeſtiore Exacerbationum motu, ſed & inſimul graviori-

vioribus factis ſymptomatis, & ceſſante, quod antea apparuerat, ſudoris univerſalis rudimento, Capiteque demum ſatis gravato, cœpi timere, ne muneri meo deeſſem, ſi Corticem omitterem jam mihi propoſitum a Conjuge, & a clariore aliquantulum Febris periodo indicatum, in circunſtantiis creſcentis periculi, & Naturæ feriantis ab omni motu critico. Sed ne ſubirem calumniam in caſu carentiæ fauſti ſucceſſus, quoniam Febris ab ortu viſa erat eſſentialiter Continua, Chinam Chinam præſcripſi ſub formâ boli cardiaci, mane, & ſero ſumendam. Duravit uſus illius ad aliquot dies; ſed æque perſeveravit Febris de more increbreſcens. Cognito invalido Cortice, uſu illius abſtinui, curationem aliis remediis pro variâ morbi indicatione proſequutus; ſed fruſtra: mille namque ſupervenientibus diris ſymptomatis, videlicet ſuppreſſione urinæ, nonniſi aſſiduâ ope catheteris per plures dies extractæ, & gangrænis hinc inde ſubortis, aliiſque ſuperadditis cruciatibus, die tandem morbi xxvii. obiit.

II. *D. Lucretia de Sigoniis Agnana*, poſt contractum ex numeroſis geſtationibus, & ex frequentibus abortionibus, ſucceſſiviſque hæmorrhagiis, habitum corporis ſubtumidum, & decolorem, præter morem ſuæ floridæ conſtitutionis, immo poſt ſuperatam non multo ante acutam ægritudinem, a quâ vix cœperat mediocriter reſurgere, recidit iterum in Febrem Tertianam Continuam duplicem, exacerbationes inæquales, & plane inordinatas habentem, ac inconſpicue cum quodam tantummodo ſenſu caloris, & vomituritione irregulari recurrentes, exiguamque ſimul, ac pariter irregularem remiſſionem ſortitas; adeout potius mera Remittens, quam vera Proportionata dici poſſet hujuſmodi Febris. Omni, quâ datum fuit, arte, cautelâ, & induſtriâ curata fuit. Seriem remediorum hîc perſequi, & indicationes eorum, foret inutile. Sat ſit pro re noſtrâ referre, quod poſt varias ambages, & plura exantlata Vitæ pericula, a die morbi undecimo uſque ad decimumſeptimum Febris tandem, Continua licet, cœpit ad notabilem remiſſionem redigi, & typo Tertianæ duplicis, uno die gravioris, altero levioris, perſpicue diſtingui: quodque magis eſt notatu dignum, Exacerbatio ipſa, præſertim validior, aliquo frigore ſignabatur in morem Acceſſionis Intermittentis. Per tres Circuitus completos, nempe per dies quinque hunc motum obſervavi, nec tamen Corticem præſcripſi: immo Conjugi, qui aliâs eodem remedio convaluerat, illum proponenti primis diebus obſtiti, ſperans vigeſimaprimâ die, ſi non ſolutionem morbi, ſaltem permutationem in melius. Sed res aliter ceſſit; tertia ſiquidem for-

tior Exacerbatio, utut ſuo frigore, levi quidem, ac horrore inſignita, ferocem ſe prodidit in ſtatu, & Ægrotantem male vexavit. Quamobrem tranſacto jam tertio ſeptenario, & rebus, meliore licet facie quoad ſpeciem, in pejus tamen ruentibus quoad rem ipſam, Conjugi filiis onuſto morem gerendum duxi, promptâ Corticis præſcriptione. Peractum eſt id partitis vicibus, & doſi modicâ, ſed quæ Febrem debuerat ſiſtere: attamen jugiter perſeveravit, iiſdem pertinaciter recurrentibus, obſcuriore licet motu, Exacerbationibus; quare cum inanem experirer Corticis operam, poſtquam in ejus uſu ſufficienter perſtiti, ab eodem feriatus ſum, ad conſueta iterum remedia revertens. Cum vero nulla proficerent, vocatus eſt in conſilium *D.* quoque *Davinius*, Ægrâ tamen ad extremum prope redactâ. Is viſo graviſſimo Ægræ ſtatu, & intellectâ morbi ſerie, ultimiſque periodi Febrilis motibus, neque conſcius de Chinâ Chinâ oblatâ (oblitus ſiquidem fueram in tumultuariâ, & inutili Conſultatione, de hoc remedio inter tot alia diſtinctam mentionem facere) ad me converſus, dum egrediebamur domo Ægrotantis, quam ſolo fere prognoſtico dereliquimus, dixit: parum abfuiſſe, quin propoſuerit uſum Chinæ Chinæ, atque tantummodo abſtinuiſſe, eo quia a me in illius oblationem proclivi, nullam de eâ mentionem factam fuiſſe obſervarat ne per modum quidem dubitationis, cum tamen cæteroqui remedium tentari poſſe videretur, niſi Ægra jam foret ſuo Fato propinqua. Narravi propterea, quæ immemor ſubticueram, quæque incaſſum tentaveram, refundens omnem culpam in ipſam naturam Febris ab ortu Continuæ. Suſpicatus tamen ſum inſuper de aliquo Uteri vitio organico, ſive alterius Viſceris infimi Ventris, puta, Pancreatis, aut aliarum Glandularum Meſenterii; ſed hujuſce ſuſpicionis nonniſi remota indicia, nulla vero proxima, aut immediata mihi præluxerant. Vixit illa per duos adhuc, vel tres dies, irritiſque omnibus, quæ adminiſtrare licuit, remediis, die morbi xxxiii. deſiit vivere.

III. Clarius adhuc inefficaciam Corticis in Febribus Continuis ab ortu, & per accidens periodicis, patefaciet ſequens caſus, cujus compendiaria quidem, ſed per ſingulos dies diſpoſita ſeries hîc exhibetur. Egregius, Claruſque Adoleſcens *D. Antonius de Roncaleis* æſtate anni 1709 correptus eſt Febre, quæ cum nullo rigore, aut frigore illum invaſit. Habita eſt pro Ephemerâ, ut quæ poſt 24. horas plurimum remiſit; ſed paullopoſt, ſecundâ nempe die, circa veſperas iterum recruduit pariter ſine frigore, ſed cum vomitu, & ſtomachi angore, Tertianæ incipientis ad inſtar, & per dies pares ſeſe moventis. Protrahitur

Febris

Febris per totam tertiam diem æqualiter intenſa, & ſine ullâ exacerbatione. Exhibetur eâ die *Ol. Amygd. dul. ad unc. iv.*; ſubſequiturque modica dejectio bilioſa, nec amplius redit vomitus, vel angor ſtomachi. Quartâ die mane adhuc intenſa eſt Febris contra expectationem; quare ſanguinis miſſio, quæ cæteroqui ſtatuta erat, ob id ſuſpenditur, ejuſque loco offertur cibus ob metum exacerbationis, citioris futuræ creditæ, reſpectu habito ad ſecundam diem. Et revera circa meridiem quartæ diei valide exacerbata eſt Febris, ut ſuſpicatus fueram: quod Ægrotanti anſam dedit, ut a me avide ſtatim Corticem expeteret, quem ſciebat plurimis graviter febricitantibus opem tuliſſe; ſed cum reſpondiſſem: Remedium illud non ſatis aptari huic Febri, acquievit ille quidem, ſed animo turbatus eſt; illique propterea ſpopondi, me oblaturum Corticem tempore opportuno, quotieſcunque Febris remedium admitteret. Quintâ interim die mane miſſus eſt ſanguis, remiſsâ aliquantulum Febre. Veſpere ſubſequuta eſt Exacerbatio, obſcura quidem dum fieret, ſed paullopoſt manifeſta. Fuit hæc omnium leviſſima præter expectationem. Sextâ die mane admodum remiſſa eſt Febris, Ægerque viſus eſt ab apyrexiâ non admodum diſtans. Succeſſit ante meridiem Exacerbatio cum levi, brevique extremorum perfrigeratione. Tunc credidi, Febrem diſponi ad acquirendam naturam, & motum Cortici obſequentem, ſi opus fuiſſet offerre; de quo tamen ut certior fierem, & remiſſionem illius Exacerbationis, & motum alterius correſpondentem ſolicitus expectabam. Modice intenſa ea fuit: cum tamen eſſet in ſtatu, circa veſperas Æger animo deliquit citra cauſſam manifeſtam, Febriſque ultro protracta eſt. Septimâ die, perſeverante Febre, nec alvo ſatis fluente, præſcribitur clyſter ex Lacte, & Saccharo, quem diutius retinet, ægre fert, ac tandem reddit, ſumme bilioſa, ac ſpumoſa dejiciens, & animo rurſus delinquens, dum ſedens alvum exonerat. Poſt meridiem durante adhuc ultimâ exacerbatione frigidiuſcule ſudat cum pulſu minuto, & celeri. Propterea rebus in præceps ruentibus, & reſpectu habito ad prægreſſas Febris periodos qualeſcunque, confeſtim exhibetur Cortex *ad drach. ij. ſs.* Octavâ die mane exhibetur iterum *ad drach. j ſs.*; utrâque tamen vice ſine fructu: ſequitur ſiquidem pari paſſu Febris, ac ſudatiuncula ſubfrigida. Veſpere videtur pulſus tantillum reſurgere, ſed parum: quamobrem circa finem octavæ iterum præſcribitur Cortex *ad drach. ij.* Nonâ vero, ne quicquam intentatum relinquerem pro ſalute Adoleſcentis plurimis nominibus mihi cariſſimi, eundem Corticem [quoniam aliunde non erat ſperabile auxilium] per clyſterem admi-

adminiſtrari juſſi *ad drach. v.*, ſed ſemper incaſſum; in fine ſiquidem ejuſdem nonæ diei frigide ſudans, e vivorum ſtatione ſublatus eſt.

IV. Denique decumbebat Mutinæ ex non levibus animi pathematis *D. Ludovicus Maggius* Canonicus Carpenſis ſexagenarius, gracilis, & delicatulus. Febris, quâ detinebatur, Tertianæ duplicis Continuæ regularem typum ſervabat. Et cum in eâ æque eluceſceret ratio continuitatis, ac ratio periodi, utra pars prævaleret, haud potui dignoſcere: cum tamen admodum ſenſibilis eſſet ſtatis horis quotidie remiſſio, Subintrantem potius, quam mere Remittentem, Proportionatam hanc ſuſpicabar. Progrediente nonnihil morbo, cœpêre admodum obſcuræ fieri exacerbationes, & remiſſiones, quæ prius ſatis patenter ſeſe prodebant. Metuens ego proinde, habito reſpectu ad virium imbecillitatem, & tenuitatem pulſus, ne Æger conſuetis licet ab initio jam ſatis methodice tractatus remediis, impar progreſſu temporis evaderet ferendo morbo in dies creſcenti, decrevi Corticem illi præſcribere mane, & ſero *ad dracb. ſs.*: ex cujus remedii uſu ad paucos dies continuato omnis plane ſublata eſt exacerbatio Febris; reſtitante tamen jugiter tenui illo, ſed tenaci, ejuſdem filo, quod pariter ante uſum Corticis, tempore quoque majoris remiſſionis ſuperſtes eſſe conſueverat. Vere tam exiguum erat illud, ut vix nomen Febris mereretur: quare Æger ipſe ſanum ſe reputans inſtabat, ut eum dimitterem ad patrios Lares. Illi tamen annuere non potui, quia nondum extinctum noſcebam incendium, cujus fomes alter adhuc vigebat. Uno verbo: poſtquam per aliquot dies ſatis vegetus viſus fuit, paulatim illi cœpere atteri vires, cœpit vox clangoſa fieri, oculi rubore, ac lippitudine quâdam perfundi, ſomnus diuturnus, & intempeſtivus, placidus licet, ac levis, caput obruere, & Ipſe tandem vix febricitans, nec ſe febricitare noſcens, aut credens, inſenſibiliter deficere. Quod demum plane contigit circa vigeſimamquartam, ni fallor, morbi diem, quâ placide, & ſine ullo doloris, aut moleſtiæ ſenſu, perpetuo quievit, me in poſterum relinquens ancipitem de uſu, & virtute Corticis in hujuſmodi Febribus Periodicis, quæ ſimul ſtabilem quandam, fixamque, utut levem, continuitatem ſunt ab exordio ſortitæ. Opinor equidem, ut ingenue loquar, quod ille valde citius obiiſſet, ni ſumpſiſſet Corticem; Febris namque, penſitatis penſitandis, ſatis ſe prodebat pro Corruptivâ cruoris, & Individui; ſed æque cenſeo, quod dum abſorpto fermento extraneo, quotidie influente, ſublata eſt effervescentia periodica, ita & ſublata ſit occaſio, etſi periculo plena, ip-

cruori,

cruori, forſitan [ſi per moderatam efferveſcentiam licuiſſet] ſe defæcandi in progreſſu [quod tamen præ imbecillitate Ægri minime videbatur ſperandum] ab impuritatibus in eodem ſtabili contubernio præexiſtentibus, a quibus poſtmodum per ſepultam quandam, & inconſpicuam ebullitionem citra ullam deſpumationem efferveſcentibus, ultima tandem, æque ac ſi Cortex fuiſſet omiſſus, Ægrotanti illata eſt clades.

Ex his Caſibus ſelectioribus, & ex aliis nonnullis, quos poſſem adducere, immo & ex quibuſdam allatis inter infauſtos, *Lib III. Cap. V.* recenſitos, ſatis conſtat, quam incertus ſit, & ſæpe quam inutilis uſus Peruviani Corticis in illis Continuis Proportionatis, quibus plus ineſt de naturâ Febris Continuæ ſimpliciter Remittentis, & per accidens periodicæ, quam de naturâ Subintrantis, ac Periodicæ, & per accidens tantum continuæ; Febris enim quô magis recedit ab Intermittente, & accedit ad Continuam, eo magis ſe ſubtrahit actioni Corticis, atque adhuc eo magis, quô magis continuitas illius accedit ad æqualitatem intenſionis, atque tenoris.

Eam ideo mihimetipſi metam poſui, quam in ſuperioribus per extenſum explicui circa uſum illius in Febribus Proportionatis, meâ qualicunque fretus experientiâ, cui aliquam, craſſiuſculam licet, conatus ſum adaptare rationem. Cæterum, ſi cui lubeat ulterius experiri, experiatur; puto quidem ſine noxâ, ſed & puto ſine fructu ſaltem ſenſibili: quamvis me non lateat, nonnullos Febribus Proportionatis de naturâ Remittentium potius, quam Subintrantium, laborantes, & Cortice tractatos feliciter convaluiſſe, ſed exacto tantum Acutorum curſu; cujus rei præter Auctorum teſtimonia, plura ipſe poſſem adducere exempla. At China China, ut pluries ſum faſſus, propter excellentiam ſuam habet hoc præjudicium in exiſtimatione meâ, ut, cum ſoleat, ubi convenit, non modo ſemper prodeſſe, ſed & cito, & manifeſte, eo ipſo, quod cito, & manifeſte non profuit, minime credatur a me ullo pacto profuiſſe; ad differentiam aliorum plurium remediorum, quæ cum nec cito, nec manifeſte [utinam aliquo ſaltem modo] prodeſſe ſoleant, etiam tunc creduntur profuiſſe, cum non profecerunt, dummodo res, etſi forſan aliunde, bene ceſſerit. Quos tamen protuli infauſtos eventus, non protuli quaſi cladem illorum Cortex intulerit, & quaſi alii felices non proſtent, ad ſalutem, ſed non citam, ut dixi, pendente uſu Corticis, perducti: verum lethales conſulto ſelegi, ut oſtenderem, illum aliquando certo in deſcriptis circunſtantiis ſatis non profuiſſe, quod æque certo oſtendi non poſſet in caſibus exitum felicem

forti-

ſortitis, dum talis exitus oblationi Corticis (etſi tardiuſcule tantum, non vero celeriter, ut in Intermittentibus aſſolet) ſucceſſiſſet. De reliquo ſicuti poteſt Medicum decipere Febris Proportionata, a prædominio Remittens ſimpliciter, ſub ſpecie Febris a prædominio Subintrantis, & videri Cortice ſanabilis, licet revera non ſit, ut in relatis poſtremo caſibus, ita poteſt decipere Proportionata, Subintrans a prædominio, ſub ſpecie Febris a prædominio ſimpliciter Remittentis, ac videri ex iis, quæ ſunt Cortice inexpugnabiles, & tamen revera eodem Cortice nonnunquam curari; quod non ſemel mihimetipſi contigit hâc in re quandoque minus planâ cæſpitanti. Ideo ubi prædominium Continuitatis ſit minus perſpicuum, ſitque ex unâ parte locus rationabili dubietati, an Febris Proportionata ſit Cortici ceſſura, nec ne, & ex aliâ parte ſit rationabilis ſuſpicio de aliorum remediorum invaliditate, minime improbare poſſum animoſitatem Medici, qui ſpretis Detractorum calumniis, innoxium medicamentum, etſi tunc vigoris ob circunſtantias incerti, tentare velit.

Caveat tamen in hoc, ne ſibi aduletur, tribuatque remedio pluſquam par ſit, ſi res ex voto ſucceſſerit; ſed videat, num illi, an aliis remediis, vel Naturæ adſcribenda ſit ſanitas; facillimum quippe hîc eſt incidere in Paralogiſmum appellatum, *Ex non cauſſa ut cauſſa*. Sicuti enim non valet hæc illatio—*Æger tandem mortuus eſt ſumpto Cortice; ergo propter Corticem*—ita neque valet hæc alia—*Sanatus tandem eſt ſumpto Cortice; ergo propter Corticem*—ad ſummum enim inferri poteſt—*Ergo Cortex non obfuit Curationi*. Sanitas autem, quando a Cortice vere procedit, facile dignoſcibilis eſt ex inſolitâ, quâ acquiritur, celeritate; non ſic in aliis caſibus. Si quid ergo certi quis diutius obſervet in hâc materiâ, quod ipſe non ſatis obſervarim, facto prius, ut decet, ſerio, ac diligenti examine, in publicam demum utilitatem fideliter referat. Id forſan quondam nobis ſperandum erat a Doctiſſimo *Lanciſio*, ut juvat conjectare ex paragrapho Epiſtolæ Illius ad me conſcriptæ, quem retuli jam *Lib. II. Cap. VIII in Schol. ad Mortonum pag.* 188., quandoquidem certior factus, Virum hunc Ampliſſimum e vivis deceſſiſſe non ſine gravi jacturâ antequam ſuas edidiſſe, quas ibidem recenſuit, circa hanc materiam Obſervationes, ut illas edidiſſe, ex eâdem Epiſtolâ falſo fueram ſuſpicatus.

Hallucinationi meæ haud multum abſimilis ea fuit, quæ nuperrime, ut ſubaudio, occupavit nonnullos, quibus viſæ nunquam fuere *Conſtitutiones Epidemicæ Mutinenſes*, olim a *Cl. Ramazzino* conſcriptæ, exordio ducto ab anno 1690. ad uſque an-

num

num integrum 1694. : quæ ſane hallucinatio, quoſcunque corripiat earundem Diſſertationum ignaros, mihi dubio procul apud hos notam hominis toto hoc Tractatu parum veridici ſtatim inuret. Putarunt ergo hi, falsô licet, eundem *D. Ramazzinum* tunc apud nos Medicinam facientem, in iiſdem Conſtitutionibus ſuis argumentum meum [quod ego Medicis Noſtratibus ante annum 1695. nedum intactum, ſed & ignotum afferui] aliquo ſaltem modo tractaſſe; idque illis viſum eſt poſſe deduci ex iis, quæ Vir iſte Cl. prodidit in Eruditiſſimâ Diſſertatione ſuâ recens editâ *De Contagioſa Epidemia, quæ in Boves irrepſit*, ubi de Chinâ Chinâ verba faciens, meorumque interim aſſertorum veritatem propriâ auctoritate confirmans, hæc habet. *Equidem hoc præſidii genus in febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant, quarum febrium in Conſtitutionibus meis epidemicis Mutinenſibus mentionem habui; hoc enim febrifugum fermentum illud malignum ſive penitus reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo febris acceſſu intereat.*

Textus autem hujuſmodi ſenſus nec eſt, nec eſſe poteſt, quantunvis eſſe credatur, aut videatur, Auctorem hunc promulgaſſe in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis, aut eo tempore noviſſe, *Corticem Peruvianum miranda præſtare in Tertianis malignis Intermittentibus, quæ in ipſo impetu acceſſionis ægros interdum necant*, quales reapſe ſunt, quas deſcripſit olim *Mercatus*, mox *Mortonus*, & ego tandem. Ibi enim de iſtiuſmodi Febribus vere nec egit ille, nec mentionem fecit, cum vix obiter innuerit, in Tertianis Febribus *diuturnis*, & *contumaciſſimis* a ſe deſcriptis, quæ *utplurimum* [ſunt ejus verba] *citra malignitatis ſuſpicionem* populariter graſſabantur, *malignum quid nihilominus aliquando etiam adfuiſſe*, vel eas, *cum protractiores erant, in malignas nonnunquam degeneraſſe*; ſubdens inſuper, quod *præ multitudine hominum decumbentium pauci extincti fuere, ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quam ex Febris vehementia ſuccubuere*. Sed quotieſcunque etiam ex vi paucorum verborum, quæ ſupra recenſui, mentionem aliquam de Perniciofis noſtris ipſum implicite habuiſſe quiſpiam contendat, quod parum refert; tantum tamen abeſt, ut Corticem Peruvianum in iis Febribus, immo in ullis primæ *Conſtitutionis*, ſeu *Diſſertationis anni* 1690. [quæ potior eſt in hac materiâ] commendarit, ut contra aſſeruerit, eundem Corticem in illis omnibus *inſalubrem* plane, *doloſum*, ac *noxium* extitiſſe, quemadmodum late videre eſt *num. xv.* & *num. xlvij.* ejuſdem Conſtitutionis.

Et

Et propterea illud remedium in *Quartanis* duntaxat, ac *Diuturnis* Febribus, & quidem *in calidis tantum, ac ſiccis conſtitutionibus* cum *temporum*, tum *humorum*, minime vero *in frigidis*, & *humidis*, generaliter uſurpari poſſe, ac revera anno 1691. ad eaſdem *Quartanas*, & *diuturnas* Febres fuiſſe feliciter uſurpatum, prodidit in ſolâ *Conſtitutione* ejuſdem anni 1691. *num. xxxiv. circa finem*, & *num. xxxv.*: quemadmodum parum utiliter, aut cum detrimento adhibitum fuiſſe in *Lentis* Febribus, Peticulari male judicatæ ſuccedentibus, retulit *in Conſtitutionibus* annorum 1692. 93. & 94. *num. xxxij.*, & *num. lvj.* Quæ cum clariſſima ſint, & proſtent cuique, non eſt, quod quiſquam niſi cohærenter ad ea textum allatum velit interpretari, quaſi nempe dicat Auctor ingenuus in confirmationem aſſertorum meorum, ut conjeci [utque fas eſt credere de Amico imminentis editionis Tractatus mei optime conſcio] quaſi, inquam, dicat — Sibi *modo* notum eſſe, Corticem Peruvianum miranda præſtare in Febribus Periodicis, & præſertim in Tertianis Intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis Ægros interdum necant: cujus generis, aut naturæ Febrium, aliquo modo participes dici poſſe, putat nonnullas earum, quas deſcripſit in primâ ex Conſtitutionibus ſuis, licet tunc ad illas eundem Corticem parum ſalubrem crediderit, talemque ſe reperiſſe eâ ſaltem conſtitutione, perſuaſum habuerit.

Atque his quidem ita ſe habentibus [ut ad rem noſtram reditus fiat] ne quæſo dedignetur perpendere quiſquis plurima, a nobis circa praxim hujuſce remedii haud ſatis forſan in anteactis dilucidata, in clariorem lucem, ut optandum eſt, aggrediatur evehere, ne, inquam, dedignetur perpendere quâ diligentiâ, quâ cautelâ, & examine, item quam longâ, & accuratâ experientiâ ſibi ſit opus, priuſquam quidquam certi valeat decernere. Quamvis enim ſupra laudatus Vir poſt repetitam, & firmam, ut illi tunc viſum, plurium annorum obſervationem, & experientiam uſque ad totum nempe annum 1694., tam trepidanter, tam reſtricte, immo non raro tam ſiniſtre fuerit opinatus de Cortice in Conſtitutionibus ſuis (licet, ut verum fatear, etiam ſic ſentiens eminuerit velut inſignior Corticis fautor inter omnes, quotquot tunc aderant, & in hanc uſque diem perſtitêre in hâc Urbe, Medicos) quamvis, inquam, tam ſcrupuloſe tunc fuerit opinatus de Cortice; factâ nihilominus progreſſu temporis animadverſione magis exactâ, admodum diverſimode ſenſit. Etenim, perſpectis paullopoſt, ac præſertim anno 1696. illius viribus, cum ſcilicet ego ipſe cæteroqui proxime periturus remedium ſimul, ac ſanitatem

uno

uno hauſtu potavi, eodem *D. Ramazzino* ſpectante, atque calculum ſuum apponere non renuente, cognitâque pariter in aliis caſibus haud minoris momenti tanti medicaminis efficaciâ, ut proſtat in *Hiſtoriis meis pag.* 314., *& ſeq.*, *pag.* 141., *& pag.* 423. his, inquam, omnibus ab eo ſatis perſpectis, aliiſque deinde, ut reor, ex propriâ praxi depromptis, longe majora, & longe magis favorabilia ſcripſit Ille de hoc celeberrimo Febrifugo. Sic in *Orationibus*, ſeu Proluſionibus ſuis in Patavino Athenæo ſubinde habitis, & typis editis, ac ſignate in *Prima*, *Tertia*, & *Septima*, ut & in nuperrima Diſſertatione *De Contagioſa Boum Epidemia*, tam late, tamque magnifice loquutus eſt de virtute illius, velut cujuſdam *remedii plane divini*, *quod quolibet*, ut inquit, *anni tempore*, *in quacunque regione*, *ætate*, *ſexu*, *temperamento*, *ad Febres periodicas exterminandas miranda præſtet*, ut, poſthabitâ in concurſu recentioris, certioriſque palam repertæ (neque enim aliud poteſt inferri) priore experientiâ, minime veritus ſit, ſuam quadantenus mutare ſententiam, *more ſcilicet Magnorum Virorum*, ut de Hippocrate ajebat *Celſus*, *& fiduciam magnarum rerum habentium*. Utinam vero ipſum aliquando imitentur ii, qui non ſatis adhuc experti, in veritatis tamen injuriam, & in damnum publicæ utilitatis expreſſe ſunt obloquuti de Cortice, ut & ii, qui favore illius nimium præoccupati nimia pariter, ac ſæpius inania præcoci calamo ſcripsêre hactenus, vel poſthac ſcripturi ſunt de eodem. Sed tam laudabilis animi candor raro viſitur, ut qui datus eſt tantum *Magnis ingeniis*, *multaque nihilominus habituris*; *nam levia ingenia*, *quia nihil habent*, *nihil ſibi detrahunt*: quamvis id revera Viros omnes cultos deceret, ac bene moratos, *in eo præſertim miniſterio* (omnia ſunt verba ejuſdem *Celſi*) *quod utilitatis cauſſa poſteris traditur*, *ne qui decipiantur eadem ratione*, *qua quis ante deceptus eſt*.

CAPUT V.

Proficuus aſſeritur Peruvianus Cortex, primô *ad Febres Complicatas vulgatiores, puta*, Hemitritæos *&c.*, ſecundô *ad Lentas, præſertim Puerorum*, Hecticas *abuſive dictas. Confirmatur exemplis poſtrema hæc aſſertio. Demum ad Febres ſingulas indigitandas, quibus utilis eſt* China China, *& quibus non, univerſalis earum Categoria, & varia inſimul metamorphoſis*, Corticem *modo admittens, & modo reſpuens, iconice exprimitur, ac explicatur.*

OMNES dari, vel eſſe poſſibiles, quas tradiderunt Antiqui, Febrium Complicationes, haud facile admiſerim; dari plurimas, haud facile negaverim. Juxta illos complicari poſſunt Febres Putridæ dictæ cum non Putridis, ut quando Febris periodica Hecticæ copulatur in Tabidis; quod paſſim videmus. Item commiſceri poſſunt Putridæ cum Putridis: & hoc pluribus modis, nempe vel per Complicationem Continuarum cum Continuis (atque hæc, quam *Fernelius* vocat potius Confuſionem Febrium, quam veram Complicationem, reapſe mihi videtur confuſio non modo Febrium, ſed & quodammodo intellectuum) vel per Complicationem Intermittentium cum Intermittentibus, tum ejuſdem, quod facile, tum diverſæ ſpeciei, quod non ita facile, vel denique per implicationem Intermittentium cum Continuis: & hîc quoque aliqua fortaſſe contingit hallucinatio. Inordinatæ ſiquidem Febrium præſertim Intermittentium, mox & Proportionatarum reduplicationes ſæpe Medicis imponunt ſpecie Hemitritæi, ſeu Semitertianæ, alîuſve conſimilis Monſtri, ne dicam cum nonnullis, Chymeræ. Ex oppoſito ea, quæ nonnunquam viſitur in typis inordinatis Febrium nunquam deſinentium ordinata viciſſitudo, itaut ſtato ordine, quandoque bis in die, quandoque unâ die bis, & alterâ ſemel, adeoque ter intra duos dies, Febris recrudeſcat, itemque non multo poſt unam invaſionem nova reduplicatio ſuccedat, iſta, inquam, viciſſitudo, & alia quævis conſimilis in praxi non ſemel obvia tollere videtur perpetuæ, qualem nonnulli reputant, impoſturæ ſuſpicionem. Datis itaque ad abundantiam, quidquid ſit de veritate rei, ut poſſibilibus combinationibus Veterum ante memoratis, vel ſaltem earum plurimis, facile eſt ex dictis colligere, quid de ſingulis ſentiendum ſit quoad uſum Corticis in iiſdem.

Si

Si enim commiſceantur Putridæ cum Hecticis, diximus jam, experientiâ duce, illas per Corticem non ſubmoveri, vel ſi leniantur, aut quoquo modo ſiſti videantur, hoc non impedire, quominus Ægrotans tabe conſumptus ſuo tempore ad interitum ruat.

Si poſſibile ſit complicari Putridas Continuas cum iiſdem pariter Putridis Continuis, certum eſt, quod ſi ambæ, vel etiam alterutra ex illis [cujuſmodi duorum caſuum proſtat icon in Arbore noſtrâ, datâ eorum poſſibilitate] ſi, inquam, ambæ, vel alterutra ex illis ſit de Continentium ſtirpe, Cortex non proderit : ſi vero fingantur duæ Continuæ Proportionales, ſuſpicandum merito eſt, ne parum prodeſſe poſſit adverſus duos hoſtes remedium, quod uni ex illis ſæpe non ſufficit; vix enim perceptibile eſt in caſu poſito, quod in maſsâ ſanguineâ non ſit tale [ſive præexiſtens, ſive noviter cumulatum] taliterque radicatum fermentum, ut vires Corticis eludat, etiamſi aliqua extranei cujuſdam accedat portio, cæteroqui eodem Cortice domabilis.

Quod ſi Complicatio ſit Febrium Intermittentium cum Intermittentibus, ſive illæ dicantur eſſe diverſæ, ſive ejuſdem ſpeciei [in quâ lineâ octo ſimul Tertianas in eodem Ægro dari poſſe, *Caprilius* non dubitavit aſſerere] extra dubium eſt, illis quomodolibet commixtis, ac per varios ſubintrantium, ſeque mutuo, ac diverſimode excipientium paroxyſmorum recurſus, Continuis per accidens factis, Peruvianum Corticem ſtrenue opitulari, ac ſi forent disjunctæ, atque diſcretæ : dummodo non eo uſque ſinantur progredi, ut jam continuitatem eſſentialem, ac fixam, & in maſsâ ipsâ ſanguineâ ſtabiles radices agentem acquirant, aut acquiſierint.

Major difficultas verſatur circa complicationem Intermittentium cum Continuis, non Continentibus quidem, quæ, quoquo modo adſint, vim Corticis ſolent enervare, ſed Proportionatis : cujuſmodi eſſe dicuntur Semitertiana, aut Hemitritæus, cum ſcilicet Tertianæ Continuæ Quotidiana Intermittens, vel Tertianæ Intermittenti Quotidiana Continua copulatur. Circa hanc rem, quæ non æque explicatur ab omnibus [cum aliqui ex Continuis ſymptomaticis, & Inflammatoriis, ſimul ac ex Intermittentibus Hemitritæos componant, alii ex variis, & inæqualibus Intermittentium tantummodo commixtionibus] fateor, me quoque non parum hæſitare, & probabiliter credere, famoſam hanc Febrem eſſe de Tertianarum Intermittentium, multiplicium tamen, puta duplicium, vel triplicium genere, quæ in hâc Febris ſpecie ſuas adeo frequenter

repetunt Acceſſiones, ut illam non modo crebris rigoribus, & horroribus ſuis reddant toto decurſu Horridam, ſive Horrificam, verum etiam tali intenſione aſſidue præditam, ut ſimul de genere Continuarum ab ortu eandem repræſentent. Et revera tam facile eſt, ut licet Continua ſuâpte naturâ orta non ſit, talis tamen ob rationes recenſitas evadat, ſimulque Maligna, & ſæpiſſime lethalis, noſtræ aliquando Subcontinuæ malignantis adinſtar, ut non prorſus immerito ex Continuâ, & Intermittente quodammodo conflata dicatur.

Si itaque Hemitritæus, aut Semitertiana vere procedat, ut ſuſpicor, ex Tertianâ Intermittente multiplici [Veteribus ipſis, ſaltem aliquibus, non plane diſſentientibus] ſive ex crebro, & æqualiter inæquali fermenti Tertianam producentis influxu, patet, quod activitas Corticis valide, cito, ac frequenter oblati, par eſt morbo vincendo, dummodo id fiat, antequam Febris eſſentialem continuitatem acquirat, quod in enarratis circunſtantiis proxime imminet. Cæterum quæ primis diebus apparet in Complicatis hujuſmodi Febribus continuitas, ſæpe non eſt eſſentialis, qualis creditur; idque conſpicuæ pulſuum concentrationes identidem contingentes palam teſtantur. *Quamvis Febres quædam* (inquit ſatis appoſite hoc loco *Sennertus*) *continuæ videantur, ſi tamen ſæpius fiat pulſus contractio, illa novi paroxyſmi, novique materiæ motus indicium eſt*. Ob hoc igitur in Semitertianâ, ſic dictâ, Corticem opportuno tempore exhibendum cenſeo, & datâ occaſione nonnunquam fidenter exhibui: nec de felici ſucceſſu inexpertus loquor.

Si vero, juxta communiorem Antiquorum, Febrem iſtam ex Continuâ Proportionatâ, & ex Intermittente prognatam quis velit, cum in illâ duplici titulo prævaleat natura Febris Intermittentis, aut Periodicæ, & minore parte concurrat in eam natura Continuæ (ipſa ſiquidem Proportionata Continua participat aliquo modo de ratione, ac fermento Febris Intermittentis, ut diximus) major eſt probabilitas, quod in eâ debeat eſſe proficuus, quam inutilis Cortex, dummodo ille viriliter, ac tempeſtive offeratur: niſi videlicet jam Febris Intermittens, crebris, & ſubintrantibus reduplicationibus ſuis, ipſi Continuæ, ejuſve præexiſtenti fermento ſuppetias contubernales attulerit, ipſius præexiſtentis fermenti naturam adeptas; vel niſi id fuerit jam ſubortum, quod non raro aſſolet, & quod ad Semitertianæ generationem concurrere autumat idem *Sennertus*, fretus auctoritate *Spigelii*, & aliorum, videlicet, niſi aliqua lateat in imi Ventris viſceribus inflammatio, quæ Febri, cæteroqui Intermittenti, fixam continuitatem adjungat.

Febrem

Febrem ſiquidem Semitertianam cenſet ille [ſuntque ejus verba] *ex Febre Primaria, & Symptomatica componi, & primo quidem natura ſua Intermittentem Febrem eſſe, cui poſtea continuus calor accedit ex inflammatione Ventriculi, Inteſtinorum, & vicinarum partium:* quo caſu niſi Cortex propinetur, priuſquam fiat inflammatio, actum eſt; cum hujuſmodi Febris & ex hoc capite, & ex more ſuo ſit pravæ ſupra cæteras indolis, itaut non modo maligna, verum & epidemica, & contagioſa, & lethalis præ aliis merito reputetur, unde illud *Q. Sereni*

Mortiferum magis eſt, quod Græcis Hemitritæum
Vulgatur verbis ——

Exempla tamen curationum Hemitritæi, etſi adeo periculoſi, uſu Corticis abſolutarum exhibet, ut aliâs diximus, *Badus*; item & *Reſtaurandus* Capite peculiari — *De Cura Hemitritæi per Chinam Chinæ*, ubi animadverſione dignum eſt Scholium *Cl. Nigriſoli* circa Febres hujuſmodi Complicatas; quæ omnia conſulat Lector, noſque a longiore circa hanc materiam eximat morâ.

Quoad ſecundum in titulo propoſitum, nempe an China China conveniat Febribus *Lentis*, & Puerorum Hecticis, ſaltem abuſive dictis, diſtinguere oportet Lentas, quæ de genere Symptomaticarum, ac Continentium ſunt, & quæ ſunt de genere Intermittentium a radice, ac proinde Eſſentialium, quemadmodum utraque ſpecies diſtincta eſt in Arbore infra poſitâ. In primo enim caſu Corticem non congruere, ſeu ſaltem non ſufficere, jam ſatis conſtat ex pluries dictis. In ſecundo vero caſu nullus dubito, quin conferat, ſaltem utplurimum [quantum novi in praxi] immo quin abſolute conveniat, uſquequo in Lentis hujuſmodi aliqua ſubcernitur originariæ periodi umbra, ut explicite monet *D'Acquin*, qui egregie præ cæteris ſphæram activitatis remedii paucis diſtinxit, ac circunſcripſit; quare etiamſi, rebus nimis ultro provectis, per accidens China China fortaſſe non proſit, attamen fidenter dico, quod rationabiliter, & tuto exhibetur; quoniam convenit naturæ intimæ ipſius Febris. Quamobrem pro ſtatuendâ oblatione illius, ſufficit dignoſcere Lentam a fermento Intermittentium pendentem, & gravibus viſcerum vitiis [inter quæ non connumero vulgares obſtructiones] minime copulatam, ſufficit, inquam, dignoſcere illam a Lentâ ex radice Continentium Symptomaticarum, & ex gravibus viſcerum læſionibus pullulante. Hoc autem unicuique in arte verſato non admodum difficulter videtur poſſe innoteſcere; quandoquidem ex ipſius Ægrotantis relatu poteſt quilibet doceri, num Lentam illam diuturna Inter-

mittens præceſſerit, & ex ſeipſo cognoſcere [poſito, quod Hecticam veram a meris Lentis diſcernat] an aliqua in Lentâ hujuſmodi obſervari poſſit incrementi, & decrementi qualiſcunque nota : illius quidem per unguium *v. gr.* livorem temporaneum, ne dicam perfrigerationem : iſtius vero per interpolatas *v. gr.*, nocturnaſve ſudatiunculas, vel per alia quælibet obſcura ſaltem periodi indicia. In quibus circunſtantiis, aliiſque ſimilibus, ſi Febris Intermittens ſive duplex, ſive triplex, ſive alterius compoſitionis præceſſerit, immo aliquando, præſertim in Pueris, etiamſi non præceſſerit, ſed præceſſeſerit Febris Continua, dummodo tamen in Lentâ ſuccedente appareat levis aliqua imago periodi, Cortex exhibendus eſt cum ſpe boni exitus, ſi non certâ, ſaltem probabili, & omnis ſuſpicionis experte. Quod intelligendum eſt etiam, quamvis Febris diuturnitas Cachexiæ rudimenta ſimul induceret, habito tamen aliquo ad hujuſmodi circunſtantiam reſpectu, ſimulque habitâ conſideratione, quod a Cachexiâ ipsâ ortum, aut fomitem Febris non trahat : tunc enim referenda eſſet ad Lentam Symptomaticam vires Corticis eludentem. Hâc conditione abſente, & concurrentibus reliquis antedictis, Cortex in Lentâ ipsâ non ſine ſpe propinandus.

Idem dicendum de Lentis illis, quæ Pueros peculiariter vel ex prægreſſis Intermittentibus, vel ex ſimplici etiam *Adephagia*, ſeu ingluvie obſidere ſolent, & *Hecticarum* nomine *abuſive* audiunt; nam præterquamquod ab Hecticis veris videtur excipere *Hippocrates* ætatem infra completos pubertatis annos conſtitutam, experientia ipſa ſolet oſtendere, Febres iſtas a cruditatibus genitas ad Cachexiam ſæpius, quam ad maciem Hecticæ veræ ſequacem deducere : etſi, eas cum macie quoque conjungi, nequaquam inficier; quo caſu ſi macies ad conſpicuum gradum perducta ſit, Corticis effectus valde incertus redditur; non tamen ideo ſemper ejus uſus omittendus. Quamobrem in iſtis Puerorum Lentis ſive ex præcedentibus Periodicis, ſive ex nimiâ voracitate, & ciborum ingurgitatione procedentibus, videtur peccare vel fermentum Intermittentium, vel materia aliqua ejuſdem farinæ, vel ſaltem analoga, quæ ab uſu Peruviani Corticis poſt univerſalia congrua propinati correctionem non levem poteſt recipere, ut non ſemel uſus me docuit, utque melius patefacient nonnullæ ex ſequentibus Hiſtoriis, quibus alias etiam curationem Lentarum in diverſis ætatibus exhibentes placet immiſcere.

I. Anno 1696. memoratus aliâs *D. Comes Andreas de Sanctis* tunc impuber, ex frequenti, ac intempeſtivo eſu fructuum præſer-

præſertim, & bellariorum, aliarumque rerum ſaccharo obdu-ctarum, incidit in Febrem Acutam Continentem [convalue-rat autem non ita pridem ex diuturnâ Quartanâ ſponte ſolu-tâ] & periculo plenam, cujus ſymptomata & graviſſima fue-re, & inſolita, adeout etiamnum ambigam, num ea Febris fuerit ſimul Variolofa, propter peregrinam quandam eruptio-nem cutaneam innumerarum puſtularum, variolas quodammo-do, ſed admodum imperfecte, ac abortivo fere dixerim modo æmulantium. Febre non integre judicatâ, ſupervenêre inſignes Abſceſſus ad articulos, aliaſque corporis partes, ſanie, & pure ſumme fœtido abunde ſcatentes, qui Ægrum una cum *Lenta* quâdam Febriculâ ad inſignem maciem deduxerunt, nec niſi poſt bimeſtre ſaltem ſpatium ſanati ſunt, & ad cicatricem per-ducti. Illis nihilominus plane conſolidatis eadem remanſit ſuper-ſtes Lenta Febricula, creſcente in dies totius corporis macie, nihilque proficientibus iis, quæ pro Febre extinguendâ, & pro reparandâ nutritione ad longum tempus præſcribebantur reme-diis. Aſſidebat illi perpetuo *D. Candrinus*, medebaturque *D. Cer-vius*, cui & ipſe Socius de more adjungebar. Profeſſores iſti mi-hi non ſemel obtruſerunt per modum Quæſiti, num in hoc ca-ſu locum aliquem poſſet habere Peruvianus Cortex, quem aliâs in Febribus Lentis, me præſcribente [& interim ſatis memori caſus ipſos repetebant] non parum profeciſſe obſervarant. Reji-ciebam ego iiſdem amice ſubridens propoſitionem, & ajebam: maximam eſſe inter caſus illos, & iſtum diſparitatem. Tandem cum quodam die ſtrictius interrogarer [progrediebatur enim in dies carnium conſumptio] cur hoc caſu abhorrerem a tenta-mine, quod cæteroqui innoxium fatebar, nec niſi de eâdem inefficaciâ, quam in cæteris quoque remediis aperte experieba-mur, ſuſpicabar incertus, reſpondi: me non ſuſpicari, ſed om-nino credere inutilem Corticem, & ob id timere me cenſuram vulgi, aliorumque etiam Medicorum, propter radicem Febris a Continente primitus proficiſcentis, demumque de ſymptoma-ticâ fortaſſe participantis (metuebam ſiquidem de novo aliquo latente Abſceſſu interno) & nullam præſertim periodi ſpeciem præſeferentis, quantum colligere potui toto morbi tempore, bis licet in die Ægrum inviſens. Addebam corporis emaciationem jam ad maraſmi gradum perduci, nec eſſe forſitan ullo pacto poſſibilem amplius reparationem. Ad hæc reponebant ambo: non omnia, quæ afferebam, ſibi talia prorſus apparuiſſe; aje-bant ſiquidem, & præcipue *D Candrinus* inceſſanter Aſſidens: levem aliquam ſe nonnunquam deprehendiſſe Febris remiſſio-nem horis præſertim antelucanis: quo tempore, & ſomnus

placidus, & levis quandoque ſudatiuncula ſuccedebat, quam & quædam præcedebat trium, vel quatuor horarum ſpatio, major incaleſcentia. Hâc unâ motus duorum aſſertione, Corticem tentandum cenſui, qui *ad drach. ſs.* primò ſemel, mox & bis in die præſcriptus, intra 15., vel 20. dies, Febrem omnem penitus ſuſtulit, & ad menſem circiter continuatus, integram valetudinem, colorem optimum, robur priſtinum, perfectam renutritionem, quin & obeſitatem cum aliquo etiam exceſſu poſt modicum temporis admirabiliter invexit.

II. Nobiliſſima Virgo xv. agens ætatis annum, habitu corporis valde gracili, & fervido prædita temperamento, anno 1707., latrante Syrio, incidit in Febrem Tertianam duplicem, primô quidem Intermittentem, mox Continuam per paroxyſmos ſeſe mutuo excipientes. Quantumvis omni cautelâ tractaretur, ne Febris plurimum valida continuitatem eſſentialem, atque acutiem periculoſam acquireret, non aliud tamen utilitatis ab adhibitis remediis licuit referre, niſi tolerabiliorem, ſed diuturniorem Febris intenſionem cum periodis obſcuriſſimis, & macie notabili. Ut rem paucis abſolvam, progrediente morbo cum copioſis, ſeroſiſque dejectionibus, cum profuſis ſudoribus, tenuioribuſque ſimul urinis, & jugiter perſeverante Febre jam familiari redditâ, quæ aliquod tantummodo incrementum ſuſcipere dignoſcebatur ab incaleſcentiâ quâdam horis pomeridianis adauctâ, cui nocturnus ſudor cum vix perceptibili remiſſione reſpondebat, pariterque creſcente ad gradum inſignem totius corporis, præſertim vero brachiorum, & crurum extenuatione, irritis omnibus, quæ tam pro retundendo febrili calore, quam pro reparandâ, quæ abſumebatur in dies, humiditate, & pro nutritione inſtaurandâ, præſcripſeramus *D. Floranus* Medicus illius ordinarius, & Ego, conſilium cœpi de proponendo uſu Peruviani Corticis, priuſquam obſcura illa, qualiſcunque periodi umbra penitus obliteraretur, Febriſque in habitualem dictam migraret. Sub conditione alicujus quidem incertitudinis, ſed plurimæ inſimul ſpei, & omnimodæ ſemper ſecuritatis, remedium propoſui: nec ſine plurimâ ſuſpicione de carentiâ ſucceſſus fuit admiſſum, ob fixam videlicet, ac fere æqualem Febris perſeverantiam, & ob inſignem metuendam carnium conſumptionem cum calore adurente iiſdem impreſſo, tactu judice. Propinatus itaque eſt Cortex per modum alterantis, ſcilicet *ad drach. ſs.* quotidie, nec niſi poſt aliquot dies ſenſibile levamen emerſit. Emerſit tamen evidenter; & continuato ad non breve ſpatium temporis remedio, Deo dante, convaluit Ægra, ſed tamen plurimum emaciata. Recidit illa quidem pluries,

pluries, Febribus ſemper typum Tertianæ vel duplicis, vel ſimplicis primô referentibus, ſed mox in Lentam degenerantibus, quæ licet exigua, ac vix perceptibilis, ab unâ tamen ad aliam uſque Recidivam protendebatur. Modo curabatur illa eodem Cortice, quando gravior invaleſcebat Febris habitualis ſuſpicio, modo ſine eo, quando Febris motu clariore procedebat, & laudabili diaphoreſi judicabatur. Hyberni Solſtitii ſolvit illa vectigal per novam conſuetæ Febris invaſionem, idemque tributum poſtremo dedit Verno Æquinoctio ſequentis anni 1708.: quo elapſo priſtinas plane vires, habitum corporis pleniorem ac antea, integramque prorſus reſumpſit valetudinem.

III. Vividus, promptuſque Ephebus Sereniſſimæ Duciſſæ Brunſvicenſis Dominæ meæ, *D. Comes Cæſar Furnius*, poſtquam paſſus eſſet Æſtate anni 1708. longam ægritudinem ex Tertianâ duplici Subintrante, & participante de veræ Proportionatæ naturâ cum ſymptomatis valde gravibus, nec periculo vere carentibus, immo poſt ſuperatas Recidivas multiplices, a quibus omnibus ſine ullo Corticis adjumento, ſed conſuetis tantum præſidiis cum delectu, & peculiari advertentiâ adhibitis, Deo favente, ſemper evaſerat, Autumnali tandem tempeſtate convaleſcentiam ſuam acturus in paternâ domo, adiit Oppidum Finalis Mutinæ, ubi Genitor pro Sereniſſimo Duce Gubernatoris munus exercebat. Ibi vix elapſo Solſtitio Hyemali Febre iterum correptus eſt, quæ juxta relatum D. Medici curantis, duplicis Tertianæ de genere Subintrantium, ut aliâs, typum præſeferebat, cum quotidianâ videlicet, pomeridianâ, & alternatim graviore exacerbatione ſine ullo frigoris ſenſu recurrente. Cum primum mihi nunciata fuit invaſio hæc novi morbi, ſeu mavis recidiva præteriti, & ſcirem Ægrum jam ſatis a me antea expurgatum, ac repetitâ non ſemel (ſuaſerat id gravis vertigo, & crebra ſimul, ſed invalida hæmorrhagia e naribus) phlebotomiâ curatum: cumque recenter intelligerem, iiſdem de cauſſis rurſus celebratam fuiſſe ope hirudinum novam ſanguinis miſſionem, ſedulo monui, ut Cortex, a quo toto morbi decurſu abſtinueram, præſcriberetur, quotieſcunque periculum aliquod immineret, priuſquam gravius fieret. Patefacto voto meo, nil ultra quæſivi.

Tractu dierum aliquot [refero, quæ ex literis curantis Medici apud me ſervatis excerpo] intelligo, Febrem aliis a Cortice curatam remediis, plurimum quidem imminutam eſſe, ſed æqualiter continuam redditam cum rubore genarum præſertim a cibo, & conſpicuâ admodum macie univerſali: quod movit mentem ipſius Medici ad præſcribendum lac Vaccinum coctum,

animo

animo ad alterius lactis oblationem aliquando tranſeundi benigniori tempeſtate. Poſt brevem hujuſmodi lactis uſum refert Medicus, Febrem Continuam increbruiſſe cum manifeſtiore ſemper incaleſcentiâ aliquot horis a cibo, tandenque inquit: ſe periodum obſervaſſe Quartanæ Continuæ cum levi quodam frigore recrudeſcentis, quæritque rurſus, quid modo ſentiam de Chinâ Chinâ non oblatâ. Inculco denuo illius oblationem, etiam validiuſculam, nullâ morâ interpoſitâ. Negligitur hæc: & reſponſum refero, quod jam Febris dubio procul non poteſt non haberi pro habituali, ideoque in animo eſſe præſcribendi juſculum ex decoctione Teſtudinis, Cancrorum, & Ranarum, dummodo ipſe conſentiam. Interim ſubdit idem Medicus curans: rem eſſe eo perductam (ſunt ipſiſſima illius verba) ut maxima ſit univerſalis emaciatio, virium proſtratio inſignis, notabilis ſurditas, facies ferme Hippocratica, vigiliæ aſſiduæ, dejectiones copioſæ, & ſumme fœtidæ, oculi caligantes, Febris Continua cum incremento a paſtu, genarum rubore, ſiti ardentiſſimâ, labiis aridis, & faucium ardore cum moleſtiſſimo inſimul ptyaliſmo.

Eodem tempore ſcribit ad me alter Medicus ſuperaccitus, ſe plane invitum acceſſiſſe recenter ad curationem, ubi non Actoris, ſed Spectatoris tantum partes erat acturus, aitque: ſe primâ viſitatione deſperatam agnoviſſe Ægri ſalutem propter Febrem Continuam cum pulſu ne minimam quidem reſiſtentiam habente, facie Cadavericâ, totius corporis macie, ferinis unguibus, aſſiduiſque vigiliis, Diarrhæâ, Hæmorrhagiâ &c., tandenque concludit, aliis ſignis [ut inquit] lethaliſſimis, adjungi ulcus in Larynge cum ſcreatu veri puris identidem ſubcruenti, neque levamen aliud adhuc dignoſci, niſi moderamen aliquod vigiliarum nonnihil breviorum, quas tamen penſat ſomnus turbatus, & ſubdelirio perſæpe intermixtus. Ambobus reſpondi: me hos reputare acutiei potius, quam morbi habitualis effectus, ac ſigna, maxime cum vix menſis eſſet elapſus ab ultimâ invaſione morbi; nihilominus quando jam Æger eſt proxime acturus animam, ſive id contingat ob unam, ſive ob aliam cauſſam, prudentis Medici eſſe abſtinere a remediis in eo ſtatu inutilibus. Hoc non obſtante, ſi quid illis videretur tentandum, & ſiquidem aliqua, utut levis, appareret, aut apparuiſſet umbra periodi [manebat quippe mente repoſta Idea primi morbi] loco Ranarum, atque Teſtudinum, quas poſtmodum pro reſtaurando Ægro ſuperſtite non improbaſſem, ſi fuiſſet opus, Chinam Chinam nondum oblatam, precabar, offerrent doſi validiuſculâ, quam idcirco indicavi, viſuri forſan, quæ antea non credidiſſent.

Am-

Amplexati ſunt illi tandem conſilium meum, jubar aliquod remiſſionis, & exacerbationis alternæ in Febre recognoſcentes; ſed loco ſubſtantiæ Corticis congruum viſum eſt illis pro faciliori Ægri aſſumptione ſubſtituere Julapium ex Chinâ Chinâ, neſcio quâ vi ſaturatum, ex cujus uſu per ſex dies adminiſtrati cum nullum levamen agnoſcerent, ut retulêre (interim tamen non obiit Ægrotans pro deplorato jam habitus) quinimmo cum major fieret, ut ajebant, proſtratio virium, Febriſque æque, & cum iiſdem ſymptomatis procedere videretur, iterum Decoctionem non modo, ſed & inſuper Julapium ex iiſdem Teſtudinibus, & Cancris, ſe libentius quam Chinam Chinam uſurpaturos fatebantur, ni ego renuerem. Quibus tandem fidenter reſponſum feci: impræſentiarum ſolo Cortice viriliter agendum eſſe: reliquis remediis in poſterum, ſi res exigeret, aut ſineret. Præſcriptâ itaque quotidie mane per tres dies *drachma una* Corticis in ſubſtantiâ, & *ſemidrachma* ejuſdem per quatuor alios dies ſuperadditâ Syrupo de eâdem Chinâ Chinâ ad illum roborandum, iterumque ad alios tres dies exhibitâ quotidie *drachma una*, Febris cœpit paulatim remitti, ſed nondum quantum erat in votis curantium Medicorum, qui pro reparandâ Ægri macie remedia a Cancris, & Teſtudinibus petita jugiter proponebant, verbiſque officioſis tantum non implorabant, ut ego ab illis imploraveram promptiorem uſum Corticis. Quamobrem ut ipſis morem gererem [ſunt quippe Viri docti non modo, ſed & Amici] etiam præter credulitatem meam in illud remedium conſenſi, hac initâ pactione, ut eidem quotidie mane præmitteretur ſaltem *ſcrup. j* vel *drach. ſs.* Corticis, quod libenter factum eſt ad longum tempus; ſicque communi concurſu, & voto perfecte ſanatus eſt Æger, priſtinoque robori, mox & optimæ habitudini reſtitutus circa Æquinoctium Vernum, ante cujus etiam adventum placuit iterum Ægrotantem novo uſu Corticis præmunire. An a Febre Lentâ, & propemodum habituali ſanatus is fuerit, an ab Acutâ, judicet Lector; a Cortice ſanatum ambigat nemo.

IV. Æſtate proxime elapsâ *D. Ludovicus de Arboribus* ruri agens, quô me fortuito & ipſe contuleram, inſtitit, ut Filium ſuum natu majorem, infra pubertatem tamen conſtitutum, mihique ab ortu notum, & peſſime tunc habentem, vellem inviſere ad ſolamen Matris, non ad curationem Filii, quem pro Tabido reputabat. Is aliâs pro Phthyſico prope habitus eſt ob diuturnam tuſſim cum ſputo ſemipurulento, difficultate ſpirandi, raucedine inſigni, & lentâ Febriculâ; ſed ab his omnibus ſedulâ adhibitâ curatione præter mei ipſius, curantis.

rantis licet, expectationem plane convaluit. Ante tres annos quoque Spinam ventoſam paſſus eſt in cubito, & in pede, quæ præter læſionem partium per triennium obſeſſarum, notabilem quoque totius corporis maciem invexit. Poſt hæc omnia circa prægreſſæ æſtatis initia correptus eſt Tertianâ Febre Intermittente, quæ tractu temporis in Lentam migravit, exſiccatis eodem tempore ulceribus articulorum, perennes cæteroqui ichores fundere ſolitis. De curatione poſtremæ hujuſce Febris conſcius non ſum; ab alio enim Medico curatus fuit. Id unum ſcio, quod adhuc lente febricitans Rus adiit ſat male habens, & ab aëris mutatione opem quæritans, ſuaſu, ni fallor, ipſius curantis Medici. Ibi moram trahens aſſidue febricitavit cum veſpertinis obſcuriſſimis exacerbationibus, & nocturnis circa caput, collum, & thoracem ſudatiunculis. Interim ulteriorem, ſummamque maciem contraxit, & quod pejus, maximam ſimul ſpirandi difficultatem, tuſſim moleſtiſſimam, ſæpe ſiccam, ſæpe quoque ſputo viſcido, ac craſſo comitatam, cum raucedine aſſiduâ adeo gravi, ut audientibus moleſtiam inferret. In hoc ſtatu illum Ruri deprehendi, dum ante domum ipſius caſu tranſueherer: cumque eundem Tabidum, ſaltem fieri cœptum & ipſe cenſerem, ut ab omnibus etiam non Medicis cenſebatur, Patri a me exquirenti, an China China illum, ſi non ſanare, ſaltem levare potis eſſet, negative reſpondi. Cum tamen interrogarer, num ea citra noxam ſaltem poſſet tentari, reſpondi, quod habito reſpectu ad primam Febris radicem, tentari poterat, ſed parcâ doſi, quoniam cæteroqui conjunctæ pectoris affectioni non erat congruens. Quod ſi a doſi parcâ levamen aliquod emerſiſſet, fidentius poſtea poterat pleniore doſi uſurpari. Præſcripſi itaque non in Schedulâ medicâ [pudebat enim] ſed linguâ vernaculâ, mutato etiam charactere, *ſemunciam* Chinæ Chinæ in octo partes diviſam, & abii, iter meum proſequutus. Aſſumptâ ab eo intra octo dies Chinâ Chinâ, nunciat mihi Pater, Filium levius ſe habere, ac mane præſertim videri a Febre immunem, vel ſaltem infebricitationi proximum. Tunc aliam *ſemunciam* in quatuor tantum partes diſtributam præſcribo, eâque pariter aſſumptâ, narratur mihi, Ægrum bene ſe habere, non modo quoad Febrem, quæ jam evanuerat plane, verum etiam quoad reliqua omnia. Vix licet credulus, aliam tamen iterum *ſemunciam* præſcribo in octo partes diviſam; nec aliud amplius a quoquam audio. Sub finem Autumni offendens Patrem Ægrotantis in Urbe mihi obvium, interrogo illum de valetudine Filii. Optimam reſpondet obtinere, nec quicquam aliud pati, niſi incommoda a Spinâ ven-

tosâ

toſâ in articulis, uſque adhuc tamen etiam conſolidatis, relicta. Paullopoſt ipſe occurrit mihi per Urbem circumvagus Filius, quem vix dignoſco: adeo carnoſus, validus, vividoque colore præditus eſt. Qualem tunc vidi, talem etiamnum, Deo dante, haud infrequenter video, & [quod mirandum magis eſt] ab ipſis Spinæ ventoſæ reliquiis prorſus immunem.

V. Lectiſſima Virgo *D. Urſula Corſina*, gracillima, & universâ thoracis, totiuſque corporis ſtructurâ omnino diſpoſita ad Tabem, trigeſimum circiter agens ætatis annum, cujus Fratrem, unamque inſuper, & alteram Sororem ſine ullo prævio ſanguinis ſputo Phthyſis confecerat, corripiebatur lentâ quâdam Febriculâ cum tuſſi valde moleſtâ, & pauco nihilominus ſcreatu. Febricula hæc primis diebus me ancipitem reddidit de naturâ illius, ambigentem ſcilicet, an Chronica, & Tabem forſitan illatura, an ſubdole Acuta, malique moris particeps eſſet; adeo difficilis, & obſcurus apparebat illius character. Tractu plurium dierum manifeſte ſe prodidit Febris vere pro Lentâ, quam comitabatur tuſſis aſſidua, noctu præſertim excrucians, cum copioſo ſubinde ſcreatu materiæ lymphaticæ ſpumoſæ. Sæpius in die, horiſque incertis, modo noctu, modo interdiu aſſeverabat Ægra ſibi exacerbari, & aliâs nonnihil remitti Febrem; ſed ſæpius nil tale pulſus, urina, vel carnium temperies aperiebat. Non negaverim tamen, me bis, aut ter, intra ſpatium 40. dierum circiter ſenſibilem aliquam deprehendiſſe remiſſionem, & exacerbationem. Reliquum temporis pari ſemper tenore, ac paſſu Febris Lenta commenſa eſt cum acri ad tactum calore, tuſſi importunâ, copioſo ſputo, albicante, ſpumoſo, & crudo, inſignique inſuper corporis macie.

Cum non proficerent remedia, quæ plurima fuere, notis indicationibus adimplendis deſtinata, motus ego a recenter, & crebrius apparente ſenſibiliore nonnihil incrementi, & decrementi Febris viciſſitudine, Corticem Peruvianum tentare decrevi, parcâ quidem doſi, nempe *ad drach. ſs.*, ſed ad plures & plures dies. Ab illius uſu viſæ ſunt aboleri obſcuræ illæ febriles exacerbationes; ſed Lenta Febris, ſibique deinde ſemper, aut fere ſemper æqualis, pertinaciter perſtitit; quamobrem ab uſu Corticis ſine fructu, aut ſenſibili utilitate adhibiti, ſuperſedere coactus fui.

Jam vero ad maraſmum ferme deducebatur Ægrotans. Cum autem illi poſt tot alia incaſſum uſurpata decoctionem radicis Chinæ præſcribere aggrederer, neſcio quo œſtro percitus, radici Chinæ *Kinkinam* etiam adjunxi. Atque ita *ex drach. iij.*

ch. iij. rad. Chinæ, & *drach. ij.* Corticis Peruviani in duabus aquæ libris infuſis, atque ad medietatem decoctis, duos Syrupos confeci, pauco Syrupo de cortice Citri edulcatos, quorum unum quotidie mane ſumebat, & conſtanter perſeverabat. Ab uſu novi hujuſce remedii ſemel in die, ut dictum eſt, aſſumpti, Ægra ſenſim melius ſe habere cœpit; quapropter uſus illius ad XL. uſque dies protractus integram valetudinem inferre viſus eſt, Febre videlicet tandem devictâ, vel ad inconſpicuam deductâ, tuſſi admodum imminutâ, imminutoque pariter ſputo, remanente tantummodo inſigni, quæ minime reficiebatur, carnium extenuatione. In hoc ſtatu cum ea haud multum incommode perduraſſet, eidem valedixi: animo tamen Lac exhibendi adventante Vere, aliquam interim quietem, & ceſſationem a remediis cuilibet anteponens remedio. Sed vix menſis erat elapſus, cum iterum advocabar, ut Ægram inviſerem, eâdem Febre, eâdem tuſſi, eodemque ſputo a pluribus jam diebus laborantem. A remedio, quod manifeſte profuerat, indicatione deſumptâ, iterum Syrupum ex Cortice Peruviano cum radice Chinæ portionibus æquis decocto, turbidum inſuper, & plurimâ Corticis ſubſtantiâ refertum, neque ſemel tantum, ut antea, ſed bis in die ſumendum præſcripſi: quo ad xxx. uſque dies continuato, Ægra tandem perfecte convaluit, adeout nunquam antea æque valuerit, abolitâ in integrum tuſſi, & ne veſtigio quidem, vel umbrâ Febris ſuperſtite. Quia tamen gracilitas membrorum, præſertim extremorum, non ſatis refici videbatur, Lac Aſininum exhibui ad duos circiter menſes, quo pro ratione ſui habitus fuit omnimode reſtituta.

Aliam ex oppoſito Adoleſcentulam recens nuptam, ex nativâ diſpoſitione minime in Tabem pronam, & Febri manifeſtiores exacerbationes, ſenſibileſque remiſſiones habente diutius vexatam, cum copioſis ſudoribus, tuſſi moleſtâ, & ſputo ſpumoſo, eâdem pariter methodo curare inſtitui, poſtquam conſueta, quæ non pauca fuere, remedia nil proficere obſervaſſem. Sed incaſſum plane id ſum molitus; hæc enim, licet longe minus diſpoſita videretur ad Tabem, inevitabili tamen ſorte Tabida facta eſt.

VI. *Frater* impuber Sculptoris æneæ Tabulæ Stemma Febrium genealogicum referentis, & primæ hujuſce Terapeutices Editioni inſertæ, laborabat a duobus jam menſibus Lentâ quadam Febriculâ, quæ ad maciem inſignem illum deduxerat. Cum pluries inviſendi Operis gratiâ domum Sculptoris adirem, Puerum hunc macilentum, modo jacentem, modo erectum deprehendebam, ſed ſemper febricitantem pari intenſione, cum

pulſu

pulſu celeri, urinâ male coloratâ, appetitu vivido potius, quam proſtrato, & ſiti fere nullâ. Occaſionem Febri videbatur ſuppeditare diuturnum ulcus Inteſtini recti, ante aliquot menſes a Chirurgo curati quidem, ſed imperfecte, aliquâ videlicet labe adhuc ſuperſtite. Cum interrogarer, datâ occaſione frequentioris acceſſus mei, an quicquam poſſet adminiſtrari pro curandâ hujuſmodi Febre, tergiverſabar, ſolum hordei cremorem indigitans pro alimento ſimul, & medicamento. Tandem cum quâdam die ſciſcitaretur a me Sculptor, latinæ linguæ non ignarus, cujuſnam generis eſſet Febris Lenta Fratris ſui, quarum Febrium varias ſpecies in Arbore meâ incidendâ obſervarat, reſpondi hærere me nonnihil circa hoc; ſed tamen probabilius credere, eam eſſe ex illarum potius ſpecie, quas in ramis delibratis excudebat, quam earum, quas excudebat in ramis Cortice obductis, & conſequenter eſſe veram habitualem potius, quam mentitam, inſuperque fortaſſe ſymptomaticam, adeoque Cortice Peruviano probabiliter non curabilem. Dum autem in confirmationem meæ aſſertionis adducerem æqualem ſemper Febris continuitatem a me deprehenſam, ſubjungebatur mihi Ægrum nullo ordine, & tantum per accidens inviſenti, Febrem nonnullis horis, immo & nonnullis inordinate tamen diebus, intenſiorem nonnihil, & nonnullis aliis remiſſiorem obſervari, ut & exacerbationem illius aliquâ nonnunquam breviſſimâ, & fugaci horripilatione notari. His intellectis, nec tamen plane creditis, primo *Syrupum de Cichorio* compoſitum cum *Rhabarbaro* ad aliquot dies præſcripſi, deinde præmiſsâ proteſtatione de probabili invaliditate remedii, præſcripſi Corticem *ad drach. ſs* omni mane per dies octo. Quod cum non plane inutiliter ceſſiſſet, cœpi idem remedium offerre mane, & ſero ad dies quatuor. Validiori huic impulſui Febris nequivit reſiſtere; ſed abiit expulſa. Interjectâ vero unius hebdomadæ quiete, rurſuſque poſt eam repetito per octo dies uſu Corticis *ad drach. ſs.* quotidie mane, ita fugata eſt Febris, ut nunquam redire ſit auſa, ſuccedente loco illius decenti corporis renutritione, firmâque in integrum valetudine.

VII. *D. Andreas de Ferrettis* Sacerdos quadragenarius [ut aliquod etiam exemplum Lentarum Febrium in Subjecto provectioris ætatis afferam] habitus corporis ſumme gracilis, aduſtique, ut loqui mos eſt, temperamenti, Febribus acutis, & ardentibus facile obnoxius, ſemperque ideo quoties vel ægrotabat, vel convaleſcebat, de Habituali ſuſpectus, anno 1706. correptus eſt Febriculâ quâdam ab ipſo initio Lentâ, quam proinde per duas hebdomadas, & ultra aſſidue circumtulit. Ex-

carnis

carnis ille inſigniter evaſerat, & decolor, ſiti aſſiduâ premebatur, calorem exhibebat tactum ferientem, & ſudatiunculas tantum nocturnas patiebatur, a quibus levius ſe habere ad aliquot horas aſſeverabat; reliquo tempore ſummam præſeferebat cutis ariditatem. Conſilio meo juſſus decumbere, ſubjecit ſe regimini medico, maxime cum jam inciperet ægre ſtare, & circumvagari. Febre diligenter inſpectâ, & quidem diverſis horis, eandem fere ſemper æqualem reperi, non tamen tam exacte, quin pulſus unâ nonnunquam vice frequentior quam alterâ, nullâ tamen ſervatâ lege, reperiretur. Tantummodo aſſerebat ille, ſe noctes aliquot, vel aliquot ſaltem noctis horas tranſigere ſatis tranquillas, Febre tunc juxta ſenſum illius etiam citra ſudorem leviore redditâ, cujus tamen levaminis vix ullum ego veſtigium clarum mane poteram tactu explorare. Tractatus eſt blandis remediis per plures dies, Alterantibus ſcilicet humectantibus, & refrigerantibus, Emulſionibus, Cremore hordei, juſculis Cancrorum, & ſimilibus, præmiſsâ parcâ ſanguinis detractione, & interjectis clyſteribus ex lacte, & ſaccharo, aliiſque hujuſmodi diutius adminiſtratis. Sed cum ſine ullâ diminutione protraheretur Febris, macies autem ingraveſceret, & roridæ humiditatis conſumptio, ad uſum Corticis anceps confugi: quo *ad drach. ſs.* quotidie mane per dies duodecim aſſumpto, Febris omnino ſublata eſt, & repetito, continuatoque ad longiuſculum tempus remedio, inhibita quoque eſt omnis Recidiva, & reſtituta in integrum naturalis carnium conſtitutio. Poſt duos annos iterum idem decubuit ex duplici Tertianâ Continuâ ſatis intensâ, & diuturniore, a quâ per viam methodicam vulgatiorem liberatus eſt citra auxilium Corticis, cujus tamen uſum jam proxime meditabar, ni Febris evanuiſſet.

Per hoc autem, quod utilitatem Corticis in enarratis caſibus expertus commendem, non fit, quod incertum aliquando non fatear in Febribus Lentis, a radice quoque Intermittente procedentibus, juvamen illius; non enim deſunt caſus, in quibus quandoque hoc remedium non ſufficit, etſi ſuffecturum videatur. Hujuſmodi exemplum habui, præter alterum ſupra indicatum, in *D. Paulo Paſſarino*, qui poſt duos menſes ruralis ægritudinis ex duplici Tertianâ Intermittente in Urbem redux factus eſt cum Lentâ Febriculâ, prægreſſis periodicis ſuccedaneâ. Hæc cum ingraveſcere nonnihil inciperet, & prorſus amittere levem, quam antea ſervarat, Exacerbationis, & Remiſſionis umbram, tandem poſt alia remedia inutiliter adminiſtrata tractata eſt Cortice *ad drach. ſs.* exhibito bis in die, proteſtatione tamen præmiſsâ de incertitudine juvaminis in circun-

ſtantiis

ſtantiis hujuſmodi. Licet autem ad nonnullos dies productus fuerit illius uſus, nihilominus Æger ſenſim conſumptus Fatis ceſſit. Neque diuturna admodum fuit Ægritudo, quippe [ut mecum animadvertebat Medicus curans] priuſquam Corticem præſcriberemus, Febris illa aliquem jam acutiei characterem ſuſcipere incœperat. Pectus huic Juveni erat non bene diſpoſitum; aliâs enim de Phthyſi fuerat ille ſuſpectus. Graveolens erat eidem halitus, tuſſiſque moleſta cum ſcreatu materiæ craſſioris, minime tamen purulentæ. Quare præcordia ſaltem non bene conſtituta fortaſſis habebat. Alios tamen interim pejus habentes, magiſque de Tabe ſuſpectos, ut in Hiſtoriis ſupra relatis, Cortice ſanatos vidi.

Hinc eluceſcit, remedium iſtud ſtrenuam operam non ſemper quidem, ſed tamen ſæpius navare in curatione Febrium Hecticas æmulantium, præſertim in ætate citra completos pubertatis annos conſtitutâ, necnon in aliis etiam ætatibus, dummodo circunſtantiæ congruentes pro illius utili adminiſtratione concurrant, ut de aliis quoque Febribus naturæ ancipitis abunde jam dictum eſt, nec tamen forſitan dictum ſatis.

Ne igitur hâc in re maximi momenti, a quâ non raro pendet Hominis Vita, decipiantur Tyrones, aliive parum verſati, quibus cuncta, quæ diximus, poſt abſolutam Tractatus hujuſce lectionem (ſiquidem integram, ut prolixiorem ferre poterunt) facile forſan memoriâ excident: idcirco ante complementum ejuſdem Tractatus placet hîc pro faciliori, commodiori, & regulari uſu Remedii, quoddam veluti localis memoriæ ſpecimen cunctis exhibere in *Arbore* infra delineatâ, quæ univerſalem, quantum ſat eſt pro re, de quâ agitur, Febrium Geneſim, & frequentiores earum metamorphoſes, atque idcirco congruentem quibuſdam, & quibuſdam non congruentem, immo & eidem Febri opportunam uno tempore, & alio non opportunam Corticis adminiſtrationem comprehendit. Pro cujus itidem *Arboris* clariore intelligentiâ, e re erit ſummatim præmittere ſequentis Pagellæ monita.

Explicatio Arboris generatim.

ARbor hæc ſimulat (neque enim graphice poteſt exprimere) Plantam, cujus Cortex *China China* dicitur. Et quoniam ab Hiſpanis vocatur illa *Palo de las Calenturas*, referente *Bado*, quod idem ſonat, ac *Lignum Febrium*, propterea nos quoque commodam hîc loci nomenclaturam eandem retinendo, Categoriam Febrium ordine ad rem noſtram magis, quam ad ritus ſcholaſticos accommodato (non enim rigoroſam Febrium Synopſim primario deſcribimus, ſed illarum obtemperantiam, vel reluctantiam Cortici) voluimus inſculptam eidem Arbori, Febres ipſas, quas exhibet, magnâ ex parte extinguenti, cui præluſimus jam alterâ, utut puſillâ *Icone*, ſimulque *Lemmate* ſitis in fronte ipsâ Tractatus.

Quia vero tota *Vis inſita* eſt mero Arboris *Libro*, ſeu puro illius Cortici, nec ultra ipſum extenditur: propterea Febres, quas *Cortex* certo ſanare ſolet, in nodis Ramorum Cortice obductorum, ideoque & fronde inſignitorum, inſcribi curavimus; quas vero Cortex non ſolet ſanare, ſculpi juſſimus in nodis Ramorum decorticatorum, omnique propterea fronde carentium. Quas tandem modo ſanat, & modo non ſanat idem Cortex, inciſas voluimus in nodis Ramorum ſecundum medietatem decorticatorum, & ſecundum aliam medietatem Cortice obductorum: quod quidem eâ, quâ potuit, diligentiâ, & arte conatus eſt Sculptor exprimere, ut ſcilicet dimidia pars Rami, ut ſic dicam, Hermaphroditi, dupliciſque generis faciem præſeferentis, productorem ſuum decorticatum reſpiciens, dirimatur, quantum licet, ab aliâ medietate, productorem ſuo Cortice tectum reſpiciente; idque pariter in ipsâ Febrium tranſmutatione, ubi tenuiores ſunt ſurculi, mens fuit aliquo modo adumbrare, ut quantum fieri potuit, innoteſceret, uſquequo in ipsâ etiam metamorphoſi ſit locus, vel non ſit uſui Corticis, quemadmodum attente conſideranti patere poterit.

Ob eandem rationem non una ex iſtis tranſmutationibus, propter quas in aliam naturam Febres degenerant, in eâdem Arbore expreſſa viſitur, vi cujus metamorphoſeos identidem contingentis Febres nonnullæ de admittentibus Corticem evadunt non admittentes, & e converſo. Hinc emergit quidam veluti earum Circulus imperfectus, quo mediante fere quælibet tranſit in quamlibet, ubi ſcilicet aliqua ſit ſymboleitas. Sic Intermittentes omnes migrant facile in Continuas, & plurimæ Continuæ nonnunquam in Intermittentes. Intermittentes pariter ab unâ ſpecie migrant in aliam, ut Tertiana in Quartanam, & e contra. Continuæ quoque plurimæ, etiam ab Intermittentibus ortæ, tranſire poſſunt in Hecticam, ut Lentæ, vel etiam Acutæ, & Ardentes, ab iiſdem Intermittentibus primitus ortæ. Unde vere quævis in quamvis poteſt tranſmutari, ut dicebam, dummodo non adſit inter illas omnimoda diſſymboleitas, aut improportio. Sic Hectica *v. gr.* non poteſt in Ephemeram, aut Tertianam Intermittentem degenerare curſu retrogrado, etiamſi in aliis caſibus detur, aut debeat intelligi in Arbore noſtrâ aliqua Febrium plurimarum Circulatio non modo a Ramis majoribus ad minores, & a minoribus unius majoris ad minores alterius, ſed & mox a minoribus ejuſdem ad ipſum majorem, ordine, ſi non plane inverſo, ſaltem quodammodo circulari. Quia ergo tranſmutationes omnes proſequi non eſt poſſibile ſine confuſione, nimiâque implicatione ramorum Arboris, ſufficiat pro modulo adumbraſſe potiores. Exemplo ſint variæ metamorphoſes Diſcretarum in Subintrantes, & Subintrantium in tandem Hecticam. Idem ſubintellige de Lentis etiam ex radice Intermittente prodeuntibus, aliiſque in eandem Hecticam degenerantibus, de Benignis in Malignas converſis &c., intellige, inquam, hæc & ſimilia, ne iſthæc Febrium diviſio manca magis videatur ac ſit, vel diſtributa in membra non ſatis oppoſita. Et hæc univerſim de conſtructione *Arboris*.

Expli-

Explicatio Arboris particulatim.

(A) EXhibet Ramum decorticatum, & ſegregatum ab aliis, Febrium, ut ajunt, SIMPLICIUM.

(B) ſignat Ramum pariter decorticatum CONTINUARUM CONTINENTIUM PUTRIDARUM, ut ajunt, tam ESSENTIALIUM, quam SYMPTOMATICARUM &c.

Notanda hîc occurrit coaleſcentia (h) duorum ramuſculorum, quorum unus ab ESSENTIALI COMITATA procedit, alter a SYMPTOMATICA FIXA, & ambo in unam INFLAMMATORIAM (intellige hoc nomine & ERYSIPELATOSAM) uniuntur, utrique communem. Pariter notandum, differentias individuales Febrium inde prodeuntium, nec non aliarum plurium poſitas eſſe pro exemplo innumerabilium.

(C) denotat Ramum itidem delibratum, & Spurium Continuarum REMITTENTIUM SIMPLICITER, ex quo aſſurgit pro medietate Ramus Hermaphroditus PROPORTIONATARUM.

(D) oſtendit Ramum ſuo Cortice pollentem Febrium INTERMITTENTIUM DISCRETARUM, & ſpecierum frequentiorum earundem, tam benignarum, quam malignarum.

Character tamen malignitatis, Continentibus etiam, & Proportionatis ſæpius familiaris, exprimitur in ſolis Intermittentibus, immo in ſolis TERTIANIS, inter Intermittentes potioribus, idem ſubintelligendo de aliis Intermittentibus, in quibus peculiares, minuſque obſervatas Febrium differentias conſtituit. Neque per hoc, quod eædem Malignæ Intermittentes non conſpiciantur diviſæ in Simplices, Duplices, vel Triplices, ut Benignæ, putet quiſpiam, id, quod ſatis notum eſt, ut quod ſubticetur, excludi.

(E) repræſentat Ramum ſuo pariter Cortice velatum, Spuriumque, Febrium Intermittentium SUBINTRANTIUM, qui pro alterâ medietate producit Ramum Hermaphroditum PROPORTIONATARUM.

(F) exhibet ipſum Ramum Hermaphroditum Febrium PROPORTIONATARUM pro medietate velatum ſuo Cortice, & pro alterâ medietate nudum, parte nempe, quâ reſpicit Intermittentes, Ramumque Spurium SUBINTRANTIS, Cortice præditum, quâ vero reſpicit Continentes, Spuriumque Ramum REMITTENTIS, decorticatum.

De hoc Ramo generaliter notandum eſt, illum, paucis licet ſurculis, reſpectu ad alios habito, inſignitum, eſſe tamen plurium diviſionum capacem, quas hîc repetere minime placuit, non ſecus ac Rami Continuarum, & Intermittentium, a quibus proficiſcitur; ſiquidem Proportionatæ quoque, præ cæteris Febribus in praxi frequentiſſimæ, vel ſimplices ſunt, vel duplices &c.: item, vel Solitariæ, vel Comitatæ, & vel Coagulativæ, vel Colliquativæ &c. Sed hîc ad confuſionem evitandam, ſat eſt expoſuiſſe quod ad intentum facit.

(GGGG) monſtrant, mediis complicationibus exiliorum aliquot ſurculorum, a Ramis majoribus prodeuntium, vulgatiores (ſaltem Antiquis) Febrium de genere quovis putrido Complicationes. Implicatio ſiquidem Hecticarum cum Putridis de Intermittentium genere, neque ullâ cum utilitate, neque ſine confuſione exprimi poterat.

Ramuſculorum Arboris minutiores Notæ.

(a) INdicat tranſmutationem CAUSONIS, ſeu Febris ardentis, in Hecticam.

(b) tranſmutationem Synochi ACMASTICÆ in eandem HECTICAM innuit.

Idem de pluribus aliis, ut dictum eſt, intelligas velim.

(c) duarum pariter Symptomaticarum, ſcilicet MARASMODIS Lentæ, & TABIDÆ Ulceroſæ, inſertionem in eandem indigitat.

(d) denotat ejuſdem TABIDÆ, & MARASMODIS mutuum coalitum.

(e) exprimit metamorphoſim Tertianæ Simplicis SUBCONTINUÆ Malignantis in Tertianam CONTINUAM ACUTAM, pariter Simplicem. Intellige quoque Malignam.

(f) binam comprehendit metamorphoſim ſimul coincidentem, quarum una eſt ejuſdem Tertianæ SUBCONTINUÆ MALIGNANTIS, ACUTÆ, ac DUPLICIS factæ, altera Tertianæ Duplicis Intermittentis Benignæ, primô SUBINTRANTIS, mox ACUTÆ pariter factæ, in eandem Tertianam Duplicem Continuam.

Idem intellige de Quotidianâ, de Quartanâ triplici &c., quæ omnes de Subintrantibus in Acutas æque tranſire poſſunt.

(g) notat utriuſque recenſitæ Febris ab ortu Intermittentis, mox in Continuam Proportionatam converſæ, ulteriorem propagationem, & tranſmutationem in ACMASTICAM.

(h) denique indigitat per modum exempli communionem originis plurium Febrium de genere inflammatorio, modo ad ESSENTIALES COMITATAS, modo ad SYMPTOMATICAS FIXAS pertinentium, ut notavimus in explicatione Rami (B).

Intellige quid ſimile de pluribus aliis, tam ejuſdem, quam diverſi generis. Cætera per ſe patent.

CAPUT

LIGNUM FEBRIUM.

CAPUT VI.

Enodantur nonnulla Quæſita variis titulis comprehenſa circa uſum etiam ulteriorem Peruviani Corticis:

Et Primô

Quæritur, an ille conveniat aliis Morbis, præſertim periodicis, præter Febres; nec niſi cunctanter creditur, ſpectatis exemplis.

VIRTUTEM Peruviani Corticis adeo mirandam in Febribus tum clare, tum etiam ſubobſcure periodicis, nullam prorſus eſſe in aliis Morbis, & præſertim in iis, quibus ratione cujuſdam, qualiſcunque Circuitus, aliqua videtur ineſſe cum Periodis Febrium proportionalis analogia, ſibi adhuc nonnulli, nec plane forſan immerito ſuadere neſciunt. Neque caret auctoritate plurium Virorum illuſtrium hujuſmodi opinio. *Sebaſtianus* ſiquidem *Badus* putat, Corticem prodeſſe poſſe in omnibus affectibus frigidis, & diuturnis, affertque teſtimonium *Hieronymi S. Sophia* celebrantis illum in Catarrhis, & Rheumatiſmis, in Ventriculo firmando, & ſignate in affectibus Hypochondriacis, pro quibus pariter curandis valere Corticem, probat inſuper idem *Badus* auctoritate *Nicolai Suſannæ*, & *Chriſtophori Paravicini*, quibus addit *Nigriſolus* etiam *Malpighium*; quod & ex ineditis illius Conſultationibus ipſe nonnunquam deprehendi. *Monginotius* conjectat huic Cortici, etſi in alios uſus hactenus traductus non fuerit, quam ad Febrium curationem [utor ipſis ejuſdem verbis] Naturam tamen alias proprietates medicas certo indidiſſe pro ſuperandis in genere, aut impediendis quibuſdam aliis fermentationibus alios morbos inducentibus, illis præſertim, quæ ortum debent exuberantiæ ſuccorum acidorum. Ob id & ipſe pro affectionibus hypochondriacis, & hyſtericis præſtantiſſimum remedium appellat. Laudat item ad obſtructiones Lienis, Meſenterii, aliarumque partium, ad ſuppreſſiones quarundam evacuationum naturalium, ac proinde ad Chloroſim, alioſque affectus iſtis finitimos, propriamque experientiam in teſtimonium adducit, & alienam invitat. *Blegnyus* eundem Corticem, cuicunque Febris ſpeciei deſtinetur, vel morbo, quem vaporis nomine donant [adverſus quem Chinam Chinam eximiam credit] omni hydropis ſpeciei, aut

alteri cuipiam ægritudini, ſive illius ſubſtantia, ſive infuſio, ſive tinctura &c. exhibeatur, ſuo ſemper fungi munere, pro certo habet. *Morton* ad morbos omnes quoquo modo periodum habentes videtur admittere, atque præſcribere, præſertim ubi abſconditum latere poſſe credat febrile fermentum; idque probare nititur etiam ex curatione hemicraniæ periodicæ habitâ in ſe ipſo. Nec quid abſimile quâdam Epiſtolâ ad me conſcripſit Accuratiſſimus rei anatomicæ Cultor, atque Promotor *Pacchionus*, Ophthalmiam videlicet periodicam, ſimulque vehementer dolorificam, & epilepticos inſultus proxime minitantem, Cortice curatam aſſeverans in quodam Eminentiſſimo S. R. E. Cardinali. Eundem Corticem mirandas vires habere in confortandis ſpiritibus, & ad ſanam, firmamque corporis craſim reſtituendam Viris hypochondriacis, & hyſtericis fœminis, dejectâ jam quaſi corporis œconomiâ, *Thomas Sydenham* propriâ obſervatione ratum facit, additque, magis conſpicuum eſſe remedii effectum in illâ hyſtericâ affectione, quâ Mulieres *ſpaſmis* affectæ niſus edunt fortiſſimos, & pluſquam muliebres, pectora ſimul ferientes &c., quam in aliis: Lumbricos illum necare, & pellere, plurimi autumant; idque ſibi multiplici experientiâ compertum eſſe, Cl. *Ramazzinus* aſſerit pluries in ſuis *Conſtitutionibus*, necnon Erudit. *Lanzonus* peculiari obſervatione. Dolorem Ventriculi acerbiſſimum ſtatâ horâ quâlibet die recurrentem Cortice feliciter a ſollertiſſimo rerum naturalium ſcrutatore, Clariſſimo ſcilicet *Valliſnerio*, ſanatum legi. Antiepilepticam, quod magis miremur, eſſe Chinam Chinam, ipſe, qui expertus eſt in caſu nobilis Pueri Epilepticis inſultibus una cum Tertianâ Febre detenti [quo tamen caſu ego eam reſpicerem potius ut mere Febrifugam] ſcribit *Tozzius*, *De Epilepſia*, credulitatem inſuper ſuam aliis etiam experimentis innixam, innuens. Ad Aſthma quoque convulſivum per intervalla recurrens, eandem proficuam eſſe, nonnulli aſſerunt; demumque accepi ab Excellentiſſimo *Corghio*, Mantuæ Medicinam exercente, hiſtoriam ſuper hâc re notatu digniſſimam, quam ex illius Epiſtolâ ad me conſcriptâ fideliter excerptam huc transferre non piget. Eſt autem hujuſmodi.

D. Comes Franciſcus Cajetanus Ferrarius Mantuanus, optimæ indolis Adoleſcens, mihique ſat notus, quandoquidem pluries illum Mutinæ decumbentem curavi, dum in eximio hoc Nobilium Collegio Convictor degeret, Anno 1709., ætatis vero 23., labente Octobris menſe, ut habeo ex enunciatâ Epiſtolâ, correptus eſt Tertianâ Intermittente, quæ in vigore acceſſionis gravem inferebat anhelitus difficultatem, veri Aſthmatis

matis æmulam. Ope Chinæ Chinæ ſublatâ Febre, ſublata eſt pariter difficilis reſpiratio, remanente tantummodo ad tempus aliquod hypochondriacâ quâdam affectione, quæ pariter remediis opportunis curata eſt. Circa medietatem Aprilis anni ſubſequentis, nempe 1710. iterum correptus eſt Febre, ſed Continuâ, & ad acutam vergente, atque [ut puto] periodicâ, quam vehemens Aſthma convulſivum comitabatur. Affectio iſthæc ad plures dies omnia Medicorum, & remediorum conamina eluſit; vixque bis, aut ter, ſpirituoſis antiepilepticis ad breve temporis intervallum auſcultaſſe viſa eſt; ſed paullopoſt æque recruduit. Itaque omnibus irritis, habitâ demum ratione tum prioris morbi, & curationis illius, tum affectionis hypochondriacæ ipſi priori morbo ſuperſtitis, tum ſenſationis cujuſdam moleſtæ, ſuperius orificium Ventriculi, totamque Meſenterii regionem occupantis, tum denique motus cujuſpiam alterni, quo hujuſmodi ſenſatio unâ cum convulſivo Aſthmate recrudeſcebat, ſancitum fuit a curantibus Medicis, Corticem rurſus offerre: quo *ad duas uncias* ſucceſſive propinato, & Febris, & adjunctum ſymptoma ſimul evanuere. Nonis Maji revixit Aſthma ſolitarium, ſcilicet ſine Febre, & cum moleſto tantum in partibus jam memoratis ſenſu. Repetitus ideo eſt Cortex; & *trium unciarum* abſumptione extinctus eſt morbus. Continuatum eſt per plures dies ad præcautionem remedium; vixque eodem omiſſo, fortior rediit morbus, ſine Febre tamen, ut & deinceps ſemper: aſſumptis vero rurſus *totidem unciis* Chinæ Chinæ ſubſtitit. Diutius propterea uſurpatum eſt idem medicamen ad prophylaxim; ſed eo non obſtante, circa medietatem Julii æque ac ante inſurrexit Aſthma. Mutato proinde conſilio, ad alia remedia animum convertêre iidem Medici; ſed nullâ unquam arte datum fuit morbum compeſcere, niſi facto ad Corticem reditu, cujus Extracto antiepilepticis mixto, necnon ſolitariâ illius infuſione, eodem tempore utiliter ſunt uſi. Morbo vero jam declinante, ad Thermales Aquas confugerunt, quibus feliciter vias permeantibus, bene habuit Patiens uſque ad Decembris initium. Eo autem tempore, novo invaleſcente Aſthmatis inſultu, eodem medicamine ſedatus eſt. Tunc memoriâ recolentes Medici levamen, quod intulerant Thermales Aquæ, ſtatim ad valentiora diuretica tranſitum fecerunt, quibus valetudinem antea dubiam, ſubinde firmam, ac ſtabilem Ægrotanti reddidêre.

In hoc ſane caſu [ſi quid liceat animadvertere] China China nonniſi ſimplicis Febrifugi munere functa eſt ab initio; Febrim enim pellendo, adjunctum quoque ſymptoma difficilis

reſpirationis indirecte tantummodo viſa eſt ſuſtuliſſe; ipſa vero Febris tam primò, cum fuit Intermittens, quam deinceps, cum rediit Continua, videtur fuiſſe de Pernicioſarum Comitatarum ſtirpe, quarum Iconem aliquam nobis exhibuerunt *Mercatus pag.* hujus Tractatus 180., necnon *Mortonus* pag. pariter hujuſce Tractatus 194. In progreſſu autem cum Aſthma ſolitarium redditum, & depulſæ jam Febri ſuperſtes, eadem China China pluries compeſcuit, in ipſo tunc Aſthmate a Febre olim primitus excitato, febrile fermentum adhuc quoquo modo latuiſſe ſuſpicaretur *Mortonus*. Et revera difficilis illius reſpirationis radicem, ſi non plane intra Focum febrilem, ſaltem infra Septum tranſverſum quærendam potius eſſe, quam ſupra illud, aut intra Thoracem, ſatis patefacere viſa ſunt accidentia concomitantia; quare quod hâc occaſione contigit Cortice adhibito, forſitan haud ita facile in Aſthmate primario, ac idiopathico æque eventurum licebit conjicere.

Denique ut ad inſtitutum redeam, eundem Peruvianum Corticem haud exiguis pollere viribus ad ipſam demulcendam ſævitiem, & modificandam Cauſſam Arthritidis, aliorumque hujuſmodi affectuum identidem recurrentium, non deſunt, qui affirment. Quoad me tamen obſervavi non ſemel, hominibus arthritidi obnoxiis, atque a Febre periodicâ per Chinam Chinam curatis, podagram ſibi familiarem paullopoſt ſuperveniſſe, eoſque ab omni in febres relapſu præſervaſſe. Certe hiſce caſibus China China febrium cauſſam reprimens, arthritidis cauſſam nequaquam repreſſit, ſed potius eam ſpecie Criſeos cujuſdam viſa eſt excitaſſe. Accepi nihilominus a præclaro quodam Concionatore ex Ordine Cler. Regul., ſe ad ſedandos dolores podagricos, quibus crebro obnoxius erat, Chinam Chinam pluries uſurpaſſe ex conſilio cujuſdam P. Capuccini, teſtem expertum ſe perhibentis, modo *ad ſeſquidrachmam*, modo *ad drachmas duas* cum magno levamine, itaut aſſumptis tractu 20. dierum *unciis duabus & ſemis* circiter Corticis, valuerit intra illud tempus cum exiguo cruciatu a podagrâ liberari Hyemali tempeſtate, cum cæteroqui longe diutius, atque crudelius vexari conſueviſſet. An prædicta omnia vera ſint, an ſibi blandiantur aliquando tam ſpecioſa aſſerentes, non parum ambigo, præſertim cum identidem neget unus, quod alter aſſerit, & uterque propriam experientiam adducat. Cum enim lis agitur inter duos Cortice utentes, præſertim Profeſſores Artis, incertitudinem eventus ſatis probat aſſertio hinc inde oppoſita, quod non æque contingit, quando ab aliquibus non expertis, & perperam præoccupatis negantur cæco quodam modo de

do de

do de eodem effectus palpabiles, quales in hoc Tractatu retulimus; hujuſmodi enim controverſia, quæ cadere nequit niſi inter Medicum Cortice utentem & inter non utentem, vel raro, & ſine Methodo utentem, nullius juſtæ incertitudinis index eſſe poteſt.

Super hâc re ſi mihi dicendum ſit determinate quid ſentiam, quidve ſim expertus, haud erubeſco fateri, me nec ſatis compotem eſſe opinionis, nec, quod magis eſt, experientiæ meæ; nam quoad primam, nimis alta, & inacceſſa eſt, jam non dicam luminibus, ſed potius fugacibus coruſcationibus intellectus mei Virtus Corticis, ut de illius efficaciâ valeam hîc & nunc a priori diſſerere, aut ita opinari, ut cunctis placeam: quo vero ad ſecundam, ea adeo me ſemper cohibuit Obtrectatorum Corticis dicacitas, ut illum in caſibus, morbiſve, in quibus nondum communi voto ſufficiens creditus eſt, raro propinare ſim auſus, etſi citra omnem penitus periculi aleam id fieri potuiſſet: quâ viâ conatus ſum — *poſticæ occurrere ſannæ* —, quam cæteroqui declinare, non ſuccedente effectu, nullatenus licuiſſet. Utut ergo videatur parum decere, de rebus hiſce haud ſatis expertum loqui, en nihilominus quod ex mancâ, nec plane completâ obſervatione meâ circa prædicta potis ſum edere: ſatius eſt enim [ut ajebat Famigeratiſſimus *Borellus*] *pauca, & minus elaborata, quam nihil ad Poſteros tranſmittere*, ut ſcilicet (ſubdam cum *Plinio*) *quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixiſſe teſtemur*.

Si ergo reminiſci liceat eorum, quæ diximus hæſitanter *Libro I.* circa virtutem Corticis, & circa ſuccos in Febrium Intermittentium curatione ab eodem probabiliter correctos ſive per abſorptionem peculiarem, ſive per aliam quamlibet ſalium peregrinorum iiſdem inexiſtentium retuſionem: itidem quæ ſumus effati circa vias, vaſa, & loca, in quibus vividiorem conſervari, ac exerceri ſuſpicati ſumus illius activitatem, non abs re erit pariter opinari, quod in morbis, qui ſuam ſedem potiſſimum in Ventriculo, Inteſtinis, Meſenterio, Glandulis, Ductibuſque Chylo-lymphicis obtinent, aliquid opis afferre poſſit, ſaltem ut afferre creduntur alia remedia actionis lentæ, minuſque conſpicuæ. Ob id in morbis hypochondriacis appellatis, & benignius acceptis, in Apepſiâ, Diſpepſiâ, indeque ortis affectionibus, non plane rejiciendum arbitramur. Et licet captu non ſit admodum facile, quo pacto Cortex Febrifugus poſſit opitulari Hominibus hypochondriacis, humores parum diſpoſitos ad febricitandum habentibus: nihilominus, quo-

quotieſcunque experientia reſpondeat, credi poteſt id fieri eâ ratione, quâ Melancholici, ſeu Hypochondriaci, & Quartanarii cenſentur humoribus conſimilibus præditi: adeoque cenſendi videntur eodem quoque remedio curabiles. Utcunque, Corticem reſtaurare infirmas Ventriculi coctiones, ac inde habitum corporis firmiorem inducere, tono viſcerum, infimi præſertim ventris, non ſolum reſtituto, ſed & in meliorem ſtatum redacto, identidem obviam eſt. Circa quod conſideratione digna videtur obſervatio *Mortoni — De Proteiformi Febris Intermittentis genio*, quæ obſervatio proſtat in illius *Hiſtoria* 29., aliâs etiam a nobis memoratâ; In eâ ſiquidem deſcribitur *Vetula elumbis, ac paralytica, & LXVII. annum ætatis agens, quæ poſt aſſumptas tractu temporis* libras duas *Chinæ Chinæ, quadantenus iterum juveneſcere viſa eſt, appetitum integrum, & firmam valetudinem brevi conſequuta: jamque ubi octuageſimum ætatis annum pene attigit, vultu vivaciori, ac animo bilariori prædita apparuit, corpore magis erecto, & greſſu magis cito, ac firmo incedens, quam ante uſum Corticis*. Proinde affectionibus etiam ſuprarecenſitis, quæ ſimul hypochondriacarum nomine audiunt, quæque a vitiatâ digeſtione utplurimum pendere ſolent, proficuus idem Cortex, quoquo ſaltem modo, cenſendus videtur.

Memini & ego [ne propria experimenta ſubticeam] me cuidam Adoleſcentulæ hujuſmodi affectibus male vexatæ Corticem cæteris non proficientibus præſcripſiſſe; cumque ab ejus uſu convaluerit, puto non ſine aliis quidem rationibus, quod convaluerit ob ejus uſum: cum tamen id non immediate contigerit, neque frequentia proſtent hujuſmodi exempla, quod hîc conjecto, non eâ certitudine aſſero, quâ Pernicioſas Intermittentes ſanatas aſſerui. Patiebatur illa a duobus jam menſibus aſſiduum ſtomachi angorem cum frequentiſſimis vomitionibus materiæ acidæ, ac ciborum aſſumptorum, & cum ventris rugitibus, ac eructationibus valde moleſtis: identidem tentabatur Febriculis levioribus, ſed per inæqualia, & ſæpius valde diſtantia, nonnunquam & brevia intervalla recurrentibus, quæ ſolvebantur levi ſudore; & quandiu Febris aderat, cætera leniebantur ſymptomata, eadenque iterum eâ deficiente ſuſcitabantur. Maciem illa contraxerat admodum inſignem, viriumque imbecillitatem, quæ vix ſinebat eam e lecto ſurgere. Plura, & varia pro varietate circunſtantiarum fuere a me præſcripta remedia toto morbi decurſu. Sed nec oleoſa ad leniendos angores, nec teſtacea ad abſorbendum acorem, nec ſalia fixa ad roborandas fibras, nec aperientia ad reſerandas vias, nec lenientia epicratice præſcripta ad abſtergendas ſordes,

quicquam

quicquam profecerunt. Uno verbo, non *Rhabarbarum*, non *oleum amygdalarum*, non *ſerum caprile*, non *juſcula alterata*, non *ſal Abſynthii*, non *tinctura*, nec *magiſterium Martis*, non *lac ſive chalybeatum*, *ſive coctum*, non aliud denique medicamentum viſum eſt morbum dimovere a conſuetudine ſuâ. Solus Peruvianus Cortex *ad drach. ſs.* per vigenti circiter dies oblatus utranque paginam implere viſus eſt; quod & in aliis quoque caſibus non longe abſimilibus (forte quidem vel tardiore, vel minus conſpicuâ) mihi nonnunquam contigiſſe, poſſum teſtari; ſed æque poſſum teſtari, aliás etiam cum nullo plane ſucceſſu idem remedium me exhibuiſſe. Immo cum aliquando Uxorem meam ex Tertianâ Cardiacâ Spuriâ curaſſem Cortice, ut in Hiſtoriis retuli, plurima poſtmodum, etiam ſibi familiaribus moleſtiora incommoda de genere hypochondriaco eidem ſucceſſiſſe memini. Quamobrem etſi Corticem in recenſitis caſibus prodeſſe aliquo modo identidem credam; tamen, nec tam certo, nec tam cito, nec tam inſigniter prodeſt, ut prodeſt in Febribus. Inſuper cum ex duobus caſibus *Lib. I. Cap X. hiſt. iij.*, & *iv.* relatis conſtet, febribus depuratoriis intempeſtive per Corticem ſuppreſſis gravia ſymptomata convulſiva, ſive hypochondriaca emerſiſſe, quædam videtur inde elici poſſe conjectura, quod etiam citra Febrem in iis ſaltem affectionibus hypochondriacis, quæ non in merâ ventriculi male coquentis dyſcraſiâ conſiſtunt, ſed in nervoſo univerſaliter genere alta jam convulſionum jecere ſemina, plane tutum non ſit eodem remedio indiſcriminatim uti; etſi illud idem in Febribus Corruptivis, & præcipue in Perniciofis, ſive plane Intermittentes illæ fuerint, ſive ab ortu de Intermittentium ſtirpe, eaſdem fugando, omnia convulſiva ſymptomata ab iis producta ſtrenue ſubmoveat.

Ad Lumbricos necandos utilem eſſe poſſe, ſuadere videtur illius amarities, ſuccis omnibus Inteſtinalibus, ubi hoſpitantur illi, facile communicabilis: ſiquidem verum ſit, ut vulgo creditur, amara Lumbricos necare: quod tamen cum experimentis Clariſſimorum *Redi*, ac *Valliſnerii*, neque cum meis antequam hæc primô ederem inſtitutis concordat. Utcunque hæc ſint, & quâcunque ratione fiant, ego in Febribus periodicis, quas Vermes potius comitabantur, ut reor, quam producebant, pluries Corticem propinavi cum ſucceſſivâ Febris, & Lumbricorum depulſione, cujuſmodi exemplum vidi [non me quidem remedium præſcribente, ſed aliis Medicis] in *D. Comitiſſa Blanca* Febricitante, ac utero gerente, quæ poſt aſſumptam per aliquot dies Chinam Chinam copioſos Lumbricos

per

per alvum excrevit. Obſervavi pariter Mercatorem quemdam Venetum, duplici Quartanâ Mutinæ laborantem (cui poſt horam ab aſſumptâ me præſcribente Chinâ Chinâ, Acceſſio inexpectata præter morem ſupervênit) Lumbricum poſt tres horas vomitu rejeciſſe ſatis inſignem. In Hiſtoriis quoque noſtris caſus hujuſce generis viſitur *Lib. IV. Cap. III. Hiſt. IX.*, habeoque inſuper aliud exemplum a Juniore Medico Praxim mecum jam exercente, quod hîc ſubdam. Curabat ille Puerum Febre Tertianâ ſimplici laborantem, quæ præter conſueta, & conſuetis etiam graviora ſymptomata inſigne inſuper intulerat delirium, maximam pulſus inæqualitatem, necnon totius corporis convulſivos motus cum halitu verminoſo, & ſubcinereo fœcum colore. Cum autem ſymptomata hujuſmodi in dies majora fierent, præſcripſit ille circa quartam, vel quintam Acceſſionem Ægro admodum debili Peruvianum Corticem imminutâ, ſed repetitâ doſi: quo remedio ad quatuor dies aſſumpto, nedum Febris, verum & verminoſa ſymptomata evanuere. Febre vero jam penitus abolitâ, & continuato nihilominus uſu Corticis, verminoſæ dejectiones ſubſequutæ ſunt, quibus abſolutis cito Æger, & plane convaluit. An utrique morbo in recenſitis Caſibus æqualiter adverſatus ſit Cortex, an uni Febri, ad cujus ſolutionem quaſi per accidens ſit conſequuta Lumbricorum excretio, præciſe non novi; ſiquidem in affectu verminoſo ſolitario haud ſatis mihi contigit Corticem experiri, ut meam alienæ poſſim vel opponere, vel juxtaponere experientiam.

De experimentis circa hanc rem extra humanum corpus a me, ut ſupra innui, aliquando inſtitutis, modo nolim intelligi, utpote quibus haud ſatis forſan fidendum eſt. Etenim, cum in iis adverſus ſolos Lumbricos Vitulinos, atque Terreſtres vim Corticis explorare tentaverim, fortaſſe haud ſatis efficaciter ab his ad Humanos licet quicquam arguere; quod enim uni Lumbricorum generi adverſatur, id alteri generi poteſt forſan congruere, & e converſo. Ut enim in diverſis ſpeciebus Corporum Vermes internos alentium diverſæ ſunt eorundem Vermium ſpecies, ita diverſum cuilibet eorum ſpeciei poteſt convenire, aut adverſari pabulum: etſi minime inficier, dari poſſe nonnulla quibuslibet hujuſmodi Inſectorum ſpeciebus pernicialia, qualia vulgo cenſentur, *Petroleum*, *Mercurius*, *Viride æris* &c., licet hæc vere talia, qualia putabam, ego non deprehenderim. Verum quamvis etiam licuiſſet mihi Lumbricos humanos [quos minime quærens ſæpius inveni, rarius autem cum quæſivi] facile ad manus habere, & ad experimentum

tum paratos, adhuc tamen mihimetipſi haud integre ſatisfeciſſem. Hujuſmodi etenim Vermes vel ab hominibus ægrotantibus excreti, vel e denatis per ſectionem extracti, poſſunt & ipſi ægrotare quodammodo, aut male ſe habere, & propterea inæquali inter ſe robore pollere: ut proinde eorum aliqui diutius, aliqui brevius poſſint in diverſis liquoribus vivere, abſqueo quod ad eorum citiorem, vel tardiorem necem liquor ipſe multum contribuat, ut eoſdem ab Ægrotantibus excretos modo citius, modo tardius ſponte naturæ mori, obſervamus. Atque ideo neque hâc viâ quid plane certi mihi viſus eſſem deprehendere, etſi in amarâ *v. gr.* Corticis infuſione Lumbricus aliquis humanus citius obiiſſet, ac obiiſſet in alio liquore alius conſimilis; ut omittam [quod noſtrorum experimentorum incertitudinem auget] cuncta, quæ a nobis in hujuſmodi experimentis adhibentur, remedia, a ſuccis, aut fermentis poſtmodum noſtris alterata, probabiliter ſortiri poſſe activitatem diverſam ab eâ, quam extra humanum corpus præſeferunt. Hâc etiam de cauſsâ de ſeligendis humanis, non æque ſemper, ut dictum eſt, inventu facilibus, ſolicitus non fui; ſed Vitulinos tantum, atque Terreſtres, eoſque quoad exteriorem apparentiam inter ſe æqualiter vegetos arripui, & uno, eodemque tempore in amaricantem Corticis infuſionem, ac in diverſos alios liquores conjeci, obſervaturus quinam eſſet eis locus infeſtior. Atque Vitulinis equidem Lumbricis primario lubenter ſum uſus [quod antea a quoquam inſtitutum minime novi] quoniam cum Vitulorum æque ac Puerorum vivo hoc morbo laborantium valde ſimilis ſit odor, tum eorum halitui, tum omnibus etiam illorum excretis, immo & ipſis carnibus inexiſtens: propterea nec paucam inter utroſque Vermes intercedere ſymboleitatem, perſuaſum habui. Quamvis autem hinc nonniſi incertas, nulliuſque forſan ſoliditatis conjecturas quis valeat elicere, minime tamen gravabor referre obiter, quæ obſervarim in eo, quod ſpectat ad inſtitutum noſtrum. Cætera altioris indaginis quærenda apud *Cl. Valliſnerium*, pluribus quidem in Lucubrationibus Illius, ſed potiſſimum in elaboratiſſimo ejuſdem Opere circa Vermium humani corporis Originem, ac Geneſim, ubi peculiares edit obſervationes ſummâ curâ, ac diligentiâ inſtitutas, ſingularenque ſuam proponit in hâc materiâ, roboratque ſententiam, naturalium Philoſophorum ſtudio, ac animadverſione digniſſimam.

Itaque ut rem perſtringam, extractâ e Vituli recens mactati inteſtinis numeroſâ Lumbricorum familiâ, Lacte, & Chylo inebriatâ, unum ex illis ſingillatim, & ſtatim in unoquoque

que ex hiſce, quos mox referam, liquoribus, magno vigente Æſtatis calore, uno ac eodem tempore demerſum volui, nempe in *Petroleo flavo*, *Mercurio*, *Aceto*, *Vino*, *Bile bubula*, *ſucco Abſynthii*, *Oleo communi*, *Mellicrato*, ſive *Aqua mulſa*, Infuſionibus *Chinæ Chinæ*, *Aloës*, *Colocynthidis*, & *Viridis æris*, factis in Aquâ communi, conjunctâque ſimul ipsâ rerum infuſarum ſubſtantiâ.

Statim ac in hoſce liquores fuere conjecti Lumbrici Vitulini, obſervabiles admodum fuere motiones, & contorſiones eorum ad finem uſque ſpectaculi hoc ordine ſervato, nempe ut inſigniores apparuerint primô quidem, ac valde notabiliter in infuſione *Viridis æris*, deinde in *Petroleo*, mox in infuſione *Colocynthidis*, & tandem *Aloës*. In cæteris liquoribus modicæ tantum, nec ſpecialiter obſervabiles extitere eorum motiones, connumerando inter fluida, ut mos eſt, ipſum Hydrargyrum, in quo identidem vi illatâ ſubmergebatur Lumbricus, qui aliquo etiam nonnunquam Mercurii granulo exterius onuſtus emergebat. Huic poſtmodum Aqua ſimplex ſuperaddebatur, ipſius præexiſtentis Mercurii agitatione, quantum licet, roborata, quâ Lumbricus ab externi aëris immediato contactu, ac injuriâ tutus evadebat.

Decem horarum ſpatio tota ſeries experimenti inſtituta eſt, cujus progreſſus is fuit. Poſt horas ſex elapſas primus obiit Lumbricus in *Aceto* demerſus; poſt horas octo demerſus in *Vino*; demerſus autem in *Bile Bubula* (quæ mihi viſa eſt hâc occaſione graveolens, ac male habens, magiſque diluta, & minus ponderoſa ac apparuerit in experimentis *Lib. I. Cap. III.* inſtitutis, atque relatis ad exploranda Chinæ Chinæ phænomena, ut proinde facile credam, in omnibus individuis etiam ejuſdem ſpeciei non eſſe idem pondus, ſicuti non eſt eadem conſiſtentia bilis eorum) demerſus, inquam, in hâc bile mortuus eſt poſt horas novem circiter, & poſt novem pariter pro mortuo habitus, qui in *Mellicrato* poſitus fuerat, licet revera nondum plane extinctus, ſed tantum ab interitu parum diſtans fuerit poſtmodum deprehenſus.

In cæteris liquoribus omnibus vivebant adhuc, & quidem vegeti, ſuoſq; motus [in quatuor præſertim liquoribus paullo ſupra recenſitis] jugiter edebant: cum ego tædio quodam affectus, ad comparandam aliquam ſpectaculo novitatem, hos alios inſuper liquores aſſumpſi, nempe *Vini ſpiritum*, *ſuccum Alii* cum tantillo Aquæ ſolutum, & *Oleum Magni Ducis* Hetruriæ ad Vermes necandos, cum pauxillâ pariter Aquæ portione commixtum. Singulis hiſce liquoribus unum Lumbricum indidi,

ut in

ut in reliquis a primordio peregeram; immo illum, quem in Oleo Magni Ducis, ut ſupra, infundere meditabar, eodem Oleo prius oblinivi, ac poſtmodum in antedictam mixturam conjeci. Paullopoſt Lumbricum in *Vini ſpiritu* ſubmerſum emori obſervavi: quod mihi incitamento fuit, ut alterum ſubſtituerem, qui pariter brevî eandem ſortem ſubiit, ut & tertius ſecundo extincto ſtatim ſubſtitutus. Interim cum reliquos vitam facile protrahere in aliis liquoribus obſervarem, nempe in *Oleo communi*, *Petroleo*, *Mercurio*, *ſucco Abſynthii*, & *Alii*, *Oleo Magni Ducis*, infuſione *Chinæ Chinæ*, *Aloës*, *Colocynthidis*, & *Viridis æris*, necem illorum ſum meditatus, eos a liquoribus, quibus innatabant, extrahendo, & in Vini ſpiritum conjiciendo: quâ viâ ſinguli ſucceſſive brevî interibant; ſcilicet non modo ii, qui in primis condebantur liquoribus, verum & ii, qui poſtremo, ut dictum eſt, in Alliorum ſucco, & in Oleo Magni Ducis fuere conditi, ubi ſcilicet, poſt horam circiter, viventes adhuc placide morabantur. Tam notabilis autem fuit celeritas necis eorum in *Vini ſpiritu*, & agitatio eorundem in infuſione *Viridis æris* præ cæteris liquoribus, ut non ſemel ad explorandum, an Vermis aliquis, de quo adhuc ambigebatur, num eſſet extinctus, vere viveret [quod in Inſectis hiſce haud ita facile ſemper noſcitur] tanquam ad Lydium lapidem factus fuerit recurſus ad infuſionem *Viridis æris*, ubi, ſicut Lumbricus aliquis, qui non plane mortuus erat, ſtatim motum aliquem edebat, ac proinde iterum ſubmerſioni in Vini ſpiritu damnabatur, ibique illico necabatur omnino: ita quoties alii nullum motum edebant, certo mortui deprehendebantur, ac revera tales erant.

Poſterâ die in iiſdem Vaſis, iiſdemque liquoribus fere omnibus, inſtitutum eſt experimentum Lumbricorum terreſtrium, nempe in *Vini ſpiritu*, *Petroleo flavo*, *Aceto*, *Vino*, *Oleo communi*, *Mellicrato*, *Hydrargyro*, *ſucco Abſynthii*, infuſione *Chinæ Chinæ*, *Viridis æris*, *Colocynthidis*, & *Aloës*. Parum abſimilis ab antecedente fuit exitus experimenti poſtremi. Aliqua nihilominus in non paucis, nec levibus circunſtantiis fuit diverſitas. Lumbrici namque terreſtres in liquoribus ſibi infeſtis longe citius extincti ſunt ac Vitulini, niſi forſan id contigit eo quia Vitulini craſſi erant valde, ac robuſti; Terreſtres vero etſi vividi admodum, ac vegeti, erant nihilominus modice graciles; propterea ſcena hujuſce ſpectaculi vix ultra duas horas protracta eſt. Item in hoc experimento motus, agitationes, ſaltus, & contorſiones Vermium terreſtrium fuere longe violentiores ac Vitulinorum in alio, primô quidem, ac longe ſenſibilius

ſibilius in infuſione *Viridis æris*, deinde in *Petroleo*. In cæteris liquoribus plus minus modicæ. In *Vini ſpiritu* motus eorum breves, & pariter modici; ſed mors citiſſima.

Necabantur itaque in *Vini ſpiritu* fere ſtatim ac illum attingebant Lumbrici terreſtres, eâdenque ferme celeritate interibant in *Aceto*. In *Viridis æris* infuſione, & in *Vino* ſatis quoque celeriter moriebantur; ita tamen, ut dum unus in eâdem infuſione *Viridis æris* [in quâ Vitulini vixere] extinguebatur, tres, vel quatuor ſucceſſive eandem ſortem ſubirent in *Vini ſpiritu*, ut & fere æqualiter in *Aceto*. In *Mellicrato* denique aliquantulum ſerius necabantur ac in *Vino*, non tamen admodum ſero. In cæteris liquoribus, videlicet *Oleo*, *Petroleo*, *ſucco Abſynthii*, *Mercurio*, infuſione *Chinæ Chinæ*, *Colocynthidis*, & *Aloës*, vivebant, & diutius vixiſſent, niſi ad aliquot eorum torquendos inſigniter, in infuſionem *Viridis æris* conjeciſſem, & ad alios ſtatim necandos, in *Vini ſpiritum*, aut *Acetum*.

Hinc videtur poſſe conjici, cûm primô in *Vini ſpiritu*, mox in *Aceto*, & tertio loco in *Vino* interire Lumbrici utriuſque ſpeciei fuerint obſervati, videtur, inquam, conjici poſſe, quod *Vino*, aliiſque liquoribus ex Vino prodeuntibus, præcipue vero parti illius ſpirituoſiori inſit aliquid hujuſmodi Inſectis inimicum, quod illos hebetet, inebriet, ac tandem occidat, quemadmodum Gallinas grano Vini ſpiritu imbuto nutritas, fere ut mortuas ad tempus in terram concidere, vulgo ſatis eſt notum.

Interim nec *Chinæ Chinæ* infuſionem (quod erat noſtrum tentamen) nec plures alios liquores ex ſupra memoratis, utut vario, exoticoque ſapore præditos, quicquam contuliſſe ad illorum Lumbricorum necem, datum fuit obſervare, quamvis eorum nonnulli Vermibus infenſiſſimi cenſeantur, & vere videantur in Praxi. An vero in Vermes Humanos agant remedia, quæ non agunt in Vitulinos, neque in Terreſtres, & an agant quandoque fortius intra corpus, quæ infirmius agunt extra illud, idipſum eſt, quod adhuc ignoro, & quod diligentioribus attente magis explorandum concedo.

Quoad alios Morbos quodammodo periodicos [ut redeamus unde longe admodum fuimus digreſſi] quales ſunt *Arthritis*, *Aſthma* præſertim convulſivum, *Epilepſia*, *Præfocatio hyſterica*, & hujuſmodi, paucis me expediam, dicamque ingenue, nimis altas, & fortes mihi videri iſtorum morborum radices, ut eas actio Corticis, quantum vere opus eſt, poſſit attingere, vel plane confringere: niſi velimus in gratiam Celeberrimi *Sydenhamii* excipere violentos affectus hyſtericos, quibus

reyera

revera ex propriâ quoque obſervatione habeo potius, unde Corticem aliquo modo proficuum credam, quam aliter. Immo generaliter loquendo, videtur non extra ſpem omnem, quod China China aliquid forſan præſtare poſſit quoad ſuſpenſionem, & protractionem intervalli inter unum paroxyſmum, & alterum, etiam in aliis Morbis periodicis, iis præſertim, quibus frequentes, & violenti ſunt paroxyſmi, non quoad germanam, & completam illorum curationem. Cæterum, ut pateat, quam facile ſit, & lubricum, ut adulemur nobiſmetipſis, ni cauti ſimus in ſuſpendendo judicio, ubi agitur de noſtris votis, & opinionibus favorabiliter explendis, narrare non piget duos ſequentes Caſus.

I. Mulieri quinquagenariæ a pluribus jam annis Epilepticæ & poſt trigeſimum ætatis ſuæ in hunc morbum primô delapſæ, Corticem præſcripſi ad longiuſculum tempus, mox interpoſitâ quiete aliquâ, iterum atque iterum eam coëgi ad repetendam aſſumptionem præcipue prope tempora, quibus utplurimum eo morbo conſueverat corripi. Perſtitit illa præter conſuetudinem ſuam immunis ab inſultu epileptico per notabile intervallum temporis, & [quod magis mirabere] cum aliquando morbus tentaſſet accedere, adeo languidus, & enervis apparuit, ut illi vix ad momentum temporis caligaverint oculi, defecerint vires, & palluerit facies, ſubſequente ſubitâ coloris, virium, & viſionis reſtitutione, cum antea ſemper decidere, convelli, ſpumam ab ore, & lotium a veſſicâ emittere conſueviſſet. Pharmacopola, qui unus conſcius erat de qualitate remedii, cœpit evulgare, Epilepticam quinquagenariam jam plane curatam Cortice; eum tamen acriter increpui de incautâ aſſertione, nonniſi duorum, vel trium annorum tractu comprobandâ. Et ſane pendente ipſo uſu Corticis diuturniore, unum paſſa eſt paroxyſmum ſatis gravem, qui prægreſſorum invaliditatem, & moram interpoſitam penſavit. Quamobrem omiſſus fuit ab Ægrotante uſus remedii, & de more curſum ſuum proſequuti ſunt epileptici paroxyſmi, quibus non raro tentabatur. Sed revera affirmavit, opinabaturque, ſe ab aſſumpto remedio aliquid opis reportaſſe, aſſeruitque morboſos inſultus toto tempore, quo iis vixit obnoxia, tanto nunquam intervallo feriatos eſſe, quanto feriati ſunt tunc, cum Corticem aſſumebat; propterea poſt aliquos elapſos menſes me alloquuta ſponte ſtatuit, velle ſe iterum experiri remedium, & quâvis Lunâ ad plures dies repetere. An in eo conſilio manſerit, vere neſcio. Epilepticam extitiſſe, extra dubium eſt.

II. Adoleſcens annorum XIX. ab ipſo ortu ſurdaſter, ac mentis hebes, poſt longam, lentamque Febrem tuſſiculoſam, quæ illum ad inſignem maciem prius deduxit, poſtmodum ſponte ſenſim evanuit, Epilepticus ſubinde factus eſt. Jamque a pluribus menſibus novi hujuſce morbi inſultu identidem recurrente non parum vexabatur, cum increbreſcentibus in dies paroxyſmis eô devênit, ut iiſdem per menſem integrum, alternis primô diebus, mox & quotidie corriperetur. Irritis remediis omnibus, viſa tandem eſt mihi ordinata hæc, & crebra periodus, ipſaque morbi peculiaris origo, videlicet ſuccedanea Febri, quamvis Continuæ, admittere poſſe tentamen aliquod deſumptum a Cortice, quemadmodum nonnullorum Auctorum mens eſt. Itaque præſcripſi *ſemunciam* ejuſdem Corticis cum *Conſerva florum Peoniæ* hoc ordine diſtribuendam, ut ſcilicet primâ die dimidium miſturæ illius aſſumeret Æger, alteramque medietatem duobus ſequentibus diebus, in duas partes ſubdiviſam: quo pacto, primâ aſſumptione *duas* Corticis *drachmas*, reliquis vero duabus *unam* tantum *drachmam* quotidie deglutiebat. Abſumptâ miſturâ illâ, nova ſimilis denuo parabatur, eâdem partitione diſtribuenda, & ſic deinceps: interpoſitâ tamen identidem inter unam & alteram ſemunciam, duorum, vel trium dierum quiete, quibus ab uſu remedii feriabatur; adeoque unius Lunæ ſpatio nonniſi *tres uncias* Chinæ Chinæ in totum aſſumpſit. Atque, ut verum fatear [ni per accidens id contigit] conſpicuum juvamen, primis præſertim diebus, viſum eſt emerſiſſe; ſiquidem loco Paroxyſmorum alternis diebus, vel etiam quotidie invaleſcentium, levis tantum vertigo, & oculorum caligatio ſucceſſit, quæ pariter illico evaneſcebat, verique propterea paroxyſmi invaſio ultra dies 15. protrahebatur; immo cum fiebat inſultus, levior erat, neque omnimodam inferebat, ut antea, ſenſuum abolitionem. Duabus interim circiter tranſactis hebdomadis, quibus habita eſt ceſſatio ab oblatione remedii, cum nonnihil increbreſcerent iterum paroxyſmi, modo ſcilicet poſt octo, modo poſt ſex tantum dies, repetitus eſt denuo uſus Corticis ad *ſemunciam* cum eâdem *Conſerva florum Peoniæ*. Miſtura tamen hæc in quatuor partes æquales dividebatur, quotidie mane ſejunctim ſumendas, & poſt trium, vel quatuor dierum quietem, iterum repetendas, ita ut intra menſem *duæ* plus minus *unciæ* Corticis fuerint uſurpatæ. A novâ hâc oblatione nullum ſenſibile levamen datum fuit obſervare: etenim æque ac ante, exactis modo ſex, modo octo, modo etiam quindecim diebus, redibat inſultus, parique ratione, etſi nullus poſtmodum fuerit

uſus

uſus Corticis: & quo majus erat intervallum temporis inter unam, & alteram invaſionem, eo fortior paroxyſmus inde ſuccedebat; levior vero, cum intervallum eſſet brevius. Id unum ſupererat adhuc tentandum, nempe ut uno, aut altero die ante paroxyſmi adventum [ſiquidem ille præmonſtrari ſolebat ex certis ſignis ante duos, vel tres dies apparentibus] larga doſis Corticis, *v. gr.* ad *tres* ſaltem *drachmas* uno hauſtu exhiberetur; videbatur enim poſſe conjici, quod hâc forſan viâ protraheretur nonnunquam, aut enervaretur inſultus imminens. Neque hoc forſan intentatum reliquiſſem, niſi ſpontanea, & valde inæqualis, quæ paullopoſt obſervata eſt, intervallorum protractio me ab hoc tentamine retraxiſſet: quamvis enim quodvis emerſiſſet inde juvamen, merito me reddidiſſet ancipitem, an illud Cortici potius adſcriberem, an Caſui. Quamobrem etſi in violentioribus forſan circunſtantiis de levamine aliquo non prorſus deſperarem primis vicibus, parum tamen ſperandum credidi progreſſu temporis; veritus inſuper, ne aliquando major paroxyſmorum intenſio protractionem invaſionis eorundem, ut *Hiſtoria* præcedente adnotatum eſt, nimium compenſaret, vel ſaltem ne morbi pervicacia remedii tandem vires diutino uſu ſperneret, ac enerves redderet, dato quod primis oblationibus videretur ille nonnihil miteſcere; quæ omnia nonnunquam etiam in quarundam contumacium Febrium curatione experimur.

Ex enarratis itaque caſibus facile, ut ajebam, deducitur, ad ſtabiliendum levamem certum in morbis iſtis Herculeis, paroxyſmos inæquales, & modo ſemel in anno, modo bis in menſe, vel etiam in die recurrentes habentibus, requiri perſeverantiam plurium annorum in ſtatu ſano, & experientiam æqualem in pluribus ſubjectis, libertatemque experiundi non tantum innoxie, ſed & longe a præoccupatione tum Vulgi, tum Profeſſorum Artis.

Denique ut aliquid quoque de morbis quibuſdam, non ex ſui naturâ, ſed per accidens periodicis ſubdam, ſit caſus iſte. *Monialis* quædam dolorem acerbiſſimum patiebatur in eâ parte genæ, cui ſubjacet Os, *Jugale* dictum. Recurrebat hic quotidie, noctu tamen ſtatâ horâ, tamque vehementer illam excruciabat, tamque gravia inferebat ſymptomata, ut de aliquo graviſſimo affectu imminente in nervoſo genere ſuſpicarer. Cum ad longum tempus perduraret affectio iſthæc moleſtiſſima, nec repetitæ ſanguinis miſſiones, nec purgationes, nec revulſiones, nec diuturniora remedia, ut *Salſæ parillæ* maceratio longiuſcule uſurpata, nec alia hujuſce ordinis quicquam proficerent,

tandem confugi ad Corticem, per octo ſaltem dies *ad drach. ſs.* quotidie uſurpandum tentandi gratiâ. Alterâ die ab incœpto remedio ſanum ſibi dentem, paullo infra locum doloris conſitum, evelli voluit, me licet reluctante. Dens evulſus eſt poſt primam Corticis aſſumptionem, & inculpatæ omnino conſtitutionis repertus. Ab evulſo dente bis tantum eundem Corticem aſſumpſit; & dolor, qui per menſem horâ ſemper noctis tertiâ obſervari conſueverat, evanuit; remanente tantummodo ſenſatione quâdam moleſtâ in parte, nempe circa os Zygomatis in ipsâ genâ: quæ ſenſatio ex ſimplici, utut levi, labri ſuperioris contactu exacerbabatur. Cum tamen ea non magnum negotium faceſſeret, neque Ægra me urgentem haberet, quippe eam rarius inviſentem, ſubſtitit illa ſponte ab uſu Corticis, poſt trium tantum dierum uſurpationem. An levis adeo, & brevis uſus remedii, an evulſio dentis ſani cum affectâ parte nullam ferme connexionem habentis, an Caſus levamen attulerit, neſcio, aliiſque æquo animo dijudicandum relinquo. Id unum addam, me poſt aliquot menſes eandem Monialem alloquutum intellexiſſe, ipſum ei dolorem quibuſdam temporibus aliquando renovari, & per tres, vel quatuor ſucceſſivos dies ſtatâ horâ periodice recurrere, illique ſubitam ſanguinis miſſionem [pro cujus celebratione me permittentem habebat] non parum opitulari. Addoque inſuper, repetitam tandem hâc ipsâ de cauſsâ Corticis aſſumptionem ad ſeptem dies nil opis omnino contuliſſe: ac idcirco eidem affectioni plane irregulariter recurrenti ipſam identidem obnoxiam fuiſſe.

Una ſupereſt examinanda Morbi ſpecies in eo, quem ſemel corripuit, iterum atque iterum recurrere ſolita, videlicet *Hæmoptoë*, ſeu Sputum ſanguinis, etſi Morbus hic, ut verum fatear, non magis ad Periodicorum categoriam poſſit reduci, ac poſſit ad eandem revocari, quæ pluribus familiaris identidem eſt, Gravedo, Raucedo, Ophtalmia, Ægilops, & alia hujuſmodi. Cum tamen Hæmoptoën non modo ut morbum periodice recurrentem, verum etiam ut Cortice Peruviano curabilem *Mortonus* conſideret, immo & per idem remedium poſſe illius recurſum, ipſique conterminam Phthiſim inhiberi conſtanter aſſerat; peculiarem idcirco hac de re diſquiſitionem inſtituere operæ pretium erit, maxime cum ex adverſo Phthiſicorum febribus putridis, etiam *Intermittentibus*, nil opis conferre poſſe eundem Corticem apertis literis teſtetur expertus ipſemet Auctor, & ego quoque non unum hujuſce eventus exemplum nuper hoc eodem *Lib. Cap. II.* protulerim. Priuſquam tamen quid ſuper hoc ſentiendum ſit proferamus, utrunque *Mortoni*

textum

textum fas ſit ſimul conferre, ac expendere; non animo quidem diſquirendi, an ulla in iis ſubſit, vel appareat contradictio, quod meum non eſt; ſed ut poſitâ in propatulo veritate rei, illuſtretur, ut decet, hæc praxis, & a caliginibus, quibus involuta nonnihil eſt, integre vindicetur.

Inquit itaque laudatus Auctor, & bene inquit, in ſuæ *Phthiſiologiæ lib.* 2. *cap.* 4., ubi agens *De ſignis Pathognomon. Phthiſeos pulmonaris confirmatæ*, & ſpeciatim *de Febre Phthiſicorum putrida Intermittente* hæc habet — *Ubi primum autem hæc tubercula Pulmonum inflammata in apoſtemata migrare incipiunt (ſive hoc a Venæ ſectionis ſatis tempeſtivæ, vel copioſæ neglectu, ſeu a naturali tumorum diſpoſitione in putrefactionem) Febris hæc inflammatoria in Putridam intermittentem tranſmutatur. Cujus paroxyſmi in principio ut plurimum nullum certum ordinem ſervant, rigore, & horrore ſæpius eodem die recurrentibus, ſicuti in puris confectione fieri ſolet. Ubi vero pus jam plane fuerit confectum, hæc Febris typum quotidianæ, aliquando etiam, licet rarius, tertianæ imitatur; idque certo diei tempore cum algore, & rigore incipiens, cum intenſo calore progrediens, atque adeo tandem in ſudores nocturnos, profuſos, & colliquativos deſinens. Durante algore, & calore, tuſſis, & anhelitus cum reliquis moleſtis ſymptomatis augentur. Durante vero ſudore, & remiſſione, tuſſi, & reliquis Symptomatis jam minoratis, Æger placide dormit, vires recolligit, & ſibi jam ſpe futuræ ſanitatis concepta abblanditur. Atque hanc Febrem Putridam Intermittentem inter certiſſima ſigna Pathognomonica Phthiſeos confirmatæ ſemper habere ſoleo, quippe quæ ſicuti a Pure in Pulmonibus confecto ortum ducit, ita purulentiæ pulmunaris index eſt certiſſimus. Indeque provenit, quod hæc Febris Putrida intermittens Phthiſin, quoties hunc morbum fatalem eſſe contingit, in extremum uſque diem comitari ſoleat. Cujus paroxyſmi cum colliquationibus inde provenientibus magis, vel minus intenſi, & protracti ſunt pro magnitudine, vel numero tuberculorum in apoſtemata maturatorum. Nec quidem hæc Febris ope* Corticis Peruviani, *Antihectici Poterii, vel cujuſvis alius medicamenti ſpecifici, quorum vim in hoc caſu ſæpiſſime ſum expertus, neque ulla alia methodo [quantum ſcio] radicitus extirpari poteſt : niſi ulcus adeo fuerit benignum, ut medicaminum balſamicorum intus exhibitorum ope ſanari, ipſaque ſanguinis maſſa, ubi Febris fomes deliteſcit, in ſanum ſtatum copioſo temperantium, atque alterantium uſu reduci poſſit : vel ſaltem niſi Phthiſis ſit mere ſymptomatica, & ab alio morbo dependens, qui curationem perfectam ex uſu ſpecificorum ad mittere poſſit.*

Textus ergo iſte quemadmodum plane concordat cum experientiâ, & cum communi Medicorum ſenſu, ita plane cohæret Theoremati ab omnibus univerſaliter recepto, & a nobis pluries repetito, ſpecialiter vero citato nuperrime *Cap. II. hujuſce Libri*, nempe quod ad hoc ut China China in febribus Intermittentibus ſuo poſſit fungi munere, ſuaſque vires exerere, neceſſe eſt, quod nullum vitium organicum, nullaque viſcerum labes [adverſus quam nequit ea pugnare] ſit febris Intermittentis fomes, aut cauſſa, intelligendo ſemper de verâ, & minime palliativâ hujuſmodi Febrium curatione, ut in allato textu intelligendus eſt, dum loquitur de putridis Phthiſicorum febribus *Morton* ipſe, inquiens — quod illæ *ope Peruviani Corticis vel cujuſvis alius medicamenti ſpecifici nequeunt radicitus extirpari;* eas namque poſſe quoquo modo leniri, & ad tempus nonnunquam intercipi (interitu nihilominus Ægrotantis nequaquam inhibito) neque idem *Morton* de curatione Phthiſeos Pulmonaris *Cap. X.*, neque ego ipſe *Cap. II. bujus Libri* diffitemur. Videamus nunc quâ ratione, ſalvo hoc Theoremate, afferat idem Author, Hæmoptoën, quæ vitium organicum pulmonis eſt, per Chinam Chinam ſtrenue ſanari; deinde videamus, num ſalvo per datam hypotheſim utroque illius dogmate, itaut unum alteri theoretice contrarium non ſit, ſalva ſimul remaneat veritas, & ſubſtantia rei; circa quod vereor, ne plurimum hallucinetur *Mortonus*. Atque ut cuncta hæc claritate omnimodâ valeamus perſequi, erit e re alterum illius *Textum* hîc loci ſubnectere.

In Libro itaque tertio ſuæ Phthiſiologiæ ex profeſſo acturus de *Phthiſi ab Hemoptoë* Cap. V. per extenſum *ſic ait — Decantatum iſtud Medicorum adagium*, quod Pus ſequitur Sanguinem, *exinde originem ſuam traxiſſe videtur, quod Hæmoptoë celerius, & ſæpius quam ulli alii morbo purulentia Pulmonum, ſeu Phthiſis pulmonaris, ſuccedere ſoleat. Quod utrum a craſi Sanguinis ob nimium ejus diſpendium everſa, vel a copioſo humorum ex univerſo corporis habitu, qua datur via, in teneros Pulmones affluxu, vel a ſanguinis grumoſi in ipſis Pulmonibus poſt Hæmoptoën relicti putrefactione, vel tandem ab ulcere aliquo eroſionem vaſorum inſequenti accidat, parum ſcio. Hoc tamen perpetuo fere obſervare licet, quoties ſcilicet Hæmoptoë præcedit, Phthiſin pulmonarem ſubſequi ſolere: Ideoque prudentem, & honeſtum Medicum ad curationem Hæmoptoës evocatum decet, non tantum præſagio de Phthiſi ſubſequutura tempeſtive prius facto, ſuæ, atq; etiam Artis Medicæ famæ conſulere, verumetiam quantum in ſe eſt, cautionibus, & medicamentis idoneis hunc fatalem Hæmoptoës exitum æque prævenire ac ipſum præſentem*

tem morbum curare : ſaltem nihil in ejus curatione facere, vel tentare, quod Ægrum Phthiſi magis proclivem reddat.

Atque hic plurimum refert inter Hæmoptoën accidentalem, & habitualem diſtinguere. Accidentalem eam voco, quæ mere ab accidenti aliquo procedit, uti a vociferatione nimia, exercitio, vel vehementi tuſſi, ab hæmorrhagiæ ſolitæ ſuppreſſione, a lapidibus cretaceis in ipſis Pulmonibus generatis, vel ab aciculis, atque aliis ab extra in eos demiſſis. Habitualem vero, quæ a vitioſa, acri, & fermenteſcente Sanguinis diatheſi dependet, itaut penus, & fomes morbi intus ſemper deliteſcat. Hemoptoë iſta accidentalis ſicuti rarius poſt Phlebotomiam, debitum diætæ regimen, & medicamentorum uſum curata recrudeſcit, ita utcunque profuſa, & copioſa hæmorrhagia fuerit, rariſſime in Phthiſin terminari ſolet : verum Æger per debitum regimen liberatus paulatim, ſicuti poſt fluxus menſtruos immodicos, atque alios eujuſmodi fieri ſolet, εὔχρωος, *atque* εὔσαρκος *evadit, ac ſi nullum ejuſmodi fluxum omnino ſuſtinuiſſet. Hæmoptoë vero habitualis, ſicuti ab inteſtino Sanguinis fermenteſcentis motu, & ab aperientis vaſa acrimonia dependet, ita etiam Febrem una cum accelerato pulſu, & urina ſubrubra ſemper conjunctam habet, & poſt incerta intervalla identidem ſolet recurrere. Ubi ſcilicet paroxyſmus febrilis incertus a Sanguinis adeo ferociter efferveſcentis impetu recrudeſcit, tenera Pulmonum vaſa, cum motum hunc citatiorem ferre non poſſint, iterum atque iterum dehiſcere ſolent una cum magno purpurei liquoris diſpendio, qui utplurimum fluere non deſinit uſquedum Orgaſmus febrilis, & motus Sanguinis inteſtinus inde dependens vel Artis ope, vel ſponte ſua ſaltem a quantitate liquoris imminuta penitus ceſſet. Et tunc etiam infidæ tantum induciæ dantur, donec vaſa iterum a præternaturali Sanguinis motu in paroxyſmo ſubſequenti nimis diſtendi contingat. Et quidem hæc eſt fatalis illa Hæmoptoë, quæ ut difficilem curationem admittit, atque Ægro ſæpius inexpectato ſupervenit, ita Febrem primum putridam, dein hecticam conjunctam habet, quæ in Phthiſin fatalem, atque incurabilem ſæpiſſime terminari ſolet.*

Hujus vero Hæmoptoës herculea *Antidotus eſt* Cortex Peruvianus, *cujus egregias vires in præſentis febrilis efferveſcentiæ ſanguinis extinctionem, atque in futuræ recidivationis præcautionem ſemper cum feliciſſimo ſucceſſu expertus ſum, quotieſcunque ſcilicet eum in hunc uſum applicui. Et ſicuti præſentem Hæmoptoën cito, & tuto ſiſtit, & futuram etiam prævenit, ita Hemoptoën hoc modo curatam nunquam in Phthiſin terminari vidi. Flamma enim hoc modo penitus extincta, & Febre jam evicta, Sanguis illico in naturalem ſtatum reduci ſolet, adeout ne vel minima ſuſpicio inde ſubſequturæ Phthiſeos manere poſſit. Phthiſis enim, quæ Hæmoptoën ſequi ſolet,*

let, originem ſuam non tam a vaſis exilis debiſcentia, quam a ſtatu ſanguinis inordinato, & hectico ducere videtur. Ideoq; utcunq; Phthiſis Hæmoptoë vulgari modo curatæ uſitato ſuccedat, frequentibus ſcilicet Phlebotomiis, medicamentis Emplaſticis, Opiatis &c. *quæ vi potius Sanguinis eruptionem ſupprimunt, quam internum Sanguinis ſtatum alterant; hinc tamen nemo miretur, ſi flamma hectica intus manens tandem Ægrum in Phthiſin præcipitet. Quoties tamen præſens ſanguinis orgaſmus poſt Phlebotomiam repetitam, ſuccorum* Temperantium, & Julapiorum, *vel* Electuariorum, Stypticorum, & Opiatorum, *aliorumq; ejuſmodi (quæ alibi* e Capite de Hæmoptoë *petenda ſunt) uſum ita domatur, ut locus opportunus exhibitioni Corticis detur ad flammam febrilem penitus extinguendam, & ad reſerationem obſtructionum, quæ aliter novæ efferveſcentiæ anſam præbere poſſint, perficiendam, non tantum Palliativa in præſens, verum revera Eradicativa etiam, & perfecta curatio ſine vel minimo Hæmoptoës rediture, vel Phthiſeos ſubſequuturæ periculo obtineri ſolet. Flamma enim hoc modo perfecte extincta, Sanguis ad motum, & craſin naturalem reducitur, quo appetitus ſtatim redit, Pulmones naturali motu, & temperamento fruuntur, & purpurei Penus diſpendia ſenſim reparantur; donec Æger tandem, licet paulatim, priorem robuſtum, athleticum ſtatum redintegratum, vel forſan meliorem quam antea conſequitur ſine vel minimo hectici caloris gradu, vel ſubſequuturæ Phthiſeos metu.*

Ex hoc Textu clare patet, *Mortonum* ex principiis ſuis primô ſupponere, Febrem quanlibet, ſaltem primariam, quomodolibet remittentem, etſi continuam, eſſe curabilem Cortice, quod nos generaliter prolatum nequaquam admittendum eſſe, pluries jam diximus; ſecundô ſupponere, quod omnis Hæmoptoë, quæ ab externâ cauſsâ non pendeat, ſed ab internâ (quam idcirco *Habitualem* vocat) ſemper habeat pro cauſsâ productrice febrilem ſanguinis efferveſcentiam per paroxyſmos incertos, & per incerta intervalla identidem recurrere ſolitam, adeoque adeſſe ſemper in hujuſmodi Hæmoptoë Febrem, eamque non ſymptomaticam, ſed primariam, ſive eſſentialem, cujus ſymptoma ſit ipſa Hæmoptoë, & proinde hanc unam Hæmoptoën eſſe ſanabilem Cortice; cum cæteroqui eam, quæ ab externâ cauſsâ procedens, Febrem non habet comitem, ſolâ phlebotomiâ, & remediis vulnerariis, ac ſtypticis curari aſſerat, nullo de Chinâ Chinâ verbo habito; ſignum evidens, quod in eâ Hæmoptoë, in quâ Chinam Chinam commendat tanquam *Antidotum Herculeam*, minime conſiderat eam ut balſamicam, vulnerariam, aut ſtypticam, ſed ut mere *Febrifugam*, cum ſubdat id fieri, eo quia remedium iſtud febrilem ſanguinis efferveſcen-

tiam

tiam per repetitos inſultus Hæmoptoën producentem, & per incerta identidem intervalla reproducentem compeſcit.

Idcirco, ut ingenue fatear, haud prorſus reijcienda foret illatio *Mortoni*, utilem in Hæmoptoë ſic deſcriptâ prædicantis Peruvianum Corticem, ſi vera foret illius hypotheſis de Febre ſaltem erraticâ per paroxyſmos incertos, incertaſve periodos recurrente, ac propter æſtum ſuum, ſanguiniſque acrimoniam, tenera pulmonum vaſa iterum atque iterum aperiente, ac proinde Hæmoptoën habitualem, ut vocat, comitante non ſolum, ſed & radicitus producente: quemadmodum ſi vere nonnunquam contingeret, quod Febri cuipiam Intermittenti, etiam pernicioſæ, adjungeretur in acceſſu tanquam *Symptoma* illius Febris ipſa Hæmoptoë, quæ Febre recurrente recurreret, & declinante ceſſaret (ut in noſtris hiſtoriis cruentos alvi fluxus, immo & nonnunquam inſultus veræ paralyſis cum periodicâ Febre recurrentes, & per Chinam Chinam indirecte ſublatos retulimus) nullus dubito, quin per oblationem ejuſdem Chinæ Chinæ Febris ſubſiſteret, & cum eâ ſputum ipſum ſanguinis ab ipsâ procedens, abſque gravi metu Phthiſeos ſubſequuturæ; dummodo non adeſſet inſignis vaſis ruptura, capax etiam ſublatâ Febre, profundum ulcus in Pulmone relinquere. Hinc plane liquet, omnem fere *Mortoni* Hæmoptoën per Chinam Chinam curare molientis hallucinationem (ſi qua in hoc eſt, ut eſſe autumo) non verſari præciſe circa cognitionem virtutis Chinæ Chinæ, in quâ nonniſi conſuetam facultatem febrifugam etiam hac occaſione agnoſcit, atque conſiderat; ſed verſari potius circa cognitionem Morbi, & Cauſſæ illum producentis: ſi enim revera Hæmoptoë eâ de cauſsâ, & eo modo fieret, quo opinatur *Mortonus*, nempe a Febre Periodica illam producente, fortaſſe ad eam curandam China China poſſet eſſe *Antidotus*, ut ipſe inquit, *Herculea*, eo pacto quo diximus, eam poſſe forſan opitulari Febri alicui periodicæ comitatæ *Pleuritide*, & hac ratione prodeſſe per concomitantiam eidem Pleuritidi, dummodo Febris illa ſit eſſentialis, illiuſque merum ſymptoma ſit ipſa Pleuritis.

Sed niſi longe aliter circa productionem hujuſce Morbi Naturâ ſe gerat in Angliâ, ac ſe gerere ſolet in Italiâ, aliiſque Regionibus, unde tot prodière de Hæmoptoë Tractatus Medici, vereor, ne antedicta *Mortoni* ſuppoſitio abludat a veritate rei; quandoquidem morbus hujuſmodi a cauſsâ etiam non procatharticâ genitus Febrem non conſuevit habere [quantum novi, & quantum legi] productricem, immo nec regulariter comitem, ſed, ubi ea adſit, mere Symptomaticam, nec intermit-

tem

tentem, aut recurrentem quidem, ſed potius continuam, atque habitualis ſubſequuturæ prodromam, aut, ſi ſic loqui liceat, ejuſdem habitualis inchoativam, adeoque cum res per experientiam Practicis omnibus ſatis obviam ſic habeat, non video quinam locus eſſe poſſit Peruviano Cortici, quem ut mere febrifugum in ipsâ Hæmoptoë *Mortonus* uſurpat.

Quod ſi experientiam ipſam *Mortoni* velimus expendere in hiſtoriis eidem Capiti adnexis allatam, tres tantum numero illæ ſunt per extenſum narratæ. Prima, & tertia nobis exhibent duos Phthiſicos vitâ functos, quibus Cortex nullatenus fuit adminiſtratus, & per conſequens ad illius vim hiſce caſibus oſtendendam utilem nil conferunt. Secunda tantum quidpiam videtur præſeferre aliquâ dignum animadverſione. Per hanc deſcribit ille *in quadragenario Viro a decem annis tuſſiculoſo, & in phthiſin diſpoſito* (cui tamen ætati non admodum frequens ſolet phthiſis obtingere) *inſignem Hæmoptoën reſpiratione difficili, & pectoris dolore ſtipatam, cum recidivatione ſingulis, vel alternis diebus ſatis notabili, per tres ad minimum ſeptimanas, non obſtante frequenti phlebotomia, aliiſque remediis, perſeverantem*. Huic cum *inſignem Febrem* conjunctam obſervaſſet *intervallis incertis ſæpius recurrentem, ſemperque viam ſputo ſanguinis ſubſequuturo ſternentem, Corticem Peruvianum in hauſtu miſturæ adſtringentis vulnerariæ, ac paregoricæ quarta quoque hora ad octavam uſque vicem exhibuit, ac Febrem protinus extinxit, Ægrumque per ſeſquiannum, Symptomatis omnibus imminutis, ipſaque tuſſi moderatiore jam reddita, aprici ſimul aëris beneficio ad habitum Corporis meliorem ac antea feliciter perduxit*. Hic ipſe tamen Æger paullopoſt ſui negligens in novam, ut ſubdit ingenue, Phthiſim incidit, quâ e vivis ſublatus eſt.

Hîc ergo ſubit animadvertere, Febrem hujuſmodi vel fuiſſe periodicam eſſentialem, ſputo ſanguineo ratione ſubjecti per accidens comitatam, adeoque Cortici cum ſuo Symptomate obſequentem, vel [quod probabilius eſt] fuiſſe continuam, & quodammodo inflammatoriam, incerto forſan ordine recrudeſcentem, copioſo autem cruento ſputo pariter comitatam, tandenque ope repetitæ Phlebotomiæ, aliorumque Remediorum, immo & miſturæ antedictæ (in quâ larga viſitur Remediorum adſtringentium, & balſamicorum copia, paucula vero proportionaliter doſis Corticis) ad vigeſimam primam circiter diem, ut mos eſt plurium Acutorum ſine Chinâ Chinâ curatorum, ſolutam cum temporaneâ reſtitutione ad priſtinum, immo & meliorem ſtatum; quâ deinde tranſactâ malaciâ, in hujuſmodi caſibus ſæpius obſervari ſolitâ, in Phthiſim veran rurſus, ut aſſo-

aſſolet, Æger incidit, atque ut pariter aſſolet, tandem obiit. Quapropter, bonâ Auctoris veniâ, nil exinde concludi video in rem noſtram, præcipue cum in verâ Hæmoptoë Febris omnis ab initio ſaltem ſoleat abeſſe, & Symptomatica eſſe tunc cum ſupervenit. Neque ſatis ſuffragari videtur id, quod legitur acervatim ad calcem *Hiſtoriæ prædictæ* de Vetulâ quâdam ſeptuagenariâ hæmoptoica, de Aurifabro, & aliâ Puellâ, de quibus nullam deſcribit hiſtoriam, eſto aſſerat eos omnes eodem modo ſanatos; nam præterquamquod non omne ſputum ſanguinis etiam copioſum e Pulmonibus educitur, & præterquamquod illud in *Senibus*, & *Pueris* phthiſin tam facile non ſolet accerſere, certum eſt inſuper, quod cum miſtura antedicta longe plus recipiat, ut adnotavimus, de remediis vulnerariis inſignioribus, quam de Peruviano Cortice, illis potius, quam huic laus tribuenda videtur, maxime cum paſſim videamus, hujuſmodi ſputa meri ſanguinis ſolo ſiſti eorundem remediorum uſu, & non raro ſponte Naturæ, præcipue ſi aliunde, quam a Pulmone procedant; ut propterea omnino ſtatuendum ſit, quod China China non aliter queat Hæmoptcën ſupprimere, niſi ubi ipſa Hemoptcë ſit merum *Symptoma Febris alicujus eo remedio curabilis*, quemadmodum de Phthiſi loquutus eſt *Mortonus* ipſe in calce *primi Textus* a nobis nuper tranſcripti, videlicet, quod ea ope Corticis Peruviani, vel cujuſvis aliûs medicamenti ſpecifici ſanari nequeat, *niſi ſit mere Symptomatica, & ab alio morbo dependens, qui curationem perfectam ex uſu ſpecificorum admittere poſſit.*

Hæc habui dicenda de Corticis actione adverſus morbos extra lineam febrilem conſtitutos, quibus, vel eorum ſaltem nonnullis ſiquidem ille vere proſit, ut Affectionibus Hypochondriacis, Hyſtericis, & hujuſmodi aliis, lentum tantummodo, & tardum eſt, non præſentaneum ejus auxilium; propterea ex hoc capite minus certa redditur illius operatio, quæ aliis quoque Cauſſis, vel ipſi demum Naturæ nonnunquam poteſt adſcribi. Quamobrem id ſaltem candide fateri oportet, quod & fatetur *Sydenhamius* ipſe poſt celebratas eximias hujuſce remedii vires adverſus affectionem hyſtericam vehementer ſpaſmodicam, præ cæteris iſtius ordinis morbis, ipſo judice, Cortici obſequentem — *Interim tamen* [inquit ille] *confitendum eſt, quod hoc medicamentum non ita certo, crebroque huic malo ſuccurrat ac Febribus Intermittentibus*. Quæ aſſertio, ſicuti vera eſt in hoc caſu, verior a fortiori in reliquis erit habenda. Ulteriorem denique nobis ſuſpicionem de exiguâ Corticis activitate, adverſus morbos a Febribus Periodicis diverſos, aperte ſuggerit *Mor-*

tonus

tonus ipſe, de nimiâ cæteroqui erga hoc Remedium credulitate ſuſpectus, in Præfatione ſuæ *Pyretologiæ*, dum inquit — *Nuſquam hactenus eum* [ſcilicet Corticem] *titulo Catholici Remedii* (*ac ſi Archæus ad mentem* Helmontii *quocunque modo irritatus eo compeſceretur*) *donandum judicavi, utut non deſint Auctores, uti videre eſt in* Badi Anaſtaſ. Lib. I. Cap. XX., *& Medici aliqui hodierni, qui vires ejus in Hydrope, Ictero, Hypochondriaca affectione, Scorbuto, immo in Peſte ipſa, plurimiſque aliis morbis tam Chronicis, quam Acutis debellandis, mirum in modum prædicant. Verum, ut rem ipſam dicam, licet hoc ἱερὸν πίκρον præ cæteris quibuſcunque amaris abſterſiva ſua, ſeu quacunque alia qualitate humorum ἀταξίαν corrigendo, & partium labefactatarum tonum confirmando, ad Curationem Hydropis, Scorbuti, Icteri, Hypochondriacæ affectionis, Digeſtionis everſæ, appetitus proſtrati, vel cujuſcunque alterius morboſæ affectionis, incerto cum eventu, conducere nonnunquam obſervetur, nunquam tamen Corticem officium antidoti præſtitiſſe memini, fomitem ſcilicet morbi venenatum delendo, præterquam in Morbis univerſalibus acutis, præſertim in Febribus Intermittentibus, & Remittentibus veris, ac Spuriis, atque Inflammatoriis, & Colliquativis, quibus cum prioribus ſimilitudo quædam eſt.* Adde & hîc congruam explicationem, mox & debitam limitationem ad normam eorum, quæ quinto hoc Libro ſtatuimus; & germanas Corticis vires in univerſum ſatis perſpectas habebis. Id unum cura, ut genuinus ille ſit, ac vegetus. Boni Corticis notas apud plures invenies; illas ideo de induſtriâ ſubticui: etſi nec graphica, nec plane uniformis ſit apud omnes illius deſcriptio, ſive de ſapore, ſive de aliis qualitatibus ſit ſermo; immo non deſunt, qui Corticem hunc non e Trunco, vel Ramis Arboris, ſed e Radice detrahi putant. Ita rebus caliginem offundit Locorum diſtantia. Bonum ego Corticem reputo, quem experientiâ talem aliâs deprehendi.

Quæri-

Quæritur Secundô,

An, ubi Cortex vere indicatur, liceat ratione Subjecti illum adminiſtrare citra periculum Mulieribus Gravidis, Puerperis, Abortum paſſis, *aut* Menſtruas purgationes *actu patientibus: & incunctanter aſſeritur, experientia duce.*

QUÆ diximus toto decurſu hujuſce Tractatus, & quæ paſſim tradunt Auctores omnes in adminiſtratione Corticis magis verſati, nullum videntur propoſito Quæſito locum relinquere. Ad tollendam nihilominus omnem, ſi qua ſit adhuc, ſcrupuloſitatem in hâc materiâ delicatiore, in quâ ſuſpicio quævis Prudentiæ ſoboles eſt, lubuit hæc pauca ſeorſim ſubnectere.

Chinam Chinam vel amarore ſuo, vel aliâ quâvis qualitate adverſari fœtui in utero exiſtenti, nemo ex iis poterit ſuſpicari, qui noſtras perluſtrarint Hiſtorias; ſiquidem *Lib. IV. Cap.* 1. *Hiſt.* 2. ex Cholericis, & *Cap* 2. *Hiſt.* 14. ex Subcontinuis Malignantibus, necnon *Cap.* 6. *Hiſt.* 8. ejuſdem Libri proſtant caſus mulierum Geſtantium, uſu Corticis valde copioſo ſanatarum, & debito poſtmodum tempore vitalem fœtum feliciter enixarum. Sane ſi ubi adfuere vomitus, & alvi fluxus immanes, Febreſque tum Matri, tum Fœtui ſuâpte naturâ perniciales, atque inſimul adfuit copioſa affatim Corticis exhibitio, repetitio, & diuturna continuatio, partus nihilominus ad ſuam maturitatem, & excluſionem vitalem auſpicato pervênit, quid quæſo nobis metuendum ſupereſt in quibuslibet aliis Gravidarum Febribus ab eodem ſæpeſæpius moderatiori Corticis uſu? At ſicuti tres tantum per accidens, ac ob alium finem ibi recenſui fœminarum utero gerentium caſus in lineâ Febrium Pernicioſarum, & in circunſtantiis per conſequens liberalioris oblationis Chinæ Chinæ, ita nonnullos alios in eâdem lineâ poſſem recenſere, quemadmodum nonnullos quoque videre eſt in Hiſtoriis a *D. Ferrario Lib. IV. Cap.* 4. mihi communicatis: innumeros autem poſſem adducere in lineâ Intermittentium benigniorum, atque vulgarium, conſueto, atque parciore uſu remedii depulſarum in iiſdem prægnantibus, cum incolumitate tam fœtus, quam matris. Immo memini, *D. Marchioniſſam Gherardinam*, Tabidam, & Febre ſimul putridâ dictâ detentam, auxilio, ut reor, Corticis, quo non ſublatæ quidem, ſed obſcuriores redditæ ſunt putridæ Febris cum rigore Fœtui infenſo antea invadentis acceſſiones, feliciſſimum

ſuo

ſuo tempore partum edidiſſe, quemadmodum innui jam *Cap.* 2. *hujuſce Libri*; adeoque quod Matri prodeſſe integre remedium non potuit, profuit per accidens fœtui, Puellæ videlicet, quæ paucis ante matris obitum diebus in lucem prodiit, vivitque incolumis, & habitu corporis pollet, ut audio, inter Sorores omnes firmiore. Ut ergo incœptum argumentum proſequar, fidenter aſſeram, me in Febribus Intermittentibus benignioribus, in quibus majus, quod impendet periculum, eſt Abortus tum ratione concuſſionis violentæ corporis in frigidâ, & horrificâ Febris invaſione, tum ratione vomitus, alvi fluxus, jactationis, aliorumque ſymptomatum, aſſuetum eſſe confugere ad Corticem, non tam ad curationem Febris [a quâ parum timeo, ſi ſit ſincera] quam ad præcautionem ipſius abortus ex Febre imminentis, impedibilis vero, Febre inhibitâ. Ob id quaſi in morem adagii dicere conſueverat Experientiſſimus *Fraſſonus* Præceptor meus ſemper colendus: *Chinam Chinam eſſe Remedium Gravidarum, & Senum, quippe diuturnis Intermittentibus ferendis imparium*.

Quemadmodum autem centies obſervavi in Gravidis proficuum Corticem, ita nunquam, quod meminerim, noxium vel obſervavi, vel ſuſpicari rationabiliter potui. Et licet quis metuat, ne inſit eidem vis quædam irritans, ac ſtimulans, quæ tormina in Ventriculo, & Inteſtinis, immo teneſmum ipſum valeat excitare, ac ſubinde abortum parere, ego certe poſſum teſtari, me nil tale unquam animadvertiſſe, immo obſervaſſe potius oppoſitum, ut ſupra memoravi, in Febribus ipſis Cholericis, aliiſque Teneſmo, aut Dyſenteriâ accidentali comitatis, in quibus China China Febres ſubmovens, inde producta ſimul tollebat recenſita ſymptomata. Quod ſi uni inter innumeros aliquam excitet China China in Stomacho irritationem, id ſoli idioſyncraſiæ talis ſubjecti imputandum eſt, non remedio, nec ab ipſo propterea abſtinendum in aliis: ſicuti ab eſu Caſei abſtinere non debet humana ſpecies, eo quia Caſeus alicui hominum minime conferat. Sed & hîc aliqua nonnunquam poteſt contingere hallucinatio, refundendo crimen aliarum forſan diſpoſitionum in medicamen inſons. Memini; nec vetus quidem eſt caſus; *D. Comitiſſam Blancam* paullo ante memoratam, cui febricitanti ſimul, atque utero gerenti China China a curantibus Medicis præſcripta fuerat, ultimo tandem ſuæ ægritudinis tempore paſſam eſſe Teneſmum. Sed hunc ipſum in unico ferme hoc, quem noverim, caſu, quis quæſo potius non adſcribat Lumbricis paullopoſt uſum Chinæ Chinæ copioſe per alvum excretis, ut retulimus, quam ipſi

ipſi Cortici longe prius epoto? Convaluit illa nihilominus ab omni morbo, partum feliciſſimum ſuo demum tempore enixa. Pariter ſi alicui fortaſſe contigerit obſervaſſe abortum ab epotâ non multo ante Chinâ Chinâ, ut apud nos quoque *Lib. IV. Cap. 2. Hiſt. 15.*, is ſi bene animadvertat, inveniet, puto, proceſſiſſe abortum non a remedio, ſed a morbo, in cujus gratiam forte nimis ſero adhibitum eſt remedium, vel ab aliquo alio accidenti. Ita mihi nonnunquam contigit abortum cernere poſt venam ſectam, quæ tamen ſecta fuerat ad præcautionem prævifi periculi. Neque propterea abſtineo ego a venæ ſectione in morbis prægnantium, ubi ea cæteroqui indicetur; immo eâdem frequenter, & repetitis quoque vicibus identidem utor, tanquam remedio utplurimum efficaciſſimo, & tuto, ad ſolam præcautionem abortus.

Quod dixi de Prægnantibus, cum proportione dico de Puerperis, Abortum paſſis, & Menſtruas purgationes actu patientibus, quarum nullis denegari poteſt uſus Corticis, dummodo aliunde indicetur, maxime cum nullas illum ſupprimere evacuationes, alibi ſtatuerimus, & cum apud plurimos, ut *Monginotium*, *Mortonum*, alioſque viderimus, eundem ad menſes ciendos, & promovendos directe idoneum cenſeri, & *in Puerperio* [ut idem inquit *Mortonus*] *ſalubriter miniſtrari*. Saltem inferri poteſt, ſi hujuſmodi etiam Auctores decepti ſint, tribuendo Cortici virtutem, quam vere non habeat, videlicet menſes, vel lochia promovendi, inferri poteſt, inquam, quod ille ſaltem nec Menſes, nec Lochia cohibeat; neque enim potuerunt Auctores illi decipi in facto: multoque minus credendum eſt, voluiſſe alios decipere. Sed omiſsâ experientiâ alienâ, jam propriam adducamus.

Quoad Puerperas itaque, aut abortum recenter paſſas, non admodum frequens eſt occaſio utendi Cortice, nec conſequenter frequens mihi experimentorum numerus, cum tempore partus, aut abortus raro ſuboriri ſoleat Febris ulla, loquendo etiam de admittentibus Corticem, quæ illius uſum circa prima puerperii tempora [de quibus Quæſtio poſſet eſſe rationabilior] ſtatim exigat, præcipue cum ex rebus partus non bene procedentibus, quibus ſemper proſpiciendum eſt, æque ac ex conſueto fermento, occaſionem plurimam Febris quælibet Puerperarum ſoleat nanciſci. Quod ſi partum, aut abortum quâvis de cauſsâ contingentem, Febris jam anteceſſerat, ut Quartana, aut Tertiana vulgaris, vix ulla occaſio poteſt eſſe vel Corticem ſtatim exhibendi, vel incœptum antecedenter illius uſum ſine ullâ, utut brevi [quæ ſufficeret] interruptione,
conti-

continuandi, habitâ ratione tum morbi moras admittentis, tum aliorum remediorum, partui utplurimum, vel abortui neceſſariorum, quæ oblationi Corticis, in tali caſu ex vi Febris minime periculoſo, debent anteponi. Vera itaque, ac propria occaſio exhibendi Corticem, illiuſve uſum continuandi tempore ipſo partus, abortus, aut puerperii, erit tantummodo, ſi vel Febris Perniciosa a fermento, de quo jam alibi, pendens, immediate ante partum, aut abortum, vel non longe a partu, aut abortu ſuboriatur, aut ſi Febris non Perniciosa, ſive partum antecedens, ſive ſubſequens, in eum ſtatum deveniat tempore ipſo partus, abortus, aut puerperii, ut aliquo modo periculoſa evadat: ſive deinde id accidat ob Ægræ imbecillitatem, ſive ob gravitatem ſymptomatum, quæ ſymptomata licet maligna, aut pernicialia adhuc non ſint, a lochiorum tamen fluxu, etſi congruo, non alleventur, & conſequenter nonniſi ſublatâ Febre poſſint auferri. In his circunſtantiis, præmiſſis, quæ præmittenda ſunt ratione partus, aut abortus, ſiquidem ſint aliqua præmittenda, alacri animo offerendus eſt Cortex, eo prorſus modo, eâque doſi, quæ reſpondeat exigentiæ morbi, perinde ac ſi Ægrotans non eſſet Puerpera; quod a me feliciter actum eſt non modo in caſu *Lib. IV. Cap. 2. Hiſt.* 15. relato, ac paullo ſupra citato, verum & in aliis minus urgentibus, actumque eſt æque feliciter a *D. Ferrario*, ut conſtat ex illius *Hiſtoriis* mihi communicatis, pariterque paullo ante citatis: adeoque (ut circa hoc aperte me explicem) allatas ſupra conditiones, & circunſtantias oblationi Corticis tempore puerperii inſtituendæ opportunas, non retuli ut neceſſarias, quaſi citra urgentiam inſignem nequeat ille propinari, vel incœptus antecedenter illius uſus continuari abſque ſuſpicione periculi, ſed quia extra illas ſuperflua viſa mihi ſemper eſt ejuſdem oblatio, cum partus ipſe, & puerperia rite fluentia ſoleant plurium Morborum, Febriumve præexiſtentium medelam ſe ſolis inducere. Atque ob id etiam Cortex in Puerperis haud crebro mihi uſuvenit. Addo, quod retroactis longe temporibus, priuſquam me neceſſitas cogeret ad experimentum, hæſitabam & ipſe, non ſatis conſcius de modo inteſtinæ fermentationis excretoriæ lochiorum, aut menſtruorum, ſicut nec de modo intimo actionis Peruviani Corticis [circa quæ, ac hujuſmodi alia Naturæ arcana cæcutient diu *tabeſcentes omnes Sapientes terræ*] multoque minus de eventu ſucceſſuro ex ſimultate utriuſque. At, quod inanes ſpeculationes meæ nequaquam præſtiterant, ſatis tandem me ſuaſit, docuitque, nec tamen ſine ratione, urgens neceſſitas, & ex re feliciter geſtâ ſubinde ortus uſus diuturnior.

Incul-

Inculpabilem quoque cohærenter ad antedicta eſſe Chinæ Chinæ oblationem, pendente ordinario Menſtruorum fluxu, non modo evincit a fortiori uſus felix ejuſdem in fluxu lochiorum tam congruo, quam imminuto, & [ut reor] etiam immodico; verum & idem a poſteriori pluries me docuit caſus; ſiquidem non ſemel mulieribus, quibus præſcripſeram in Febribus diuturnioribus modo ad curationem, modo ad prophylaxim Peruvianum Corticem ad longum tempus, ſupervenêre interim purgationes menſtruæ. Cumque me tunc illas minime inviſente neſcirent præciſe, quid agendum ſibi, uſum remedii ſine ullâ interruptione proſequutæ ſunt, utpote non admonitæ de ſuſpenſione illius in tali caſu; neque proinde remoram ullam injecit remedium fluxui, nec ullam promovit exuberantiam; finem vero, pro cujus conſequtione illud aſſumpſerant, ipſæ feliciter attigerunt. Fortuito itaque factus compos tutiſſimæ adminiſtrationis illius in hujuſmodi caſibus, deinceps in iiſdem cœpi exhibere incunctanter. Quamobrem ubi opus exigat præſcribere Corticem in Febre periculosâ (dummodo ſit ex admittentibus illum) præſcribo tam in hâc circunſtantiâ, quam extra illam, & tam copioſe, ſi occaſio ferat, quam modice, probe conſcius, nullam eſſe circunſtantiam a tempore, ætate, ſexu, temperamento, vel aliâ quavis conditione petitam, quæ uſum Corticis cæteroqui rationabiliter indicatum valeat prohibere. Ubi vero Febris careat periculo, & moram admittat, relinquo arbitrio Mulierum plus vel minus meticuloſarum, uſum illius inchoare, vel non, fluentibus Menſtruis, incœptumve proſequi, vel ſuſpendere ad libitum, ſive ad curationem aſſumant, ſive ad præcautionem, dummodo uſum ſuſpenſum, abſoluto poſtmodum fluxu menſtruo, iterum reſumant. Atque eo facilius in eam interruptionem conſentio, quoniam extra hanc quoque occaſionem utile eſt, mihique admodum familiare, Corticis adminiſtrationi intervalla aliquot vacua intermiſcere, cum ſcilicet ad prophylaxim pro inhibendâ recidivâ præſcribo. Idque eo præſertim nomine faciendum puto, ne degenerante ſenſim in quendam veluti torporem Naturæ diu remedium ferentis tolerantiâ, ejuſdem tandem aſſidui, placidique remedii vires nimia frangat, infirmetve ipſum ferendi conſuetudo.

Quæritur Tertiô.

An ex eo, quod China China *ſit Remedium ſuapte natura innocens, liceat eam tentandi gratia indiſcriminatim uſurpare in quibuslibet Febribus, & Morbis, iis etiam, in quibus communiter deprehendi ſolet inutilis: & negatur.*

SUPERVACANEUM credidiſſem univerſale examen iſtiuſmodi hîc inſtituere, niſi hoc ipſum, tum generaliter tum ſpecialiter in familiari colloquio medico præter intentionem ſuſcipere fuiſſem olim coactus, atque in terminis quidem ſtrictioribus, minuſque diſputabilibus; in ſuppoſitione videlicet cujuſdam Morbi, in quo ex communi ſenſu, & experientiâ Auctorum quoque Chinâ Chinâ liberaliter utentium, ea reperta ſit ſemper fruſtranea.

Ut rem paucis expediam, abſque ullâ hæſitantiâ dico, non debere, neque rationabiliter poſſe Corticem Peruvianum præſcribi, ubi hæc duo non concurrant, nempe primô, quod aliqua ſaltem, utut levis, adſit rationabilis conjectura, poſſe illum prodeſſe; ſecundô, quod hujuſmodi conjectura non deſtruatur a communi experientiâ, & conſtanti aſſertione Scriptorum Claſſicorum Chinâ Chinâ uti aſſuetorum, eamque iis caſibus ſe obſervaſſe inutilem aſſerentium: quæ duæ conditiones ſolummodo poſſunt concurrere in iis Morbis, & caſibus, in quibus nondum factum fuerit, quod ſciamus, ullum tentamen illius a Practicis melioribus, adſitque nihilominus nonnulla conjecturalis ratio, ſive in ſanioribus hypotheſibus, ſive in obſervationibus nonnihil analogis fundata, quæ ſuadeat tentamen hujuſmodi; concurrentibus ſiquidem hiſce conditionibus, naturalis innocentia remedii tentamen etiam inutile potis eſt excuſare; iiſdem vero abſentibus, vel contrariis præſentibus, illud idem tentamen non modo irrationabile cenſendum erit, ſed juxta varietatem caſuum, ac circunſtantiarum, vel ridiculum, & imprudens, vel temerarium, vel forte noxium. Atque hîc tota rei ſumma paucis reſtricta jam viſitur.

Jam vero in ipſo hujuſce diſquiſitionis limine videri forſan poterit [ut alicui quondam viſa eſt] contraria iis, quæ ſcripſimus de innocentiâ Remedii, triplex iſthæc aſſertio. Aſt quilibet diverſimode præoccupatus animadvertat velim primô, quod pro curandis morbis remediorum uſurpandorum ratio deſumi non debet ex eo, quod noxia illa non ſint, ſed ex eo, quod poſitive proficua cenſeantur, atque ut talia praxis meliorum receperit; aliâs omnes Confectiones, & Julapia, quæ Cardiaco-

diacorum nomine audiunt, in quovis morbo, puta in Suffuſione, in Surditate, in Podagrâ, & ſimilibus, poſſent rationabiliter uſurpari pro peculiari eorundem morborum medelâ, parique ratione uſurpari poſſet ad Verrucas, & pedum clavos Chinæ Chinæ potio, quia hæc non minus quam antedicta Cardiaca ſaltem innoxie uſurparetur. Quid autem in lineâ Medicâ ridiculum magis? Animadvertat ſecundô, nos aſſeruiſſe ſemper innocuum quoad ſubſtantiam ſuam Peruvianum Corticem, talemque probaſſe rancidis inhærendo Adverſantium principiis ex hoc, quod nullum exceſſum præſeferat in manifeſtis qualitatibus, nullamque pariter pravitatem velet in occultis; nullam enim qualitatem, aut vim latentem in eo vere deprehendimus, niſi febrifugam, attendatque, nos id inculcaſſe adverſus primos inexpertos oſores Corticis, penes quos [ambigo an majore fatuitate dicam, an pervicaciâ] ſuſpecta erat de veneficâ quaſi, vel præſtigiosâ naturâ novitas, & virtus admiranda remedii: Cæterum noxiam millies in hoc Tractatu diximus eſſe poſſe, non ſubſtantiam illius quantum eſt in ſe, quippe ſuâpte naturâ inſontem; ſed incongruam, & præ cæteris intempeſtivam, ac præcocem oblationem ſubſtantiæ illius, etſi per ſe ipſam inſontis: immo eo caſu ſolum eſſe noxiam oblationem ſubſtantiæ illius Febrem ſiſtentis, quia ipſa ſubſtantia perfecta eſt, & naturali ſuo fungitur officio; ſed cum imperite per eam ſiſtatur nonnunquam Febris, quam nullo pacto deceret ſiſtere, quippe Depuratoriam, & ſtantem loco remedii, vel ſiſtatur tunc, cum magis expediret ob eandem rationem ſinere illam progredi; idcirco ſartâ tectâ remanente innocentiâ ſubſtantiæ remedii, noxia evadit imprudens illius oblatio, ut fuſius explicuimus in *Reſponſionibus noſtris Jatro—apologeticis ad Clariſſimum Ramazzinum*. Id autem non remedii crimen eſt, ſed crimen Medici remedium inſons, ubi illud nullatenus convenit, vel ubi nondum convenit culpabiliter præſcribentis. Quid quæſo innoxium magis quoad ſubſtantiam ſuam Pane, Carnibus, aliiſque ſalubribus eſculentis, quibus quotidie veſcimur ſani, quibuſque utimur etiam in Morbis chronicis? Ecquis tamen proinde rationalis Medicus iſthæc indiſcriminatim in Morbis acutis, vel in ipsâ Febrium invaſione ſuis Ægris præſcribat; vel innoxia, quæ præbet Ægris, medicamina ſuadeat Sanis? Nimis nempe notum eſt, nimiſque vulgatum, quod

. . . . . . data tempore proſunt,
Et data non apto tempore Vina nocent.

His ergo pariter nominibus noxia nonnunquam eſſe poterit Peruviani Corticis, etſi natura ſua innocentis, oblatio. Animadvertat denique tertiô, adminiſtrationem hujuſce Remedii, ubi ſecundum communem meliorum Practicorum ſententiam, & experientiam nequit prodeſſe, quamvis noxia fortaſſe non ſit, poſſe tamen eſſe nedum imprudentem, ſed & temerariam, quippe de damno fortuito ſaltem ſuſpectam: circa quod liceat fuſius nonnihil pro Juniorum ſaltem inſtitutione diſſerere. China China, etſi per ſe ipſam innoxia, neque ullo modo ſenſibiliter perturbans œconomiam humani corporis, tandem cibus ea non eſt, ſed Medicamentum, ariduſque Cortex arboris exotici nobis ignoti, adeoque re ipsâ lignum, haud ſecus ac lignum vere ſint ſcobes cujuslibet alterius arboris, quæ tamen indiſcriminatim nequaquam exhiberentur ulli febricitanti, eo nomine, quod ſint naturæ per ſe ipſas innoxiæ, quia nempe aliquem [ni quid pejus] in ſtomacho poſſent inferre gravitatis ſenſum, ut China China ipſa vere nonnullis hujuſmodi incommodum aliquando ſolet inferre. Ad hæc remedium iſtud, etſi ſtipticitatem potius aliquam conſueſcat inducere, quandoque tamen ventrem nonnullis ſolvit inſtar remedii purgantis, tuncque infirmior eſſe ſolet, vel brevioris durationis in noſtro corpore vis ejus Febrifuga. Si ergo vel alvi ſtipticitatem inferat, vel alvum ſolvat cum aliquo, ut facile contingere poteſt, ægri damno, ubi ſoliûs innocentiæ titulo præter leges ordinarias adminiſtretur, nonne id cum temeritatis notâ patratum dicetur?

Sed quid quæſo, ſi vera forent, non tot mala quidem, quæ plurimi ſomniarunt anteacti ſeculi Scriptores ab ejus uſu metuentes Icterum, Obſtructiones, Hydropem, Apoplexiam &c. ſed ea ſolum, quæ ſuſpicatus eſt ille idem famigeratiſſimus *Sydenham*, qui de illius naturali innocentiâ tot, & tanta teſtatur, ut ſuis ipſius Textibus aliâs retulimus? Narrat hìc Auctor in Epiſtola ad *Bradium*, Febrifugum iſtud in Angliâ in quandam olim deſuetudinem, & contemptum ferme univerſalem abiiſſe, eo quod nonnulli ex Febribus Intermittentibus laborantes, eo paullo ante acceſſionem epoto, paucas poſt horas obierint, atque ex iis duos, vel tres nominatim profert ſibi notos; idemque ſibi contigiſſe in uno ex ſuis Ægrotis mihi olim faſſus eſt *Cl. Ramazzinus* cum viveret, eo ſcilicet tempore, quo Cortici amicus erat, & opinionibus meis, quemadmodum videre eſt in *Reſponſionibus meis Jatro—apologeticis* ad eundem §. 32. *pag.* 104., quas *Reſponſiones* quaſi mei complementum Operis hortor, ne graventur legere Tyrones,

&

& quotquot materiæ hujus Pyretologicæ, ac omnifariæ adminiſtrationis Peruviani Febrifugi completâ notione indigent. Equidem, ut ad *Sydenhamium* redeam, infauſtorum eventuum prædictorum culpam omnem refundit Auctor ille non in remedium certe a ſe pro innoxio aſſertum, & habitum, ſed in oblationem intempeſtivam; quia nempe more priorum temporum paullo ante acceſſionem iis Ægrotis fuerat exhibitum: cui tamen malo aſſerit facile proſpici ſimplici adhibitâ cautelâ exhibendi Febrifugum declinante ſolum, vel ſoluto integre paroxyſmo, atque hâc unâ viâ refert fuiſſe illud primævæ æſtimationi reſtitutum. Exiſtimat quippe magnus hîc Practicus, ea infortunia contigiſſe exhibito paullo ante acceſſionem Febrifugo, quia eo tempore cumulatâ jam totâ paroxyſmi imminentis materiâ, hæc â vi Febrifugi violenter repreſsâ nequibat amplius methodo naturæ digeri, ſed affatim ſuffocata ægrum affatim ſuffocabat: cujus ſententiæ videtur fuiſſe etiam *Sponius*, inquiens, *nonnullos ex conflictu excitato inter Febrem, & Remedium interiiſſe:* Ego vero, ut ingenue fatear, non paullo ante acceſſionem quidem, ſed actu invadente acceſſione, in ipſo ſcilicet frigoris, & tremoris initio centies ac centies vidi a Præceptore meo *Fraſſono* exhiberi Corticem, illumque centies ac centies primis temporibus exhibui & ipſe eodem modo in benignis Intermittentibus ſemper feliciter, ac ſemper innoxie. Aliam propterea lethalium eventuum recenſitorum cauſſam fuiſſe ſum conjectatus *Lib. III Cap* 4., eamque obiter etiam tetigi in citatis *Reſponſionibus meis Jatro—apologeticis* §. 35. *pag.* 118. Quod ſi ratio Cauſſalis, propter quam *Sydenham* putat oblationem Corticis inſtante proxime acceſſione eſſe poſſe, & reapſe fuiſſe lethalem, forte ſubſiſtat, quid metuendum non erit ab illius oblatione in iis Febribus, aut Morbis, in quibus ille nullius eſſe juvaminis communiter deprehenditur, & in quibus ignoramus quinam ſit, aut ubi ſit cumulus materiæ morbificæ, quænam futura ſit inter materiam ipſam, & remedium lucta, vel quodnam tempus illiuſmodi tentamini magis propitium? Anne ergo præſcribetur animo vere ſanandi Tabidis, Peripneumonicis, Pleuriticis e Morbi radice talibus, & aliis hujuſmodi, poſtquam experientiſſimus *Mortonus* [memetipſum excipio, etſi in materiâ facti teſtem idoneum] illam eſt teſtatus invalidam, & *Sydenham* plane noxiam, amboque ratione ſimul, & longâ experientiâ freti, non obſtante nativâ innocentiâ remedii ab eis veridice decantatâ, hæc protulere, ut infra protuliſſe oſtendemus?

Non ego hîc quæro, an China China Sanguinem, alioſque humores figat, ut plurimi cenſent e Medicorum vulgo, iique forſan præ aliis, qui præ aliis eâ abutuntur innocentiæ titulo; hanc enim opinionem in eo ſenſu, in quo communiter ſolet recipi, rejeci jam ſatis tum *Lib. I hujuſce Tractatus Cap.* 3. tum maxime in *Reſponſionibus meis Jatro—apologeticis §.* 41. *pag.* 136. *&* 137.: Dico tamen utroque loco, eam quodammodo figere febrile Intermittentium fermentum, quodcunque ſit, illud combibendo, vel abſorbendo per meum intelligendi modum, ſive forſan illud diſgregando, & diſſipando, ut cenſet *Antymus Conygius*, ſive *Honoratus Fabri*. Quid poſſit illa agere in Fermentum Continuarum ab eſſentia, quod certe non ſubigit, quidve in humores aliorum Morborum effectores, me latet; ac propterea ubi ſciam, eam prodeſſe non poſſe [non poſſe autem credam, ubi nunquam ex meliorum experientiâ profuit] dubio procul prætextu innocentiæ ſuæ nequaquam utar.

Rurſus equidem pro meâ ingenuitate repeto, nullam ex ejus uſu, ubi ea ab imperitis præſcripta nullatenus conveniebat, noxam ſenſibilem obſervaſſe, ut id malum obſervavi ſæpius ex uſu intempeſtivo in Febribus Intermittentibus, maxime quidem in plane Depurativis nonnihil quoque protractis, ut recentibus etiam exemplis annotavi *Lib. I. Cap. X.*, non raro vero etiam in Febribus non plane Depurativis, illamque propterea ſuâpte naturâ admiſſuris, ſed nonnihil ſerius; neque tamen damnoſe id ſemper: nonnunquam enim, rarius licet, Febres hujuſmodi omnino immature ſuppreſſas, neque rediiſſe, neque quicquam aliud morboſum peperiſſe vidi; ſed heu quoties vidi & oppoſitum! nec ſine ratione quidem; certum eſt quippe ex principiis noſtris, quod is, qui Febrem ſiſtit vere *Depuratoriam*, quæque talem cum facili ægrotantis tolerantiâ ſe prodit [ſi quidem non raro Depurativa eſt quoque, quæ ægrum haud leviter vexat] etſi medicamento utatur ex ſe innoxio, nihilominus errat; quatenus tollit de medio remedium abſumptivum Cauſſæ morbificæ, videlicet efferveſcentiam febrilem depuratricem infecti Sanguinis, ut illi ſubſtituat aliud remedium mere abſorptivum ejuſdem Cauſſæ morbificæ, cujus ſemper certa non eſt poſt abſorptionem eliminatio, vel ſubactio perfecta, dato quod nonnunquam id accidat, ut nuper ſum faſſus. Cum itaque qui per Chinam Chinam curare indiſcriminatim aggreditur Febres etiam *Depurativas*, præſertim circa illarum initia, ſpontaneam impediat ſolutionem morbi, qui mediis febrilibus deflagrationibus ſenſim jam

judi-

judicatur per viam lentæ [verbo ſit venia] *Coctionis*, ponatque per conſequens in ancipiti ſpem cæteroqui moraliter certam felicis exitus, temere, ac præter rationem operatur, peccatque directe contra tritum illud, & ſummopere verum *Hippocratis*, nempe quod — *Quæ judicantur neque movere, neque novare aliquid, ſed ſinere oportet.*

Ut vero ad oblationem Chinæ Chinæ, ubi ea ex communi vere expertorum obſervatione, ac ſenſu fruſtranea, & iners reperta ſit, redeam, fidenter dico, non obſtante quod in quibuſdam ejuſmodi caſibus, qui pauci revera fuere, nulla ſenſibilis noxa mihi fuerit obſervata, temerariam nihilominus eſſe, nec omni carentem periculo illius adminiſtrationem, quantunvis ſubſtantia remedii ex ſe ſit innocens. Atque iterum ſic progredior. Quæcunque ſit vis illius, ſive abſorbens, ſive diſgregans, ſive figens, ſive quidpiam aliud intra nos efficiens, certum eſt, quod vis illa maxima eſt, & talis, ut illi par ulla non ſit in lineâ Alexipyretorum, neque Specificorum cujuſcunque ordinis, certuſque, citus, & conſtans illius operandi modus maximum ſupra humores noſtri Corporis periodice febrientes dominium oſtendit; iſta vero vis incomparabilis, in quo conſiſtat, neſcimus; neſcimus modum, quo ipſa agit, neſcimuſque tandem objectum, in quod agit, videlicet Cauſſam febrilem, ſeu Fermentum febrile. Quid ergo, non obſtante innocentiâ prædictâ, poſſit illa per accidens nonnunquam efficere intra humores tam varios, tanque varie alterabiles noſtri Corporis, vel in partes illius ſolidas: uno verbo, an poſſit ullo pacto vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter lædere, quando ad exercendam incaſſum vim ſuam validiſſimam, & ignotam citra veram occaſionem violenter cogitur, ne dicam damnatur, id eſt, quod pariter me prorſus latet, & quod propterea me retrahit ab uſu illius, ubi eam nequaquam prodeſſe ſit notum. Neque enim hîc agitur de vulgaribus, uſitatiſque Specificis, & Alterantibus, quorum fere omnium innocentia, ſi quod eſt velimus fateri, conſiſtit in hoc, quod neque ſenſibiliter lædant, ubi non congruunt, neque ſenſibiliter, ubi congruunt, proficiant, vel ſi proficiunt (quod incertum eſt quoque) id nonniſi longo temporis tractu pedetentim præſtent; ut propterea parum interſit, an quis loco Specifici Cephalici crediti, *v. gr.* loco ungulæ Alcis, ſpecificum Pectorale, puta Pulmonem Vulpis, vel Lucii mandibulam in vertigine uſurpet: idem dic de Farfarâ loco Betonicæ &c., ſed agitur de Specifico, & Alterante, quod ubi convenit, poteſt pereuntem

hominem ab Orci faucibus & certo, & ſtatim eripere; idque non per qualitates, ut vocant, Senſibiles [quas tamen poſſidet, crediturque idcirco non exigui caloris particeps] ſed per occultam efficaciſſimam, de quâ plane ignoramus, an ſicuti Periodicis febribus in noſtram utilitatem adverſatur: ſic alicui forſan diſpoſitioni fortuitæ noſtri Corporis, ubi hoſtem non invenit quem peſſundet, ſed alium loco illius plane refractarium nanciſcitur, adverſatura nonnunquam ſit in damnum noſtrum. Certe ſpirituoſa quædam potio efficaciter ſudorifica, ad leges Artis compoſita, & opportuno tempore exhibita in ſubjecto febricitante, ſimulque in bonam diaphoræſim ſufficienter proclivi, non leve beneficium potis eſt revera producere; eadem vero in ſubjecto, vel Morbo ad ſuſcipiendam remedii actionem nequaquam diſpoſito, non leve damnum ex oppoſito poteſt inferre.

Verum quid opus eſt ab aliis remediis exempla depromere, ſi de Chinâ Chinâ ipsâ, ubi vim ſuam febrifugam nequivit exerere, quid non abſimile ſuſpicatus eſt Auctor, centies innocentiam illius intrinſecam religioſe teſtatus, & in ejus uſum ſumme proclivis, nempe *Richardus Morton*? Hic igitur in *Phthiſiologiæ* ſuæ *Lib. II. cap.* 10. poſtquam ad Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes leniendas, vel ſupprimendos nonnunquam ad tempus earum paroxyſmos, atque impetrandas inducias, ut inquit, parum fidas, atque incertas (præmiſſo conſtanter, ut pariter inquit, lethali de Ægri vitâ prognoſtico) Peruviani Corticis uſum propoſuit; ſubinde tamen faſſus eſt ad calcem ejuſdem Capitis, non modo quod ejus operatio illis caſibus non æque certo, ac perpetuo ſcopum ſuum attingit, ac in ſimplicibus Intermittentibus; verum etiam quod ubi eum non proficere perſpexit, Ægrotantem (quæcunque fuerit diſpoſitio præcedens) pejus quam antea ſe habuiſſe. En illius præciſa verba: *Libere tamen fateor, me non obſervaſſe Corticem æque certo, & perpetuo in Febre Phthiſica intermittente ſcopum ſuum attigiſſe, ac in Intermittente ſimplici a mere morbida ſanguinis diatheſi orta: Ubi autem minus proficere perſpexi, ſemper ſuſpicatus ſum jam lædi cerebrum, & genus nervoſum; atque Ægrum deliriis, & ſpaſmis magis obnoxium fuiſſe, quam antea fuerat.* Nolo hîc *Mortoni* effatum adeo ſcrutari, ut diſquiram, an læſio Cerebri, & nervoſi generis, quam ſuſpicatus eſt, credita ſit ab eo irrepere jam cœpiſſe ante oblationem Corticis, qui proinde nequaquam profecerit, an ſucceſſiſſe oblationi illius, eo quod vis ejuſdem proficere neſciens nocuerit. Mihi ſat ſit ſcire, quod poſt ejus uſum invalidum Æger in dete-

rius

rius ruerit, ut ab eodem caveam, ubi nequit prodeſſe. Cæterum quæri poſſet, quî fiat, ut deliria, ſpaſmi, læthargus, & ſimilia obſeſſi jam Cerebri, & nervoſi generis ſymptomata, per Chinam Chinam ſtatim tollantur in iis febribus, utut Pernicialibus, quæ Febrifugo revera auſcultant; minime vero ſublata fuerint, ſed *magis aucta* in iis, in quibus illam perſpexit invalidam. Sane non erit abs re, ſi forte id factum ſuſpicemur ab egregiâ per ſe remedii vi, ſed incaſſum exercitâ, & perperam in malum uſum, tandenque in noxam traductâ. Quod ſi non irrationabilis eſt hæc ſuſpicio in caſibus, ubi cæteroqui eadem China China nonnihil temporanei levaminis ſolet nonnunquam afferre, quanto rationabilior erit metus, ne poſſit obeſſe, ubi nunquam prodeſſe conſuevit? Apertius adhuc quâm *Morton* loquitur in Epiſtolis *Sydenham* æque exercitatus ac ille in uſu remedii, a ſe pro innoxio ubi congruat habiti: ibi namque poſt excluſas a ditione Corticis Febres Continuas vere excludendas, incunctanter ſubdit, quod ſi in iiſdem libeat de Peruviano Cortice periculum facere, *non alios effectus* [ſunt hæc illius præciſa verba] *ex ejus uſu expectare licet, quam eos, quos hodie in Pleuritide, Peripneumonia, Angina, ac id genus Febribus inflammatoriis videmus, quibus non tantum non prodeſt, ſed & plane obeſt*: quod quidem intelligendum de Pleuritide morbo Febrem ſymptomaticam inflammatoriam ſecum trahente; non de Pleuritico ſymptomate Febrim eſsentialem, vel intermittentem, vel etiam continuam, ſed ſatis conſpicue periodicantem, nonnunquam comitante; quo caſu non inutilem prorſus Peruviani Corticis operam ſum aliquoties expertus. Quod de Febribus Inflammatoriis, ab internâ ſcilicet inflammatione oriundis, aſſerit *Sydenham*, confirmat cum communi graviorum Scriptorum *Cl. Nigriſolus* in Libro, cui titulus—*Febris China Chinæ expugnata*, & ſpecialiter in Notis ad *Blegnyum num* 19., aſſerens ſe iis caſibus eandem vidiſſe vel *irrito ſemper conatu*, *vel exitu ſemper parum felici exhibitam*. Neque aliter ipſe mihi pluries obſervaſſe ſum viſus, ut ſubobſcure ſaltem indicare in animo habui, ejuſdem *Nigriſoli* Obſervationem meis conformem innuens ſub initia *Cap. II. bujuſce Libri*. Quis ergo ſe vadem præbeat, nullam adeſſe latentem, & nobis occultam internam (quod ſæpe accidit) inflammationem in iis Febribus, aut Morbis, in quibus contra experientiam communem illius uſum tenare præſumimus?

Iſtiuſmodi conſiderationes, totque Clariſſimorum Virorum ſano uſui Corticis cæteroqui amicorum aſſerta nuper relata, & meis quoque Obſervationibus conſentanea deprehenſa, eam

mihi

mihi cautelam indidere, ut nedum ab ejus oblatione ſemper abſtinendum duxerim iis in Morbis, in quibus vere non indicatur; ſed neque Sanis ipſis ad præcautionem (cum ſcilicet regnant, vel inſtant Conſtitutiones, & tempeſtates febrium Periodicarum feraces) fuerim auſus hucuſque, vel impræſentiarum audeam proponere; minime quidem quia id improbem, ſed quia hæreo nonnihil incertus, etſi de hujuſmodi praxi, ex ſe certe non irrationabili, nulla ſit experientia in contrarium; immo potius quæ haberi potuit, ſit favorabilis. Convaleſcentibus enim ex iis febribus, & in relapſum pronis China China ad præcautionem communiter cum fructu, quin & neceſſario exhibetur, eamque hoc nomine etiam omnino ſanis exhibitam fuiſſe, & quotannis repeti conſueviſſe ſcimus Invictiſſimo quondam Galliarum Regi LUDOVICO XIV.: Attamen cum experientia hujuſmodi reſpectu Sanorum ſemper incerta futura ſit, tunc cum favorabilis extiterit, [neſcimus enim, an qui Chinâ Chinâ ad præmunitionem epotâ immunis remanſit, debuiſſet eâ omiſsâ decumbere, nec ne] ſolumque certa queat eſſe experientia de oppoſito, ſi nempe quiſpiam Chinâ Chinâ ad prophylaxim uſus, nihilominus æque decumbat ac ii, qui nullatenus eam ſumpſere; idcirco ab iſtiuſmodi experimento, quod aliis etiamnum tentandum relinquo, hactenus abſtinendum cenſui, cum me lateat, ut ajebam, quid illa in diverſis diverſorum corporum diſpoſitionibus poſſit efficere, tunc cum Antagoniſtam ſuum luctæ ſuſcipiendæ paratum non reperit, ſeu cum materia Febris remota nondum eſt in motu, neque ad effervefcendum diſpoſita. Equidem ſi China China ſuum munus in humanum Corpus exerceret præciſe per hoc, quod naturali humorum Symmetriæ robur quoddam poſitivum adderet, quo mediante iidem valerent ſibi ſponte reſtitui, atque hinc ſpontanea pariter emergeret Morbi ceſſatio, abſque ullâ medicaminis in Morbum ipſum, ejuſque Cauſſam pugnâ, in hac ſuppoſitione China China, quaſi quid mere balſamicum, videretur poſſe pro libito ad præcavendas Febres uſurpari; ſed hic, ni fallor, non videtur eſſe, nec eſſe poſſe illius agendi modus, qui ad febrile potius, ut reor, Fermentum præciſe abſorbendum, ſubigendum, atque domandum vi pluries repetitâ, ne rurſus reviviſcat, videtur dirigi, mediâ quadam luctâ, cui non abſimilem videmus inter duos liquores ex mutuâ commixtione effervefcentes: & quandocunque etiam plane pacifice intra corpus noſtrum id fieret, cum alioqui incertum ſit, an qui ſubeundæ *v. gr.* Tertianæ Febri diſpoſitus eſt, eam ſit ſortiturus *Corruptricem*, ac proinde arcendam pro viribus, an

potius

potius *Depuratívam*; penes me autem ſatius ſit hanc ſubire, quam ab eâ præcaveri, ob eaſdem rationes, propter quas dixi nec expedire ab eâdem, ſi invaſerit, per Chinam Chinam curari; propterea etiam ex hoc capite ambigo, an Sanis ea ſuadenda ſit ad prophylaxim, etiamſi certum foret [quod ſane non eſt] poſſe per illam in ſtatu ſano Febres Intermittentes præcaveri. Quodcunque nihilominus hac de re libeat judicium ferre, id cujuſvis fidentioris arbitrio relictum volo; non enim (ut fatear) pari paſſu putarim procedere inter ſtatum ſani, & ægri hominis ſuſpiciones meas ſuperius allatas. Iis igitur jam ſatis uſquemodo in conſpectum poſitis, in rem eandem noſtram concludo tribus hiſce Theorematis plane inconcuſſis. Primum eſt, quod *China China eſt magnum, præſtantiſſimumque Febrifugum, & ſuapte natura innoxium*. Secundum, quod *in Mundo univerſo non eſt Medicamentum, neque Alimentum ullum, quantunvis innoxium, quod extra opportunitatem datum nocere non poſſit*. Tertium denique, quod *Medicamentum quodlibet ſemper extra opportunitatem datum cenſendum eſt, quando ibi adminiſtratur, ubi communis experientia oſtendit, illud nequaquam prodeſſe*.

Non ego tamen per ea, quæ hactenus protuli, eos activitati Peruviani Corticis intendo conſtituere limites, ut de illius viribus nil ultra quærendum ſit. Etſi enim fortaſſe nil detegendum ſuperſit ultra quod eſt hucuſque detectum; attamen non improbaverim qui ulterius pergere moliatur in explorandâ ad alios Morbos, aut Febres illius virtute: ad eas inquam præſertim Febres, quæ ſunt naturæ quodammodo ancipitis quoad recipiendam modo, & modo aſpernandam illius actionem, quarum Febrium genium verſatilem fuſe indicavi *Cap. III. hujuſce Libri*, & in *Icone* paullo ante ob oculos poſito expreſſum volui. Quod dico de hiſce, aliiſve Febribus, *v. gr.* Lymphaticis (in quibus ſæpius invalidum reperi Peruvianum Corticem) dictum volo de Morbis omnibus, in quibus nondum ullum ex unâ parte de hoc remedio factum fuerit a gravibus, eoque uti aſſuetis Auctoribus contrarium experimentum, atque ex aliâ parte ad tentamen hujuſmodi aliqua moveat non commentitia, & aërea, ſed probabilis, & prudens conjectura, ſive in ſolidis rationibus phyſicis, ſive in obſervationibus experimentalibus plurimum analogis veriſimiliter fundata. His enim concurrentibus conditionibus ceſſat cautela antedicta de ſuſpicione in contrarium, & congruenter ſubingreditur favorabilis præſumptio reſultans ex innocentiâ ſubſtantiæ Remedii.

Neque

Neque pariter per eadem, quæ hîc, & alibi, præſertim in nonnullis Additionibus hujuſce novæ Editionis loquutus ſum de malo, & intempeſtivo uſu Peruviani Corticis, ſibi quiſpiam perſuadeat, velle me ullum metum incutere, vel quicquam de illâ fiduciâ recte, ac opportune utentibus demere, quam in primâ Tractatus editione iiſdem luculenter indidi; ea enim ex adverſo mihi mens eſt, ut plane nolim ab iis, quæ tunc de uſu Corticis evulgavi, ne latum quidem unguem recedere, neque dogmata meæ Praxeos, quæcunque fuerint, ullo pacto modificare, ſive reſtringere, ſed ea potius mediis iiſdem Additamentis undique comprobare, tum eâ parte, quâ admirandam Remedii virtutem ad Perniciofas præſertim Intermittentes, & Subcontinuas eximiis laudibus extuli: quam partem ſatis receptam univerſaliter a Profeſſoribus & ſcio, & lætor; tum eâ, quâ cautelas omnes uſum inopportunum docentes inſimul, atque vetantes ſum perſequutus: quam partem, ut fatear, identidem haud ſatis excultam & video, & doleo. Atque ut circa hoc quoque præter regulas particulares ſuis locis jam ſatis expoſitas, quidpiam generaliter ſubdam, liceat mihi Modulum quendam, ſive Exemplar practicum operandi, atque pro re natâ cavendi incidenter ab occaſione depromere, illudque Practicorum oculis ſpectandum exhibere: quâ equidem in re neutiquam piget me quoad generalem quandam Ideam ſequi veſtigia, etſi nequeam quoad ſpecialem ſequi ſenſa Clariſſimi *Ramazzini*, mei quondam in hac materiâ Antagoniſtæ ſemper ſpectabilis, ſemperque colendi. Clauſit ille Diſſertationem ſuam *de Abuſu Chinæ Chinæ* hoc dogmate, videlicet, *Uſum Peruviani Corticis in febribus intervallatis eſſe debere, qualis eſt uſus Opii in doloribus demulcendis, atque ad tempus ſedandis*. Dogma iſtiuſmodi, utpote nimis reſtrictum, & arctum [eo maxime, quo Author ſe explicat ſenſu] ſive Modulum hunc ab eodem pro Archetypo in hanc rem nobis oblatum debitâ proportione carere, habito reſpectu ad opus faciendum, ſatis ſuperque oſtendi, rejecique idcirco in *Reſponſionibus meis Jatro—apologeticis ad §. 48. pag. 173.*, *& ſeq.*: quamobrem hunc alium potius illi ſubſtituendum dixerim, ſcilicet, *Uſum Peruviani Corticis ad expungendas eaſdem Febres* [hîc intellige Vulgares tantum: Perniciofarum ſiquidem Intermittentium curatio ſub hac regulâ nequaquam cadit;] *eſſe debere qualis eſſe ſolet uſus externus Sulphuris ad depellendam Scabiem.* Ut me clarius explicem in gratiam Tyronum, notum eſt Medicis omnibus, Sulphur bis, aut ter externe illitum, Scabiem multiplicis generis, ſive humidam, ſive ſiccam cito, ac certo depellere,

& cu-

& cutem mundare. Notum eſt pariter, de Scabiebus alias eſſe, ut ſic dicam, Corruptrices liquidorum noſtri corporis, cujuſmodi ſunt quæ habent radicale vitium in cute, ſive fuerint illæ ab ingenitis in ipſa cute vermiculis, aut Acaris ortæ [omnibus enim Scabiebus unam hanc eſſe originem non ita facile admiſerim] ſive per contactum fuerint ab externo communicatæ; alias vero eſſe eorundem liquidorum Depuratrices, cujuſmodi ſunt, quæ poſt longas ægritudines ſolent erumpere, aliæque non raro de genere præſertim humido, ſponte prodeuntes, quæ puſtulis, & tuberculis pus, & ichorem manantibus ſolent ſcatere. Certe has utriuſque generis Scabies, tum ſiccas videlicet, tum humidas [addamus inſuper, etiam pro Depurativis nonnunquam habitas] illitione Sulphuris, impurgato corpore, hyemali etiam tempore, expulſas non ſemel vidi abſque ullo ſubſequente ſanitatis detrimento, aut incommodo, præſertim in robuſtis hominibus, aſſiduoque labori, motui, & corporis exercitio adſtrictis, aut deditis. Felicius autem ſemper, ut & rationabilius, id accidiſſe obſervavi, ubi Scabie *recenter* per contactum ſuſceptâ, priuſquam labes fluidis circulantibus communicaretur, fuit illa per externam Sulphuris applicationem depulſa, vel ubi eâdem labe ipſis fluidis jam communicatâ, & impreſsâ, aliquis ſubinde conceſſus fuit Scabiei jam introductæ progreſſus, & diuturna quædam materiæ ſucceſſive erumpentis imminutio, atque conſumptio, demumque fuit poſt præmiſſam, prout opportuna credita eſt, venarum depletionem, atque ablutionem cavitatum, Vernali tandem, aut Æſtivâ tempeſtate, favente ſimul tranſpirationis libertate, & Balneorum aquæ fluvialis commodo, adminiſtratum Sulphur. Contra vero pluries ac pluries, forſan & centies, novi ex ſuppreſsâ per ſolam ejuſdem Sulphuris butyro excepti inunctionem Scabie ſponte ortâ, vel ægritudinum diuturnarum, aut acutarum ſubſequâ, ſtatim Febres Inflammatorias, maxime vero Pleuritides, Peripneumonias, & Pectoris hydropes, aliaque non abſimilia mala erupiſſe, quorum non paucis funeſtum tandem terminum impoſuit mors ipſa.

Cuncta hæc, quæ dicta ſunt de variis Scabiei ſpeciebus, quarum plurimæ nunquam, aut fere nunquam Sulphure ſunt attingendæ, ſi nempe Depuratoriæ extiterint; aliæ, quamvis Corruptrices, non omni tamen tempore, & modo poſſunt attingi, quia nempe non ſemper æque tuto, etſi æque cito, depellerentur, cuncta, inquam, hæc ad varias Febrium Periodicarum, tum Depurativarum, tum Corruptivarum ſpecies, æque facile quidem, & æque cito, ſed non ſemper æque tuto, quo-

quovis etiam earum tempore per Chinam Chinam fugabiles, proportionaliter debent referri. Nec aliud deeſt ad hoc, ut quis opportunitatem, modum, & locum exhibendi Remedii poſſit ediſcere, niſi ut primo loco ad Febrium Naturam, & Differentias, ſecundo ad Regulas, & Cautiones omnes, quas toto Tractatu recenſui, & inculcavi, tertio tandem ad ea omnia, quæ in *Reſponſionibus meis Jatro-apologeticis* nuper citatis eidem Clariſſimo *Ramazzino* repoſui circam uſum, & abuſum Chinæ Chinæ, animum a præjudiciis immunem diligenter advertat.

Quæritur Quartô.

An Cortex Peruvianus *per Clyſteres injectus, aut Carpis appoſitus quicquam curationi Febrium conferre valeat. Primus modus, utut imbecillus, non plane rejicitur. Secundus nil prope præbet fiduciæ, languida illinc, hinc inani reſpondente experientia.*

FEBRES Cortice curabiles, nullo per os exhibito medicamine, ſed ipſo tantum Cortice per Clyſteres frequenter ad plures dies injecto, facillime curari vulgatum fuit ab *Helvetio* ante annos aliquot peculiari Libello ad hanc Methodum innuendam, & promovendam edito. Paradoxa tamen pleriſque viſa eſt hæc opinio; nec ſine ratione quidem; eamque diſerte ſatis examinat *Nigriſolus* in Libro aliâs citato, ad quem curioſos relegamus. Nos, qui, dimiſſis opinionibus, de ſolâ experientiâ ſumus ſoliciti, ſi non alienâ, quam ſuis Auctoribus relinquimus, & legentium fidei, ſaltem propriâ, quid nobis circa hoc experiri licuerit, paucis hîc perſtringemus.

Et primô, quoniam hujuſmodi curatio Febrium per frequentiſſimos Clyſteres, ter ſcilicet, ac quater in die, curſu plurium dierum injectos, deberet abſolvi, Methodus hæc apud nos Italos, præſertim Circumpadanos, qui ægre admodum unum, vel alterum Clyſterem ad alvum exonerandam admittimus, univerſaliter uſurpari nequit, illamque ideo, etſi certa foret, vix auderem cuiquam proponere. Quam ergo experientiam talis Methodi penes nos propemodum inviſæ poſſidere poſſim, vel ex hoc uno deducat quilibet.

Fateor tamen, quod licet olim mihi non innoteſceret hæc *Helvetii* Methodus, tamen meo marte hoc tentamen qualecunque ipſe inii Anno 1695., prout conſtat ex *Hiſtoria unica Cap. VI. Lib.* 3. deſcriptâ. Aliâs poſtmodum placuit mihi idem experi-

perimentum repetere, Ægro quidem modo feliciter convaleſcente, ut tunc, modô non convaleſcente, ut in *Hiſtoria tertia Cap. IV.* hujuſce Libri. Verum quoniam nunquam præſcripſi Corticem in Clyſteribus, quin ſimul præſcripſerim aſſumendum per os, ſanationem, ubi contigit, longe probabilius tribuendam cenſeo ingeſto, quam injecto remedio, dato quod, ut erat in votis, ipſa ingeſtionem roborarit injectio. Ex adverſo cum ubi Æger ſervari non potuit, ne propinatus quidem profuerit Cortex, mirum non eſt, quod neque profecerit injectus, præſertim cum ſemel tantum, aut bis, ad ſummum ter, fuerit ope Clyſteris intruſus.

Cæterum, ſi liceat libere proferre quod ſentio etiam adverſus me ipſum, vereor, ne quæ ſolis Clyſteribus facile adſcribitur medela, proficiſcatur potius, maximâ ſaltem ex parte, ab ipsâ Naturâ: tum quia curatio hujuſmodi nonniſi plurium dierum curriculo poteſt obtineri, quod æque ſolet contingere ſponte, & citra hanc methodum: tum quia nonniſi difficulter poteſt ad Lacteas pertingere [ſiquidem *Bauhini* valvulam ſuperare queat] injectum medicamen; nec, niſi ad illas pertingat, videtur poſſe corrigere ſaltem efficaciter Fermentum febrile, quodcunque illud ſupponatur, & ubicunque, in ipſis videlicet etiam Inteſtinis deliteſcens. Quoniam ergo vix poteſt intelligi, quod Febris ulla, quæ grave periculum inferat, ut aliqua *v. gr.* ex Perniciofis, poſſit debili hâc methodo ſanari, propterea nulli auctor ero, ut huic uni præciſe fidat in caſibus arduis, niſi videlicet ſimul Corticem, & quidem largiore doſi per os exhibuerit, quærens in ſubſidium tantum ab injectione ejuſdem tenue id, quod poterit obtineri. Si vero Febris ſit mitior, atque diuturnior, videtur mihi longe major Ægro moleſtia ex remedio, nempe ex repetitâ toties Enematum admiſſione, quam ex morbo ad conſuetum fere terminum nihilominus perventuro, aut ex breviori Corticis per os aſſumptione, morbum ipſum ſtatim tollente. Quapropter hujuſmodi methodo locus tantum eſſe videtur in iis caſibus, ubi Febricitans Corticem vel renuit, ut ſi ſit delirans, vel nequit aſſumere, ut ſi ſit lethargicus, vel aſſumptum retinere, ut ſi aſſidue vomat; in quibus caſibus, & circunſtantiis melius eſt ancipitem, aut imbecillam, quam nullam methodum experiri; ſiquidem ſepoſitâ etiam ancipiti, & infirmiore experientiâ meâ, ſufficiens teſtimonium perhibere poteſt de aliquâ ſaltem activitate Corticis per Clyſteres infuſi aſſertio conſtans ejuſdem *Helvetii* de maximâ, adminiculantibus præſertim hujuſmodi aſſertionem aliorum quoque Viro-

rum

rum fide dignorum ſuffragiis, quos inter Clariſs. *Sbaralea*, qui de Chinâ Chinâ verba faciens, hæc habet — *Qui non tolerant in ſtomacho hunc pulverem, ad* unciam unam *in clyſteribus utiliter recipiunt, ut nobis contigit obſervare in muliere cum facie ſemper maxime rubicunda: hæc enim aſſumptam per os Chinam non tolerabat; a prædicto autem clyſtere ſanata eſt*. Si quis tamen curationem iſtam Chinæ Chinæ potius per os aſſumptæ, nec per vomitum forſan plane rejectæ (poſito etiam, quod eam vel magnâ ex parte, vel non multo poſt aſſumptionem mulier illa vomuerit) quam per Clyſterem admiſſæ tribuere velit, is, puto, de oppoſito poterit difficulter convinci.

De appoſitione Corticis ad carpos, non eſt, quod multa loquar. Experientia, quæ docet ipſius ſubſtantiam prævalere Extractis, atque Tincturis, videtur pariter ſuadere, virtutem illius conſiſtere non in particulis ſpirituoſis, aut volatilibus, per externum contactum facile communicabilibus, ac ſuſceptibilibus, ſed in terreis, aut reſinoſis, ægre admodum per poros inſenſiles cutis uſque ad ſedem qualemcunque febrilis Fermenti traducibilibus, & conſequenter vel tenuiſſimum, vel, quod credibilius eſt, nullum plane ab externâ Corticis appoſitione juvamen eſſe ſperandum. Huic ratiocinio reſpondere viſa eſt experientia ipſa, quæ cum potis ſit, ſi inaniter ſuccedat, Medicum exponere deriſioni vulgi, ideo ſemel vacua, non amplius a me tentata fuit. Sic autem ſe habuit. Quartanariæ cuidam pauperculæ, in Xenodochio degenti, Corticem in tenuiſſimum pollinem redactum, & Vini ſpiritu ſubactum, in formam Emplaſtri, ſive, ut ajunt, Epicarpii, utrinque ad carpos apponi juſſi, addendo quotidie per dies octo novum pulverem ſimiliter ſubactum in locum exſiccati, atque deperditi. Paroxyſmi interim pari paſſu procedebant: cumque Ægram tæderet remedii æque ac morbi, mihique exprobraret illa prioris inefficaciam, audaculæ mulierculæ repoſui: me non alio, quam illo eodem *in ſpecie* medicamento velle ipſam ſanare. His dictis, eveſtigio juſſi Emplaſtrum removeri, *duaſque* novi Corticis *drachmas* non Carpis amplius admoveri, ſed interius exhiberi, ex Vino potandas. Cum vero illa male credula ſuſpicaretur, ne quid aliud loco Corticis, vel ipſi ſaltem Cortici furtim commiſcendum, præſcriberem, ſubdidit: malle ſe [dummodo ipſe non renuerem] illum eundem pulverem per os aſſumere, quem per octiduum circum brachia fruſtra geſtaverat. Miratus ego pervicaciam mulieris, annui. Potavit illa Epicarpium ipſum Vino dilutum, & futuram arcuit Acceſſionem, continuatoque ſenſim remedio, recidivam etiam

evaſit,

evaſit, Cortici, cui prius maledixerat, plaudens poſtmodum, ac benedicens.

Sunt hæc, quæ de omnifario uſu Peruviani Corticis, reſpectu habito ad ſingulas Febrium, aliorumque morborum ſpecies, hactenus mihi licuit colligere, ac per novem luſtra & amplius experiri; *nullius enim morbi nomen* [dicam cum *Hippocrate*, intelligendo tamen de morbis, quibus Cortex poſſit opem conferre] *nullius*, inquam, *morbi nomen deſiderare oportet, quod hic non eſt adſcriptum*. Quâ vero ſorte peractum id fuerit, videat Lector. Non hîc mihi loqui mens eſt de inelegantiâ ſermonis, vel de illius implexâ, & in ſuo ſæpius interciſâ circuitu prolixitate. Tyronibus etenim ſcribens id egi, ut a Prælectionum mearum conſuetudine nequaquam recederem, Stylo uſus mere ſcholaſtico, ne dicam barbaro, verbiſque identidem, quæ *Priſcianus*, aut *Orbilius* horreat, videns non raro meliora, probanſque, ſed perſæpe deteriora ſequutus, utpote rem, quæ doceri exigit, non ornari, commodius explicantia. De his ergo levioribus, & ſuperficiem tantum reſpicientibus hîc non loquor; loquor unice de ſubſtantiâ rei. Hæc ipſa vero, ſi quædam ſpectemus craſſioris Theorices intermixta ſpecimina, delicatulis quibuſdam, atque ſubtilibus, fore identidem ut parum arrideat, ſatis ſuperque prævideo. Sed & hanc Theoreticam partem ipſemet non magni facio, ac do libenter caſtigandam doctioribus: non enim refert, ſi Remedium non prodeſt propter eam præciſe rationem, propter quam illud profuturum conjeci, dummodo profit. Materiam autem practicam, in eâ præſertim, quæ præcipua eſt, Tractatus parte, adeo ſartam tectam puto, experientiâ vindice, ab Adverſantium cavillationibus, ut ſi quas forſitan ſubire cogar, eas univerſali Practicorum judicio tacite ſim relicturus, pacato interim animo cum *Sydenhamio* concludens— *Sicubi circa Theoriam me hallucinatum fuiſſe Lector deprehendat, errori veniam peto; verum quod ad Praxim attinet, profiteor, me omnia ex vero tradidiſſe, nihilque uſpiam propoſuiſſe, niſi quod probe exploratum habeam* &c., *ratus, quantulamcunque in hoc ſcientiæ genere acceſſionem, etſi nihil magnificentius, quam Odontalgiæ, aut Clavorum pedibus innaſcentium, curationem edoceat, longe maximi faciendam eſſe præ inani ſubtilium ſpeculationum pompa, ac levicularum rerum notitia, quæ fortaſſe Medico ad abigendos morbos non magis ex uſu futura eſt, quam Architecto ad conſtruendas ædes Muſicæ artis peritia.*

De Cortice dixi, quæ animadverti in Urbe, ac Regione meâ. Quid præſtet ille apud Alienigenas, immo non in Eu-

ropâ tantum noſtrâ, ſed & in Americâ, & Aſiâ, ex Scriptoribus fide dignis jam ſatis innoteſcit. Facile eſt autem ex eo, quod hucuſque præſtitit, quid ſit inpoſterum præſtiturus conjicere. Nemo proinde me inſimulet vanitatis, ſi quando [quod ægre crediderim] votis reſpondentem non plane ſortiatur eventum in Regione ſuâ, ut ego dubio procul, eâdemque certitudine, quâ protuli, ſum ſortitus in meâ. Nullus tamen dubito, quin ſervatis exacte regulis, & limitationibus a me conſtitutis, eventurum ſit ſemper ubique terrarum, quod hîc quotidie contingit, ſive Curationem ſpectemus, ſive Febres, ac Signa febrium curandarum. Sicuti enim ex *Hippocrate*—*In omni anno, & omni tempore mala malum, & bona bonum ſignificant*, ita probabiliter idem ſignificant in omni loco. Quia vero de his omnibus, quæ late ſpero, me vadem nequeo præbere, niſi iis tantum in locis, in quibus circumcirca eadem mihi contigit experiri, liceat ideo mihimet pariter, huic Tractatui finem impoſituro, imitari eundem *Hippocratem*, Prænotionum Librum hâc declaratione claudentem—*In Lybia, & Delo, ac Scythia* (dicam ego: *In Æmilia, & Longobardia Ciſpadana*) *præſcripta vera comperiuntur. Proinde ſciendum eſt, minime difficile eſſe, in iiſdem Regionibus poſſe aliquem pleraque ex ipſis aſſequi, ſi memoria tenens ipſa, judicare, ac recte expendere ſciat.*

FINIS.

IN.

INDEX
Rerum notabilium.

A.

ABortum paſſa Mulier tuto poteſt curari *Peruviano Cortice*, ſi Febris id remedium exigat, non omiſſis aliis,quæ Abortum reſpiciunt *pag.*257., 528.

——Circunſtantiæ rationabiliores illum exhibendi Puerperis, vel Abortum paſſis. *ibid.*

Abſorptio Fermenti febrilis per *Corticem* facta eſt peculiaris, & ſui generis coctio 408.

Abuſus quandoque, & neglectus *Chinæ Chinæ* ob inſcitiam medentium. 388.

Aceti ſolutivi portiuncula in acetario ſumpta Febrem *Chinâ Chinâ* fugatam ſtatim revocavit. 305.

Acetum, nondum ſtatutum eſt inter Medicos, an refrigeret, an calefaciat. 28.

Acredinem ſalinam Fermenti Febrilis retundi vult *Borellus* a ſalibus contrariæ naturæ citra priorum excluſionem. 41. & 42.

Actio *Corticis* videtur ſuadere coacervationem Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem, 107.

Actio *Corticis* ſine evacuatione ſenſibili febrem fugans cohæret etiam principiis ipſius Scholæ Paracelſiſtæ, & Helmontianæ. 59.

—— Neque minus cohæret novo Solidorum, quam vulgato Fluidorum Syſtemati. *Ibid.*

Acuta facta Febris, hominem tamen non interemptura, ſi ex ſe judicetur *integre*, atque *perfecte*, melius etiam quoad ſuſpitionem recidivæ judicatur, quam ſi curetur per *Corticem*. 260.

Adulterinus quandoque *Cortex* poteſt nos fallere. 4.

Admonitio Auctoris circa Innocentiam *Corticis*. 129.

Admonitio de *Cortice* caute offerendo in Intermittentium principio. 131.

Ægris nonnunquam accepta magis officioſa jugulatio, quam ſanatio minus ſerviliter præſtita, 12.

Ægroti ex Perniciofis Periodicis ad extrema redacti, & repente animam cæteroqui efflaturi, debitâ oblatâ doſi *Corticis*, illico reſtituuntur. 193.

Ægroto jam deplorato ex Perniciosâ Intermittente, dummodo vita in futuram acceſſionem poſtridie adventuram debeat protrahi, exhibendus eſt *Cortex* metodo validâ. 239.

Aëris noſtro ſeculo examen multiplex. 167.

Algidæ Intermittentis Perniciofæ deſcriptio. 205.

Algidarum Febrium *Chinâ Chinâ* ſanatarum Hiſtoriæ 320. uſque ad 331.

——Algidæ Febris Hiſtoria num. v. 320.

——Alia num. vi. 321.

——Alia num. vii. 323.

——Alia num viii. 324.

——Alia num. ix. 325.

——Alia num. x. 331.

Alvi fluxus loturæ Carnium ſimilis, Perniciofæ Tertianæ aſſociatus, curatâ per Chinam Chinam febre, ſimul evaneſcit. 300. 301. 302.

——Item Fluxus atro-ſanguineus. 373.

Amara non videntur Vermes necare experientiâ *Redi*, *Valliſnerii*, & Auctoris 507. ad 512.

Amuletis, Purgationibus crebris, & Specificis invalidis &c. Medici nimium creduli Intermittentium curationem incaſſum tentabant ante adventum *Corticem*. 16.

Animadverſiones in caſu peculiari *Chinæ Chinæ* feliciter oblatæ 330. 331.

Animadverſio in oblationem Corticis haud ſatis felicem in Intermittentium principio. 127.

——Alia in oblationem adhuc minus felicem in Intermittentium plane Depurativarum progreſſu, 129. 130.

——In caſum infelicem 355. 356.

——In Hiſtoriam Hemoptoës a *Mortono* Cortice curatæ 522. 523.

Animadverſiones Auctoris in Hiſtorias ab aliis Medicis ſibi communicatas 386., 387. & 396.

ANONYMUS ſtupet Italorum incredulitatem erga *Corticem* 14.

Apologetice Scribentibus de *Cortice* familiaris eſt tutela fervidior ejuſdem 12., & 13.

——Iiſdem neceſſe eſt ſe accommodare craſſioribus Adverſantium Principiis, ut eos convincant. 13.

Apoplecticus inſultus periodice cum febre recurrens, & in Paraplegiam commutatus, una cum febre per *Chinam Chinam* ſublatus eſt. 377. 378.

Appendix ad Hiſtorias. 387.

Aqua Stibiata Pomponacii morbos plurimos ſanat ſæpius abſque ſenſibili evacuatione. 42.

AQUIN quidquid a *Cortice* dicatur relictum in corpore poſt Febres depulſas, maturari putat, concoqui, & diſcuti ſponte. 45.

——Illius ſententia de Intermittentium cauſſis. 55.

Arboris Febrium Genealogicæ explicatio generalis. 498.

——Ejuſdem explicatio particularis. 499., & 500.

Ardentibus, Malignis ab ortu, & Inflammatoriis Febribus curandis aptari *Corticem* afferunt nonnulli, ſed inexperti, & falſo. 456.

Ars Medica ſuperfluvis Medicamentis alioqui ditiſſima, bonis, & certis, quæ innotuerint, identidem caret. 186.

Aſthmati convulſivo *Chinam Chinam* opem tuliſſe, Epiſtola *Corghii* ad Auctorem ratum facit. 502.

——Caſus ipſe deſcribitur *ibid.*, & 503.

Aſthmaticum affectum, Catharum ſuffocativum, dolorem Pleuritico ſimilem, Arthriticoſque dolores Pernicioſis Intermittentibus aſſociatos obſervavit *Mercatus*, neque tamen veluti morbos conſideravit, ſed veluti accidentia, ut vere ſunt, a Febre producta. 181.

Atrabilaris Febris pernicioſa Intermittens deſcribitur. 293.

Atrabilaris dejectio immanis Pernicioſæ Tertianæ adjuncta una cum Febre curatur ope *Chinæ Chinæ*. 302., & 303.

Atrabilaris Febris *Chinâ Chinâ* curatæ Hiſtoria una *num.* vii. 302.

——Ejuſdem Hiſtoria altera *num.* viii. *ibidem*.

AUCTOR anno 1696. uſu *Chinæ Chinæ* ab imminente morte liberatur. 7., & 315.

——Hiſtoriam ſuæ ægritudinis, & curationis refert. 311. ad 316.

——Sobrius eſt in uſu *Corticis* ad *Benignas* Intermittentes præ aliis Medicis *Cortice* utentibus. 114., & 148.

——Vix unquam eo utitur ad Intermittentes tempore Veris, & in principio Æſtatis. 113.

——Illius cum *Mortono* coincidentia quædam fortuita. 255.

——Auget doſim *Corticis* germani, & vegeti, ut vere efficaciam ſortiatur, Pernicioſis fugandis in extremâ anguſtiâ neceſſariam. 257.

——Quid ſuis Scriptis ominetur. 250.

——Quid de ſuâ Methodo ſentiat. 251. 252. 253.

——Ejuſdem Methodi diſcrepantia cum Methodo *Mortoni*. 256.

——Quid reddat Auctoris Methodum ſpectabilem, & præ reliquis admirabilem. 252. 253.

——Exemplum affert pro innuendâ præſtantiâ hujuſce Methodi. 253.

——Methodus Auctoris ad Intermittentium diuturniorum recurſum præcavendum poſt adhibitam Methodum Romanæ Schedæ. 91., 92.

——Semel tantum, vel bis intra Annos circiter 50. illum fefellit *Cortex* in curandis Intermittentibus Febribus. 5.

——Cogitata ſua manca adhuc, & imperfecta circa Febrium Intermittentium Cauſſa, & Geneſim innuit. 76. uſque ad 90.

——In Diſſertatione ſuâ tricipiti, Anno 1698. editâ, difficultatibus circa rem Barometricam a *Camerario*, atque *Fontanâ* ſibi objectis reſpondens, *Schellamerum* valide impugnavit in eâ materiâ plane deceptum. 168.

——Fermenti Nomen in Febribus metaphorice uſutpat. 60.

——Ubi tamen non bene ſonat, aut ſuperfluit, longe rejcit. 68.

——Fluidorum Syſtemati adhæret potius, quam Solidorum. 60.

——Non omnes complicationes Febrium, quot, & quales erant apud Antiquos, facile admittit; ſed ad abundantiam ſupponit. 482. 483.

——Quænam apud eum Continentes Febres. 442., 453., 459.

——Germanas *Corticis* notas deſcribere renuit. 524.

Sicu-

—— Sicuti & ejus Hiſtoriam. 2.
—— Experimenta circa plurima inſtituit, quæ Lumbricos dicuntur necare, connumerando *Corticem* inter hæc. 509. ad 512.
—— Experimenta ex *Cortice* commixto cum Sanguine, & Bile. 34.
—— Experimenta ad explorandam vim *Corticis* ſenſibilem incaſſum inſtituit. 34.
—— Se hallucinatum fatetur circa Epiſtolam *Lanciſii* ſibi inſcriptam. 478.
—— *Chinam Chinam* per Clyſteres injecit ad corrigendum Fermentum febrile, *Helvetii* methodo ſibi adhuc incognitâ. 543.
—— Tali Methodo parum tamen, aut nihil fidendum cenſet in caſibus arduis. *Ibid.*
—— Hemitritæi originem probabiliorem exponit. 484.
—— Eumque *Cortice* curari poſſe affirmat. 485.
—— Textum *Mortoni* de Hemoptoë exponit. 518.
—— Item de Phthiſicorum Febre. 517.
—— Item Capitulum ejuſdem de *Proteiformi Febris Intermittentis genio*, adjectis Scholiis recudit. 185.
—— Innocentiam Corticis jurejurando teſtatur. 5.
—— Intermittentium Febrium originem per conjecturas varias, & imperfectas requirit. 75. ad 90.
—— Virtutem *Corticis* ad Perniciofas Periodicas a ſe detectam, & promulgatam, univerſaliter receptam fuiſſe lætatur. 540.
—— Cautiones vero illius uſum inopportunum docentes, atque vetantes, haud ſatis eſſe a nonnullis excultas dolet. *ibidem*.
—— Corticem Peruvianum eſſe Hemoptöes habitualis Antidotum herculeam, ut aſſerit *Morton*, non admittit. 519.
—— Non diffitetur cum *Mortono* poſſe putridas Phthiſicorum Febres intermittentes aliquo modo *Cortice* leniri, interitu tamen Ægrotantis nequaquam inhibito. 518.
—— Experimentum facit de Lumbricis Terreſtribus, & Vitulinis in Infuſione Chinæ Chinæ, & in aliis ſuccis. Vide, *Lumbrici Vitulini*, & *Terreſtres*.
—— Quaſdam Perniciofas Febres obſervat forte a *Mercato* non obſervatas: ſicut alias ab Auctore non obſervatas obſervavit *Mercatus*. 207.
—— Methodus Auctoris ad Perniciofas Periodicas. Vide, *Methodus Auctoris* &c.
—— Generaliter non admittit ſuppoſitionem *Mortoni*, Febrem quanlibet, ſaltem primariam quomodolibet remittentem, etſi continuam poſſe *Cortice* curari. 520.
—— Nondum cuſa, vel nota ſibi erant *Mortoni* Scripta, cum propriam Methodum ad Perniciofas exercuit. 184. & 366.
—— Syrupum ex Chinâ Chinâ præſertim pro Pueris deſcribit. 96.
—— Nomenclaturam Veneni Febrilis a *Mortono* uſurpatam examinat, nec facile admittit, niſi lis ſit de voce. 190. ad 192.
—— Refractariam *Cortici* ſæpius deprehendit Lymphaticam Febrem. 539.
—— Suſpectas habet Virtutes plurimas, a multis *Cortici* attributas. 504. 505.
—— Hiſtoriam Corticis ſcribere detractat, quum eam apud *Badum* legere poſſit quilibet. 2.

B.

BACCONI animadverſio notatu digna in praxi medicâ. 254.
BACCONUS nullum inquit remedium ſemel oblatum curationi alicui grandiori poſſe ſufficere. 23.
BADUS Corticem Peruvianum propugnavit Libro peculiari. 2. & 3.
—— Hiſtoriam *Peruviani Corticis* conſcripſit. 2.
—— Aſſerta ſua de *Corticis* activitate adverſus varias Febrium ſpecies, plurium ævi ſui illuſtrium Medicorum auctoritate roboravit. 3.
—— Circa Febrium Intermittentium Cauſſas non coincidit cum *Protoſpatario*, ut opinatur *Morton*, ſed illi adverſatur. 57.
—— Morbis omnibus Frigidis mederi Corticem putat. 501.
BARBETTE opinio circa eſſentiam Febris, & Intermittentium Cauſſas. 56.
BELLINUS primus Medico-mechanici Syſtematis anteſignanus. 60.
—— Ejuſdem de Cauſſis Intermittentium Sententia. 57.
—— Laudatur. 60.
BELLOT ſectator *Magati* in re Chirurgicâ. 187.
Benignarum Intermittentium apud Auctores mentio frequens, & curatio copioſa; Perniciofarum fere nulla. 150.
Bili Humanæ, magiſque Bubulæ, injecta *China China* pulverata cito ſubmerſa eſt: non ita in Aqua, licet hæc levior tunc apparuerit eâdem Bile. 36.

Bilis abſorbetur a *Chinâ Chinâ* facilius ac abſorbeantur plures alii liquores, ob peculiarem proportionem particularum illius cum poris *Chinæ Chinæ*. 36., & 37.

Bilis æque ac Aqua extinguit ignem, nec eſt facile inflammabilis: ardet tamen Olei ad inſtar, ſi fortiori igne urgeatur. 38.

Bilis, & Olei analoga eſt ſtructura, licet inæquale ſit pondus. 37.

Bilis poros *Corticis* facile replens, illius ſubmerſionem in ipsâ Bile faciliorem reddit. Horum neutrum efficit Aqua. 37.

BLEGNY de Cauſſis Intermittentium, & actione *Chinæ Chinæ* in illas opinio. 55.

—— Aſſerit Morbos *Vaporis* nomine donatos, Febres quaſcumque, Hydropes &c. *Cortice* curari. 502.

Bolus Paregoricus Auctori familiaris non multo ante paroxyſmum Tertianarum Cholericarum. 106.

BORELLI opinio de Intermittentium Cauſſis. 53.

BORELLUS acredinem ſalinam Fermenti febrilis retundi vult a ſalibus contrariæ naturæ citra priorum excluſionem. 40., & 41.

—— Idem ab actione *Corticis* deducit, Febres evacuationibus non eſſe curandas. 24.

—— Ejuſdem dictum. 505.

C.

CAMERARII difficultatibus Auctor reſpondit. 168.

CAMPANELLÆ opinio de primâ Febrium Cauſsâ. 58.

Camphora, dubium eſt apud Medicos, an refrigeret, an calefaciat. 18.

CAPRILIUS octo ſimul Tertianas dari poſſe in eodem Ægro, non dubitavit aſſerere. 483.

Cardiacæ Febris Intermittentis perniciosæ deſcriptio. 203.

Cardiacarum Febrium *Chinâ Chinâ* ſanatarum Hiſtoriæ. 304. uſque ad 310.

Cardiacæ legitimæ Hiſtoria *num.* ix. 304.

—— Ejuſdem Cardiacæ legitimæ Hiſtoria altera *num.* x. 305.

—— Cardiacæ Spuriæ Hiſtoria *num.* xi. 305.

—— Ejuſdem Cardiacæ Spuriæ alia Hiſtoria *num.* xii. 307.

—— Alia ſimilis *num.* xiii. 308.

—— Alia pariter *num.* xiv. 309.

Carpis appoſita *China China* nihil probabiliter conferre credendum eſt ad curationem Febrium. 544.

—— Narratio Hiſtoriæ cujuſdam lepidæ idipſum confirmantis. *Ibidem*.

Caſus minus felix notatu dignus. 352. ad 35.

—— Animadverſiones in hunc caſum. *ibid*. & 356.

—— Alius pariter caſus. 431.

Cataleptici quodammodo facti Ægrotantes in Perniciosis Febribus *Chinâ Chinâ* feliciter curati. 358.

—— Item. 361., & 374.

Cathartica, aut Emetica nequeunt Fermentum Intermittentium, etiamſi in Ventriculo, aut Inteſtinis ſtabuletur, a ſcaturigine ſuâ mineram inſtaurante radicitus extirpare. 74.

Catharticum poſt Pernicioſam Febrem *Chinâ Chinâ* curatam aſſumptum in majus ſtatim diſcrimen Ægrum conjecit; eodem tamen remedio ille iterum ſanatus eſt. 373.

Catharhum ſuffocativum Pernicioſis Intermittentibus aſſociatum &c. Vide, *Aſthmaticum affectum* &c.

Cauſſa Febrium eſt res molis exiguæ. 32.

—— Non aliter poteſt figi a *Cortice*, niſi per ſimplicem abſorptionem ipſiuſmet Cauſſæ, ſeu Fermenti febrilis. 33.

Cauſſa antecedens Febrium Intermittentium ægre per diuretica, aut diaphoretica poteſt educi. 47.

Cauſſæ Quartanam, Tertianam, & Quotidianam Febres producentes in quâdam ratione univocâ conveniunt. 227.

—— Quænam probabiliter, ſit hæc ratio. 227. 228.

Cauſſæ Febrium quærendæ ſunt in humoribus notis, alteratis in motu, & craſi, ſeu ſtructurâ, non in fictitiis putreſcentibus, qui debeant evacuari. 42. 43.

Cauſſas plurium Morborum periodice recurrentium non evacuatione ſemper ſenſibili, ſed ſæpius alteratione curare conſueſcimus. 42.

Cautela de non exibendo *Cortice* deploratis omnino, & proxime animam efflaturis. 262. 263.

Cautiones uſum *Corticis* inopportunum docentes, atque vetantes non ſatis eſſe a nonnullis exultas dolet Auctor. 540.

Cenſura adverſus *Corticem* cuipiam patenter morituro fruſtra adminiſtratum inanis. 267.

Character pernicioſus in primo exortu ſuo mitis: in progreſſu ferox. 208.

CHA-

CHARAS peculiarem *China China* præparationem docet, ut inhibeantur Recidivæ. 22.
CHINA CHINA circa annum 1649. in Italiam tranſlata operâ Eminent. Card. *de Lugo*, aliorumque PP. Soc. Jeſu. 3.
—— Illius hiſtoriam ſcribere detrectat Auctor, cum eam apud *Badum* poſſit legere quilibet. 2.
—— A ſolo Bado illam tranſcripſere quotquot ante, & poſt editionem hujuſce Tractatus eandem ſunt perſequuti. *Ibidem*.
—— Illius varia nomina. 1., & 3.
—— Item Locus Natalis. 2. & 3.
—— Ejuſdem quamvis innoxiæ, oblatio intempeſtiva poteſt obeſſe, ut & oblatio aliorum remediorum, atque ciborum. 26.
—— Illam Catharticis admiſcere ad evacuandam ſimul Cauſſam Febris, error eſt. 89.
—— Eandem obeſſe pinguibus, ipſamve poſt annum, vel poſt ſeptennium ſaltem Febres iterum, alioſve morbos accerſcere, ridiculum eſt. 7.
—— Humano Sanguini recenter educto commixta illius concretionem, ut putarunt aliqui, non impedit. 34., & 35.
—— Utiliter commiſcetur cum Conſervis, Syrupis &c. 96.
—— Creditur cauſſam Febris figendo, intus detinere ad graviora mala inducenda, ſed perperam. 24.
—— Item. 31. uſque ad 33.
—— Relinquit Sanguinem in eo ſtatu, in quo illum reperit, nec adverſus illius impuritates pugnat. 107.
—— Sive in formâ ſolidâ exhibeatur, ſive liquidâ, ſive in Vino tenviore, ſive in generoſiore, ſive præviâ, ſive omiſsâ infuſione, (quod perinde eſt) Febrim tollit. 4.
—— Cauſſæ Febrium antecedenti per viam ſolius alterationis, non evacuationis adverſatur. 28.
—— Neque figit, neque fundit humores, aut Sanguinem. 29., & 30.
—— Quid vere efficiat, cum Febres ſiſtit. 404.
—— Si offeratur doſi congruâ in Febre Intermittente, poteſt Medicus certo ſpondere Febrim minime redituram. 5.
—— In Perniciofarum extremo periculo quum offeratur, expectanda eſt Acceſſionis Remiſſio. Vide, *Remiſſio Acceſſionis*.
—— Narcoſim nullam in ſe continet. 8.
—— Niſi in principio Subcontinuæ Malignantis, quæ Corruptiva futura ſit, exhibeatur, non amplius poteſt utiliter ægrotanti exhiberi. 400., 401.
—— Eſſe Antidotum Hæmoptoës habitualis, ut *Morton* aſſerit, Auctor non admittit. 521.
—— Infuſa Clyſteribus imbecillium eſt virium. 543.
—— Coctionem quandam humorum illicò aſſumpta patenter inducit. 9., & 408.
—— Hancque poteſt pro libito noſtro inducere ſegnius. 44.
—— Usûs hujuſce, & omiſſionis difficultates. Vide, *Difficultates*
—— Epilepſiæ opem ferre aſſerit *Tozius*. Vide, *Epilepſia*.
—— Epileptico Adoleſcenti viſa eſt levamen afferre. Vide, *Epilepticus*.
—— Febrifugum univerſale hucuſque non eſt. 448.
—— Gravidis, & Puerperis tuto exhibetur. 30.
—— Immo Gravidis febricitantibus convenire aſſerit *Fraſſonus*. 526.
—— Etſi per ſe ipſam innocua, cibus tamen non eſt, ſed Medicamentum, quod ubi nullatenus convenit, ſuſpectum redditur. 532.
—— Stipticitatem plurimis inferens, nonnullis ſolutionem Ventris, ubi extra rem præſcribatur, per accidens ſaltem poteſt obeſſe. 532.
—— Quid poſſit agere in Fermentum Continvarum ab eſſentiâ, cui ſubigendo eſt impar; quidve in humores aliorum Morborum effectores, latet. 534.
—— Ubi non proficit, quandoque obeſſe aſſerit *Morton*. 536.
—— Etſi Sanis ad prophilaxin præſcripta non improbetur, attamen nec laudatur. 538., & 539.
—— Non admodum tuto uſurpari videtur in iis affectionibus Hypocondriacis, quæ non in ventriculi male coquentis dyſcraſiâ conſiſtunt, ſed in nervoſo genere alta jam convulſionum ſemina jecêre. 507.
CHINA CHINA. Vide plura in Verbo, *Cortex Peruvianus*, *Febrifugum Peruvianum*, *Peruvianus Cortex* &c.
CHINÆ CHINÆ virtutem ad pernicioſas Periodicas a ſe detectam, & promulgatam, univerſaliter receptam fuiſſe, lætatur Auctor: Cautiones vero illius uſum inopportunum docentes, atque vetantes haud ſatis eſſe a nonnullis excultas dolet. 540.

CHINAM CHINAM in Hæmoptoë habituali non ut balſamicam, vulnerariam, aut ſtypticam *Morton* conſiderat, ſed ut mere Febrifugam. 520.
Chirurgorum quorundam Caſtrenſium abuſus in præſcribendo *Cortice* in quarumlibet Febrium quoquo modo periodi ſpeciem præſeferentium principio. 419.
Chocolatæ, Coffee, & Thè uſus, ac juvamen anceps. 18.
Cholerica Febris Intermittens perniciofa deſcribitur. 202.
Cholericarum Febrium *Chinâ Chinâ* curatarum Hiſtoriæ. 294. uſque ad 298.
—— Febris Cholericæ humidæ Hiſtoria I. 294.
—— Ejuſdem Cholericæ humidæ Hiſtoria II. 295.
—— Cholericæ ſiccæ Hiſtoria III. 297.
Cholericis Tertianis occurrit Auctor non multo ante paroxyſmum Bolo paregorico ſibi familiari. 106.
Chylus, & Lympha. Vide, *Lympha*, & *Chylus*.
Cibi diſtantia ab aſſumpto *Cortice* quænam. Vide, *Intervallum*.
Cichorii ſuccum ſine metu noxæ præſcribentes, Cichorium probe conditum ſæpe preſcribunt. 19.
Cichorium controvertitur, an ad caliditatem magis vergat, an ad frigiditatem. 18.
Circunſtantiæ, in quibus certo licet *Corticem* offerre in Subcontinuarum Malignantium principio. 412.
Circunſtantiæ graviſſimæ, quæ validam *Corticis* adminiſtrationem & ſuadent, & admittunt. 240., & 241.
Clyſteribus infuſa *China China* imbecillium eſt virium. 543.
Coctionem quandam humorum patenter illico inducit aſſumptus *Cortex*. 9., & 408.
Coctionem illam humorum, quam cito ſolet *Cortex* inducere, poteſt pro libito noſtro inducere ſegnius. 44.
COLE opinio circa Intermittentium Cauſſas. 53.
Comitata Febris quænam. 444.
Commixtionem Medicamentorum cum *Chinâ Chinâ*, vehiculo neceſſario excepto, *Sydenham* damnat. 102.
Comparatio inter ſuppreſſionem Febris Intermittentis Comitatæ, Subcontinuæ tardigradæ,& Subcontinuæ velocioris.415. 416.
Comparatio *Mortoni* inter curationem Febrium Proportionatarum in Malignas Synochos tranſeuntium peractam *Cortice*, & peractam ſine *Cortice*. 470.
Comparatio usûs Sulphuris in depellendâ Scabie cum uſu Corticis in expugnandis Febribus Intervallatis vulgaribus data, & explicata. 540. 541.
Complicationes Febrium quot, & quales apud Antiquos. 482.
—— Omnes illas non facile admittit Auctor: ad abundantiam tantum eas ſupponit. 482. 483.
Conditio neceſſaria pro utili oblatione congruæ doſis *Chinæ Chinæ* in Perniciofis, mortem cæteroqui intra horas 24. illaturis. 243.
Conditiones Depurativæ Intermittentis.110., & 111.
Conformationem fœtûs cujuſcunque fuiſſe coævam Mundo in primo ſuæ ſpeciei Ovo opinantur Neoterici non pauci. 66.
—— Eam de novo fieri videtur libentius opinari Auctor. 66.
Continentes Febres quænam ſint Auctori. 442. Item. 453. Item. 459.
—— Quænam ſint *Mortono* 453. Item 458.
Continentes Febres humorales nullas ſolet ſanare *Cortex* experientiâ Auctoris. 447., & 448.
—— Quænam *Cortice* ſint fortaſſe curabiles, ſi quæ ſunt, & quando. 449.
Continva Proportionata. Vide, *Proportionata*.
Continva Periodica. Vide, *Proportionata*.
Continua Periodica quælibet. Vide *Febris quælibet*.
Continuarum, & Intermittentium Febrium ſimilitudo, & diſſimilitudo. 103., & 104.
Continuarum Febrium Fermentum ipſi ab intrinſeco Sanguini inſidet. 104.
Continuitas Periodicarum perniciofarum acquiſita ſolum in progreſſu, aliter conſideranda, & tractanda eſt ac acquiſita in principio. 213.
Continuitas in Subcontinuæ progreſſu ſuperveniens, ſi celerrimo properet gradu, *validâ*, ut in reliquis Perniciofis, *Corticis* oblatione curanda eſt. 247.
Continuitas Febribus Intermittentibus circa initia ſuperveniens, poteſt quandoque procedere ab influxu copioſo, & celeri Fermenti extranei redundantis potius, quam ex pravâ Sanguinis diatheſi. 411.
Continuitas blanda Febrium Subintrantium ſine gravi ſymptomate, non conſtituit Subcontinuam Febrem Perniciofam; ſed

conti-

continuitas cum gravitate ſymptomatum conjuncta, quæ acutiem ſimul oſtendit. 211.
CONYGII opinio de *Chinâ Chinâ* Fermenti febrilis particulas diſſociante, ac diſtrahente, non plane recipitur. 39.
CORGHIUS Aſthmati *Chinam Chinam* opitulari teſtatus eſt Auctori. 502.
—— Idque Hiſtoriâ confirmavit. 502. & 503.
Corruptiva Intermittens ab ipſo initio *Cortice* poteſt curari. 103.
Corruptivæ Febris *Chinâ Chinâ* feliciter curatæ exempla duo. 144.
Corruptivæ Intermittentes, quocunque tempore tales ſe prodeant, *Cortice* ſunt curandæ. 112., & 113.
—— Et quo pacto. Vide, *Quo pacto*.
Corruptivæ Intermittentis conditiones. 111.
CORTEX PERUVIANUS nullas evacuationes criticas ſiſtit, ſed tantum ſymptomaticas. 30.
—— Unicâ, & antiquâ doſi exhibitus in paroxyſmo leviore, correſpondentem tantum leviorem fugare ſolet, non graviorem: oblatus vero in graviore fugat utrunque. 91.
—— Etiamſi abſorbendo Fermentum febrile dicatur illud figere, non tamen figit cruorem, qui fermenti ſubjectum eſt. 30., 31., & 32.
—— Noxius non eſt, cum non proficit, ſeu cum Febrem non pellit; ſed potius aliquando forſan cum nimis cito proficit: hoc eſt, cum Febrem aliquam citò ſubmovet, quam expediret ſinere progredi. 419.
—— Si quid attulit incommodi, non ſuâ certe culpâ, ſed offerentis attulit. 5.
—— Adulterinus quãdoq; poteſt nos fallere. 4.
—— Caute offerendus in Intermittentium principio. 131.
—— Experientiâ Auctoris nullas Continentes Febres Humorales ſolet ſanare. 447 448.
—— Quas forte ſanet, ſi quæ ſunt, & quando. 449.
—— Non exhibendus deploratis omnino. Vide, *Cautela*.
—— Doſi liberaliori exhibitus obeſſe non poteſt. Vide, *Doſis liberalior*.
—— Vel nullam, vel facilem tantum, ac ſalubrem evacuationem excitat *Cortex*. 8.
—— Ejuſdem offerendi exemplum in Perniciofis. 245. 246.
—— Febribus nullis, quæ Simplices vocantur, ut Hecticis, Synochis imputribus, aut Ephemeris aptatur *Cortex*. 447.
—— Eundem offerendi formula. Vide, *Formula*.
—— Febrem Depurativam ſiſtendo imprudenter, magis noxius *Cortex* eſſe poteſt, quam ſi Febribus illum non admittentibus adhibeatur. 531., & 534.
CORTICE in extremis anguſtiis oblato, ſi intra illum eundem paroxyſmum occumbat Æger, nil imputandum Remedio. 268.
—— In Febribus Intermittentibus paullo ante acceſſionem epoto, nonnullos in Angliâ occubuiſſe, narrat *Sydenham*. 532.
—— De exhibendo, vel omittendo *Cortice* Difficultates. Vide, *Difficultates*.
CORTICEM PERUVIANUM ſunt qui non a trunco, vel ramis, ſed a radice Arboris detrahi putant. 524.
—— Illum, ejuſdemque germani, & vegeti notas deſcribere Auctor renuit. *Ibidem*.
—— Optimus ille cenſendus, qui aliâs profuit. Ibidem.
CORTICEM neque figere, neque fundere Sanguinem experientiâ patet. 30.
—— Eundem neque tormina, neque teneſmum, neque abortum in prœgnantibus excitare. 526. 527.
—— Eundem olim in Angliâ abiiſſe in contemptum ob Caſus infauſtos ab illius oblatione paullo ante acceſſionem factâ obſervatos, refert *Sydenham*. 532.
—— Hujuſmodi tamen malo facile fuiſſe proſpectum exhibendo Febrifugum declinante ſolum, vel ſoluto paroxyſmo aſſerit idem Auctor. 533.
—— Eundem tamen in Benignis Intermittentibus, invadente paroxyſmo, primis temporibus a ſe, aliiſque fuiſſe innoxie ſemper exhibitum aſſerit idem, qui ſupra. *Ibidem*.
—— Qui propterea aliam eorum eventuum cauſſam fuiſſe autumat. *Ibidem*.
—— Eundem plane obeſſe in Continuis ab eſſentiâ affirmat *Sydenham*. Vide *Peruvianum Corticem*.
CORTICEM in Febricitantibus Arthritidi obnoxiis, Cauſſam Febris reprimendo, Arthritidis Cauſſam nequaquam repreſiſſe; immo Podagram extinctæ febri paullo poſt ſuperveniſſe obſervavit Auctor. 504.
CORTICI nonnunquam adſcripta curatio tardior, Auctori redditur incerta. 470.
CORTICIS Actio. Vide, *Actio Corticis*.
CORTICIS Innocentia. Vide, *Innocentia Corticis*.

COR-

CORTICIS vis validiſſima,& ignota,coacta ſe ipſam incaſſum exerere contra objectum ſibi improportionatum in Morbis, in quibus non convenit, ſatis probat oblationem Remedii iis caſibus temerariam, & de damno ſuſpectam. 535.

CORTICIS uſus ubi non adſit probabilis conjectura poſſe illum prodeſſe, adſitque experientia de illius invaliditate, rationabilis non eſt. 530., & 539.

CORTICIS ſubſtantia ſuapte naturâ eſt inſons; ſed ob incongruvam, vel intempeſtivam oblationem poteſt eſſe noxia. 531.

CORTICIS noxa ob imprudentem, vel temerariam oblationem contingens, non eſt crimen illius, ſed Medici perperam præſcribentis. 531.

CORTICIS virtus ſicuti Cauſſæ Febrium Periodicarum adverſatur in noſtram utilitatem, ſic ubi hujuſmodi Cauſſam non invenit, forſitan poteſt alicui fortuitæ diſpoſitioni noſtri Corporis adverſari nonnunquam in damnum noſtrum. 536.

CORTICIS PERUVIANI uſus ad expugnandas Febres Intervallatas vulgares &c. Vide, *Peruviani Corticis uſum*.

CORTICIS PERUVIANI virtus ad Perniciosas Intermittentes. Vide, *Chinæ Chinæ virtutem*.

CORTICIS Subſtantia. Vide, *Subſtantia*.

CORTICIS ſex Scrupuli ſejunctim aſſumpti non æquivalent activitati, licet æquivaleant ponderi duarum Drachmarum uno hauſtu aſſumptum. 92.

CORTICIS effectus citus cito dignoſcitur, an ſperabilis. Vide, *Effectus*.

CORTICIS uſus exuberans. Vide, *Uſus*.

Corticis Fraxini cum *Peruviano Cortice* collatio pro fugandis Febribus. 21.

CORTICIS PERUVIANI effectus eſt inhibere non paroxyſmum ipſum, quo exhibetur, ſed correſpondentem. 268.

Criſis copioſa per urinam modicâ inſimul diarrhæâ comitatam poſt uſum *Corticis* ſubſequuta. 342.

—— Eadem Criſis per urinam ſimul, & ſudorem, poſt uſum ejuſdem *Corticis*. 343.

Criticæ evacuationes. Vide, *Evacuationes nonnunquam*.

Curatio præſentanea Febris Pernicioſæ non minus exigit regulariter quâm *drach.* vi. *Corticis*, nec plus quâm *unc.* I. 237.

—— Integra vero, ac univerſalis curatio, *duabus* plus minus *unciis Chinæ Chinæ* perficitur. 246.

Curatio Pernicioſarum in genere. Vide, *Idea*.

Curatio, quæ ad Morbos diuturnos, & non Febriles ſolet adhiberi, ea ipſa eſt, quæ Febribus adhibetur, quando curantur *Cortice* 408.

Curatio Febrium, & quorunvis Morborum, facta per abſorptionem principii peccantis, obnoxia eſt reviviſcentiæ ejuſdem principii. 408., & 409.

—— Melior eſt propterea, ſi fiat per febrilis efferveſcentiæ deflagrationem, quando hæc *perfecte* ſuccedit, quam ſi fiat medio *Cortice* per abſorptionem Fermenti, adeoque illa Curatio ſub tali conditione, cæteris paribus, huic anteponenda. 410.

—— Non ideo tamen videtur hæc in caſibus periculi ancipitis abſolute rejicienda. 409.

Curatio Pernicioſarum Periodicarum ope *Chinæ Chinæ* probabiliter exercetur quodammodo indirecte, & fortuito, ubicunque generice ad Febres Continuas, & pericuIoſas ea ſolet adhiberi, ut in Galliâ, & alibi. 188.

Curatione Febrium, ut ajunt, methodicâ inſtitutâ, Medicus ſe gerit ut Inſpector Morbi, & ut miniſter Naturæ: curatione vero inſtitutâ per *Chinam Chinam*, ſe gerit ut Arbiter Morbi, & ut Inſtaurator Naturæ. 405.

Curationes inſignes Pernicioſarum Periodicarum ex quâvis earum ſpecie, *Chinâ Chinâ* peculiariter adminiſtratâ ſanatarum, ordinatim diſpoſitæ 294. uſque ad 396.

D.

D'AQUIN quid opinetur circa Febrium Intermittentium Cauſſas, & *Chinæ Chinæ* actionem in illas. Vide *Aquin*.

DAVINIUS Sereniſſimi Mutinæ Ducis Medicus, & Auctoris Collega, Lucubrationes quaſdam tum Latino, tum Hetruſco Idiomate conſcripſit in laudem *Corticis Peruviani* ſub nomine *Hectoris e Valle*. 365.

—— Diluitur umbra quædam, quam prædictæ Lucubrationes præter intentionem offundere viſæ ſunt aſertionibus Auctoris, quibus ſe prodidit primum repertorem in Urbe ſuâ Methodi curandi per *Chinam Chinam* Pernicioſas Intermittentes. 365. ad 372.

—— Illius modeſtia laudatur. *Ibidem*.

—— Quæ methodus illi familiaris in exhibendo *Cortice*. *Ibidem*.

Deco-

Decocta aliorum Corticum, & Lignorum pluries, ac diu uſurpantur cum incertitudine eventus: Cur non & *Cortex Peruvianus* cum certitudine? 23.
Definitio Febrium Periodicarum Pernicioſarum in communi. 200.
Defunctorum aliquot *Cortice* modo tractatorum, & modo non, Hiſtoriæ. Vide, *Hiſtoriæ Defunctorum*.
Dejectiones alvinas tum ſpontaneas, tum artificiales, ut plurimum in Febribus Intermittentibus parum proficere, experientiâ comprobatur. 118. & 119.
—— Hiſtoriæ idipſum teſtantes. 119. ad 122.
—— Hiſtoria I. 119.
—— Hiſtoria II. 120.
—— Hiſtoria III. *Ibidem*.
—— Hiſtoria IV. 121.
—— Hiſtoria V. *Ibidem*.
—— Hiſtoria VI. 122.
Depurativa, ſeu Perfectiva Febris Intermittens, non ab initio ſupprimenda per *Corticem*. 103.
Depurativæ Intermittentis conditiones. 110., & 111.
Depurativam Intermittentem, licet *Cortice* curari poſſit, tutius videtur non curare. 111.
Depurativam nonnunquam, & nonnunquam Corruptivam naturam Intermittentium efficiunt plura. 110., & 111.
Depurativam Febrem qui ſiſtit. Vide, *Febrem Depurativam*.
Depurativas Febres præſertim circa initia ſiſtendo &c. Vide. *Febres Depurativas*.
Deſcriptio Methodi lentioris ad curandas Subcontinvas Pernicioſas. 244. 245.
Deſcriptio Specierum omnium Febrium Periodicarum Pernicioſarum. 202. uſque ad 215.
Diæta quæ ſervanda tempore uſûs *Corticis* in Pernicioſis. 249.
Diagnoſis pernicioſi ſymptomatis a non pernicioſo illuſtratur exemplo. 209.
Diagnoſis Febris Subcontinuæ Pernicioſæ, illiuſque ortus, atque progreſſus. 213. uſque ad 215.
Diaphoreticæ Intermittentis pernicioſæ deſcriptio. 204.
Diaphoreticarum Febrium *Chinâ Chinâ* curatarum Hiſtoriæ. 311. uſque ad 320.
—— Diaphoreticæ Febris Hiſtoria I. 311.
—— Hiſtoria II. 316.
—— Hiſtoria III. 317.
Differentiæ Febrium Periodicarum Pernicioſarum ab earum ſymptomatis peculiaribus derivatæ. 200.
—— Prima Febrium Intermittentium Pernicioſarum differentia, quæ *Cholerica* dicitur. 202.
—— Item & quaſi *Dyſenterica*. Ibid.
—— Secunda differentia, quæ dicitur *Subcruenta* 203.
—— Item & *Atrabilaris*. Ibidem.
—— Tertia differentia *Cardiaca* nuncupata. 203. 204.
—— Quarta ſpecies *Diaphoretica* dicta. 204.
—— Quinta ſpecies, quæ *Syncopalis* appellatur. 205.
—— Sexta quæ dicitur *Algida* Ibid.
—— Septima, nempe *Lethargica*. 206.
—— Octava denique, quæ Subcontinva nuncupatur. 212. ad 215.
Difficultates contra uſum *Corticis* in mitioribus febribus afferri ſolitæ, & per modum fictionis etiam admiſſæ, in caſibus præcipiti exitii locum non habent. 148.
Difficultates quænam ſint contra uſum *Corticis* in Subcontinvarum Malignantium principio. 400., 401., 402.
—— Quæ contra omiſſionem *Corticis* in principio Subcontinvarum Malignantium. 402., & 403.
Diſcrepantia inter *Mortoni*, & Auctoris Methodum. 256.
Diſcrepantia quænam ſit inter curationem Febrium tum methodice, tum ſponte, tum ope *Corticis* abſolutam, & curationem aliorum Morborum præſertim Chronicorum. 407. 408.
Diſcrepantia practica inter oblatum, & non oblatum *Corticem* in Subcontinuarum Malignantium principiis ex *Mortono*. 417. 418.
Diſcrimen inter Febres certum exitium, & inter alias anceps tantum periculum inferentes, quoad oblationem *Corticis*. 432. 433.
Diſcrimen quodnam intercedat inter curationem Febrium methodicam, vel etiam ſpontaneam, & eam, quæ fit ope *China Chinæ*. 403. ad 406.
Diſtributio congrua doſis *Corticis* pro citâ, & certâ curatione Febrium Pernicioſarum 237. ad 239.
Diſtributio Hiſtoriarum Curationum Inſignium ſecundum variam Pernicioſarum actionem in triplicem humani Corporis regionem inſtituta. 294.

Diſtributione *Corticis* congruenter factâ, curantur Pernicioſæ Periodicæ cum minori *Corticis* quantitate, ac a multis curentur Benignæ. 244.

Diviſio Febrium omnium ſecundum Auctorem. 438. ad 446.

Diviſio Periodicarum Pernicioſarum, & ſpecierum earundem, ab accidentibus potioribus illas concomitantibus petita. 200.

—— Alia diviſio ad ritus Scholaſticos. 201.

Doctrina Febrium. Vide *Febrium Doctrina.*

DOLÆI de Cauſſis Febrium Intermittentium opinio. 56.

DOLÆUS Purgantia ad tollendas ſimul Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, minusrecte Cortici admiſcet. 56., 57.

Dolor periodicus in Maxillâ ſuperiore *Cortice* ſedari viſus, ſed non curatus. 515., & 516.

Dolorem Ventriculi periodice recurrentem *Chinâ Chinâ* ſanatum refert *Vallisſnerius*. 502.

DONZELLUS (Joſeph) quodammodo ſubſcripſit *Protoſpatario* circa Febrium Cauſſam. 57.

Doſim liberaliorem *Chinæ Chinæ* tum univerſim, tum particulatim conſideratam, obeſſe non poſſe probatur ex *Sydenhamio*, *Mortono*, *Monginotio*, & *Charas*. 186., & 187.

Doſis liberalior *Chinæ Chinæ* experientiâ 40 circiter annorum Auctori familiaris, in uſu eſt quoque apud alios Practicos. 247. 248

DUCIS DE LESDIGUIERES defuncti Hiſtoria. 421. 422.

Dyſenterica Febris Intermittens Pernicioſa deſcribitur. 202.

Dyſentericæ Febris *Chinâ Chinâ* curatæ Hiſtoria unica *num.* iv. 298.

E.

EFfectus *Corticis* citus cûm ſit, cito dignoſcitur, an ille ſperari debeat, necne, ubi idem *Cortex* in caſibus ancipitis naturæ fuerit oblatus. 418.

Emetica, & Cathartica Fermento febrili ſæpius analoga, & Febrim *Cortice* curatam ſtatim revocantia, Cauſſam febrilem nequeunt evacuare. 46.

Emetica, aut Cathartica nequeunt Fermentum Intermittentium &c. Vide. *Cathartica*, & *Emetica nequeunt*.

Epilepſiæ *Chinam Chinam* opem ferre, aſſerit *Tozzius*. 502.

Epileptica quinquagenaria viſa eſt curari *Cortice*; nec tamen curata eſt. 513.

Epilepticus Adoleſcens ab uſu *Corticis* plurimum levaminis viſus eſt ab initio reportaſſe; minime tamen ſanatus eſt. 514. 515.

ETTMULLERI Sententia de Febrium Intermittentium Cauſſis. 55.

Evacuatio Cauſſæ febrilis ſæpe ſuccedit aſſumptioni *Corticis* ſub velamine conſuetarum excretionum. 40.

—— Nulla ſenſibilis exigi debet a *Chinâ Chinâ*, etiamſi hæc dicatur febrile Fermentum præcipitare. 29.

Evacuatio artificialis in Febribus Intermittentibus neque a Cauſâ Conjunctâ indicatur, neque ab Antecedente. 26., & 27.

Evacuatione ſenſibili, datis etiam Galenicorum principiis, ſæpius opus non eſt pro curandis Febribus. 44.

Evacuationem vel nullam, vel facilem tantum, ac ſalubrem excitat *Cortex*. 8.

Evacutiones omnes ad Febrium Intermittentium curationem damnat *Morton*. 47. 48.

—— Ita ſentit & *Sydenham*. 48., & 49.

Evacuationes nonnunquam criticæ ſuccedunt poſt *Chinam Chinam* aſſumptam. 25.

Evacuationis defectus cuilibet alio præter *Chinam Chinam* Specifico Febrifugo poſſet imputari. 59.

Evacuationibus ad exceſſum uſque tentatis, *Cortex* uſurpandus ſaltem eſſet loco Febrifugorum ineptorum. 90.

Evacuatis ſine Febris levamine copioſis humoribus, Ægrum ab imminente lethali ægritudine ſaltem præſervatum pronunciant curantes Medici. 16.

Excretiones copioſæ in Febribus, materiâ incoctâ, quamvis ſpontaneæ, vel morbi longitudinem, vel difficilem ſolutionem protendunt. 27.

Exempla oblationis *Corticis* vario cum ſucceſſu inſtitutæ variis Intermittentium temporibus, & in circumſtantiis variis Febrium modo Depurativarum, & modo Corruptivarum, taliumque modo ob ſolam diuturnitatem, & modo ob ſupervenientia gravia ſymptomata. 123. ad 144.

—— Hiſtoria I. 123.

—— Hiſtoria II. 126.

—— Animadverſio Auctoris in oblationem *Corticis* non ſatis felicem in Intermittentium principio. 127.

—— Hiſtoria III. *Ibidem*.

Hiſto-

—— Hiſtoria IV. 128.

—— Animadverſio Auctoris in oblationem adhuc minus felicem in Intermittentium plane depurativarum prægreſſu. 129. & 130.

—— Hiſtoria V. 130.

—— Hiſtoria VI. 131.

—— Hiſtoria VII. *Ibidem*.

—— Hiſtoria VIII. 132.

—— Hiſtoria IX. 133.

—— Hiſtoria X. 134.

—— Hiſtoria XI. *Ibidem*.

—— Hiſtoria XII. 135.

—— Hiſtoria XIII. 136.

—— Hiſtoria XIV. 137.

—— Hiſtoria XV. 138.

—— Hiſtoria XVI. 140.

—— Hiſtoria XVII. 141.

—— Hiſtoria XVIII. ſpecialiter notanda. 142.

Exemplum pro innuendâ præſtantiâ Methodi Auctoris. 253. 254.

—— Aliud illuſtrans diagnoſim pernicioſi Symptomatis a non pernicioſo. 209.

Exemplum Circunſtantiarum graviſſimarum, quæ *Corticis* adminiſtrationem validam & ſuadent, & feliciter admittunt, & quomodo. 240., & 241.

Exemplum offerendi Corticem in Pernicioſis lentiore Methodo, indicatâ ordinatim diſtributione remedii. 245. 246.

Experientiam, praxinque propriam nonnihil hæſitantem circa oblationem *Corticis* in Subcontinvarum Malignantium principio exponit Auctor, ab alienâ complementum ſperans. 433.

Experimenta Auctoris circa plurima, quæ Lumbricos dicuntur necare, conſumerando inter hæc *Chinam Chinam*. 509. ad 512.

Experimenta ex *Cortice* commixto cum ſuccis humanis, præſertim cum Sanguine, & Bile. 34.

Experimenta quædam ad *Corticis* vim ſenſibiliter explorandam ferme incaſſum ab Auctore inſtituta. 34.

Extracta, Tincturas &c. *Chinæ Chinæ* noverunt & primis illius temporibus Medici, qui tunc aderant. 97.

Extractum *Chinæ Chinæ*, & Tinctura illius utilia ſunt, ſed utiliora, ſi illis ſubſtantia ipſa *Corticis* adjungatur. 95.

F.

FEbrem Depurativam qui ſiſtit per *Corticem*, tollit de medio remedium abſumptivum Cauſſæ morbificæ, ut illi ſubſtituat aliud mere abſorptivum cum incertâ ſubactione ejuſdem Cauſſæ. 534.

Febres Depurativas præſertim circa initia ſiſtendo peccatur contra Aphoriſmum Hippocratis: *Quæ judicantur* &c. 534. & 535.

Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes poſſe aliquo modo leniri *Cortice*, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito *Morton*, & Auctor non diffitentur. 518.

Febres Malignæ ab ortu. Vide, *malignæ Febres*.

Febres Intermittentes, Ardentes, Inflammatoriæ &c. Vide, *Intermittentes Febres*, *Ardentes*, *Inflammatoriæ* &c.

Febres in ſuis tranſmutationibus poſſibilibus quendam veluti Circulum inperfectum videntur agere. 498.

Febres imminentes (ita & alias ægritudines) ſicuti licet impedire ne adveniant, cum fieri poteſt, ita congruum videtur eas impedire per *Corticem*, ne progrediantur, poſtquam advenêre. 411.

Febres ab ortu Intermittentes, ut tales eſſe conſiderandas etiam poſt acquiſitam recenter continuitatem, & *Cortice* curandas docent *Morton*, & *Sydenham*. 186.

Febres evacuationibus non eſſe curandas ab actione *Corticis* deduxit *Borellus*. 24.

Febribus nullis, quæ Simplices vocantur, ut Hecticis, Synochis imputribus, aut ephemeris aptatur actio *Corticis*. 447.

Febrifuga vera non ſolent eſſe ſenſibiliter evacuantia 28.

—— Quæ talia ſunt apud Auctores, atque vehementia, inutilia ſunt, & noxia. 15.

Febrifuga nonnulla vegetabilia in locum *Peruviani Corticis* ſuffecta, eodem ſunt imbecilliora. 5.

—— Ita, & alia quævis Febrifuga. *Ibid*.

Febrifugorum quorundam vis alchalica. Vide, *Sennertus vim alchalicam*.

Febrifugum univerſale hucuſque non eſt *China China*, licet aliqui ſe Arte talem eam reddidiſſe putent. 448.

Febrifugum diu quæſitum reperitur in *Cortice*, ſtatimque repertum rejicitur. 17.

FEBRIFUGUM PERUVIANUM ſaltem loco Febrifugorum ineptorum uſurpandum, poſt tentatas ad exceſſum uſque evacuationes. 90.

Febrile Fermentum. Vide, *Fermentum Febrile*.

Febris fere quælibet tranſit in quamlibet, ubi aliqua ſit inter illas ſymboleitas. 498.

Febris Algida, Ardens, Atrabilaris, Cardiaca, Cholerica, Comitata, Continua, Diaphoretica, Dyſenterica, Inflammatoria, Lethargica, Lenta, Maligna ab ortu, Subcontinua, Subcruenta, Subintrans, Symptomatica, Syncopalis, Verminoſa &c. Vide, *Algida Febris*, *Ardens*, *Atrabilaris &c.*

Febris quælibet periodica Continua quò magis ad naturam Intermittentium accedit, eò facilius ſe ſubmittit actioni *Corticis*; Quò vero magis accedit ad naturam Continentium, ſeu Synochorum, eò facilius eidem ſe ſubtrahit 458 Item. 477.

Febris ſecundum *Campanellam* Morbus non eſt, ſed Remedium contra morbum. 404.

Febris acuta facta. Vide, *Acuta facta Febris*.

Febris quibus modis ſolvi conſueſcat. Vide, *Quibus modis*.

Febris Pernicioſæ periculum extremum. Vide, *Periculum extremum Febris* &c.

Febrium Intermittentium origo. Vide, *Intermittentium Febrium origo*.

Febrium Doctrina etſi utrunque Syſtema mechanicum, tam Solidorum ſcilicet, quam Fluidorum fatiget, nihilominus congruentius videtur ſuperſtrui huic, quam illi. 229. 230.

Fœtûs Conformatio. Vide, *Conformationem fœtûs*.

Fermenti nomen in Febribus metaphorice uſurpat Auctor. 60.

—— Ubi non bene ſonat, aut ſuperfluit, longe rejcit. 60.

—— Exoſum eſt Mechanicis præſertim Solidorum Syſtema profitentibus. 60.

Fermenti, ſeu potius Menſtrui nomen, & uſus in opere digeſtionis videtur adoptari ab Auctore; ſed hæſitanter. 67. 68.

Fermenti Febrium Intermittentium Minera potius ultra, vel citra Sanguinem ſita eſt, quam intra. 76.

Fermenti Pernicioſi, ſeu venenati natura. Vide, *Natura Fermenti Pernicioſi*. &c.

Fermenti Febrium Intermittentium extra cruorem videtur ſuadere coacervationem actio Corticis. 107.

Fermenti febrilis abſorptio. Vide, *Abſorptio*.

Fermenti febrilis Acredinem. Vide. *Acredinem*.

Fermenti, ſeu Succi Febrilis ſtagnatio temporanea requiri videtur ad efficiendam periodum. 76.

Fermentorum Pernicioſas, & non Pernicioſas producentium ſymbolejtas. Vide, *Uniformitas*.

—— Illius ſola retuſio a ſalibus *Chinæ Chinæ* facta, abſque ullâ etiam ſenſibili evacuatione, ſufficit ad curationem Febrium. 40.

—— Excretio ejuſdem â *Chinâ Chinâ* abſorpti (ſiqua nonnunquam requiritur) ſæpius ſuccedit abſque ſenſibili conſuetarum evacuationum incremento. 88.

Fermentorum Symboleitas & uniformitas. Vide, *Uniformitas*.

Fermentum Continuarum ipſi ab intrinſeco Sanguini inſidet. 104.

Fermentum Intermittentium. Vide, *Intermittentium Fermentum*.

Fermentum Pernicioſarum. Vide, *Pernicioſarum*.

Fermentum Pernicioſum. Vide, *Pernicioſum Fermentum*.

Fermentum febrile ſubit potius poros *Corticis*, quam iſte poros illius. 39., & 40.

—— Sic abſorptum a Cortice per ordinarias Naturæ vias ſenſim, & ſponte ſolet excerni. 40.

—— Pro varia Subjectorum conſtitutione, & Succorum commixtione, modo indolis Colliquativæ, modo Coagulativæ poteſt evadere. 225.

—— Vel non ſtabulatur in cavitatibus Ventriculi, & Inteſtinorum, vel ſaltem ab iis per purgantia, & vomitoria non ſolet educi. 46.

—— Debet leniri potius, & corrigi, quam evacuari, & agitari. 75.

—— Sub conſuetis, nec adauctis evacuationibus, poſt epotam *Chinam Chinam* ſæpius excernitur. 25. Item. 88.

—— Credi poteſt habere ſtructuram Bili, vel Oleo quadantenus analogam. 39.

—— Ipſius fixatio, ſeu depreſſio per abſorptionem a *Cortice* peracta, eſt vera omnium Febrifugorum, aliorumque Specificorum, quæ paſſim adhibentur intentio. 33.

—— Commoda ejuſdem ſedes videntur eſſe Glandulæ Meſenterii in Intermittentibus. 71.

—— Ejuſdem correctionem aliquam per Clyſteres tentat Auctor. 286. 287.

Fer-

Fermentum quid reddat Venenatum. Vide, *Venenatum, ſeu Pernicioſum magis* &c.
Fluida in machinâ humani Corporis quid pluris præſtent ad motus omnes, quam ſuum eſſe mere fluxile. 63.
—— Ad id confert plurimum eorum craſis, ſeu determinata compages. 63.
—— In ipſis, & eorum motibus elegantiſſimam eſſe Mechanicen, ſed nobis inexplicabilem. 64.
—— Principium hujuſmodi mechanices in Fluidis vitalibus eſſe id, quod ab *Hippocrate* dicitur: *Impetum faciens*. 64.
—— Illuſtratur aſſertum hoc exemplo Molendini, aliarumque machinarum Hydraulicarum, & Pneumaticarum ſimul. 64. & 65.
Fluidi nomine intelligendum quidquid actu fluit, vel aptum eſt fluere. 65.
Fluidorum Syſtemati adhæret Auctor potius, quam Solidorum. 60.
—— In utroque Syſtemate æque difficulter explicatur ratio febrilis periodi. 60.
Fluidorum gravitas major, vel minor. Vide, *Gravitas*.
Fluidorum motus primario a ſpiritu illis interecluſo, & ſecundario tantum a Solidis derivandus. 62. 63.
Fluxus Alvi. Vide, *Alvi fluxus*.
FONTANÆ objectionibus reſpondit Auctor. 168.
Formula antiquior exhibendi *Corticem* in Benignis Intermittentibus, reliquis omnibus anteponenda, dummodo opportune repetatur, & continuetur uſus remedii. 96.
Formula certior, & ſimplicior fugandi diuturnas Intermittentes, & Recidivas arcendi. 99.
Formula duplex offerendi *Corticem* ex *Sydenhamio*. Ibidem.
—— Alia ejuſdem pro Infantibus. *Ibidem*.
Formulæ *Corticem* præſcribendi plures ex *Mortono*. 100.
—— Tinctura ejuſdem diluta pro delicatulis. *Ibidem*.
FRASSONI obitus Anno 1680. 4.
—— Ejus diſciplinam in praxi ſubiit Auctor Anno 1677. *Ibidem*.
—— Illius methodus in uſu *Chinæ Chinæ*. 3.
—— Ejuſdem Epiſtolâ ſibi inſcriptâ confirmat *Badus* virtutem Peruviani *Corticis*. Ibidem.
—— Ejuſdem Dictum. 526.
FRASSONO Curationes omnes medio *Cortice* inſtitutæ feliciter ceſſerunt. 4.
—— Caſus ſingularis excipitur. *Ibidem*.
FRASSONUS Auctoris Præceptor laudatur. *Ibidem*.
—— Inter primos *Chinæ Chinæ* fautores connumerandus. 3.
—— Gravidis Febricitantibus convenire, non adverſari *Corticem* aſſerit. 526.
Fraxini Cortex. Vide, *Corticis Fraxini*.

G.

GALENI, & HIPPOCRATIS doctrina purgationem in Febribus minime ſuadet. 50., & 51.
Galenicorum etiam datis principiis, ſæpius evacuatione ſenſibili opus non eſt pro curatione Febrium. 44.
Glandulæ Meſenterii commoda ſedes eſſe videntur Fermenti febrilis in Intermittentibus. 71.
GRAAF circa Cauſſas Febrium Intermittentium *Sylvio* ſubſcribit. 53.
Gravida Septimeſtris ex Subcontinuâ Acutâ per *Chinam Chinam* curata, & ad partum felicem perducta. 335. ad 337.
—— Aliæ pariter. 385.
Gravida quadrimeſtris Cholericâ Febre laborans *Cortice* copioſe epoto ſanatur, & partum edit ſuo tempore felicem. 295. ad 297.
Gravidis, & Puerperis tuto exhibetur *Cortex*. 30.
—— Item 525. uſque ad 528.
Gravidis Febricitantibus *Chinam Chinam* non modo non adverſari, ſed & ſpecialiter convenire ex *Fraſſono*. 526.
Gravitas major, vel minor Fluidorum ligno graviorum, præciſe non efficit faciliorem, vel difficiliorem ligni ſubmerſionem, ſed facilior, vel difficilior ingreſſus particularum fluidi intra poros ligni. 36.

H.

HAllucinatio *Mortoni* Hæmoptoën Habitualem *Chinâ Chinâ* curare molientis. 522.
Hallucinatio nonnullorum circa Textum *Ramazzini*. 478.
—— Interpretatio germana ejuſdem Textus. 480.
Hallucinationem ſuam fatetur Auctor circa Epiſtolam *Lanciſii* ſibi inſcriptam. 478.

HECQUETUS laudatur ab Auctore, & colitur. 60., & 229.
Hecticæ abuſive dictæ, Lentæ ſcilicet puerorum Febres, a cruditatibus genitæ, *Cortice* ſæpiſſime curantur. 486.
HECTORIS E VALLE. Vide, *Davinius*.
HELVETII Methodi nondum conſcius Auctor, *Chinâ Chinâ* per Clyſteres injectâ, Fermenti febrilis correctionem aliquam tentavit. 542. 543.
—— Eidem tamen methodo parum, vel nihil fidendum cenſet in arduis præſertim caſibus. *Ibidem*.
—— Quibus in circunſtantiis eam tentare liceat. 543.
HELVETIUS nullo per os oblato medicamento, ſed tantum *Cortice* per Clyſteres frequenter injecto, Febres curare ſatagit. 542.
Hemitritæi origo probabilior exponitur. 484.
—— Ejuſdem ortus, & compoſitio varia ſecundum Veteres. *Ibidem*.
—— Curatur *Cortice* ſecundum Auctorem, *Badum*, & *Reſtaurandum*. 485.
Hæmoptoë ſi aliquando eſt merum Symptoma febris Intermittentis, etiam erraticæ (ut ſemper eſſe falſo cenſet *Morton*) probabiliter ſanari poſſet a *Cortice*, Febrem talis Hæmoptoës productricem ſanante. 521., & 523.
Hæmoptoës Accidentalis, & Habitualis differentia ſecundum *Mortonum*. 519.
Hæmoptoës Habitualis Antidotum herculeam eſſe *Peruvianum Corticem*, ut aſſerit *Morton*, non admittit Auctor. 519.
Hæmoptoës a *Mortono* curatæ, ut inquit, per Chinam Chinam Hiſtoria. 522.
—— Animadverſio Auctoris in hanc Hiſtoriam. 522., & 523.
Hippocratis, & Galeni doctrinæ male conformis eſt uſus Purgationis in Febribus. 50.
—— Ejuſdem aphoriſmum. 535.
Hiſtoria peculiaris primæ inventionis, ac adminiſtrationis methodi ab Auctore traditæ. 280. uſque ad 288.
Hiſtoria Præfecti cujuſdam Gallicæ militiæ defuncti. 420.
Hiſtoria Hæmoptoës per *Corticem* a Mortono curatæ. 522.
Hiſtoriæ variæ circa varium *Corticis* uſum in variis Intermittentium non Pernicioſarum circunſtantiis. Vide, *Exempla*.
Hiſtoriæ Algidarum Febrium, Ardentium, Atrabilarium, Cardiacarum, Cholericarum, Comitatarum, Continuarum, Diaphoreticarum, Dyſentericarum, Inflammatoriarum, Lethargicarum, Lentarum, Malignarum, Subcontinuarum, Subcruentarum, Subintrantium, Symptomaticarum, Syncopalium, Verminoſarum &c. Vide, *Algidarum Febrium Hiſtoriæ*, *Atrabilarium Hiſtoriæ* &c.
Hiſtoriæ Defunctorum, quibus falſo vulgatum eſt fuiſſe oblatum *Corticem*, cum vere oblatus non fuerit. 268. ad 273.
—— Hiſtoria I. 268.
—— Hiſtoria II. 269.
—— Hiſtoria III. 270.
—— Hiſtoria IV. 271.
—— Item. 278.
Hiſtoriæ Defunctorum, quibus vere *Cortex* fuit oblatus, tam iis ſcilicet, quibus jam deploratis propinatus fuit indulgendi gratiâ, quam iis, quibus etſi non deſperatis nullatenus profuit. 273. uſque ad 277.
—— Hiſtoria I. 273.
—— Hiſtoria II. 274.
—— Hiſtoria III. *Ibidem*.
—— Hiſtoria IV. 275.
—— Hiſtoria V. 276.
—— Hiſtoria VI. 277.
—— Hiſtoria VII., & VIII. *Ibid.*
Hiſtoriæ Febrium Pernicioſarum *Cortice* curatarum, communicatæ Auctori ab uno ex Collegis illius 376. ad 386.
—— Hiſtoria I. 376.
—— Hiſtoria II. 377.
—— Hiſtoria III. 378.
—— Hiſtoria IV. 379.
—— Hiſtoria V. 380.
—— Hiſtoria VI. 381.
—— Hiſtoria VII. 383.
—— Aliæ plures acervatim enunciatæ. 385.
Hiſtoriæ ab eodem Collegâ in Exedrâ publicâ nunc vices Auctoris ſupplente noviſſime communicatæ. 388. ad 396.
—— Hiſtoria I. 389.
—— Hiſtoria II. *Ibidem*.
—— Hiſtoria III. 390.
—— Hiſtoria IV. *Ibidem*.
—— Hiſtoria V. 391.
—— Hiſtoria VI. *Ibidem*.
—— Hiſtoria VII. 392.
—— Hiſtoria VIII. *Ibidem*.
—— Hiſtoria IX. 393.
—— Hiſtoria X. 394.
—— Hiſtoria XI. *Ibidem*.
—— Hiſtoria XII. 395.

Hiſto-

Hiſtoriæ Febrium Pernicioſarum *Cortice* ſanatarum Auctori pariter communicatæ ab alio ex ipſius Collegis. 372. uſque ad 375.
—— Hiſto ia I. 372.
—— Hiſtoria II. 373.
—— Hiſtoria III. *Ibidem*.
—— Hiſtoria IV. 374.
—— Hiſtoria V. *Ibidem*.
Hiſtoriæ Febrium Periodicarum Pernicioſarum ex unaquaque ſpecie, curatarum *Chinâ Chinâ* peculiari methodo oblatâ 294. uſque ad 363.
—— Item 372. uſque ad 396.
Humorales Febres Continentes. Vide, *Continentes Febres*.
Humoriſtarum etiam datâ doctrinâ, ſæpe non eſt opus evacuatione ſenſibili ad curationem Febrium. 44. & 45.
Humores per alvum, & per vomitum excreti in Tertianarum principio, ſunt illarum effectus, non Cauſſæ. 32.
Humoribus copioſis ſine Febris levamine evacuatis &c. Vide, *Evacuatis* &c.
Humorum quaternarius numerus a Scholis jam dudum exploſus. 42.
Hydropi Febres Intermittentes ſubſequenti ex *Reſtaurando* opitulatur *Cortex*: non ſic Hydropi Febres præcedenti. 138.
Hipochondriacis affectibus Corticem opitulari putant *Badus*, & alii. 501.
Hypochondriacis affectionibus male vexata Adoleſcentula viſa eſt curari *Cortice*. 506. & 507.
—— In aliis hujuſmodi caſibus aliud obſervatum eſt. *Ibidem*.
—— Eodem tamen indiſcriminatim uti tutum non eſt. *Ibidem*.
Hypotheſi quâlibet probabiliore ſuppoſitâ circa Intermittentium originem, uſus *Chinæ Chinæ* ad illarum curationem indicatur, & explicatur, nullâ inde emergente ſenſibilis evacuationis neceſſitate. 85. ad 88.
Hyſtericis, & Hypochondriacis inſultibus *Chinam Chinam* prodeſſe, Spirituſque, & craſin Corporis roborare, affirmat Sydenham. 502.
—— Non plane diſſentit Auctor 512. 513.
—— Item. 506.

I.

IDea quædam practica generalis procurandis mediâ Chinâ Chinâ Pernicioſis Intermittentibus. 231. ad 233.
Inflammatoria Febris *Cortice* curari poſſe aſſerunt inexperti nonnulli. 456.
Inflammatorias Febres *Mortonus* putat *Cortice* curabiles, quando manifeſtas exacerbationes, & remiſſiones habent. 454. 455.
Inflammatoriis Febribus *Corticem* non congruere, affirmant ex adverſo *Sydenham*, & *Nigriſolus*. 456. Item. 537.
Infuſio *Chinæ Chinæ* turbida, & referta ipſo Cortice, longe activior eſt ac percolata. 94.
Infuſio ſimplex *Chinæ Chinæ*, rejectâ ſubſtantiâ, duplâ ſaltem doſi exhibeatur neceſſe eſt, & longiore maceratione inſtituatur, ut proſit. 101.
Innocentia *Corticis* excuſare poteſt tentamen illius in probabili conjecturâ fundatum, ubi nulla facta fuerit experientia de oppoſito. 530., & 539.
Innocentiam *Corticis* jurejurando teſtatur Auctor. 5.
—— Ejuſdem Admonitio circa hujuſce innocentiam. 129.
Innocentiam, & præſtantiam *Corticis* teſtatur *Badus*, atque *Conygius*. 9.
—— Idem aſſerit *Reſtaurandus*, & *D' Aquin*. 10.
—— Idem *Mongìnotius*, & *Sydenham*. *Ibid.*
—— Idipſum inculcat *Morton*. 11.
Intermittentes Febres, & quæcunque ab initio tales fuere, necdum omnino a ſuâ nâturâ deſcivêre, ſunt verum objectum actionis *Corticis*. 15.
Intermittentes Malignæ quænam ſint. 441.
Intermittentes Corruptivæ quomodo *Cortice* tractandæ. 112. & 113.
Intermittentes ab ortu. Vide, *Febres ab ortu*.
Intermittentes quædam contumaciſſimæ reperiuntur nonnunquam *Cortici* non auſcultantes. 113.
—— Exemplum hujuſce generis. *Ibidem*.
Intermittentes Pernicioſæ. Vide, *Pernicioſæ Intermittentes*.
Intermittentes putridæ Phthiſicorum Febres. Vide, *Febres Phthiſicorum*.
Intermittentium Benignarum. Vide, *Benignarum Intermittentium*.
Intermittentium Febrium origo per conjecturas varias, & imperfectas ab Auctore quæſita. 76. uſque ad 90.
Intermittentium origo, & Cauſſæ ſecundum celebriores plurium Neotericorum opiniones &c. Vide, *Sententiæ*.
—— Opinio *Borelli* de earum Cauſſis. 57.

—— Item opinio *Blegny*. 55. *Barbettæ*. 56. *Bellini*. 57. *Badi*. 57. *Cole*. 53. *D'Aquin*. 55. *Dolæi*. 56. *Donzelli*. 57. *Graaf*. 53. *Joneſii*. 54. *Monginotii*. 55. *Mortoni*. 57. *Mundii*. 55. *Sacchi*. 55. *Sponii*. 54. *Sydenham*. 54. *Sylvii*. 53. *Tozzi*. 53. *Williſii*. 52. *Ettmulleri*. 55.

Intermittentium Fermentum probabiliter advenit Sanguini aliunde. 69.

—— Videtur affatim Torrentis adinſtar Sanguini accedere invadente paroxyſmo, non paulatim tempore intermiſſionis in Sanguine congeri. 70.

—— Item 104. uſque ad 106.

—— Nonniſi per Vaſa lactea, vel per Lymphatica videtur poſſe in Sanguinem deferri, minime vero per Venas cum Sanguine refluo ab extremis artubus. 70.

—— Ubicunque condatur, tandem in lacteas ſecundi ordinis, ſeu in Vaſa Chylo-lymphica citra Sanguinem poſita, majori ſaltem ex parte influat neceſſe eſt, priuſquam deferatur in Sanguinem. 76.

—— Conſideratum, ut eaſdem excitans(quæcunque ſit illius materia) videtur potius accedere, vel ineſſe Sanguini, quam alteri cuipiam ſucco, *v. gr.* Nerveo. 69.

—— Etiamſi in Ventriculo, & Inteſtinis ſtabu'etur, non tamen poteſt per Cathartica, aut Emetica a ſcaturigine ſuâ minime inſtaurante radicitus extirpari. 74.

—— In lacteis ſecundi potius, quam primi ordinis delitеſcit. 72. 73.

—— Poteſt tamen forſan ſuum focum habere ubicunque repleri incipiunt Vaſa lactea, vel Lymphatica. 71.

—— Idem vel in Vaſis Chyliferis, vel in Lymphaticis, vel in Glandulis iiſdem appenſis probabiliter ad tempus congeritur, ut ad tempus pariter ab illis erumpat; vel cum iiſdem Vaſis ſaltem communicat, ut per ea deferatur in Sanguinem. 71.

Intermittentium naturam nonnunquam Corruptivam, & nonnunquam Depurativam efficiunt plura. 110.

Intervallatæ Febres vulgares. Vide, *Peruviani Corticis uſum ad expugnandas Febres Intervallatas &c.*

Intervallum temporis quodnam ſervandum inter oblationem Cibi, & Febrifugi in Pernicioſis. 249.

Inteſtina non congerere intra ſe Fermentum Intermittentium, neque illud aliunde recipere, ut per Lacteas primi ordinis tranſmittant in Sanguinem, plura videntur ſuadere, inter quæ *Peruvianus Cortex*. 72. 73.

JONESII opinio circa Febrium Intermittentium Cauſſas. 54.

Itali præcipue notantur de incredulitate erga *Corticem*, præſertim a Gallis. 14.

K.

KINKINA. Vide, *China China*, *Cortex Peruvianus*, *Febrifugum Peruvianum*, *Peruvianus Cortex &c.*

—— Illius varia Nomina. 1., & 3.

—— Illius Hiſtoriam apud *Badum* legere poteſt quilibet. 2.

KINKINÆ cum radice Chinæ decoctio Febrem Lentam curavit Hecticæ æmulam. 493. 494.

—— Non ſic in alio caſu, quantumvis ſimili. 494.

KINKINAM, ſeu *Quinquinam* vocant Galli, quam nos dicimus *Chinam China*. 1.

L

LAmpadis ignis vitalis cum Lampade ignis elementaris comparatio. 106.

LANCISII Epiſtolæ Fragmentum ad Auctorem circa Febres Pernicioſas *Chinâ Chinâ* curandas. 188.

—— Auctoris hallucinatio deprehenſa poſtmodum ab eodem circa ſenſum hujus Epiſtolæ. 478.

LANCISIUS Pontificius Archjater, ejuſque Tractatus — *De nativis*, *deque adventitiis Romani Cœli qualitatibus* — laudatur. 167.

LEIBNITII experimentum Hydroſtaticum non parum luminis contulit ad abſtruſum Barometri phænomenon explicandum, etſi rem adhuc forſan non confecerit. 168.

Lenta Febris Hæcticæ æmula decoctione *Chinæ Chinæ* cum radice Chinæ curatur. 493. 494.

—— Non ſic in alio caſu, quamvis ſimili. 494.

Lentæ Febres quænam *Cortice* ſint curabiles, & quænam non. 485. 486.

—— Diagnoſis unius caſus ab alio. *Ibidem*.

Lentarum Febrium in Pueris, aliiſque etiam Subjectis, *Cortice* ſanatarum Hiſtoriæ. 486. uſque ad 496.

Hiſtoria I. 486.

Hiſto-

Hiſtoria II. 488.
Hiſtoria III. 489.
Hiſtoria IV. 491.
Hiſtoria V. 493.
Hiſtoria VI. 494.
Hiſtoria VII. 495.

Lentarum Febrium in duplici caſu inutiliter Cortice tentata curatio. 494. & 496.

Lenientia; aut Purgantia non æque prohibentur ante ac poſt uſum Corticis. 117.

Lethargica Febris Intermittens perniciosa deſcribitur. 206.

—— Gravior eſt ex inſpectione; ac eſſe videatur ex relatu. 344.

Lethargicarum Febrium *Chinâ Chinâ* curatarum Hiſtoriæ. 344. uſque ad 363.
Hiſtoria I. 344.
Hiſtoria II. 347.
Hiſtoria III. 348.
Hiſtoria IV. 350.
Hiſtoria V. 352.
Hiſtoria VI. 356.
Hiſtoria VII. 358.
Hiſtoria VIII. 359.
Hiſtoria IX. 360.
Hiſtoria X. 361.
Hiſtoria XI. *Ibidem*.
Hiſtoria XII. 362.
Hiſtoria XIII. *Ibidem*.

Lethargicas, ſeu Veterno comitatas Febres, momento temporis ſolvit *Cortex*. 8.

Ligna, ſeclusis poris, materiam habent Aquâ graviorem. 36.

Lignorum innatatio in aquâ procedit ex copiâ, & amplitudine quâdam pororum compaginis ligneæ. *Ibidem*.

Lochia ſuppreſſa in Febre Cardiacâ, curatâ per *Corticem* Febre, ſtatim revocata ſunt. 385.

Locus natalis *Chinæ Chinæ*. 2., & 3.

Lumbrici Vitulini, & Terreſtres in amarâ Corticis, infuſione diu vivunt, experientiâ Auctoris. 511.

—— Item in infuſione Aloës, & Colocynthidis, in ſucco Abſyntii, in Petroleo, Mercurio ipſo &c. *Ibidem*.

Lumbrici Vitulini citiſſime necantur in Vini Spiritu, deinde in Aceto, mox in Vino, Mellicrato &c. 510., & 511.

—— Ita, & quidem citius, etiam Terreſtres. 512.

Lumbrici Vitulini Oleo Magni Ducis Hetruriæ obliniti, ac in eodem aquæ commixto infuſi, vivunt: non ſic in Vini ſpiritu. 510., & 511.

Lumbrici Terreſtres primo loco, mox & Vitulini motus edunt plurimos, & violentiſſimas contractiones, præcipue quidem in infuſione Viridis Æris, ſecundariò verò in Petroleo. 511.

Lumbrici Terreſtres necantur facile in infuſione Viridis Æris: non ita Vitulini. 512.

Lumbricis diverſi ordinis diverſum probabiliter convenit, & adverſatur pabulum. 508.

Lumbricorum poſt aſſumptam *Chinam Chinam* excretorum exempla. 507. 508.

Lumbricorum excretio depulſæ per *Corticem* Febri ſubſequens. 361.

—— Item quoque 507., 508.

Lumbricorum Humanorum necandorum, & aliorum, eadem forſan non eſt ratio. 508.

Lumbricos Humanos adhibere in experimentis fortaſſe non ſufficit ad ſtatuendum quid vere illos valentius necet. 509.

Lumbricos necare credita Remedia forſan aliud præſtant extra Corpus humanum, & aliud intra. 509., & 512.

Lumbricos â *Chinâ Chinâ* necari ſibi compertum ſcribunt *Ramazzinus*, & alii. 502.

Lympha, & Chylus primariò, ſecundariò vero Succi omnes eidem Chylo immiſcere ſoliti, videntur eſſe materia Fermenti Febrium Intermittentium. 75., 76.

Lymphaticam Febrem ſæpius *Cortici* refractariam deprehendit Auctor. 539.

M

MAGATI (Cæſaris) Methodus *de rarâ Vulnerum ſolutione, & de Turundis ablegandis*, laudatur. 187.

MAGATUS (Joh. Bapt.) Cæſaris Frater Apparicio cuidam tribuit ingenue primum uſum ablegandarum Turundarum, Romaniſque Chirurgis morem raræ Vulnerum ſolutionis: *Cæſari* vero Fratri adſcribit Methodum hujus praxeos rationalem. *Ibid.*

Malignæ Febres ab ortu falſo aſſerunt nonnulli poſſe *Cortice* curari. 456.

Malignæ Intermittentes quænam ſint. 441.

Malignæ Febres magnâ ex parte a Fermento Intermittentium cum Fermento Continuarum commixto ſolent progigni. 460.

MANZII Profeſſoris Bononienſis prognoſticum in lethali quâdam Ægritudine, per adminiſtrationem *Corticis* ſubinde curatâ. 284.

Matheſeos uſus in Medicinâ laudatur, dummodo ſobrius, & cautus ſit in exercendâ praxi. 60. 61.

Matheſis Medico Practico decora eſt, & ſæpius utilis, dummodo illam accommodet Praxi: ſecus ſi Praxin accommodet illi. 61.
—— Ob id nonnunquam præ Medico mathematicis imbuto excellit rudior in operibus Artis magis verſatus. 61.
—— Illuſtratur id exemplo eorum, quæ identidem accidunt in corrigendis incongruis aquarum fluentium motibus. 61., & 62.
Matheſis practicæ Medicinæ bene jugata felicius applicari poteſt Morbis organicis, quam ſimilaribus. 229.
—— Id in rebus ad Opticen pertinentibus (pluribus aliis minime exclufis) maxime eluceſcit. *Ibidem*.
Mechanice naturalis fluidorum difficile explicabilis; multo magis vitiata in febribus. 64.
Medicamenta *Chinæ Chinæ* addita ad illam roborandam, ut plurimum ſupervacanea. 97., & 98.
Medicamenta inutilia præſcribentes in legem de *Repetundis* incurrunt ex *Bado*. 19.
Medicamenta evacuantia, titulo Febrifugi ante paroxyſmum exhibita, ſi præſertim pluſquam par ſit expellant, noxia. 27.
Medicamenti adminiſtratio præpoſtera, ac ideo inutilis, nil detrahit eidem Medicamento, cæteroqui ſalubri. 279.
Medicamentorum cum *Chinâ Chinâ* commixtionem, vehiculo neceſſario excepto, *Sydenham* damnat. 102.
Medici nimium creduli ante inventum *Corticem* primò crebris purgationibus, mox Specificis invalidis, Amuletis &c. Intermittentium curationem tentabant incaſſum. 16.
Medici cordatiores ante inventum *Corticem* diuturnarum Febrium curationem ſæpe Naturæ committebant, & Tempori. 17.
Medici prudentia ſola debet decernere in quibuſdam caſibus naturæ ancipitis, an *Cortex* ſit offerendus, nec ne, habito ad rationabilem ſpem, metumve reſpectu. 415.
—— Rationes quædam hinc inde militantes afferuntur, & perpenduntur. 415. 416.
Medici universâ Matheſi præſtantes, & ſi nondum Theoriam Febrium Periodicarum, & Malignarum, aut Peſtilentium ſatis extricarint; id tamen conſtanti labore adhibito aliquando ſperandum videtur, quoad ſinit Artis incertitudo. 230.
Medici Mutinenſes anno 1696. tantum norant Curationes inſignes Febrium Perniciosarum *Chinâ Chinâ* ab Auctore anno ſuperiore abſolutas, ſed quâ methodo ignorabant. 368.
Medicis tempore primi adventus *Corticis* in Europam florentibus, condonanda aliqua trepidatio. 20., & 21.
Medico perperam præſcribenti imputanda eſt Corticis noxa, non ipſo Cortici. 531.
Medicorum nonnunquam ſcrupuloſa ſuperſtitio, ſeu vana Artis oſtentatio in Morbis curandis. 234., 235.
Medicus aliquis vix ab unciis tribus Chinæ Chinæ obtinebit, quod obtineret alter ab unciâ unâ, ob aptam unius, & ineptam alterius deſtributionem.
Medicus tenetur tum Veterum, tum Recentiorum Scripta callere, & ex utriuſque meliora ſeligere, ne ſuo muneri deſit. 43.
—— Niſi in principio Subcontinuæ Malignantis, quæ Corruptiva futura ſit, *Corticem* exhibeat, non amplius poteſt illum utiliter exhibere. 400., 401.
—— Curans Febres *Chinâ Chinâ* id agit, quod agit Chirurgus reponens Oſſa luxata: curans vero aliis remediis agit, quod Chirurgus vulnera curans, & ulcera. 405. 406.
Medicus, qui in Febribus Continuis Proporportionatis, etiam de Continuitate eſſentiali ſuſpectis, velit *Corticem* tentare cum incertitudine de activitate Remedii in tali circunſtantiâ, culpandus non eſt. 478.
Medicus miſericors poteſt etiam proxime, ut ſibi videtur, morituris *Corticem* nonnunquam offerre, præſertim ſi ſit requiſitus, præmiſſo tamen de innocui tentaminis invaliditate prognoſtico, dummodo Febris, quâ detinetur Æger, ſit ex naturâ ſuâ de admittentibus Corticem. 264.
Medicus, curatione Febrium, ut ajunt, methodice inſtitutâ, ſe gerit ut Inſpector morbi, & miniſter Naturæ: curatione vero per *Chinam Chinam*, ſe gerit ut Arbiter Morbi, & Inſtaurator Naturæ. 406.
Medicus unus idem Morbum in iiſdem circunſtantiis iiſdem Remediis curare poteſt, non vero alius propter diverſitatem ordinis adminiſtratorum Remediorum. 183.
Medicus, qui Febrem Depuratoriam præſertim circa initia ſiſtit peccat contra Aphoriſmum Hippocratis: *Quæ judicantur &c.* 534. 535.
Menſtruas Purgationes actu patientibus Fœminis tuto exhibetur *Cortex*, ſi Febris tunc exigat. 529.

—— Suſpenſio eo tempore uſûs illius ante inchoati arbitraria eſt, nec improbanda, ſi Febris moram admittat. *Ibidem*.
Mentis torpor quidam ex gravi febre immerito Cortici adſcriptus, *Cortice* ipſo furtim præſcripto ſublatus. 341.
MERCATI Tractatulus de *Tertianâ Perniciosâ* recuſſus. 152.
MERCATO obſervatæ ſunt Febres quædam Perniciosæ non obſervatæ ab Auctore, & Auctori quædam forte non obſervatæ a *Mercato*. 207.
MERCATUS Tertianarum Perniciofarum primus Obſervator, & Scriptor. 150.
—— Pro Perniciofarum curatione quô ſe vertat anceps, minime anceps fuiſſet, ſi noviſſet *Corticem*. 176.
—— Aſthmaticum affectum, Catharrhum ſuffocativum, dolorem Pleuritico ſimilem, Arthriticoſque dolores Perniciosis Intermittentibus aſſociatos obſervavit, nec veluti morbos conſideravit, ſed ut accidentia a Febre producta. 181.
Meſenterii Glandulæ. Vide, *Glandulæ meſenterii*.
Metamorphoſes Febrium diverſæ eas modo reddunt *Cortici* obſequentes, & modo non. 468.
Methodi plures curandarum Febrium Methodo Auctoris ſuccenſeant neceſſe eſt. 265. 266.
Methodi lentioris ad curandas Subcontinuas Perniciofas propoſitæ deſcriptio. 244. 245.
Methodo Auctoris quid probabiliter ſint objecturi Vaniloqui. 250. 251.
Methodo validiſſimâ offerendus eſt *Cortex* in extremo periculo, extremâque temporis anguſtiâ: modice validâ in periculo modico. 236., 237.
Methodum Auctoris quid reddat ſpectabilem, & præ reliquis admirabilem. 252., 253.
—— Ejuſdem diſcrepantia cum Methodo *Mortoni*. 256.
—— Exemplum pro innuendâ præſtantiâ Methodi Auctoris. 253.
Methodus antiquior offerendi *Corticem* in diuturnis Intermittentibus ex Romanâ Schedâ. 91.
Methodus Auctoris ad Intermittentium diuturniorum recurſum prævavendum poſt adhibitam methodum Romanæ Schedæ. 91., 92.
Methodus exhibendi *Corticem* in Perniciofis duplex eſt, & pro occaſionem diverſitate adhuc varia. 236.
—— Fortior generaliter convenit magis Septem prioribus Perniciofarum ſpeciebus: levior vero Octavæ ſpecie. 236.
Methodus ſervanda in exhibendo ad prophylaxin *Cortice* poſt Perniciofas Intermittentes depulſas. 243. 244.
Methodus, quâ exhiberi debet *Cortex* in Subcontinuarum Malignantium principio, ubi illum expediat exhibere. 412. 413. 414.
Methodus *Mortoni*, ubi *Cortex* offerri debeat in Subcontinuarum Malignantium principiis, poterit uſurpari ab iis ſaltem, qui non valent exacte metiri proportionem inter vires Remedii, & Morbi, ut fert Methodus Auctoris. 413.
Methodus Auctoris ad Perniciofas Periodicas proponitur, non ſolum uſquequo illæ patenter ſunt periodicæ, verum etiam poſtquam jam in Continuas obſcuratis admodum periodis degenerarunt cum aſphyxiâ, & aliis ſignis lethaliſſimis 185.
Methodus nonnullorum mitior offerendi *Corticem* in debiliorum Febrium diuturnitate utilis. 92.
—— In Febribus Fortioribus ſatius eſt doſim juſtam ſemel ſaltem præmiſiſſe. *Ibid.*
Methodus *Talbotii*. Vide, *Talbotii*.
Minera Fermenti Febrium Intermittentium potius ultra, vel citra Sanguinem ſita eſt, quâm intra. 76.
MONGINOT, datâ Humoriſtarum hypotheſi, nullâ ſæpe opus eſſe evacuatione ſenſibili pro curatione Febrium oſtendit. 45.
—— CHINAM CHINAM affirmat mederi Morbis ab exuberantiâ Succorum acidorum diverſimode in Viſceribus ſtagnantium, vel fermenteſcentium ortis. 501.
MONGINOTII de Cauſſis Intermittentium opinio. 55.
Morbi Herculei, ut credi poſſint vere curari ab aliquo Remedio, experientiâ opus eſt pluries repetitâ, & diutinâ perſeverantiâ in ſtatu ſano. 515.
Morbi omnes periodici extra lineam Febrilem, qui dicuntur a multis *Cortice* curabiles, aliquando forſan fortiuntur ab eodem aliquam modificationem, non curationem veram. 513.
Morbis omnibus frigidis *Corticem* mederi putant *Badus*, & *S. Sophia*. 501.
Morbis ab exuberantiâ Succorum acidorum diverſimode in Viſceribus ſtagnantium, vel fermenteſcentium ortis, *Chinam Chinam* mederi affirmat *Monginotius*. 501.

Morbos nonnullos præter Febres identidem recurrentes *Chinâ Chinâ* curat *Morton*. 195.

—— Immo omnes quoquo modo periodum habentes, ac de latente præſertim Fermento febrili ſuſpectos, poſſe a *Cortice* levamen obtinere, videtur innuere. 502.

—— Ejuſdem Auctoris limitatio rationabilior quoad ſphæram activitatis talis Remedii. 524.

Morbos *Vaporis* nomine donatos, Febres quaſcunque, Hydropes &c. per *Chinam Chinam* curari aſſerit Blegny. 502.

Morbus idem in iiſdem circumſtantiis iiſdem remediis curatus ab uno Medico ſanari poteſt, & non ab alio propter diverſitatem ordinis adminiſtratorum remediorum. 183.

MORTON etſi Cauſſas Febrium minus dilucide forſan explicarit, earum tamen curationem ſatis viriliter docuit. 58.

—— Pernicioſas Intermittentes ſub aliorum Morborum larvâ deliteſcentes poſtremus deſcripſit, eaſque mediâ *Chinâ Chinâ* feliciter jugulare docuit. 150.

—— Morbos nonnullos præter Febres identidem recurrentes *Chinâ Chinâ* curavit. 196.

—— Item omnes quoquo modo periodum habentes, ac de latente præſertim Fermento febrili ſuſpectos poſſe *Cortice* leniri, videtur innuere. 502.

—— Illius reſponſio ad objectionem petitam a Recidivis. 6.

—— Febres Phthiſicorum putridas intermittentes poſſe aliquo modo *Cortice* leniri, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito, non diffitetur. 518.

—— Hæmoptoën accidentalem, & habitualem quomodo diſcriminet. 519.

—— Hæmoptoës habitualis antidotum herculeam eſſe *Corticem* aſſerit; ſed Auctor non admittit. 519.

—— Hæmoptoës ab eodem curatæ Hiſtoria. 522.

—— Inflammatorias Febres, quando manifeſtas exacerbationes, & remiſſiones habent, curabiles *Cortice* putat. 454. 455.

—— Febrem quanlibet, ſaltem Primariam, quomodolibet remittentem; etſi Continuam, *Cortice* curabilem ſupponit. 520.

—— CORTEX ubi non proficit, quandoque obeſſe aſſerit. 536.

—— Evacuationes omnes in curandis Intermittentibus damnat. 47. & 48.

—— Febres ab ortu Intermittentes, ut tales etiam conſiderat poſt acquiſitam recenter Continuitatem, & Cortice curat. 186.

MORTONI Scripta ut in praxi utiliſſima laudantur, & obiter defenduntur in nonnullis. 257.

—— Nondum cuſa, vel nondum nota, quum Auctor propriam Methodum ad Pernicioſas exercuit. 184. & 356

MORTONI Sententia de Febrium omnium etiam Intermittentium Benignarum Cauſſâ. 57.

—— Ejuſdem hallucinatio Hæmoptoën habitualem *Chinâ Chinâ* curare molientis. 521. 522.

—— Illius Textus de Febribus Continentibus Inflammatoriis æquæ curabilibus *Cortice* ac ſunt Intermittentes, explicatur. 453. 454.

—— Ejuſdem Comparatio inter curationem Febrium Proportionatarum in Malignas Synochos tranſeuntium peractam *Cortice*, & peractam ſine. 470.

—— Ejuſdem Capitulum unicum recuſum, *de Proteiformi Intermittentis Febris genio*. 185.

—— Ejuſdem Textus *de Phthiſicorum Febre putridâ Intermittente* per *Chinam Chinam* non ſanandâ, ſed tantum leniendâ. 517.

—— Item de *Hæmoptoë* per eandem *Chinam Chinam*, ut putat, ſanandâ. 518.

MORTONUM præceſſerunt in dignotione, & obſervatione Intermittentium Pernicioſarum, *Mercatus*, *Sennertus*, *Mercurialis*, *Saxonia*, *Riverius*, & alii. 187. 188.

MORTONUS augendo doſim Corticis illam revera non intendit augere, quia *Corticem* magnâ ex parte putat effœtum. 256.

—— Solus inter omnes Pernicioſarum Intermittentium Obſervatores congruam eorundem Febrium curationem docuit ope *Chinæ Chinæ*. 188. 189.

—— In Puerperio ſalubriter miniſtrari *Corticem* aſſerit, nullâ idcirco vi adſtrictoriâ pollentem. 30.

—— Recentiorum licet doctrinis imbutus, Veterum tamen praxin aſperiorem, & minus caſtigatam identidem exercet. 195.

—— Nomine Febris Continentis intelligit omnes Continuas Remittentes, ſeu Periodicas, non Febres omni remiſſione, atque incremento carentes. 454. Item. 458.

Motûs febrilis principium. Vide, *Principium motûs febrilis*.
Motus Fluidorum. Vide, *Fluidorum motus*.
Motûs principium in humano Corpore. Vide, *Principium motûs in humano &c*.
Motus Solidorum. Vide, *Solidorum motus*.
Mulieribus gravidis. Vide, *Gravidis*.
Mulieribus Menſtruas purgationes patientibus. Vide. *Menſtruas*.
MUNDII Sententia de Cauſſis Intermittentium. 53.
Mutinæ quando inceptus *Chinæ Chinæ* uſus, & quomodo. 3., & 4.
Mutinæ perpauci ſunt ex Medicis, qui non faveant Cortici: Plurimi autem, qui favent, variâ methodo eodem utentes. 364. 365.
Mutinenſes Medici. Vide, *Medici Mutinenſes*.

N.

NArcoſim nullam in ſe continet *China China*. 8.
Narcoticorum uſus in morbis longe infidelior eſt uſu *Corticis* in Febribus. 22.
Natura Fermenti Perniciosi, ſeu venenati, in primam Corporis regionem agentis, explicatur analogice pluribus modis. 221.
Natura, vel indoles Fermenti pernicioſi in primam Corporis regionem ſævientis Emetica eſt, atque Cathartica. 220.
Naturæ medicatricis nomine quid intelligendum. 111.
Neceſſitas exhibendi Corticem in extremo ſaltem Pernicioſarum periculo probatur, & illuſtratur exemplo. 235. 236.
Neotericorum plurium Sententiæ potiores de Febrium Intermittentium Cauſſis obiter conſideratæ favent curationi per *Chinam Chinam* inſtitutæ, etſi ea nullam ſenſibilem inferat evacuationem. 52. uſque ad 58.
NIGRISOLI Sententia circa Cauſſas Febrium Intermittentium. 53.
NIGRISOLUS luculenter *de Cortice* ſcribens laudatur. 12.
——Idem ad Febres Inflammatorias ſanandas minime aptum eſſe *Corticem* teſtatur. 456.
——Idem ex *Hippocrate* humores noſtros fieri meliores, ac mitiores concentratione, aſſerit & permixtione. 45.
——*Corticem* in Febribus Continuis ab eſſentiâ, ut & in Inflammatoriis puta in Pleuritide, Peripneumoniâ, Anginâ &c. plane obeſſe affirmat. 537.
—— Hocque & Sydenham. *Ibidem*.
Nomenclatura Arboris, cujus Cortex *China China* dicitur. 3.
Noxa Corticis. Vide, *Corticis noxa*.
Noxa Purgationis etiam *minorativæ* dictæ in Febribus. 49. 50.
Noxam non arguit, ſed ad ſummum imperfectam judicationem, Recidiva poſt Febres *Cortice* curatas. 21., & 22.

O.

OBjectio quævis adverſus certum *Corticis* uſum laborat ſemper ſuppoſitione aliquâ incertâ; quippe fundatâ ſuper hypotheſim aliquam ſemper incertam. 41.
Objectio reſultans ex dictis de Fermento Intermittentium extra Sanguinem poſito, quâ videtur probari nullam Intermittentem eſſe poſſe Depurativam. 108.
—— Ad objectionem reſponſio. 108., & 109.
Objectio nulla valida poteſt adduci contra *Corticem*, ignotâ verâ Febrium Cauſſâ. 41.
Objectioni a Recidivis petitæ in curatione Pernicioſarum peragendâ per *Chinam Chinam* feſtiva prius, mox & ſeria Reſponſio. 251.
Oblatio *Chinæ Chinæ* impurgatis Ægris *Reſtaurando* uſitata. 116.
Oblationem *Chinæ Chinæ* ſine præviâ purgatione, aut Venæ ſectione inſtituendam eſſe vult *Sydenham*. 115.
Oblationem Corticis remorari non debet Recidiva poſt depulſas Cortice Pernicioſas. 259.
Oblationi Corticis Paroxyſmus intenſior ſuccedens. Vide, *Paroxyſmus intenſior*.
Oblationis *Corticis* vario ſucceſſu inſtitutæ Exempla. Vide, *Exempla oblationis*.
Oblationis *Corticis* omiſſio. Vide, *Omiſſio*.
Olei, & Bilis analoga eſt ſtructura, licet inæquale ſit pondus. 37.
Oleum facillime abſorbetur a Cortice præ aliis liquoribus. 37., & 38.
Omiſſio oblationis *Corticis* in Subcontinuarum principio forſitan indicatæ, corrigi nequit in illarum progreſſu, ut in meris Intermittentibus. 415.
Opera *Mortoni* nondum cuſa, vel nondum nota, quum Auctor ſuam Methodum curandi Pernicioſas Intermittentes exercuit. 184. Item. 366.

Ophtalmiam Periodicam, Epilepticos inſultus præ dolore minitantem, *Corticè* curatam refert *Pacchionus*. 502.

Opiata ex Chinâ Chinâ *in Zodiaco Medico-Gallico* deſcripta. 100.

—— Eandem efficaciorem reddit *Nigriſolus*. 101.

Oppiatæ ex Chinâ Chinâ cum Cardiacis Confectionibus mixtâ confectæ utilis quidem ſunt effectûs, ſed inutilis expenſæ. 101., & 102.

Opiniones incertæ de Febrium Cauſſis nequeunt infirmare certam *Corticis* operationem. 24.

Opiniones Neotericorum communiores de Intermittentium Cauſſis &c. Vide, *Neotericorum*.

Opium dubitatur, an refrigeret, an calefaciat. 18.

Oppoſitio vulgaris in *Chinam Chinam* ex ſenſibilis evacuationis defectu. 24.

P.

PACCHIONUS Ophtalmiam periodicam, Epilepticos inſultus præ dolore minitantem, *Cortice* curatam refert. 502.

PALO DE LAS CALENTURAS vocatur ab Hiſpanis China China. 498.

Paralogiſmus *ex non cauſsâ ut cauſſa* obvius æque poteſt eſſe, adſcribendo *Cortici* effectum bonum, qui ab eo non procedat, ac malum. 478.

Paralyticam, ac elumbem Vetulam Cortice curatam, ac juveneſcere viſam refert *Morton*. 506.

Parotides Febribus Periodicis ſupervenientes *Corticis Peruviani* medelam non reſpuunt. 373. Item 334.

Paroxyſmo lethali jam invadente, vel proxime inſtante, Ægroque etiam ante jam conclamato, non exhibendus, nec infamiæ exponendus *Cortex* inſons. 264.

Paroxyſmus intenſior nonnunquam oblationi Corticis ſuccedens, certioris curationis indicium eſſe ſolet. 346.

—— Frequentius tamen ſuccedit mitior, idque pariter utile. 349.

Periculum extremum Febris Pernicioſæ curationem etiam tantummodo Palliativam æquius quâm Cancer admitteret, nedum veram 233.

Periculum Reviviſcentiæ principii depreſſi non remoratur Medicos a curatione plurium Morborum nequaquam Febrilium. 409.

—— Exemplo Chirurgiæ res hæc quodammodo illuſtratur. *Ibidem*.

Periodica Continua. Vide, *Proportionata*.

Periodica Continua quælibet. Vide, *Febris quælibet Periodica*.

Periodica Pernicioſa. Vide, *Pernicioſa*.

Peripneumonici, Pleuritici e morbi radice, Tabidi. Vide, *Pleuriticis e morbi radice* &c.

Pernicioſa Febris in univerſum quænam ſit. 199., & 200.

Pernicioſæ Febris periculum extremum. Vide, *Periculum extremum*.

Pernicioſæ Subcontinuæ curandæ methodus lentior. 244. 245.

Pernicioſæ Intermittentes, præſertim Comitatæ, vocantur Intermittentes ab Auctore etiam tunc, cum extremo imminente exitio fiunt Continuæ. 207.

Pernicioſæ Intermittentes non ſunt admodum infrequentes in praxi: immo quandoque quaſi epidemice graſſantur. 149.

Pernicioſæ pro ſuâ curatione quandoque indigent drach. ſex Corticis ſimul oblatis: quandoque vel due tantum drach. more veteri poſſunt ſufficere. 241., 242.

—— Curantur minori *Corticis* quantitate, ac alii curent Begnignas, Cortice congruenter diſtributo. 244.

Pernicioſarum Intermittentium Fermentum nonniſi accidentaliter differt a Fermento non Pernicioſarum. 226.

—— Evincit id Peruvianus Cortex utrumque Fermentum æqualiter domans. 226., & 227.

Pernicioſarum Febrium periodicarum omnium deſcriptio. 202. uſque ad 215.

—— Earum differentiæ. *Ibidem*.

—— Item earum diviſio. 200.

—— Alia earundem diviſio ad ritus Scholaſticos. 201.

Pernicioſarum Febrium Periodicarum ex qualibet earum ſpecie *Chinâ Chinâ* peculiari methodo miniſtratâ ſanatarum Hiſtoriæ ordinatim deſcriptæ. 294. ad 396.

—— Earundem *Cortice* curatarum gravia ſymptomata non ſunt curanda remediis peculiaribus, ſaltem ſi hæc remedia ſint oneroſa Ægrotanti: ea enim ſymptomata ſolvuntur ſponte ad ſolutionem Febrium 195.

—— Confirmat id *Monginotius*. Ibidem.

Pernicioſum Fermentum in primam Corporis

ris regionem agens imitatur indolem Venenorum Colliquantium. 217. 218.
—— In ſecundam agens regionem æmulatur utranque naturam, Venenorum Colliquantium videlicet,& Fixantium. 222. 223.
—— Agens vero in tertiam regionem Venenis tantum ſoporiferis analogice reſpondet. 224. 225.
Perniciofum Fermentum febrile in primam Corporis regionem agens quaſdam Perniciofarum ſpecies producit. 217. ad 220.
—— Idem in ſecundam agens regionem quaſdam alias gignit Perniciofarum ſpecies. 222. ad 224.
—— Agens in tertiam regionem Perniciofæ Intermittentis ſpeciem peculiarem conſtituit. 224.
Perniciofus character in primo exortu ſuo mitis: in progreſſu ferox. 208.
PERUVIANI CORTICIS uſus in principio Subcontinuarum Perniciofarum ad hoc, ut poſſet damnari, oporteret habere certitudinem de futurâ judicatione perfectâ morbi, abſtinendo ab illo, & de Recidivâ graviore, illum adminiſtrando. 410.
PERUVIANI CORTICIS uſum ad expugnandas Febres Intervallatas vulgares. (Perniciofarum ſiquidem curatio cita, & coacta ſub hac regulâ rigoroſe non cadit) eſſe debere qualis eſſe debet uſus externus Sulphuris ad depellendam Scabiem. 540.
—— Comparatio hæc explicatur. 540. 541.
PERUVIANI CORTICIS actio videtur ſuadere coacervationem Fermenti Febrium Intermittentium extra cuorem. 107.
PERUVIANO CORTICI non competit privilegium bonæ fidei, quod aliis Remediis competit citrà ſucceſſum adhibitis. 418. 419., & 477.
PERUVIANO CORTICE Febres Phthiſicorum putridas Intermittentes poſſe aliquo modo leniri, interitu Ægrotantis nequaquam inhibito, *Morton*, & Auctor non diffitentur. 518.
PERUVIANUM CORTICEM damnant nonnulli, ac ſi Toxicum foret. 13.
—— Non congruere Inflammatoriis Febribus affirmant *Sydenham*, & *Nigriſolus*, 456.
—— Immo & plane obeſſe etiam in Continuis ab eſſentiâ. 537.
—— Eſſe Antidotum herculeam Hemoptoës habitualis, ut *Morton* aſſerit, Auctor non admittit. 519.
—— Mederi Morbis omnibus frigidis putant *Badus*, & *S. Sophia*. 501.
PERUVIANUM CORTICEM offerendi methodus in Perniciofis duplex eſt, & pro occaſionum diverſitate adhuc varia. 236.
Peruvianum Febrifugum. Vide, *Febrifugum Peruvianum*.
PERUVIANUS CORTEX ut poſſit ſuo fungi munere in Febribus Intermittentibus, requirit, ut nullum vitium organicum, nullaque Viſcerum labes ſit ejus Febris fomes, vel Cauſſa. 449., & 518.
—— Offerendus eſt methodo validiſſimâ in extremo periculo, & extremâ temporis anguſtiâ: modice validâ in periculo modico. 236. 237.
—— Quâ methodo offerendus in Subcontinuarum Malignantium principio, ubi expediat exhibere. 412. 413.
—— Item quâ methodo offerendus ad prophilaxin poſt Perniciofas Intermittentes depulſas. 243.
—— Non exhibendus, nec infamiæ exponendus, Paroxyſmo lethali jam invadente, vel proxime inſtante, Ægroque jam conclamato. 264.
Peruvianus Cortex. Vide plura in verbo: *Cortex*, *China China* &c.
Phthiſicorum Febres putridas Intermittentes. Vide, *Febres Phthiſicorum*:
Placentinus *Schelhamerum* impugnavit. 168.
Pleuriticis e morbi radice talibus, Peripneumonicis, & Tabidis ſanandis *Peruvianum Corticem* plane invalidum eſſe, immo & noxium a melioribus haberi. 536. 537.
Pleuritis cum Febre Intermittente conjuncta Caſus peculiaris ab Auctore obſervatus. 452.
Podagricus quidam aſſerit ſe a dolore, & diuturnitate inſultûs allevari conſuetum per uſum Chinæ Chinæ. 504.
Pomponacii Aqua ſtibiata curat varios morbos abſque excretionibus ſenſibiliter adauctis, habitâ ad potum adauctum proportione. 42.
Præfecti cujuſdam Gallicæ militiæ defuncti Hiſtoria. 420.
Praxeos medicæ cardo conſiſtit non in multiplicitate, ſed in electione Remediorum, & in captandâ occaſione. 183.
Praxis *Mortoni* id ſaltem attulit utilitatis, ut in caſibus ambiguis de effectu Remedii poſſimus ſine metu uti eodem. 470.
Principium Motûs Febrilis a Fluidis primario affectis petendum. 60.

Principium motûs in humano corpore a Fluidis primo actuantibus Solida videtur deducendum: a Solidis vero diuturnitas motûs eorundem Fluidorum. 65.

Privilegium bonæ fidei, quo fruuntur alia Remedia citra ſucceſſum adhibita, non competit Cortici. 418. 419. & 477.

Prognoſticum Auctoris in peculiari quodam caſu controverſæ oblationis Corticis. 328.

Prophilaxis poſt depulſam Subcontinuam Periodicam quo pacto inſtituenda. 246.

Proportionata Continua quænam ſit, & quomodo producatur. 439. 440. Item 442.

—— A Fermento Continuarum, & Intermittentium ſimul commixto procedit. 460. 461.

—— Ea neque ſimpliciter Subintrans eſt, neque ſimpliciter Remittens, ſed de utrâque, ſeu de Fermento utriuſque ſimul concurrente participat. 463.

Proportionata talis orta, vel orta ſimpliciter Remittens, *Cortici* refractaria eſſe ſolet: ſecus ſi orta fuerit Intermittens.467.

Proportionata quævis Continua poteſt dici Remittens, ac quoquo modo Subintrans; ſed nec omnis Subintrans, nec omnis Remittens poteſt dici Proportionata. 459.

Proportionata Continua facile curatur *Cortice*, quando magis de naturâ, ſeu de Fermento Subintrantis participat: difficillime vero, quando magis participat de naturâ, ſeu de Fermento Remittentis ſimpliciter. 464.

—— Diſtinctio hæc explicatur. *Ibidem*.

Proportionatæ *Corticem* admittentis, ejuſdemque reſpuentis varia deſcriptio. 464. uſque ad 468.

Proportionatæ ſi Symptomaticæ ſint, minime *Cortice* ſunt curabiles. 469.

—— Ita fere, ſi ſint Comitatæ vero morbo. *Ibidem*.

—— Comitatæ vero mero Symptomate *Cortice* curari poterunt, cæteris conſentientibus. *Ibidem*.

—— Vere, Æſtate, atque etiam Autumno facile de naturâ Subintrantium participant: Hyeme facile de naturâ Remittentium ſimpliciter. 466.

—— Characterem malignum ſuſcipiunt facillime. 459.

Proportionatarum accidentalem Continuitatem cum eſſentiali periodo habentium, & *Chinâ Chinâ* feliciter curatarum Hiſtoriæ. Vide, *Subcontinuarum &c.*

Proportionatarum eſſentialem Continuitatem cum accidentali periodo habentium, & *Chinâ Chinâ* inutiliter tractatarum Hiſtoriæ. 472. ad 477.

Hiſtoria I. 472.

Hiſtoria II. 473.

Hiſtoria III. 474.

Hiſtoria IV. 476.

—— Animadverſio in iv. Hiſtoriam. *Ibid.*

Proportionatis, ac Remittentibus omnibus curandis idoneam *Chinam Chinam* Mortonus reputat. Auctor in quibuſdam admittit, in quibuſdam non. 459.

Propugnatores Corticis quandoque abundant aliquo exceſſu, orto nihilominus ex admirabili deprehensâ pluries illius virtute. 13.

Proteſtatio Auctoris de integritate, quâ præditos putat ſentientes aliter ac ſentiat ipſe, & de ſuâ erga illos exiſtimatione. 266.

Proteſtatio Auctoris de Innocentiâ Corticis per experientiam deprehensâ, exceptis caſibus intempeſtivæ oblationis. 267.

Proteſtatio Auctoris de uſurpatione nominis *Fermenti Febrilis*. 60.

Proteſtationes Auctoris pro coronide Tractatus. 545.

PROTOSPATARII opinio de Febrili miaſmate a *Joſepho Donzello* explicata. 58.

Puerorum Febres Lentæ, Hecticæ abuſive appellatæ, *Cortice* frequenter curantur. 486.

Puerorum, & Vitulorum Lumbricis laborantium conſimilis halitus, aliquam ſuadet ſymboleitatem inter iſtorum, & illorum Vermes. 509.

Puerpera ex Febre Acutâ Subcontinuâ feliciter *Cortice* curata. 337.

—— Item. 385.

Puerperis, & Abortum paſſis tuto *Cortex* propinatur. 528

Puerperis Febre Periodicâ laborantium tuto *Cortex* adminiſtratur, non neglectis quæ Puerperio congruunt. 527. 528.

Pulſus primas tenet pro manifeſtando charactere pernicioſo in ſex prioribus Intermittentium Pernicioſarum ſpeciebus: non autem in ſeptimâ ſpecie. 209. ad 211

Purgantia agunt immediate in Solida, & mediate tantum in Fluida. 50. 51.

Purgantia ad tollendas ſimul Febres Intermittentes, & earum Cauſſas, minus recte *Chinæ Chinæ* admiſcet *Dolæus*.56., 57.

Purgantia *Cortici* perperam admiſcentur.98.

Purgantia, aut Lenientia non æque prohibentur

bentur ante ac poſt uſum Corticis. 117.
Purgantia ut noxia in Febribus damnat *Monginot*, & Corticem laudat. 47.
Purgatio, & Venæ ſectio ante uſum Corticis poteſt omitti: ſed & ſæpe poteſt inſtitui. 115.
Purgatio levis ante uſum Chinæ Chinæ poteſt inſtitui in quantum indicatur ab aliis Corporis diſpoſitioni us, non ab ipsâ Febre, ejuſve Cauſsâ. 115.
—— Quomodo eâd m utendum, & quibus Solventibus utendum pro variâ Febrium, & Tempeſtatum ratione. 116. uſque, ad 119.
Purgatio præſertim (ſæpe etiam Venæ ſectio) in Febribus Intermittentibus non indicatur nec ratione Cauſſæ, nec ratione Febris, ſed potius prohibetur ratione utriuſque. 116.
Purgationis etiam *Minorativæ* dictæ noxa in Febribus. 49. 50.

Q.

QUæſita nonnulla enodata circa uſum Corticis. 501. uſque ad 546.
Quæſitum maximi ponderis in praxi, exemplo practico explanatum, mox fuſe, & analytice pertractatum. 397. 398.
Qualitatem nullam ſive manifeſtam, ſive occultam, quâ poſſit nocere, obtinet *Cortex*. 8.
QUANDO, UBI, & QUOMODO ſit adhibenda *China China*, ſunt tria attente reſpicienda in uſu illius. 255. 256.
Quartanæ triplicis in uno ſubjecto, & duplicis in altero; in utroque autem jam complete Hydropem producentis, feliciterque *Chinâ Chin*? curatæ cum Hydropis ipſius eradicatione; exempla duo. 121., & 122.
Quærimoniæ Ægrorum etiam in extremo periculo *Cortice* ſanatorum. 262.
Qui *Corticem* ſtrenuum Febrifugum reſpuunt, utuntur Remediis, quibus nullam, vel invalidam ineſſe virtutem pluries noverunt. 19.
Quibus modis Febris ſolvi conſueſcat, ſive per curationem methodicam, ſive ſponte ſolvatur. 405.
Quid vere ſentiendum de aliis viribus *Cortici* attributis præter Febrifugam. 516.
—— Quid fateantur de hoc *Sydenham*, & *Morton*. 523.
QUINQUINA, ſeu *Kinkina* dicitur a Gallis, quæ a nobis dicitur *China China*. 1.
Quo pacto in curandis Intermittentibus Corruptivis ſit exhibendus Cortex, ſi id fiat pro ſymptomatum gravitate; & quomodo, ſi fiat præ ſolâ Febrium diuturnitate 112. & 113.
Quo pacto, & per quas vias poſſit *Peruvianus Cortex* occurrere Fermento Febrili Pernicioſas Periodicas producenti. 231. ad 233.

R.

RAMAZZINI monitum in Libro *De Principum Valetudine tuendâ*. 167.
RAMAZZINI Ephemeridibus Barometricis adnexa Diſertatio Auctoris, anno 1695 edita ad *Borellum* tutamen aliquod, non ad completam defenſionem. 168.
—— Reſponſiones ſuas Jatro-apologeticas ad Objecta, quæ poſtremo contra hanc Therapeuticen edidit *Ramazzinus*, Tyronibus legendas commendat Auctor, quaſi complementum ſui Tractatus. 532.
RAMAZZINUS Auctori vel diſſentiens, ſemper humanus. 423. 424.
—— Nuſquam tractavit Argumentum Auctoris, nec ei ſimile. 478., & 329.
—— Et ſi in *Conſtitutionibus* ſuis *Epidemicis* Cortici parum amicus, & ſæpe cunctabundus, fuit tamen vel tunc inſignior ejuſdem fautor inter alios Medicos Conterraneos. 480.
—— Poſt annum 1695. longe melior cœpit ſentire de Cortice ac ante 480. Item. 269.
—— Expoſitio Textus illius circa uſum Corticis in Tertianis Intermittentibus Malignis. 479.
—— Ejuſdem Dogma æquiparans uſum Corticis uſui Opii non admittitur. 540.
—— Lumbricos necari per *Chinam Chinam* ſcribit. 502.
—— Laudatur. *pag.* 136. 479. 481., & 540.
Ratio occurrendi tempeſtive Recidivis. Vide, *Recidivam*.
Ratio Remediorum uſurpandorum. Vide, *Remediorum uſurpandorum ratio*.
Rationes militantes pro omiſſione Corticis in Subcontinuarum Malignantium principiis contemnendæ non ſunt, licet illis præponderare videantur militantes pro illius oblatione. 411.
Recentiorum plurimorum opiniones circa

Febrium

Febrium Intermittentium Cauſſas curſim examinatæ optimam ſuadent illarum curationem mediâ *Chinâ Chinâ* inſtitutam, licet ab eâ nulla fiat ſenſibilis evacuatio. 52. ad 58.
Recidiva facta, poſt ſui depulſionem *Cortice* peractam, Subcontinva Perniciofa non adeo ſollicite iterum *Cortice* curanda eſt, ut reliquæ Perniciofæ recidivæ, 248. 249.
Recidiva poſt fugatas *Cortice* Febres ad ſummum imperfectam judicationem arguit, non noxam. 21., & 22.
Recidiva poſt curatas *Cortice* Perniciofas quandoque contingens, ſed frequentius non contingens, ab oblatione Corticis non debet Medicum remorari. 259.
—— Contingens poſt Corticem non ſatis diu uſurpatum, priorem, vel ſimilem Febrem de more iterum infert, non deteriorem. 25.
Recidivæ periculum ex Fermento febrili tantum abſorpto nec ſenſibiliter evuacuato, æque imminet & aliis ſpecificis ad alios morbos communiter adhibitis. 33., & 34.
Recidivæ depulſis ope *Corticis* Febribus ſuccedentes, ſæpe adeo leves, ut nullâ prorſus egeant curatione. 22.
Recidivarum Febrium poſt aſſumptum Corticem objectio diluitur. 6., & 7.
Recidivarum præcavendarum ratio. 22.
Recidivo eodem morbo, eadem quoque repetenda curatio. 22.
Remedia Vermes necare credita, aliud forſan præſtant extra humanum Corpus, & aliud intra. 509., & 512.
Remedia pauca ſatis nota fere totam implent medicam ſupellectilem. 186.
Remediis incertis utuntur Medici, *Corticem*, qui certum præſidium affert, reſpuentes. 17.
Remediorum celeberiorum abuſus ad omnes indiſcriminatim Ægros extreme periclitantes. 279.
Remediorum uſurpandorum ratio deſumi non debet ex eo, quod noxia illa non ſint, ſed ex eo, quod poſitive proficua cenſeantur. 530.
Remiſſio Acceſſionis expectanda, ſi fieri poſſit, cum *Cortex* offertur in extremo Perniciofarum periculo, ne cum dedecore, etſi citra culpam exhibeatur. 264.
Remittens ſimpliciter Febris quænam ſit Auctori. 442., & 459.
Remittens, ac quoquo modo Subintrans dici poteſt Proportionata quævis Continua; Sed nec omnis Subintrans, nec omnis Remittens poteſt dici Proportionata. 459.
Remittentes Febres omnes, & omnes Continuas Proportionatas *Mortonus* appellat *Continentes*. 453. Item. 458.
Remittentes omnes, ſive omnes non Synochi, non ſunt objectum actionis Corticis, ut vult *Mortonus*: immo nec plurimæ ex Proportionatis. 470.
Remittentibus, & Proportionatis omnibus curandis idoneam *Chinam Chinam* reputat *Mortonus*; ſed plane Auctor non admittit. 459.
Remittentis ſimpliciter Febris deſcriptio, & productionis modus. 462. 463.
—— Eſt quædam veluti Continens tantum ſpuria. 462.
—— Motum cujuſdam Incrementi, & Decrementi habet aliunde quam a Fermento Intermittentium. 462. 463.
Reſponſiones Jatro--apologeticas ad objecta, quæ contra hanc Therapeuticen edidit *Ramazzinus*, Tyronibus legendas commendat Auctor, quaſi complementum ſui Tractatus. 532.
RIVERIUS donat nomine *Inſignis experimenti*, *quod ſilentio præterire ſit nefas*, curationem Febris Malignæ Epidemicæ a ſe inſtitutam repetitâ ſolum Venæ ſectione, & purgatione. 254.
RESTAURANDI in eos, qui oblato *Cortice* Purgans poſtridie exhibent, acris cenſura. 89.
—— Illius Reſponſio ad objectionem a Recidivis petitam. 6., & 7.
RESTAURANDUS, etſi acerrimus Humoriſta, *Chinæ Chinæ* uſum doctrinæ *Hippocratis* conſonum eſſe probat Tractatulo peculiari. 45.
—— Idem non evacuationem, ſed ſolam humorum alterationem quærit a *Chinâ Chinâ*. 45.
—— Idem enervi licet methodo quarundam Perniciofarum curationem aliquam ope *Corticis* tradidit. 188. 189.
—— Idem ut Humoriſta, dum purgationem aliquam in Febribus conatur admittere, illius omiſſionem experientiâ ductus potius commendat. 49.
Reviviſcentiæ Principii depreſſi periculum, Vide, *Periculum reviviſcentiæ*.

SAC-

S.

SACCHI Sententia peculiaris de Cauſſis Febrium Intermittentium. 55.
Salivam in maſticatione, & digeſtione primas tenere. 67.
—— Ab aliis quoque ſuccis in ventriculum, & inteſtina influis adjuvari. *Ibidem*.
Salium liquores componentium ſola variatio texturæ poteſt eos modo infirmare, modo reſtituere. 40.
SANCASSANUS ſponſor Operis inſcribendi — *Magatus redivivus*. 187.
Sanguinis ſtatus quinam Vere, quinam Æſtate, & Autumno. 117.
SBARALEA utilem ſe reperiſſe refert *Chinam Chinam* per Clyſterem injectam. 544.
Scabies nonnullæ ſunt liquidorum noſtri Corporis Corruptrices, Depuratrices nonnulle. 540.
SCHELHAMERUS a Ramazzino, & ab Auctore, mox & a Placentino circa rem Barometricam fuit impugnatus. 168.
Scholarum Humoriſtarum doctrinæ ſunt innixa præcipua machinamenta contra *Corticem*. 21.
Scholia Auctoris ad Capitulum *Mortoni*. 186. ad 196.
Scholia Auctoris ad Tractatum *Mercati*, & ad ſingula illius Capitula. *pag.* 152. *pag.* 154. uſque ad 161. *pag.* 164. uſque ad 168. *pag.* 170. uſque ad 174. *pag.* 176. *pag.* 179. ad 181. *pag.* 183.
Scopulus duplex, in quorum alterutrum facile eſt impingere, offerendo, vel omittendo *Cortice* in Subcontinuarum Malignantium principiis. 400.
Scriptores, qui recens advenientem Orbi noſtro *Chinam Chinam* primò ſalutarunt, excuſandi, & laudandi, ſi cauti fuere, vel nonnihil hæſitantes. 20.
Sectio Venæ ante uſum Corticis. Vide, *Purgatio*, & *Venæ ſectio*.
Sectio Venæ ſæpe, & Purgatio præſertim. Vide, *Purgatio præſertim*.
Senex nonagenarius, & ultra curatus *Cortice*. Et poſt biennium iterum. 383. ad 385.
—— Simillimum quoque exemplum habet *Badus*. 387.
SENNERTI doctrina Febres Nothas deſcribentis aptatur deſcriptioni, quam de Proportionatis Febribus habet Auctor. 468.
SENNERTUS vim Alchalicam Febrifugorum quorundam explicat ad depreſſionem Acidi Fermenti effervefcentiam ſuſcitantis. 29.
—— In epilogum contraxit, quæ ſcripſit *Mercatus* de Tertianâ Perniciofa. 150.
Sententiæ communiores plurium Recentiorum de Febrium Intermittentium Cauſſis. Vide, *Recentiorum*.
Similitudo graphice repræſentans diſcrepantiam inter ſolutionem Febrium ſpontaneam, & curationem illarum *Cortice* inſtitutam. 261.
Solida ex Fluidis in primâ humani fœtûs conformatione fuiſſe conflata. 66.
Solidorum motus in machinâ humani Corporis hydraulico-pneumaticâ primitus a liquido Fluidorum elatere, non a Solidis ipſis petendus. 62., & 63.
Solidorum Syſtema. Vide, *Syſtema Solidorum*.
Spiritus Vitrioli caliduſne, an frigidus ſit, ambigitur. 18.
SPONII Sententia circa Febrium Intermittentium Cauſſas. 54.
Subcontinua Malignans præſentibus omnibus quamproximæ Mortis indiciis per *Chinam Chinam* ſanata. 332. 333.
—— Si in ſuo principio cenſeatur cohibenda *Cortice*, blande tantum, niſi neceſſitas urgeat, & artificioſâ valde deſtributione Remedii tractanda eſt. 412. 413.
Eadem in ſuo principio comitata ſymptomate valde gravi, analogo iis, quæ Comitatis Intermittentibus Perniciofis ſolent aſſociari, ſtatim *Cortice* curari debet. 412.
—— Quô magis accedit ad naturam Perniciofarum Continuarum, eô fidentius vel in ipſo principio tractanda eſt *Cortice*: Quô vero minus accedit, eô cautius, & temperantius. 413. 414.
—— Omnes differentias Continuarum Proportionatarum poteſt ſortiri. 213.
—— Eadem cum Parotidibus *Cortice* feliciter curata. 333. 334. Item. 373.
Subcontinua Febris celeriter ad Acutam vergens ægre dignoſci poteſt in principio, an Depurativa futura ſit, an Corruptiva. 400.
Subcontinuæ Febres frequentiores ſunt Æſtate, Autumno, ac Vere: Hyeme autem vere Continuæ. 414.
—— Quædam ex iis nonnunquam ſunt, in quibus *Cortex* inutiliter exhibetur etiam in illarum principio. 418.

Subcontinuæ Febris Malignantis deſcriptio. 212.
Subcontinuæ Perniciofæ Diagnoſis, ortus, atque progreſſus. 213. ad 215.
——Quænam ſint difficultates adverſus *Corticem* in earum principio. 400. ad 402.
—— Quænam adverſus omiſſionem in earum pariter principio. 402. 403.
Subcontinuarum Febrium Malignantium in ſuo progreſſu *Chinâ Chinâ* ſanatarum Hiſtoriæ prima *num.* xi. 332.
Alia *num.* xii. 333.
Alia *num.* xiii. 334.
Alia *num.* xiv. 335.
Alia *num.* xv. 337.
Alia *num.* xvi. 338.
Alia *num.* xvii. *Ibidem*.
Alia *num.* xviii. 339.
Alia *num.* xix. 341.
Alia *num.* xx. 342.
Subcontinuarum Malignantium in ipſo principio *Chinâ Chinâ* feliciter curatarum, & infeliciter ſuppreſſarum Hiſtoriæ. 423. uſque ad 431.
Hiſtoria I. 423.
Hiſtoria II. 424.
Hiſtoria III. 425.
Hiſtoria IV. *Ibidem*.
Hiſtoria V. 427.
Hiſtoria VI. 428.
Hiſtoria VII. *Ibidem*.
Hiſtoria VIII. 429.
Animadverſiones in hanc Hiſtoriam. 430.
Hiſtoria IX. 430.
Animadverſio in hanc Hiſtoriam. 431.
Hiſtoria X. funeſta. 431.
Subcontinuarum Perniciofarum curandarum methodus lentior. 244. 245.
Subcruenta Febris Perniciofa Intermittens deſcribitur. 203.
Subcruentæ Febris *Chinâ Chinâ* ſanatæ Hiſtoria prima *num.* v. 300.
—— Ejuſdem Subcruentæ Hiſtoria altera *num.* vi. 301.
Subintrantis Febris deſcriptio 461.
—— Veræ Intermittenti æquiparanda eſt. *Ibidem*.
—— Facile in Continuam Proportionatam migrat. *Ibidem*.
Subſtantia Corticis ſuperſtes infuſioni, etſi nonnihil exhauſta, validior adhuc eſt ipſâ percolatâ infuſione. 94.
Subſtantiam ſimplicem *Corticis* præferendam eſſe Tincturis, extractis &c. teſtatur *Morton*, & *Blegnyus*. 97.
Succus nerveus eſt potius terminus, *ad quem* progrediuntur quandoque Febres, quam terminus, *a quo* ſoleant incipere. 69.
Sulphur Scabiem depellit. 540.
Status Sanguinis quinam Vere; Æſtate, & Autumno. 117.
SYDENHAM ſymptoma quoddam Febris Perniciofæ graviſſimum non ut morbum conſiderandum cenſuit; ſed ut ſymptoma Febris *Cortice* ſimul cum Febre curandum. 189. 190.
—— Idem Febribus Inflammatoriis *Corticem* non modo non prodeſſe, ſed & obeſſe affirmat. 456. Item. 537.
—— Medicamentorum commixtionem cum Chinâ Chinâ damnat, excepto vehiculo neceſſario. 102.
—— Oblationem *Corticis* in Subcontinuarum Acutarum principio videtur ſuadere. 417.
—— Intermittentis cujuſdam Perniciofæ ſpeciem aliquam exhibet *Chinâ Chinâ* ſanabilem. 189.
—— Illius cautela de non exhibendo ſolvente medicamento iis, qui *Cortice* curati ſunt. 50.
—— Evacuationes omnes damnat in curatione Intermittentium. 48. 49.
—— Illius opinio de Cauſſis Intermittentium. 54.
—— Ejuſdem Methodus ad diuturnas Intermittentes curandas quænam fuerit, priuſquam vires Corticis ſatis noſſet. 16.
SYLVII opinio circa Intermittentium Cauſſas. 52.
—— Ejuſdem utiliſſimum Dogma. 461.
Symboleitas, vel uniformitas plurima Fermentorum &c. Vide. *Uniformitas plurima*.
Symptoma Perniciofum non differt a non Perniciofo niſi ratione majoris intenſionis. 228. 229.
—— Perniciofum a non Perniciofo exemplis demonſtratur. 209.
Symptomata Febrium, depulſis per Corticem Febribus, nullo indigent diſtincto Remedio. 107.
—— Item. 181. & 183.
Symptomatica Febris quænam. 444.
Symptomaticæ Proportionatæ. Vide, *Proportionatæ*, *ſi Symptomaticæ*.
Symptomatica Intermittens, ſi dari poteſt, *Cortice* curabilis non eſt cenſenda. 451.
Symptomaticis Febribus nullis opitulatur *Cortex*. 449.

Hujuſce

—— Hujuſce rei aliqua obiter recenſentur exempla. 450.
Symptomatis perniciofi diagnoſis a non perniciofo illuſtratur exemplo. 209.
Symptomatis lethaliſſimis omnibus comitata Febris *Cortice* curata, & notatu digna. *num.* v. 374.
Syncopalis Intermittentis Perniciofæ deſcriptio. 205.
Syncopalis Febris *Chinâ Chinâ* curatæ, Ægro licet in agone mortis ferme conſtituto, Hiſtoria unica. *num.* iv. 318.
Synochos permutatas in Remittentes, ſeu in Proportionatas, *Cortice* curandas cenſet *Morton*: non ita Auctor. 455.
Synochos veras nunquam ſanabiles *Cortice* cenſuit *Mortonus*, quamvis eodem ſanabiles dixerit Febres Continentes. 454.
Synochum nullam cenſet ullo pacto ſanabilem *Morton*, niſi prius in Periodicam mutetur: Sic mutatam ſemper aſſerit curabilem *Cortice*. Neutrum facile admittit Auctor. 456.
Syrupus ex *Chinâ Chinâ*, præſertim pro Pueris, ex deſcriptione Auctoris. 96.
Syſtema Fluidorum. Vide, *Fluida in machinâ* &c.
Syſtema Solidorum in permultis laudatur. 66. 67.
Syſtema Solidorum plura pro certis ſuppo-nat oportet, quæ talia forte non ſunt. 63.
Syſtemati Fluidorum adhæret Auctor potius, quam Solidorum. 60.
—— In utroque Syſtemate æque difficulter explicatur ratio Febrilis periodi. 60.

T.

TALBOTII, & Aſſeclarum ejus Methodus in exhibendâ *Chinâ Chinâ*. 93.
—— Non plane laudatur, licet nec improbetur. 94.
—— Illius præparatio non admodum efficax: & potius diuturno uſu, quam ex ſe ipsâ talis. 101.
Tertiana Perniciofa, & non Perniciofa differunt minus inter ſe ac differant Tertiana, & Quartana non perniciofæ. 228.
—— Differunt enim ſolum ratione inæqualis intenſionis æqualium ſymptomatum. 228. 229.
—— Ita & eorum Fermenta differunt for-taſſe ſolum majoris, & minoris intenſionis propriæ acrimoniæ, aut dyſcraſiæ. *Ibidem*.
Thè, Chocolatæ, & Coffèe potus. 18.
Theorema inconcuſſum in praxi eſt: *Corticem adverſari Fermento Febrili*, quod Sanguini ab extrinſeco, non illi quod eidem innaſcitur. 447.
Tincturæ, & Extracta *Chinæ Chinæ* jucundiora: ſed certior effectus ſubſtantiæ illius. 95.
TOZZI opinio de Cauſſis Intermittentium. 53.
—— Illius æquivocatio quædam levis circa nomenclaturam *Chinæ Chinæ* Auctori dedit anſam felicis curationis citra diſſidium. 351.
—— Aſſerit *Chinam Chinam* Epilepſiæ opem ferre. 502.

V.

VALLESII expoſitio in Textum Hippocratis de Perniciofis Intermittentibus. 164., & 165.
VALLISNERIUS de INSECTIS plura ſcripſit, laude, & admiratione digniſſima. 509.
—— Dolorem Ventriculi periodice recurrentem *Chinâ Chinâ* ſanatum refert. 502.
UBI, QUANDO, & QUOMODO ſit adhibenda China China, ſunt tria ſcitu neceſſaria in uſu illius. 255.
Vegetabilia Febrifuga ſuffecta in locum *Corticis* ſunt eodem imbecilliora. 5.
Venæ Sectio. Vide, *Sectio Venæ*.
Venæ Sectione, & Purgatione ante *Corticis* oblationem ſi placeat uti, quomodo utendum, & quibus laxantibus utendum pro variâ Febrium, Tempeſtatumque ratione. 116. ad 119.
Venenatum, ſeu Perniciofum magis adhuc reddit Fermentum febrile varia diſpoſitio *medii*, & *termini ad quem*. 221.
Veneni febrilis nomenclatura a *Mortono* uſurpata examinatur, nec, niſi lis ſit de voce, facile admittitur. 190. ad 192.
Ventriculi dolor. Vide, *Dolorem Ventriculi*.
Ventriculus & Inteſtina non excluduntur abſolute ab hoc, quod præbeant vel ſedem, vel ſemitam Fermento Febrili in Sanguinem ingreſſuro. 74.

Ver-

Vermes amara non videntur necare. Vide, *Amara*.
Vermes. Vide, *Lumbrici*.
Verminoſa Febris Periodica *Cortice* poteſt tractari. Multo magis ſi verminoſa affectio ſit tantum comes, non Cauſſa Febris. 450. 451.
Veſſicantia certo dolorifica, incertum eſt, an proficua. 20.
Vetula elumbis, ac paralytica, aſſumptis tractu temporis libris duabus *Chinæ Chinæ*, iterum juveneſcere viſa eſt, referente *Mortono*. 506.
Victus ratio in Pernicioſis *Cortice* curatis quænam. 249.
Victus regimen Chinâ Chinâ utentibus talem præſcribendum, quale indicatur a morbo: nec enim aliud exigit Febrifugum ipſum. 98.
VILLIS CHINAM CHINAM neque Sanguinem figere, neque fundere putat; ut alia Febrifuga. 30.
VILLESII Sententia de Cauſſis Intermittentium. 52.
Vini uſus pro Chinæ Chinæ infuſione, etſi non neceſſarius, non tamen noxius; immo utilis. 93.
Vini uſum pro Chinâ Chinâ propinandâ minime noxium eſſe teſtatur *Sydenham*. *Ibidem*.
Vinum, & ab eo prodeuntes liquores, præcipue vero illius Spiritus, experientiâ videntur ſpecialiter adverſari Lumbricis ſaltem Terreſtribus, & Vitulinis. 512.
Vipera controverſum eſt, an calefaciat, vel refrigeret. 18.
Virtus *Chinæ Chinæ* in omni ſexu, ætate, temperamento, ac climate ſemper æqualis. 21.
Virtus Corticis. Vide, *Corticis Virtus*.
Virtutem Corticis. Vide, *Chinæ Chin* *virtutem*.
Virtutes plurimas præter Febrifugam, *Corticì* a multis tributas, ſuſpectas habe Auctor. 504. 505.
Vis Corticis. Vide, *Corticis vis*.
Viſcerum læſionibus organicis aſſociatæ Fe bres, ſive Pernicioſæ ſint, ſive non *Corticis* medelam reſpuunt. 265.
Uniformitas plurima, ſeu ſymboleitas Fe mentorum Pernicioſas, & non Pernici ſas Intermittentes producentium oſtend tur. 228.
Urina poſt Corticem aſſumptum ſemper ſe ſibiliter augetur, & in meliorem ſtati aperte mutatur. 88.
Uſus Corticis exhuberans quandoque fœdu ſocietatis init cum Febribus etiam cæte roqui benignioribus, ſed refractariis. 24
Uſus Corticis. Vide, *Corticis uſus*.
Uſus Peruviani Corticis. Vide, *Peruvia ni Corticis uſus*.
Uſus Matheſeos. Vide, *Matheſeos uſus*.
Utero gerentibus. Vide, *Gravidis*.

Z.

ZODIACO MEDICO-GALLICO i ſerta ſparſim Opuſcula quædam *Chinæ Chinæ uſu*, Nigriſolus conjuncti recudit. 12.
—— Variæ *Chinæ Chinæ* præparationes eodem Zodiaco. 100. 101.
—— Opiata *Chinæ Chinæ* elegans ex e dem. 100.

FINIS.